

ARTIS DIALE

Cticæs præcæpta uetera ac noua miro artificio conscripta: a Georgio Benegno Archepõ Nazareno omnis philosophiæ. hac Tempestate facile principe acutissime simul ac limpidissime traduntur Interquæ Centum & eo amplius præclarissimas annotationes. Quæ latuere nostra sæcula diu nec in alicuius ore aut extabant opere inuenies. Quærite igitur Iuuenes Quærite & Quicunq; alii Et quod natura omnes cupitis facile inuenietis.

CVM PRIVILEGIO

Ad Reuerendissimum in xpo prem & Dnm Dnm Leonardum. S. R. Ec. tt. Sancti Petri ad Vincula presbyterum Car. Agenensem, benefactorem amplissimum: Georgii Benigni Archepi Nazareni, Opus artis Dialectices praeclarissimum, olim Ragusii cogestum: Romae deinde Tersum, expolitum, ac nuper aeditum. Incipit foeliciter.

SEMPER Mihi Amplissime Pater eorum hominum uita q sui tpis spatiu p ignauiam & secordiam transegerunt, detestabilis uisa est, eo q homo Dei munere, ac natura duce, ad uitae societatem, mutuamq ope sic institutus est, ut qcqd rone, atq intellectu cosequi possit, id totu ad coem utilitate accomodet: Non. n. solu nobis nati sumus: ortusq nri parte patria uedicat, partem amici: Contra uero eos magna ueneratione psequendos semper existimaui, q utruq munus speculandi inq ac pclare aliquid agendi, uel alterum saltem exercere cotenderent: Et quom ab ineunte etate utruq horum an oculos statuissem, uiderequ lrarum studia sublimesq carum conteplationes tu Religionis pfessione, quae a fori strepitu, & populari turba dimouet, tu naturali qdam inclinatione, mihi potius couenire, oe meu tps in philosophiae penetralibus, ac Theologiae sacrariis, & addiscedo, & alios quae didiceram docedo, & semper aliqd enarrado, ac nouos cudedo libros, cosumpsi. In quo toto studiorum gne, qtum operepreciu fecerim, aliis iudicandu relinquo. Id tn semper animaduerti nostras lucubrationes magnis ac pclarissimis uiris nuq iniucudas fuisse. Inter coeteras aut disciplinas quas acri studio ia pridem coplexus sum, ro ipsa differendi qua Dialecticen uocat, semp mihi dignissima uisa est, & hoi cui a natura tributu est ut puio discursu ad meta pueniat coclusionis, accomodatissima. Est qppe moderatrix ac magistra hois put homo & ronis capax est: & est quasi ro qdam ronis, & sciétia oibus sciétiis pbens modum sciedi: Habet. n. habenas qbus intellectum recto in discursu contineat, ne declinet in obliquos tramites, qui rectis affinitate quadam adiuncti nisi a rectrice dialectica diligentius secernantur ipsum pro syllogismo que formare cupit, sensim ad paralogismum perducunt: Vnicuiq igit diuidenti, diffinienti, ac ratiocinanti hac rone, si recte cupit procedere, opus est: Neq illi audiendi sunt, qui huiusce artis canones (ex eo quia ho natura duce ac suapte ui satis ipse sciat ex premissis conclusionem subducere) tanq superfluos contenunt: Nam & si uis ratiocinandi sit hoi a natura indita, tn ubertate quadam ingenii pfert nonunq inutile ronum siluam, cuius pernitiosa luxuries enecat bona ueritatis fruge. Veluti ergo feracibus agris qu auenas loliuq submittut agriculturae ro est opportuna quae succisis inutilibus purgatas fruges horreis asseruandas transmittit: sic & meti humanae quasi ex quadam ubertate ronum inutiles surculos pferenti, hoc Dialecticum dirrectoriu p illis amputadis est necessariu. Qd uel ex eo satis constare pot. Nam magnae alioquin existimationis uiros Dialectice paru cosultos, in scrutadis rerum principiis, subducedisq ronibus facile admodum lapsos fuisse inuenimus: Contra uero huius facultatis peritos, purius multo, ac sincerius philosophatos extitisse: Iure itaq haec Ars laudada est, quae docet hoiem ronis & metis suae munus agnoscere: Multiplices nempe sunt argutorum laquei innumeraque sophistarum tendi

cula: quæ oĩa aptis solutionibus huius artis enodant̃: Merito itaq; ab elegantioribus or
ganum & necessarium instr̃m ad oẽs liberales/ac illiberales artes & disciplinas capescen
das appellat̃ utpote sine qua nec diiudicare/nec inferre recte quicq̃ possis: Quod si fece
ris fortuitu id fecisse uideberis. Ea pp Ars artium/& scientiar̃ oĩum scientia/& clauis tũ
ferrea tũ argentea (Solide nãq; ac splẽdide oĩa uera aperit/falsaq; claudit) a philosophis
nominat̃: Enimuero admirari q̃spiam posset/cur ego logices p̃cepta inutiliter/uel potius
iactanter/repetere tẽptauerim/quæ a Zenone eleate aliquantisper inchoata/& a Chri
sippo/ut aiunt/copiosius difusa/& tandẽ ab Aristotele Stagirita/quẽ normam/p̃digiũ/
ac exẽplar ultimũ p̃fectionis humanæ fuisse sapientes ferunt/resectis alior̃ nugationi
bus/necessariis aũt in cõpendiũ seriemq; dispositis/totũ nobis huius disciplinæ corpus
absoluit/& illustrauit/& eã nobis tanq̃ lucidissimã facẽ oĩbus libris quos de rer̃ natura
pulcherrimos/doctissimesq; conscripsit/pretulit: Aristotelis quoq; uestigia recentiores
philosophi cõsectati/p̃sertim illi toto in orbe nominatissimi/quos a Parisino gymnasio/
Parisienses appellant/multa in hac facultate perarguta/Scituq; dignissima inuenerunt/
ita ut nil noui a quoq̃ superaddi posse uideret̃: Quibus perq̃ facile r̃ndemus: Fatemur
q̃dem ip̃m Aristotelẽ totius naturæ in docendo parentẽ huius artis canones accuratissi
me tradidisse: quos ẽt prono ueneramur uertice/Verum ipsius q̃nq; prepeditum ac spino
sum iter ueculis sentibus molle reddimus/& aspera in uias planas cõuertimus/ac redigi
mus Duriusculos insuper sensus faciliori modo aperimus: Quæ ipe cõcisius/nos inter
dũ latius diffundimus: Neq; oẽs uestigia eius consectati ipsius p̃cepta ubiq; recte perce
perunt: Neq; uniuersi sincere scripserunt: Immo (ut opportuit) in tanta scriptor̃ turba/
q̃dam ẽt uitiose & praue/ Qui tñ in addiscentiũ manibus freq̃ẽtius sumunt̃/& in scho
lis ut plurimũ legi ac doceri permittunt̃: Quapp addendus uidebat̃ quidã quasi censo
rius labor/& aprobandi quæ p̃be dicta essent/& refellẽdi quæ perperam scripta fuissent
Qđ quidẽ censoriũ munus/licet forsan me nõ dedeceret/Quia teneris ut dici solet un
guiculis/cũ ĩ aliis disciplinis/tũ ĩ hac facultate/Romæ/Parisii/Oxoniæ/Florẽtiæ/Bono
niæ/Papiæ/Patauii/Vrbini/Ferrariæ/& tandẽ iter̃ Romæ uersatus sum: & ut oẽs tem
pestatis huius hoĩes sciũt cõsenui: Tyrhunculus.n.hæc indagare cœpi/ueteranus utcũ
q; cõpleui. Illud tñ censoriũ munus mihi nõ assumo/attñ ea quæ multo sudore/tũ p̃cla
ra/tũ utilia in lucẽ p̃duxi/& sine inuidia comunicaui/ex porrecta fronte ut susciperent̃/cu
perẽ: Conferant̃ cũ aliis hæc nr̃a/& acutius inspiciant̃/& dubio p̃cul cẽtũ & ultra nouæ
in eis annotationes reperient̃: Tã & si p̃uerbium illud inoleuit/Nil dr̃ quin prius dictũ
fuerit: hoc ita ne q̃ est/ueluti & illud sacri sapiẽtis/Nihil nouũ sub sole/quom tñ hæc dies
& hæc reuolutio coeli/& hæc res nũc orta/nunq̃ antea ipsa in se fuerit: p̃cessit tñ se ipam
Nam in sibi simili & in caussis naturalibus p̃fuit/ac in mente diuina sine initio præextitit:
Multæ p̃fecto ueritates nũc eliciunt̃/quæ in p̃teritis seculis ipsæ in se elicitæ non fuerũt/
illæ tñ in principiis & cõsimilibus ueritatibus p̃fuerũt: Nouæ sunt rõne sui/uetustæ grã
p̃ncipior̃ ex q̃bus eliciunt̃: Res quoq; & Artes incuria uel casu aliquo amittunt̃ (ut ars
imprimendor̃ libror̃ olim ammissa nup fuit restituta) Si tñ rediret aut recuperarent̃/
nouitate hoĩes afficerẽt: De q̃bus actenus: Quom itaq; Deo duce in hac disserẽdi Arte

plurima disseruissem/ & ea diutissime penes me detinuissem/ ueritus ne Talētū dñi ocul
tasse arguerer/ eāq; ob rē hos labores meos edere statuissem/ Te unū Pater amplissime
ac sapiētissime scriptoꝝ meoꝝ & Patronū & iudicē deligendū putaui: teq; plurimis noī
bus dignū censui/ Cui hæc mea qualiacūq; sunt pcipue dicarent̃: Nā si agricolā sationis
suæ fructus percipere deceat/ unus tu mihi hac tēpestate relictus es ex inclyta & excelsa
Roboreorū familia q me aspnati nō sunt/ Immo semp mihi fautores fuere/ Multisq; ac
magnis collatis beneficiis me erexerūt: Iulius.n. II. Pont. Max. Patruus tuus heres am
plificatorq; uirtutū quas Xistus Quartus ex seraphica Religione ad Thronum Petri
subuectus imitādas ei reliquit/ & eādē ipāe religionē mira charitate ptegendā suscepit: &
me seorsum primo ad Epatum/ mox ad hunc quē gero Archepatum assumpsit/ ut illu
stre aliqd amoris erga me sui monumentū extaret/ honestaq; mihi studioꝝ psidia non
deessent: Huius sationis fructus Xistū primo/ q cū uiro & principe eruditissimo Bessa
rione Cardinali Niceno/ plantauit/ Deinde & Iulium q irrigauit/ edere/ seu percipere op
portuisset. Veꝝ quia ipsi ad brauiū bene cōsummati cursus assumpti/ hæc nr̃a delibare ne
quiuerunt/ Tibi ea Princeps eruditissime nuncupo/ tāq utriusq; illoꝝ nepoti charissimo
Qui dū uiuerent tenuē agellū meū suæ liberalitatis uberi satione cōsperserunt/ atq; irri
gare nunq cessauerūt: Quid ꝑterea de tua ipsius perpetua in me beneficētia & cōmitate
dicā: Quæ iā sic oībus nota est/ ut q tua in me collata beneficia nō uideat/ sit nemo/ Vi
dent.n. oēs me in penetralibus domus tuæ sic honeste collocatū esse/ ut me in penetrali
bus tui pectoris æque esse repositū dubitare nō possint. Vno igr̃ hoc meæ dedicationis
officio & patruis quondā tuis Xisto inq & Iulio/ & tibi ipsi debitos fructus accipies: Illi
qdē tāta cōtulerunt bñficia/ ut ēt si nulla in me tua extarēt/ tibi tñ hereditario quodā iure
oīa nr̃a dedicanda fuissent: Cōtra uero/ tāta tu mihi seorsum tribuenda duxisti/ ut si illis
nihil deberē/ tibi certo nūcupanda hæc ipsa fuerūt: Nūc uero cū & ipsoꝝ merita/ & tuas
uices unus ipsæ sustineas/ fructus agelli huius/ quē uos ut uestrū ꝑpetuo coluistis/ noui/
solita benignitate non aspernaberis: Adde uero q ēt si nulla grati officii rō intercessisset/
istud certe in oī doctrinaꝝ gñe acre studiū tuū/ uitæq; integritas oībus plane iam cogni
ta/ sibi has meas lucubrationes facile uēdicare pñt: Nulli.n. cū libri alii/ tū pcipue hi q rō
nem disserendi cōtinent decentius dedicant̃/ q ei uiro ac principi/ qui in assiduis lr̃aꝝ stu
diis uitā ducat/ sitaq; oīa quo ad eius fieri pōt ad rōnis normā moderet̃/ oēmq; & in men
te/ & in actione paralogismū declinat/ nihilq; rectæ rōni absonū agit: hic uero dialecticæ
facultati unus pstitutus est finis. Coeteꝝ laudādi tui partes aliis relinquamus: Nimia
n. familiaritas domesticaq; hæc clientella/ me hoc loco longius euagari non sinunt. Tū
uero & illud mihi cauendū est/ ne cui uidear hoc ambitu laudis censuræ tuæ calculum
mihi cōciliasse: Cui tñ nostra tā hæc/ ita lubens subiicio ut ita mihi demum placitura sint
ac coeteris aprobanda confidam/ si acerrimi iudicii tui sn̄ia pbabunt̃: Quercus enim
uestra sub cuius umbra ab ineūte etate sedi/ eiusq; dulces percepi fructus hactenus mihi
fuit umbraculū diei ab estu/ eritq;/ Vt spero/ in posterum ptectio a turbine & a pluuia/

AD REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM & Dñm·Dñm Leonardum·S.R.Ecc.tt·Sancti Petri ad Vincula Presbyterꝝ Car· Agenensem·Benefactorem Amplissimum: Georgii Benigni Saluiati Archepi Nazareni·Opus Artis Dialecticaes Praeclarissimũ·olim Ragusii cõgestũ: Romae deinde Tersum·expolitum·ac nuper aeditũ·Incipit faeliciter.

Pe. Quid est (ut a diffinitione incipiam) logica. Be. Cap.I.



LOGICA est scientia Qua sciendi siue uerum a falso secernẽdi ostenditur modus: P. Quot sunt modi. B. Modi quibus ueritas innotescit potissimum sunt tres: Modus diuidendi·modus diffiniendi·modus arguẽdi·seu ratiocinandi: P. Vnde dicta ẽ logica. B. Logica a logos uocabulo graeco deriuat: P. Quid eo notat. B. Logos plurima denotat·sed quatuor pcipue·Verbũ·Causam·Rationem·& Supputationem: P. A quo illoꝝ logica descendit: B. Logica dici potest a uerbo uerbatoria·a causa causatoria·a supputatione seu mensura mensuratoria. Sed a ratione quae reliqua tria cõplectitur scientia ratiocinatoria consuetius & perfectius descendit: P. Cur appellatur rõnalis: B. Logica rationalis seu ratiocinatoria dr quia de his quae ratio (non natura) conficit tractat·ut sunt enunciatio·diffinitio·& syllogismus: P. Etiam grãmatica & rhetorica de his quae ratio conficit tractat: B. Logica put de fabricatis a ratione tractat continet sub se Grãmaticã·Rhetoricen·& Poeticam·& hanc artem·Prout uero ab illis tribus distinguitur de modo sciendi·seu syllogismo considerat: P. Cur logica potius haec rõnalis dr q̃ illae aliae: B. Logica haec potius q̃ illae aliae ratiocinatoria nuncupatur·quia nõ solũ a ratione confecta·uerum etiam rationem concludendi·diuidendi & diffiniendi docet.

P. Quid nomine dialecticae importatur. B. Cap.II.

Dialectica interdum pro hac presenti arte·interdum & ut plurimum pro una ipsius parte Quae Topica·seu localis appellatur·accipitur: P. Quo pacto eam diffiniunt: B. Dialectica (aiunt) est ars artium·scientia scientiarum ad omnium methodoꝝ principia uiam habens: P. Quid artis noie intelligit: B. Ars interdum est idem quod scientia·& sic non modo septem·sed omnes artes libero homine dignas liberales dicimus·ut est Philosophia·Methaphisica·ac Theologia. Interdum ars est recta ratio factibilium·Et sic septem artes mecanicae seu uiles·ac seruiles ponunt quia p corpus quod animae seruit exercentur·iuxta carmen. Nauta·Faber Medicus·Milesq; ac Villicus·auceps·lanificus·uiles·sunt simul arte sua. Ars interdũ est collectio multoꝝ pceptoꝝ in unũ finẽ tendentiũ. & sic arti liberali & illiberali est cõmunis·& in diffinitione ars accipitur secundo uel tertio modo: P. Quid uocabulo sciẽtiae accipitur: B. Scientia est alicuius rei per causam necessariam & propriam euidens co

gnitio: P. Q uid est methodus. B. Proprie methodus est uia compendiaria, metapho ·rice uero est omnis doctrina eo quod recto tramite ad ueritatem perducit: P. Q uid nomine principii accipitur. B. Principium est manifesta & quæ probatione non eget ueritas: P. Audiui duo esse principia prima, quæro quæ sint illa: B. Principium primum oīum uiarū seu disciplinarum est hoc, De quolibet dr̄ affirmatio uel negatio, Vel sic, De quolibet cuiuslibet contradictionis altera pars est uera, altera falsa: Principium primum negatiuū est hoc De nullo simul affirmatio uel negatio dr̄, Vel sic, De nullo cuiuslibet contradictionis utraq; pars est simul uera uel utraq; simul falsa: Negātem hæc principia impossibile est aliquid adiscere. Contra negantes principia non est disputandum per scientiam specialem: sed bene cōmunem. P. Q uot sunt scientiæ cōes. B. Duæ sunt scientiæ cōes, Metaphisica & Logica, quia principiis earum utuntur oēs: P. Q uia principium respicit cōclusionem, Q uid ergo est conclusio. B. Cōclusio est oratio certis modis ex aliis illata put suo loco uidebit: P. Dicis hæc scientia, seu hæc uia, aut hæc methodus habet uiam, Q uis sensus. B. Hæc uia habet uiam, hoc est adytum seu ingressum ad pncipia oīum methodorum, seu uiarum, Q uia de principiis oīum diiudicat: P. Aiunt Dialectica est clauis & argentea & ferrea qua uniuscuiusq; artis ianua facillime aperit: B. Argētea pp illustrationem ferrea pp soliditatem: P. Vnde dr̄ Dialectica: B. Dialectica non dicitur a Dia & logos, seu Lexis: Sed απο του διαλεγομαι .i. a dissero seu disputo: scientia disputatoria, seu ars disserendi descendit.

P. Q uot sunt partes huius Logice. B: Cap. III.



Partes logice (de qua hic agimus) sunt tres, Terminus Vt Petrus, Enūciatio ut Petrus colit uirtutem, Syllogismus, ut quicūq; colit uirtutem euadet foelix, Petrus colit uirtutē, igr̄ Petrus euadet foelix: P. Q uæ rō diuisionis B. Ratio huius diuisionis est hæc: Triplicem animi operationem esse constat. Prima est simplicium intelligentia. Secunda, compositio, uel diuisio. Tertia, discursus. Primæ correspondet terminus. Secundæ oratio, cuius pars precipua est Enunciatio. Tertiæ argumentatio cuius nobilissima species est syllogismus: P. Possent necne logice partes alio modo assignari: B. Si ipsa docet modum sciendi Q ui ut patuit in tres modos diuidit, illi p ptibus possent poni, Vel si sit de syllogismo, q ī demōstratiuū & dialecticum diuidit, illi essent suæ partes: Sed gramaticos imitati q lrām, syllabā, dictionē, & orationem artis illius partes ponunt ut facilius diuisio acciperet, Terminum, enunciationem, ac syllogismum logicæ partes assignauimus: P. Q uid noie Termini designat: B. Terminus ultimum seu extremū cuiuscunq; rei pprie designat, metaphorice uero tria, interdum diffinitionē quæ naturam rei exprimit & cōplet, Interdū subpositū & appositum, quæ sunt orōnis extrema: Interdū (ut hic) oēm partē orōnis: P. An terminus sit idē qđ dictio: B. Si dictio sit in mente & scripto, terminus & dictio idē erūt, si dictio nō sit in scripto uel mente, sed solū in uoce oīs dictio erit terminus & nō econuerso: P. Q uotuplex est orō: B. Triplex mentalis, uocalis & scripta: P. Diffinite ter

minũ:B. Terminus est signum oronis ubiq̃ cõstitutiuũ:P. Quid est signum:B. Si
gnũ est ex cuius apprehensione ducimur in notitiã alicuius rei p ipm notatæ/uel in:mo
dum p quẽ notat/ut sunt termini non p se significatiui:P. Cur dicis ubiq̃.B. Quia in
mẽte/in uoce/& in scripto:P. Nihil addidisti ad differentiam lrãr & syllabar:B. Lrãe
quasi legiteræ/uel a lituris dictæ in scripto solũ sunt/& cõstituũt oronem solũ in scripto/
Syllaba ex quo est cõglutinatio plurium lrãr/solum in scripto oronem cõstituit. Ter
minus aũt oronem ubiq̃ cõstituit:P. Non sunt ergo lrãe & syllabæ in uoce:B. Non
eqdẽ:sed lrĩs correspondẽt elemẽta in uoce/quæ sunt uoces simplices/Syllabis correspõ
dent uoces cõpositæ/lrĩs aũt & syllabis nil correspondet in mente:Nihil.n.est in mente
quod sic se habeat ad terminũ mentalem/sicut se habet syllaba ad suum terminũ & lrã
ad syllabã:Neq̃.n.cõceptus lrãe cõstituit cõceptum syllabæ:nec cõceptus utriusq̃ illo
rum cõceptum cõstituit termini:Exẽplum huius/aĩa & corpus cõstituunt hominem/
conceptus tamen animæ & corporis non constituunt conceptum hominis/neq̃ con
ceptus aĩæ format cõceptũ corpis lʒ aĩa informet corpus:& cõceptus partis nõ est ps cõ
ceptus totius:Immo cõceptus partis ut lrãe uel syllabæ ẽ ita terminus/sicut & cõceptus
totius dictionis:Iccirco oro mẽtalis ex solis terminis constituit Qui non sunt neq̃ ex
lrĩs neq̃ ex syllabis cõpositi/sunt.n.cõceptus & silitudines rer spũales Q̃ nq̃ tñ elemẽ
ta/q̃ sunt uoces simplices dñr abusiue lrãe & uoces cõpositæ syllabæ:Qui ergo dicunt/
lrã est minima pars uocis abusiue loquunt Qui uero dicũt (ut Priscianus) lrã est nota
elemẽti hoc est uocis simplicis pprie id exprimũt:P. Nõ oportebat igr̃ addere illã parti
culã q terminus est signum oronis cõstitutiuum ut pars ppinqua/nisi diffiniret oro in
scripto tñ & aliquõ in uoce/ubi lrĩs correspondẽt elementa & syllabis uoces compositæ
B. Oratio in cõi non componit ex lrĩs & syllabis/quia tunc oĩs oratio sic componeret.

P. Diffiniri solet Terminus & aliomodo.B. Cap.IIII.

Philosophus sic eũ diffinit Terminus est in quẽ oro resoluit & suple a quo seu
ex quo primo oro cõstituit Nihil.n.aliud in illa q̃ ipm cõstituunt resoluit:P. Dẽpto
uerbo/uniuersaliter predicatur cõiungit remanent extrema oronis:B. & illa dñr pprie
termini:P. Diffinito formalius:B. Terminus est modus intelligẽdi ea signa.quæ suæ
sunt oronis ubiq̃ cõstitutiua:P. Non ergo signũ est genus termini sed potius subiectũ
uel fundamentũ ab eo denoĩatum:sed iã ponẽdus est ordo terminor:B. Ea q̃ scribunt
sunt notæ uocũ/& ea q̃ sunt in uoce/sunt signa eor q̃ sunt in mente/Ea uero quæ sunt
in mente sunt imagines & signa rer.Et si res fuerint signa aliar rer/non tñ erunt signa
orationis constitutiua & ita neq̃ termini:P. Mentales termini uident oẽs alios signifi
care Nam & lrãs & uoces concipimus:B. Termini mentales put sunt priores ab aliis
significant/& solẽt dici cõceptus seu termini ultimati solũ res ipas nãlr significãtes Alios
itẽ significãt put sunt posteriores ipis/& a nõnullis uocant cõceptus seu termini nõ ulti
mati/Nẽo qppe posset loq aut scribere si cõceptus ñ pcessissent/factis deinde uocibus & lrĩs
seqt earum cognitio/Quæ itẽ ẽ terminus mẽtalis:P. Nõnulli scribũt q uoces ignorãt/
nõ ergo sp lrã denotat uocẽ:B. Lrãe ignorãtium uoces (ut Alberto nobili muto) nõ uoces

sed ipsas res absq; medio designant. Sunt. n. sibi litteræ, quod aliis picturæ: P. Voces & litteræ uocant se mutuo disignare: B. Voces significatæ a litteris ipsas litteras significāt, ut hæc littera. A. designat uocem, & uox imponitur ad significan. talem caracterem, & hæc littera. L. designat uocem simplicem huius uocis compositæ el, & tota illa uox el designat ipsum caracterem L: P. An hæc tria, littera, uox, & conceptus possint dici signa eiusdem rei: B. Littera, uox, & conceptus non sunt tria signa subordinata eiusdem rei, sic ut unum eorum, alterum non significet. Sed littera denotat solas uoces, ille uero ipsos conceptus in mente latentes, uel res prout sunt conceptæ.

P. Audio q̄ plurimas terminorum diuisiones. B. Cap. V.

PLurimæ sunt terminorum diuisiones, sed potiores perstringemus. Terminorū alius illimitatus seu transcēdens, alius limitatus & p̄dicamentalis: P. Illimitatum multiphariam accipit: B. Nō est hic sermo de illimitato pfectione, ut est Deus, aut causatione (ut ipsæmet & coelū) sed de illimitato p̄dicatione P. Quot modis accipitur illimitatum p̄dicatione: B. Quatuor si soli Deo cōueniat, ut infinitum, & necesse esse. Si Deo & alicui creaturæ, ut sapientia intellectus, & uoluntas, Si pluribus diuersorum predicamentorū, ut ens finitū, & si qua sunt talia. Si Deo & omnibus aliis ab ipso competat illimitatus terminus est, & ab omnibus transcendens nuncupatur: P. Transcendentia hoc pacto dicuntur sex: Res, aliquid, ens, unum, uerum, bonū: B. Et si qua sunt synonima, ut intelligibile & appetibile: P. Progredere: B. Terminorum aliquis complexus, ut est ille cuius partes separatim significant ut oratio, aliqs incomplexus cuius partes separatim positæ nil uel non aliud, a seipsis designant, ut unica dictio: P. Quid nomine orationis accipis. B. Oratio aliqua est habens extrema copulata uerbo, ut homo est albus, aliqua constituta ex ipsis extremis sine uerbo, ut homo albus. Et utraq; est terminus cōplexus: P. Declarato, ut cuitem ridicula multorum: B. Si terminus unus plura significet, ut canis, liber, & nepos, non ppīd complexus esse censet. Si plures termini denotent oīno idem ut abditum absconsum, uelatum pp id nō dn̄r termini cōplexi: Terminū cōplexum plura signa & plura significata hr̄e op3. Illias & Georgius Benignus nō dn̄r termini complexi. Aduerte ad hæc & uitabis forsan ea q̄ times.

P. Da diuisionem aliam: B. Cap. VI.

TErminorum alius per se significatiuus & cathegoricus ut homo, & leo, & ceruus. Alius nō p se significatiuus, & syncathegoricus, ut sunt nomina relatiua, Qui quæ qd, & distributiua ut oīs, & nullus, & particularia ut aliquis, & oēs prepositiones, interiectiones, & coniunctiones, & nonnulla aduerbia, ut equidem profecto: P. Vtrosq; diffinire cupio: B. Terminus per se significatiuus est qui seorsum positus aliqd representat: Terminus non per se significatiuus est qui seorsum positus nil significat: sed solum consignificat, uel solum prebet modum significandi aliis: Cathegoricus est q pōt

esse suppositum seu subiectum & appositum seu predicatum alicuius orationis. Syncathegoricus est qui solum consignificat & non potest esse predicatum aut subiectum alicuius orationis: P. Igitur omnis per se significatiuus est cathegoricus & econuerso & omnis non per se significatiuus est syncathegoricus & econuerso sed alia ratione talis & talis: B. Parua inter eos differentia & interdum confunduntur potest autem dici terminus cathegoricus cathegorema & cathegorematicũ similiter syncathegoricus syncathegorema & syncathegorematicum.

P. Dicuntur termini placito & naturaliter significatiui. B. Cap. VII.

TErminorum alius naturaliter significatiuus alius ad placitum: P. Enuclea: B. Terminus naturaliter significatiuus est ille qui apud omnes suapte natura est eiusdem rei representatiuus ut sunt termini mentales. Quemadmodum n. pictura uel sculptura Caesaris seu ipse Caesar pictus aut sculptus est imago seu signum Caesaris. Sic & conceptus seu cognitio Caesaris uel ipse Caesar conceptus & cognitus est signum seu imago ipsius Caesaris: Nam domus ad extra & fit & repraesentatur a domo ad intra Cognitio igitur hominis & bouis aut homo cognitus & bos cognitus sunt termini mentales. Similiter cognitio syllogismi & diffinitionis aut syllogismus cognitus & diffinitio cognita: Terminus ad placitum est qui ex impositione authorum aliquid significat ut sunt omnes termini in uoce & scripto licet scriptura significet immediate uocem & uox conceptum mediate tamen significat etiam res. Terminus ad placitum ut haec uox homo significat terminum mentalem uidelicet conceptum hominis uel hominem conceptum & haec uox homo concepta significat illam uocem homo: P. Igitur si aliqua uox idem apud omnes repraesentaret ex impositione non esset terminus naturaliter significatiuus sicut fuit quando erat unum labium uniuersae terrae. B. Non esset utiq; & adde q nulla uox aliquid naturaliter representãs est terminus. Ut gemere mugire rugire. Sola uox ex impositione est terminus: P. Haec uox gemitus & haec uox mugitus sunt termini significata ipsorum minime. Sed quid est uox. B. Vox apud philosophos non est quicunq; sonus. Sed est sonus ab ore animalis prolatus naturalibus instrumentis formatus: P. Quot sunt eiusmodi instrumenta. B. Instrumenta nouem (aiunt) guttur lingua palatum quatuor & dentes & duo labia simul. Sed sine dente ullo multi formant uoces complete & perfectius q̃ qui paucis in parte anteriori carent. Nec est ponendus numerus dentium & addendus est pulmo potius & arteria & sic septem erunt instrumẽta: pulmo Arteria guttur lingua palatum dentes labia de his in philosophia Et nota q uox alia articulata & litterata quae uidelicet & significat aliquid & scribi põt ut haec uox homo. Alia inarticulata & illiterata quae uidelicet nec significat nec scribi põt ut strepitus sed strepitus est sonus potius q̃ uox exemplum nequit scribi quia tunc contradiceret sibi. Alia articulata sed illiterata quia scribi nequit ut sibillare & gemere. Alia litterata quae scribi potest sed inarticulata quia nil significat ut coax. Cro.

TErminorum naturaliter significatiuorũ seu mentaliũ (qđ idem est) alius solet dici primæ intentionis/ alius secundæ intẽtionis/ uterq; tñ nil aliud est q̃ signũ alicuius entis in mẽte existens/ siue dixerimus illud signũ esse conceptũ alicuius entis/ siue esse aliquod ens conceptum/ put iam declarauimus: P. Definito ipsos: B. Terminus primæ intẽtionis (ut ipsa uerba ptendunt) est conceptus naturaliter primã intẽtionem rep̃sentãs/ uel est ipsa prima intẽtio cognita seu concepta: Terminus aũt secũdæ intẽtionis est conceptus naturaliter secundam intentionem rep̃sentans/ siue est ipsa intẽtio secũda concepta & cognita. P. Quid p primam quidue p secundam intentionẽ accipit. B. Pretermittendo huius uocis intẽtio multas acceptiones/ hic intentio ab intendo qđ est attẽtẽ & diligẽter aĩaduerto & intueor descẽdit/ Intellectus quippe tẽdit in res q̃s dr̃ nosse/ tẽdere uero in res/ est eas intẽdere/ inde uenit intẽtio/ quasi quædã actiua in res tẽditio & ipsæ res cognitæ intendunt/ a quo intẽdi/ iterũ deriuat intentio/ quasi rerũ quædam passiua tenditio/ Res. n. sunt sic intẽtæ/ & sic intendunt/ sic apprehendunt & concipiunt: P. Omne igr̃ intentum est conceptum/ & cognitum/ & illius abstractum est intẽtio passiua/ Sed cur altera prima/ Altera secunda dicat nõdum perspexi: B. Intellectus bifariam res intẽdit/ & ipsæ res ab eo bifariã intendunt/ Primarie uidelicet/ & secũdario: P. Hoc ut declares cupio: B. Intellectus dr̃ primo in res tẽdere qñ eas intelligit & circa eas operat anteq̃ mutuo eas cõparet & alicui assimilet/ hoc. n. est in res primo tendere & ipsas intẽdi primarie/ Deinde ipse intellectus conuertit se super suũ intelligere & super res intellectas/ uestigando quo pacto illæ res se hẽant adinuicem puta flos ad rosam & liliũ & aĩal ad hoĩem & bouẽ/ cupitq; & nitit talem habitudinem assimilare alicui habitudini magis notæ & p modum illius hanc cõcipere/ & in pposito habitudinẽ floris ad rosam & lilium & aĩalis ad hoĩem & bouem assimilat habitudini Romuli ad domos Romanorũ/ & q̃a Romulus est genus & principium Romanorũ trãsfert rõnem gñis & principii ad florẽ & aĩal/ & intelligit illa sub rõne gñis & principii/ & hæc est secundaria rerũ intentio/ & res dicunt secundario intẽtæ/ q̃a sub his modis eis attributis sunt conceptæ/ Qui modi sunt secundæ intentiones/ eo q̃ res sub eis cõceptæ dicunt secundo intentæ/ Dicunt ẽt secundæ intentiones q̃a ipsi modi antea erant in rebus ex sui natura/ & nunc sunt ad alias translati/ Est igr̃ Romulus genus pprie & aĩal ac flos per metaphoram/ Quare porphirius loquẽs de hac generis acceptione dicit/ Est aũt genus de quo apud philosophos est sermo ad similitudinem priorum generum dictum: & hæc assimilatio potest esse magis tenuis & minus tenuis magis euidens & minus euidens/ Neq; igitur concipere aut concipi/ neq; intendere aut intendi/ neq; comparare aut comparari/ neq; attribuere aut attribui/ siue derelinquere aut derelinqui/ transferre aut transferri est intentio secunda. Sed est modus intelligendi habitudinem rerum per metaphoram seu per similitudinem attributus & appropriatus: P. Nonnulli primam intentionem primum rei conceptum/ & secundam secundum esse diffiniunt: B. Quemadmodum intentio ab intendere & ab intendi descendit, actiue inquam

& passiue sic & conceptus a concipere & concipi potest accipi actiue & passiue, & accipiendo conceptum passiue uerum est ut prima intentio passiue accepta sit primus conceptus rei passiue acceptus, & quia oē qđ dr̄ secunda intentio respectu unius, ut genus respectu animalis, est intentio prima respectu alterius, ut genus respectu Romuli, ea pp eadem res qn̄q; est primus conceptus & qn̄q; secundus. Similiter oīs terminus secundæ intētionis, hoc est, significans secundam intentionem est terminus primæ hoc est significās eandem rem ꝑut est prima intentio, Sed aduerte ꝙ sicut cōceptus mentis quibus figmēta intelligimus non sunt figmenta, sed uera entia, sic & conceptus quibus intentiones secundas concipimus non sunt secundæ intentiones, sed uera entia, sunt tn̄ signa secundarum intentionum, iccirco dicuntur termini secundæ intentionis Et ut rudiores facilius secundam intentionem & terminum secundæ intentionis percipiant animaduertēdum ꝙ quæcunq; gramatica per se considerat ut est nomē, uerbum, participium, & accidētia illorum: Similiter quæcunq; Rethorica considerat ut est prohemium, diuisio, narratio, confutatio & epylogus, & quæ docet poesis ut est forsan dactilus, spondeus, iambus & huiusmodi, & quæcunq; Dialectica instruit ut est Syllogismus demonstratio & diffinitio dicuntur. secundæ intentiones & conceptus talia significantes dicuntur termini secūdæ intētionis: Et quia ipsa per fictiones cum ratione factas & comparationes procedit, uidetur metaphoris & similitudinibus plæna.

Pe. Quis primæ quisue secundæ impositionis. Be. Cap. IX.

TErminus primæ impositionis ī uoce est terminus ad placitum significatiuus immediate conceptuum primarum intētionum, uel est significatiuus primarum intētionum conceptarum: Nam uoces designant cōceptus entium uel entia concepta immediate & illis mediantibus ipsas res, ut hæ uoces homo & chimera. Secundæ impositionis similiter significat in uoce conceptus secundarum intentionum uel secundas intentiones conceptas immediate, deinde illis mediis significat secundas intentiones in se ut hæc uox syllogismus. Terminus primæ impositionis in scripto significat immediate ipsas uoces & illis mediantibus significat terminum mentalem, & tandē ipsam rem. Similiter & terminus secundæ impositionis in scripto: P. Alii ex boetio sumentes ita dixerunt, Quædā sunt nomina rerum, quædam uero sunt noīa nominum distinguentes nomen contra rem, & nomina rerū uocant terminos, primos conceptus mediate uel immediate significantes, si mediate tunc sunt in uoce uel in scripto, si īmediate tunc sunt in mente. Nomina uero nominum sunt termini mediate uel īmediate designantes secundas intentiones, quas non intelligentes nomina uocabant, quasi uoces puras uel uocabula pura: Sed procede ulterius diuidendo. B. Cap. X.

TErminorum alius finitus ut homo, alius infinitus ut non homo: P. Da infinitum. B. Terminus infinitus est qui perimit significatum alicuius termini, & reliqua omnia sine delectu ponit ut nō homo perimit quidem hominem

& alia relinquit indistincte nam non homo denotat aliquid sed non hominem & qd sit illud aliud ab homine non ponit determinate :P. Ergo si perimendo nil relinquatur non potest dici infinitus ut non res & non ens: Sed quaero uter hoꝝ latior non plato uel non substantia :B. Non plato est latior terminus q̃ non substantia nam oís non substantia est non plato & non econuerso :P. Diuide ulterius .B. Terminoꝝ alius priuatiuus Vt caecitas alius positiuus ut uisus .P. Quis ꝓuatiuus .B. Terminus priuatiuus est ille q negat actum Vt tenebrae & interdum potentiam Vt caecitas aptitudinẽ uero semper relinquit :P. Igitur terminus positiuus est qui aptitudinem semper & potẽtiam & qñq3 ẽt actum ponit Vt auditus: & lumen Nil itaq3 tetrum uel obscuꝝ aut coecum nisi qd' aptum est audire & uidere ac esse lucidum nisi confundendo uocabula Sed inquiro q̃uo negatiuus a priuatiuo & infinito differt .B. Terminus infinitus & priuatiuns solet dici negatiuus sed pure negatiuus differt ab illis :P. In quo differt .B. Terminus pure negatiuus nihil relinquit & sic differt ab infinito & quia nihil praesupponit sed solum destruit sic differt a priuatiuo :P. Da & aliam diuisionẽ :B. Terminoꝝ alius mediatus. Vt homo & plato alius ĩmediatus ut hic & haec & hoc Et oía aduerbia loci & ꝓnomina demonstratiua ut hic istic illic & hic iste ille .P. Cur dicuntur immediati. B. Quia per manifestiores terminos declarari non possunt.

P. Quis singularis Quisue uniuersalis .B. Cap. XI.

Terminorum
- Alius singularis ut Plato.
- Alius uniuersalis ut homo aial rõnale

Singularis est q unũ oíno significat & de uno solũ ꝑdicat Vt Cato & Scipio. P. Cato dr singularis quia significat rem singularẽ & homo uniuersalis quia denotat rem uniuersalẽ .B. Terminus uniuersalis est qui significat rẽ unam in pluribus acceptam & de pluribus predicabilẽ oẽ qd' est uel esse aliquid quouismodo cogitat aut concipit esse p modum uniuersalis aut p modum singularis :P. Vniuersale diuidi solet :B. Vniuersale aliud illimitatũ & trãscendens Vt ens res aliquid unum ueꝝ bonum Aliud limitatũ & porphiricum Vt genus spẽs differẽtia ꝓpriũ & accidens :P. Diffinito unũquodq3 uniuersalium limitatoꝝ :B. Genus est qd' de pluribus differentibus spẽ in eo qd' quid est ꝑdicat ut flos & aial Spẽs est qd' de pluribus numero solũ differẽtibus in eo qd' qd est predicat ut rosa & homo: Differentia est qd' de pluribus aut numero solũ aut spẽ differẽtibus in quale essentiale ꝑdicat ut rõnale de hoie & de cõtentis sub eo & sensibile de aiali & de contentis sub eo: Proprium est quod de pluribus numero uel ẽt spẽ differentibus in quale accidẽtale conuertibile ꝑdicat Vt risile & rudile & si quid tale insit aiali & aliis superioribus: Accidens est quod de pluribus numero ac etiam specie differentibus in quale accidentale non conuertibile predicatur ut album & dulce :P. Declara luculẽtius :B. Prima duo uidelicet genus & species predicantur in quid quia ad interrogationem factam p quid est Plato respondemus hõ: & quid est hõ est aial. Reliqua tria ꝑdicãtur in quale quia interrogati per qualis est homo rñdemus rõnalis risilis uel albus.

P. Quod

P. Quot modis plura differunt. B. Cap. XII.

OMnia plura aut differũt numero, Vt Cato & Cæsar, Aut spẽ, Vt rosa & liliũ Aut genere proximo: Vt albũ, & dulce: Aut genere remoto Vt albũ & Scientia, Aut genere gñralissimo, Vt rosa & linea seu albedo, Aut sicut affirmatio & negatio Vt ens, & non ens. Puta homo & chimera, Aut sicut priuatio & habitus, Puta cæcitas & uisus: Aut sicut terminus finitus & infinitus, Vt homo & nõ homo. De differẽtibus numero tantũ, predicatur species: De differentibus specie tantum, predicatur genus Vel ꝓpinquũ, Vt animal de homine & boue, Vel remotũ, Vt corpus, Vel generalissimum Vt substãtia De differentibus genere generalissimo predicantur tantum transcẽdentia: De homine & chimera ens opinabile, Vel nihil: P. Quo pacto differt ꝑdicatũ a ꝑdicabili: B. Predicabile & ꝑdicatum, si ꝓprie sumant, non differunt ab uniuersali: Improprie uero etiam singularia dicuntur predicabilia & predicata etiam æquiuoca, & quæ indirrecte predicant Vt animal est homo: P. Prosequendæ sunt & aliæ diuisiones.

B. Terminorum — Alius communis: / Alius discretus:

Cõmunis est qui unum plura continens Vt uniuersale Vel plura immediate significat Vt liber, canis, & nepos. Discretus terminus & nomen proprium idem importãt, Ecce & aliam diuisionem.

Terminorum — Alius communior / Alius minus communis

Communior siue superior est qui predicatur de omnibus sub alio contentis & non econuerso, Vt animal: Minus communis est qui ei subiicitur Vt homo & leo: P. Est ne ulla differentia inter terminos communiores.

B. Terminorum — Alius communior per se: / Alius communior per accidens:

Communior per se est qui de alio predicatur in quid, uel in quale existens eiusdem predicamenti Vt animal & sensile de homine: Cõmunior per accidens est quando res diuersorum predicamentorum in eodem concurrunt, quarum una posita altera ponitur & non econtra, Vt coloratum & quantum.

P. Prosequere. B. Cap. XIII.

TErminorum — Alius concretus & cõnotatus, Vt homo & album: / Alius abstractus & absolutus, Vt humanitas & albedo.

Concretus est ille qui unum significat & alterum concernit uel connotat. Ut album quod quidem significat albedinem. & rem in qua est albedo connotat. Abstractus est ille qui significando aliquid. nil ultra concernit: Item concretum aliud per se & ad suppositum. Ut homo & color. Aliud per accidens & ad substantiuum Ut album & rubeum. Concretum per se quando illud quod significatur & quod concernitur sunt eiusdem predicamenti. Ut homo qui significat naturam humanam & concernit Platonem uel Catonem. Vel (ut aliis uidetur) cōcernit primo proprium indiuiduum humanitatis quod est in Platone & Catone. Hi. n. ponunt unumquodq; uniuersale habere proprium indiuiduū Ut ens. hoc ens. & aīal. hoc aīal. & hominē hunc hominem Cōcretū per accidēs est quando illud quod significat est unius predicamenti. & quod concernitur est alterius. ut album. quod significat albedinem. & cōcernit superficiem. uel subiectum in quo est superficies: P. Denominatiua proprie. non sunt nisi concreta per accidens. Nam concreta per se dicuntur denominatiua improprie: B. Omnia adiectiua in gramatica. sunt denominatiua. unicum rationale (si sit hominis diffinitiua) excipitur. Et aduerte multa esse denominatiua seu concreta per accidens. Quae tamen gramatici non dicunt esse adiectiua. Ut pater. filius. seruus. & dominus. quom tamen illa significent aliquid adiacens alicui: P. Aiunt denominatiua adiectiua significare formam. & concernere substātiam. Ut albū. & dulce. Denominatiua uero substantiua significare substantiam. & concernere formam seu accidens Ut pater. & filius: B. Forsan gramatici essent corrigendi nomen adiectiuum diffinire ignorantes: P. Expecto & alias diuisiones: B. Terminorum nonnulli uocantur copulati. Ut simitas & crispitudo. siue simum. & crispum: Dicuntur copulati quia etiam qum abstracti uidentur concernunt subiectum. Nam simitas non est quaeuis curuitas sed ea quae nasi: Aliqui quoq; dicuntur media abstractione abstracti. Ut homo. & color: Aliqui uero ultima abstractione abstracti. Ut humanitas. & coloreitas. seu natura coloris: Aiunt preterea. de ultima abstractione abstractis nil predicatur nisi intentio secunda & forsan terminus transcendens & in diuinis. De quo alias. Aliqui dicuntur omnino concreti. Ut humanatum & coloratum: Aliqui medio modo concreti. Ut homo & color: P. Si terminus copulatus semper concernit subiectum cur non semper dicitur concretus. B. Terminus copulatus qum subiectum concernit in recto. dicitur concretus. Ut simus. quod est curuus nasus: Qum uero concernit subiectum in obliquo. dicitur abstractus. Ut crispitudo. quae est curuitas capillorum.

P. Qui uniuoci: Quiuae aequiuoci: B. Cap. XIIII.



Erminorum 
- Alii uniuoci. Ut homo
- Alii aequiuoci. Ut liber

Aequiuoci qui & omonymi appellantur quando unico nomine plura denotantur
prima significata. Vt liber, & nepos, quasi sub uno nomine æque seu indifferenter uo
cata: Vniuoci qui & synonymi quandoq; nuncupantur quando unico nomine unum
denotatur significatum sub quo tamen plura continentur tamq̃ sub uno significato uo
cata Vt animal & linea: Vniuoci actiue dicuntur, qui unū plura continens, primo signi
ficant: Vniuoci passiue dicuntur illi qui cum alio sub tali significato continentur Impro
prie: Vniuoci dicuntur qui nil significantes prebent unum modum significandi ut citra:
Aequiuoci actiue dicuntur qui plura æque primo designant: Aequiuoci passiue dicun
tur qui æque seu indifferenter ab una uoce designantur: Improprie æquiuoci dicun
tur qui nil significantes prebent non unum sed uarium modum significandi. Vt co
ram, & cum, Licet forsan ipsum cum, scribendo uario modo, prout uidelicet est prepo
sitio sic cum Prout uero aduerbium sic, qum: Et prout est coniunctio sic, quom, Vt nos
scribere soliti sumus non esset terminus in scribendo æquiuocus: sed solum in proferen
do: Sed pro acumine ingenii aduerte ad sequentia. Omne uniuersale est uniuocum.
Omne uniuocum proprie sumptum est comune, neq; hoc posterius dicitur econuerso.
Omnia æquiuocantia sunt uniuocantia si pro uno significato accipiantur: Omnia æqui
uocantia sunt uniuocata in hac dictione uox. Omnia equiuocata sunt uniuocantia, nisi
fuerint indiuidua. Omnia æquiuocata sunt uniuocata stante uniuocatione entis, & si nō
interueniant figmenta & non entia. Aliquid respectu aliquorum non est uniuocū, neq;
equiuocū, ut homo respectu albi ac lineæ: Aequiuoca alia consilio, ut ridere, & quæcūq;
per metaphoram dicuntur: Alia casu, ut liber, respectu uiui & codicis. Termini alii sino
nymi ab aliquibus dicuntur, Vt abditum & absconsum, seu gladius & ensis, Qui ab
aliis multiuoci appellātur, quia eis multa sunt nomina sed ratio una. Alii diuersiuoci Vt
lignum & lapis, Sunt. n: eis plura nomina, & rationes plures: P. De termino analogo
multa dicuntur: B. Terminus analogus bifariam accipitur, Interdum namq; unam
rem significat & plures concernit, Interdum plures significat & unam concernit: Exem
plum primi Sanum significat semper proportionem humorum animalis, Et quādoq;
concernit ipsum animal, quandoq; lotium, siue urinam, quandoq; potionem, quando
q; dictam: Exemplum secundi, Ridero significat plura, in homine, Primum talem mo
tum labiorum In prato florum pullulationem, In tempore, aeris serenitatem: Et sem
per concernit cordis lætitiam: Omnia namq; ex quibus lætamur arrident nobis: Prior
analogus est uniuocus, Posterior æquiuocus, Quamuis alia ratione sit uniuocus &
æquiuocus, alia ratione analogus: Analogia dicitur comparatio seu proportio, & quia
hic est comparatio unius ad multa, & multis rationibus fit, icirco tales termini
Analogi uocantur.

Sequitur tractatus decem predicamentorum.

P. Quia superius dixisti aliquos terminos esse limitatos & predicamentales: Quid nomine predicamenti designat. B. Cap. XV

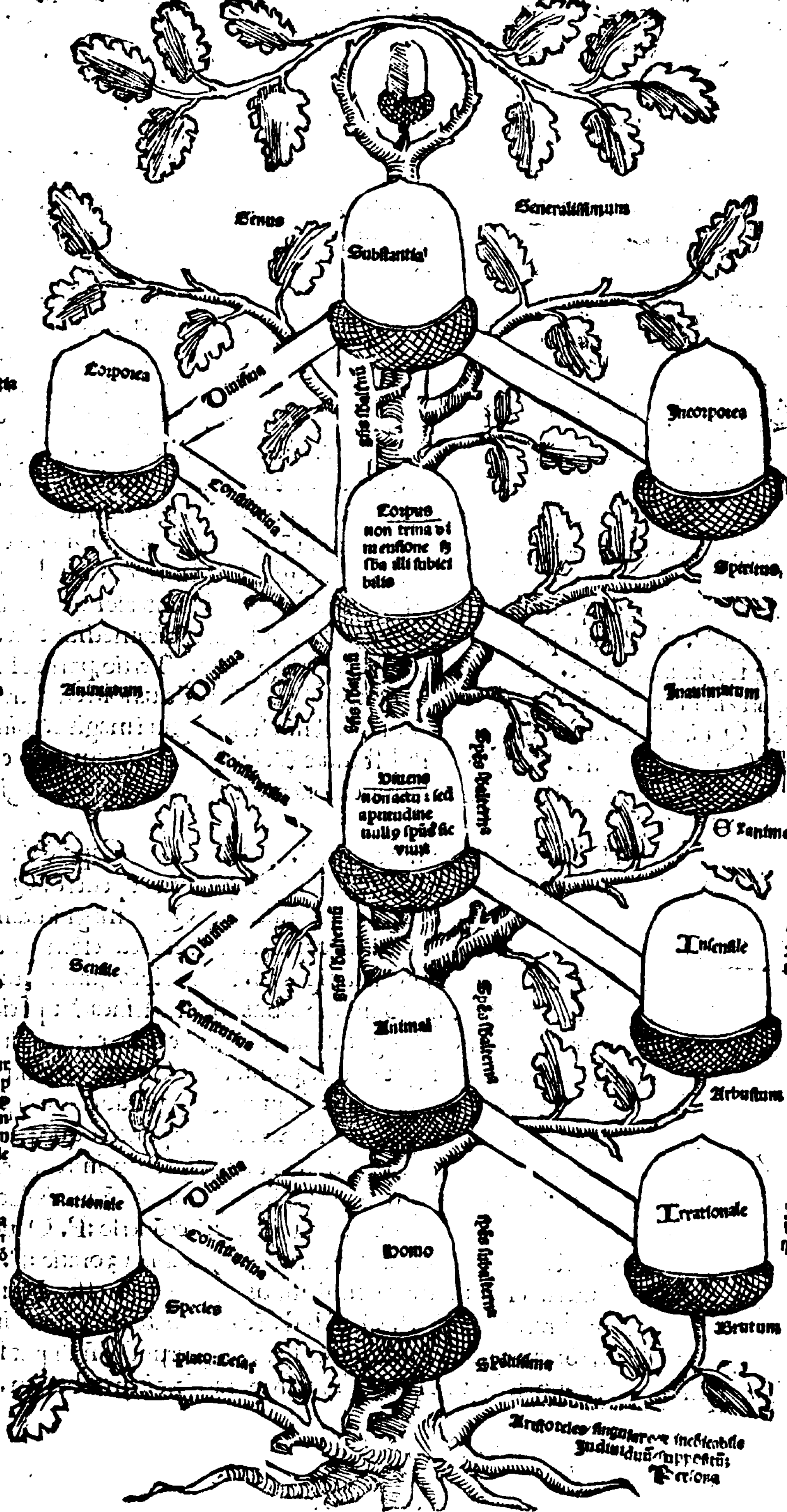


Redicamētum tria significare dicitur, Predicabile generalissimum, & quandam ordinationem entitatum ut in proposito: P. Describe predicamentum: B. Predicamentum est modus intelligendi coordinationem entitatum sese intime includētium inter quas sit Generalissimum Subalternum, Specialissimū, atq; Indiuiduum: Aliqui sic diffiniunt: Predicamentum est coordinatio plurium terminorum secundum sub & supra: Sed illa diffinitio plures includit defectus, Superfluit.n.plurium, Nō recte astruitur terminoꝝ Haec satis est dictu secundum sub & supra: Sic.n.homo & animal duntaxat facerent unum predicamentum: Supplendo defectus reduci posset ad diffinitionem bonam: P. Quot dicuntur esse predicamenta: B. Predicamenta antiqua & celebrata distinctione sunt decem: Substantia: Quantitas: Qualitas: Relatio: Actio: Passio: Quando: Vbi: Situs: & Habitus.

P. Quid substantia significat: B. Cap. XVI.



Vbstantia triphariam accipitur Pro essentia quauis, Pro essentia p se subsistē te, Tertio pro essentia per se subsistente & accidentia substentante: Primo modo substantia est transcendens, Competit enim Deo, & omnibus predicamē tis, Secundo modo non competit alicui accidenti, competit tamen Deo, Tertio modo, substantiis solum creatis: Si Deus poneretur in predicamento substantiae, tunc substantia secundo modo sumpta esset generalissimum, & ita diffiniretur, Substantia est ens p se subsistens, Deinde sic diuideretur. Substantia aliqua per se subsistens tātum, ut Deus, Aliqua per se subsistens & accidentia sustētans, Vt substantia corpori & spiritui creato cōmunis: Si uero Deus sit extra predicamentum generalissimum hic erit substantia per se subsistens, & accidentia sustentans: Hoc perspecto facile diffinies unumquodq;: Nam omnis bona diffinitio cōstat ex genere & differentia: Accipe igitur uniuscuiusq; horum genus & differentiam, & diffinies: Ecce Arborem substantiae.


Genus
Generalissimum
Substantia
Corporea
Incorporea
Differentia
Diuisiua
Constitutiua
Corpus non trina dimensione
Spiritus
Animatum
Inanimatum
Inanime
Sensibile
Insensibile
Animal
Arbustum
Rationale
Irrationale
Homo
Brutum
Species
Plato: Cesar
Specialissime
Persona

DEscribēdi sunt & reliq termini in p̄dicamēto positi: B. Generalissimū siue (Ut Vallēsi aliq̄tisper pareamus) primū genus, seu summū genus est genus supremū seu genus nō hn̄s supra se genus, seu qđ ita est genus ut nullomō possit eē spēs Ut substātia, Quātitas, & alia octo: Genus subalternū dr̄, qđ & si sit gēus aliquorū, est tn̄ spēs alterius generis, Ut aīal, qđ hoīs & bruti exn̄s genus, est spēs uiuētis, & uocat̄ subalternū passiue, qa subalternat̄ alteri: Spēs subalterna nuncupat̄ quæ & si sit spēs alicuius generis, est tn̄ aliquo℞ genus, Ut idē aīal, Et uocat̄ subalterna actiue: Subalternū uocat̄ qđ & subalternat̄ & qđ subalternat: Specialissimū siue ultima & infima spēs, est id qđ sub se cōtinet indiuidua tm̄, seu qđ cū sit spēs nō pōt esse genus, seu qđ est spēs tm̄: Indiuiduū est qđ de uno solūmō p̄dicat̄ hoc est de seipso, Ut Cato: P. Ea quæ in calce ponunt̄ quo pacto sunt describēda. B. Persona est intellectualis naturæ incōicabilis subsistētia, ut hic pr̄ Deus, hic angelus, hic hō: Suppositū est singulare naturæ p se subsistētis, Ut hic bos, & hoc lignū, Singulare est cuiusuis naturæ incōicabile, ut hic calor, & hec albedo, Qn̄q₃ minus uniuersalia solēt dici singularia, sed nō ī re nr̄a: Indiuiduū pœne idē: Incōicabile dr̄ qđ nulli se inferiori cōicari pōt: Sed sepius inter se hæc uocabula cōfundunt̄: P. Quæ huic p̄dicamēto ꝓpria. B. Propria huius p̄dicamēti sunt hæc. Primo q̄dē p̄dicari uniuoce. Scđo hoc aliqd, uel q̄le significare. Tertio ꝓpriū oī substātiæ est, in subiecto nō esse: Quarto ꝓpriū substātiæ, sed nō eius solū est cōtrariū nō hr̄e. Quinto ꝓpriū substātiæ, sed nō solius, est nō esse susceptiuā magis & minus ſm intensionē & remissionē. Sexto ꝓpriū substātiuæ, & eius solius est ipsam oīno exn̄tem eandem esse susceptiuā cōtrario℞ ſm sui mutationem: ut Plato caliditatis & frigiditatis.

P. Da secundum genus rerum. B. Cap. XVIII.

QVātitas ē ens cui natura ꝓpria diuisibilitatis, & mēsuræ cōpetit rō: Quātitas alia p̄dicamētalis, quā & diffinimus, alia trāscēdēs, Quæ magnitudinē & uirtutē sub se cōprehēdit, & cōpetit ēt incorporeis, Nā ēt Deus est magnus, non mole, sed uirtute: P. Quæ sunt primæ q̄titatis spēs: B. Primæ spēs q̄titatis, sunt cōtinuū & discretū. Quatuor aūt sunt spēs ꝯtinui ab oībus cōcessæ, Linea, Supficies, Corpus, Tp̄us: P. Describant̄. B. Linea ē longitudo sine latitudine cuius extrema sunt duo pūcta: Supficies est latitudo sine longitudine & ꝓfunditate, Corpus est altitudo & ꝓfunditas q̄ p̄supponit latitudinē & longitudinē: Tp̄us est longitudo cuiuscūq₃ motus Sed tp̄us cōe est mēsura primi motus dūtaxat: P. Si locus hic poneret̄, quo pacto diffiniret̄: B. Locus est terminus ultimus cōtinentis ímobilis respectu primi cōtinentis, qa & si fluat supficies sine medio cōtinēs, nō tn̄ fluit supficies primi oīa cōtinētis, Locus ita q₃ hoc mō nō ē alia spēs a supficie. oīs locus ē superficies, & nō ecōuerso: P. Quot sunt spēs discretæ: B. Una est spēs discreti certa, v₃ nūerus, altera dubia, v₃ oratio: P. Quid est numerus: B. Numerus est multitudo ex unitatibus aggregata, Vel sic, Numerus ē rō q̄ primū singula mēsurare cōtingit: P. Quid est orō in ꝓposito: B. Oratio in ꝓposito designare ur̄ ipsam rōnem q̄ uoces seu dictiones sic uel sic ꝓferunt̄, Vn̄ aliquæ syllabæ dn̄r in gramatica hr̄e unum tempus, aliquæ plura tempora, Ecce item arborem.

Genus Quantitas Generalissi.

Partium copulatarum

Partiũ nõ copulatarũ vt dicitur cũ suis spẽs

Continuum

Sunt oratio & numerus

Cuius partes possunt esse simul

Cuius partes nequeunt esse simul

Permanens

De successiuum Vata tempus

Plurium diuisionum

Vnius diuisionis vt linea

Multifariã diuisibile

Duobus

Species Superficies Specialissima

Tribus vt corpus

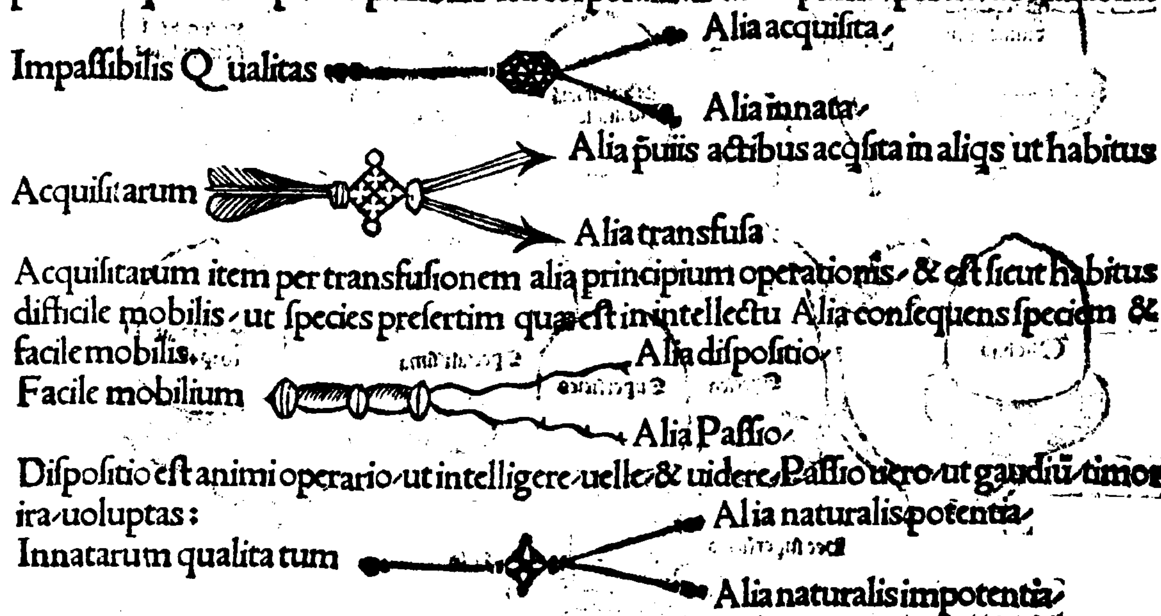
Hec superficies

Vsia

P. Quæ propria ipsius: B. Huic predicamento hæc attribuuntur propria. Primo quidem nil sibi contrarium esse, sicut nec substantiæ. Secundo quantitatem sicut & substantiam non suscipere magis & minus, sed bene mains, quia una linea maior est altera, & corpus maius corpore, & numerus unus maior alio numero. Tertio proprium huic predicamento soli est ut secũdum ipsum aliquid dicaẽ æquale, & inæquale. Aequalitas & inæqualitas non potest fundari nisi in quantitate predicamentali uel transcendenti: P. Quæ fundatur in transcendenti transcendens est, & quæ in predicamentali predicamentalis est: B. Recte.

P. Ordina tertium Predicamentum: B. Cap. XIX.

Qualitas est accidens absolutum quod interrogati per quale accidẽtale recte de aliquo affirmamus, Ut si quæras, Qualis est Petrus accidẽte communi non proprio dicemus, sciens aut albus: Scientia ergo & albedo dicentur qualitates P. Diuidenda est: B. Qualitas alia essentialis, Ut omnis differentia, nam etiam disgregatiuum uisus est qualitas essentialis: Alia substãtialis, Ut differentie predicamenti substantiæ ut sensibile & rationale: Alia profluens ab essentia ut risile & rugile: Alia complectitur omne accidens & omnem formam, & omne predicabile in quale: P. Cuperem ut primas eius species ostenderes. B. Primæ species qualitatis possunt sic poni. Impassibilis qlitas, seu spũalis, passibilis, seu corporalis: Deinde prima spẽs sic subdiuidẽda:



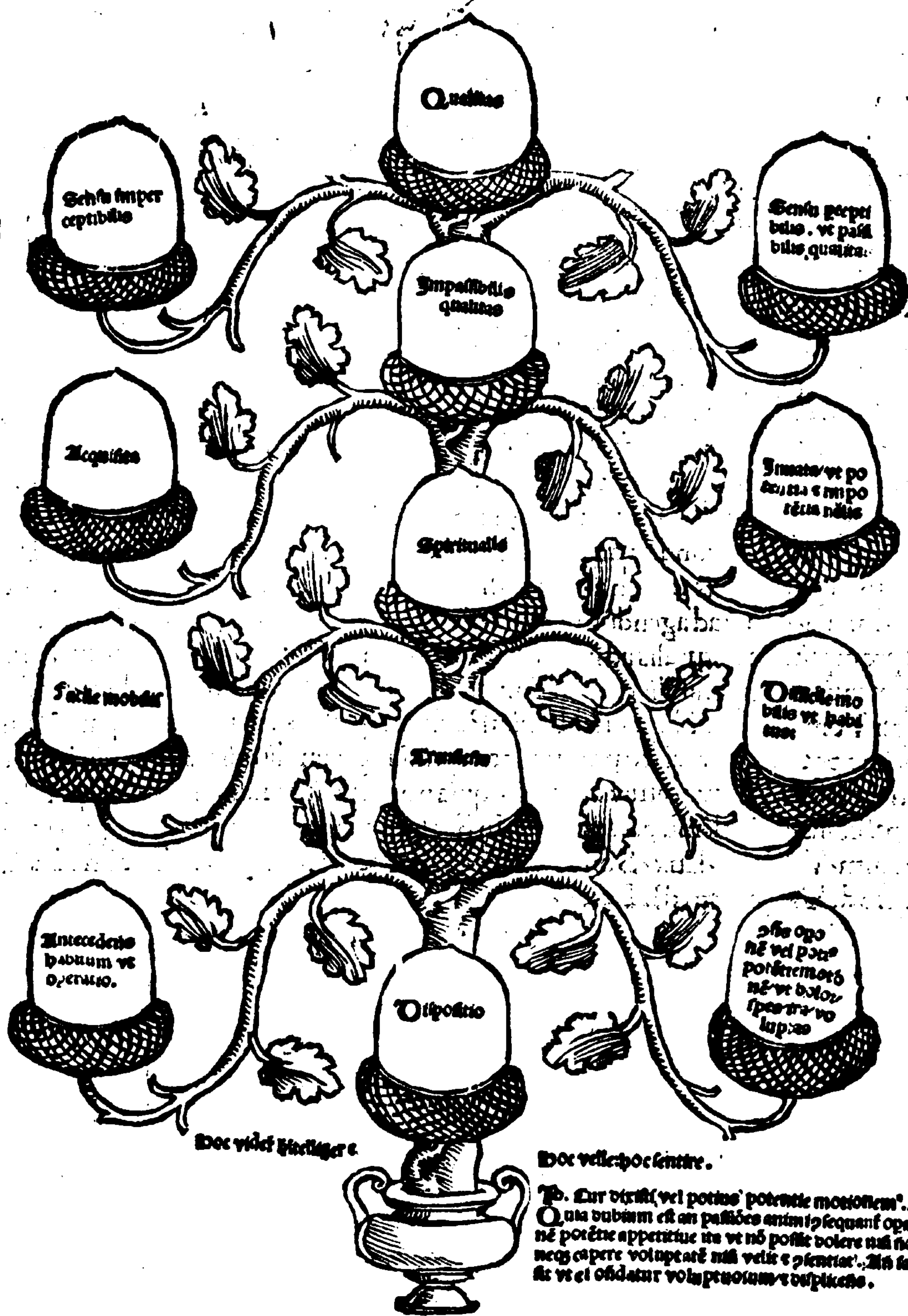
Acquisitarum item per transfusionem alia principium operationis, & est sicut habitus difficile mobilis, ut species presertim quæ est in intellectu Alia consequens speciem & facile mobilis.

Dispositio est animi operatio, ut intelligere, uelle, & uidere, Passio uero, ut gaudiũ, timor ira, uoluptas:

Cap. XX. Pe.

Diuisisti, sed non diffinisti. B. Impassibilis qualitas est quæ sensui impe receptibilis, Nequit. n. sensus ab ea pati seu imutari. Quæ dicit spiritualis, quia in An

gelis & anima intellectiua precipue reperitur licet etiam in sensu reperiri possit: Sub hac specie quae est genus subalternum cotinentur omnes species superius nominatae & Acquisitae & Innatae: Quae sic describantur Habitus est qualitas impassibilis acquisita ex actibus difficile a subieccto mobilis: Vel sic: Habitus est qualitas impassibilis qua acquisita ex actibus ad operandum habiles & idonei reddimur Illa.n.habita dicimur esse in actu primo Vt sunt habitus scientiarum & aliarum uirtutum: Species sensibilis: uidelicet rei est similitudo alicuius obiecti in sensum transfusa. Et species intelligibilis uidelicet rei est similitudo alicuius obiecti in ipsum intellectum transfusa: Species accipit in recto sensibilis ac intelligibilis in obliquo. Vt sic declinet Nominatiuo species intelligibilis Genitiuo speciei intelligibilis: & sic ulterius: Dispositio est Qualitas spiritualis facile mobilis qua post transfusionem speciei potentia obiectum attingit. Vel sic Dispositio est qualitas qua dicimur esse in actu secundo. qui etiam dicitur operatio. Passio est qualitas impassibilis facile mobilis ipsi potentiae ab obiecto coueniente aut discōueniente instillata Vt gaudium & dolor spes & timor ira inuidia & cetera id genus Et aduerte quod passio quandoque sumitur pro signo passionis. Et ita palor proueniens ex timore & rubor ex uerecundia: dicitur passio: Et per tale signum circum loquitur Phylosophus in pdicamētis ueram animi passionem: Potentia naturalis est qualitas impassibilis Innata Qua ad agendum aliquid aut sufferēdum naturaliter reddimur prompti Vt promptitudo naturalis ad intelligendum memorādum & operandum: Naturalis impotentia est impassibilis qualitas innata qua ad agēdum uel sufferendum reddimur inepti Vt mollicies obliquitas obliuio: Passibilis qualitas ē a qua sensus pati & īmutari primo potest. Est.n. ab eo primum perceptibilis per similitudinem ab ea in ipsum sensum transfusa Haec uocatur corporalis quia non reperitur nisi in rebus corporalibus Et passibilis quia a sensu perceptibilis: In hac specie continentur sensibilia ppria omniū sensuum Vt Color Lux Sonus Odor Sapor Calor Frigus & huiusmodi alia: P. Facito de his arborem: B. Ecce:



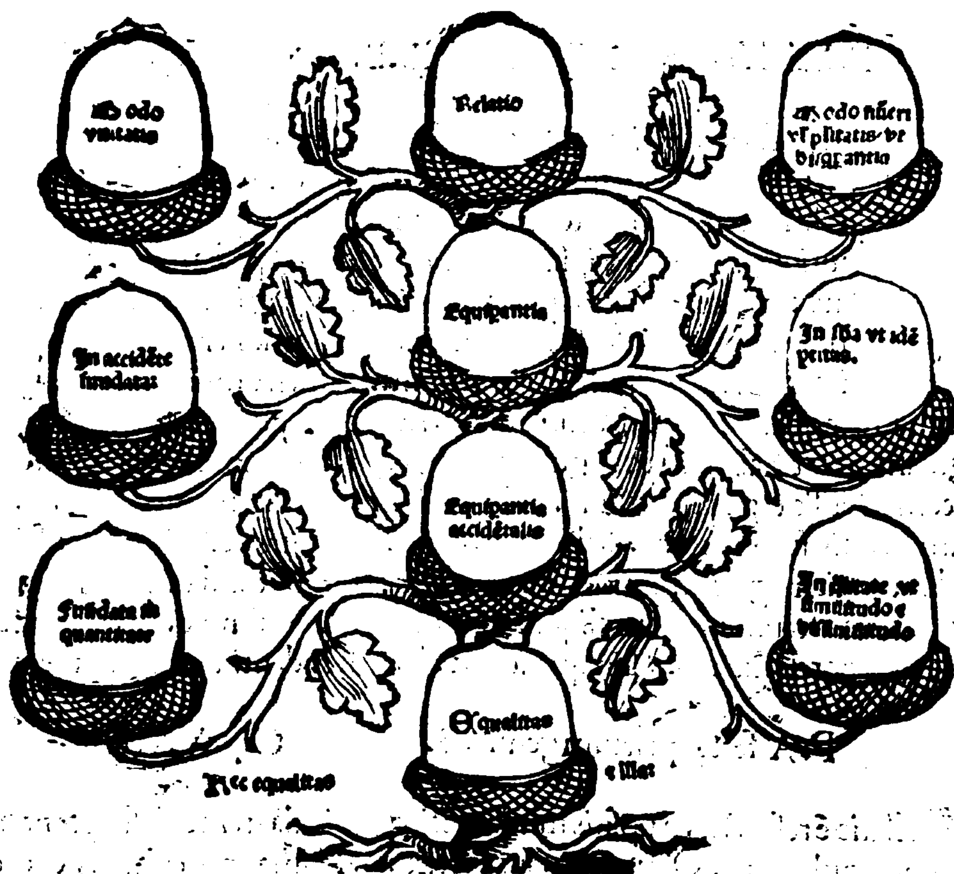
R. Cur dixisti vel potius potentie motionem. M. Quia dubium est an passiones animi consequantur operationem potentie appetitive ita ut non possit dolere nisi nolit neque capere voluptatem nisi velit et consentiat. An satis sit ut ei ostendatur voluptuosum/ et displicens.

P. Nihil de forma & figura attulisti. B. Cap. XXI.

FIgura & forma, sanitas, & ægritudo non sunt in predicamento qualitatis, nisi secundum quandam similitudinem predicandi, Si.n. figura capiatur p superficie termino uel terminis clausa, uel pro ipsis lineis claudentibus, quantitas est: Si pro ipsa clausione, respectus quidam est: Forma uero si pro pulchritudine sumatur, erit aggregatum ex pluribus predicamentis: Sanitas quoq; si solam proportionem humorum, & ægritudo dis proportionem importent respectus erunt non qualitates Sic & triãgulare. Assimilantur tamen omnia hæc qualitatibus eo q interrogati per qualis, respondemus sanus uel ægrotus, pulcher atq; triangularis: P. Triangularis notat habens tres angulos: tres est quãtitas Similiter & angulus habẽs est respectus. Nulla ergo ibi qualitas. B. Propria huic predicamento sunt hæc. Primo est contrarietatis susceptiuum. Albedo.n. contrariatur nigredini & calor frigiditati. Secundo suscipit magis & minus. Vt candidius, & minus candidum. Tertio sibi soli est proprium, ut secundum eam aliquid dicatur simile & dissimile. Similitudo & dissimilitudo non potest fundari nisi in qualitate, uel transcendenti, uel predicamentali.

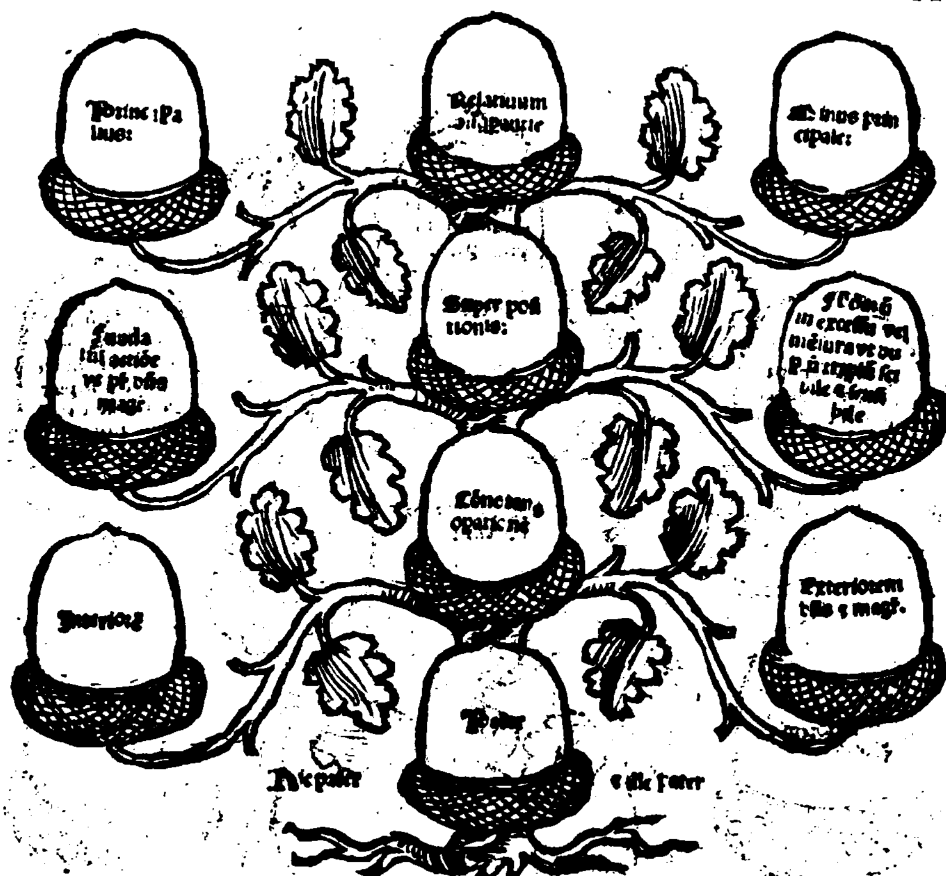
P. Affecto quartum genus. B. Cap. XXII.

REl atio ẽ respectus q positis fundamẽtis quouis alio remoto, suapte natura orit atq; pululat: P. Quae sunt eius species: B. Primæ species huius coordinationis, sunt æquiperantia & disquiperantia: P. Diffinito eas: B. Relatiua æquiperantiæ sunt illa quæ referuntur modo unitatis, Requirunt.n. fundamenta eiusdem rationis. Et relatio equiperantiæ est qua huiusmodi relatiua referuntur: P. Sunt necne eius ullæ species: B. Huius tres sunt species, idẽptitas æqualitas & similitudo: P. Quo pacto illa tria inter se differunt: B. Eadem dicuntur quæ in substantia seu essentia conueniunt. Vt Plato & Socrates. Et idemptitas est relatio qua inter se referuntur: Aequalia dicuntur quæ in quantitate molis uel uirtutis non se excedunt quom tamen utraq; sint quanta: Aequalitas est relatio qua ipsa inter se referuntur: Similia dicuntur quæ in qualitate predicamentali aut transcendenti conueniunt: Similitudo est relatio qua illa referuntur: Diuersitas opponitur idemptitati. Inæqualitas æqualitati, Dissimilitudo similitudini: Et de his fiat arbor seorsum ut facilius species huius predicamenti agnoscantur & fiat hoc modo.

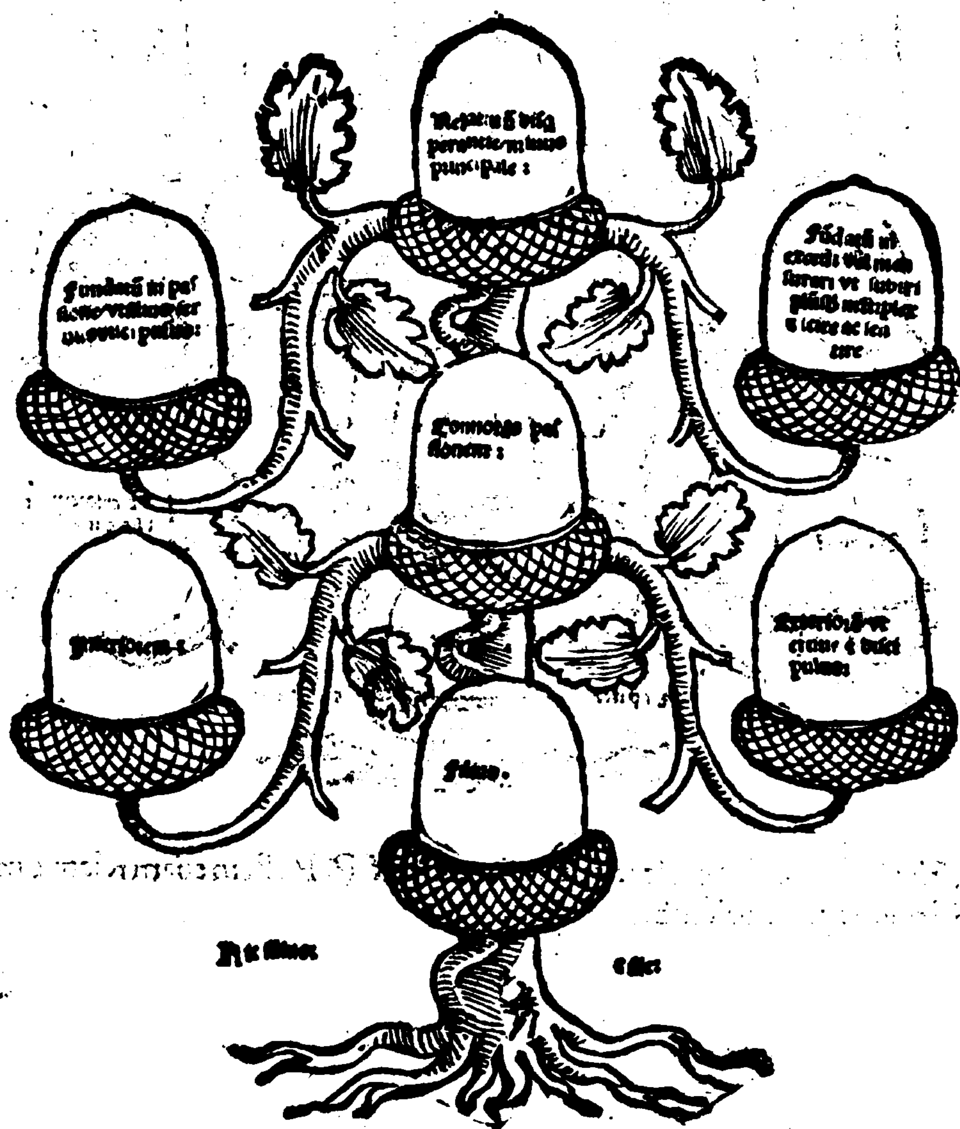


P. Accepi relatiua eqperantiæ nūc illa disqperantiæ accipe cupio. B. Cap. XXIII.

RElatiua disquiperātiæ sunt illa quæ referuntur modo numeri uel pluralitatis. Requirunt.n. diuersa fundamenta. Nam unum sic relatiuorum fundatur in actione uel potentia actiua. Vt pater qui genuit & dominus qui iubet, & magister qui docet. Vel in excessu Vt duplum tripluū. Vel in mēsura. Vt sensibile & scibile. Alterum in passione seu potentia passiua V t filius q gignitur. Seruus qui iussa capescit & discipulus qui addiscit. Illa priora dicuntur principaliora, haec posteriora minus principalia seu superpositionis & suppositionis. Disquiperantia est relatio qua illa referuntur Vt paternitas & filiatio. Principaliora & superpositionis sunt quæ fundātur in actione seu potentia actiua, aut in excedere, aut in mensurare. Minus principalia sunt quæ fundantur in pati seu potentia passiua, aut in excedi aut mensurari: P. Quo melius species disquiperantiæ percipiantur esset faciunda arbor: B. Fiat hoc modo.



Sed an scire & sentire sint per se relatiua alias uidebis. P. Possem etiam relatiuum disqui perantiæ minus principale subdiuidere sic.



B. Recte subdiuisisti. P. Quomodo differt fundamentum relationis a subiecto eiusdem. B. Cap. XXIIII.

RElatio habet fundamentum & habet subiectum. Fundamentum relationis est illud cui relatio absq; medio inhæret, sicut Similitudinis fundamētum dicitur Qualitas, Aequalitas, Quantitas, Paternitatis, Potentia generatiua Filiationis Potentia passiua. Subiectum relationis est, in quo est ipsius fundamentum, ut paternitatis est subiectum substantia seu suppositum. Nam Potentia generatiua est in substantia seu in eis supposito, ut Catone. Et omnis qualitas, & quātitas est in aliqua

substantia. Similiter fundamentum similitudinis alicuius erit scientia uel albedo. Et quia scientia est in anima: & albedo in corpore. Anima erit subiectum similitudinis fundatae in scientia & corpus similitudinis fundatae in albedine: Idemptitas quoque fundatur in essentia. Puta in humanitate quae cum sit in Catone & Laelio. Cato & Laelius erit subiectum talis idemptitatis. P. Relatio dicitur habere terminum: B. Fundamentum unius relationis est terminus alterius & econuerso: P. Relatiuum ergo potest diffiniri per genus & differentiam inquantum est in predicamento & per fundamentum seu subiectum Vt omnia accidentia. Et per terminum seu circum loquendo terminum per suum correlatiuum. Sed quae sunt huic predicamento propria: B. Propria huic predicamento sunt haec. Primo quippe relatiua sunt simul natura. Quia posito uno ponitur & reliquum. Et perempto uno perimit & reliquum. Secundo simul sunt naturali intelligentia. Qui.n. diffinite nouit Vnum diffinite nouit & reliquum. Tertio relatiua si bene assignentur dicuntur ad couertentiam. Pater.n. est filii pater & filius patris filius. Quarto Vnum relatiuorum interdum contrariatur alteri Vt Virtus Vitio. Quinto aliqua relatiuorum suscipiunt magis & minus. Vt aequalius & similius: P. Quomodo id agnoscam: B. Quando fundamentum relationis suscipit magis ut qualitas aut etiam si suscipiat maius ut Quantitas tunc & relatio suscipit magis.

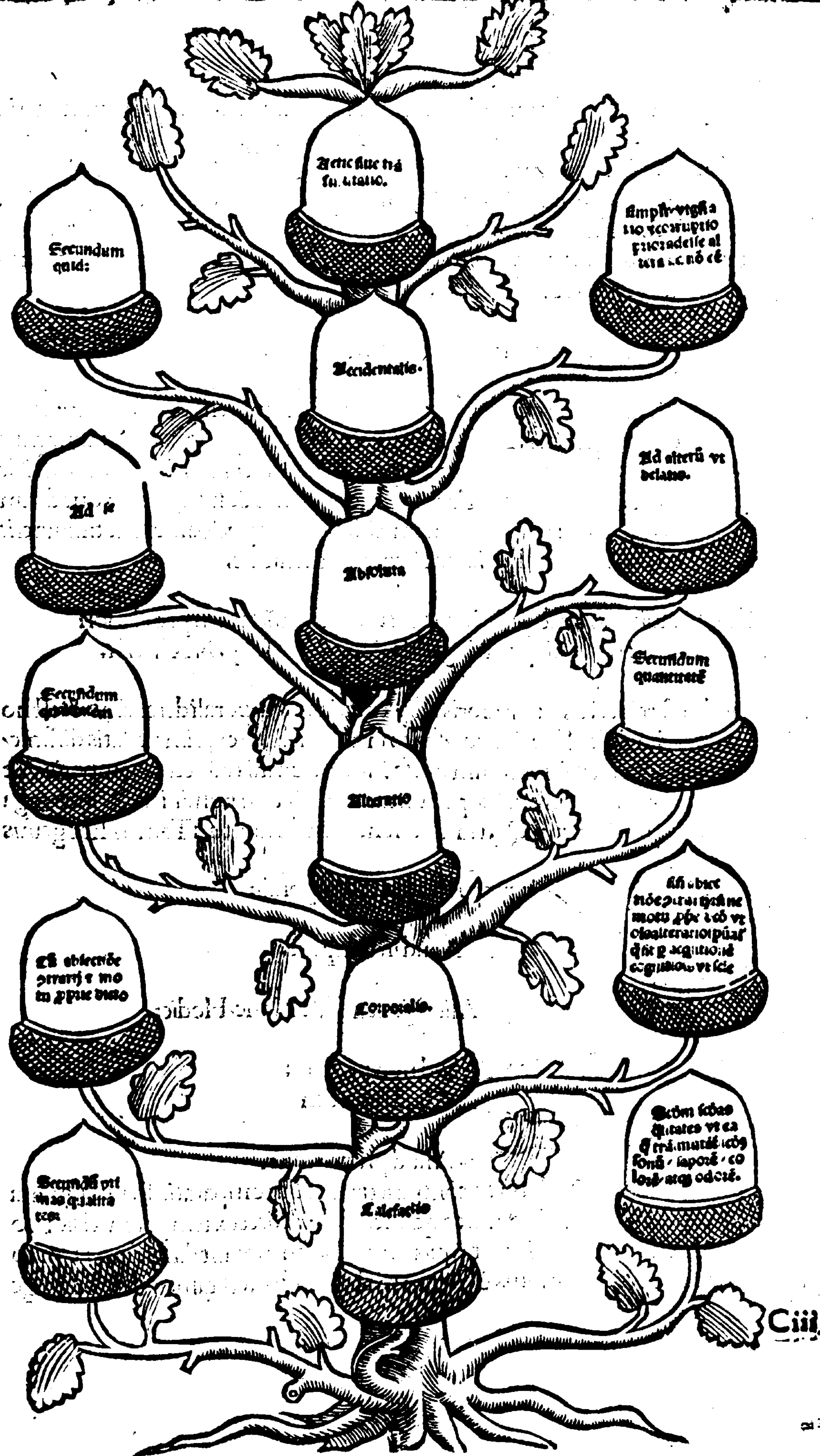
P. Quatuor dicta genera uidentur precipua. Ponuntur tamen & alia sex quorum primum est Actio. Quid est quaero in re nostra hic Actio. B. Cap. XXV.

Actio est respectus quo inducens aliquid in aliquo uel educens aliquid ab aliquo denominatur: P. Omnis ergo actio erit transmutatio & econuerso. B. Omne agere ad hoc genus pertinens est transmutare & econuerso. P. Si inducatur in aliquo quod nunquam prefuit seu quod nunquam fuit ante formam inductam in eo ibi erit actio sed non transmutatio proprie. Vt si in materia nunc nunc creata forma induceretur. Nam transmutare est proprie facere aliquid aliter se nunc habere quam prius. B. Si transmutare sit respectus ob inductionem aut eductionem insurgens siue illud in quo inducitur praefuerit siue non talis materia transmutari diceretur & aliter se habere quam prius natura uel quam prius hoc est ex se quia etiam tempore precessisset quantum in ea erat nisi inducens preuenisset & inducens dicetur agere & transmutare: P. Quando ignis calefacit uel comburit multa concurrunt. Quod illorum est actio dicito: B. Actio qua denominatur ignis quando calefacit lignum non est ipse ignis aut forma eius uel materia nec calor qui est in igne aut ille qui est transfusus in lignum nec est lignum aut aliquid ligni neque est ipsum producere calorem aut produci nec est ipsum inducere aut induci nec ipsum calorem suscipere aut suscipi sed est transmutare. Nam lignum ex hoc quia calorem inductum nunc habet & prius non habebat uel ex se non habuisset dicitur transmutatum: Et a quo: ab igne utique transmutante. Illico quippe ut ignis inducit calorem in ligno insurgunt duo respectus unus in igne qui dicitur transmutare seu agere alter in ligno qui dicitur transmutari seu pati.

P. Multis modis utuntur Philosophi hoc nomine. B. Cap. XXVI.

Actio interdum omnem animi operationem denotat. Ut uidere, intelligere, & uelle. Interdum omnem formam, quam inducere in aliquo possimus actionem appellamus. Et uocatur actio acta hoc est inducta. Et sic omnis forma substantialis. Immo & Quantitas, & Qualitas, & quicquid in alio induci potest sicut illud transmutet, actio dici potest. Interdum actio est relatio producetis & producti, Quae dicitur productio: Causantis, atque causati, quae dicitur causatio. Creantis & creati quae dicitur creatio. Producere nempe, agere, & produci pati dicere consueuimus. Sed nullo istorum modorum actio pertinet ad hoc predicamentum. Quod patet ex diffinitione ac declaratione superius posita: P. Quae species huius predicamenti: B. Species huius ponuntur, Corruptio, Generatio, Accretio, Decretio, Alteratio, Delatio: P. Declara unumquodque prout hic accipitur. B. Generatio est per inductionem formae substantialis in aliquo (quae dat esse simpliciter) transmutatio uel sic. Generatio est respectus, quo aliquid inducens formam substantialem in aliquo denominatur. Generare, est eo pacto, aliquid transmutare, uel est habere talem respectum per talem formam in materia inductam. Corruptio est per inductionem formae substantialis ab aliquo, transmutatio, & haec priuat esse simpliciter. Vel est respectus quo aliquid educens formam substantialem ab aliquo denominatur. Corrumpere uero est eo pacto transmutare uel, est habere respectum per talem formã sic de materia eductam. Accretio est p additionẽ maioris quantitatis alicui transmutatio uel est respectus quo aliquid per additionem quantitatis in aliquo denominatur. Augere est eo modo transmutare. Decretio est per remotionem quantitatis, ab aliquo transmutatio. Vel est respectus quo aliquid remouens partem aliquam quantitatiuã ab aliquo denominatur. Diminuere est eo modo transmutare. Alteratio est per inductionem qualitatis uel eductionem eiusdem ab aliquo transmutatio. Vel est respectus quo inducens qualitatem in aliquo uel educẽs denominatur. Alterare uero est eo pacto aliquid trãsmutare. Vel est habere talem respectum per talem formam in aliquo inductam, uel ab aliquo eductam. Delatio est per inductionem Vbi in aliquo uel eductionem eiusdem ab aliquo transmutatio. Vel est respectus quo transferens aliquid de loco ad locum denominatur. Deferre uero est eo modo aliquid transmutare. Ex his sequuntur tria correlaria. Primum est qui producit & non inducit, hoc pacto agere non est dicendus. Secundum est, Pater hoc modo non generat filium, nec agens naturale substantiam, Sed materiam. Tertium est, Calor non corrumpit frigus, educẽdo illud de ligno, Sed ipsum lignum.

Respice, Ecce iam quintam Arborem. Cap. XXVII.


Secundum quid:
Accidentalis.
Ad se
Ad alterū vt relatio.
Absoluta
Secundum quantitatē
Alteratio
Corporalis.
Calefactio

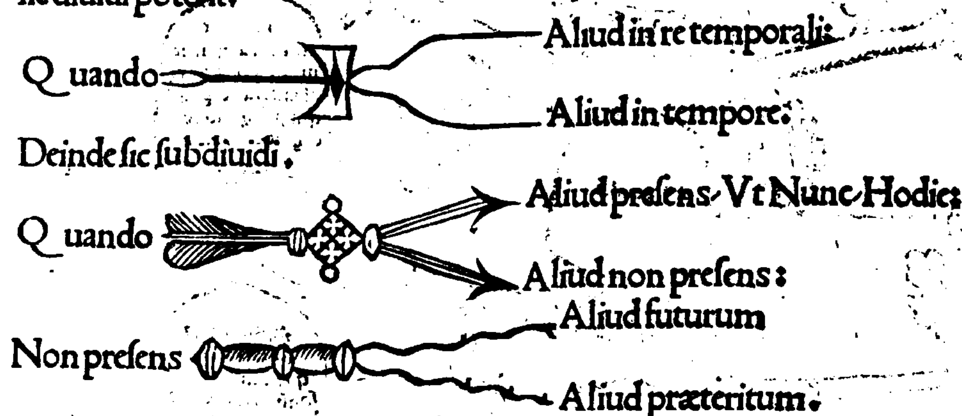
P. Quæ propria huius predicamenti. B. Proprium actioni est ut passionem materiæ quæ subicitur afferat: quia uidelicet eam transmutat. Nam agentis actione passum patitur seu transmutatur. Proprium etiam actioni est ex se inferre passionem, quia dicuntur ad conuertentiam. Agens. n. in passum est agens, & patiens est ab agente patiens. Est et contraria actioni actio. Frigefactio. n. calefactioni contrariatur. Suscipit tertio magis & minus gratia formarum, quæ inducunt. Quia potest aliquid magis & minus calefieri & frigefieri, similiter calefacere & frigefacere.

P. Sequens predicamentum ex hoc pendere uidet. B. Cap. XXVIII.

Passio est respectus quo suscipiens aliquid, uel amittens denominatur. Pati ergo, est transmutari. Passio quoq; accipitur pro qualitate, de qua superius dictum est. Quandoq; uero proprium cuiuslibet rei dicitur passio, ut risile hominis, & hinnile æqui. Producti quoq; immo & suscipere est quoddam pati, sed sunt alterius rationis a passione, quam diffiniuimus pauloante. Notissima erit huius predicamenti ordinatio, si superiorem bene inspexerimus.

P. Quāuis genera sequentia sint parui momenti, tamen pro clariori eorum notitia sunt hic perstringenda. B. Cap. XXVIIII.

Quando est respectus ex temporis adiacentia in re temporali derelictus. & est nomen indeclinabile: Species eius, solito in aliis ordine, exprimere, satis difficile, & parum utile esset. Hoc unum nosse sufficiat, omnia aduerbia temporis esse species huius predicamenti & prout hic ponuntur obtinēt uim nominis: Ob interrogationem autē quæ fit p dictionem, Quando, tale nomen sortiuntur: Tamen hoc genus sic diuidi poterit.

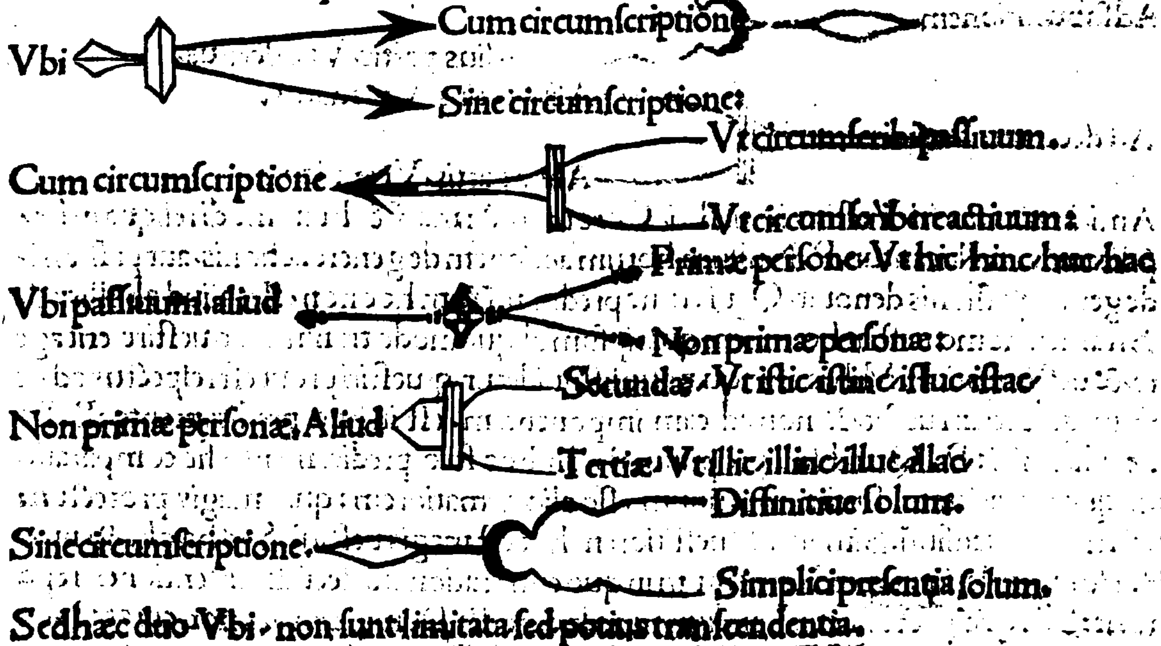


P. Quæ propria ipsius: B. Nulla in eo contrarietas. Nulla comparatio secundum magis & minus. Proprium sibi esse in omni eo qđ incipit, Videlicet ex tempore Vel sic Proprium ipsi quando est esse in omni re orta quia omnia hæc denotant differentias temporis, quod est mensura, & ipsius motus & rerum mobilium. Potest tamen ratio huius ge

neris extendi etiam ad ea quæ mensurantur æuo, Vt sunt naturæ intelligentiarum, Et forsan omnium permanentium prout permanentia sunt, Potest tandem extendi ad æternitatem aliquo modo, Licet valde improprie, Sed hic non sunt hæc discutienda.

P. Sic de prædicamento Vbi breuiter est dicendum. B. C.XXX.

VBi est respectus ex corpore circumdante & circundato proueniẽs, Sic & ipse ob interrogationem nuncupatus. Est autem ipsum circundari seu circũscribi ille respectus quẽ uocamus Vbi. P. Si Deũ aut intelligentias possumus dicere alicubi esse: B. Vbi proprie competit, corporibus contentis, seu circũscriptis, Tamen aliquo modo competit & intelligentiis, quæ sunt in loco diffinitiue, & Deo qui est in loco simplici præsentia: P. Quo pacto hæc tria Vbi se habẽt ad inuicem: B. Quicquid in loco per circumscriptionem est, in loco etiam diffinitiue est, & non ecõuerso. Quicquid est in loco diffinitiue, est in loco presentialiter, & non econuerso: P. Circũscribi, refertur ad circumscribere, Quero illud correlatiuum in quo genere est: B. Non solum circũdari & circumscribi sunt Vbi, sed etiam ipsorum correlatiua: quæ sunt circumscribere & circũdare: P. Sic & Quando prout mensurat, & mẽsuratur, Nam respectus temporis mensurantis etiam est in prædicamẽto. Quando sicut & res a tempore mensurata. B. Multa sunt uerba actiua & passiua quæ non significant aliquid de pdicamẽto Actionis, aut Passionis. P. Dia aduerbia loci sunt species uel differentiæ huius pdicamẽti Vt Hic, Istic, Illic, Sursum, Deorsum, Ante, Retro, Dextrorsum, Sinistrorsum, Sed quæ sibi propria: B. Neq3 in ipso cõtrarietas: Neq3 suscipit magis aut minus: Sursum.n.& deorsum nõ sunt contraria Vt cõstabit Quãdo, quæ sint proprie contraria, ostendetur. Ecce aliqualem arborem.



Sed hæc duo Vbi, non sunt limitata sed potius transcendentia.

P. Perge si sint alia. B. Cap. XXXI.


Ositio est respectus ordinem partium rei Locatæ ad partes loci & econtra exprimēs: P. Da species. B. Huius species sunt Stare Sedere Iacere Recū bere Et Similia: Neq; possunt ipsius primæ species adaptari: P. Da ꝓpria B. Huic ꝓpriū aut peculiare est primo substantiæ assistere: P. Cur primo. B. Tria prima accidētia Videlicet Q uātitas Q ualitas & Relatio dnr substantiæ inhærere. Sex posteriora assistere inter quæ hoc primo & intimius assistere videt᷑ Nam Actio & Passio presupponunt positionē seu ordinem talem. Et quia V bi est cōmensuratio totius Locati cum toto loco commensuratio autem totius presupponit aliquo modo cōmensurationem partium: De Q uādo & habitu quæ sunt multum a substātia remota satis cōstat. Enimuero quia traductio noua ita dicit Peculiare positionis est ꝙ inter formas extrinsecus accidentes proxime pertinéat ad substantiam Clarius hoc proprium intelliges.

P. Da &.x. predicamentum. B. Cap. XXXII.


Abitus est respectus quarundam rerum presertim artificialium circa corpus derelictus Vt uestitus Precinctus Coronatus nō ita ꝓprie Oculatus Dētatus Capillatus. P. Diuidatur si diuidi possit. B.

Habitus
- Alius ad subuentionem Vt indutus.
- Alius ad decorem Vt coronatus.

Ad subuentionem
- Alius totius Vt uestitus.
- Alius partis Vt calciatus.

Ad decorem
- Alius totius Vt ornatus.
- Alius partis Vt anulatus.

Amicire & amiciri Vestire & uestiri Coronari Armari: & huiusmodi reliqua in hoc ꝓdicamēto collocantur. P. Nullum horum actionem de genere actionis aut passionē de genere passionis denotat Q uia tunc predicamētum hoc non esset aliud ab illis: B. Si tamen homo uestiat hominem quia ipsum aliquomodo transmutat uestire erit agere & uestiri pati: P. Mihi ex his quæ attulisti uidetur ꝙ uestiri prout est respectus ad uestem quæ etiam uestit & non ad eam imponentem est in hoc predicamento: B. Bene aduertisti: P. Q uid sibi proprium: B. In hoc solo predicamento fit comparatio absq; contrarietate. Dicimus. n. unum esse alio armatiorem: quia magis protectum uel magis offensiuū. Similiter & uestitiorem hoc est magis uestitū: Sed hæc hactenus. P. Ponunt pleriq;. xi. predicamentum in quo entia rationis & secūdas intentiones reponunt: Sed quo pacto sit ordinandum non docent. B. De minimis ars non curat: Nos

tamen alias illud ita ordinandum censebamus: Presupponẽdo quippe entis rationis descriptionẽ, & quasdam eiusdem diuisiones statim coordinatio agnoscetur: P. Diffinito igitur atq; diuidito.

Cap. XXXIII. B.

ENs rationis hoc in loco non dicimus, eo quia sit a ratione cõsideratum, Sic. n. Deus ipse quo nil realius esset ens rationis: & alia omnia, Neq; eo quia sit in ratione, seu intellectu, Vt intelligere & cognoscere, quæ sunt qualitates, neq; eo quia a ratione sola fabricatũ ut sunt figmenta, Chimera inq; ac Tragelaphus: Sed in re nostra ens rationis prout distinguitur ab ente reali est respectus qui nequit aliquid denominare, nisi p ut ipsum denominatum habet esse in mente, Vel ut alias dixi, est respectus a potentia cognitiua uel appetitiua circa quippiam operante derelictus. P. Non capio clare hoc. B. Ex diuisionibus statim afferendis clarius percipies.

Ens rationis
- Aliud ad placitum in re cognita derelictum.
- Aliud ꝯ operatione potentiæ naturaliter cõsequẽs

Si ad placitũ
- Aut fundatũ in re nõ cõstituente orationẽ
- Aut fundatum in re orationem constituẽte.

Priori modo entia rationis quæ uidelicet fundantur in re orationem nõ constituente sunt signa Tabernarum, Officinarum, & Hospiciorum, Vt Circulus, Edera, Pannus rubeus uel albus, Vt imago Leonis, Vel Ceruí, sancti Marci, Vel sancti Georgii, Et signa pacis & dilectionis Vt eleuatio digiti, & osculum, inquantum est a nobis institutum pro signo amoris. Alias. n. est signũ naturale, Cærimoniæ atq; sacramẽta ueteris Legis, Vt alpersio sanguinis & circũcisio, Similiter sacramenta Christianæ gratiæ, Vt Baptismus, Cõfirmatio, & reliqua omnia Quippe sunt sacra rei signa. Posteriori modo quæ uidelicet fundantur in re orationem immediate constituente sunt signa ex institutione uocibus & scriptis attributa.

Si aũt fuerit ens rõnis opatione potẽtiæ naturaliter cõsequẽs tũc
- Aut sine cõparatione,
- Aut p uia cõparatione

Priora sunt ut esse cognitum, Esse intellectum & scitum, atq; esse uolitum, dilectum & amatum, Et hæc solent dici entia diminuta.

Si preuia comparatione fuerint derelicta
- Aut erunt fundata in signis
- Aut in rebus.

Si in signis
- Aut gratia significationis.
- Aut gr̃a ornatæ uel artificiosæ p nunciationis.

Exempla eorum quae fundantur in signis gratia significationis sunt. Ut Nomen. Verbum Pronomen. Et sic de aliis orationis partibus, partiumque accidentibus. Ut Genus, Masculinum. Foemininum. Neutrum. Casus. Figura. Species primitiua uel deriuatiua, & caetera id genus. Quae omnia modi significandi dici solent.

Si gratia ornatae & artificiosae pronuntiationis — Aut solutae / Aut ligatae

Si solutae, ecce exempla. Exordium. Insinuatio. Narratio. Diuisio. Confirmatio. Confutatio. Epilogus. Si ligatae, ecce exempla. Dactilus. Spondeus. Trocheus. & eiusmodi. Si preuia comparatione eiuscemodi respectus fundent in rebus uel in signis. Ut res quaedam sunt dicuntur modi intelligendi. & ad hanc pertinent artem. Ut est Uniuersale. & Singulare. Genus. Species. Differentia. Propriũ. Accidens. Syllogismus. Enunciatio.

Modorum intelligẽdi — Q[ui]dã ĩdicibilis ut q[uo]d. Nã oẽs ꝯcipiũt dicibiles, ut modus / Quidam dicibilis. Ut quid

Dicibilis — Alius de uno dumtaxat / Alius de pluribus

Si de pluribus — Aut in quid / Aut in quale.

Prosequere ut supra. P. Minima sunt ista entia sed ad cognoscẽdũ nõ mediocriter utilia. Da igitur predicamentum. xi. B. Cap. XXXIIII.

EX his diuisionibus & Genera & Species huius p̃dicamenti facillime perspicientur. Non igitur opus est alia ordinatione. Deficerent enim nobis forsan uocabula: Satis sit haec delibasse. P. Ex his percipio plura esse entia rationis q̃ illa quae in tota Logica prout est cõmunis quatuor scientiis fuere posita. Nam entia rationis ad placitum in re orationem non constituente fundata. Et entia rationis operationem potentiae naturaliter consequentia in nulla illarum quatuor scientiarum considerantur. B. Posset fieri una scientia transcendens omnia entia rationis & illa de quibus illae quatuor tractant & omnia alia sicut Metaphisica transcendit omnia naturalia. & posset uocari Metalogia. & illas comprehenderet Dialecticam. Rhetoricam. Poeticam. & Grãmaticam. atque illa alia entia. quae sub nulla illarum quatuor comprehenduntur. P. Nunc uideo quantum errabant illi qui primum subiectũ Logices nostrae ens rationis ponebant Et illi etiam qui ens rationis & secundam intentionem conuerti putabant. B. Si illam scientiam transcendentem Logicam uocassent recte ens rationis illi pro subiecto posuissent. Et uerum est quod entia rationis precipua sunt secundae intentiones. non tamẽ ens rationis. Nisi tale hoc est precipuum cum secunda intentione conuertitur. Et ita pro eorũ reuerentia exponantur. P. Videntur posse fieri coordinationes. Priuationum. Negatio

ilium, & figmentorum. B. Decem genera sunt sicut decem familiae seu domus, coordinatio entiū rationis est ueluti cōmune diuersorium seu hospitium Applicatur in rebus Reliqua sunt ueluti quaedam Xenodochia seu hospitalia Caecorū Claudorū & Aridorum, Quae non merentur predicamenti nomen Priuationesq; per habitus, & negationes cognoscuntur per affirmationes. Predicamentum autem figmentorum erit entium secūdum quid coordinatio. P. Nulla coordinatio est rerum in se sed solum in esse cognitum: Omne igitur predicamentum est entium secūdum quid coordinatio. B. Licet ita sit differt tñ coordinatio in esse cognito eorū quae habent praeter esse cognitum esse metaphisicum & phisicum ab coordinatione entium nullum esse extra mentem habentiū

P. Da propria huius predicamenti. Cap. XXXV. B.

P Ropria huius predicamenti sunt haec. Primum & commune omnibus in coordinatis est nil posse denominare nisi put denominatum habet esse cognitum. Secundum proprium non cōmune omnibus sed solum modis intelligendi, & secundis intentionibus est denominare incōmunicabiliter. Si m denominat superius propter id non denominabit inferius aut Collaterale aut Cōuertibile Et econtra si denominat aut collaterale aut conuertibile propter id nō denominabit superius aut alia. Vt si animal sit genus nō sequitur homo aut rationale aut risibile seu rudibus sensibile sit genus. Et si homo sit Species & Rationale Differentia & risibile Proprium & uiuens sensibile diffinitio non sequitur ut animal propter id denominetur ab aliquo illorum. Similiter si Cato sit indiuiduum, non sequitur aliquod illorum dicatur indiuiduum licet Cato sit homo & animal & Rationalis & Risibilis & uiuens sensibile. Si tamen aliquis denominet inferius, denominabit illud & ipsius superius, Vt si animal sit genus animal est uniuersale, Ex quo sequitur put in nostris uniuersalibus declarauimus q intentio secunda non est per se superius ad uniuersale Nam nō sequitur animal est uniuersale. Igitur est intentio secunda Immo neq; ens rationis, Quia & si animal sit genus & uniuersale non tamen animal est ens rationis. Non habemus igitur cōceptum Generalissimi huius predicamenti, Illud tñ est cui attribui posset ens rationis in cōmuni. Ens rationis denominat omnia quae nō sunt entia realia. Et ens reale Vt quid est ens rationis ut modus. Sicut & intentio prima ut quid est intentio secunda Vt modus. Tertium In his eisdem fit interdum, Vt superius quod respectu sui inferioris est predicatum essentiale predicetur denominatiue & accidentaliter de suo inferiori Vt uniuersale de genere, Nam genus respectu huius generis & illius se habet per modum uniuersalis sicut & homo seu animal, Inferius similiter predicat denominatiue & sicut accidens de suo superiori, Vt Genus de uniuersali Nam Vniuersale comparatum ad illa quinq; habet se per modum generis respectu illorum. Item Species superioris predicat de passione ipsius superioris denominatiue Vt pprium quod est Species Vniuersalis predicatur denominatiue de passione ipsius uniuersalis. Subiectum praeterea potest denominari accidentaliter suam ppriā passionem, Nam passio uniuersalis intelligit per modum uniuersalis, Et passio Proprii intelligitur per modum proprii: Et ipsum propriū predicatur de illa accidētaliter, sicut de

pisli uel mugili. Similiter una Species disperata denominat accidentaliter alias Species disperatas. Nam Genus. Differentia. Proprium & Accidens sunt Species Vniuersalis. Immo idem denominat seipsum accidentaliter. Nam Species se habet per modum speciei respectu uniuersalis. Sicut homo respectu animalis: Ratio autem horum ex eo prouenit. Nam modi intelligendi seu secundae intentiones attribuuntur rebus in esse cognito & assimilato. Et quia ipse possunt adinuicem comparari & assimilari l[illegible] ideo possunt mutuo sic denominari: Si n. accipiantur ut quid & secundum se nulla comparatione preuia tunc nulla erit modus alterius: Si uero comparatione preuia: tunc una accipietur respectu alterius Vt modus. Et ita superius erit modus intelligendi inferius & econtra: Et idem erit modus intelligendi seipsum. Et sic de aliis. Quartum intentiones secundae possunt predicari denominatiue & accidentaliter de quocunque ente etiam in abstracto ultima abstractio es. Nam aequinitas comparata ad hanc & illam est Species & est abstracta ab aequo. Et licet hi modi quibus concipimus res limitatas non attribuantur Deo proprie neque est proprie Species. Quia non est communicabilis pluribus eo modo in Deitatis natura differentibus, neque proprie indiuiduum est. nam communicabilis est. Attribuit tamen sibi modus Similis Speciei & similis Singulari: qui non reperitur in rebus sed assimilatur ei per aliam assimilationem iam in rebus relictis. Exempli gratia. Comparamus primum hominem ad Catonem. & Lelium. & assimilamus eum tamquam alicui formae Vel exemplari respectu exemplatorum: Et quia eiusmodi exemplaria dici solent Ideae seu Species: ipsum exemplar uocamus Speciem. Deinde quando peruenimus ad diuina ipsum Deum assimilamus non Generi. non Differentiae. non Proprio: aut Accidenti sed Speciei. Neque tamen est proprie Species. Sicut nec personae sunt proprie indiuidua.

DE INTERROGATIONIBVS.

P. Quae interrogatio unicuique attribuitur predicamento. B. Cap. XXXVI.

SVbstantiae attribuitur interrogatio Quid. Quamuis ea sit in quolibet predicamento sicut & substantia. Omne e. n. superius dicitur substantia hoc est essentia sui inferioris: Quantitati continuae proprie conuenit interrogatio. quantus. Vel quanta. Vel quantum. Quantitati discretae competit proprie Quot. Quanti autem improprie: Qualitati competit interrogatio. qualis. quale. Et non solum sibi. sed omnibus quae predicantur in quale. & quae se habent per modum qualitatis. Relationi conuenit interrogatio ad quid. Videlicet dicitur uel refertur. Quinto uidelicet actioni conuenit in Quid. Videlicet agens. agit. Sexto. Videlicet passioni competit a quo. Videlicet patitur. Septimo competit Quando. Octauo. Vbi. Nono Qualiter. Decimo autem circa Quid. Vndecimo. Cui. Videlicet attribuitur.

P. Quot modis

P. Quot modis opponuntur termini. B. Cap. XXXVII.

QVattuor modis opponuntur termini. Primo contrarie: Secundo relatiue: Tertio priuatiue: Quarto contradictorie: P. Describe unamquamq;: B. Oppositio contraria est repugnantia duorum terminorum positiuorum, & mutuorum, sed bene se mutuo circa idem subiectum expellentium Ut Album Et calidũ Et frigidum, Sanum Et egrum. Oppositio relatiua est repugnantia duorũ terminorum positiuorũ, & mutuo relatiuorum, Ut Pater: Filius: Dominus: Seruus: Magister: Et discipulus. Oppositio priuatiua est repugnantia duorũ terminorum, quorum unus est positiuus uel tamq̃ habitus, Alter priuatiuus Ut uidens Et coecus: Audiẽs, Et surdus: Loquẽs, Et mutus. Oppositio contradictoria est repugnantia duorum terminorum, quorum unus est affirmatiuus, alter negatiuus, Ut esse: Et nõ esse: Rosa, Et non Nosa: albũ Et non Album: P. Terminorũ qui opponuntur, aliqui quandoq; mediate, quandoq; immediate. Aliqui semper solum immediate, opponi dicũtur Ut contradictorii: B. Contrariorum aliqua sunt mediata ratione subiecti, & immediata ratione formæ, Ut forsam Sanũ Et egrum. Nam nulla inter ea uidet̃ forma media, Quãuis nõnulli medicorũ aliter sentire dicnat̃ ponentes animal quãdoq; neutro modo dispositũ: sed conciliantur nã parũ sanũ uel parũ egrotũ neutrũ uocãt. Sed nos exempla ponimus non asserentes ita esse: Sed ut degustẽt rem qui addiscunt, Aliqua uero sunt mediata ẽt ratione forme: Ut Albũ Et nigrum. Nam rubeum & uiride sunt media inter ea. P. Relatiue & priuatiue opposita quo pacto mediate, uel ĩmediate opponũtur. B. Tria priora opposita, semper sunt opposita mediata ratione subiecti. Nam aliquid est: quod neq; est sanum, neq; egrorum: Ut lapis, Immo nec album aut nigrum, aut medio colore coloratũ, Ut Aer Et coelum. Et aliquid quod nec est pater, neq; filius Ut mons. Et aliquid quod nec est uidens, nec coecũ, Ut Arbor: Sed quarta oppositio, uidelicet cõtradictio secundum se, hoc est nil aliud addendo, neutrum habet mediũ, nec formæ nec subiecti, Quia inter esse & non esse, nulla est forma media, aut subiectũ, Quia nihil est qd̃ non sit homo: aut non homo: rosa aut nõ rosa. P. Quo pacto addendo, contradictio suscipit medium. B. Si dixero homo est per se albus, uel homo est per se non albus: utrũq; falsum est: Quia homo neq; est p se albus, neq; per se non albus. Similiter homo non est in primo modo risilis, neq; est in primo modo non risilis. Sic q̃ illa negatio sibi in primo modo, seu essentialiter insit.

DE NOMINE.

P. Quia ex nomine & uerbo potissimũ orõ cõstat (coeteræ.n. partes sunt potius adminiculatoriæ) uidẽdũ ẽ primũ qd sit nomẽ. Deinde qd uerbũ. B. C. XXXVIII.

NOmen est terminus per se significatiuus Sine Tẽpore, Incõplexus, Finitus, Ac rectus, Cuius nulla pars, aliquid seorsum posita significat. P. Cur termini

infiniti non dicuntur nomina: B. Non homo & reliqui termini infiniti, quia nil notāt distincte. Perimunt. n. certum, & relinquunt incertum, nō sunt proprie nomina. Sed dicantur nomina infinita, & nomina secundum quid. Si. n. dixero non homo currit perimit homo & ponit sine delectu quodcūq; aliud sub disiunctione, siue sit Vt equus siue non sit Vt uacuū & chimera Nam nō homo potest etiam cum illis stare. P. Cur casus obliqui non cadunt sub diffinitione nominis. B. Genitiuus & reliqui casus obliqui, quia non sunt orationis per se nisi subintellecto nominatiuo constitutiuae, nō proprie sunt nomina, Sed dicantur casus nominis, uel nomina obliqua, & secūdum quid P. Bene additū, Vt sint nomina secundum quid ne possit fieri consequentia Sunt nomina obliqua uel infinita. Ergo nomina: Sed quaero an etiā nominatiuus possit dici casus. B. Nominatiuus non proprie dicitur casus, sed obliqui tāq̄ ab eo cadentes, Nisi & illud a quo alia cadunt casus dici possit Icirco solus dicitur rectus: Alii obliqui. P. Cur dixisti p se significatiuus. B. Quia Omnis Et nullus, Aliquis, Seu quidam, qui: que: quod: non proprie sunt nomina quia nil per se significant: Sed priora dicuntur nomina distributiua, alia partitiua, reliqua uero relatiua. Et omnia nomina secundum qd & nō simpliciter, Quia nō p se significant Et sic seorsum nihil notat: Et nomen dictū est a notamine. P. Tragelaphus & huiusmodi figmenta, qd notant. B. Non est opus ut significatum nominis sit uel esse possit sed sat est ut effingi possit & distincte menti presentari. Et ita aeque sunt nomina quibus figmēta notamus: sicut & rerum quae sint uel esse possint: Sed significata non sunt aeque nisi inquantum significata. P. Auget ergo Dialecticus orationis partes, quia plures ponit q̄ octo. Nam ista, que induxisti non esse nomina, non sunt etiam sub ulla alia orationis parte a Grāmatico posita. B. Sed non auget Grāmaticus, q illa uocat nomina absolute, Quāuis forsan & illi augendae sint. Nam omnis, & nullus nullam rem significant, Neq; sunt uerba aut pronomina, Neq; ulla talia. Reducūtur tamē ad nomina. P. Quo pacto a Grāmatico est nomē diffiniendum. B. Sic Grāmaticus recte nomen diffiniet. Nomen est pars orationis solum per casus uariabilis, & non supple, p tempora. Vt Verbum & participium, Neq; p modus, Vt uerbū solū, Neq; p personas, Vt ꝓnomē: P. Alii dicūt nomē esse id qđ substantiā significat. B. Qn̄ Grāmaticus dicit nomē significare substantiā, intelligit ꝙ significat rē aliquā p modū subsistētis, & nō fluētis, sed p se stantis: Hoc ē sine tpē, Vn̄ alii dicūt nomē significare p modū habitus & q̄etis idē īsinuātes. Sed nullū illoꝝ ē ꝓprie diffinitio, qa ēt ꝓnoīa significāt p modū p se stātis, & habitus, Nisi p illa uocabula ītelligeremus ꝙ significarēt n̄ solū sine tpē, sed ēt sine mō ac psona, & solū p casus uariarent. P. Ergo tempus sine tpe & motus significat p modum quietis. B. Acute.

DE VERBO.

P. Quid proprie est Verbum. B. Cap. XXXIX.



Erbum est terminus per se significatiuus cum tempore, & extremorum unitiuus, incomplexus, finitus, ac rectus. Cuius nulla pars ut ipsius est, aliquid significat seorsum: P. Partes nō solum uerbi, sed ēt nois seorsum

aliqd designãt, Vt huius dictionis, Domus, Et huius Dominus, Ac huius Respublica Similiter & uerbi, Vt huius uerbi Metuo, Nam me aliquid significat, & tuo: B. Nil significant prout sunt talis dictionis partes. P. An uerbum possit in qualibet persona fieri infinitum. B. Verbũ infinitum fit aptius & cõsuetius in tertia persona, Vt nõ amat, Non legit. Tamẽ nec illo est utendum ut sermo sit purior: P. An nomina & uerba differre in significato oporteat: B. Nomina & uerba nominibus similia non oportet differre in significato, Sed solum in modo significandi, Idem. n. significat: Amor, Amaris & Amo, Amas, Atq; Amor, Amaris: P. An pronomina distinguãtur a nominibus: B. Pronomina quæ loco nominum ponuntur, Dialecticus non distinguit a nominibus: P. Quid de participiis: B. Participia quamuis partem nominis, partemq; uerbi capiant, facilius tamen nominis rationem sortiuntur. Fiunt. n. extrema orationis, & ipsa nunq̃ unire ualent. Et sæpe ipsa participia efficiuntur nomina: Si tamen quis ea reducat ad uerba, ex eo quia cum tempore significant non curamus: Sat erit ut nomen a pronomine & participium ab altero illorum non se iungamus: P. Quo pacto Grãmaticus uerbum diffinire debet: B. Sic Verbum est pars orationis, personis atq; temporibus, & non casibus uariabilis, Et sic differt a participio, nomine, atq; pronomine: P. Nonnulli dicunt uerbum significare actionem, uel passionem. Alii per modum fluxus & fieri: B. Per illa circumloquuntur illam particulam cum tempore. Nam uerba uere neutra, Vt Splendeo, Gaudeo, nullam actionem, aut sibi correspondentem passionem designant: P. Quod uerbum est terminis rectus: B. Illud quod est præsentis temporis, indicatiui modi. P. Quæ sunt uerba obliqua: B. Verba aliorum temporum & modorum Omnia. n. alia uim capiũt a præsenti tempore indicatiui modi. Ideo non sic proprie uerba dicuntur, Sed uerba obliqua, & uerba secundum quid: P. Quæ sunt uerba substantiua: B. Tria dicuntur substantiua uerba. Fio, Existo, & Sum. Omnia alia adiectiua. Tamen unicum proprie est uerbum substantiuum, Sicut sit omnino irresolubile, in omnibusq; uerbis inclusum uerbũ, Videlicet, Sum, Es, Est: P. Sum, Quiesco, ac Maneo, & Persisto per modum fluentis, hoc est cum tempore designant: B. Recte.

EXPLICIT PRIMA PARS LOGICES.

INCIPIT SECVNDA PARS LOGICAE NOSTRAE. DE ENVNCIATIONE.

P. Satis de Terminis Præceptor dixisti. De oratione enunciatiua iam aliqua sunt afferenda. Et primo quid sit Enunciatio est dicendũ. B. Cap. I.

ENunciatio est oratio uere/siue conformiter/aut falso/siue difformiter ipsis rebus mediate/uel imediate significans: P. Cur dixisti mediate/uel imediate: B. Quia oratio mentalis dũtaxat significat ipsis rebus cõformiter/uel difformiter imediate/Voces uero ea media & scripturæ utraq; media. Nam ea oratio quæ est in scripto/significat imediate eã in quæ uoce. Et ea quæ in uoce/eam quæ in mente: P. Alii dicunt ipsam enunciationem significare uerum/aut falsum: B. Non eomodo significat enunciatio in mente q̃uo in uoce/& scripto/Nã quia in rebus nõ est uerum/aut falsum/sed solum in mente/Oratio mentalis/non significat uerum/aut falsum/Sed solum uere/aut falso. Quia uerum/aut falsum est in mente/non in rebus: Sed enunciatio in uoce non solum significat uere/aut falso/Sed & uerum/aut falsum in mente existens/& oratio in scripto similiter: Illa tamen media quæ est in uoce: P. Phylosophus dicit absolute enunciatione denotare uerum uel falsum: B. Ipse interpetratur per signa exteriora eã quæ intus latent: Nam & orationem dicit esse uocem: P. Veritas non solũ est in mente/Sed in uoce/& scripto/Nam omnis oratio est uera/aut falsa: B. Veritas & falsitas in uoce & scripto est tanq̃ in signo/prout sanitas dicitur esse in lotio/seu urina/In mente uero est sicut sanitas in animali: Quæcunq; etiam orationes uere aut falso significant possunt dici ueræ/uel falsæ/Sicut dicuntur ueri aut falsi testes/ex eo quia conformiter/aut difformiter ipsis rebus testantur. Non dicitur ergo oratio uera/quia semper uerum significet/Sed quando uere significat/dicitur uera. P. Veritas est etiam in ipsis rebus & non in mente solum: B. Veritas quæ est in rebus non opponitur falsitati/Sed idem est quod intelligibilitas/seu (ut tali uocabulo utamur) manifestiuitas/Quia omne ens est declaratiuum sui ipsius intellectui proportionato: B. Quid ergo est uerũ aut falsum/quod est in intellectu: B. Verum quod est in mente est conformitas/seu adæquatio rei ad intellectum. Falsum similiter in mente est difformitas/seu inadæquatio rei ad intellectum: P. In qua operatione animi est uerum aut falsum: B. Verum & falsum non est in simplici intelligentia proprie/neq; in discursu/sed solum in compositione/& diuisione.

P. An omnis oratio sit enunciatio. B. Cap. II.

OMnis orõ nõ est enũciatio/sed ea solũ/q̃ ꝑut diximus significat. P. Diffiniat orõ/& enũciatio acutius: B. Orõ est modus intelligẽdi quãcũq; terminoꝝ cõpositionẽ ẽt si fiat sine uerbo Vt Hõ albus & diuisionẽ siue illa fuerit ĩ mẽte

siue in uoce, aut scripto. Enunciatio uero est modus intelligendi orationem illam solū, quæ uere, aut falso significat.

P. Quo melius intelligatur enunciatio, diuidenda esset oratio.

B. Orationum, Alia — Perfecta / Imperfecta

Perfecta est que sensum perfectum generat in animo auditoris, Vt Indicatiua, Interrogatiua, Deprecatiua, Promissiua, Si sit addenda, Imperatiua, Optatiua, & Subiunctiua. Imperfecta est quæ generat sensum imperfectū in animo auditoris, Vt infinitiua, Me amare, Et cōiunctiua, Vt q̄ amem: Et famulatoria, Vt ille incipit. P. Quæ dicitur oratio promissiua. B. Magnus ille Grāmaticus Seruius addit modū promissiuū, Videlicet futurū iudicatiui modi, Sed rationem, quæ nō ualet, inducit. Dicit. n. nō posse indicari nisi preterita, & presentia. nam & futura, ille qui nouit indicare ualet. Promissiua tū oratio dici potest illa in qua uerbum promitto, uel spondeo, uel polliceor ponitur, uel uerbum æquiualēs promissioni, Vt dabo tibi, ac exaltabo te. P. Posuisti & alios uerborum modos preter illos quinq̄ consuetos: B. Modus deprecatiuus, & modus interrogatiuus, non numerantur a Grāmatico inter modos, quia uerba ipsorum sunt eadem quæ & modi indicatiui: Quinq̄ ergo sunt modi eo pacto, hoc ē terminatione uerborū non differentes. Si dixero, Oro te Deus meus nil indico, Vel quis es tu: seu interrogo, seu quæro ex te. Sed si dixero Ego exoraui, uel ille orat, uel scias q̄ ego oro, tunc aliquid narro, uel annūtio. Similiter si dixero: Ille interrogat quis sis: & amicus dicit: Cur me dereliquisti, Enuntio tunc. Quinq̄ igitur modi uerborum sunt terminatione differentes: sed in modo loquendi sunt plures. uidelicet octo: Licet hæc uarietas non oriatur à principali uerbo. Nam dicēdo, ille orat, Sensus est, dico tibi q̄ ille orat, uel scito q̄ ille orat, & ille promittit, & ille interrogat: Sed oro, & promitto, & interrogo, ex sui natura nil indicant: Non ergo sunt indicatiui modi, sed per quandam similitudinem, Nā oratio accipit modum a uerbo principali: Vnde hæc nō est subiunctiua, Si ueneris dabo: At hæc, Si uenisses, dedissem, est quo ad uerba, subiūctiui modi: sed equiualet indicatiue: nā sensus est, Si hoc uerum fuisset: Tu uenisti uerum fuisset ego dedi. Et omnibus aliis modis ab indicatiuo fit supplemētum per indicatiuum. Nam in hac oratione, Fac ignem: subintelligitur uerbum indicatiuum Volo ut facias ignem: Et in illa utinā amares Deū Volo seu cupio q̄ amares Deum. Et hæc, Si tu esses albus, tu esses coloratus, Habet uim indicatiue: Nō ergo solo uerbo indicatiui modi enuntiamus, q̄uis semper uerbum indicatiuum subintelligatur: P. Tedet hunc, Piget illum, Plato incipit, non sunt proprie enunciationes. Non ergo omnis oratio in qua ponitur uerbum indicatiui modi est enunciatio: B. Non quidē, quando illa non sunt uerba principalia: Nam Tædet illum non est uerbum principale, sed construitur sic, res quam tædet, est ille. Et sic de reliquis. P. Videris iterum tractare de terminis, Nam omnis enunciatio est oratio, & omnis oratio terminus, sumus igitur non in secunda sed prima parte Logicæ.

Quod secunda pars huius non conincidat cum prima, bifariam declarat.

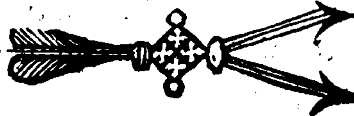
PRIMA DECLARATIO .B. Cap. III.

QVãuis omnis enunciatio primo sit oratio, & omnis oratio ut fertur, sit terminus complexus, & ita omnis enunciatio sit terminus, non tamen ex hoc sequitur ut secunda pars huius artis coincidat cum prima. Non. n. inconuenit in una parte scientiæ tractare de cõmuniori, Vt de animali: in altera de minus cõmuni Vt de homine. Immo in una parte tractatur de cõmuniori, & de aliquibus sub eo cõtẽtis, Vt in libro priorum de Syllogismo, & de nõnullis sub eo contentis. In altera uero de minus cõmuni ut in libro posteriorum de Syllogismo demonstratiuo, Et in libro Topicorum de Syllogismo probabili.

SECVNDA DECLARATIO

Nos tamen aliter tenemus & aliter declaramus, & hæc est secunda, & acutior declaratio. Terminum. n. solam indiuisibilium intelligentiam denominare cẽsemus. Vnde & in Geometria, ubi primo & proprie terminus reperitur, nil dicitur terminus nisi sit indiuisibile, Vt punctũ, uel ea ratione qua indiuisibile Vt Linea, Et Superficies: P. Vbi erit terminus complexus quem dixisti esse orationem. B. Terminus complexus, aut oratio quæcũq;, non est proprie talis terminus. Nam oratio ad secundam animi operationem pertinet, tamen quando oratio ponitur pro extremo alicuius orationis, tunc concipitur, ut terminus: Si. n. dixero Prudentia est uirtus, dicit Philosophus: Similiter Deus est optimus aiunt omnes, Tunc totum illud Prudentia est uirtus, concipitur ut unica dictio & terminus: Quãdo ergo oratio simplici intelligentia apprehẽditur, tũc habet rationem termini & non orationis. Immo & Syllogismus, Vt si dixero omnis homo est animal, tu es homo, ergo Tu es animal, est bonus discursus. Totus ille Syllogismus, simplici concipitur intelligẽtia: Sed quia conflatur ex multis dictionibus & orationibus, dicitur terminus complexus: Quando ergo oratio ponitur pro subiecto aut predicato, dicitur terminus: & ut sic, non est oratio: alias est oratio: P. Hæc est uera homo est animal, est oratio: Et tamen ibi, homo est animal, est subiectum, igitur est simul oratio & terminus: B. Primo concipimus hominem, & animal seorsum, postea illa componimus. Tertio illã cõpositionẽ simplici intelligentia cõcipimus, & distinguẽdo illã cõpositionem ab aliis operationibus, dicimus ea eẽ orationẽ, nõ tunc qñ ponit̃ p subiecto, Sed alias qñ dicimus: hõ est aĩal. In hac ergo orone, hõ est aĩal, est oratio. Illud subiectũ nõ est orõ p tũc: sed stat quasi recitatiue p hac cõpositione hõ est aĩal: Et est sensus: Qñcũq; aliqua sic cõponimus, talis cõpositio, est orõ, sed nõ p tũc: qñ dico hæc cõpositio seu cõplexio est orõ. P. Idẽ ergo erit orõ & terminus sed qñ est orõ, tũc nõ est terminus, & qñ est terminus, tunc nõ est oratio: sed iã diuidẽda est enunciatio.

Enunciatio multiphariam diuiditur. Cap. IIII. B.


Nunciationum

Alia una
Alia plures

Enunciatio plures tripharia. Si uox fuerit aequiuoca. Vt liber amat. Si orationis multiplex sensus. Vt Lupus est in fabula. & littus aratur. Si etiam plures ponātur absolute. Vt Leo rugit. Bos mugit: P. Quot modis una: B. Alia una simpliciter ut cathegorica haec est predicatiua alia una coniunctione quae & hyppotetica dici solet: P. Quae prior sit. & cur eo nomine appelletur dicito: B. Cathegorica sic a principaliori parte dicta est. quae constat ex unico subiecto. & predicato. & uerbo. siue copula. P. Quid est subiectum. quidue predicatum: B. Subiectum est de quo aliquid dicit. Predicatum uero id quod de altero dicitur. P. Si dixero homo currit. ubi est predicatum: B. Suppletur. est currens: P. Nouus quidam Logicus: sed ueteranus Grāmaticus: has non posse resolui: Terra aratur. Et Luna eclypsatur obicit: B. Si nobis essent participia passiua presentis temporis. prout sunt Graecis. possemus quidem etiā ipsas resoluere. Sensus tamen est Luna patitur eclypsim. & ipsum arari terrae competit. uel terra nunc est arata. P. Cathegorica alia de secundo adiacēte. alia de tertio solet dici: B. Verbū sum. es. est. significat quandam compositionem. quam sine extremis non est intelligere uerū tunc. De secundo adiacente dicitur. quando res uerbi substantiui predicatur. Vt Deus est: P. Quid est res uerbi. B. Res uerbi substātiui uidelicet. sum. est. es: est ipsum esse actu extra causas & intellectū rōne cuius significati & alioū extremorum quae cōponunt uerbum est terminus per se significatiuus. & cathegoricus. Nam prout uerbum copulat extrema. est syncathegoricus terminus quamobrem dicitur copula. De tertio adiacente dicitur quando ipsi uerbo seu copulae quippiam apponitur. ut Deus est optimus.

De Qualitate Enunciationis.

P. Solet enunciatio diuidi secundum qualitatem. B. Cap. V.



Nunciatio — Alia affirmatiua / Alia negatiua

P. Vtranque describito: B. Affirmatiua est. quae non aduerbio affirmandi. aut iurandi. Sed uerbo principali unit predicatum subiecto. Vt Iustitia est uirtus: Negatiua ē quae aduerbio negādi expresse. uel tacita predicatum a subiecto diuidit siue remouet. Vt Iustitia non est uitium. Et nil iustum est uitiosum: P. Vnire & affirmare idem uidentur: B. Vnire. Affirmare. Dicere. Componere. Cōstruere. Significare esse. Synonima in proposito uel potius multiuoca uidentur: Diuidere econtra. Negare. Remouere. Destruere. Significare. Nō esse. idem important: P. Cur dixisti non aduerbio affirmandi: B. Quia aduerbia affirmandi non reddunt orationem affirmatiuam. Haec. n. Deus profecto. non mutat. negatiua est: P. Ex dictis sequitur. has esse affirmatiuas. Pontifices bella nolunt. hoc est respuunt: & tu negas ac etiam illam. Stultus seipsum ignorat quia in omnibus illis predicatum coniungitur: Via adolescentis nescitur est negatiua. quia remouet. Nam negatio super uerbum cadit. Nam nolle bella. nō est nō uelle bella sed & uelle deiicere illa: Et negare. non est. non dicere. Sed est dicere non: est

seipsum ignorare non est seipsum nescire sed est de seipso habere ignorantiam & circa seipsum errare: Credit. n. se sapientem cum nō sit: Hæc autem Via adolescentis nescit est negatiua quia remouet. Nam negatio super uerbū cadit: B. Aduerte itaq; si copulatur predicatum subiecto uel si remouetur ab eo & ex templo cognosces qualis sit.

P. Est nec ne & alia enunciationum qualitas. B. Cap. VI.

ENunciationū — Alia uera / Alia falsa — Alia possibilis / Alia īpossibilis — Alia necessaria / Alia cōtingēs.

P. Concise declara singula: B. Vera est illa quæ significat uere seu cōformiter & sicuti est in re penes significatū primariū & adæquatū: & non (ut aliqui aiunt) cuius significatum primarium & adæquatum est uerum. Nam termini mentales significant res in quibus ut patuit non est uerum aut falsum: Falsa uero est quæ significat falso seu disformiter & sicut non est in re penes significatum primarium & adæquatum: Possibilis & necessaria est illa cuius significatum primarium & adæquatum est tale uel cuius complexio circa significatum primarium & adæquatum est talis: Contingens ac etiā impossibilis est similiter illa cuius significatum primarium & adæquatum est tale uel cuius complexio circa significatum primarium & adæquatum est talis: P. Primarium quid respicit: B. significatum primarium opponitur secūdario. Nā hæc uox Homo naturam ipsam humanam iam conceptam primo denotat: secundario uero animal & rationale & omnia inclusa in illis. Immo & disciplinæ capax ac risile & omnia eadē ipsi homini: P. Adæquatum cui opponitur. B. Significatum adæquatum opponitur partiali & est illud quod ex omnibus partibus orationis consurgit & resultat. Exemplum significatum totale huius Rosa est pulcherrima florum est rosam esse pulcherrimā florum: Partialia uero significata sunt hæc: Rosa est pulcherrima. Et Rosa est. Licet forsan non sequatur secundum adiacens ex tertio. De quo alias: P. Veritas ergo & falsitas est attendenda in conformitate & disformitate enunciationis circa significata primaria & adæquata & non illa alia: B. Sic pfecto. Nam oratio uerissima & necessaria circa signifata secūdaria uel partialia erit falsa & impossibilis Et oratio falsa & impossibilis circa eadē erit uera & necessaria Vt patet in hac Homo est bos. Nā si Homo uel Bos capiat p animali est uera & necessaria. Et si in hac Homo est Animal staret aīal pro boue falsa & impossibilis esset: P. Colligo ex istis preceptis hæc corolaria. Primū est Si enūciatio coniungit in re coniuncta uel disiungit disiuncta uera est: Quia cōformis rebus. Secundum si disiungit coniuncta aut coniungit disiuncta falsa quia rebus disformis. Tertium si coniungit quæ licet non sint coniuncta possunt tamen coniungi uel disiungit etiam non disiuncta quæ tamen disiungi possunt est possibilis. Quartum si coniungit quæ nequæunt coniungi uel disiungit quæ nequæunt disiungi est impossibilis. Quintum si coniungit necessario ex parte rei coniuncta uel disiungit necessario disiuncta est necessaria. Sextum si coniungit contingenter coniuncta uel disiū

git contingenter disiuncta est contingens: B. Recte collegisti. Sed non est opus extrema illa existere: sed sufficit ut sint inesse essentiae seu quod idem est inesse quiditatiuo seu predicamentali seu inesse mentali, uidelicet in intellectu. P. Haec oratio Tragelaphus est figmentum, uera dicitur, sed quae sit in re coniunctio nescio: B. Tragelaphus est uerum animal simile partim hirco, partim Ceruo, quod apud quendam amnem gigni tradunt. Nõ est ergo figmentum: P. Ego per Tragelaphum concipio quoddam animal essentialiter compositum ex illis duabus speciebus, hoc autem est purũ figmentũ B. Esse purũ figmẽtũ est oĩno non esse, qa neqꝫ esse neqꝫ posse esse, habet tñ esse sm quid in mente fingentis: Dicendo ergo est figmentum, predicatum est coniunctum illi subiecto in tali esse: P. Omnia habent esse in mente: B. Quae solum habent esse in mente non in se neqꝫ in potentia seu in causis habent non esse simpliciter, & esse secundum quid: P. Figmenta etiam quandoqꝫ sunt actu: Vt qñ finguntur, Quandoqꝫ in potentia: Vt quando fingi possunt: B. Acute satis, sed tam actus ille q̃ potentia sunt secundum quid & in mente solum.

P. De Enunciationis quantitate afferto aliquid. B. Cap. VII.



Nunciationum — Alia quanta: / Alia non quanta:

P. Describe utranqꝫ. B. Harum diffinitio posterius clarior erit: P. Quot sunt genera quantarum.

B. Quatuor sunt genera quantarum — Vniuersalis: / Particularis: / Indefinita: / Singularis:

P. Procede diffiniẽdo: B. Vniuersalis est cuius subiectum est uniuersale uniuersaliter sumptum. Vt omnis homo est: Particularis est, cuius subiectum ẽ uniuersale particulariter sumptũ, Vt aliquis homo est: Indefinita est cuius subiectum ẽ uniuersale neutro signo determinatũ. Vt homo est: Singularis est cuius subiectum est singulare, nõ uagum, aut geminatum, sed signatum, proprium, aut circumloquutum: P. Pone exempla: B. Signatum, Vt hic homo loqͥt: Proprium, Vt Gorgias loqͥt: Circũloqutũ, Vt filius Leontis loquitur: si unicus sit ei: Singulare aũt uagũ ẽ, si dixero aliqs hõ loqͥt: Geminatũ uero: Vt hoĩes loqũtͥ, qa plurale nil aliud ẽ q̃ singulare geminatũ: P. Quae sunt non quantae: B. Non quantae sunt, Exclusiuae, Vt tantum homo, est animal rationale: Exceptiuae, Vt omne animal preter hominem est irrationale, De qbus posterius fiet sermo: P. Duplex est quantitas in re, Discreta & Molis, pter eã quae uirtutis Cui ista quam dixisti assimilat: B. Assimilatur potius discretae quantitati q̃ molis, Vt patebit in tractatu suppositionum: P. Quomodo in his quantitas discreta percipit: B. Quando interrogamus quanta est: quaerimus quot sunt in subiecto inclusa: de

quibus dicitur/uel negat predicatum/& recte respondendo dices/Vniuersalis est/Hoc est/predicatum dicitur de omnibus sub subiecto contentis: Vel dices/Particularis est/Hoc est/Predicatum dicitur de unico contento sub subiecto. Sed illud non est exploratum: Indefinita est/Hoc est/Predicatum dicitur non de omnibus immediate/neq; de uno contento sub subiecto. Sed de ipsa natura quae indefinita/& indeterminata est: Singularis est/Hoc est/Vnicũ & certum est illud de quo affirmo aliquid uel nego: P. Multifariae diuisiones/exquirunt multifarias interrogationes: B. Tres interrogationes ponunt. Quae/Quoad substantiam/uel essentiã/Qualis: Quoad ipsius qualitates: Quanta/Quoad quãtitatẽ/Nã si dixero/Quae respondebis cathegorica/uel hyppotetica: Si dixero Qualis ẽ: Respõdebis affirmatiua/uel negatiua: Et iterdũ Vera/Falsa/Necessaria/Cõtingẽs/Possibilis/Impossibilis: Si dixero/Quãta ẽ: Respõdebis/Vniuersalis/Vel particularis/Indefinita/Vel singularis: Quidã eas ut picae eo modo inculcãt Quae: Ca. uel Hip. Qualis ne. Vel Aff. V. Quãta Par. In. Sing. P. Nõnullae enunciationes dicuntur (a quibusdam modis adiectis) modales: Quae sunt illae/& qui illi.

B. De modis & Modalibus. Cap. VIII.

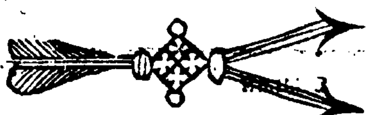

Nunciationum — Alia de inesse / Alia modalis

P. Quae de inesse. B. Quando predicatum unitur subiecto sine expressa alicuius modi determinatione/dicitur enunciatio de inesse. P. Cur dicitur de inesse: B. Quia predicatum inesse subiecto sine ulla modi appositione enũciat. P. Ergo modalis est/cuius compositio aliquo determinatur modo/Sed quero/quid est modus. B. Modus est cõpositionis specificatio/& quaedam determinatio: P. Qui sunt modi. B. Modi usitatiores sunt hi/Possibile/Impossibile/Necessarium/Contingẽs/Verum & Falsum: Post hos sunt hi/Videlicet Per se/Per accidẽs/Item p se primo/Hoc est/Conuertibiliter. Et sic diffinitio/de diffinito/& passio de subiecto predicatur. Vt omnis homo est rationalis/& risilis. Et omne rationale/& risile est homo: Per se non primo/Vt Genus & differentia constitutiua generis de specie/& species de indiuiduo: Per se primo modo/dicuntur tria prima uniuersalia/Videlicet Genus/Species/& Differẽtia. Per se secũdo modo quartum/dũtaxat uniuersale/Videlicet Proprium: P. Aliqui modi dicuntur ex parte rei/Aliqui ex parte intellectus. B. Modi ex parte intellectus sunt eiusmodi/Notũ/Scitum/Euidens/Ignotum/Dubium/Obscurum/Vt notum est Deum esse colendum/Ignotum est astra esse paria. Dubium est Regem sedere: P. Nõnulli putant ut omnia adiectiua atq; aduerbia/faciant enunciationes modales. B. Adiectiua sunt modi nominum substantiuorum/& aduerbia uerborum/nõ sunt autem modi enunciationis/quia non determinant/neq; specificant compositionem ipsius enunciationes.

P. Etiam inter Modales ponitur quædam differentia. B. Cap. IX.



Odalium



Aliæ de sensu composito:

Aliæ de sensu diuiso:

P. Quo pacto id discernam. B. Differentia horum ex ui sermonis, situ modorum (ut plerique opinantur) non cognoscitur, tamen ex pacto id fiat, Vt quando modus ponitur in medio, fit sensus diuisus, Quando alibi fit compositus. P. Vnde accipitur qualitas modalium. B. Modalis censenda est talis, qualis est modus eius, non qualc est uerbum dicti eius; Vnde hæc est affirmatiua, Possibile est te non transire pontem: P. Quid predicatur, quidue subiicitur. B. Modus est prædicatum, Oratio illa infinitiua, (quæ dictum uocatur) est subiectum. Hæc ergo est predicatio directa, Te transire, uel non transire pontem, est possibile. Illa superior erat indirecta: Dictum interdum nō est oratio infinitiua, sed cōiunctiua, Vt q̄ tu nō pertrāseas pontē eē possibile: Quandoq̄ est enūciatio modalis, indicatiua pūra, Vt Deus est bonus necessario, Quæ in sensu composito æquiualet huic. Hæc propositio Deus est bonus, est necessaria, In sensu uero diuiso huic, Hoc demonstrato Deo, est necesse esse: P. Ex his colligo q̄ enunciatio de inesse sit illa in qua predicatum dicitur inesse subiecto. Sed non specificatur modus inhærendi, Vt homo est animal: Et licet ipsa necessaria sit, non exprimit tamen necessitatem: B. Recte collegisti.

DE FIGVRA ORATIONVM DE INESSE MODALIVM

P. Quæ sunt nomina enunciationum quæ figuram ingrediuntur. B. Cap. X.



Nunciationum



Aliæ in figura contrariæ:

Aliæ subcontariæ:

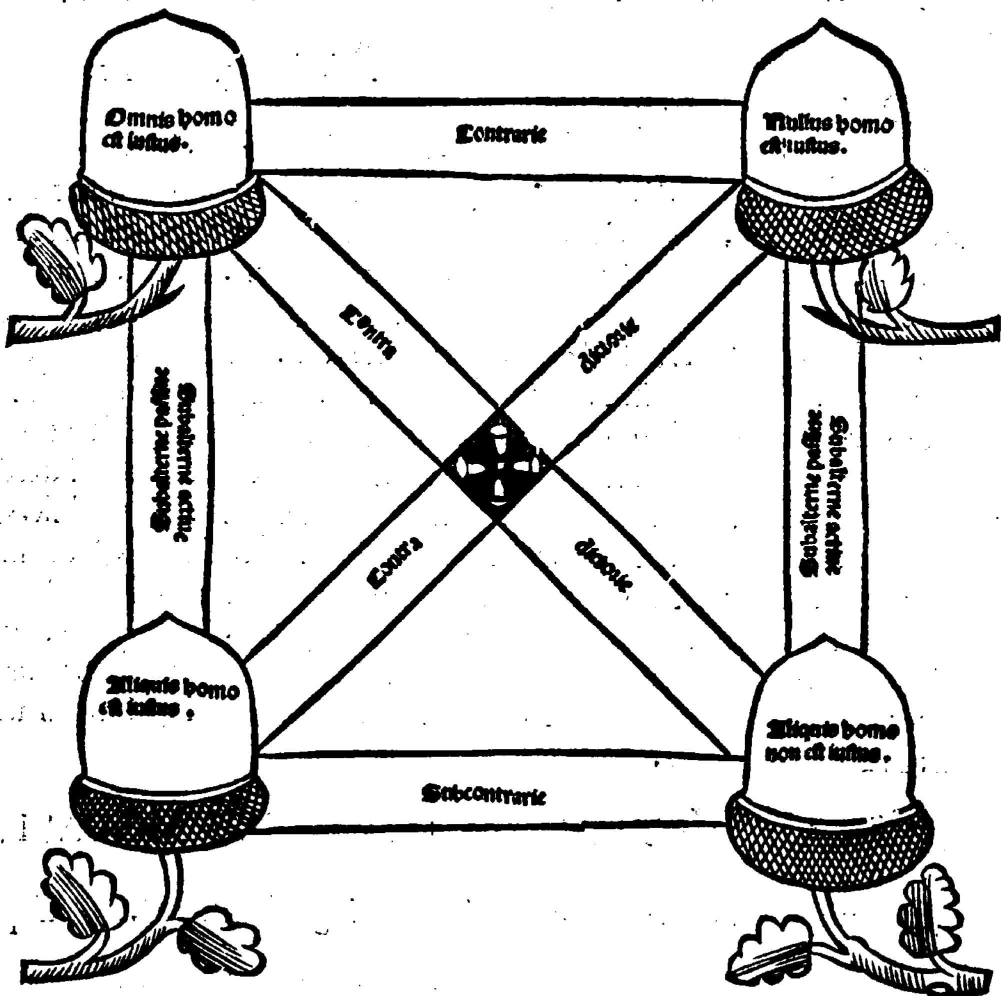
Item



Aliæ contradictoriæ:

Aliæ subalternæ dici consueuerunt:

P. In quo genere enunciationum fit figura. B. Enunciationum aliquæ in neutro extremo cōueniunt, Vt Homo currit: & Bos iacet, Aliquæ participant in altero solum, Vt Bos iacet, Bos comedit, Vel Bos comedit & Equus comedit. Aliquæ in utroq; extremo conueniunt: Inter duo genera priora, non fit figura, Sed solum inter ea quæ sunt tertii generis, fit figura hoc modo, obseruatis eisdem subiectis, & predicatis integris stantibus pro eodem aut eisdem.



P. Omnis est generis communis. Nullus masculini, Nõ ergo contrariari uidentur. B. Nullus si sonet, nec mas, nec fœmina contrariatur omni. Si autem stet pro maribus dumtaxat non contrariatur: P. Quæ dicuntur contrariæ implicite. B. Contrariæ implicite sunt eiusmodi: Quodlibet est, Nihil est. Tota domus est cõstructa, Nulla pars domus est constructa. P. Quot sunt materiæ enunciationum.

B. Materia enũciationũ ẽ triplex
- Necessaria seu naturalis:
- Impossibilis seu remota:
- Contingens:

P. Dato circa hoc regulas: B. Duæ contrariæ in nulla materia possunt esse simul ueræ: Duæ contrariæ solum in materia contingenti possunt esse simul falsæ. Si tamen fierent indirecte, etiam in materia necessaria possunt esse falsæ, Ut omne animal est homo, Nullum animal est homo: Duæ subcontrariæ nunq̃ possunt esse simul falsæ: Possunt tamen in materia contingenti esse simul ueræ: Duæ cõtradictoriæ nunq̃ possunt esse simul

esse simul ueræ, aut simul falsæ. Sed semper una est uera, altera falsa: Si subalternans uera, & subalternata, & non econuerso: Si subalternata est falsa, & subalternans, & nõ econuerso: P. Si essent singulares quomodo opponuntur: B. Singulares, utroq; termino participantes, quarum una esset affirmatiua, altera negatiua, mutuo sibi contra dicunt, Ut Plato legit: & Plato non legit: P. Iam de figura modalium. B. Figura modalium fit hoc pacto.

Necesse est esse.
Contrarie
Impossibile est esse.
Contra
dictorie
Subalterne passiue
Subalterne actiue
Contra
dictorie
Subalterne passiue
Subalterne actiue
Possibile est esse.
Subcontrarie
Possibile est non esse.

DE AEQ VIPOLLENTIA ORATIONVM DEINESSE.

P. Quid est harum enunciationum æquipollentia. B. Cap. XI.



Æquipollētia est duarum enunciationum in figura positarum negationis additione æquiualentia. Hoc autem fit tali obseruata sententia seu regula. Præpone contradictoriis negationem signo, & toti subiecto: Postpone cõtrariis negationem signo & toti subiecto, Sed non uerbo. Præpone, atq;

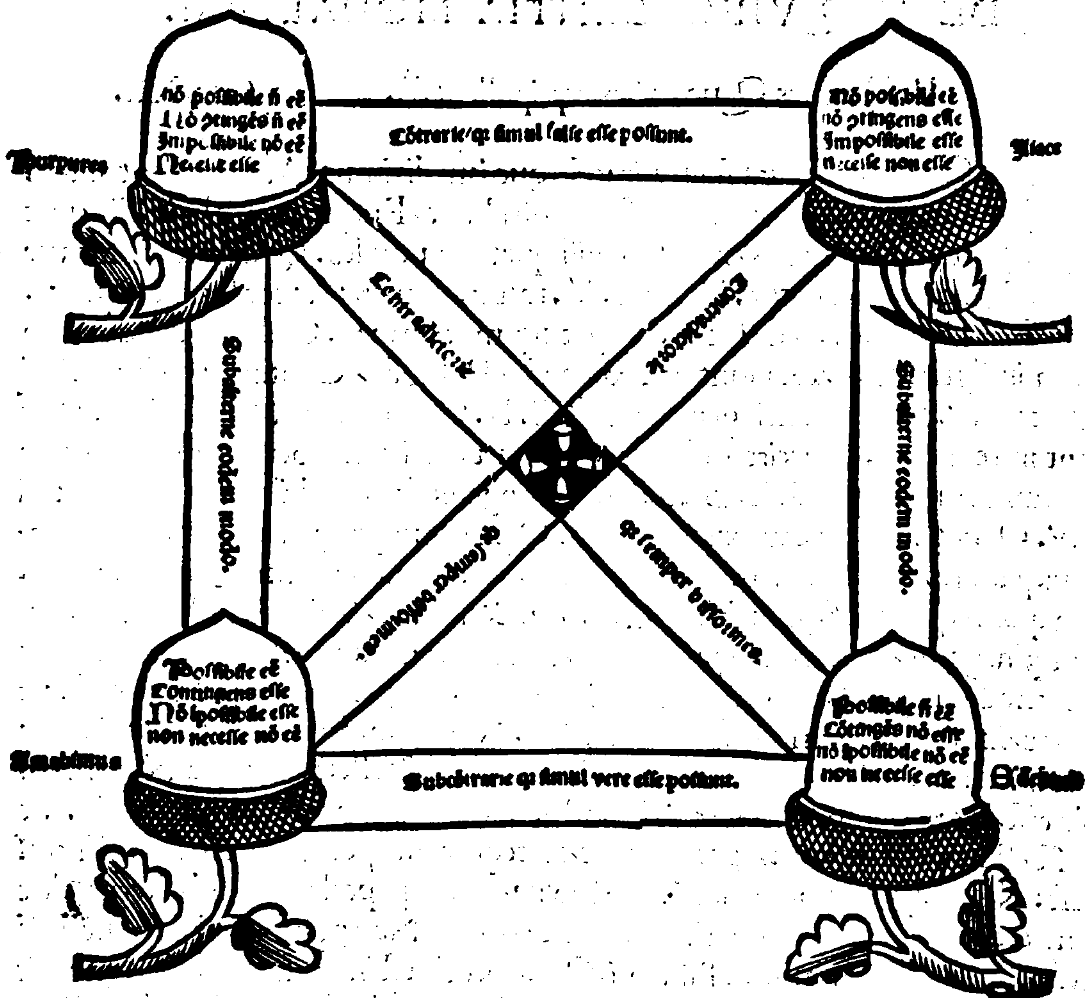
postpone subalternis: P. Videtur æquiualentia superior ad æquipollentiam: B. Enũ tiationes interdum æquiualent signis & significatis omnino. Vt eadem bis pronuntia ta uel scripta. Interdum ratione significatorum primariorum. & non signorum: Vt oratio mentalis, uocalis, & scripta. quando sunt subordinatæ. Similiter si fiat de uoci bus synonimis seu multiuocis Vt æquus est absconditus. Caballus est occultatus. In terdum gratia cõnexionis realis significatorum. Vt homo admiratur. Et risile admira tur: Interdum per consequentiam, siue illationẽ: Vt in presenti: Formaliter igitur æqui pollentia est modus intelligendi talem æquiualentiam. Aequiualentia etiam est in ter minis. Sed æquipollentia solum in enunciationibus per consequentiam & illationem P. Quo pacto fit ista illatio. B. Negationem (aiunt) tam malignæ naturæ esse. ꝙ quicquid inuenit. destruit. & oppositum illius ponit: P. Cur negatio maligna nuncu patur. B. Negatio dicitur metaphorice maligna. quia intendit solum destruere. q̃uis ex consequenti aliquid ponat. Nam negando unum contradictoriorum. reliquum af firmari est necesse. Sicut natura est pia. Quia & si destruat. destruere tamẽ non inten dit. sed facere & generare: P. Quid destruit negatio: B. Negatio destruit qualitatem & quantitatem. quam repperit. Hoc est. quæ ipsam sequitur. non quæ precedit. & op positum ex consequenti ponit. Vnde ex affirmatiua addendo. ipsum non. facit negati uam. & ex negatiua. affirmatiuam. & ex uniuersali particularem. & econuerso. P. Quo pacto negatione affirmamus. B. Negatio in numero impari negat: in numero pari affirmat: P. Pleriq; mirantur quomodo negatio destruat negationem. quom si mile additum simili. facit magis tale. Et omnis res per quas causas oritur. per easdem & augetur. Tenebra non aufert tenebram. Simile non destruit simile: B. Recte oĩa Iccirco diximus. hanc æquipollentiam fieri per sequelam. Qui.n. destruit uniuersalẽ affirmatiuam ponit ex consequenti particularem hoc modo. Sit unus qui dicat. Oĩs homo est iustus: Alius qui dicat. Non omnis homo est iustus. Hic destruit dictum primi: Addit tertius: Non est ita ꝙ non omnis homo est iustus. Et hic destruendo di ctum secundi ponit dictum primi. Et hoc modo posset procedi in infinitum si luberet & oblectaret: P. De subcontrariarum æquipollentia quid dicemus: B. Addita dupli ci negatione particulari affirmatiue: & postposita una euadet particularis negati ua. Addita particulari negatiue altera negatione ad uerbum. uel dupliciad signum. tus: B. Vbi & dupliciad uerbum. fiet affirmatiua: P. Modus loquendi erit in consue fieret barbarismus. & inepta locutio. non est talibus utendum regulis. Ne Val lenses sophistas. picasq;. & coruos (pro quo tamen dicitur luisse pœnas) nos ap pellet. Ipse tamen illius sententiæ meminerit. Quam quisq; artem norit. in hac se exerceat: P. Hanc omnis homo non est iustus. Pleriq; non putant esse uniuersalem negatiuam. eiusq; sensum talem dicunt. Aliquis homo est iustus. Aliquis uero non est iustus: B. Si predicatum illud remoueretur. ab omni homine. sicut prius affirmabatur de omni homine. uniuersalis negatiua erit. Vt est ibi. Omne opus seruile nõ facietis. Et alibi: Non fieret salua omnis caro.

DE AEQVIPOLLENTIA MODALIVM.

P. Modales Quo pacto æquipollent. B. Cap. XII.



Odales in figura sunt eo modo quo iam diximus. Aequipollent autem hoc pacto. Amabimus. Edentuli: Iliace. Purpurea. Nam in illis quattuor dictionibus non sunt nisi quatuor uocales. Quarumuis his uersiculis declaratur: Destruit. V. totum. tamen: A: confirmat utrunq;. Denegat. E. dictum. denegat Iq; modum: P. Ordo est dandus modorum in figura. B. Modi sunt sic ordinandi. Possibile. Contingens. Impossibile. Necesse: P. Differt contingens a possibili. B. Contingens. & possibile non differunt in re nostra. Et iccirco aduerte q prima uocali cuiuslibet illarum quattuor dictionum notatur possibile. Secunda. contingens: Impossibile tertia Necesse ultima: P. Quot sunt hic comparationes: B. Quia unusquisq; quattuor modorum unicuiq; illorum quattuor modis æquiualet. ideo fiunt sexdecim comparationes. Nam quater quatuor faciunt sexdecim. Aut.n.& modus. & dictum affirmatur. aut utranq; negatur. Aut modus affirmatur. & dictum negatur. Aut dictum affirmatur. & modus negatur. Et sic regula superius posita de preponenda & postponenda negatione. similiter in his modalibus uim habet: Negatio.n. preposita facit æquiualere suo contradictorio. Vt non possibile esse. Igit impossibile esse: Et econtra. Non impossibile esse. Igitur possibile esse. Negatio postposita facit æquipollere suo contrario. Vt necesse est non esse. Igitur impossibile esse. Et econtra. Impossibile non esse. Igit necesse esse: Negatio quoq; preposita & postposita facit æquipollere suo subalterno. Vt Non necesse non esse. Igitur possibile esse. Et econtra. Non possibile est non esse. Igit necesse esse. Similiter non impossibile nõ (Sed locutio est inconsueta) Esse. Igit possibile non esse. Et econtra. Non possibile est non. Non esse Igit impossibile esse: Hic expresse agnoscitur hanc æquiualentiam fieri per illationem & consequentiam. & non ratione signorum precise uel significatorum: P. Pone figuram. B. Ecce.



DE CONVERSIONIBVS ENVNCIATIONVM

P. Iam de conuersionibus (presertim enunciationum de inesse) aliquid afferendum. B. Cap. XIII.

Conuersio est extremorum alicuius enunciationis mutua, integraq; tranpositio, Vt aliquis homo est animal. Aliquod animal est homo. Prior dicitur conuersa, Altera cōuertens. Et oportet ut ex toto predicato integretur subiectū, toto autem subiecto predicatū: P. Multipbariam conuersio accipitur: B. Conuersio cordis, Conuersio panis in sanguinem comedentis. Conuersio panis in corpus Domini. Conuersio terminorum, Vt hominis, & risibilis, Cōuersio relatiuorum. Dicuntur. n. conuersim. Sunt alterius rationis ab ea quam nunc proponimus: P. Quot sunt species conuersionis. B. Species conuersionis de qua hic agitur, duas ponit Philosophus Omnis. n. Enunciatio conuertitur uel simpliciter, uel per accidens. P. Quæ simplex: B. Conuersio simplex, Est mutua & integra terminorum transpositio, seruata eadem

quantitate. Nam qualitas eadem semper seruatur: P. Quæ per accidens: B. Conuersio per accidens est transpositio talis cum mutatione quantitatis, Vt si uniuersalis conuertatur in particularem: P. Cur uocatur per accidens: B. Quia mutatur quantitas, quæ est accidens, uel per accidens, quia per aliud, hoc est per conuertentem alterius. Nam conuertens uniuersalis est prius conuertens suæ particularis: Hæc. n. Aliquod animal est homo, est conuertens huius. Aliquis homo est animal: Et ita hæc, Omnis homo est animal, conuertit per accidens, Quia per illam conuertẽtem, quæ est conuertens primo alterius: P. Ergo si uniuersalis uniuersaliter, aut particularis particulariter conuertatur, Vt nullus homo est lapis, Nullus lapis est homo. Aliquis homo est iustus, Aliquod iustum non est homo, dicetur conuersio simplex. Verum quero quæ orationes simpliciter, quæue per accidens conuertuntur: B. Particularis affirmatiua, nõ potest conuerti nisi simpliciter: Vniuersalis affirmatiua solum conuertitur per accidens: Vniuersalis negatiua (aiunt Iuniores) potest conuerti & simpliciter & per accidens. Aristoteles autem dicit eam solum conuerti simpliciter. Et ratio est quia in omni consequentia tantum ueritatis est inferendum quantum inferri potest, Vt patebit in tractatu de syllogismis: Et quia ex uniuersali negatiua põt semper inferri uniuersalis negatiua. Illa ergo inferatur, & non particularis nisi secundario, tanq̃ subalternata ex subalternante, Hoc pacto, Nullus homo est bos, inferatur primo hæc, Nullus bos est homo. Deinde aliquis bos nõ est homo. Et aduerte ꝙ omnis bona conuersio est bona consequentia. Sed non econuerso: P. Quid de particulari negatiua: B. Particularis negatina neutromodo (Vt aiunt) conuerti potest. De quo iterum dicetur.

P. Est necne ulla alia species conuersionis. B. Cap. XIIII.



Ddiderunt nonnulli tertiam conuersionis speciem, Quam per contrapositionem uocauerunt transponendo terminos finitos in terminos infinitos: P. Quas orationes per cõtrapositionem cõuertebant: B. Vniuersalem affirmatiuam, & particularem negatiuam. Vniuersalem hoc pacto Omnis rosa est flos, Omnis non flos, est non rosa. Particularem negatiuam conuertunt sic. Aliqua rosa non est Lilium, Aliquod non Lilium (utputa) hæc rosa quæ pullulat in horto meo, non est non rosa: Verum quia talis transpositio non iuuat multum ad artem syllogizandi, & non est transpositio eorundem terminorum, icciro nõ proprie est conuersio: Est tamen quædam species consequentiæ quæ tenet cum constantia terminorum. Vnde hæc Chymæra non est homo. Igitur non homo non est nõ chymera, Consequens est falsum, Et consequentia non ualet, Quia subiectũ antecedentis, stat pro nullo. De quo alias: P. De particulari negatiua quid. B. Particularem negatiuam (aiunt) non posse conuerti nisi per contrapositionem, Et quoniam contrapositio non sit proprie conuersio, per consequens non potest conuerti: Nam si dixero Aliquod animal non est homo, igitur aliquis homo non est animal. Consequens

falsum/& consequentia nulla/Et ita uidet Aristoteli primo prio℞. Nobis autem uidetur ꝙ sicut omne coniunctum est sibi coniuncto coniunctum/ita omne diuisum/est a se diuiso diuisum: Si ergo aliquod animal nõ est homo/nec homo est animal illud unicum pro quo stabat subiectum conuerse. Sed absolute non sequitur. Et ita intelligit Philosophus. Quia animal in antecedente/stat pro unico animali determinato/licet indeterminate. In cõsequente uero distributiue. Videlicet/quod homo non est ullum animal/Sed cum additione/illa consequentia est bona: P. Aliq dicunt eandem esse cõuersionẽ indefinite/& singularis/quæ est ipsius particularis/Quia omnes conuertuntur simpliciter. Verum si dixero/homo est animal/Igitur aliquod animal est homo. Conuersio est bona/Et tamẽ mutatur quantitas: Similiter/Si dixero/Callias est homo/Igitur aliquis homo est Callias/Vel homo est Callias Mutat quantitas: Ex his sequi uidetur/ꝙ nõ semper eodem modo/Videlicet simpliciter cõuertuntur/istæ duæ/Hoc est singularis & indefinita/sicut particularis: B. Dicimus hãc Homo est animal/Sic conuertendã/Animal est homo. Sic.n.tam homo/q̃ animal/stabunt pro natura comuni: Addendo signum particulare/Stat pro uno indiuiduo uago. Et quamuis aliquod animal sit homo/non tamen propter id quia homo est animal/Sed quia Plato est homo. Qui Plato est aliquid animal: P. Quod de singulari/cuius predicatum est cõe: B. Singularis de predicato cõi/non põt conuerti simplr/Quia subiectũ conuerse non erit singulare. Nec putamus eãdẽ eẽ quãtitatẽ illa℞ triũ. Quia quatuor spẽs quãta℞ tenemus. Nisi uelimus ex pacto noĩe particularis intelligere oẽm quantã quæ non sit uniuersalis: P. An subiectũ indefinite stet ꝑ uno supposito: B. Subiectũ indefinite non stat pro uno supposito/sicut particularis/aut singularis (Vt ipsi dicunt) sed ꝑ natura cõi. Nec uer℞ est idẽ eẽ/manere eandẽ quãtitatẽ/qḋ est manere locutionẽ uerã ut nonnulli dicũt/Quia tũc maneret ĩ hac eadẽ quãtitas/Oĩs hõ ẽ aĩal/Igit aliqḋ animal ẽ homo. Nec ꝑ quãtitatẽ orationũ/est intelligẽda suppositio. Quia suppositio est ꝓprietas termini in oratione positi: Quantitas uero est cõditio ipsius enũciationis:

P. Sunt nec ne aliæ species conuersionis. B. Cap. XV.

APponunt posteriores quartam speciẽ conuersionis/Videlicet preter quantitatem/Quãdo utraq; uel altera fuerit non quanta. Exemplum primi/Vt homo inquantum homo/est admiratiuus. Admiratiuum inest homini inquantum homo. Exemplum alterius. Tãtum homo est risibilis/ergo omne risile est homo/Et econuerso: P. Aliqui priorem illam uocant simplicem/quia utraq; est non quanta. Posteriorem per accidens/quia a non quanta/procedere ad quãtam/uel econuerso: B. Posito hoc/esset primum conuersio eo modo diuidenda. Cõuersio alia secundum quantitatem/Alia preter quantitatem. Deinde utrumq; membrum iterum subdiuidendum/ꝑ conuersionem simplicem/Et per accidens: P. Ex hoc uidetur qḋ est dictu cõuersio simplex. Quia cõformitas in quãtitate/Vel in nõ quãtitate/Et per accidẽs Quia difformitas in quãtitate/aut in nõ quãtitate/quæ accidunt enũciationi:

Sed quæro ex quã parte orõnis uerba adiectiua sunt ponẽda: B. Significata uerbo℞ q̃ adiectiua dici solẽt qa se tenẽt ex parte predicati, sunt integre in subiectũ trãsferẽda. Vt si dixero, Petrus ẽ colẽs Præceptorẽ, Trãsferẽda ẽ sic. Colẽs, uel res colẽs p̃ceptorẽ, est Petrus: P. Nulla Ciuitas est in homine. Cõuerte: B. Nihil existẽs in hoĩe est Ciuitas Et nõ sic, Nullus hõ est ĩ Ciuitate. Illa.n.cõuersa, nõ hẽt p̱ predicato solũ illã dictionẽ in hoĩe, Sed hoc totũ, Existẽs ĩ hoĩe, Si nãq̧ diceres. Nulla Ciuitas ẽ hõ solũ Homo eẽt p̃dicatũ. Sed dicẽdo Est in hoĩe Res uerbi est pars p̃dicati, & participat de secũdo adiacẽte & tertio. Quia ponit existẽtiã q̃ est res uerbi, Et addit hoĩem, in quo existere dr̃ ipsa Ciuitas: P. Sed hãc quoq̧ Plato ẽ Cõuerte: B. Cõuerto sic. Res existens est Plato. Et aliqs sol, est oĩs sol. Cõuerto hoc mõ Res q̃ est oĩs sol, est sol. Tñ cõuersa est falsa. Nisi intelligat̃ de sole existẽte. Sic, aliqs sol, Vt iste nr̃, est oĩs sol existẽs. Et cõuerte tũc hoc mõ illud qđ est oĩs sol existẽs, est sol: P. Hãc, nullus hõ ẽ oẽ aĩal, cõuerte. B. Nullũ exñs oẽ aĩal est hõ. Ve℞: hãc, Tædet mise℞ uitæ suæ, Cõuerto, Reducto p̃mũ obliquo ad rectũ, Miser ẽ res quã tædet uitæ suæ, Sic. Res quã tædet uitæ suæ ẽ miser Sic de silibus, Vt si dixeris Pastori ĩterest custodire gregẽ: Aut Petro placet legere, Vel Petrus delectat musicã audire, Res cuius ĩterest: Res cui placet: Res quã delectat. Caue tibi ab aliqbus uerbis Vt Fio, Et Euado, Procedẽ: Hãc ẽt Nullus hõ ẽ mulier, Cõuerte sic, Nulla mulier ẽ aliqs hõ. Si tñ pría distribuat̃ (Vt Grãmaticus uult) p̱ maribus & fœminis, falsa ẽ: Hãc p̃terea. Neuter ho℞ loqt̃. Cõuerto sic. Nihil loquẽs ẽ aliqs ho℞ duo℞. Vel ẽ hic, & ille: P. Hãc difficilẽ putãt. Hic & Alexãdriæ uẽdit̃ piper: B. Si hoc totũ, uẽdit̃ piper, sit predicatũ, Sic cõuertam. Venditũ piper, est hic & Alexãdriæ: Ita q̧ illa dictio uenditũ, cõfundat illam, piper cõfuse tm̃, Vel capiẽdo uẽditũ p̱ participio passiuo, presentis tẽporis more Græco℞. Vel sic Piper res uendita est hic & Alexãdriæ, Tũc piper stat indefinite p̱ natura cui nõ repugnat eẽ in pluribus locis simul, rõe diuerso℞ supposito℞: Si aũt piper stet ex parte subiecti Vt sit sensus, Piper uendit̃ hic & Alexandriæ. Conuerte, Res quæ uẽditur hic & Alexandriæ, est piper, Et piper stat cõfuse pro natura, Vel confuse tantum mobiliter Si nota copulatiua habeat uim confundendi & descẽdatur disiunctim. De quo in suppositionibus: P. Has Homo est species, Et animal est genus, Et similes, Aiunt, nõ posse conuerti: B. Sed nõ recte dicũt, Nam & sp̃ẽs est homo, Et genus animal Quia predicabile in qđ de pluribus numero dumtaxat differentibus est homo. Et specie differentibus est animal. P. Conuerte hanc Equus Episcopi currit. B. Res currens est equus Episcopi. P. Conuerte & hãc Episcopi equus currit. B. Equus currens est Episcopi: P. Cur istæ conuersiones differunt: B. Quia quando rectus precedit obliquum ex utroq̧, aiunt, cõstare subiectũ. Qñ uero obliquus p̃cedit, ille solus est subiectũ: P. Puer fuit senex, Et aliæ ampliatiuæ, quõ cõuertunt̃: B. De ampliatiuis, & de quibusdã modalibus postmodũ uidebit̃. P. Aiunt, Feci simplr̃, Conuertit̃ Eua par ci A sto per cõtra, Sic fit conuersio tota. B. Loquamur ut homines, Vniuersalis negatiua, & particularis affirmatiua, Ac ẽt particularis negatiua cũ additione, cõuertit̃ simplr̃: Vniuersalis affirmatiua, & uniuersalis negatiua p̱ sequelã, conuertit̃ p accidens: Vniuersalis affirmatiua & Particularis negatiua:

per contrapositionem: P. De hyppoteticis offert se locus ad tractandum. Quid ergo est enunciatio hyppotetica.

DE HYPPOTETICIS. B. Cap. XVI.

Hyppotetica est enunciatio coniunctione, uel etiam forsan aduerbio una: P. Quid est dictu hyppotetica: B. Ac si diceres suppositiua. Nõ quia una sit in potentia ad aliam & determinabilis ab ea, sed quia prima species eius uidelicet conditionalis ex suppositione procedit, & ab illa omnes aliæ dicuntur tales. Vt patebit: P. Cathegorica est una gratia extremorum & copulæ. Hæc gratia coniunctionis plurium enunciationum. Sed quot sunt eius species.

B. Tres huius spẽs precipuæ, & quæ difficultatẽ afferunt: Conditionalis. Copulatiua. Disiunctiua.

Et ita gaudemus cum Theologis numero ternario. Aliqui grauiores, tribus primis, Causalem, Temporalem, & Localem apponunt, & conficiunt exameron. Aliqui illis primis iungunt rationalem, & causalem. Et ita quinqꝫ fratribus, neqꝫ omnibus barbatis sunt contenti: Aliqui addunt illis tribus has duas, Causalem, cuius nota, Quia. Et temporalem, cuius nota, Quando. Et totidem negatiuas. Et sic conueniunt denario, & eo sunt contenti: Alii illis quinqꝫ connumerant Localem, cuius nota Vbi. Et expletiuã, cuius nota Quãqꝫ, Quãuis, & Si, Tametsi. Et cõficiunt unã Tesserã decadem: Alii item apponunt rationalem, cuius nota, Ergo, Igitur. Et affectiuam cuius nota eadem quæ & Causalis, Videlicet Quia. Et totidẽ negatiuas: primum numerum perfectũm tertia uice replicantes: P. Quomodo differt effectiua a causali, quom utriusqꝫ eadem sit nota: B. Effectiua ab effectu (a quo & nomen sumpsit) ad causam progreditur. Vt quia luna eclypsatur, Terra interponitur. Et quia respirat, habet pulmonem. Causalis (sic a causa dicta) ad effectum procedit. Vt quia sol est super terram, dies est. Et quia dormit, stertit. Vel quia terra interponitur, Luna eclypsatur: Alii omnibus supradictis iungunt qualitatiuas, Vt qualis est pater, talis & filius. Et quantitatiuas, Vt quantus est hic, Tãtus est ille. Ac explicatiuas, Vt Deus est maximus, hoc est uirtutis infinitæ. Necnõ & assimilatiuas, Vt ego quasi uitis fructificaui & quasi therebintus extendi ramos: Addunt & relatiuas, Vt Petrus amat qui afficitur pontificatu. Et hi nec uingintiquatuor, nec uigintiduo seniores recipiunt: Et ita neqꝫ Iudei sunt neqꝫ Christiani: Aliqui reducunt omnes alias ad illas tres, & conantur ponere sufficientiam illarum trium. Quæ, quia parui momenti sunt & paruæ ueritatis prætermittimus: P. breuibus Omnia aduerbia & uniuersæ cõiunctiones, Quæ pluriũ orationũ cõnexionem requirunt, uidentur mihi posse dici hyppoteticæ: B. Non satis est id, nam si daretur oratio coniunctione una, quæ nõ esset enunciatio, nec hyppotetica esset, Vt utinã timere Deũ. Et amare ipsum. Ac fac ignẽ & abi intro: P. Si dies nobis esset, Sol esset in nostro hemysperio. Hæc licet non hẽat uerbum Indicatiui modi, Tñ qa indicare ũr

hyppothetica est. Sed quomodo id fieri potest ut indicet sine uerbo indicatiuo. B. Indicat forsan ob uerbum indicatiuum subintellectum. De quo postmodum. P. Cathegoricæ uidentur hyppotheticas constituere tanq̃ partes principales. B. Non semper plures cathegoricæ sunt partes principales hyppotheticæ. Nam huius copulatiuæ. Si Cato currit, Cato mouetur. Et si homo est animal, Homo est substantia. Partes principales sunt duæ conditionales. P. Aliqua dicitur implicite cõditionalis una. B. Vt hæ. Sole ad nostrum hemysperium ascendente dies est. Et Deo concedente cito explebo hoc opus. Similiter Cato legit qui censor appellatur. Eo ciuis modo si una pars uocaretur. A. & alia. B. P. An possent dici quantæ. B. Hyppotheticæ non dicuntur pprie quantæ q̃uis constent ex quantis, quia non denominantur a subiectis, quibus competit quantitas. Sed a coniunctione uel aduerbio.

De conditionali affirmatiua & negatiua. Cap. XVIII.

P. Quia conditionali primo uidetur competere nomen hyppotheticæ: aliis per ipsam. Iccirco ab eius diffinitione est incipiendum. B.

Conditionalis est hyppothetica, constans ex pluribus enũciationibus, nota cõditionis implicite, uel explicite, Seu formaliter, & uirtualiter, Seu æquiualenter coniunctis. Vt si Plato currit, Plato mouetur. P. Conditionalis uidetur esse cõsequentia: Et ita hic agitur de tertia operatione animi. B. Conditionalis non proprie infert unam enunciationem ex altera, quia tunc esset tertia operatio animi. Sed indicat ex una posse inferri seu sequi alteram. Hoc modo. Si sol est super terram, si quis hanc posuerit, Sol est super terram, & illam Dies est ponere eum oportebit. Vel sic. Supposita illa ponenda est ista. Et sic nõ fit discursus. Deest n. actus animi ad tertiam operationem necessarius. Vt patebit. P. Vtra illarum uocatur antecedens. B. Illa enunciatio cui preponitur nota, solet uocari antecedens, & altera consequens. Nam ex illa potest inferri altera. Vt homo mouetur, Si homo currit. Homo currit est antecedens. P. Quando est negatiua. B. Si negatio preponatur toti uel saltem ipsi notæ, negatiua est. Vt non si sol est, Dies est. Vel dies est non si sol est. Sed prior modus loquendi consuetior est. P. Illa negatio quid negat. B. Varie ad hoc dicunt Authores. Alii negant ipsum non ibi esse aduerbium, ex quo non stat iuxta uerbum, neq; innititur uerbo. Sed ipso non, cum nota conditionis, circumloquimur talem aduersatiuam. Quamuis sol sit super terram, non tamen est dies. Sed hi incidunt in id quod uitare cupiunt. Illa n. aduersatiua talem sensum reddit. Non sequitur si sol est super terram dies est: Et ita ibi erit uerbum cui negatio innititur. Alii aiunt naturam negationis esse, posse destruere, non modo uerbum sed etiam quamcunq; coniunctionem. Et quecunq; unita seu coniuncta dissoluere. Enimuero hæc ratio quamuis in proposito aliquid apparentiæ habeat, tamen pro æquipollentiis & modalibus & terminis infinitis nil ualet, nilq; iuuat. In illis quippe, nulla coniunctio est. P. Non paruus quoq; error est aliquid fateri aduerbium. Cui diffinitio aduerbii non com

petat quæ dicit aduerbium semper inniti uerbo. B. Nobis uidetur in omnibus illis supplendum esse uerbum & subintelligendum. Vt non homo .i. aliquid quod non est homo. Non est omnis .i. non est uerum ut omnis homo currat: Similiter non possibile. Nõ necessarium. Videlicet est. Similiter hic non sequitur Si sol est super terram dies est. Aut sic Nõ est uerum ut posito illo ponatur hoc: P. Qui uolunt hyppotheticam non habere proprium uerbum incidunt in errorem quia negationem negabunt ad uerbium esse aut aduerbium non semper inniti uerbo: Quorum utrumque est impossibile: Sed quomodo Cathegorica differt ab hyppothetica hoc esset uidendum: B. Non differt hyppothetica a Cathegorica per hoc quod non habeat unum uerbum subintellectum, sed per hoc quia plures cathegoricas coniungit: Dicendo quippe Si sol est super terram dies est. Sensus eius talis: Si ponatur hæc. Sol est super terram Ponitur & illa Dies est. Et hoc est esse hyppotheticam. Negatiue nõ si ponitur hæc: Sol est super terram ponitur & illa Dies est.

De ueritate cõditionalis. Et quod nota si nõ semper facit cõditionalẽ. C. XVIII.

P. De ueritate & falsitate quid. B.

Conditionalis est uera si posito uno etiam per impossibile necessario ponendum sit reliquum. Vt si homo est bos: Homo est mugilis: Falsa tunc est quando posito uno potest non poni alterum: P. Ergo aliqua conditionalis est uera cuius quælibet pars est impossibilis: Vt patet in exemplo: Si homo est bos, Homo est mugilis. Et aliqua falsa cuius quælibet pars est necessaria. Vt si homo est substantia Homo est animal: B. Recte. P. Quæ necessaria quæue impossibilis: B. Omnis conditionalis uera est necessaria. Omnis falsa est impossibilis. Nulla est cõtingens. P. Quid de ueritate negatiuæ. B. Veritas negatiuæ per affirmatiuam cognoscitur: P. Quando sunt ueræ eiusmodi conditionales quæ sic enunciant. Nisi fueris. A. nõ eris. B. B. Veræ sunt tunc quando remouẽdo causam precisam remouemus & effectum. Secus sunt falsæ. P. An illa nota si semper faciat conditionalem: B. Hæc nota si non semper facit enunciationem conditionalem sed interdum abnegatiuam. Quæ aliquid fieri ostendit nisi aliquo impedimento impediatur. Vt darem operam: Litteris si libros haberem. Interdum adiunctiuam quæ adiungitur uerbis subiunctiuis propriæ cum dubitatione. Vt si ueneris faciam. Et si me fata meis paterentur ducere uitam auspiciis: Interdũ diminutiuam. Vt si non potes quod uelis Id uelis quod possis: P. Dicunt conditionalem nil ponere in esse: B. Conditionalis nihil ponit in esse quia non affirmat solem esse super terram neque diem esse. Grammatici hoc sensisse uidentur. Quando dicunt Continuatiua est quæ demonstrat ordinem rerum in consequentia cũ dubitatione: P. Ergo nos conditionalẽ dicimus. quam illi continuatiuam uel etiam subcontinuatiuam appellant: B. Ita quidẽ. Sed aduerte quod quotiens nota Si coniungit terminos dicitur cathegorica de subiecto uel predicato conditionato. Vt si Plato stertit dormit: Et Plato est risibilis si rationalis: P. De conditionali accepi dicito iam aliquid de copulatiua.

DE COPVLATIVA.B. Cap.XIX.

COpulatiua est hyppothetica ex pluribus enũciationibus nota copulatiõis cõnexis constans, Vt Deus est fortis, & Deus est optimus: P. Quæ affirmatiua, queue negatiua: B. Affirmatiua est in qua negatio non cadit super notam Vt Cato non currit, & Cato non dormit. Negatiua est in qua negatur nota, & uerbũ subintellectum, & ponitur elegantius in principio, Vt non tu es homo, & tu es lapis. Et est sensus, Hæ duæ cathegoricæ, non stant simul, Tu es homo, Et tu es lapis, Talẽ complexionem uocamus hyppotheticam & non cathegoricam: P. Non est certo intelligibile Vt negetur non uerbum, & ut detur enunciatio sine uerbo suo. Omnis autẽ hyppothetica est enunciatio: B. Iccirco uerbum ponimus formalem notam cuiusuis enunciationis, tam cathegoricæ q̃ hyppotheticæ. Neq; est oratio perfecta sine uerbo suo: P. Quid requiritur ad alias eius qualitates: B. Ad ueritatem copulatiuæ requiritur ut omnes partes eius sint ueræ: Ad falsitatem sat est unam partem esse falsam. Falsum .n. connecti seu copulari uero non potest: Ad possibilitatem requiritur omnes partes esse possibiles, & nullam alteri incompossibilem. Vt Tu es Alexandriæ, Et tu es albus: Ad impossibilitatem requiritur ut uel una pars eius sit impossibilis, uel una alteri incompossibilis, Vt homo est animal, & homo est mugilis. Tu es, Et tu non es: Ad necessitatem copulatiuæ requirit Vt omnes partes eius sint necessariæ, Vt Deus est immensus, Et homo est animal: Ad contingentiam, requiritur ut una sit contingens, Altera nec impossibilis, nec incompossibilis. Vt homo currit, & leo rugit: P. Sufficit ut partes principaliores sint ueræ, Vt si homo ẽ equus, Homo est hinnibilis, Et si leo uolat: leo habet alas. Vtraq; conditionalis est uera ex cathegoricis falsis: B. Recte. Et aduerte q᷑ si termini copulentur, uocabitur cathegorica de subiecto, aut predicato copulato, Vt Petrus & Iulius incedunt. Et pontifex noster est fortis & potens: Est quoq; copulatum coniunctim, uel copulatim tentum, Vt Callias & Plato sunt duo, uel trahunt nauem. Et est copulatum diuisim tentum, seu acceptum. Vt Plato & Callias est homo, seu currunt. P. Aliqui uocant terminos partes terminales, Et propositiones partes propositionales: B. Sic illi, Sed tu quanto minus poteris a latinitate declinare curabis: P. Nonnulli copulatiuam de numero hyppotheticarum excluserunt. B. Pluiquam oportet sapere uoluerunt: P. De disiunctiua quid sit nosse cupio.

DE DISIVNCTIVA.B. Cap.XX.

DIsiunctiua est hyppothetica ex pluribus enunciationibus nota coniunctionis constans: P. Cur disiunctiua dicitur quum coniungat. B. Diuidit namq; sensum, Coniungit uerba, Hoc est (in re nostra) plures enunciationes: P. De ueritate disiunctiuæ: & falsitate contendunt uetustiores, & iuniores Ea propter Vt id ostendas uellem: B. Vetustiores aiunt requiri

semper ut una pars ipsius sit uera. Et si utraque sit uera, aut utraque falsa, tota esset falsa P. De possibilitate & necessitate, ac ipsis oppositis quid dicunt. B. Possibilis est cuius una pars possit esse uera sine altera, Ut Cato est prudēs Vel Callias est iustus: Impossibilis est cuius una pars nequit esse uera sine altera, Ut Lælius est homo. Vel Lelius est aīal: Necessaria est illa cuius una pars necessario est uera, Altera necessario falsa, Et hoc uel ex se, uel ex natura incōpossibilitatis: Exemplum prioris, Ut Iusticia ē uirtus: Vel iustitia est uitium. Exemplum posterioris, Ut tu es, uel tu non es: Contingens ē cuius una est contingenter uera, & stante illa ueritate, Altera sit contingenter falsa, Ut Plato disputat, uel ipse currit: P. Non bene percipio ista: B. Quia difficile est cognoscere secundum hanc uiam, necessitatem, contingentiam, & impossibilitatem disiunctiuarū, iccirco appono regulas infrascriptas. Prima est qui disiungit, uel dicit esse disiuncta in ueritate aut falsitate ea quæ sunt in ueritate aut falsitate coniuncta, falsum dicit. Secunda qui dicit disiuncta ea quæ sunt contingenter coniuncta, dicit falsum contingens, & sic oratio est falsa & cōtingens. Ut tu curris, uel tu es albus. Et tamen tu es casu utrūque Similiter tu sedes, uel tu loqueris, posito Ut neutrū tibi insit. Tertia qui dicit disiuncta ea quæ necessario in ueritate aut falsitate sunt coniuncta, dicit falsum impossibile. Et oratio erit falsa & impossibilis. Ut homo est animal, uel homo est substātia: Similiter homo est lignū, uel homo est ferrū. Quarta qui disiungit disiuncta, respectu subiecti Quia alterum inest subiecto, Alterum non, aut ergo disiuncta contingenter, & erit oratio uera cōtingenter, Ut Callias currit, uel Callias loquitur: disiungūtur contingēter quia posset currere simul & loqui, Aut disiuncta necessario, & erit oratio uera & necessaria, Ut homo est animal, uel homo est insensilis. Siue disiunctiua fuerit contingens siue necessaria: semper etiam possibilis erit: Quia omne contingens & necessarium, est possibile: Patet ex his quando disiunctiua est uera contingenter & quando necessario: Similiter quando est falsa contingenter. Et quando est etiam impossibilis: Et hæc de disiunctiua antiquorum: P. Quid dicunt Iuniores. B. Iuniores facile se expediunt, Aiunt. n. Ad ueritatem disiunctiuæ requiritur, & sufficit alteram partem eius esse ueram. Et si utraque sit uera, non minus erit uera. Ad falsitatem oportet utranque partem esse falsam. Ad possibilitatem, alteram possibilem: Ad impossibilitatem, utranque impossibilem: Ad necessitatem, sat erit alteram esse necessariam. uel quod partes mutuo contradicant, Ut tu es, uel tu non es: Ad contingentiam, oportet utranque partem esse contingentem, & unam alteri non repugnantem: P. Quo pacto fit negatiua: B. Negatiua fit per negationis appositionem, Ut non homo est animal. Vel homo est substantia. Et est uera secundum uetustiores quia facit talem sensum: Non sunt disiunctæ illæ in ueritate, quia ambæ sunt ueræ: Falsa uero est si illæ disiunctæ sint in re, Ut hæc. Non homo est animal, Vel homo est lapis: P. Iam noui quod si terminos disiungat erit cathegorica, de subiecto, uel predicato disiuncto. Ut homo est animal rationale, uel irrationale: Similiter Lucidus & Iulius dant operam litteris: Sed scire uellem Cur utraque parte existente uera disiunctiua non sit uera.

Improbatio

Improbat opinionem Iuniorum excusando & conciliat re nuentium. B. Cap. XXI.



Ramatici aiunt, & Dialectici nõ negant, Disiunctiuã idcirco dictã, qa disiungit sensum. Et tamen eam esse spẽm coniunctionis. Quia coniungit uerba. Hoc est terminos uel enunciationes. Si ergo utraq; pars eius possit esse uera quo pacto disiungit sensum: P. Ergo Iuniores errauerunt: B. In excusationem & ipsorum cum antiquioribus conciliationem dicere possemus Eos disiũgere sensum: Quia unã illarum esse ueram dicunt. De altera nil curãtes qualis sit. Vera uel falsa. Si. n. uera fuerit. Hoc accidet. Sat est eis unam illarum sine delectu esse ueram: Disiungit ergo sensum, quia unam determinate asserit ueram, de altera nil curando. Et eo pacto ipsos excusare, & conciliare conati sumus. P. Benigne facis eos excusando: Enimuero ipsi disiunctiuam esse omnino ueram. Et perfectiorem etiam si utraq; pars sit uera asserũt. Quod et probare contendunt: Nam regula extat talis: Copulatiua. Et disiunctiua de partibus contradictoriis mutuo sibi contradicunt. Vnde huic copulatiuæ. Aliquis homo non est animal: Et aliquis homo non est substantia. Contradicit hæc disiunctiua. Omnis homo est animal. Vel omnis homo est substantia. Sed illa copulatiua est falsa & impossibilis. Ergo illa disiunctiua uera & necessaria. Duorum. n. cõtradictoriorum si unum fuerit uerum & necessarium. Alterum falsum & impossibile Et e conuerso. Et sic concludunt quod disiunctiua illa non diuidit cathegoricas in ueritate. Et ita neq; sensum: B. Nobis autem uidetur utranq; illarum esse falsam. Et copulatiuam. Et disiunctiuam. Et ita illas non esse contradictorias: Regula uero dicens illas sibi mutuo contradicere, uera est. Sicut dicens summum bonum esse sanitatem. Contradicit dicenti summum bonum esse honorem. Illæ tamen non sunt contradictoriæ. Quia sunt ambæ falsæ. Sic in proposito. Copulans illas duas particulares negatiuas utranq; illarum asserit ueram: Disiungens uero illas uniuersales particularibus cõtradictorias, Alteram duntaxat asserit ueram. Et ita ex consequenti particularem negatiuam sibi correspondentem dicit esse falsam: Illa ergo disiunctiua quia infert unam partem copulatiuæ esse falsam. Contradicit copulatiuæ Perinde ac si unus diceret: Vterq; horum est albus. Vel diceret Neuter est niger, ostensis duobus coruis. Et alius diceret. Alter horũ est albus, Vel alter est niger. Contradicerent sibi. Neq; tamen ipsæ enunciationes essent contradictoriæ. P. Ex his sequi uidetur, copulatiuam, & Disiunctiuam habere tacite ꝓpria uerba. Dicẽs. n. Homo est animal. Et homo est risibilis. Dicit tacite. Altera harum solũ est uera. Non oportet igitur ut propter id quia habet uerbum nuncupetur cathegorica. Quia cathegorica non coniungit illo modo plures cathegoricas. Et ꝙ alteram partem dicat ueram. Alteram falsam, patet: Nam Disiunctiua teste Donato & Prisciano unam quidem rem dicit esse. Alterãm uero negat. Vt Dies est. Vel nox est: Sed de regula illa Dialecticorum cupio iterum audire.

Ponit aliã expositionẽ regule & circa notã disiunctionis pleraq; docet. B. C.XXII.

ILla regula, Copulatiua, & disiunctiua de partibus contradictoriis, contradicunt, posset intelligi, quando utraq; esset de eisdem partibus contradicentibus, Ut tu es, Et tu non es. Tu es, Vel tu non es. Vel sic, Omnis hõ nõ est iustus, Et aliquis homo non est iustus. Omnis homo est iustus, Vel aliquis homo est iustus: P. Disiunctiua negatiua, quid ad sui ueritatem requirit: B. Iuniores aliqui sibi ipsis contradicunt, dicentes, q; negatiua disiunctiua ad sui ueritatem requirit utramq; partem esse ueram, Nam tũc hæc erit uera, Non omnis homo est animal, Vel omnis homo est substantia: Et per consequens sua affirmatiua erit falsa, Quæ tamen disiungit duas uniuersales necessarias. Dicamus ergo ad ueritatem disiunctiuæ negatiuæ requiri utramq; partem esse ueram uel utramq; falsam: P. Probant & alio modo Iuniores opinionem suam: Aiunt.n. Ab una parte disiunctiuæ ad totam, est bona consequentia. Tunc arguam sic. Tu ambulas, Igitur tu ambulas, uel tu moueris. Item Tu es homo, Igitur tu es homo uel animal. Ergo consequens est uerum. Igitur disiunctiua uera, cuius utraq; pars uera: B. Dicimus a parte disiunctiuæ ueræ fieri consequentiã ad totã disiunctiuã uerã, Sed non ad totã disiunctiuã falsam, Et sic rñdebunt antiquiores, Vel potius illam regulam negabunt, Nam ab illis intẽta ẽ q disiunctiuam putauerunt ueram utraq; parte existente uera. Si autem teneamus excusationem quam pro Iunioribus attulimus, concedimus illam consequentiam Quia sequitur idem ad seipsum, De altera parte nil curando, si sit uera, uel falsa. Sic.n. disiunctiua illa non erit falsa. Nam dicendo, Tu es homo, Igitur Tu es homo uel animal, Sensus est: Ex eo quia es homo, Sequitur te esse hominem pro certo, De animali nil curando: Si hæc excusatio pro illis ualet, accipiat. Si non ualet, negetur illa regula. P. An dictio, Vel, semper disiungat. B. Interdum illa dictio, Vel, non disiungit, Ut Ego tota die lego, uel scribo.i. nil aliud tota die facio nisi nunc legendo, nunc scribendo: Interdum stat pro saltem, Ut uel paululum aquæ accomoda: Interdum stat pro etiam. Ut uel oculum excludito: Interdum expositiue, Ut Paris seu Alexander iuit pro Helena. Et fluctus seu uox fluminum: Interdum pro nunc, Ut Remus expellit Remum, uel attrahit ipsum, nec quicq̃ aliud facit: Si quoq; a longe uideam hominem uenientem, & dubitem an sit homo, & dicam homo est uel animal, Hoc est, Homo mihi uidet esse. Licet non sim certus. Tamen pro certo ex quo graditur, animal est: Si quoq; enumeres modos quibus aliquid fieri possit, non facit enunciationem disiunctiuam, Ut siue quis agat cõtra charitatem, peccat mortaliter: Siue agat contra preceptum Dei peccat mortaliter: Sensus est, Quocunq; illorum modorum peccaueris, mortaliter peccabis: P. Disiunctiua & Copulatiua uidentur esse sicut Copulatiua & eius negatiua: B. Negatiua Copulatiuæ, & disiunctiua facta ex eisdem partibus differunt, Quia negatiua solum negat illas coniungi in ueritate, Disiunctiua addit unam asserens ueram, alterã falsam: P. De arte diuidendi iam aliquid afferendum, Et primo quid sit diuisio.

Conſideratio de Arte diuidendi: quae ad ſecundam & tertiam Dialecticae partem iungitur: hic in medio ponitur. De diffinitione ipſius & multiplici diuiſione & regulis diuidendi. B. Capi. XXIII.

Diuiſio eſt modus intelligendi ea quae uel ex ſui natura, uel ſolamente in plura diſtingui poſſunt: P. Quot ipſius ſunt genera: B. Omnes diuiſionū̃ ſpecies ſecundum uarietates ſolent reduci in duo genera. Omnis. n. diuiſio eſt ſubſtantialis, ſeu per ſe. Aut accidentalis, ſeu per accidens. Deinde diuiſio per ſe (ne tradendo a Xeno diuidendi ſpecie totius in ea) bimembri diuiſione utemur: Alia totius in partes, Alia uocis in ſignificationes, ſeu ſignificata. Item diuiſio totius in partes, Alia totius uniuerſalis in partes ſubiectiuas, Alia totius compoſiti in partes componentes: P. Proſequere: B. Diuiſio totius compoſiti in partes componẽtes, Alia in partes eſſentiales, Alia in partes integrales: Diuiſio denique in partes eſſentiales: Alia in partes eſſentiales phiſicas Vt materiam & formam, Alia in partes eſſentiales metaphiſicas, Vt Genus & differentiam: P. Diuidenda eſt diuiſio per accidens: B. Diuiſio per accidẽs, Alia ſubiecti in accidentiā, Vt animaliū̃, Alia alba, Alia nigra, uel medio colore affecta: Alia accidentis in ſubiecta, uel in accidentia. Exemplum prioris. Alborum alia ſenſilia, Alia inſenſilia: Exemplū̃ poſterioris. Alborū̃, Alia dulcia, Alia amara, uel acida: P. Quae diuiſio eſt totius: B. Diuiſio totius in partes ſubiectiuas, eſt diuiſio ſuperioris in inferiora. Verum quia de ſingularibus non quaeritur ſcientia, ut talia ſunt de diuiſione ſpeciei ſpecialiſſimae nō̃ fit ſermo apud Phyloſophos: Et quia ens aliqui nō̃ putant eſſe uniuocum praetermittunt diuiſionem eius. Quae tamen eſt per ens finitum, & infinitum, potius quam per quantum & nō̃ quantum De quo alias: Et entis finiti in ſubſtātiam Et accidens, ſeu in decem predicamenta. Praetermittitur ergo communiter diuiſio aliorum ſuperiorum & ſolum agitur in diuiſione generis: P. Da regulas. B. Prima regula Genus proprie diuiditur in ſpecies, non autem in differentias, quia reſpectu ſpecierum eſt totum uniuerſale non autem reſpectu differentiarum: Et quia genus predicatur in quid de ſpeciebus, non autem de differentiis (niſi per differentias in concreto ſumptas intelligeremus earum ſpecies) Vt per rationale, hominem, Et p irrationale, brutum: P. Porphirius diuidit genera per differentias. B. Hoc eſt oſtendit genera per differentias deſcẽdere in ſpẽs, & ipſa genera cum drĩis tamq̃ formi uel modis ſuperadditis cōſtituere ſpẽs. Secūda regula: Quae diuidū̃t genus, & p q̃ diuidit genus, nō̃ dñt opponi ſolū̃ cōtradictorie uel priuatiue. Sed utrū̃q; extremū̃ ſit poſitiuū̃ oportet: Niſi penuria uocabulorum compulerit. Quare irrationale, debet accipi p aliquo poſitiuo, ſicut & iniuſtitia, & imprudētia. Tertia regula: Si diuidere genus p affirmationem, & negationem, aut p priuationẽ & habitū̃ oporteret. Affirmatio, uel habitus, primo loco ponat. Nā̃ & p̃ora ſunt, & ſine illis oppoſita eoꝝ itelligi nō̃ pñt. Negat. n. q nō̃ affirmat nemo. Quarta regula: Diuiſio generis, n̄ fiat p oppoſita relatiue, niſi forſan fuerit p p̃dicamēto relationis: Et tūc relatiua opponent cōtrariae. Quinta regula: Diuiſio generis fiat p oppoſita cōtrarie, hoc ē p duo poſitiua diſpata, q̃ aliq̄uo pñt dici cōtraria, Vt hō̃, Et brutū̃.

Sextaregula. Idem genus multipharium diuidi pōt. Vt animal, Aliquod homo, Aliquod brutū, Aliquod ratiōale, Aliquod irrationale, Aliquod itē gressile, Aliquod uolatilo, seu aquatile. Septima regula: Vna quęq; diuisio generis, i seipsam cōuerti debet, si sufficiens sit, Secus non euacuaret totum diuisum, nisi membra diuidentia conuerterentur cum diuiso.

Declarat diuisionem totius compositi distinguendo de toto.

P. Totum compositū quomodo diuiditur. B. Cap. XXIIII.

DIuisio totius compositi recte fit, si diuidatur in partes ipsum componentes: P. De quo toto intelligis. B. Non loquimur hic de toto quantitatiuo continuo, aut discreto. Illa. n. diuiduntur diuisione reali, Vt linea in suas partes Et numerus tam in partes aliquotas, q̄ nō aliquotas: P. Totum integrale diuidi debet in partes integrales. B. Sic, sed partes integrales aliquæ sunt principales, quæ competunt necessario toti, Ita q̄ sine illis esse non possit, Vt Cor, Et epar, Et cerebrum homini: Paries, Tectum, Et pauimentum domui: Aliquæ uero sunt ad bene & melius eē, Vt Nasus, Auris, Et digitus homini: Et claui, seu ligna aut lateres domui. Dicimus itaq; q̄ diuisio debet fieri in partes, & per partes principales: & non alias: P. Quid de toto essentiali: B. Totum essentiale phisicum, diuiditur in materiam, & formam, Seu in corpus, & animam: Totum essentiale metaphisicum diuiditur in genus & differentiam, Vt homo in animal, & rationale: P. Quomodo fit diuisio uocis plura significātis: B. Diuisio uocis in significata sic fit. Canis, Alius latrabilis, Alius marinus, Alius coelestis: Et radius, Alius solis, Alius rotæ, Alius Philosophorū: uel sic Hæc uox canis, significat Interdum animal latrabile, Interdum piscem quēdam. Interdum stellam rabidam. Similiter hæc oratio litus aratur Interdum significat extrema fluminis arari, Interdū operam amitti: P. Diuidi solet uox nō solū in significata. Sed etiam in significationes: B. Diuisio uocis in significationes fit hoc modo. Infinitū aliomodo est in magnitudine, quia ipsa est diminuibilis in infinitum. Aliomodo in multitudine: quia ipsa est augmentabilis in infinitum: Similiter aliomodo sanum est in urina, Aliomodo in dieta, Aliomodo in potione, Aliomodo in animali: P. De diuisione subiecti in accidentia, uel accidentis in subiecta, seu accidentis in accidentia: Exempla sunt allata superius. Nec plura de illis. Sed iam diuisionis conditiones inquiro.

Comunes diuisionum & ꝑprias conditiones ostendit. B. Cap. XXV.

OMnis diuisio & hæc sit regula prima comunis, debet fieri per membra opposita, Hoc est non se necessario cōsequentia, aut includentia: Sicut se consequūtur superius, & inferius, aut duo cōuertibilia: B. Omnis quoq; diuisio: Et sit regula secūda, debet eē bimēbris, uel reduci ad illā, Excepta uoce æquiuoca, quæ in oīa

significata est diuidenda: P. Da & tertiam regulam comunem: B. Omnis diuisionis bonæ membra diuidētia debent euacuare totum diuisum. P. Da regulas speciales. B. Totum compositum est posterius suis partibus, & habet se respectu illarū ut forma: Totum uniuersale est plus speciebus & respectu differentiarum se habet ut materia: Diuisioni totius ait correspondet aliquid ex natura rei: Diuisioni uocis correspondet solum beneplacitum authorum: Tota componuntur aliquomodo ex membris diuidētibus, constat de aliis totis a genere. Sed & ipsum genus, ut totum, est uniuersale, aliquomodo componitur ex speciebus: Voces autem ex suis significatis componūtur minime: Adempta parte principali, totum adimitur, Non aūt uox dempta significatione uel significato: Nunq̄ diuisum per se, fit diuidens se diuidentis, nisi in diuerso genere diuisionum. Nam homo diuidit animal tāq̄ pars subiectiua, Et animal diuidit hominē tamq̄ pars essentialis: Diuisum per accidens potest diuidere se diuidens in eodem genere diuisionis, Nam album aliquod est dulce, aliquod amarum. Et dulcium aliquod est album, aliquod nigrum, aliquod medio colore coloratum. Et utrobiq; erit diuisio accidentis in accidentia: Hæc breuibus perstrinximus de arte diuidendi.

De arte diffiniendi, & primo quid sit diffinitio, & de uariis modis eius:
P. De arte diffiniendi restat dicendum. B. Cap. XXVI.

DIffinitio est oratio longa, hoc est quid, & quale essentiale exprimēs alicuius rei: P. Ex quibus constat: B. Omnis diffinitio ex genere proximo cōstat atq; differentia superaddita, si eis sint nomina: P. Nonne fieri potest per genus remotum: B. Quandoq; diffinitio datur per genus remotum cum additione differētiaꝝ multarum, Vt homo est substantia, corporea, animata, sensilis, & rationalis: P. Quid descriptio sit, indicare uelis: B. Si posito genere, ꝓprium loco differentiæ posuerimus, uocari solet descriptio Et est pœne diffinitio Eo ꝙ differētiæ, uel latent, uel non sunt nominatæ: P. Aliqui diffiniunt hominem per animal bipes B. Si dixerimus homo est animal bipes, nomine bipedis intelligendo differentiam ultimam, locum diffinitionis teneret: Si tamen sic dixerimus, Homo est animal bipes, sine plumis, habens latas ungues, Talis oratio solet dici notificatio, seu declaratio rei per aggregationem multorum accidentium. Quare Platoni (Vt aiunt) dicenti, Homo est animal bipes, Quidam attulit anserem seu gallum gallinaceum dicens, Ecce homo, Addidit ex tēplo, Sine plumis: Quibus euulsis, subiunxit Habens Latas ungues, Et sic ille conticuit: P. Ponitur a nonnullis diffinitio quietatiua, & per additamēta: B. Si dixerimus, simum est nasus curuus, Tūc subiectum loco generis ponimus. Nam accidentia eiusmodi, per subiectum diffiniuntur Et solet dici diffinitio per additamēta, seu quietatiua sed nō quiditatiua: P. Da regulas circa diffinitiones obseruandas: B. Prima regula: Genus primū, deinde dr̄ia ponenda est. Nam & prius & comunius. Secūda regula: Diffinitio ē ꝑor & notior nā diffinito. Tertia regula: Diffinitio nō fiat ꝑ terminos æquocos, nec extraneos, nec metaphoricos, nec ignotos, seu obscuriores.

Quarta regula. Diffinitio & descriptio, & notificatio cum diffinito, descripto &, notificato, cōuertant̃ opus est, Quāuis ut plurimū quelibet pars in plus se habeat. Quinta regula. Diffinitio competit omnibus quibus & diffinitū, Et econuerso. Nam de quibus dicit̃ homo, & animal rationale, Et de quibus animal rationale, Et homo. Sexta regula. Nihil superflue aut diminute in diffinitionibus est ponendum. Septima regula. Diffinitiones & species diffinibiles, dicūtur sicut numeri. Nam in diffinitionibus specierum, presertim subalternarum, inferior semper addit differentiam aliam, quasi unitatem quandam. Octaua regula. In additionibus differentiarũ, non ꝓceditur in infinitū, Dandum est. n. primum genus Et ultima differētia. Nona regula. Nunq̃ duæ diffinitiones sunt æquæ perfectæ, Sed semper una est dignior alia. Et sic etiam se habēt sicut numeri. Decima regula. Diffinitio interdum clarior est, si loco generis ponatur diffinitio ipsius generis. Sicut congruentius quinq; uniuersalia diffiniuntur per predicari de pluribus, q̃ p uniuersale. Vndecima regula. Diffinitio circūscribit diffinitum a quocūq; alio ab ipso. Duodecima regula. Diffinitio illud cuius, est reddit distincte notum.

P. Quæ sint diffinibilia, & per quæ, & qūo, ut uestigares cuperē. B. Cap. XXVII.

EX quo omnis diffinitio, ex genere presertim proximo constat & differentia, sequitur nil posse diffiniri per suum inferius: Nec idem per seipsum omnino, aut per synonimum, Et q̃ omne diffinitum est species: P. An generalissima fundamētaliter & ꝓ denominato sumpta diffiniri ualeāt, Vt Substātia & Qualitas a pleris; ambigitur: B. Si ens sit uniuocum & cōtrahatur per differentias, illa etiam diffiniri poterunt. Et tunc ens ponetur loco generis. Et generalissima se habebunt per modum speciei: Si autem ens non sit uniuocum, uel si dato q̃ sit uniuocum, non haberet conceptum ex parte rei, sed solum in mente, Generalissima non proprie possent diffiniri nisi prout nominalistæ definiunt: P. Quid de indiuiduo. B. Si indiuiduum pro denominato diffiniret̃ posset autem forsan si aliq̃d eēntiale sibi soli adderet, Et tūc ens eēt quasi genus, Et indiuiduum quasi Species, Sed de indiuiduis, ut indiuidua sunt non curat Philosophia: Quicquid potest resolui in quid, & quale essentiale, ac etiam conuertibile, potest diffiniri seu describi. Et solum illud: Species accidentium ex quo in quid, & in quale resolui possunt, diffinibiles utiq; erunt. Species predicamenti substantiæ solæ diffiniri dicuntur eo modo quo substantia sola Ens dici solet per anthonomasiam: Nam omnia alia & profluunt & sustentantur ab ea, Accidētia comparatiue hoc est ad substantiam comparata, non sunt entia, nec diffinibilia. Tamen absolute sunt entia, & diffinibilia: Ex eo tamen quia comparatiue, non dicuntur talia, Interdum secundum quid reputantur talia: Sed tale secundum quid, accipitur in proprie, nō proprie. Sicut si diceremus substantiam creatam comparando eam ad Deum, non esse aliquid, sed esse secundū quid, Quom tamen ipsa sit ens simpliciter Quia Intelligētia Et Coelum, sunt absolute entia, & secundum quid hoc est solum prout sic comparantur non sunt entia Illud ergo secundum quid est tale secundum quid, & non absolute se

cundum quid: Relatiua quatuor Immo quinq̧ modis diffiniri possunt. Vno modo ueluti & alia accidentia per subiectum in quo sunt/ Ponẽdo subiectum/ seu substantiã/ loco generis/ Vt Magister est homo docens alios. Secundo modo per fundamentum Vt magister est qui doctrina sua docet alios. Doctrina est fundamentum magisterii. Ideo ubi non est doctrina/ nec magisterium esse potest. Tertio modo per correlatiuum tanq̃ per illud sine quo diffiniri non potest/ uel tanq̃ per illud per quod circũloquimur ipsius relatiui terminum/ Vt Magister est qui habet discipulum/ Hodie tamen & sine doctrina/ & sine discipulo/ fiunt miraculose Magistri: Posset ergo poni terminus in diffinitione/ Sic/ Magister est a quo addiscunt alii: Addiscere/ seu disciplinã habere/ est fundamentum discipulatus: Qui ergo non addiscit/ uel disciplinam non habet/ non est discipulus: Quarto modo uel potius quinto/ Relatiuum potest diffiniri per genus & differentiã/ Vt Magister est relatiuũ principalius seu superpositionis. A. relatũ ad discipulũ correlatiuũ suppositionis. B. Per. A. Vero intelligimus differentiam/ ꝑ quã Magister distinguitur ab aliis relatiuis superpositionis.

P. Vestigetur rerum diffinitio. B. Cap. XXVIII.

DIffinitio alicuius rei uestigari põt hoc pacto: Quod diffinire cupis/ illud rẽ aliquam esse presupponis. Vtere arte diuidendi. Nam res illa aut est ficta & solum opinabilis/ dicta a reor reris. Aut uera & rata/ & uerũ ens. Deinde/ An sit ens infinitũ. Vel finitum. Et si finitum/ An sit substantia/ uel accidens. Si accidens/ An absolutũ uel respectiuum/ Si absolutum/ An profluens a materia uel a forma. Si respectiuũ an intrinsecus adueniens Vt relatio/ an extrinsecus: Si extrinsecus Aut a re artificiali ꝓprie Vt habitus/ Aut naturali: Si a naturali Aut potẽtia/ Aut mẽsura: Si potẽtia/ Aut trãsmutatiua Vt actio/ Aut trãsmutabili Vt Passio: Si a mẽsura/ Aut successiua Vt Q n/ Aut ꝑmanẽte: Si ꝑmanẽte/ Aut rõne totius Vt Vbi aut ratione partium. Vt Positio. Et hoc modo colligitᶠ numerus predicamentorum/ Deinde/ si substantia. Aut corporea/ Aut incorporea/ Et ꝓcede quousq̧ genus ꝓximũ inueneris/ Qđ cum dr̃ia superaddita conuertatᶠ cũ illo. Et sic lepusculum capies: cuius gratia uenatũ iueras. Venatio hæc procedit uia compositionis & diuisionis/ non autem uia illationis. Nam si dixero/ Omne animal aut ẽ rationale/ aut irrationale. Sed omnis homo ẽ aĩal/ Igitᶠ omnis homo est aĩal rationale uel irrationale: Ecce uides q̧ nõ infert alteram partem determinate: Si ẽt sic argumẽtabor. Omnis homo est aĩal rõnale uel irrationale. Sed nullus homo est aĩal irrationale. Igitᶠ est rationale. Ecce nũc cernis qđ assumit ꝓbandum. Tamen hæc posterior illatio/ magis ad rem accedit. Vocatᶠ autem syllogismus infirmus. Quia petit qđ est in principio. Valet tamen uia diuisiua/ Vt discernamus antecedentia ad diffinitionem/ & consequentia & extranea.

EXPLICIT SECVNDA PARS LOGICES.

INCIPIT TERTIA PARS LOGICES.

P. De tertia parte instat tempus dicendi. B. Cap. I.



Ertia animi operatio quom e quibusdam tacite, uel expresse, aliquid inferat, & illud sic illatum consequens appelletur, ab ipso sibi consequentiæ nomẽ sortita uidetur: Sed antiquiores idem pœne nomine argumentationis intelligebant: Et quia uarius modus tractandi ab his & illis traditur, Et utrisq; etiam aliquid huic arti utile deest, utrũq; miscẽdo & supplẽdo, & pleraq; addẽdo totũ negotiũ asseqe nitemur: P. Quid nomine argumenti accipis: B. Argumentum est apud Philosophos (non fabula composita ad actum scænicum: Nec thema aliquid breui exponens: Nec materia quæuis destinata ad scribendum, Nec frequẽtatum, aut sollicitum opus, Sed est, ratio rei dubiæ, faciens fidem: P. Quid rationis uocabulo intelligitur: B. Ratio hic nõ diffinitionem, Aut essentiam comunem, Aut formam, Aut animæ potentiã, Aut proportionem, Aut rationem aliquid declarantem & ostendẽtem, Sed medium quo ex antecedente consequens inferimus) denotat. P. Res dubia quid. B. Res dubia est enunciatio dubitabilis, uel potius sub dubio proposita. Et uocatur questio: P. Quando illi facimus fidem: B. Tunc facimus rei dubiæ, seu quæstioni propositæ fidem, quum eam talem esse ꝓbamus. Cuius probationis uirtus in medio illo de quo posterius aget̃ consistit: P. An omne argumentum faciat fidem: B. Quia sæpius facimus discursus ꝑ quos nil ꝓbamus, non semper argumẽtum facit fidẽ, Sic ergo latius diffiniat̃: Argumẽtũ est rõ quo extrema cõiungi seu uniri dicunt̃: P. Quid ẽ argumẽtatio. B. Argumẽtatio ẽ argumẽti ꝑ orõnẽ explicatio. Vel sic. Argumẽtatio ẽ uirtute argumẽti illatio alicuius ex aliq̃bus: P. Quot sunt argumẽtationis species. B. Argumẽtationis quattuor species ponunt̃. Exemplum Enthimema, Inductio, & Syllogismus: P. Quid est exemplum: B. Exemplum (Vt nomen ostendit) est progressus ab aliquibus exẽplis ad concludendum aliquid esse uel fore. Puta Tarquinus sumpsit arma contra patriam & periit. Catelina similiter. Igitur & hic qui nunc sumit arma cõtra patriam peribit. Oratoribus accomodata ratiocinatio: P. Quid est inductio. B. Inductio est progressus a singularibus alicuius uniuersalis sufficienter enumeratis ad ipsam uniuersalẽ. Vt hic ignis calefacit, Et ille, Et ille, Et sic de aliis: Igitur omnis ignis calefacit: P. Quid est enthimema: B. Enthimema est progressus festinus ex uno expresse, ex alio tacite inferens unum, Vt homo currit: Igitur homo mouetur. De quo subtilius postmodum: P. An posset inferri aliquid ex uno dumtaxat: B. Ex uno termino solo, aut ex una propositione dumtaxat, nihil infertur: P. Aliqui dicunt ꝙ aggenerare fidem, est aggenerare opinionem. Quid tu preceptor sentis: B. Si omnis argumentatio habeat argumentum siue medium, & ipsa argumentatio diuidatur in quatuor species, quarum una est syllogismus, & syllogismus contineat demonstrationẽ, non recte dixerunt argumentum aggenerare solam opinionem ex eo ꝙ dici

tur facere fidem. Nam medium demonstrationis facit fidem. hoc est certitudinem. P. Nonnulli dicunt argumentum non competere syllogismo in communi: B. Quom argumentatio sit communis omni syllogismo. non recte dixerunt argumentum. & diffinitionem eius non competere syllogismo simpliciter. seu in communi Ex eo quia non cōpetit ei. qui solum penit necessariam illationem. abstrahentem ab omni probatione. Iccirco nos argumētū latius diffinivimus. Ut hoc euitaremus: P. Boetius Ciceronē. Petrus hyspanus Boetium. Alii Petrum ipsum sequentes multa pingui minerua pertranseunt. Sed quomodo se habeat argumentatio ad ista quattuor. Et quomodo illa inter se differant audire cupio.

De differentia & conditionibus dictarum argumentationum. & quomodo argumentatio se habet ad illa. B. Cap. II.

ARgumentatio put est intentio secūda. est genus ad illa quattuor. Quia predicatur univoce. & in quid de illis. Quamuis autem aliae tres reducantur ad syllogismum. tamen non impeditur propter hoc argumentationis univocatio. Sicut neq; syllogismi. Quāuis duae figurae posteriores reducantur ad primam. Sed si argumentatio idē esset q syllogismus nō esset ipsius genus De quo postmodum: P. Interdum haec duo uocabula confunduntur. quia argumentationē communiter hodie uocant argumentum. Sed quo pacto exemplum differt ab inductione. B. Exēplum semper particulariter Inductio uniuersaliter concludit. P. An exemplum infert necessario. B. Exemplum plerumq; non uidetur concludere necessario. Tamen si ad syllogismum reducitur. oportet ut necessario inferat conclusionem. Omnis n. syllogismus necessario infert. Ergo quo ex pluribus exemplum, pcedit. efficatius pbat. P. Quā recte cōcludit exēplū: B. Si p exēpla ex similibus minamur. aut pollicemur. recte ratiocinamur. Si ex dissimilibus nō recte nisi ex dissimilibus minoribus maiora. & leuioribus grauiora inferre studeremus. Ut si propter furtū aliquod nō tam grandis culpae est. ille & ille tāta passus est. Quid fiet Blasphemis. Periuris. Homicidis. Et parricidis. P. Quo pacto scientiam inductionem assumere omnia singularia. B. Quum sit inductio a singularibus ad uniuersalem opus est. aut ferre instātiam de aliquo singulari. aut discursum cōcedere. Secus proteruiae culpa non concedens notabit: P. Quādo quis nesciret ferre instantiam seu exceptionem. & tamen ferri posset. quid iuris: B. Tunc discursus non est bonus. Et tamen ex quo nescit ille dare instantiam. concedendus est uel dubitandus. Alioquin proteruiret. P. Ego dicerem q quando arguitur in his quae naturaliter insunt. tunc inductio omnium singularium conceditur uirtute huius in animo latitantis. Natura in similibus. similia agit. & operatur. si non fuerit impedita: Quare si aliquod reubarbarum nō purget rubeam bilim. nec forsan purgare possit. prouenit ex aliquo impedimento. Semper tamen est purgatiuum: B. Scio a quo istud accepisti: A Scoto quidem illo sublimi. Sed sat nobis est illum discursum. eē bonum. Licet antecedens saepius sit fallum. Sicut & hic. Omnis homo est iustus. Ergo

aliquis homo est iustus. Vel peccator est homo. Igitur peccator est iustus: Quia si sic ponitur illud sequitur necessario: P. An uniuersalis cum omnibus singularibus conuertatur. B. Quamuis pleriq; dicant uniuersalem non conuerti cum omnibus singularibus sufficienter enumeratis. Nam hic color & ille & sic de reliquis potest huic superficiei inesse. Ergo omnis color potest illi inesse. Nō sequitur aiunt. Et multa huiusmodi inducunt: Nobis tamen uidetur q recte intelligendo. hoc est si uniuersalis cum singularibus uniformiter accipiatur ita q haec uidelicet uniuersalis & illae uidelicet singulares stent pro eodem instanti. Vel ipsa & illae pro pluribus. Et utrobiq; procedatur collectiue. Aut utrobiq; diuisiue. Vniuersalis conuertitur cum suis singularibus cōplete & uniformiter enumeratis: Si uniuersalis non conuerteretur cum singularibus ob aliquod impedimentum tunc non est uniuersalis talium singularium: licet .n. ab uniuersali ad omnes singulares descendere. Igitur & ab illis ad illam ascendere. Quia eadem uia est ab Athenis ad Thebas. Et econtra.

De syllogismi diffinitione & partibus constitutiuis.

P. Quid est syllogismus. B. Cap. III.

Syllogismus siue ratiocinatiuum aut collectiuum est oratio: Hoc est argumentatio. Vel ponit genus remotum. Vel si syllogismus & argumentatio sint idem tunc oratio erit genus. De his postea. In qua quibusdā. Hoc est duabus premissis. Positis. Hoc est recte ordinatis Aut ut alii exponūt Cōcessis. Necesse ē ex his. i. horum uirtute & positione. Aliud. i. conclusionem quae neutra est premissarum. Accidere seu euenire. Seu propris sequi uel inferri: P. Formetur syllogismus: B. Formatur sic. Omne animal est sensile. Omnis homo est animal. Igit omnis homo est sensilis: P. Quae nomina istarum enunciationum: B. Prima enunciatio uocatur maior siue A. Secunda minor siue B. Tertia conclusio: Duae priores dicuntur propositiones. Tertiā etiam quandoq; uocant propositionem: Nō quia tunc sit. Sed quia & ipsa econuerso potest esse premissa & propositio: Illae duae solae priores nuncupantur premissae. Quandoq; prior illarum sola nuncupatur propositio. Posterior assumptū siue assumptio. Et ita propositio q assumptio dici solent qnq; interualla Quae quoq; uario confunduntur usu. Et utraq; premissa coniunctim dicit antecedens: P. Video q in illis tribus enunciationibus non sunt nisi tres termini siue tria extrema differētia quorum unumquodq; bis ponit: B. Illorum sunt nomina. Medium. Maior extremitas: Et minor extremitas: Medium is terminus est q bis ante conclusionē ponitur eamq; sibi nunq ingredi licet: Maior extremitas est ille terminus qui medio in maiore premissa iungitur: Minor extremitas est ille qui medio termino in minori premissa copulatur: P. Cur ille dicitur medium: B. Quia medii termini uirtute cōnectuntur extremitates. Quaecunq; .n. uni & eidem sunt eadem inter sese quoq; sunt eadem Vt ait Megarensis: B. Amicus quidam assimilat haec tria aquae farinae atq; manui illa miscēti. Iudicet id pogius. Sed cur dicitur maior extremitas: B. Non dicitur maior extrem

tas. B. Non dicitur maior extremitas quia uniuersalior & primo intellectui occurrens Nam non semper forsan prius menti occurrit. De quo alias, sed quia in maiori premissa ponitur. quæ ideo maior, quia aliquo modo concipitur ut prior & in conclusione directe illata semper est predicatum, quod est maius & dignius (ut omnes aiunt) subiecto. P. Dicunt medium ex eo dictum quia in medio ponit: B. Nec terminus medius Sic nominatus est ex eo quia in medio ponitur. Vt constat in secunda & tertia figura. Nec q sapiat naturam extremorum. Vt patet in premissa negatiua: Sed quia ipso medio extrema cōnectuntur: P. Quod pacto tertia operatio diffinitur per secundam dicēdo syllogismus est oratio: B. Syllogismum Aristo. deffinit per λωγωσ quod uocabulū plurima denotat. Sicut Ratio apud latinos. Et uidet p λωγωσ accipere argumētationem, disser genus ratio & nō orationem: Quia secunda operatio animi nō est genus tertiæ. Est igit syllogismus λωγωσ seu Ratio, hoc est cōplexio talis plurium orationū. Vel est ratio seu modus intelligendi talem orationū cōnexionē: P. Aliq addūt in diffinitione syllogismi. Et concessis Quod certo non oportebat. Quiquid intelligit dicendo Positis. Vel quia non requiritur ad rationem syllogismi in comuni: B. Recte. Falsum itaq est non esse syllogismum nisi posita ab aliquo concedant. Satis namq est ut posita sint: Nam in positione illorum poni ur uirtute conclusio etiam si nullus concederet. P. Quomodo discernunt syllogismi inter se: B. Tales dicuntur syllogismi, quales fuerint eorum conclusiones. Si cōclusio Vniuersalis, Aut particularis, Negatiua, Aut affirmatiua, Et syllogismus.

De figuris syllogismorum.

P. Quid est figura syllogismorum. B. Cap. IIII.

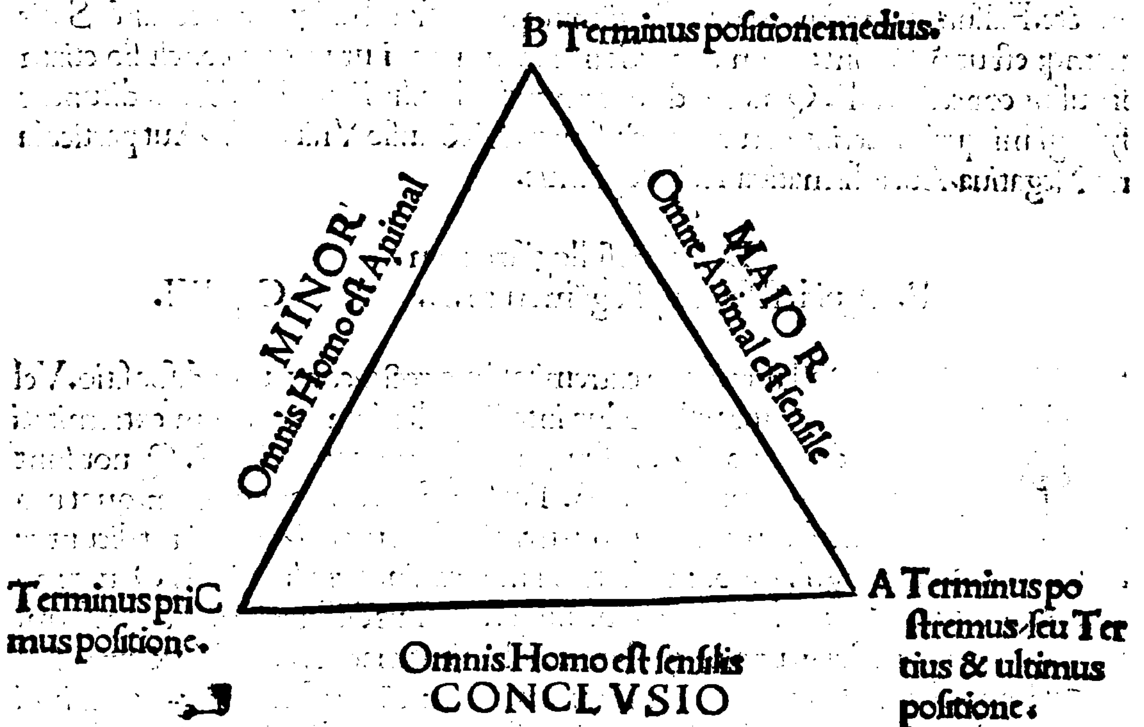


Figura est medii cum extremitatibus recta congruaq dispositio. Vel dicito. Figura est modus intelligendi talem medii cum extremitatibus dispositionē. Trāsumptus a figura geometrica: P. Quot sunt syllogismorum figuræ: B. Tot sunt figure syllogismorum, quot modis medium potest cum extremitatibus uariari. Veluti tot dicuntur trianguli, quot modis tres lineas coniungere licebit: P. Quot modis hæc iungi possunt: B. Medium, Aut iunget extremis difformiter, Aut uniformiter: Si difformiter, Aut in una premissa se habebit ut materia, siue subiectum In altera ut forma seu predicatum, Et illam diximus primam & perfectam figuram, Si uniformiter, Aut utrobiq se habebit sub ratione formæ seu predicati, Et erit secūda figura, Aut utrobiq sub ratiōe materiæ seu subiecti. Et erit tertia figura. Et quia nequit cōcipi alia uariatio seu coniunctio medii cum extremitatibus tres duntaxat figuras affirmamus, Vnde sic dici solet. Subicit, predicatq prima, predicat solum secūda, Subicit duntaxat postrema: P. Difforme ponis prius q uniforme. B. Non semper uniforme est prius, aut perfectius: P. Quæ huius ratio: B: Cui naturaliter aliquid conuenit, illud sibi & prius conuenire uidetur: Syllogismo autem tamq ex diuersis constanti,

potius conuenit suapte natura difformitas. Veluti & toti uniuerso cuius natura in rerũ uarietate consistit. Quare prior est natura difformis: Quia quoq; medium in figura difformi est & situ medium. Quia inter extrema positum. Vt uidebit. Iccirco potior coniunctio medii potiorẽ figuram conficit: Accedit ad hæc. Quia figura difformis præcellit alias uirtute inferẽdi: P. Icirco Syllogismus difformis est syllogismus perfectus nullius egẽs extra se ad hoc ut appareat in eo rectitudo discursus & illationis necessitas. Alii omnes imperfecti. Icirco & posteriores. Hæc quoq; figura sola perfecta. Quia in ea omne problematum genus Tam. A. q̃ E. Tam. I. q̃. O. Concluditur. Sed describito figuras. B.

Cap. V.

PRimam figuram ex mente Aristotelis ita describendam censemus Vt. C. sit positione primus terminus. B. Vero sit secundus. Et positione terminus medius. A. uero sit positione postremus. Et hæc figura adaptet super Triangulum æquilaterum: Hoc modo.



Pe. Accipio per A Maiorem extremitatem: Per B Medium: Per C Minorẽ extremitatem. Beni. Licet in diuersis figuris & modis Phylosophus illas tres litteras uariet: Nos tamen pro euitanda confusione & pro faciliori captu illis tribus litteris omni in figura omniq; in modo utemur. Pe. Accipio etiam q̃ licet Minor prius pingatur & ponatur: In mẽte tamẽ Maior Priorem locum tenet. Enimuero Miror Cur Minorẽ

extremitatem

extremitatem primum terminum. Et maiore postremum. Contra communem oium Dialecticorũ opinionem posueris. Be. Sic teneo. Quia & philosophus sic tenet: Sic n. construcτione loquēdo primo Prio. ipse ait. Alterum terminorum in toto alte ro esse. Et alterum predicari de omni altero. Idem est. Illa ergo Ibre. cuerti in toto esse. Et de omni predicari. Sed postremus est in toto medio. Quia predicatur de om nibus contentis sub medio. Et medium est in toto primo eadem ratione. Philosophus igitur hic non accipit. Vt communiter exponitur esse in toto. sicut est inferius in suo supe riori. Sed potius sicut est superius in suo inferiori. Quia predicatur de quolibet conte to sub inferiori. Prout ipsemet se declarat dicens. Esse in toto aliquo. Idem est quod de omni illo predicari. Hoc est de omni contento sub illo. Hoc etiam patet Nam posita Re gula illa. Ponit exemplum: Si. n. A. de omni B. Et B. de omni. C. Necesse est pdicari. A. de omni. C. Vbi expresse postremum terminum uocat. A. Et primum. C. Pe. Illã regulam Quando postremus est in toto medio. ipsi sic construunt. Quando postre mus hoc est. C. seu minor extremitas. est in toto medio Hoc est. Quādo C. est subie ctum Et B. seu medium. predicatũ. Quia secũdum eos esse in toto alio. respicit subie ctum: Dici autem de omni. respicit predicatum. Sed profecto decipiuntur Nam philo sophus. esse in toto alio Et dici de omni. p eodem accipit. Vnde uniuersale dicimus qđ est unum in multis Et predicatur de multis Non tamen solum inferiora sunt in superio ribus: Sed superiora in suis inferioribus. Neq; inferius est in toto superiori. Quia non complectitur illud. Superius autem complectit. Et est in toto inferiori. Sed psequere.

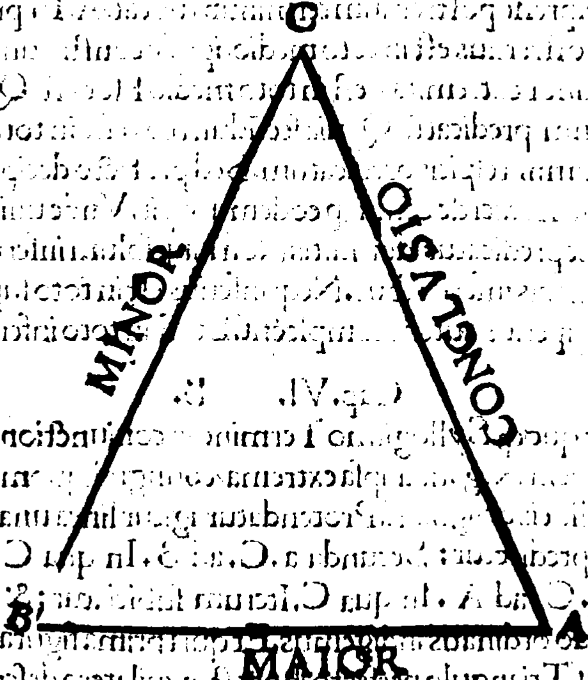
Cap. VI. B.

TRes in uno quoq; Syllogismo Terminorũ coniunctiones accipiendo exten sius. Quia et in Negatiua. ipsa extrema. cōungi aliquomodo dicunt. Et illæ tres. tribus lineis designant: Protendatur igitur linea una ab A. ad B. in qua B. subiciatur. Et a predicetur: Secunda a. C. ad B. In qua C. subiciatur Et B. predicetur. Tertia a. C. ad A. In qua C. Iterum subiciatur: & A. predicetur: Tri bus igit lineis eo modo ordinatis indigemus. Et quia prima figura est perfecta. rationi consentaneum est. ut Triangulo perfecto. hoc est æquilatero describatur: Et prima li nea sit super qua erigit triangulus inter. C. & A. quæ conclusionem importat. dicētem Omne. C. est. A. Secunda inter. A. Et B: Tertia inter C. & B. Conclusio. dicit ita esse Maior Et minor rationem reddit cur ita esse decet. o. n. Omne C. est A. Quia de B. est A. Et omne C. est B. Et ponit Regulam Quoties q; A de omni B. Et B. de oi C. Et A de oi C. dicet. P. Si primo loco A. posuerimus Et postremo C. Vt si Hebræorum more ad C. etiam procederemus Et lineas duas. Vel utrobique quo pacto crucis signum in medio & recte duo æqualiter mus. Quod in figura proecti non licebat. Haec partim loco. Quia re postendat inter terminos ordinationes. ut philosophus uisus est Errant precipue illi qui tres terminos p lineam indirecte ducta perscribebant A B C. Et si uterque lingua ca lebat Figuram in descriptione apud Græcos facile corrupere est. Vnde etiam Argyro pili descriptionibus. non est prestanda fides.

Sed iam de secunda & tertia dicendum. Be. Cap. VII.

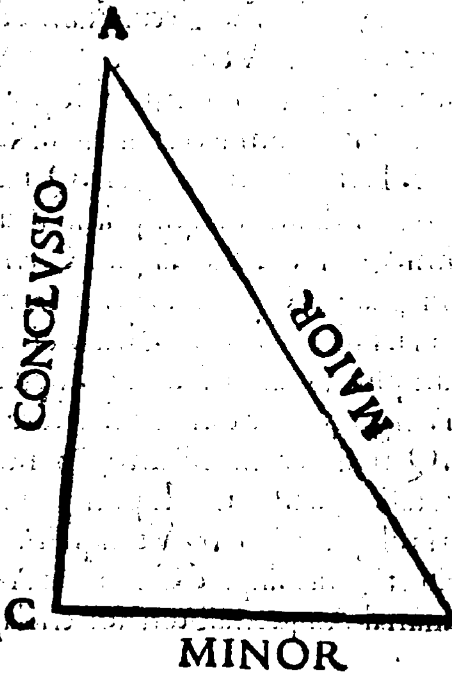


SEcunda figura ẽt tribus lineis obcludit. Q uæ admodũ Isochelis & secundi triãguli ptendunt. Cuius duo latera solũ sunt æqualia. Tertiũ est inæquale utriq; O ẽ. n. uni æqualiũ inæquale. Et reliquis erit inæquale. Mediũ seu B ponit primo loco. A seu maior extremitas secundo loco. & ppinquiori medio: Nam p lineam inæqualem distant: Tertio loco C. seu minor extremitas: Q uæ longius distabit a medio. Et dicit q medium nõ erit inter extremitates. sed extra eas: Per quæ oia ipe circũloquitur secundam figuram esse describendam secundo triangulo. Et medium distare ab A. per lineam breuiorem. A C. autem per longiorem Pingatur sic.



Tertiã uero sic describẽdã docet: Esto mediũ ultimũ positione. Maior extremitas longius distet. Minor propius accedat. Hoc est dictu. Pingat figura tertia super tertiã speciẽ Trianguli Q uẽ Scalenon seu gradatũ appellant. Collocet mediũ loco ultimo A. quo C. distet p lineam breuiorem A. uero p longiorem: Ex quo clicimus tertiam figuram sicut & Triangulum imperfectiorem esse secunda. Tamen inter quæcũq; ex tertia dandam esse lineam: Et nõ esse collocandos terminos per lineam directam Sic A. B. C. preut Argiropylus & nõnulli alias prestantes uiri faciunt. Et licet forsan ẽt alio modo hæ Figuræ pingi possent non tamẽ ita sincere. Neq; secundum Aristotelis præcepta. Pingatur igitur sic.

C



De modis figurarum.

Pe. Quid modus in proposito. Be. Cap. VIII.


Odus est premissarum syllogismi in quantitate, & qualitate dispositio. Vel sic. Modus est intentio secunda, Seu modus intelligendi talē dispositionē. Translatus a modo uarietatem rerum significāte. Quia uario modo fiunt syllogismi in qualibet figura. Pe. Quot modis uariatur syllogismus in prima figura. Be. Quatuor modis uariatur syllogismus in prima figura. Primus modus primæ figuræ est. A A A, seu Barbara: Secūdus. E A E, seu Celarent: Tertius. A I I, seu Darii: Quartus. E I O, seu Ferio: P. Quid his litteris notatur. Be. A, Denotat uniuersalem affirmatiuam: Nam predicatum affirmatur de quolibet contento sub subiecto. Seu dicitur de omni. Et est in toto subiecto: E, Vniuersalem negatiuam. Nam predicatum negatur de quolibet contento sub subiecto. Seu de nullo dicitur. Et a toto subiecto ró remouetur: I particularem affirmatiuam. O, particularem negatiuam. Vnde aiunt, Asserit A, negat E, Sed uniuersaliter ambæ. Asserit I, negat O, Sed particulariter ambæ: Pe. Omnis conclusio aut est A, aut E, aut I, aut O. Possumus ergo in prima figura concludere omnem conclusionem. Sed quarto per quam philosophi regulam tenent hi modi: Be. Primus modus tenet per talem regulam, prout ex philosopho colligit. Quū postremum est in toto medio, Videlicet A in B: Et mediū in toto primo, Hoc est & B in C: Necesse est postremū esse in toto primo. Vt si oīs flos est pulcher. Et oīs Rosa est flos: Vt oīs Rosa sit pulchra oportet. Et dūr regula in pdici de oī

Pe. Da & aliorum modorum regulas: Be. Secundus modus tenet per talem regulã: Quãdo postremus ĩ nullo medii est. Vt si nullum B sit A. Et medium sit in toto primo. Vt omne C sit B. Necesse est postremum in nullo primi eẽ. Videlicet. Nullũ C esse A. Vt si nullus flos sit turpis. Et omnis rosa sit flos. Nulla rosa erit turpis: Et dicitur regulari per dici de nullo. Tertius tenet tali regulã. Quando postremus est in toto medio. Vt omne B est A. Et medium in aliquo primi. Vt aliquod C sit B. Postremũ erit necessario ĩ aliquo primi. Quia uidelicet aliquod C erit A. Vt si omnis planeta sit in proprio orbe Et uenus sit planeta. Oportet ut uenus sit in proprio orbe: Pe. Esse in toto alio. Et esse in aliquo illius. idem respiciunt. Sed esse in aliquo respicit predicatum & non subiectum Vt etiam ipsi concedunt. Medium. n. predicatur de primo. Et tamẽ dicitur esse in aliquo primi. Ergo quando dicitur esse in toto primi uel alterius. intelligitur predicari de omni tali. Quod est contra illam opinionem. Sed da regulam quarti modi: Be. Quartus tenet tali regula. Quando postremus est in nullo medii. Vt nullum B est A. Et medium in aliquo primi est. Vt aliquid C est B. Postremus quoq ab aliquo primi remouebitur: Quia aliquod C non erit A. Vt si nullum animal sit lapis Et aliquod album sit animal. Aliquod album non erit lapis.

De modis secundæ figuræ.

Pe. Dato modos secundæ figuræ. Be. Cap. VIIII.

SEcunda figura & ipsa habet quattuor modos dũtaxat. Videlicet EAE. seu Cesare. Et AEE. seu Camestres. Et EIO. seu Festino. Atq AOO. seu Baroco. Pe. Per quas regulas hi modi tenent: Be. Quãdo B remouetur a toto A & affirmatur de toto C. necesse est A remoueri a toto C. Vt si nullum obscurum luceat. Et omnis stella luceat. Nulla stella erit obscura. Secũdus modus tenet hac regula. Quando B est in toto A. Et remouetur a toto C. Ipsum quoq A remouet a toto C. Vt si omnis homo sit sensibilis. Et nullus lapis sit sensibilis. Nullus lapis erit homo. Tertius tenet hac regula. Quando B remouetur a toto A. Et ipsum B sit in aliquo C. A quoq remouebitur ab aliquo C. Vt si nullum animal sit lapis. Et aliquod album sit lapis. Igitur aliquod album non erit animal: Quartus modus tenet tali regula. Quando B est in toto A. Et deinde remouetur ab aliquo C. A quoq necesse est ab aliquo C remoueri. Vt si omne lilium sit odorum. Et aliquis flos non sit odorus. Aliquis flos non est lilium.

De Modis tertiæ figuræ.

Pe. Quot sunt modi tertiæ figuræ: Be. Cap. X.

TErtia figura habet sex modos: Videlicet AAI. seu Darapti: EAO. seu Felapton. IAI. seu Disamis: AII. seu Datisi: OAO. seu Bocardo: EIO. seu Ferison: Pe. Quibus regulis tenentur: Be. Regula primi est haec: Quando

do A est in toto B Et C Similiter est in toto B Necesse est ut A sit in aliquo C Vt si omne coelum sit sphericum Et omne coelum sit mobile. Igitur aliquod mobile erit sphericum. Regula secundi. Quando A remouetur a toto B Et C Sit in toto B Oportet ut A remoueatur ab aliquo C Vt si nullum coelum sit corruptibile Et omne coelum sit sphericum Oportet ut aliquod sphericum non sit corruptibile: Regula tertii. Quando A est in aliquo B Et C In omni B Necesse est Vt A sit in aliquo C Nã si aliquod coelũ sit mobile Et omne coelum sit sphericum Oportet ut aliquod sphericũ sit mobile. Regula quarti. Quando A est in toto B Et C fuerit in aliquo B: Oportet ut A sit in aliquo C Nam si omnis Lapis sit durus Et aliquis lapis fuerit rubeus: Aliquod rubeum oportet ut sit durum: Regula quinti. Quando A remouetur ab aliquo B Et C Fuerit in toto B necesse est ut A remoueatur ab aliquo C Nã si aliquis Lapis est pretiosus Et omnis Lapis fuerit inanimis. Oportet aliquid inanime esse pretiosum. Regula sexti modi. Quando A remouetur a toto B Et C fuerit in aliquo B necesse est ut A remoueatur ab aliquo C Nam si nullus lapis sit animal. Et aliquis lapis fuerit pretiosus Oportet ut aliquod pretiosum non sit animal. Pe. Philosophus in secunda & tertia figura non utitur illis uocabulis Primum Et postremum. Be. Non inquã Dicit tamen primum terminum positione in secunda figura esse ipsum medium Et in tertia ipsum medium esse ultimum Quod nonnulli referunt ad dignitatem: Quia medium in secunda bis predicatur Et in tertia bis subicitur Præstantius autẽ est predicari q̃ subici Ipse tamen refert primitatem illam ad positionem non ad dignitatem Vt aliquet & nos iam declarauimus.

Ostendit modos indirecte concludẽtes Et per sequelam nõ esse aliis cõnumerandos. Pe. Quinq; alios modos in prima figura ponunt. Be. Cap. XI.

ADdiderunt nonnulli in prima figura quinq; modos Videlicet. A A I seu baralipton Et E A E seu celãtes: Et A I I seu dabitis. Necnõ A E O seu fapesmo. Ac etiam I E O seu frisesomorum. De his autem modis omnibus Carmina satis artificiosa extant.

Barbara Celarent Darii Ferio Baralipton.
Celantes Dabitis Fapesmo Frisesomorum
Cesare Camestres Festino Baroco Darapti
Felapton Disamis Datisi Bocardo Ferison.

Pe. In quo differunt illi quinq; ab aliis. B. Quia omnes alii modi cõcludunt directe Preter illos quinq; superadditos: Pe. Quãdo directe cõcluditur: Be. Directe cõcluditur quando maior extremitas predicatur in conclusione indirecte quando minor Pe. Tres primos illorum quinq; accepi Theophrastum & Eudemum ad inuenisse: Be. Illorum quinq; tres primi omnino frustra appositi sunt. Si namq; modi essent multiplicandi per sequelas multo plures ponerentur non solum indirecte sed directe concludentes. Nã ex A sequitur I directe Et deinde indirecte p conuersionem simplicẽ:

Ex barbara.n.sequitur I directe. Sicut ex subalternante subalternata. Et I indirecte seu baralip. sequitur ex illa sicut conuertens ipsius. & conuertens suae subalternatae: Ex omni quoq; uniuersali negatiua sequitur particularis subalternata. Et etiam sequitur uniuersalis negatiua tamq̃ conuertens ex conuersa. Nihil ergo profuit illa ad inuentio: P. Quid de aliis duobus: B. Fapesmo & frisesom. uidentur utiliores & reperiuntur in omni figura. Quod reperiantur in prima patet secũdum eos: In secunda fapesmo reperitur etiam directe. Vbicunq; .n. reperitur. A E E. ibi &. A E O. Est quoq; in secunda etiam indirecte. Nam ex E directo. Sequitur E indirectum. Videlicet conuertens. Et ad illa Sequit particularis negatiua sua subalternata Quae respectu primae conclusionis est indirecta: Verũ quando A E O. est in secunda figura. nõ uocabitur fapesmo. Finge nomẽ prout expediens ad conuersionem fuerit. Est quoq; A E O. in tertia figura. Nam si omne B sit A. Nullũ autem B sit C. Igit aliquod A non erit C. Vt si omne animal sit uiuens. Et nullum animal sit arbor. Ergo aliquod uiuens non est arbor. Pe. Quid de frisesom. Be. Similiter frisesom. reperiri uidetur in secũda & tertia figura sed indirecte tantum. Nam si aliquod A sit B. Et nullum C sit B. Oportet ut aliquod A nõ sit C. Vt si aliquis homo sit albus. Et nullus Aethyops sit albus. Aliquis homo non erit Aethiops. Exemplum de tertia figura. Aliquis homo est albus. Nullus homo est lapis. Aliquod album non est lapis: Finge tibi nomen unum in secunda: aliud uero in tertia ut ea conuertere ualeas: Pe. Videris approbare hos duos modos: Be. Non approbo equidem. Sed tollerabiliores esse ostendo. Non.n. sunt augendi figurarum modi per discursus indirecte. aut per sequelam concludentes. Sat ergo est ut in prima figura sint quatuor modi aristotelici dumtaxat. Nec iustum est ut in illam quae perfecta & immaculata est. quicq̃ in perfectum aut inquinatum ingrediatur. Pe. Quo ergo modi principales. Fapesmo Et frisesom. Indirecte addi possunt. Sed de indirectis non curat Praetor: Be. Tres alii indirecti nullo modo sunt directis connumerandi. Nã ex eisdem premissis infertur conclusio: Ex premissis barbara sequitur conclusio baralip & prius barbari. hoc est particularis directa: Ex premissis celarent sequitur conclusio celantes per conuersionem. Et celaro directum & indirectum: Ex premissis darii. sequit conclusio dabitis Licet secundario.

De regulis & documentis. Cap. XII.

Pe. Apponi solet nõnullae regulae p ampliori syllogismo cognitione. Be.



Rima regula Ex puris negatiuis. Similiter ex particularibus Indefinitis. Et singularibus. nil in quauis figura infertur. Secunda regula Cõclusio premissae debiliori sicut & effectus causae tali. semper assimilat: Debilior est negatiua q̃ affirmatiua. Particularis q̃ uniuersalis. Tertia regula Ex utraq; affirmatiua. Aut ex maiori particulari in secũda figura. nil recte infertur. Quarta regula Nunq̃ A. aut I potest inferri in secũda figura: Et haec sequit ex tertia. Vñ nõ seqt. Oẽ coelũ mouet. Oẽ aial mouet. Igit

oē aial est cælū. Illud.n.mediū est ad illa extrema illimitatū. Quinta regula Neutra uniuersalis pōt inferri i tertia figura. Nā si dixeris. Oē cælū mouet. Et oē cælū ē sphericū Ergo oē sphericum mouet. Cōclusio non sequitur. Quia falsa est Et premissæ ueræ: Omnis quoq; homo est animal. Nullus autem homo est bos. Igit nullus bos est animal. Non sequitur. Sexta regula: Oportet semper in tertia figura minorem esse affirmatiuam. & conclusionem particularem. Septima regula. Maiorem primæ figuræ semper uniuersalem. Et Minorem affirmatiuam esse oportet. P. Indito aliqua documenta de modis inutilibus: & ut aiunt asyllogistis. B. Primū est A E E in prima figura esse non posset. Quia nō sequit. Omnis homo est animal. Nullus bos est homo. Igitur nullus bos est animal. Secundum A O O: non potest esse nec in prima: nec in tertia figura. Nō in prima Vt patet per priorem syllogismum faciendo minorē particularem. Nec in tertia quia nō sequitur. Omnis homo est animal. Aliquis homo non est bos. Igitur aliquis bos non est animal. Sequit tamen indirecte. Quia oportet ut aliquod animal nō sit bos. Tertium documentum A E O: non potest esse in prima figura aut tertia nisi indirecte. Quartum A I O & I E E ac etiam E I E & A I E aut A E I aut A O A. Nullibi tenent. Quod facile uideri pōt. Omnis alia combinatio ab illis quas approbauimus inutilis est. Quia & si quandoq; sit bona non tamē semper. Pulchra profecto & ingeniosa Philosophi nostri adinuentio. P. Ex his infero ꝑ diuisionem huius rei sufficientem euacuationem Sic.

Omnis conclusio — Aut affirmatiua: / Aut negatiua:

Si affirmatiua — Aut A / Aut I

Si negatiua — Aut E / Aut O

Quattuor igit sunt genera cōclusionū & nequeūt inferri directe & imediate Nisi modis predictis. B. Recte euacuasti. Adde hoc scitu dignū Vniuersalē affirmatiuam esse difficillimam ad construendum seu ad syllogizandum. Particularem uero negatiuā esse facillimam. Et faciliorem eē particularem affirmatiuam q̄ uniuersalem negatiuā: P. Verum dicis Nam illa quæ pluribus modis fieri possunt facilius fieri dicūtur. Sed non uideris enumerasse omnes figuras.

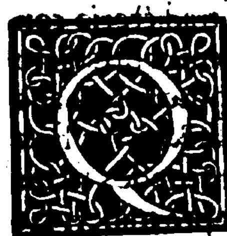
De Figura difformi alio modo. B. Cap. XIII.

Plerīq; afferūt aliam figurā. Quam ēt difformē esse putāt Videlicet qn̄ medium predicatur in maiori Et subicit in minori. Et ego olim qn̄ quæcūq; audiebā. fari gestiebā. Quom nec dū ad plœnū uerba possem formare quicq;

modos pprios in quadā Logica illi figuræ apposuerā. Eadē ferme tēpestate nōnulli in Vrbe Parisina oīum christianæ religionis Gymnasiorꝫ Magistra in qua & nos ferulæ manu subduximus eidē opinioni adheserūt. Et figuræ quartæ quatuor modos tribuūt. Quibus & propria nomina non paruo artificio imposuerunt. Videlicet Bamana: Camene: Dimari: Fimeno. Quos ego sic pingui Minerua expresseram. A E E. A A I. I A I. E A O. I E O. Ipsi non ponebant A A I. Quia forsan sequebatur ex Bamana. Nos non posuimus Bamana. Quia si esset alius modus a Barbara. sicut ponere oporteret si figura quarta distingueretur a prima. concluderet falsum ex ueris. Nam ex his ueris. Omne peccatum est actio humana. Omnis actio humana est uoluntaria. Sequitur hoc falsum. Igitur. Omne uoluntarium est peccatum. Illud tamen ut ego posui sequitur particulariter. Aliquod uolūtarium est peccatum. Neqꝫ ipsius ad Barbara conuersionem sola præmissarum transpositio sufficeret. Nam conclusio quoqꝫ esset conuertenda simpliciter. Et ipse modus uocaretur Bamanas. Et alii cōsimiliter. Esset in calce addenda littera. S. Hoc uero posito sequeretur, ꝙ uniuersalis affirmatiua etiam in terminis non conuertibilibus conuerteretur simpliciter. Similiter & particularis negatiua sine ulla additione. Quæ sunt contraria huius partis præceptis. Pe. Tuam cupio sententiam. Be. Quidam in iuuentute hanc quartam figuram. quæ si poneretur secunda potius uel prima ꝙ quarta appellaretur se negasse. & in senectute concessisse asserit: Ego econtrario. in iuuentute eam amplexatus sum: In senectute post diutinam ferme quadraginta annorum discussionē prorsus respuo. Eadem. n. est prima & quarta: In utraqꝫ etenim est eadem habitudo medii cum extremitatibus: Præmissæ quippe illum eundem ordinem in mente seruant. Licet minor prius scribatur. & quandoqꝫ pferatur: quo progressus fiat ornatior. & elegantior. Hoc patet a simili. Quemadmodū n. prædicatum præponere Et subiectum postponere uerbo interea uel in calce locato docemur. Vt Deum Petrus amat. uel Deum amat Petrus: Animal homo est: Vel animal est homo: Deus uerbum erat. Vel Deus erat uerbū: In his sine dubio predicatū est animal Et Deus. Nam & si prius proferantur & scribantur: In mente tamen ut posteriora concipiuntur. Sic phylosophi sæpissime. Sic oratores præponunt quandoqꝫ etiam in pronunciando minorem ut uenustius & tersius concludant: Quare Seneca sic arguebat Omne peccatum est actio humana: Omnis autem actio humana est uoluntaria Omne itaqꝫ peccatum est uoluntarium: Vbi expresse constat ipsum processisse per primam figuram. Licet minorem preposuerit Nam peccatum pro minori extremitate in Cōclusione posuit: Similiter. Comenta. in phoemio primi phi. ita perdit. Oīa nālia hñt cās & elementa Oīa āt hñtia cās & elemēta nō sciunt nisi ex cognitione cāsaꝝ & elementorum: Ergo omnia naturalia non sciuntur nisi ex cognitione suarum causarum & elementorum: Vbi orationem priorem uocat minorem Dicit. n. philosophum subticuisse minorem. Et concludit predicatum illius quæ positione minor uidebatur de subiecto illius quæ prius ponebatur. Qui ergo eo modo arguunt. tali sensu procedunt: Omne peccatum est actio humana Omnis autem actio humana (quod primo loco ponendum erat) est uoluntaria. Igitur omne peccatum est uoluntarium.

Sic construito etiam illam Comentatoris. Immo quandoq; primum ponitur Cōclusio. Deinde minor Tertio maior Sic. Omne peccatū est uolūtarium: Nam omne peccatum est actio humana: Omnis autem actio humana est uoluntaria. Possemus & sic procedere: Omne peccatum est actio humana. Igitur omne peccatum est uoluntariū: Omnis quippe actio humana est uoluntaria. Quocunq; modo scripseris uel pronunciaueris: semper illa est maior in mente: in qua medium subicitur: Et minor in qua predicatur. Et conclusio in qua extremitates coniunguntur. Pe. Transpositio præmissarum eiusmodi potest poni in qualibet figura seruata in mēte præmissarum serie. In Baroco sic: Aliquis flos non est odorus: Omne autem lilium est odorum. Igiť aliquis flos non est lilium. Sic in aliis modis secundæ figuræ. Et in tertia similiter: Ut in Ferison. Aliquis lapis est preciosus: Nullus autem lapis est animal. Igiť aliquod preciosum non est animal. Quo dato essent sex figuræ: Et cuiuslibet figuræ modi duplicati. Be. Bamana igiť est Barbara: Et Camene: Celarent. Et Dimari: Darii. Et Fimeno transpositis præmissis est Ferio. Esto igiť trina figura: Nam quartam nil iuuat esse. In his itaq; rationis progressibus Aristoteli addere quicq̄ potuit nemo. Causæ causarum protot ipsius sudoribus ingentes gratiæ sunt agendæ. Non datur alia Trianguli species ab illis quas induximus: Nec alia figura a tribus. Quando prima elegantius profertur primus terminus positione: erit primus etiam pronūciatione: Et postremus situ: erit ultimus pronunciatione. Tam in præmissis q̄ in conclusione. Et medius tam situ q̄ pronunciatione medium locum tenebit.

P. De quo conuersionibus syllogismorum imperfectorum ad primam figuram quæ sola perfecta est aliquid iam dicendum Be. Cap. XIIII.



Via omnes syllogismi secūdæ & tertiæ figuræ tamq̄ imperfecti reducunt ad primam per conuersionem unius uel duarum enunciationū. Et interdum per transpositionem premissarum. Iccirco arrige aures. Pe. Audio procede: Be. Omnes modi incipiunt ab aliqua harum litterarum: B. C. D. F. Ut capitales litteræ docent. Qui incipiunt a B. reducuntur ad Barbara. Qui a C. ad Celarent. Qui a D. ad Darii. Qui ab F. ad Ferio. Littera S. denotat simplicem precedentis syllabæ conuersionē. P. uero per accidens. M. premissarum transpositionem. C. per impossibile reductionē. Pe. Prebe exemplum: Be. Si uis reducere Camestres ad Celarēt: conuerte simpliciter minorem: Similiter & conclusionem. Deinde transpone premissas & erit Celarent syllogismus perfectus: Et forsan elegantius loqui conuerte simpliciter minorem & conclusionem. Dimitte premissas ut sitæ erant. Pe. Difficultas consistit in reductione Baroco: Et Bocardo ad Barbara: Be. Forma primo ipsum baroco sic: Omnis homo est rationalis: Aliquis lapis non est rationalis: Igitur aliquis lapis non est homo: Accipe contradictorium conclusionis cum maiori: Sicq; maior stet in loco proprio in quo erat. Oppositum autem conclusionis sit minor: & infer cōtradictorium minoris: Sic

Omnis homo est rationalis: Omnis lapis est homo: Igit omnis lapis est rõnalis. For
ma bocardo. Aliqua Rosa nõ est Lilium: Omnis Rosa est odora: Igitur aliquod odo
rum non est lilium. Accipe contradictorium conclusionis cum minori & infer opposi
tum maioris Sic: Omne odorum est lilium: Omnis Rosa est odora: Oĩs Rosa est liliũ
P. Quatuor igitur Principes erunt omnium syllogisticarum ratiocinationum: B.
Quia particularis pendet ex uniuersali. Et negatiua ex affirmatiua. Sequitur omnes
syllogismos uirtutem accipere a primo. Unus igitur princeps in trina figura.

P. De Probationibus & notionibus rectorũ discursuũ dicito aliqd. B. Cap. XV.

C Omnis probatio cuiuslibet discursus necessarii fit his duobus modis. Prior
est hic. Quando nequit esse sicut significatur per antecedens, seu per premis
sas, quin ita sit sicut significatur per consequens, seu per conclusionem, discur
sus est bonus: Alter est hic: Quotiẽs ex contradictorio cõclusionis cum altera premis
sarum potest inferri oppositum alterius premissæ. Discursus est bonus. Ita ut quotiẽs
hic discursus fuerit necessarius, totiens & prior ille bonus esse censetur: P. Quo pacto
hoc fit: B. Accipe contradictorium conclusionis Barbara cum minori. Et infer oppo
situm maioris Fiet Bocardo. Accipe iterum cõtradictorium conclusionis pro minori
(maiori retenta in loco suo) Et infer contradictorium minoris Et erit baroco: P. Sic
potero accipere contradictorium cuiuslibet alterius modi cum maiori aut minori. Et
inferre contradictorium alterius premissæ: B. Hoc facilius fiet, si primum formaueris
illum modum quem probare uolueris: Deinde modis contradictis ex opposito cõclu
sionis processeris: P. Quilibet itaq; modus poterit probari per impossibile. Si. n. nõ
concesseris syllogismum formatum, deducam te ad cõcedendum impossibile. Nam si
concessis premissis, conclusionis illatiõnem negaueris, arguam ex contradictorio con
clusionis eo modo quo dixisti & concludam impossibile. Duorum autem contradicto
riorum, Si unum est impossibile: Alterum erit necessarium: B. Numq̃ modus ꝓbans
est eiusdem figuræ cum eo qui probatur: P. Aliqui solos modos secũdæ & tertiæ figu
ræ ad illos qui primæ sic reducunt: B. Quando reducunt, seu probant modos secun
dæ figuræ seruant maiorem, & contradictorium conclusionis ponunt pro minori. Et
inferunt contradictorium minoris: Qui uero probant modos tertiæ figuræ, seruant
minorem. Et contradictorium conclusionis ponunt pro maiori & inferunt contradi
ctorium maioris. Unde sic dicunt: Seruat maiorem, uariatq; secũda minorem: Seruat
minorem, uariatq; tertia maiorem: Duobus modis [illegible] seu per impossibile pro
bantibus, quos numicat [illegible] possunt addi duo alii modi probandi quemcumq; syllo
gismum. Uno modo sic. Accipe cõtradictorium cõclusionis pro maiori. Ponatur ma
ior loco minoris Et inferatur oppositum minoris. Altero modo sic. Accipe minorem in
loco maioris Et contradictorium conclusionis in loco minoris. Et inferatur oppositum
maioris Et ita barbara probabitur per Bocardum in secũda figura indirecte. Et omnis
modus quattuor modis probari poterit. Qui tamen quatuor modi probandi unam

uim probationis habent. Quia procedunt ex contradictorio conclusionis ad contradictorium alterius premissarum. Licet procedant uariis modis. Sed quia hi duo modi additi interdum probant per modos indirectos: Et quandoque inferunt non contradictorium, sed contrarium, non est illis ita sicut aliis duobus utendum: P. De syllogismo resolutorio cuperem aliquid accipere.

De Syllogismo resolutorio. B. Cap. XVI.

Omnes Syllogismi predicti, presertim affirmatiui, uidentur resolui posse in syllogismum quendam alium ab omnibus illis distinctum: Quem propter id syllogismum resolutorium siue expositorium uocãt: De quo regula Euclydis maxime uerificatur. Quecũque uni & eidem sunt eadẽ inter se sunt eadem: P. Ex quibus constat: B. Hic syllogismus constat ex tribus terminis, sicut alii. Eius minor semper in recto ponitur. Etiam maiore in alio casu posita: Conclusio semper assimilatur maiori Et debet equiualere particulari. Fitque in omni figura. Sed in tertia suauius. Et in nullo predictorum modorum ponitur: P. Quem terminum pro medio habet. B. Medium eius singulare aut potius pronomẽ demonstratiuum simplex. Quod quidem demonstret aliquid omnino tale & simpliciter in se unum: Tandem ut ualeat, oportet premissas eius regulari per dici de omni. Sic ut ab ipsis ad unam de omni sit bona consequentia. Ut infra patebit: P. Formes in omni figura: B. Fit syllogismus resolutorius in prima figura. Sic. Hoc ostenso Catone est homo. Et Cato est hoc: Igitur Cato est homo. In secunda figura sic. Ostenso Catone dicã. Homo est hoc. Et Cato est hoc: Igitur Cato est homo. In tertia figura sic. Hoc est homo ostenso eodẽ. Et hoc est Cato, Igitur Cato est homo: P. Quomodo formatur in casu obliquo: B. In obliquo formatur sic. Huius est bos. Et Cato est hic. Igitur Catonis est bos: Huic placeo: Et Deus est hic: Igitur Deo placeo: Hunc amo: Et Deus est hic. Igitur Deum amo: Ab hoc accepi gratiam. Et Deus est hic. Igitur a Deo accepi gratiam: Sic facito in secunda & in tertia figura in obliquis: P. Aliquando talis discursus nõ ualet: B. Hoc modo non ualet. Hoc est homo, ostenso animali in communi. Et hoc est bos. Igitur bos uel aliquis bos est homo. Nõ sequitur Quia medium nõ est in se unum. Nec premisse regulant per dici de omni: Non. n. omne hoc ostensum est homo uel bos: Hoc modo etiam non ualet in prima. Hoc est animal ostenso Callia. & bos non est homo. Igitur bos non est animal. Et hoc idcirco quia maior extremitas in maiori non distribuitur: Et in conclusione distribuitur. Tamen indirecte ualeret capiendo maiorem extremitatem particulariter: Similiter etiam in tertia figura non ualet. Non. n. sequitur. Hoc est animal. Ostenso Callia. Et hoc non est bos: Igitur bos nõ est animal. Sequitur tamen indirecte particulariter. Eodem modo in secunda figura in tali ostensione non sequitur cõclusio, nisi indirecte & particulariter. Non. n. sequitur. Animal est hoc, ostenso homine: Et bos non est hoc. Igitur bos non est animal. Sed bene sequitur. Igitur aliquod animal non est bos. P. Syllogismus resolutorius affir

rmatiuus Videtur tenere in omni figura: Negatiuus de minori in nulla directe. Negatiuus uero de maiori tenet in prima figura. Nam sequitur hoc, Ostenso Callia non est bos: Et aliqua substantia est hoc. Igitur aliqua substantia non est bos: Negatiuus de maiori nõ tenet in secunda nec in tertia Nisi particulariter: Breuiter expediendo hic syllogismus affirmatiue tenet cum conditionibus superius positis. Negatiue est dubius: Si argueret sic, Hoc est animal (ostenso Callia) Et hoc est tantum homo. Quomodo concluderemus: B. Noli concludere Igitur tantum homo est animal. Sed sic Igitur aliquid quod est tantum homo est animal: Sed de exclusiuis postmodum. P. Si arguã dicendo, Hoc est animal: Et hoc est nullus bos. Quo pacto inferam. B. Noli inferre, igitur nullus bos est animal. Sed sic, Igitur aliquid quod est nullus bos est animal. Vt tota minor extremitas sit subiectum conclusionis: P. Similiter si argueretur sic. Nihil quod generabit est hoc, Ostenso Platone presente. Sed homo est hoc. Quomodo concludam: B. Noli inferre, Igitur homo nõ generabitur. Quia homo in conclusione stat ampliatiue pro eo qui est, uel erit. Vel potius quia nõ infertur particulariter. Infer sic. Igitur aliquis homo non generabitur. Puta hic quem ostendi presentem & iam genitum: P. Similiter si arguatur sic in terminis singularibus. Lelius uel Cato est Lelius. Sed Cato est Callias uel Cato. Igitur Cato est Lelius. B. Non tenet. Quia a coniunctiua aut a disiuncto disiunctim tento nõ licet arguere ad alteram partem determinate sine destructione alterius partis. Nec arguitur in terminis singularibus. Quia disiunctum non est proprie terminus singularis. P. Similiter si arguatur. Hoc (ostensa Deitate) est pater. Et hoc est filius. Igitur pater est filius. Vel econuerso. B. Non sequitur. Quia sic se habet Deitas, siue Deus ad patrẽ & filiũ, sicut commune utrique. Et similiter tamen ad utrunque. Non. n. Deus est proprie terminus singularis: quia est communicabilis ut quod & quo. Nec etiam est proprie communis. Quia est de se hic & indiuiduus. Tamen respectu personarum habet se per modum communis. Vel ex premissis identice ueris inferatur conclusio identice uera notam identitatis apponendo. Deitas namque est identice pater. Et est identice filius. Et filius est identice pr. Et econtra. De quo alias.

P. Multas potestates tribuit Philosophus syllogismis. B. Cap. XVI.

Prima potestas est quia possumus ex eisdem premissis plures inferre conclusiones. Vel ratione subalternationis. Vt ex A A potest inferri A. Et I. Subalternatum ipsi A. Et ex premissis E A primo infertur E. Deinde O subalternatum ipsi E. Vel ratione conuersionis. Vt ex premissis A A infertur I indirecte. Et hunc modum ipsi uocabant Baralip: Ex premissis E A. potest indirecte inferri E. Et hunc modum illi uocauerunt Celantes in prima figura. Quia tamen eque bene fit in secunda. Vel tertio ratione equipollentiae. Vt illo loco huius conclusionis. Omnis homo uidet ponere hanc. Non aliquis homo non uidet. Vel quarto ratione tertii adiacentis. Vt quando fieret ex tertio adiacente inferre secundum. Nam ubi infertur omnis homo non est albus.

bum, Videtu

bum, uidet posse inferri omnem hominem esse: Quia non potest esse quis albus, nisi sit: Vel quinto ratione conuertibilitatis. Vt ubi concluditur aliquid de homine, potest concludi de risili, & aliis conuertibilibus cum homine. P. Ex his manifeste uideo Aristotelē posuisse Baralipton & Celātes, atque Dabitis, & plures alios, Sed noluisse hos esse diuersos modos: sed eosdē: Quia modi uarii notāt uariā dispositionem premissarum in quantitate, & qualitate. Hic autem sunt eædem præmissæ: & eodēmodo ordinatæ: B. Quamuis ex eisdem premissis plures conclusiones inferri possint, & multis uidetur eas inferri posse indefferenter. Nobis tamen uidetur ut primo inferatur tanta ueritas quāta inferri potest, & quæ immediatius ex præmissis sequitur. Deinde aliæ per quandam sequelam, & quodam ordine. Nam ex subalternante, prius inferenda est subalternata, q̄ conuertens, Quia illa intimior est: Ante ergo Baralip. & celātes, sunt I. & O. Subalternatæ. Quod Eudemus non considerauit.

P. Quæ secunda potestas. B. Cap. XVIII.



Secunda potestas est q̄ ex falsis uerū inferri potest, & hoc tam ex utraque falsa, q̄ ex altera Vt patuit reducēdo Bocardo & Baroco ad Barbara, Et in aliis probationibus: Assumendo contradictorium conclusionis cum altera premissarum, ut ostensum est. Ideirco dicitur ex falsis uerum, ex ueris nil nisi uerum: P. Optimus in forma (Vt barbara) potest esse pessimus in materia, Sed iam dato tertiam syllogismorum potestatem: B. Tertia potestas est syllogismi circularis, qui rite non fit nisi in terminis conuertibilibus. Vt homo rationale, disciplinabile. Fiat sic. Omnis homo est rationalis, omne disciplinabile est homo. Igitur omne disciplinabile est rationale. Conuerte maiorem. Assume cōclusionem in locum minorem. Aut accipe conclusionem pro maiori Conuerte minorem, Infer maiorem: P. Vniuersalis affirmatiua in terminis conuertibilibus, conuertitur simpliciter. Sed an talis Syllogismus fieri posset in terminis non conuertibilibus. B. Videtur fieri posse syllogismus circularis ex duobus terminis conuertibilibus, & tertio non conuertibili. Et potest fieri affirmatiue in Barbara: Et negatiue in Celarent. Exemplū. Omne animal rationale est substantia. Omnis homo est animal rationale, Igitur omnis homo est substantia. Accipe conclusionem pro maiori, Cōuerte minorem, Infer maiorem. Exemplum alterius. Nullum ens ab alio est infinitum, Omnis creatura, uel omne contingens, est ens ab alio. Igitur nulla creatura, uel nullum contingens est infinitum. Accipe iterum conclusionem pro maiori. Conuerte minorem, Infer maiorem: P. Aliquid iuuat hoc nosse: B. Cognitio ipsius ad hoc est utilis, ut sciamus demonstrationē circularē esse nō posse ꝓprie. Quāuis Syllogismus circularis esse posset: P. Quæ quarta potestas. B. Quarta potestas dicit syllogismus conuersiuus: de quo multa supius sunt allata. Fit ꝗ. qñ ex contradictorio, uel cōtrario cōclusionis cū altera ꝓmissaꝝ īfert cōtradictoriū, uel cōtrariū alterius ꝓmissæ. Quod quatuor modis fieri pōt. Vt dcm̄ ē. Et ꝑ hūc cognoscit bōitas illatiōis syllogismi q cōuertit.

P. Enuclea quintam. B. Cap. XIX.



Vinta poteſtas dicitur ſyllogiſmus ad impoſſibile qui fit quando ex contradictorio concluſionis probandæ cum uno manifeſte uero inferetur concluſio manifeſte falſa. Et hic eſt primus proceſſus quem Philoſophi uocant ſyllogiſmum mendacii. Deinde fit alius proceſſus ſubiungendo. Concluſio eſt falſa. Ergo aliqua premiſſarum. Et nõ illa quæ eſt manifeſte uera. Igitur illa alia. Fitque poſt tertius proceſſus ſic. Et illa eſt contradictoria concluſionis. Igitur concluſio uera. Et ſic ſunt tres proceſſus. Nec ualet ſumere contrarium concluſionis. Quia duo contraria poſſunt eſſe ſimul uera. Niſi eſſet materia neceſſaria. Vtilitas huius ſyllogiſmi eſt ſcire ueritatem cõcluſionis prioris ſyllogiſmi. Et falſitatem contradictoriæ ipſius. P. Qui ſunt ſyllogiſmi oſtenſiui: B. Syllogiſmi qui abſolute inferunt probantes concluſionem aliquam dicuntur oſtenſiui. Hic autem dicitur ad impoſſibile, ſupple ducens. P. An uniuerſalis poſſit probari eomodo in prima figura. B. Vniuerſalis affirmatiua non poteſt probari per impoſſibile in prima figura. Nam ex particulari negatiua nihil ſequitur in prima figura. Vt patet diſcurrendo per quattuor modos primæ figuræ. Tamen uniuerſalis affirmatiua poteſt ſyllogizari per impoſſibile in prima figura. Vt quando Baroco reducitur ad Barbara: P. Qui ſunt ſyllogiſmi ex hypoteſi nuncupati: B. Quatuor ponuntur ſyllogiſmi ex hypoteſi. Primus dicitur ad impoſſibile de quo diximus. Secundus uocatur ad tranſumptum Quando opponens ſe transfert ad probandum aliquid notius uel æque notum illi quod principaliter probare intendebat. Et ex illo deinde infert principale intentum. Et oportet q reſpondens concedat ſimilitudinem. Vt ſi uolo probare intellectum non diſtingui ab anima realiter & conceſſum ſit q ſic ſe habet intellectus ad animam ſicut unum & uerum ad ens. Tunc probato q illa non differant ab ente realiter. Concludam q nec potentiæ animæ differunt realiter ab anima. Tertius appellatur ſyllogiſmus ſecundum qualitatem in ſubiectis. Quando opponens ſe transfert ad probandum concluſionem aliquam ex qua per locum aliquem ſequatur illa quam principaliter intendebat. Vt ſi intenderet probare domificatorem eſſe bonum. Et ſe transferret ad probandum q domus eſt bona. Et ita per locum ab effectu ad cauſam inferret domificatorem eſſe bonum. Vel ſi intenderet probare nullum animal eſſe egrum. & transferret ſe ad probandum omne animal eſſe ſanum. Et ſic per locũ a contrariis immediatis inferret nullum animal eſſe egrum. Quartus ſyllogiſmus eſt ſecundum inſpectionem particularem Et eſt poene idem cum tertio. Sed quando ex probatione particularis uel particularium infertur deinde ipſius uel ipſarum uniuerſalis. Dicitur ſpecialiter ſyllogiſmus ſecundum inſpectionem particularem. Vt ſi probare intenderet de omni homine q eſt riſilis. Et ſe transferret ad probandum de particularibus hoc & illo. Et ſic inferret de omnibus.

P. De Sexta poteſtate dicito. Cap. XX.

S Exta posteritas est syllogismus ex oppositis. P. Quibus oppositis. B. Fit ex oppositis cōtrariae Vel contradictoriae Et infertur conclusio in qua idem negatur de seipso. Vt omnis homo est animal. Aliquis homo non est animal Igitur aliquis homo non est homo: P. Ergo datur Syllogismus ex duobus terminis. B. Datur Sed utimur uno ut duobus. Vtilitas eius est ad cognoscēdum cōtradictoria & contraria non posse esse simul uera. Nam si sic tunc idem negaretur de seipso. Quid hibilis falsius. Sicut nil uerius illa oratione in qua idem de seipso affirmatur. P. An possit formari in prima figura: B. Syllogismus ex oppositis non potest fieri in prima figura: Nam si est affirmatiuus. Vt Barbara & Darii in ipsis non possunt poni opposita neq; contrariae, neq; contradictoriae: Si uero est modus negatiuus ut Celarent & ferio. In ipsis non praedicatur neq; subiicitur idem in utraq; premissa. Et in syllogismo ex oppositis idem predicatur & subiicitur in utraq;: Dico idem subiici tur in utraq; uel formaliter uel consecutiue. Vt hic. Omnis scientia est bona. Nulla Geometria est bona: Igitur: In minori subiicitur scientia consecutiue: quia ad Geometriā sequitur scientia: P. Formatur necne in secunda aut tertia: B. Syllogismus ex oppositis fit apte: in secunda figura & in quolibet modo ipsius. Fit etiam syllogismus ex oppositis in tertia figura in modis negatiuis ut Felapton Sic: Nulla medicina est scientia. Omnis medicina est scientia. Aliqua igitur scientia non est scientia.

De Syllogismis obliquis.

Pe. De syllogismis obliquis multa dicuntur. Sed quaero quo pacto in prima figura formantur. Be. Cap. XXI.

I N prima figura: Ex maiore in recto, & minore in obliquo. Sequitur conclusio in obliquo: Vt omnis Grāmatica est disciplina. Sed de litteris est Grāmatica. Igitur de litteris est disciplina. Econuerso quoq; maiore in obliquo sumpta Et minore in recto, Sequitur in eadem figura conclusio in obliquo. Vt omnis qualitatis est disciplina. Sed color est qualitas. Igitur coloris est disciplina. In eadem figura accipiendo utramq; premissam in obliquo sequitur conclusio in obliquo. & quādoq; in recto Vt cuiuscunq; entis est scientia illius est cognitio. Sed hominis est scientia, Igitur hominis est cognitio. Item cuiuscūq; est scientia illud est cognitum. Sed lapidis est scientia uel de lapide. Igitur lapis est cognitus: P. Formetur in secunda: B. In secunda figura prima negatiua existente de obliquo, Sequitur cōclusio de obliquo. Vt nullius mutationis est mutatio: Generatio est mutatio. Igitur generationis non est mutatio: P. Fiat in tertia. B. In tertia quoq; figura fit syllogismus ex obliquis. Vt omnis hominis est sentire. Omnis hominis est ratiocinari. Igitur alicuius ratiocinātis est sentire: P. An liceat in quolibet obliquo syllogismum facere. B. Potest syllogizari in quolibet obliquo. Vt cuiuslibet dupli est dimidium in Genitiuo. Et cuiuslibet simili est aliquid simile. Et omni auaro deest etiam quod habet, In Datiuo. Et que neq; trahit sua uolup

ptas: In Accusatiuo. Et a quocunq; remouetur superius & eius inferius. In Ablatiuo P. Fiunt quoq; syllogismi in obliquo cum his uerbis. Competit, conuenit, & inest. Et huiusmodi. Vt cui conuenit diffinitio, & diffinitum. Et cui competit inferius & superius. Et cui inest albedo, inest & color. Sed de syllogismis reduplicatiuis iam est dicendum.

De Syllogismis reduplicatiuis. B. Cap. XXII.



Vando formantur syllogismi reduplicatiui, ipsum reduplicatum debet iungi maiori extremitati. Ita ut sit pars reduplicati conclusionis. In prima quidem figura Sic. Omnis homo inquantum homo, uel inquantum rationalis, est disciplinabilis. Sed Plato est homo. Igitur Plato inquantum homo uel inquantum rationalis est disciplinabilis. In tertia uero figura. Formetur sic: Omnis homo inquantum disciplinabilis est admiratiuus. Omnis homo est rationalis: Igitur rationale inquantum disciplinabile est admiratiuum. Nunq̃ reduplicatio est apponenda ad terminum medium Hoc modo. Omnis triangulus inquantum triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis. Omnis hisocheles est triangulus inquantum triangulus. Igitur omnis hisocheles habet tres angulos æquales duobus rectis. Nam maior est uera. Et minor falsa, & non intelligibilis. Quia innuit omnem hisochelem, esse omnem triangulum. Et tunc iste hisocheles esset omnis triangulus, & ille. Et sic de aliis. Similiter non potest reduplicari maior extremitas in se. Sic dicendo. Omnis homo est animal, inquantum animal. Plato est homo. Igitur Plato est animal, inquantum animal. Quia maior non est intelligibilis: Quia significat, omnem hominem esse animal. Similiter conclusio est impossibilis: Quia denotat Platonẽ esse omne animal: De his iterum tractabitur.

P. De Syllogismis mixtis ex terminis finitis & infinitis dicito. B. Cap. XXIII.



Rima regula Ex duabus negatiuis potest inferri conclusio negatiua in omni figura. In prima quidem figura sic. Nullum uolatile humidum est animal longioris uitæ. Nullus turdus est non uolatile humidum. Igitur nullus turdus est animal longioris uitæ. P. In secunda figura. Forma sic, Adde illi maiori hanc minorem. Nullus coruus est non animal longioris uitæ. Et conclude. Igitur nullus coruus est uolatile humidum. In tertia figura. Procede sic. Maneat eadem maior. Addatur hæc minor: Nullum non uolatile humidum est turdus. Igitur aliquis turdus non est animal longioris uitæ. B. Secunda regula. Ex uniuersali negatiua, & particulari negatiua, infert particularis negatiua eomodo quo supra uariato medio. Et hoc in prima & secunda figura dũtaxat. In prima sic. Nullum uolatile siccũ est aĩal breuioris uitæ. Sed

aliquis Coruus non est uolatile siccum. Igit aliquis coruus non est aial breuioris uitae. In secunda sic. Nullum uolatile siccum est animal breuioris uitae. Sed aliquis turdus non est animal non breuioris uitae. Igitur aliquis turdus non est uolatile siccum: P. Prosequere: B. Tertia regula. Ex utraq; affirmatiua medio ut supra uariato. In prima & tertia figura. Neq; infertur conclusio affirmatiua neq; negatiua. In secunda infertur solum negatiua Sic Omnis homo est substantia. Omnis albedo est non substantia. Igitur nulla albedo est homo. Quomodo autem ab affirmatiua de predicato infinito ad negatiuam de predicato finito ualeat uel non ualeat consequentia uidebitur.

P. De syllogismis inductiuis Philosophus in fine secundi Priorum multa scitu digna affert. B. Cap. XXIIII.



Vamuis uideantur quatuor modi arguēdi ut superius diximus. Exēplum Inductio. Enthimema & Syllogismus. Et sunt syllogismi demonstratiui ac dialectici. Omne tamen genus arguendi secundum Philosophum ibi tenet uirtute trium figurarum quas superius attulimus: P. Ergo omnes modi arguendi etiam rhetorici Vt exemplum Et Enthimema. fiunt in eisdem figuris neq; sine illis quicq̃ concludũt B. Nihil profecto. Et aduerte q Philosophus loco argumentationis semper utitur uocabulo syllogismi. Vnde dicitur textu illo. Omnia quae quouismodo etiam rhetorico & persuasiuo fidem faciunt: Et quae et rhetorice uel poetice credimus fiunt uel per syllogismũ hoc est Enthimema qui est syllogismus rhetoricus. Vel ex inductione qui est syllogismus dialecticus uel per exemplum. Quod forsan est syllogismus poeticus. P. Quid aliud affers B. Omne quod facit fidem supple rei dubiae hoc est omne argumētum siue omne medium debet ordinari in aliqua trium figurarum. Et sic omne medium est inter extremitates Non situ. Sed quia eas coniungit & non est sine illis alicuius syllogismi. P. Quomodo fiunt syllogismi inductiui. B. Premittenda sunt nonnulla. Primum est Inductio. Sic formatur (ut superius patuit) Hoc reubarbarum est purgatiuũ colerae. Et hoc. Et sic de singulis. Igitur omne reubarbarum est purgatiuũ colerae. Et procedit ex notioribus nobis inferte q; notius natura. Secundum q premittitur est hoc. Syllogismus inferens passionem de singularibus per medium quod est uniuersale est prior natura q̃ inductio. Et fit hoc modo. Omne reubarbarum est purgatiuum colerae. Sed hoc & illud & illud. Et sic de singulis est reubarbarũ. Ergo hoc & illud & illud. Et sic de aliis est purgatiuum colerae. Tertio aduerte q in hoc syllogismo medium est reubarbarum dit non ingreditur conclusionem. Et est medium causale & illatiuum. Causale quidem quia iccirco illa passio purgatiuum colerae inest singularibus. Quia primo inest uniuersali hoc est reubarbaro. Quarto scito q in ipsa inductione maiorem extremitatẽ in cõclusione pdicari de tali medio causali. Hoc ẽ cuius rõe inest passio ipis singularibus & p minorẽ extremitatẽ hoc ẽ p ipsa singularia nobis notiora quae fuit minor extremitas syllogismi naturaliter prioris inductione infertur

passio de medio: Hoc est de primo subiecto passionis: quod est medium predicti syllo gismi. Infert.n. purgatiuum colerae de reubarbaro: Syllogismus ergo ille est prior na tura q̃ inductio. Et inductio est prior quo ad nos: P. Quo pacto hẽt figuram & uim syllogismi ipsa inductio: B. Sensus inductionis est talis. Omne quod est hoc reubar barum. Vel illud uel illud. Et sic de aliis est colerae purgatiuum. Sed omne reubarba rum est hoc uel illud uel illud. Et sic de aliis. Igitur omne reubarbarũ est colerae pur gatiuũ: P. Si fieret inductio in terminis clarioribus sic: Petrus: & Ioannes: & Iacobus Et sic de aliis. Sunt risibiles. Igitur omnis homo est risibilis. Posset fieri Syllogismus indu ctiuus sic. Omne quod est Petrus Ioannes & Iacobus. Et sic de aliis est risile. Sed oĩs homo est Petrus Ioannes & Iacobus & sic de aliis. Igitur omnis homo est risibilis: Et hic uidetur Philosophus innuere q̃ omnes singulares sufficienter enumeratae cõuer tantur cum uniuersali Et econtra. Sed iam dicendum est de syllogismo deductiuo.

De Syllogismo deductiuo. B. Cap. XXV.

INductio siue syllogismus inductiuus est id quod diximus. Aliud ta men ex mente Philosophi in secundo priorum est deductio & syllo gismus deductiuus. Deducimus.n. Et syllogismo deductiuo tunc p̃ cedimus: quando proposita maiore premissa per se nota subnecti mus minorem dubiam. Sed aequae aut paulo magis notam conclu sione. Vt si dixerimus. Omnis disciplina est docibilis. Sed uirtus est di sciplina. Igit uirtus est docibilis. Maior est per se nota. Minor dubia. Quia uirtus prout est scientia uel cognitio est disciplina. Prout autem ad mores pertinet non est di sciplina. Et conclusio uel est aequae dubia quia uirtus ẽt prout est cognitio forsan nõ est docibilis hoc est p doctrinã acq̃sibilis. Vt cognitio principiorum. Propinqor ergo cer titudini est minor q̃ conclusio: Si etiam minor dubia possit paucioribus mediis proba ri q̃ conclusio uel conclusio sit probabilis sed nondum probata est nihilominus Syl logismus deductiuus. Vt dicendo. Omne aequale rectae lineae quadrari potest. Sed oĩs circulus est aequalis rectae lineae. Igitur omnis circulus quadrari potest. Maior est ma nifesta. Minor dubia. Sed probari potest unico medio. Ex eo quia portiones circuli sunt Lunares & illae sunt aequales rectae lineae. Et sic circulus etiam dabitur aequalis alicui rectae lineae: Nam linea quae est quarta pars circuli erit aequalis lineae rectae quae est quarta pars quadrati. Conclusio uero de quadratura circuli pluribus modis proba tur. Vt patet primo phi. Vel est probabilis nec dum probata: P. Vt uideo hic syllo gismus uocatur deductiuus quia deducere est ex officio comitatum alicui prestare. Et est deorsum ducere. Trahere & transuertere est attenuare. Hic autem maior illa pre stat comitatum aliis dubiis. Et deorsum ducit & transuertit. Quia de certo ad incer tum ducit. & attenuat ponendo per se notum & addendo dubia. Verum dicito aliquid de Syllogismo exemplatiuo.

De Syllogismo exemplatiuo .B. Cap. XXVI.

IN exemplo primum de medio per simile uel similia ostenditur. Et illud simile uel illa similia debent esse notoria. Verbi gratia. Athenienses bellum gerere contra Thebanos malum & iniustum est. Quia Thebanos contra Phocenenses bella gerere malũ & iniustũ est. Et potes addere aliquos alios uicinos seu cõfines aut confederatos, aut manifestos socios & amicos: Sicut ergo pugnare Romanos contra Sabinos socios. Et Sabinos contra Volscos confederatos iniquum est: Ita & Vrbinates contra Callienses uicinos & confederatos pugnare iniquum est. Vel sic. Quemadmodum Tarquinum sumentem arma contra patriam oportuit perire. Similiter & Catelinam. Sic & hunc sumentem arma contra patriam perire oportebit. P. Quo pacto fit syllogismus exẽplatiuus: B. Syllogismus talis fit hoc pacto. Oẽm arma contra patriam sumentem iniquum & morte dignum censemus. Quia Catelina & Tarquinus ob id uituperantur & perierunt: Sed hic sumit arma contra patriam, Igitur peribit. Similiter omnes socios uicinos confederatos bella mutuo gerere est iniquum: Sed Thebani bella gerunt contra Athenienses confines uicinos uel socios. Igitur tale bellum est iniquum: Hæc ratiocinatio tenet per locum a simili, uel a magis quoad nos euidenti: Sed si arguamus a simili particulariter uel singulariter plus huius discursus sapit q̃ si uniuersaliter procedamus. Vt dicendo. Omnes Bononienses sunt bellicosi propter talem influxum cœlestem. Igitur omnes Perusini sunt bellicosi quia habent consimilem influxum: Non proprie sapit naturam Exempli. P. Exemplum ergo proprie ex una particulari seu singulari uel ex pluribus ad particularem procedit. In syllogismo tamen exemplari oportet subintelligere aliquam uniuersalem. Quia quod iniquum est huic uicino inquantum uicinus est, iniquum est & aliis uicinis: Et quod non decet unum amicum, ut amicus est non decet ullum amicum. Et æque legibus subiectis æque obedire oportet. Enimuero de Syllogismo Enthimematico aliquid afferatur.

De Syllogismo Enthimematico .B. Cap. XXVII.

ENthimema non solum est Syllogismus festinatus inferens ex uno expresse & alio tacite unũ. Sed oportet q̃ inferat ex Iconibus & signis. Et ea ratione spectat ad Rhetoricum. P. Quid est Icon: B. Icon est figura quædam orationis quando formæ ad formam (Vt inquit Cicero) quadam similitudine fit collatio. Aut laudis aut uituperationis causa. Et Icon latinæ potest dici imago: P. Declara: B. Quando ex aliquo simili aliquid infertur ex Iconibus inferri dicitur. Vt ille est comptus. Igitur libidini addictus. Et ille pauet. Igitur timet: Est taciturnus. Igitur studiosus: Non debet ergo dici ex Icotibus. Sed ex Iconibus: P. Quid Icus dicitur: B. Icus cum V. post. C. ab eodem Cicerone in Rhetoricis breuis complexio appellatur: Hoc autem conuenit

Enthimemati: quae dicit festina illatio. Et hoc modo Enthimema esset Icus, quia breuis cõplexio. Et non esset ex Icutibus, Nisi capiendo pro antecedente, Hoc modo. Est ex Icutibus, Hoc est, Infert ex breui complexione: P. Quomodo Philosophus intellexit: B. Philosophus priori modo intellexit, Dicitur. n. Icon, non Icus. Et est propositio probabilis, Sicut odio habentur odientes, & amantur amantes. Mater diligit filiũ, Et poeta poema suum: P. Enthimema ergo procedit ex probabilibus, seu ex Iconibus B. Sic profecto Procedit etiam ex signis quorum quaedam sunt necessaria, quaedam probabilia, uel uerisimilia: Necessaria sunt sicut ueterescere, & iugiter extenuari, & declinare, sunt signa interitus. Et lunam suscipere lumen spherice, & ab ea parte qua respicit Solem, sunt signa euidentia Lunam esse sphericam Et lucem suscipere a sole. Et per talia signa fiunt demonstrationes. Quod nõ cõuenit Dialectico, aut Rhetorico. Signa ꝓbabilia sunt. Osculatur, ergo amat: Iurat, ergo uerum dicit, Ex arte quoq; phisiognomiae quae per inspectionẽ formae de natura indicat Vt capitis, Frontis, Faciei, Nasi & caeterorum membrorum, potest fieri Enthimema, & syllogismus Enthimematicus Quẽ nõnulli seorsum ponũt & Syllogismũ phisiognomicũ appellãt: P. Inter signa & Icones quae dr̃ia est: B. Enthimema ex ꝓbabilibus ꝓcedit. Siue illa sint signa ꝓbabilia, Siue Icones. Hoc ẽ quaecũq; aliae ꝓpositiones ꝓbabiles. Iccirco dicit Philosophus Icon non est idem quod signum. Nam si Icon esset omnis propositio probabilis, tunc omne signum probabile esset Icon. Nec tamen essent omnino idem. Quia in plus se haberet Icon q̃ signum probabile. Omne. n. signum probabile est Icon Et non econtra. Si autem Icon dicatur solum propositio probabilis quae nõ sit signum. Tunc Icon & signum sunt diuersa: Similiter si capiatur signum in genere. Aliqua signa sunt quae non sunt Icones, neq; propositiones probabiles: P. Declara huius syllogismi uirtutẽ B. Syllogismus Enthimematicus, si fiat p signum in prima figura: est insolubilis, hoc est bene concludit semper. Vt omnis mulier habens lac peperit, uel uicina est partui, Sed haec habet lac. Igitur. In secunda per signum fit syllogismus solubilis, Quia non tenet ex eo quia ꝓcedit ex duabus affirmatiuis. Sic Omnis pariẽs est pallida. Sed haec est pallida. Igitur est pariens, Nõ sequitur: Non fit ergo syllogismus in secunda figura. In tertia figura etiam non bene quadrat, Vt si dicerem Pytacus, hoc est talis Philosophus, Vel homo est liberalis, Ex eo quia est ambitiosus, & ambitiosi soleant esse liberales, Nõ. n. sequit. Pytacus ẽ liberalis: Pytacus est ambitiosus. Igit ambitiosus est liberalis. Vides q̃ non bene p signum quod esse ambitiosum infertur ẽt liberalem esse de Pytaco mitilenro Qui fuit unus ex septem Graeciae sapientibus, forsan ambitiosus, nec tñ liberalis. P. Quid uocabulo prodigium hic accipitur: B. Quando per signum infertur aliquid de aliquo regulariter, Vt in prima figura: Illud signum uocatur prodigium a Philosopho: quia scire facit. Prodigium. n. indicat aliquid futurum, Sed malũ Icci rco melius esset tale signum uocare ostentum, eo q̃ ostendat & significet pro certo non solum malum, Sed & bonum uel malum P. Differt necne Enthimema a syllogismo. B. Quando ponitur una premissa uocatur Enthimema, Quando utraq; syllogismus, Semper tamen concludit in quantum syllogismus: P. Vario modo ex

[illegible] syllogismus: B. Si in antecedente ponatur subiectum conclusionis [illegible] maior: quæ constituenda est ex medio & predicato conclusionis. Si autem in antecedente ponatur predicatum conclusionis: tunc supplenda est minor: quæ constituit ex medio & subiecto cõclusio nis: Exemplum prioris. Homo est animal. Igitur homo est [illegible] subintellecta [illegible] animal est sensibi le. Exemplum alterius. Homo est albus. Ergo animal ẽ albũ. Te[illegible] minoris subintellecta. Omnis homo est animal.

De Syllogismo Instantiali.

[illegible] Syllogismo instantiali [illegible] B. Cap. XXVIII.

I[illegible] contradictorie oppo [illegible] Syllogismus insta [illegible] contra aliquid nobis pro [illegible] P. Colligo [illegible] est insistere [illegible] opponere & obiicere [illegible] B. Recte. Sed [illegible] tertium est [illegible] tertium [illegible] semper est [illegible] syllogismus formari potest. B. Syllogismus [illegible] in tertia. Neutro [illegible] fuerit uniuersaliter affirmatiuo [illegible] eandem disciplinam potentimus instare & opponere negatiue [illegible] Nullorum oppositorum est eadem disciplina. Sed [illegible] igitur nullorum contrariorum est eadem disciplina. Contra [illegible] particulariter in tertia figura opponere sic: Nullius gnoti & ignoti est eadem disciplina. Sed notum & ignotum sunt contraria. Igitur aliquorum contra [illegible] disciplina. Si autem nobis illatum fuerit uniuersaliter negatiue [illegible] eandem disciplinam potrimus primo per uniuersalem affirmatiuam [illegible] Omnium oppositorum esse eandem disciplinam. Sed omnia [illegible] Igitur o[illegible] contrariorum est eadem disciplina. Contra eam dem uniuersalem negatiuam particulariter insistere possumus in tertia figura sic. Cu[illegible] sanitatis & ægritudinis est eadem disciplina. Sed illa sunt [illegible] aliquorum contrariorum est eadem disciplina: P. Cur instantiæ non fiunt in secunda figura: B. In secunda figura quia non potest concludi nisi negatiue [illegible] Non ergo fiunt instantiæ euidentes per secun dam figuram [illegible] Philosophus: P. De instantia ex hippotesi: B. Fit quoque instantia [illegible] Vt si ex hoc. Omne gaudium est bonum. Inferre[illegible] [illegible] est manifeste falsum. Igitur: P. Per locum [illegible] B. Fit quoque per locum a simili. Vt si proponatur punctum esse [illegible] Sicut [illegible] ad lineam. Sic linea ad superficiem. Sed

linea non est pars superficiei. Igitur nec punctus lineae. P. Fit necne & aliis modis. B. Fit quoque instantia per locum ab authoritate & aliis modis. Sed satis sit dictum de syllogismo instantiali. P. De syllogismis modalibus.

De Syllogismis modalibus. Et primo de mixtis ex necessario & de inesse. B. Cap. XXIX.

SYllogismorũ alii de inesse. Alii modales. Modalium uero alii modales puri. Alii mixti. Mixtorum item alii mixti cum modo necessitatis. Alii cum modo contingenti. Syllogismi modales puri [illegible] fiunt. Reducunturque quibus & illi de inesse: Syllogismi modales mixti cum modo necessitatis differunt ab illis qui fiunt [illegible] P. De mixtis cum nota necessitatis primo dicendum. B. De syllogismis mixtis de necessario ponuntur infrascriptae conclusiones. Prima est in modis universalibus primae figurae. Videlicet in A A A. & in E A E. cum maiore de necessario & minore de inesse. Sequitur conclusio de necessario. Quia si quaque B est necessario A. Et omne C sit B. Omne C est necessario A. Sit B. Coloratum. sit A. Quale. sit C. Album. Similiter. Si nullum B est necessario A. Et omne C sit B. Nullum C est necessario A. Sit B. Lapis. Sit A animal. Sit C. Saphirus. Et sunt syllogismi perfecti qui regulantur per dici de omni & de nullo. Secunda conclusio. In eisdem modis primae figurae ex maiori de inesse & minori de necessario non sequitur conclusio de necessario. Ut si arguamus sic. Omne animal mouetur. Omnis homo necessario est animal. Igitur omnis homo necessario mouetur. Similiter fieret in celarent. Tertia conclusio. In modis particularibus si premissa universalis fuerit de necessario. Infertur conclusio [illegible]. Si uero particularis fuerit de necessario. non infertur conclusio de necessario. [illegible] per. A. B. C. Non. n. sequitur in Darii. Omne B. est A. Aliquod C. est necessario B. Igitur aliquod C. est necessario A. Quia maior posset esse contingens. Sed si maior fuerit de necessario: tunc sequetur. Similiter in ferio. P. Fiunt necne in secunda figura. Be. Quarta conclusio uel regula. In syllogismis universalibus secundae figurae. negatiua existente de necessario. Cõclusio erit similiter de necessario. Si uero affirmatiua fuerit de necessario. Non sequitur conclusio de necessario. Pone literas & terminis. Quinta conclusio uel regula. In modis particularibus secundae figurae universali existente de necessario. Sequitur conclusio de necessario. Sexta cõclusio uel regula. In A O O. seu barocho. quaecunque premissarum fuerit de necessario. non oportet conclusionem esse de necessario. P. Si fuerit in tertia figura. B. Septima regula. Si in tertia figura. utraque premissarum fuerit universalis. tunc quaecunque illarum fuerit de necessario. Et conclusio erit de necessario. Octaua regula. In syllogismis universalibus negatiuis eiusdem figurae. Si negatiua fuerit de necessario. & conclusio erit. Si autem affirmatiua fuerit de necessario. Non oportet ut conclusio sit talis. Nona regula. In modis particularibus eiusdem prima universali existente de necessario. conclusio erit similiter de

necessario. Si autem premissa particularis fuerit talis, non oportet conclusionem esse talem. Decima regula. In syllogismis particularibus negatiuis, si uniuersalis fuerit de necessario. Et conclusio. Si autem uniuersalis affirmatiua uel particularis negatiua fuerit de necessario: non sequitur conclusio de necessario. In bocardo igitur quaecunque fuerit de necessario non oportet cōclusionem esse de necessario. Probationes horum preter mittimus. P. Infero eiusmodi corrolaria. Syllogismus nō dicitur de inesse, nisi utraque premissarum fuerit de inesse. Sed erit syllogismus de necessario altera existente tali. Si cōclusio sit de inesse, oportet saltē alterā premissarum esse talē. Et si cōclusio fuerit de necessario. Oportet similiter alterā premissarum esse talē. Cōclusio nequit esse de necessario neutra premissarum existēte tali. Neque de inesse similiter. Declarentur magis dictae regulae.

Declaratio quaedam circa predictas regulas. B. Cap. XXX.



Enunciatio quaedam de inesse simpliciter, cuius predicatum semper cōuenit subiecto & est semper uera: Quaedam est de inesse ut nunc, cuius predicatum aliquando conuenit subiecto. Ut sunt omnes enūciationes de materia contingenti. Enunciationum modalium de necessario. Aliae sunt de sensu diuiso, aliae de sensu composito. Modales de sensu composito aequipollēt singularibus. Unde ex ipsis potius fieret syllogismos expositorius. Nam bene sequitur in prima figura: Omnem hominem esse animal est necesse. Aliquod uerum est hominem esse animal. Igitur aliquod uerum est necessarium. Sic potest formari in secunda & tertia figura. Regulae superius positae intelliguntur de modalibus de necessario in sensu diuiso, nō composito. Licet aliqui tenuerint contrarium. Regulae item superius positae loquūtur indifferenter tam de illis quae sunt de inesse simplici, quam de illis quae sunt de inesse ut nunc. Dūmodo subiecto conclusionis restringatur ne arguatur a minus amplo ad magis amplum: Si. n. formetur talis syllogismus. Necesse est omnem hominem esse animal. Sed omne currēs est homo. Igitur necesse est omne currēs esse animal. Hic progressus si sit de sensu composito, nō ualet consequentia. Si uero fuerit de sensu diuiso, consequentia erit bona. Cuius talis est sensus. Omnis homo necessario est animal. Omne currens (uidelicet ut nunc) est homo. Igitur omne currens, uidelicet pro nunc, necessario est animal.

De distinctione contingentis, & de conuersione propositionum de contingenti. P. De contingenti cupio aliquid addiscere. B. Cap. XXXI.



Contingens interdum conuertitur cum possibili. Et uocatur contingens altum, siue commune, tā contingenti necessario, quam non necessario: Et sic etiam necessaria contingunt: quia necessaria nō sunt impossibilia: sed possibilia. Interdum contingens accipitur pro eo quod neque est necesse esse, neque impossibile esse. Et sic est in usu communi. Cōtingens

tiū secundomodo/Aliud est contingens natū/quia fit in pluribus Sicut hominē cane
scere contingit. Quia licet non sit necessarium/quia neq; ipsum hominem esse/est ne
cessarium: Neq; sit impossibile. Tamē homo est natus saltem in senectute ad talem cō
ditionem. Ideo uocatur contingens natum. Quia ad id homo ex sui natura inclinat.
Aliud est contingens infinitum/hoc est ad neutram partem determinatum. Sed est in
differens ad esse/uel non esse/Sicut sunt ea quæ subsunt solo imperio uoluntatis libe
ræ. Et sic omnia quæ fiunt respectu uoluntatis diuinæ/sunt contingentia infinita. Ea
uero quæ nos sponte facimus/sunt respectu nostri indeterminata/Ut scribere/uel non
scribere. Legere/uel non legere: Et omnia fortuita & casualia. P. Forment consequen
tiæ. B. Ab Enunciatione cōtingenti secundo modo sumpto/qd' neq; est necesse esse/nec
impossibile esse. uniuersalis affirmatiuæ/est bona consequentia/ad uniuersalem nega
tiuam in eisdem terminis/Et econuerso. Ut si contingat omnem hominem disputare
Etiam contingit nullum hominem disputare/Et econuerso. Similiter ex particulari af
firmatiua/infertur particularis negatiua. Et econuerso. Ut si contingat aliquem homi
nem disputare/Etiam cōtingit aliquem non disputare Et econuerso. P. Quomodo
conuertuntur: B. Omnes propositiones affirmatiuæ de contingenti/conuertuntur si
cut & illæ de inesse & de necessario. Ut omne B/contingit esse A. Igitur aliquod A/cō
tingit esse B/Sic particulariter. Propositiones negatiuæ de contingenti alto/seu possibi
li/conuertuntur sicut & illæ de inesse. Et hoc capiendo contingens pro possibili necessa
rio/Ut si contingit/hoc est necesse sit/nullum hominem esse æquum/Etiam contingit
hoc est necesse est/nullum æquum esse hominem. P. Bifariam potest intelligi conuer
sio modalium/Uno modo q modus predicet de dicto/Ut Hominem currere est con
tingēs. Et in altera dictum de modo/Ut contingēs est hominem currere. Alio modo:
ut ex predicato dicti fiat subiectum dicti/& ex subiecto predicatum: De qua conuersio
ne modalium hic sit sermo. B. De altera & posteriori conuersione hic loquimur/ut pa
tuit & patebit in exemplis: P. Quid de uniuersali negatiua & particulari: B. Uniuer
salis negatiua de contingenti ad utrumlibet/siue de contingenti non necessario/non cō
uertitur simpliciter/Sed per accidens/uel in oppositam qualitatem. Sed particularis
negatiua/conuertitur in particularē negatiuam. Prior particula probatur/Quia si uni
uersalis negatiua de tali contingenti/conuerteret simpliciter: etiam uniuersalis affirmati
ua conuerteretur simpliciter. Nam a negatiua uniuersali/ad affirmatiuam uniuersalem/
cum contingit/ualet consequentia Et econuerso. Nam si ad hanc/Nullum hominem
contingit esse album sequeretur hæc/Nullum album contingit esse hominem: cum
ex antecedente illo sequatur hæc/Omnem hominem contingit esse album: Tunc ad
illam quam dicis conuertentem/Uidelicet nullum album contingit esse hominem/se
queretur hæc uniuersalis affirmatiua/Omne album contingit esse hominem/Et ita
illa affirmatiua/Omnem hominem contingit esse album/Conuerteretur in hanc/Oē
album contingit esse hominem: Quia illa negatiua/Nullum hominem cōtingit esse
album/æquiualet huic affirmatiuæ/Omnem hominem contingit esse album. Et sic
dicitur conuerti in oppositam qualitatem: Quia ergo uniuersalis affirmatiua nequit
conuerti

conuerti simpliciter, nec illa negatiua sibi æquiualens poterit cōuerti simpliciter in termi nis, Et aliqui cautius formant uniuersales negatiuas de contingenti, Sic. Videlicet, Cō tingit nullum A, esse B: ne uidea ur modus negatus, Vel sic, Omne A, contingit non esse B, Sensus illius Nullnm A, seu hominem cōtingit esse B, seu albū est talis: Si nul lus homo esset albus, hoc esset contingenter, & non necessario. Ergo si oīs homo esset albus, id ēt esset cōtingenter: Quia qd' cōtingenter nō est, cōtingenter est: Et econtra P. Secundo illā uniuersalē negatiuā, nō cōuerti uniuersaliter transponendo terminos ꝓbat. Quia oīs bona cōuersio, est bona cōsequētia: Sed illa nō est bona cōsequentia, Quia aliqd repugnat cōsequenti, qd' stat cū añcedēte, Huic nāq; Cōtingit nullū albū esse hominē Repugnat hæc Aliqd' albū necesse est nō esse hominē, Vt niuē & cignū & unionē, Stāt ergo hæc simul, Vt nullū hominē esse albū, cōtingenter sit ue℞ & tñ ꝙ aliqua alba necesse sit nō esse hominē, Vt ea quæ diximus. B. Accipe regulā. Quā aliqd repugnat cōsequenti, quod stat cū antecedēte, illa cōsequētia nō est bona: P. Ter tio idē ꝓbat Philosophus sic; Ex opposito cōsequentis, pōt inferri repugnās antecedēti sed ex opposito talis cōsequētis, nō iferf ī cōpossibile illi añcedēti, Probaf Quia ex hac ꝙ est cōtradictoria cōsequētis Nō contingit nullū albū esse hominē, nō seqf oppositū antecedētis, Puta aliquē hominē esse albū, nō cōtingit, sed est necesse: Nā illa, Nō cō tingit nullū albū eē hominē, hēt duas causas suæ ueritatis: Vna est Aliqd' albū necesse est nō esse hominē: Altera est Aliqd' albū necesse est eē hominē: Sed a ꝓpositione ha bēte plures cās ueritatis, ad unā illa℞, cōsequentia nō tenet. B. Infert ibi philosophus regulā nō respuēdā huius uniuersalis, Cōtingit oē album esse hominē: est cōtradicto ria hæc disiunctiua. Necesse est aliquē hominē esse albū. Vel necesse est aliqd' albū non esse hominem, quæ disiunctiua, includitur in illa negatiua: Non cōtingit nullum albū esse hominem: Apponit & alteram non parui faciendam: Quot modis interimif unū oppositorum, tot modis uerificatum alterum.

De formatione Syllogismorum pure de contingenti in prima figura.
P. De Syllogismis pure de contingenti restat dicendum. B. Cap. XXXII.

Ex utraq; uli affirmatiua de, cōtingētifit syll's pfectus, iferēdo ulem affirmati uā de cōtingēti: Et erit in Barbara. Si.n. oē B, cōtingit eē A, & oē C, cōtingit eē A, etiā oē C, cōtingit eē A. Silr ex uli negatiua, & uli affirmatiua in secūdo modo primæ figuræ, fit syllogismus pfectus: Vterq;.n. ho℞ syllo℞ ordinaf per dici de oī, uel dici de nullo. Ex maiori uniuersali affirmatiua, & minori uniuersali negatiua, fit bonus syllogismus in tertia figura. Ex utraq; uniuersali negatiua de contingenti, fit syl logismus uniuersalis negatiuus de contingenti: Quia cōuersa minore in oppositam qualitatem, fit syllogismus in secundo primæ figuræ. Et utraq; conuersa in opposi tam qualitatem, fit in primo primæ. Maiore existente uniuersali & minore particulari, siue utraq; sit affirmatiua, siue utraq; sit negatiua, siue altera affirmatiua. & altera nega tiua, fit bonus Syllogismus de puro contingneti Pone exemplum in A, B, C, Maiore

existente particulari qualitercunq; premissae disponantur penes qualitatem non fit syllogismus ex puris de contingēti: P. Probat id Philosophus. B. Rationes Philosophi tres quibus id probat pretermitto: Duo tamen corrolaria quae infert supradictis regulis addo. Unum est Maiore non existente particulari ex puris propositionibus de contingēti qualitercunq; in qualitate dispositis hoc est uel q̄ ambae premissae sint affirmatiuae, uel ambae negatiuae semper sequitur conclusio de contingenti in prima figura. Tamē si minor fuerit affirmatiua fit Syllogismus perfectus: Si negatiua imperfectus P. Ex hoc & aliis innuit Philosophus syllogismos in tertio & quarto primae non esse omnino perfectos. Et quia negatio presupponit affirmationē primus modus erit absolute perfectus. B. Secundus erit primus in genere syllogismorum uniuersalium negatiuoꝝ. Tertius in genere particulariū affirmatiuoꝝ. Et quartus in genere syllogismoꝝ particulariū negatiuoꝝ. Et ita oēs illi quatuor possunt dici perfecti in genere suo: Comparatiue autem imperfecti. Secundū corrolarium est q̄ in supradictis regulis capit̄ contingens pro contingenti ad utramq; partē seu pro contingenti non necessario. P. Formentur in secunda figura & tertia.

De formatione Syllogismoꝝ pure de cōtingenti in secūda figura. B. C.XXXIII.



X utraq; de cōtingēti siue fuerint affirmatiuae siue negatiuae uniuersales siue particulares nō fit syllogismus in secunda figura. Primo quia nō possent reduci ad primā figurā. Nā uniuersalis negatiua non pōt cōuerti simpl̄r. Secūdo q̄a inueniunt̄ termini in q̄bus fierent. Ut aīal Hō Albū. Et termi i q̄bus nō cōcluderēt Ut equus Hō Albū. P. Similiter ex puris uniuersalibus de cōtingēti nūq̄ fit syllogismus in secūda figura. Quia uniuersalis negatiua nō pōt cōuerti in terminis seu simpl̄r: B. Etiā cōclusio nō pōt inferri de inesse, si utraq; premissaꝝ sit de cōtingenti. Cōtingens accipit̄ i secūda & tertia figura: sicut & in prima. P: Ex duabus uniuersalibus affirmatiuis de cōtingēti infert̄ cōclusio in Darapti. Nā minore cōuersa p accidēs erit syllogismus i tertio primae. B. Eodēmodo ex duabus de cōtingēti maiore uniuersali negatiua & minore uniuersali affirmatiua sequit̄ cōclusio de cōtingenti in Felapton. Quia minore cōuersa p accidēs erit syllogismus in Ferio. P. Ex utraq; negatiua de cōtingēti fit bonus syllogismus licet imperfectus quia utrisq; cōuersis in oppositā qualitatē erit syllogismus in Darapti. Et si minor tm̄ cōuertat̄ erit syllogismus i Felapton. Ex utraq; de cōtingēti in modis particularibus ualet syllogismus sicut & in illis de inesse Intelligēdo de similitudine quoad quantitatē nō quoad qualitatē. Quia in illis de inesse minore existēte negatiua nō fit syllogismus: Et eadē existēte negatiua de cōtingenti tenet syllogismus eo q̄ pōt cōuerti i oppositā qualitatē: B. Ex puris negatiuis in modis particularibus huius tertiae figurae nō fit syllogismus perfectus. Sed utraq; conuersa uel altera in oppositam qualitatem erit syllogismus bonus. Ex puris etiam particularibus uel indefinitis non formatur syllogismus in omni materia tenens. P. De syllogismis mixtis.

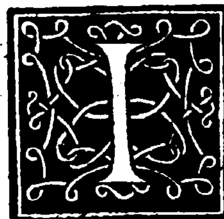
De formatione Syllogismorum mixtorum de inesse, & de contingenti, Et primo in prima figura. B: Cap. XXXIIII.



Aiore existente de contingenti, cuius subiectum restringatur ad standum pro his quæ sunt, & minori de inesse, fit Syllogismus perfectus concludens de contingenti ad utrumlibet. Maiore item existente de inesse simpliciter, & non de inesse ut nunc, & minore de contingenti fit bonus Syllogismus, concludendo de contingenti capto pro possibili: Licet sit imperfectus, tamen perfici potest. P. Cuiuslibet bonæ consequentiæ, si antecedens est possibile, cõsequens etiã sit possibile: Quia antecedens non põt esse sine consequente: Ex uno nihil sequitur: Ex antecedente falso, tñ possibili nõ sequit̃ impossibile, Hæc colligunt̃ hic a Philosopho. Sed ꝓsequere. B. Minore existente negatiua de cõtingenti, uel utraq; negatiua, in prima figura fit Syllogismus mixtus imperfectus, tñ perfectibilis ꝑ conuersionem minoris in oppositam qualitatẽ. Minore existente negatiua de inesse, non format̃ syllogismus in omni materia tenens. In modis uniuersalibus maiore de inesse, & minore de contingenti, semper fit syllogismus P. Similiter Maiore existente uniuersali siue negatiua, siue affirmatiua, & minore particulari affirmatiua de inesse, fit syllogismus in darii, uel in ferio. B. Maiore existente uniuersali de inesse, & minore particulari de contingenti, siue utraq; sit affirmatiua, siue utraq; negatiua, siue una affirmatiua, altera negatiua fit syllogismus imperfectus, perfectibilis tamen. Minore existente negatiua de inesse, uel maiore existente particulari qualiter cũq; premissæ disponantur, non fit syllogismus in omni materia: P. In modis uniuersalibus secundæ figuræ, uniuersali existente negatiua de inesse, & altera de contingenti. sequitur conclusio de contingenti. Ex utraq; negatiua altera de inesse, altera de contingenti conuertendo in oppositam qualitatem perficitur. Ex uniuersali negatiua de inesse & particulari affirmatiua de contingenti, cõcluditur de contingenti possibili. Quia cõuersa simpliciter uniuersali negatiua, fit syllogismus i ferio: B. In modis particularibus. si ambæ fuerint negatiuæ, & uniuersales fuerint de inesse fit syllogismus: qui per conuersionem illius de contingenti perficit: Non fit aliis modis sillogismus sic mixtus in secunda figura. In tertia figura, Ex utraq; uniuersali affirmatiua, altera prout placuerit existente de contingenti, concludit̃ de contingenti: quia conuertitur ad darii. P. Eodẽ modo ex utraq; uniuersali. sed maiore negatiua, & minore affirmatiua, altera existente de cõtingenti, sequit̃ de contingenti, Et conuertet̃ ad ferio: B. Ex utraq; uniuersali, minore negatiua de contingẽti, siue maior fuerit affirmatiua, siue negatiua, fit syllogismus imperfectus qui per conuersionem minoris perficitur: P. Etiam ex utraq; uniuersali & altera particulari si utraq; fuerit affirmatiua, uel si uniuersalis sit negatiua, fit Syllogismus reducibilis ad primam: B. Ex maiore particulari negatiua, & minore uniuersali affirmatiua, fit syllogismus. Ex una de inesse, & altera de contingenti, numq̃ concludit̃ de inesse. Minore existente negatiua de contingenti, fit Syllogismus in tertia figura: Quod nõ fit in illis de inesse. Neq; aliis modis fit talis mixtio in tertia.

De formatione Syllogismorum mixtorum ex contingenti & necessario in tribus figuris.

P Misceantur syllogismi de necessario & contingenti. B. Cap. XXXV.



N mixtione de contingenti, & necessario, formatur syllogismus sicut in mixtione de inesse & contingenti, Dummodo loco premissæ de inesse, ponatur illa de necessario. Maiore existente de contingenti & minore de necessario, formatur syllogismus perfectus, Dummodo maior fuerit uniuersalis, & minor non fuerit negatiua. Si utraq; premissarum fuerit affirmatiua concluditur de contingenti, & non de inesse, neq; de necessario. Et si maior fuerit affirmatiua de contingenti ad utrumlibet, concludetur de contingenti possibili: P. In modis negatiuis, si illa de necessario fuerit affirmatiua, concluditur de contingenti, & non de inesse, neq; de necessario. In modis negatiuis, si illa de necessario fuerit negatiua, concludi poterit de contingenti possibili. Et etiam negatiua de inesse. B. Ex minore negatiua de contingenti fit Syllogismus imperfectus, qui perficitur conuertendo eam in oppositam qualitatem. In modis particularibus primæ figuræ, negatiua existente de necessario, potest concludi tam de inesse q̃ de contingenti possibili. P. Etiam in modis particularibus negatiuis si illa de necessario fuerit affirmatiua: & altera de contingenti ad utrumlibet: Sed si uniuersalis affirmatiua fuerit de necessario, & particularis affirmatiua de cõtingẽti cõcludit̃ de cõtinẽgti. B. Oẽs cõbinationes utiles in mixtione de inesse & cõtingẽti, sunt ẽt inutiles & mixtiõe de necessario & cõtingẽti, si loco illius de inesse (ut dictũ est) ponat̃ illa de necessario: Est tñ in hoc dñia, qa si illa de necessaro fuerit negatiua, & altera de cõtingẽti affirmatiua, poterit cõcludi & negatiua de inesse, & negatiua de cõtingenti possibili Quod non fit in mixtione de inesse, & contingenti. Similiter, ex uniuersali affirmatiua de contingenti, & uniuersali negatiua de necessario, sequitur in secunda figura. conclusio de inesse & de contingenti possibili. Necnon in modis particularibus secundæ figuræ, si maior fuerit uniuersalis negatiua de necessario: & minor particularis negatiua de cõtingẽti; sequitur cõclusio de cõtingẽti possibili. Sed ex utraq; affirmatiua in tali mixtione nulla seq̃t̃ cõclusio, Enimuero ex utraq; negatiua, Si uniuersalis fuerit de necessario fit syllogismus imperfectus, q̃ p cõuersionẽ illius de cõtingẽti in oppositã qualitatẽ, pficit̃: P. In tertia figura ex utraq; affirmatiua, sequit̃ conclusio de cõtingenti tm̃, non aũt de inesse. Similiter ĩ modis uniuersalibus negatiuis, qñ illa de necessario fuerit affirmatiua, sequit̃ cõclusio de contingẽti. Sed in modis uniuersalibus negatiuis, si illa de necessario fuerit negatiua cõcludit̃ de inesse, & de cõtingẽti possibili: B. In hac figura ex tali mixtione nũq̃ infert̃ conclusio de necessario. Tñ ex minore negatiua de cõtingẽti fit syllogismus ĩpfectus. Sed si talis minor fuerit negatiua de necessario nõ fit syllogismus in oĩ materia. Verũ in modis pticularibus affirmatiuis ex una de necessario, & altera de cõtingẽti, concludit̃ solũ de cõtingẽti: P. In modis pticularibus negatiuis affirmatiua existente de necessario, & negatiua de contingenti, concludit̃ solum de contingenti. Aũ

ex eisdem modis si illa de necessario fuerit negatiua: concluditur de inesse & de contingenti possibili. B. Ex altera particulari & altera uniuersali Si minor fuerit negatiua de contingenti: fit syllogismus imperfectus. Et in tali dispositione si minor fuerit negatiua de necessario nihil sequitur. Haec breuibus (quae Philosophus prolixius declarat) noluimus obmittere omnino neque singula curiosius perscrutari. Raro.n. huiusmodi mixtionibus utimur.

De Syllogismis hypotheticis & conditionalibus.

Pe. Multa post Philosophum quidam afferunt de Syllogismis hyppotheticis. Be. Cap. XXXVI.

SYllogismus hyppotheticus, seu conditionalis: qui ex utraque, uel altera premissa hyppothetica, seu conditionali constituitur dici solet: Sed cōditionalium aliae dicuntur simplices: Aliae compositae. Pe. Quot modis formantur simplices. Be. Simplices quatuor modis formantur. Aut.n. utraque cathegorica est affirmatiua: Vt si homo est Animal est: Aut prior est affirmatiua, Et posterior negatiua. Vt si aliquod animal sit sanum, non est aegrum: Aut prior est negatiua, posterior affirmatiua: Vt si non est aegrum, Est sanum: Aut utraque negatiua. Vt si non est animal, non est homo: Et sic fiunt quatuor Syllogismi. Primus. Si homo est animal est. Sed est homo. Igitur est animal. Secundus. Si hoc sanū est aegrum non est: Sed sanum est. Igitur nō aegrum. Tertius. Si hoc non est sanum, hoc est aegrum: Sed non est sanum: Igitur est aegrum. Quartus. Si animal non est homo non est. Sed animal non est: Igitur homo non est. Pe. Possent ne aliter formari: Be. Alii quatuor possent fieri licet imperfecti per destructionem consequentis. Primus sic. Si homo est animal est. Sed non est animal. Igitur non est homo. Secundus. si hoc est sanum, hoc non est aegrum Sed hoc est aegrum. Igitur non est sanum. Tertius. Si aliquis numerus non est par, ille erit impar. Sed hic non est impar. Igitur erit par: Vel sic. Si dies non est, nox est: Sed non est nox. Igitur erit dies. Tenet inter illa ex quorum affirmatione, sequitur aliquorum negatio & ex negatione affirmatio. Quartus. Si non mouetur, non currit. Sed currit, ergo mouetur: Pe. Quo pacto fiunt conditionales compositae: Be. Fiunt etiam conditionales compositae, quas aliqui ita formant. Si est homo, est animal. Si est animal, est substantia. Vel sic. Si est homo est animal. Si est animal non est insensile. Aut sic. Si est homo non est brutum. Si non est brutum non est irrationale. Aut sic. Si non est rationale est irrationale. Si est irrationale est brutum. Aut sic. Si non est substantia, est accidens. Si est accidens non est per se subsistens. Aut sic. Si non est substantia non est per se subsistens: Si non est per se subsistens (& sit) est alteri inhaerens. Vltimo modo. Si non est homo non est admiratiuus. Si non est admiratiuus nō est risilis. Aliqui sic procedūt: Si sit A cū sit B, est C. Alio mō. Si sit A cū sit B nō est C. Item si sit A cum non sit B est C. Item si sit A cū nō sit B nō est C. Quarto mō

Si non sit A cum sit B est C. Item si non sit A cum sit B non est C. Septimo. Si non
sit A cum non sit B est C. Vltimo si non sit A cum non sit B non est C. Pe. Aliqui
ponunt figuras plures horum syllogismorum: Be. Solent ponere tres figuras conditio
nalium. Primam uocant. Quando consequens prioris non uariatum est antecedens
consequentis. Vt dum fit progressus a positione primi antecedentis ad positionem ulti
mi consequentis. Et a destructione ultimi consequentis ad destructionem primi ante
cedentis. Sic & secundam afferunt figuram ac tertiam pro arbitrio suo. Verum inuen
tio horum syllogismorum similis est inuentioni trium modorum uel quinque primae
figurae. Sicut ergo Eudemus & Theophrastus nihil illa inuentione. Sic neque Boetius
& quisquis alius fuerit hac nobis inuentione profuerunt. Non sunt nisi quattuor discur
sus perfecti: Non sunt utiles syllogismi nisi quatuordecim. Nemo uel in hac addidit
quicquam Aristoteli. Quod uel in hac materia ipse non tetigit addere potuit nemo: Pe.
Omnes syllogismi & discursus possunt esse hyppotetici. Nam primum primae figurae
faciam conditionalem sic. Si omne animal est sensile. Et omnis homo sit animal. Omnis
homo erit sensilis. Sic in secundo & aliis: uidentur omnes syllogismi conditionales.
Et uidebis eos praesupponere cathegoricos: Nec aliter fieri posse. Hypotetica enim compo
nitur ex cathegoricis: Be. Discursus conditionales posuit Phylosophus quando syllo
gismum diffiniuit ut sit oratio in qua quibusdam positis oportet et aliud euenire. Quod ui
ablatiuus exponit per si quando & quia. Sed conditionalis sicut nihil ponit in effectu
nil affirmat determinate nilque probat: Vnde solent relinquere conditionem & expone
re per quia. Sic Si homo est Animal est. Sed est homo igitur est animal: Ac si diceret.
Non satis est ad affirmandum dicere si esse est. Sed oportet dicere: quia est A ideo est
B. Vnde haec. Si omne animal esset lapis. Omne animal esset sensile. Non potest expo
ni per quia sed solum per si & quando: Discursus itaque conditionales non sunt noui.
Aut alii ab illis quos diuino illo ingenio adinuenit Aristoteles: Pe. Conditionalis quo
que potius docet discurrere quam discurrat. Dicit enim. Si propositiones tales sequuntur talia. Et
spectat potius ad secundam operationem animi quam ad tertiam: Be. Recte id. Quae igi
tur illo excellenti ingenio Philosophus non distinxit neque tu distinguere cures: Non
sunt ergo alii discursus hyppotetici a cathegoricis. Sed illi idem alio modo considerati:
De syllogismis itaque id sentiendum est quod Philosophus ipse sensit & docet. Non sunt
nisi tres figurae. Et modi quatuordecim: Pe. Vt nil huic libello desit aliquid de syllo
gismo demonstratiuo breuibus afferatur.

De syllogismo demonstratiuo: Et primo de ipsius ac scientiae diffinitione & uaria
acceptione prioris & causae. Be. Cap. XXXVII.



Emonstratio est syllogismus quo non suspitio non opinio aut fides parit
fides est cognitio certa non euidens: Sed scientia proprie accepta in nobis
gignitur. Est itaque instrumentum & modus sciendi proprie: Pe. Quid
nomine scientiae hic accipitur: Be. Scientia hic (non est quaestio) est certa

[illegible] per causam & necessariam [illegible] cognoscimus: Pe. [illegible] contingit per effectum causam & per causam effectum: B. [illegible] per effectum dr̃ a posteriori: Q. uia Videlicet ex [illegible] causas [illegible] modus sciendi: videlicet [illegible] prior [illegible] Omne quod scitur (ut mihi videtur) a [illegible] Na [illegible] simpliciter: Et quendam [illegible] a est natura: & simpliciter notiora [illegible] quoad nos & [illegible] a priori quoad nos: Al [illegible] simpliciter a priori: E t sic [illegible] a posteriori: & sic [illegible] per causam [illegible] per causam [illegible] demonstratio a priori [illegible] demonstrationis [illegible] principia & notiones [illegible] demonstratio a posteriori [illegible] per effectum [illegible] sunt uer [illegible] simpliciter [illegible] Fiunt nec ne demonstrationes alio modo a posteriori q̃ per effectum: B. Fiunt interdum de [illegible] Vel si [illegible] subici bile ex eo quia [illegible] & [illegible]quatur. Vel si ost[illegible] sphericam ex eo q̃ lumen eius augetur spherice uel q̃ ipsa lumen recipiat a Sole ex eo q̃ ea parte qua [illegible] Q uia & quasi a posteriori & non propter quid: Si etiam fiat discursus a causa remota ad effectum: Vt [illegible] aliquid non respirare ex eo q̃ non est animal: & non ex eo quia non ha bet pulmonem [illegible] demonstratio: Q uia [illegible] non propter quid: Vel nullo modo est demonstratio: Q uia nõ sequit necessario: [illegible] animal [illegible] respirat. Nõ ergo [illegible] non respirat quia non est animal: P. An [illegible] genus causae possit fieri demonstratio [illegible]

[illegible] demonstratio [illegible] syllogismum perfectum [illegible]

Cap. XXXVIII.

Q[illegible] causae [illegible] propria causa [illegible] principia [illegible] ostendi propriã causa [illegible] a priori: Et contra a posteriori: P. Q uan do perfecte aliquid scimus: B. T unc effectus seu causatum perfecte scim quando per [illegible] causam in quolibet genere ostendimus: P. An opus sit syllogismo ad cognoscendum hoc per illud: B. Q ui cau sam assignat alicuius effectus syllogismo saltem tacite & implicite semper utitur. Nam qui dicit [illegible] Luna Eclypsatur quia terra interponitur [illegible] processum Q uandocumque [illegible] inter Solem &

[illegible] Luna eclypsatur [illegible] [illegible] cauda Draconis & Luna in opposito [illegible] inter Solem & Lunam [illegible] Luna eclypsatur [illegible] potissimum demonstratur. B. A [illegible] demonstratio [illegible] sit in primo modo primae figurae [illegible] non esse in secundo modo eiusdem figurae [illegible] demonstratio [illegible] ostensiuum [illegible] syllogismum [illegible] ad [illegible] ductum est. P. Multi credunt se scire [illegible] habere causam [illegible] quia uera non sunt [illegible] Q [illegible] se scire [illegible] Negationis una. Vt nihil [illegible] Et dispositionis [illegible] de [illegible] putant se scire. A quibus [illegible] duplex [illegible] Q [illegible] ignorantia dispositionis [illegible] B: Duobus. Ex syllogismo [illegible] Falsigraphia [illegible] paralogismus [illegible] Q [illegible] illi Syllogismi [illegible] S [illegible] dispositionis [illegible] syllogismo falsa [illegible] syllogismos falsigraphia. S [illegible] syllogismo [illegible] deductio paralogismum: quia syllogismus [illegible] & non [illegible] monstratio est instrumentum [illegible] esse syllogismum [illegible]

Demonstratio non fit per syllogismum Circularem [illegible] accipiendi [illegible]. B. Cap. XXXIX.

S [illegible] in causis per se & essentialiter [illegible] non procedit. Nam si A. est causa B. ipsum B. Non potest esse causa A. in eodem genere causae. Neque in infinitum [illegible] Q [illegible] non [illegible] causa prima [illegible] Q [illegible] prius Q [illegible] quia [illegible] non est primum [illegible] prius [illegible] neque in demonstrationibus. Sed [illegible] ulterius per priora non demonstrantur, neque posteriora possunt respectu eorum [illegible] priora. Q [illegible] & [illegible] impossibile [illegible] eorundem esse posteriora: Non oportet igitur demonstrare A. p B. & [illegible] sic demonstraremus A per A & idem p seipsum. Vt homo est risibilis: Q [illegible] est risibilis. Pe. Solet demonstrari unum per aliud [illegible] igitur [illegible] diuerso genere causarum fit demonstratio [illegible] per B. & B. per A. Nam sicut ambulatio [illegible] corporis exercitatio efficit sanitatem [illegible] demonstratur [illegible] genere causae efficientis. Et sicut sanitas est causa finalis [illegible] exercitationis. Sic deambulatio potest per illam demonstrari in genere causae [illegible]. Neque tamen demonstratur A per A quia A respectu A nullo modo est causa. Q [illegible] in eodem genere nec in alio. Pe. Ostendimus seu ostendere solemus causam per effectum: Et contra effectum per causam. Vbi etiam uidetur fieri circulus. Be. Altercantur de hoc uiri Illustres: Nam aliqui praesupponentes [illegible] nihil posse demonstrari nisi ex notioribus

ipsi demonstranti, dicunt: si per effectum qui est notior nobis, ostenderemus causam ignotiorem nobis, non possemus regredi ad ostẽdendum effectum ꝑ causam. Quia id repugnat ipsi demonstratiuo processui, de cuius natura est ut procedat ex notioribus ipsi demonstranti. Causa uero tunc ignotior esset. Aliis uidetur cõcedendum talem circulum. Quia philosophus eum docuit, & ipso usus est, & in diuersis sciẽtiis & in eadẽ. Non autem uerisimile est ꝙ tradidisset precepta quæ nullibi ueritatem sortirentur. Et presertim quia & ipse usus est eiuscemodi preceptis. Neq; ex hoc sequitur ut sit demonstratio circularis. Quia quando unus progressus est a posteriori, alter a priori, non est proprie circulus. Quia non est uniformis regressus. P. Philosophus ipse. viii. phi. per æternitatem motus, ꝓbat a posteriori æternitatem motoris. Et deinde in fine eiusdem libri per æternitatem motoris, ꝓbat æternitatem motus. Et primo Po. dicit nos posse per non scintillare demonstrare planetas esse nobis propinquiores. Et iterum per hoc ꝙ sunt prope, eos non scintillare, & lunam esse sphericam, quia spherice illuminatur. Deinde per id quia est spherica icirco spherice suscipere lumen. Et secundo de coelo per dextrum ostendit principium motus. Et ecõtra per principium motus ostẽdit dextrũ. Sed ego tua cupio audire. B. Vtriq; si recte intelligantur, recte senciunt. Pro cuius rei intelligentia pono has conclusiones. Prima est. Si omnis demonstrans (ut uidetᷣ dicendum) procedat ex notioribus sibi. quando per effectum, demonstrat causam, non potest illico regredi, ut per causam demonstret effectum. Quia ꝓgrederetur ab ignotioribus sibi. Quod discursui demõstratiuo, stante illo presupposito, repugnat. Secũda conclusio. Si cui causa esset notior effectu, ut in Mathematicis quæ dicuntur esse in primo gradu certitudinis, non posset regredi ab effectu ad cãm, ex quo est sibi effectus ignotior, & opporteat ex notioribus demonstranti procedere. Tertia conclusio. Quia uiso effectu, non statim causam agnoscimus, sed admirantes per uarios progressus (ut ipsæ philosophus testatur) eam inquirimus: & tandem inuentam multis uiis & experientiis eam esse illius effectus causam precisam & adæquatã limpido cernimus: & tũc ab illa ad effectum optimo iure procedimus. Sicuti Christiani credunt Euangelio, qa credunt Ecclesiæ: Deinde credunt ecclesiæ, quia Euangelio. Et sicut Samaritani Christo propter uerbum mulieris: Deinde propter Christũ ipsi mulieri credebant. Dicimus n. sicut & ipsi dixerunt, etiam si nunq̃ uidissemus eclypsim tot sunt aliæ experientiæ quibus agnoscimus interpositionem esse causam, & ita regredimur. Quarta conclusio. Quia demonstrare, non est per causam effectum esse ostendere, quia ante cognitionem causæ, noueramus effectum: Sed est tali effectui causam cur sit assignare: Et hoc est per causam scire, quod est causam effectus habere, non curãdo si notior sit nobis, uel ignotior, modo sit causa euidenter certa, & adæquata. Qua posita ponatur effectus, & remota remoueat. Et affirmatio causæ sit affirmatio effectus. Et negatio illius sit negatio effectus. Quinta conclusio. Inuenta causa, possumus sic procedere. Quandocunq; talis effectus est, etiam illa causa ut sit oportet. Et ecõtra. Deinde alium progressum apponere. Licet quandocunq; eclypsis est, etiam interpositio corporis opaci sit. Et econtra Tamen non est eclypsis causa interpositionis: Sed interpositio est causa eclypsis. Sexta

conclusio. Posset aliquis prius uidere interpositionem q̃ eclypsim, uel utrūq; simul Vt patet in quodam exemplo philosophi. Et nescire alterum illorum esse causam, alterum effectum, & tunc non diceretur scire nisi progrediatur hoc effectum, illud uero causam ostendendo. Septima conclusio. Quia licet interdum teste Comentatore: secūdo Phi. cognoscimus rem a posteriori Vt puta per eclypsim interpositionem: Et deinde eandem interpositionem cognoscimus a priori. Puta interpositionem terræ inter solem & lunam per hoc quia sol est in capite draconis, & Luna in cauda. Aut ecõtra. Tamen iste non est proprie regressus: sed forsan occasio regrediendi. Nam nota illa causa a priori possumus ab illa regredi ad effectum propter illud adminiculum appositum. Itaq; ostensa per effectum causa, non possumus statim regredi a causa ad effectū: Sed habita de causa illa notitia a priori, poterimus per eam tāq̃ iam notiorem concludere effectū. Hæc de regressu. P. Philosophus secundo posteriorum, uidetur demonstrationē circularem approbare ita dicendo. Quemadmodum uidemus aliquorum esse generationem circularem reciprocam, & mutuam. ita & demonstrationem eorū oportebit reciprocam conspicere. Quam Hermolaus obambulatoriam uocat, quasi remeantem, & circulo procedētem. In rebus autem manifesta est circularis generatio. Nam depluta terra attolluntur uapores: qui deinde densantur in nubem: Et illa rẽsoluitur in pluuiam: Tandem terra iterum erit depluta: Incipe a quocūq; illorum malueris uidebis remeationem manifestam, & reciprocationem. Igit̃ & in eorum demonstrationibus erit obambulatio & circuitus. B. Non est omnimode circulus, neq; in generatione illorum: neq; in demonstratione. Non. n. reditur ad idem numero: Et illæ demonstrationes si processerint a posteriori concludunt necessario. Nam si pluuia est, necesse est nubem præfuisse: Si nubes est necesse est & uaporem præfuisse: Si uapor, & terram deplutam: Si terra depluta, & pluuiam: sed non illam priorem numero. Et nubem & uaporem alium numero. Si autem processus formetur a priori, non concluditur necessario semper: Sed solum ut plurimum, & solet uocari demonstratio phisica: Nam si uapor est, ut plurimum & nubes fiet: Si nubes, & pluuia.

Medium demonstrationis eē diffinitionē uel utriusq; termini primi & postremi, uel solū postremi distinguendo de duplici diffinitione ostēdit. P. C. XL.

DEmonstratio ex quo est Syllogismus, ut ex tribus terminis constet opus est. Be. Demonstratio non est syllogismus ex oppositis, qui solus inter syllogismos ex duobus dumtaxat cōstat terminis. Vno tn̄ pro duobus utimur. Ex tribus ergo. Pe. Qui sunt illi: Be. Superius diximus, ubi situ primo C. deinde B. Sed nō per lineam indirectum protractam: Tertio A. per lineam directam a C. distantem posuimus. Pe. Noui ista, sed hi tres termini sunt hac in materia singulares. Be. Si a priori procedamus medium, quod oportet esse causam non solum cognoscendi (Nam effectus est quandoq; causa sua causam cognoscendi) sed etiam essendi. semper est causa

seu diffinitio. C. siue primus terminus positione, est ipsum diffinitum, siue subiectū continens passionem: A. siue tertius terminus, quem alias postremum diximus, est ipsa passio, seu effectus. Et hæc est declaratio trium terminorum in demonstratione potissima, & a priori ponendorum. A posteriori uero quo pacto termini ordinādi sint, statim perspicies. Medium in demonstratione potissima, & a priori, est causa utroq; modo, Quia essendi & cognoscēdi. A posteriori, altero solum: Quia cognoscēdi & nō essendi. Pe. An semper diffinitio sit medium in demonstratione potissima: Be. Omne propter quod effectus est, uel passio inest, solet uocari diffinitio, ut colligimus a Philosopho i Metaphisicis Et sic interpositio, est diffinitio eclypsis: Et ita causa & diffinitio idē sunt. Diffinitio ergo quædam exprimit essentiam, & dicit quid est. Quædam solum dicit propter quid est. Quamobrem, si per animal rationale, demonstrarem hominē esse capacem disciplinæ, Animal rationale erit diffinitio hominis, exprimens quid est, & diffinitio disciplinæ capacis dicens propter quid inest: Si autem per interpositionē ostēdam Eclypsim, interpositio erit diffinitio solum Eclypsis, & non subiecti eius: Semper ergo medium demonstrationis potissimæ, erit diffinitio. Sed interdum est diffinitio utriusq; extremitatis, seu utriusq; termini primi situ & postremi, Minoris quidē dicens quid: Et maioris dicens propter quid. Interdum est diffinitio solum maioris extremitatis, seu postremi termini dicens propter quid: Pe. Propter hanc difficultatem forsan aliqui dixerunt medium demonstrationis esse diffinitionem minoris extremitatis seu subiecti. Alii maioris, seu passionis: Be. Asserentes diffinitionem passionis esse medium decepti sunt, ex eo quia Philosophus dixit medium esse diffinitionem primi termini, credentes ipsum per primum terminum intelligere A, seu maiorem extremitatem, Cuius oppositum iam probauimus: Neq; aduerterunt passiones quasdam esse omnino simplices: & ita indiffinibiles diffinitione quid rei.

Quo pacto passio se habeat ad subiectum & eius diffinitionem, opiniones inducit. P. Cap. XLI.

SI medium est causa, & causa sit illud ad quod sequitur aliud, passio erit alia res a subiecto. Be. Propter hoc alii ponunt passionem esse aliam rem a subiecto. Alii partes essentiales ponūt aliam rem a diffinito, seu subiecto, & passione. Licet passio & subiectum sint idem. Alii dicunt omnia illa, tria esse unam rem: & nomine causæ in tali demonstratione, accipi principium simplicis emanationis. Alii nomine causæ intelligunt aliquid necessario presuppositum. Alii quod dicitur causa, Non quia sit: sed quia si distincta realiter poneretur, causare tale effectum. Alii dicūt in subiecto esse causam productiuam talis rei tamq̄ alterius: Sed addunt in eodem subiecto esse uim unitiuā: Ita ut passio dum producitur, uniatur: & dum unitur producat: Sed prius natura producitur, & posterius natura unit: & quasi absorbetur. Alii putant talem demonstrationem non esse per causam efficientem, sed quasi formalem, Sicut Mathematici dicunt

demonstrare p cām formalē·quia alias causas nō considerant: Sed p nunc hæc preteri mus: P. Passio posterior·demonstrat̄ nec tñ prior est cā eius. Sed qa presupponit̄ ab ea: Oē aūt necessario prius aliquo·& necessario presuppositū ab illo·pōt uocari aliquo mō cā illius: B. Q ñ subiectū·ut res·seu ens·caret diffinitione. tūc prima passione·ut unitate demonstrat̄ secunda: Videlicet·ueritas·Et iteꝝ p ueritatē bonitas·V tꝭ i Metha phisica. Sed de hoc alias: P. Demonstrantē sicut·& syllogizantē·oportet cōcludere cō plexū ex cōplexis. Quia tertia operatio·secunda presupponit. Cōplexa uero·necessa rio presupponunt in complexa. Quia secunda operatio·presupponit primam: Anteq̄ ergo demonstremus·iam subiectum & passionem·ac diffinitionem·seu medium agnoscimus: Immo anteq̄ demonstremus rem·iam esse talem interdum nouimus: Quid ergo est demonstrare.

Tria uel quatuor ponuntur precognita·& duo modi precognoscendi·qui etiam uarie accipiuntur. B. Cap. XLII:

DEmonstrare non est rē esse talē asserere·Vtputa Solē·aut Lunā labo rare: quia id prospicimus·sed proprie est·cur sit res talis ostendere: Est quippe demonstrare·rem per r causam ostendere: & quod illius sit causa: Necq̧ aliter se posse habere: Qui sic ostēdit·docet: Et qui sic addiscit·est scire cēsendus: Tria autem necesse est precognoscere anñ demonstratio nem. Principium primum: Subiectum & passionem Immo & medium. P. Verum est·Sed noto medio·ut medium est·statim fit demonstratio·Illa uero tria·longe ante præcognosci possunt·Nam diu ante·Lunæ labores & Solis defectus agnoscere uale mus & mirari: habito medio·seu causa cessat admiratio. Iccirco forsan philosophus nil dixit de præcognitione medii·Posset tamen fieri ut medium etiam precognouissemus fundamentaliter·nesciendo illud esse medium·aut causam·ut iam diximus. B. Scito tñ duas esse precognitiones·uel potius duos esse modos·illa tria precognoscēdi. Videlicet Quid·Et quia: P. Vtro illorum modorum precognoscimus subiectum. B. Vtroq̧ P. Quid illis notis designatur. B. Quid subintellige per nomen importatur: uel qd est res talis: Est. n. qd nominis·& quid rei. Illa uero nota quia·trifariam supplet̄. Quia uidelicet est ens. Quia est uerum. Quia est de quo aliquid est demonstrabile: P. Ap plica hæc ad subiectum: B. Subiectum precognoscimus precognitione quid. interdū dūpliciter. Videlicet quid per nomen importatur: & quid rei·si potest diffiniri. De eodē etiam precognoscimus quia est·uidelicet ens·& quia est de quo aliqua passio demōstra ri potest: P. Quomodo precognoscitur passio: B. De passione precognoscimus qd nominis solum·uel etiam quid rei·si sit diffinibilis·diffinitione dicente quid est·Sēper n. est diffinibilis diffinitione dicente·pp qd est Nisi fuerit prima passio subiecti indiffini bilis: Et quia est ens: Non autem quia est de quo aliquid est demonstrabile·Sed quia ipsa de alio est demonstrabilis. P. An quid rei·& quid nominis sint idem. B. Non sem per: Multa. n. sunt quæ habent quid nominis·Quæ tamē carent·quid rei Vt ens·seu

res·ac ultimæ

res: ac ultimæ differentiæ. & quæcunque sunt simpliciter simplicia. In habentibus tamen quid rei idem est quid nominis. & quid rei. P. Istud multis absurdum uidetur. Quia quærere quid per nomen importetur. Et quærere quid sit res illa quæ per nomen importatur sunt uariæ quæstiones: B. Quid nominis & quid rei possunt accipi bifariam. Interrogatiue, put uidelicet quærunt. Et sic ualde inter se differunt. Et responsiue. Et tunc sunt idē. Vt si quęrenti quid nomine huius uocis Homo significetur. Respondero hæc res homo. Et si quæręti qd est Homo Respōdero est animal rationale: Ecce respōsiue ad quid nominis dicimus homo. Et ad quid rei dicimus animal rationale. Nunc autem homo & animal rationale sunt idem. Patet igitur. q id quod respondemus interrogati per quid nominis est idem illi quod respondemus interrogati p qd rei si detę qd rei sicut idē sunt diffinitum fundamētaliter & diffinitio. Et quod quid est cum eo cuius est. P. Qua precognitione precognoscitur principium. B. De principio puta de quolibet dicitur esse uel non esse non precognoscimus quid proprie nisi etiam complexa habeant quid nominis uel quid rei: Sed quid rei non habent. Essent enim species propriæ uel equiualēter. Neque proprie quid nominis. Sed potius quid nominum. Plura enim nomina & uocabula complectitur principiū. Nisi per quid nominis primum aut secundarium significatum ipsius complexi intelligeres: Sed de principio proprie cognoscimus quia est. supple manifeste uerum. P. An primum principiū ingrediatur formaliter demonstrationem.

An primum principium ingrediat formaliter demonstrationem. quo nil uerius Et de principiis comunibus & specialibus. B. Cap. XLIII.

PRimum principium non ingreditur formaliter aliquam demonstrationem ostensiuam sed solum ducentem ad impossibile. Si enim impossibile fuerit negare necesse erit affirmare. Nam si unum contradictoriorum fuerit falsum reliquum erit uerum. Et econtra Virtualiter autem ingreditur omnem & contrahitur ad speciales terminos. P. Aliqui dixerunt primam dignitatem siue primum principium ingredi formaliter primam demonstrationem dumtaxat. Qua sententia plures altercationes discipulis reliquerunt. Nam alii putauerunt primam demonstrationem esse hanc. De quolibet dicitur esse uel non esse. Sed Deus est ens. Igitur Alii sub eadem maiori ponunt hanc minorem. Sed substantia est ens. Et concludunt Alii subassumunt. Sed hoc ens est ens. Igitur. Alii autem sic minorem formant. Sed unum est ens. Igitur de illo dicitur esse uel non esse. B. Quod nullo modo est demonstratio non potest dici prima demonstratio. Nullus autem illorum discursuum est proprie demonstratio. Quia nullus habet conditiones ad demonstrationem pertinentes. Nullus.n. est per causam ad effectum neque econuerso neque ex propriis causis. P. An scientiarum sint principia distincta. B. Vnaquæque scientia propria habet prin

cipia quibus longe magis adherendum est q̃ conclusioni. Nam propter quod unumquodq; est tale ipsum est magis tale. Vt propter quod tamq̃ finem amamus illud magis amamus: P. Quomodo illa maxima erit uera. B. Quia ueritas principiorum est causa precisa & essentialiter ordinata & uniuoca ueritatis conclusionis & ipsa ueritas in qua comparantur capit intensionem & remissionem: iccirco maxima illa in proposito & in similibus dicitur uera. P. In genere per se notorum quid notissimum: B. Primo principio nihil omnino est notius aut uerius. Et opposito illius nihil ignotius & falsius: P. An prima principia possint demonstrari: B. Primorum principiorum non est demonstratio neq; propriæ sciẽtia; Sed aliquid dignius. Videlicet intellectus: P. Si omne quod scitur per demonstrationem scitur. Et principia non possint demonstrari quomodo principia dicuntur magis conclusione sciri. B. Si accipiamus sciẽtiam pro omni cognitione certa & euidenti tunc non solum conclusionem sed etiam principia scimus & magis scimus: Sed si accipiamus sciẽtiam pro cognitione per demonstrationem parta tunc principia non sciuntur sed intelliguntur aperte & limpide. P. Nemo potest magis adherere cõclusioni q̃ principiis inquit philosophus. Neq; sciẽs neq; melius dispositus q̃ sciens. Quis sit melius dispositus q̃ sciens scire uellem: B. Proiicit quandoq; os Græcus ille: Nec est canis qui illud possit rodere: Tamen Doctor Angelicus Intelligentem seu principia cognoscentem esse melius dispositum ipso sciente ut sciens solum est recte asserit: Et si scientem a sapiente distinxeris ut sexto Moralium distinguitur sapiens qui diuina & altissimas causas contemplatur melius sciente dispositus inuenietur: Omnes aliæ expositiones pingui mineruа procedunt. Vt illa q molles carne nec tamen scientes dicantur melius dispositi scientibus quom possint esse sciẽtes æque molles ac etiam carne molliores: Si itaq; dentur melius dispositi q̃ scientes non sunt alii q̃ intelligentes & sapientes. Si uero non dentur melius dispositi philosophus loquutus est cum conditione si darentur: Nam Textus sic pronunciat: Neq; sciens Neq; melius dispositus q̃ (si contigerit) sciens. Sed aduerte ad errorem paulopost positum. Siquidem oportet simpliciter scientem non incredibilem esse. Nam Faber ille (cuius doctrinæ & probitati summe afficior) sic legit: Oportet simpliciter scientem non mutabilem seu immutabilem: non dimouibilem uel immouibilem a sua sententia esse: Qui enim simpliciter scit aut intelligit: certus est & firmiter adheret. De his autem in explanatione ipsius libri inchoata sed nondum perfecta latius: P. An possimus contra negantes principia disputare: B. Quom illa sint tamq̃ Ianua in domo per manifestiora procedere non poterimus; Quandoq; tamen ad scientiam communem recurrimus. P. Quæ principia propria quæue comunia dicuntur: B. Principia comunia dicuntur quæ uel omnibus scientiis. Vt dignitas illa uel pluribus. Vt omne totum est maius sua parte conueniunt. Principia propria quæ uni duntaxat scientiæ addicuntur; Vt cui competit diffinitio & diffinitum in Logica. Licet sit commune applicatione & usu omnibus. Et Omne continuum est diuisibile in infinitum. In Geometria: P. Quæ sint premissarum condiciones aperito.

De conditionibus præmissarum demonstrationis. Et noua formatione Syllogismi demonstratiui. B. Cap. XLIIII.

Quoniam mutabilia & corruptibilia sunt illa, quæ non semper eodem modo, sed nunc taliter, alias aliter se habent, de rebus sub tali conditione, nulla prorsus est scientia. Esset. n. quandoq; causa sine effectu, uel effectus sine causa: Ex quo sequuntur hæc. Omnis demonstrationis premissæ, oportet ut sint necessariæ, & non possunt aliter se habere. Item omnis demonstrationis premissæ, sunt de omni, Sic ut non solum cuilibet tali, sed etiam semper insint. Tertio, Omnis demonstrationis premissæ, si concludatur passio de subiecto per diffinitionem, sunt per se, uel primo modo, uel secundo modo, Quandoq; tamen dicuntur esse p se etiam quarto modo. Sed non ita proprie. Nam calor calefacit per se illo modo, non tamen necessario. Tandem omnis demonstrationis premissæ habent predicata uniuersalia, quia primo insunt: P. Quid est primo inesse. B. Primo inesse, est conuertibiliter inesse, & secundum quod ipsum, & propria ratione inesse: P. Quæ per se primo modo. B. Per se primo modo predicantur quæ essentialiter predicantur. Vt genus, Et differētia de specie, Et species de indiuiduo: P. Quæ secundo modo: B. Per se secundo modo quæ in quale accidentale conuertibile predicantur: P. Quæ tertio. B. Per se tertio, idem est quod seorsum seu separatim. Vt Cato per se ambulat. Vel quando aliquid ex natura inest incomunicabiliter si talia dentur: Vt si homini inesset aliqua aptitudo ꝑpter quam diceretur species & animali propter quam diceretur genus. Talia eis sicut incomunicabiliter, sic & per se tertio modo conuenire dicerentur. De quo alias: Pe. Quæ quarto modo: Be. Per se quarto modo predicatur effectus de causa per se, non per accidens: cuiuscunq; generis fuerit illa causa. Vt calor calefacit effectiue. Calore caleo, & albedine albeo formaliter, Sanitate deambulo, uel uictoria gaudeo, tanq̃ propter finē. Materia uel subiecto trāsmutor, tanq̃ causa materiali. Et si quid esset causa alicuius & subiectum per quod illud diffiniretur, tunc ibi reperiretur & quarti & secundi modi perseitas: Alia tamen ratione ibi esset secundi, Alia quarti perseitas. Nam perseitas secundi est inhesionis, seu predicationis, Quarti uero causalitatis. P. Aliqui primum modum predicandi per se, a demonstrationibus excludunt: B. Neq; primum, neq; secundum, si uerba philosophi recte construxerimus, a demonstratione excludemus, prout in nostra expositione dilucidauimus: textum intricatum construendo. P. Ex quo singularia sunt corruptibilia de eis non fit demonstratio. B. Quamuis singularia prout existunt, sint corruptibilia quando tamen pro illis fit distributio respectu predicati per se primo, uel secundo modo, abstrahunt ab existentia, & omni accidente per accidens, & sunt necesse esse: Et ita ingrediuntur demonstrationem. P. Ex quo passio non conuertitur cum singularibus neq; inest eis secundum quod ipsa, hoc est secundum naturam ipsorum: & ſm rōnem ipsorum, ut patet per Philosophum: silr nec diffinitio conuertit cum illis. Quō ergo

demonstramus dicendo. Omne animal rationale est disciplinabile. Omnis homo est animal rationale. Igitur Omnis homo est disciplinabilis. B. Ego iccirco potissimam demonstrationem sic formarem: Animal rationale est per se, & secūdum quod ipsum disciplinabile: Homo est per se, & secundū quod ipsum animal rationale. Igitur homo per se, & secundum quod ipsum est disciplinabilis: Ex his autem sequitur distributio. Nam hæc, Omnis homo est disciplinabilis, Est secūdario uera. Hæc autem, Homo est talis, primariæ per se, & secundum quod ipsum, est uera. P. De mutabilibus & corruptibilibus ut talia sunt, est demonstratio, & scientia Nam naturalis illa docet. B. Aptitudo necessario: & semper inest, Actus fluit, ac instabilis est, Vbi aduerte nullum actum rebus quæ sunt ab alio necessario inesse: Possibile namq; absolute est, deficere luminaria sine interpositione, & interpositionem esse sine defectu. Sed hæc & eiusmodi alia, sunt necessaria aptitudine: Nequit enim esse ullo modo, ut luminaria non sint apta ex tali interpositione deficere: & quod interpositio non sit causatiua talis defectus.

De triplici allucinatione, q̄ potest accidere circa uniuersale. P. Cap. V.



Vot modis circa uniuersale contingit errare: B. Trifariā allucinamur uel circa id erramus. Primo modo. Si alicuius generis nō esset nisi species una nobis nota, aut unius speciei tantum unum indiuiduum, possemus credere tale genus conuerti cum specie. Et proprium generis cōuerti cum speciæ. Vt habere tres duobus æquales cum Ilochele. Similiter, & speciem atq; proprium speciei, conuerti cum indiuiduo, Vt Solem cum hoc Sole. Et Phœnicem cum hac Phœnice. Et proprium solis, Vt esse maxime luminosum, conuerti cum hoc Sole. Secundo modo. Si superius cum quo uniuersale conuertitur: & cui secundum quod ipsum inest, esset ignotum & innominatum, quāuis omnia inferiora essent nominata & nota: Vt si triāgulus esset innominatus, licet omnes suæ species cognoscerentur, & crederemus q̄ habere tres æquales duobus, conuerteretur etiam cum omnibus speciebus simul sumptis, erraremus: quia nō conuertitur, nisi cum triāgulo, & illi primo, & secundum ipsius rationem inest. Tertio modo, quando uniuersale, Videlicet passio aliqua pœne omnibus speciebus alicuius generis, uel pœne omnibus indiuiduis alicuius speciei inesset: & crederemus illud conuerti cum genere, uel cum specie, erraremus, credentes q̄ sicut quando parum deest, nihil deesse uidetur: ita quando paucis talibus non inest, q̄ omnibus insit. Exemplum, aptum uidere conuenit pœne omni animali, Si crederemus illud conuerti cum animali quod est sicut totum, & tamen conuerteretur cum aliquo inferiori ad animal, quod est sicut pars in toto. Erraremus in assignatione uniuersalis: Hæc de syllogismo demonstratiuo tetigisse sufficiat. P. De inueniendo prompte concludendi medio, solent regulæ quædam dari.

De arte inueniendi prompte Medium: Et primo ponuntur octo preambula .B. Cap. XLVI.



On satis est syllogismos conficere nosse, nisi eos etiam prompte, & expedite proferre sciamus. Vt ergo id facile fiat, & cum uoluptate, de medii inuentione nõnulla considerabimus: & quasi preambula premittemus :P. Da preambula .B. Primum preambulũ. Aliqua sunt quae de nullo predicant, Vt Cato, & Lælius: Et alia singularia sensibilium, seu accidẽtalium, quæ & si dicuntur de singularibus substantiæ, tamẽ per accidens. Aliqua sunt quæ de aliis quidem predicant: Sed nil de illis predicatur, nisi prout sunt in mente & secundum accidens, Vt generalissima, seu transcendentia, Nam in predicatis per se, oportet ponere statum: Aliqua sunt quæ de aliis etiam per se predicantur, & alia de illis, Vt ea quæ sunt inter generalissima, seu trãscendentia & indiuidua, Et ex illis quæ possunt subiici, & predicari, communiter fit syllogismus :P. Da secundũ preambulũ :B. Secũdum preambulum. Data aliqua cõclusione, cõsidera ea q̃ sunt cõuertibilia cũ terminis ipsius Sicut sunt diffinitiões eoꝝ, & ꝓprie passiones .P. Da tertiũ:B. Tertium preambulum, Diligẽter sunt consideranda antecedentia, & consequentia, & extranea terminis conclusionis probandæ. Et intellige antecedentia, uel consequentia accidentaliter, uel essentialiter :P. Da quartum preambulum .B. Quartum preambulum, Antecedens terminus respectu subiecti, uel predicati conclusionis, dicitur ille q̃ est inferior, seu minus communis uel qui secum cõuertitur, Vt homo respectu animalis, Et risile, seu animal ratiõale respectu hominis. Et homo respectu illorum :P. Intelligo ut quicquid uniuersaliter subiicitur, dicaẽ antecedens ad illud, cui sic uniuersaliter subiciẽ Consequens uero est terminus communior, siue superior: Et qui est conuertibilis, Vt animal respectu hominis, Et coloratum respectu albi, Et risile respectu hominis, uel disciplinabilis. Quicquid.n. uniuersaliter predicatur de aliquo, dicitur consequens ad illud :B. Recte .P. Extraneus autem terminus nuncupatur qui ab altero extremorum conclusionis uel ab utroq; uniuersaliter negatur, & remouetur, Vt lignum ab homine, & risili: ac etiam animali. Quicquid.n. uniuersaliter remouetur ab aliquo, dicitur extraneum illi: Sed da quintum preambulum :B. Quintum preambulum Cõsiderandum est si antecedens sit essentiale Sicut est omne per se inferius, Vt rosa respectu floris. Vel si sit accidentale, Vt coloratum respectu quanti, Vt animal respectu colorati, Vel rosa respectu pulchri, & odori :P. Da sextum .B. Sextum preambulum Aliqua consequuntur, & antecedunt secũdum ueritatem, Vt ea quæ diximus. Aliqua: secundum opinionem, Vt si quis nesciens æquiuocationem putaret substantiam esse consequens respectu quantitatis continuæ, ex eo quia ad corpus sequitur continuum ac etiam substantia :P. Da & aliud :B. Septimum preambulum, Inuenire consequẽs alicuius termini, est inuenire sup̃ius illius p̃ se, uel p̃ accidẽs, aut ẽt conuertibile: Inuenire autem antecedens, est inuenire inferius illius, p̃ se, uel p̃ accidens: ac etiam conuertibile.

P. Da octauum: B. Octauum preambulum refert Inuenire consequens ad utramq; extremitatem, & ad alteram solum, Quia inuentio prior est utilis, posterior inutilis. P. Da regulas.

Hic ponuntur duæ regulæ. B. Cap. XLVII.

PRima regula. Si concludere cupias A, hoc est uniuersalem affirmatiuam, cõsidera illius subiectum & predicatum: & reperias terminum consequentem ad subiectum, qui uniuersaliter dicatur de illo, & antecedentem ad predicatum, de quo uidelicet predicatum cõclusionis dicatur uniuersaliter: Vt si uelis concludere: ut omnis homo sit risilis: Accipe aliqd de quo primũ dicat̃ risile uniuersal̃r, Puta aĩal rõnale, aut disciplinabile, aut admiratiuũ, aut aptũ adridẽdũ. Et deinde ut illud dicat̃ uniuersal̃r de homine. Similiter si uis cõcludere oẽm hominem esse animal, necesse est accipere pro medio aliquid conuertibile cum animali, Vt sensile, uel conuertibile cum homine, Vt animal rationale, uel admiratiuum, uel aliquod quod sit inferius ad animal, & superius ad hominem. Vt bipes, uel gressibile. Sic intellige de quocunq; alio predicato cõclusiõnis quod uniuersaliter predicatur. Aliud. n. medium inueniri non potest, nisi uel quod sit conuertibile cum predicato, uel conuertibile cum subiecto. Vel inferius ad predicatũ & superius ad subiectum. P. Da secundam regulam: B. Secunda regula. Si uis cõcludere. I. hoc est particularem affirmatiuam, nosti iam illam posse concludi tripliciter in tertia figura. Et unice in prima. Si ergo in Darapti: Accipe pro medio antecedens, tam ad subiectum, q̃ ad predicatum. Hoc est ut uel sit conuertibile cum utroq;, uel inferius ad utrumq;. Vt si probare uelis aliquem hominem esse risilem, Accipe hominis diffinitionem, aut aliam passionem ꝑ medio. De quo prius dicatur risile uniuersaliter, deinde homo: Si autem probare uelis aliquod animal esse uiuens, accipe minus comune ad utrumq;, Vt hominem de quo uniuersaliter dicatur uiuens, & animal, Si autem uelis inferre ex. I. A. Accipe medium quod subiectum antecedat. Et predicatum uel antecedat: uel consequatur. Vt si uis inferre priorem conclusionem, accipe ut supra. Si posteriorem, Videlicet aliquod animal est uiuens, Tunc etiam cõgruum est medium idem: Sed si uis facere ut medium antecedat subiectum, & consequatur predicatum, oportet subiectũ eẽ superius ꝑdicato ex sui nã. Sit hæc cõclusio, Aliqua substantia est aĩal. Accipe ꝑ medio ipsum uegetatiuum Sic, Aliquod uegetatiuum est animal: Omne uegetatiuum est substantia, Igitur aliqua substantia est animal. Si autem uelis, concludere ex A, I, in prima figura, aut tertia, accipe medium, quod quidem sit antecedens ad predicatum: Ad subiectum autem siue antecedens sit, siue consequens, non est curandum. Vt si uis inferre aliquod animal esse substantiam, potes accipere medium quod antecedat utrumq; Sic Omnis homo est substantia. Aliquod animal est homo. Et in tertia Sic. Omnis homo est substãtia, Aliquis homo est animal. Et potes accipere medium quod predicatum antecedat, & subiectum cõsequatur, Sic, Omne uegetatiuum est sub

stantia. Aliquod animal est uegetatiuum. Et in tertia Sic/Omne uiuens est substātia/ Aliquod uiuens est animal: P. Da tertiam regulam.

Ponuntur duæ aliæ Regulæ. B. Cap. XLVIII.



Ertia regula/ Si uis concludere E/seu uniuersalem negatiuam/ Aut ergo uis ex E/A/hoc est in Celarent/ Aut in Cæsare. Accipe mediū consequēs ad subiectum. Extraneum uero predicato: Vt si uis inferre nullam rosam esse lapidem/accipe aliquid superius rosa. Extraneum lapidi Sic/Nullū uiuens est lapis. Omnis rosa est uiuens. Igitur nulla rosa est lapis. In cesare autē Sic/Nullum uiuēs est lapis/ Omnis saphyrus est lapis. Igitur nullus saphyrus est uiuens: Aut uis cōcludere ex A/E/ Videlicet in Camestres. Accipe mediū extraneum subiecto/consequens autem ad predicatum/ Vt si uis eandem conclusionem inferre/ Accipe aliquid superius ad lapidem/& extraneum rosæ/ Vt inanimatum Sic. Omnis lapis est inanimatus/nulla rosa est inanimata/ Igit nulla rosa est lapis. P. Da quartam regulam: B. Quarta regula/ Si te oporteat inferre/O/seu particularem negatiuam/& directe (sic.n. hic loquimur) nosti id fieri posse imediate sex modis. In prima quidem figura/uno modo/ Videlicet in Ferio. In secunda duobus/in Baroco/ Videlicet in Festino. In tertia tribus: in Felapton/ Bocardo/ & Ferison: Potest quoq; O/inferri mediante E/ Vbicūq;.n. Licet inferre/E/etiam/O/inferre licet: Accipe igitur medium cōsequens ad subiectum. extraneum uero predicato. Vt si uis concludere aliquam rosam nō esse lapidem. Sit tibi medium superius rosa/ Extraneum uero lapidi/ita ut in prima figura lapis uniuersaliter negetur de medio. Et mediū affirmet de rosa. In secūdo uero/hoc est in Festino/medium in maiori uniuersaliter negetur de maiori extremitate/& affirmetur de minori. In Baroco/medium uniuersaliter dicatur de predicato conclusionis/ Et particulariter negetur de subiecto. In Felapton autem/predicatum conclusionis uniuersaliter dicatur de medio/& de eodem subiectum uniuersaliter neget. In Bocardo autem/ predicatum negetur de medio particulariter/& subiectum affirmetur uniuersaliter. In ferison predicatum sit extraneum medio: & subiectum de illo affirmetur particulariter: P. Da quintam regulam.

Ponuntur sex Regulæ. B. Cap. XLVII.



Duerte adhuc quædam quæ restant dicenda: Et sit hæc quinta regula. Quotiēs medium est consequens/ tam ad subiectum/q̄ ad predicatum cōclusionis. Totiens medium est inutile. Ex talibus.n. nequit formari syllogismus affirmatiuus/ Nec negatiuus Nō affirmatiuus. Quia tūc in secunda figura discurremus/ex affirmatiuis/dicēdo (ut habeas exemplum) Omnis homo est animal: Omnis bos est aīal. Igitur omnis bos est homo/ Et in aliis figuris arguendo/semper aliqua premissarū erit

falsa. Quomodo ergo per genus concludes unam speciem de alia, quom tale medium sit illimitatum ad illa extrema. Et conclusio ipsa necessario sit falsa, quia species sub eodē genere positæ non p̄dicant̄ de se mutuo. Nec etiam potest fieri syllogismus negatiuus. P. Da sextam regulam: B. Sexta regula. Quotiens medium est extraneum utriq; extremo, totiens est inutile: Quomodo. n. seiunctum ab utroq; coniunget. Septima regula. Quotiens medium est extraneum subiecto & antecedens predicatum, totiens est inutile Sicut bos est antecedens ad animal, & aliquid extrancum homini iccirco nō est medium per quod concludi possit hominem esse animal, nec etiam nō esse. Quia tunc probaretur falsum. Hic autem assumimus media conclusionem uere & reipsa inferentia: & non solum cum conditione falsa & impossibili. Ac etiam quia cum tali dispositione procedendo, faceremus minorem negatiuam in prima figura. P. Da octauam regulam: B. Octaua regula. Eodē modo inuenit̄ medium in syllogismis modalibus, Tamen in hoc differunt, quia antecedentia, & consequentia, & extranea in illis de contingenti, sumuntur non quæ insunt, similiter aut non insunt, sed quæ coningunt uel possunt inesse, ac non inesse. P. Da nonam regulam: B. Nona regula. Eum qui cupit hanc artem syllogismorum faciēdorum prompte habere, opus est abundare terminis antecedentibus, consequentibus, atq; extraneis: P. Da decimā regulam: B. Decima regula. Alio modo syllogismum conficit qui procedit destructiue. Ille. n. principaliter respicit extraneum subiecto, aut predicato. Alio modo qui procedit constructiue, Respicit namq; primum ad antecedentia & consequentia. Alio etiam modo accipit medium demonstrator, quia uerum & necessariū. Alio modo Topicus, quia solum p̄babile. P. Solent nōnulli figuram difficilem primo aspectu pro hac materia conscribere quam etiam pontem asinorum nuncupant. B. Oraculum illius puri Grāmatici Inuētionem inquit inesse natura, nullaq; arte comparari posse: Medii quoq; nostri inuētio notatis preambulis & Regulis allatis non usquequaq; dificilis uidetur. Iccirco & artē breuibus perstrinximus & pontem illum nō iniuria (nolumus. n. Asinos auditores) prætermissimus. Quare hæc iam missa faciamus.

Tractatus de Consequentiis.

De multiplici consequentiæ secundum uarias opiniones diffinitione.

P. Multa de syllogismo & argumentatione & quidem preclarissima attulisti de consequentiis, ut aliquid afferas cuperem. B: Cap. I.

Consequentia quom ex aliquo, aliquid inferat, uidetur argumentationi æquiualere, Verū circa eius diffinitionem turbati sunt, atq; posteriores, seu Iuniores Philosophi in acies diuisi. P. Cupio singulas audire opiniones: B. Quidam consequētiam putant solum esse quoddā aggregatum ex inferente & illato, ut quendam aceruum. Alii a causa finali diffinitionem accipientes, dicunt eam esse instrumentum discernendi uerum a falso: Plериq; a causa efficiente (aiunt) eam esse orationem p̄ discursum

productam. Et ita ualde inepte. Tertia operatio efficeret secundam: Vel si nomine orationis argumentationem accipiunt: Aliquid a seipso, uel per seipsum erit productum, quia discursus, & argumentatio eandem operationem animi significant. Enimuero qd ipsa sit formaliter: Alii aliter sentiunt. Quidam consequentiam dicunt esse relationem quae est inter antecedens & consequens. Vocatam tamen consequentiam a consequente: non autem antecedentiam ab antecedēte. Quāuis ēt sit antecedentia quaedam. Alii inquiunt Consequentia nil aliud est q̄ actio intellectus, qua e quibusdam infert aliqd. Nouissimi senciunt eam esse illationem passiuam, Et dicunt Cōsequentia est illatio cōsequentis ex antecedente, Ita ut ipsum inferri dicatur consequentia. P. Quam tu probas. B. Consequentia si accipiatur fundamentaliter, in ipsa sunt illa omnia quae ipsi uario modo dicunt. Ibi. n. est antecedens & consequēs, tamq̄ duo correlatiua: Ibi est actio intellectus principaliter inferētis, Et actio. Vt quo ipsius antecedētis, Et illatio passiua consequentis. Sed si eam uolueris diffinire formaliter, ita dicito: Consequentia est modus intelligendi tertiam operationem ad quam concurrunt antecedens, & consequens cum relationibus eorum. Actio intellectus, & illatio actiua antecedētis Vt quo. Et illatio passiua consequentis. Intellectus quippe conferens tres operationes animi inter sese motus a prioritate in hac tertia operatione reperta per assimilationem eius ad aliqua plura consequenter in rebus posita attribuit ei talem intentionem, & modum intelligēdi, & eodem nomine uocat consequentiā. Sicut. n. illis quae precedunt notam illationis, attribuit intentionem antecedentis, & illi orationi quae sequitur consequentis, Sic toti operationi in qua aliqua precedūnt, & aliquid sequitur, attribuit intentionem consequētiae, quia in ea sunt plura quorum unum sequitur aliud.

Improbantur duae aliae diffinitiones consequentiae. P. Cap. II.



Onsequētiam aliqui dicunt esse orationem hyppoteticam rationalem Et id probare conantur. Nihil. n. est negandum, aut concedendū nisi enunciatio. Sed consequentia est neganda, aut concedenda: Igitur est enunciatio. Deinde nulli inquiunt contradictorium assignat̄ nisi enunciationi, Sed cōsequentiae contradictorium assignatur per negationē prepositam, & p aduersatiuam sic, Quamuis homo currat, Animal tamen non currit. Ex his sequitur ꝙ consequentia est oratio, Et nō cathegorica: Igitur hyppotetica, & rationalis, quia talem notam habet. B. Hi confundunt secundam, & tertiam operationem animi: non ergo sunt audiendi: P. Enunciatio conditionalis est secundum omnes, consequentia. B. Quemadmodum superius nullam orationem posuimus esse terminum: & tamen concipiendo ipsam orationem: talem conceptum uocauimus terminum complexum. Ita nunc dicimus consequentiam posse accipi pro pluribus enunciationibus sic coniunctis: remota actione mentis, Et sic est una enunciatio coniunctione: Iuncta tamen actione mentis, & illatione, fit tertia operatio, & discursus. Quum ergo dicimus non arguendo, aut ratiocinando, sed potius componentes

Interdum pro eo quod est necessarium ex sui natura. Ut hominem esse animal. Et similiter
impossibile, interdum accipitur pro eo quod ex natura rei implicat, uel repugnat. Ut
hominem esse bouem: Interdum pro eo quod ut nunc est necessarium. Sicut me fuis
se Florētiæ. Quia fui. Et quod ut nunc est impossibile. Sicut me nunquam scripsisse, quia
scripsi. Ex impossibili primo modo, uidelicet per reflexionem, non sequitur quodlibet,
Nec necessarium tale sequitur ad quodlibet. Sed reliquis duobus modis, ex impossibi
li dicunt sequi quodlibet Et necessarium ad quodlibet. P. Nō capio hanc consequentiā
Homo est bos, Ergo baculus stat in angulo. Nec hanc Baculus stat in angulo. Ergo
Homo est animal: B. Probatur prior cōsequentia ratione Sic. Illa cōsequentia est bo
na, quādo oppositum consequentis repugnat antecedēti. Sed ibi est ita, eo quia impos
sibile repugnat cuilibet, etiam sibi ipsi: P. Si cuilibet repugnat: ergo nil ex eo sequitur.
Nam si omnia sibi repugnant. Igitur & consequens positum. Igitur non est consequēs
Nam repugnans, non stat cum repugnanti. Antecedens autem stat cum consequenti.
B. Sic etiam obiciemus. Nam tunc ex minus inconuenienti, siue impossibili inferre ma
ius possemus. Et tamen acutissimi dicunt ex minus impossibili nō sequi maius. Quo
pacto etiam duo cōtradictoria eidem simul repugnare poterunt. Nam huic. Homo est
bos, repugnabit hæc. Aliquis homo est lapis, similiter sua contradictoria. Nullus homo
est lapis. Ex alia parte utraque illarum sequitur ad illud. Si ergo duo cōtradictoria repu
gnent alicui: Igitur neutrum dicetur de illo, & utrumque remouebitur ab illo: Et si utrum
que sequitur, utrumque affirmabitur de eodem. Quod est contra naturam contradictio
nis. Preterea arguo sic: Si ad impossibile omnia sequuntur, ergo impossibili nihil repu
gnat. Et si impossibili omnia repugnant: Igitur ad impossibile nihil sequitur. Sed secū
dum ipsos omnia sequuntur ad illud: & omnia repugnant eidem. Ergo dicunt nihil se
quitur ex illo: Et aliquid sequitur. Nihil repugnat: Et aliquid repugnat. Quod uix He
raclytus, qui primum principium negauit, dixisset. Pe. Mihi uidetur uerum esse, ut
omnia impossibili repugnent: uel potius nō stent secū: Quia cum nihilo, nulla res sta
re potest: Et quod hec regula, ex impossibili nihil sequitur, sit uerior quam illa sequitur quodlibet:
Quia ex nihilo nihil sequitur: Sicut neque ex negatiua pura, sequitur ulla affirmatio. B.
Si cōsequentia illa sit bona dubitari adhuc potest, Quamuis ratio ab illis inducta illud
minime probauerit; P. Alium eam ita probat: Quia inquit, non potest ita esse sicut
significatur per antecedens impossibile, quin ita sit sicut significatur per consequens
Ergo consequentia bona: Si cōcedis regulam, habetur propositum: Si negas. Da oppo
situm: Potest ita esse sicut significatur per antecedens: Ergo antecedens est possibile. B.
Sermonem quem audiui nō est tuus: Immo est Sophysticus, Nā cum dicimus, pōt
ita esse sicut significatur per antecedens: & tamen non ita esse sicut significatur per conse
quens, non intelligimus ut antecedens sit possibile: Sed si poneretur per impossibile,
& solū imaginarie sicut dicimus: Si homo est bos: Homo esset mugilis: Quia nō pos
set ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita esset sicut significatur per consequens.
Sed si homo esset bos, Homo nō esset rudibilis: Quia ex esse bouem per possibile, uel im
possibile non sequitur hominem esse rudibilem. Illa ergo, regula sic est intelligēda: Quā
docunque posito

docūq3 posito hoc ēt imaginarie/& p ĩpossibile poneret͛ illud/tūc cõsequētia ē bona/Et qñ nõ poneret͛ ē mala. Et tñ nõ seq͛t. Ergo añs ē possibile. Cõsequētia.n.solet exponi nõ solū p qa est/Sed ēt p qñ/Et si sic eēt/ēt p ĩpossibile. Nõ igr͛ pp rões q̃sisti ponūt/ne cessariū seq͛t ad quodlibet/Neq3 ex ĩpossibili seq͛t quodlibet. P. Est necne ĩter talia ulla cõsequētia. B. Est q̃dē cõgruitatis/nõ necessitatis. Cõgruū q̃ppe ē/ut q cõcedit ĩpossibile/mlto magis cõcedat minus ĩpossibile/& oĩo possibile. Et q cõcedit cõtingēs/ul͛ ĩpossibile. Potius cõcedat necessariū. Dñr itaq3 cõsequētiæ mãles:qa l3 nõ necessario ĩferāt tñ cõgruæ cõcedunt͛. Nā q̃cq̃d dixeris/uel affirmaueris p̃us/S p deinde necessariū affirmare poteris. Nõ q̃dē pp illud qđ p̃us affirmasti/Sed qa illud sp ē tale. Silr͛ si affirmes ĩpossibile aliqđ/poteris oē cõsimile:& repugnãs/& diuersum ab eo affirmare/Sed nõ propter illius affirmationē/Sed quia dato uno inconuenienti/poteris eadem facilitate/& alia dare:Et si alia inconuenientia/multo magis conuenientia/& necessaria. P. Solet consequentia bona subdiuidi alio modo.

Diuisio cõsequētiaꝝ bonaꝝ. Et ĩ pbatio aliquaꝝ cõsequētiaꝝ bonaꝝ de mã. B.C.V.

Bonarum item  Alia de forma. Alia de materia.

Bona de forma ē illa q̃ ĩ oĩbus terminis eo mõ dispositis t3/Sic diximus sup̃ius de modis syllogisticis:Vtilibus & inutilibus. Bona de mã ē q̃ ĩ aliq̃bus termĩs gr͂a mãæ/uel potius nãæ reꝝ cui applicat͛ talis discursus t3/Vt oĩs hõ est risilis. Igit͛ Oē risile ē hõ. Et hãc ñ magnifacit Logicus. Sicut nec syll͛os q̃ ĩ una mã cõcludūt/Et ĩ alia nõ cõcludūt P. Aliq̃ sermone suo nõ sepãt cõsequētiā mãlē a cõsequētia de mã. B. Varie utunt͛ uocabulis. Curandū ē nobis potius q̃d exp̃mit͛ q̃ q̃bus noĩbus exp̃mat͛:Cõstat mãlē ab illa de mã satis distare/si eaꝝ descriptiones considerent͛. P. Plurimi dicūt cõsequētias formales/nõ tñ de forma/s3 de mã eē has/V3 Ab exclusiua affirmatiua/ad exclusiuā negatiuā/Vt tm̃ pr͛ est/Ergo nõ tm̃ pr͛ est. Tm̃ principiū est/Ergo nõ tm̃ principium est. Sed quo pacto illas cõsequentias pbant ignoro. B. Sic/tm̃ pr͛ est:Ergo pr͛ est. Ab exclusiua ad suā preiacētē. Deinde/Pr͛ est:Ergo filius ē. A positione correlatiui. Vlterius/Filius ē:Ergo nõ tm̃ pr͛ est. P. Cõtra eos ita inuehor. Cõtradictoria nequeūt simul eē: Antecedēs aūt/& cõsequēs oportet simul eē. Sed tm̃ pr͛ est. Ergo nõ tm̃ pr͛ ē/sunt contradictoria:Ergo nõ sunt simul/Et p cõsequens nõ se hñt/ut antecedēs/& cõsequens. Quia ēt oppositū antecedētis/nõ põt simul stare cum antecedente/illa consequētia nõ est censenda esse bona: Nihil quoq3 ex antecedente sequitur/quod ipsum antecedens perimit. Aristoteles etiam primo Phisicorum/illam eorum consequentiam expresse negat ponens cõsequentiā oppositam Sic arguēs. Si tm̃ principiū est/ergo principiatum nõ est:Preterea Cõsequentia bona de materia/est bona in illa materia. Ergo obseruare debet rõnem bonæ cõsequentiæ in illa materia:Sed hæc nõ obseruat. Quia oppositū cõsequētis/nõ repugnat antecedēti:sed est ipsum antecedēs. Neq3 infert oppositū antecedentis. Quo dicemus bonū: ubi nulla ratio bonitatis. Et eo magis quia dicunt illā consequentirum esse formalem/& ita consequens esse de intellectu antecedentis. Et sic unum contradictorium esse de intellectu alterius. Be. Recte improbas. Illæ tamen

cōsequentiæ possunt bifariā considerari. Vno modo præsupponēdo antecedētia, uel absolute, ut ita sit, sicut significāt: uel cōditionaliter, Vt si ita se hēret q̄ Tm̄ pr̄ eēt. Et tm̄ principiū esset, & nihil aliud. Et tūc sequeret̃ filiū nō esse, & principiatū nō esse. Et sic p̄cedit philosophus cōtra antiquos primo phi. Alio modo, Nō p̄supponendo antecedētia, sed inp̄bado, & redarguēdo, ac p̄io dissuadēdo tāq̄ implicātia cōtradictionē. Qui n. dicit Tm̄ patrē esse, dicit implicite, Nō tm̄ patrē esse, Quia pr̄ sine filio eē nō pōt. Et ita ibi erit cōsequentia implicationis pp̄ inclusionē duoꝝ cōtradictorioꝝ. Qui ēt dicit Tm̄ patrē esse, dicit iplicite Patrē nō esse, Quia sine filio nequit eē. Et q̄a impossibile ē ipm̄ solū sine filio esse, necesse est ipm̄ nō eē. Si tm̄ ipm̄ dixerimus esse. Sic distinguēda est & illa, Scio me eē lapidē. Et aliæ oēs, quæ implicādo se ipsas destruūt, Vt nulla enūciatio est: Nulla negatiua est. Si. n. admiserimus antecedētia, & cōcesserimus illa. Oīa illis repugnātia sunt nobis cōsequēter negāda. Et licet nō debeamus ipossibilia admittere, Admissa tm̄ tueri oportet. Et ostēsa antecedētis iplicatione, antecedēs negabimus q̄a icludit cōtradictoria. Nō sunt ergo bonæ de mā, p̄ut sunt iste, Numerus nō est. Igit̃ binarius n̄ ē. Et nll's binarius ē Igit̃ nll's numerus. Nō ergo recte ponūt̃ sub mēbris cōsequētiā formalē, & bonā diuidētibus. Tenēt solū in mā insolubiliū. Q̄ n̄ antecedētia ponēdo se destruūt, & destruēdo ponūt. P. Nōnulli excluso uno correlatiuoꝝ, Alteꝝ n̄ excludi autumāt. Et uident̃ se extricasse. B. Neq̄ ex p̄te rei, neq; poni, neq; perimi alteꝝ sine altero. Sed mēs cōiunctissima dissoluit, Et ecōtra. Verissima falsificat, Et ecōtra. Vt primū principiū, & oppositū eius: Secus Phi. nō recte intulisset. Igit̃ principiatū nō est. Neq; id p̄ his, scio me eē lapidē. Et nulla negatiua ē, q̄cq̄ iuuat. P. Quo deliniūt color hāc. Scio me eē lapidē. Igit̃ nescio me eē lapidē. B. Hoc mō illā deducūt. Scio me eē lapidē. Igr̄ Ego sum lapis: Quia nō p̄t sciri nisi ueꝝ, Vlterius, Sū lapis. Igr̄ nō sum hō, ab affirmatiua, unius disperati, ad negatiuā alterius. Igr̄ ego nō sum ego, meipsum oñdēdo. Tenet a sup̄iori ad suū inferius negatiōe utriq; p̄posita: Nō sum hō. Igit̃ nō sū ego, Hoc ē nō sum hic hō. Ex quo seq̄t̃ q̄ ego nō sum: Quia nō ē imaginabile, ut sim, & nō sim ego. Tūc ultra. Nō sum. Igit̃ nescio me eē lapidē. A sup̄iori distributo negatiue, ad suū inferius: Oē q̄ppe sciēs, est, Et nō ecōtra. Igit̃ qd' nō ē, nō ē q̄cq̄ sciēs: Tādē a primo, ad ultimū: Ego scio me eē lapidē: Igit̃ nescio me eē lapidē: P. Si talis sit cōsequētia a primo ad ultimum, quales fuerint intermediæ: Illæ uero hac in re fuerunt bone de forma. Igit̃ & illa, Q̄d' neq; ipsi dicūt: neq; ueꝝ est. Quia, ut dictū ē, nullā rōnem bonæ cōsequētiæ hēt, ēt de mā. Nisi accipiēdo mā; equoce, Vt puta, p̄ enūciationibus implicantibus, & se ipsas destruentibus, seu insolubilibus. Et tenet non illatiue, Quia nō recte infert̃ contradictoriū, ex cōtradictorio: sed redargutiue. Nā illud antecedēs p̄t bifariā cōsiderari, p̄supponēdo ita esse. Vt, uidelicet. Ego qui sum hō, Vel ut aliquis hō sciat se esse lapidem, & tunc non sequitur q̄ nesciat se lapidem eē, Sed bene sequit̃. Ergo aliquis hō est lapis. Sed nō sequit̃. Igit̃ nō est hō: Quia dato illo, hō & lapis nō sunt disperata, & cōcedant̃ oīa quæ necessario sequunt̃ ad esse hoiem, & lapidē. Quæ posito casu, negabunt̃ eē incōpossibilia: Sicut posita duaꝝ naturaꝝ unione hyppostatica. quæ in eodē erāt incōpossibilia, fiūt cōpossibilia: licet unio illa sit possibilis, & in aliquo repeciat̃. Hæc aūt cōnexio sit ipossibilis, neq; cōcedi debeat. Si tm̄ cōcederet̃, Sic p̄grediēdū

est. Redargutiue tñ seqt ex cōtradictorio cōtradictoriū Sic. Tu dicis Aliqs hō scit se eē lapidē Et nō aduertis implicationē Quia dicis ipm id scire & nescire. Si.n.aliquis hō scit se eē lapidē ergo erit lapis. Et qa lapis nihil scit ipse nihil sciet: & ita nesciet se eē lapidē. Et Quo poterit aliqs scire se eē lapidē & hoiem simul. Et multa alia ad redarguendū cōcedentē tale antecedēs pñt induci. Recte igit diximus illā cōsequentiā nō eē illatiuā ut ex illo antecedēte sequat illud cōsequēs sed solū eē redargutiuā & dissuasiuā ne fiat tā horribilis iplicatio cōtra primū principiū. P. Ponūt hic ēt istā Tu credis precise aliqs hō decipit. Igit aliqs hō decipit. Eaqꝫ sic declarāt. Aut pcise credis uerū Aut pcise falsum. Si pcise uerū credis. Ergo aliqs hō decipit. Si falsum: Ergo tu deciperis: & tu es homo. Igit aliqs homo decipit. B. Ista facilior est: Sed de his in tractatu de insolubilibus. Multifariam Iuniores hac in re aberrant. Tu hæc precæpta prosequere.

P. Apponendæ sunt generales consequentiarum regulæ. B. Ponuntur regulæ generales consequentiarum cū suis corrolariis. Cap. VI.

PRima regula. Quotiēs cōsequētiæ bonæ añcedēs ē uerū Possibile Vel necessariū totiēs & cōsequēs Quia ex falsis uerū ex ueris nil nisi uerū. Sic ex possibilibus & necessariis nil impossibile & necessariū. P. Da corrolaria. B. Corrolariū. Qn cōsequētiæ bonæ cōsequēs est falsum aut ipossibile uel cōtingēs Et antecedēs. Alterū corrolariū. Qn alicuius cōsequētiæ antecedēs ē uerū Possibile aut necessariū & cōsequēs nō talis cōsequētia nō ualet. B. Secūda regula. Quicqd seqt ad cōsequēs cōsequētiæ bonæ Seqt ēt ad ipsius antecedēs. Ideo dictū est supra ex eisdem pmissis posse iferri plura. P. Da corrolaria. B. Corrolariū. Quicquid añcedit ad añcedēs añcedit ad cōsequēs Sicut qcqd ē inferius inferiore Aut posterius posteriore est inferius supiore Et posterius pore. Vt Hō Aial Viuēs. Alterū Corrolariū. A pmo ad ultimū. qn consequentiæ inter mediæ sunt bonæ necessario & nō uariatæ est bona cōsequētia: Vt si Cato ē hō Cato ē aial. Et si Cato est aial Cato ē substātia. Ergo a pmo ad ultimū. Si Cato est hō Cato ē substātia. P. Dixisti cōsequentias inter medias non uariari. Quod sic accipio quia oportet idem omnino esse antecedēs consequentiæ posterioris quod fuit cōsequens cōsequentiæ prioris. Et qd illud qd sequit ex consequēte possit sequi etiam ex ipso antecedente solo Iccirco illa consequentia non est bona Tantum pater est Ergo filius est. Quia & si ex hac Pater est Sequatur ista Filius est: Nō tamen filium esse sequitur ex hac Tantum pater est & ita neqꝫ ex eius consequente ut consequens est. Similiter hæc non ualet. Nullum tempus est Ergo nulla dies est. Nulla dies est & aliqua hora est. Ergo nox est. Et si nox: igitur aliquod tps. Nō tñ seqt Nullū tps ē. Igit aliqd tps est Ex eo qa cōsequēs pmæ cōsequētiæ fuit una cathegorica Et illud put ē antecedens est una copulatiua Et si antecedēs precise put erat cōsequēs adsumpseris cōsequentia nō ualet. Quia & si presupposito tēpore hæc ualeat Nō est dies. Igit est nox Nō tñ sequit stante illa Nullū tps est: Sed Da & aliam regulā cū suo corrolario. B. Tertia regula. Quicqd stat cū antecedente cōsequentiæ bonæ illud idē

stabit cũ cõsequente. Quod.n. stet cũ hac/Homo currit/stabit & cũ hac. Animal currit. Corrolarium/Quicqd repugnat cõsequenti/repugnat & antecedenti. Vt qd' repugnat huic Animal currit/repugnabit & illi/Homo currit: P. Da & quartã regulã/cum suis corrolariis. B. Quarta regula. Quicũq; nouit cõsequentiam esse bonã/& antecedens sit sibi cõcedendum/Et cõsequens silr. Corrolariũ. Si cõsequentiæ bonæ consequẽs sit negandũ/Et antecedẽs. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens sit cõcedendũ/& cõsequens negandũ/cõsequentia illa nõ ualet. P. Da & quintã cũ suis corrolariis: B. Quinta regula consimilis. Quicũq; consequentiæ/quã nouit esse bonã/nouit antecedens/oportet ut noscat ẽt suũ cõsequens. Corrolariũ. Si cõsequentiæ quã noueris esse bonã/ignores cõsequens/ignorabis & antecedens. Nosti.n. hãc esse bonã Animal currit/igit' animal mouet'. Si ergo nescias aĩal moueri/ẽt nescies ipsum currere. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens noueris/& cõsequens ignoraueris/illa cõsequentia nõ est bona/Vel certo est tibi ignota. Nã si tibi cõstaret eã eẽ bonã/nequires scire ipsius antecedens/& ignorare cõsequens: P. Da & sextã cũ corrolariis. B. Sexta regula. Quandocũq; cõsequentiæ bonæ antecedẽs est pure negatiuũ/Et cõsequẽs similiter/Quia ex negatiua nõ sequit' affirmatiua. Corrolariũ. Si talis cõsequentiæ/cõsequẽs sit affirmatiuũ Et antecedens. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens sit negatiuum/& consequens affirmatiuum/illa consequentia non ualet. P. Da limitationes harum regularum.

Ponuntur limitationes regularum. B. Cap. VII.



Dant' Limitationes illaꝝ regulaꝝ. Sic. Cõsequentiæ bonæ/inquiunt/non malæ/quia hæ regule non dant' de malis/& illæ regulæ/sunt intelligendæ extra mateiiã insolubiliũ/De qbus postmodũ. Et intellige bonæ affirmatiuæ/nõ negatiuæ. Quia huius Nõ Si tu es hõ/Tu es bos. Añcedens est ueꝝ & possibile. Cõsequens est falsum & impossibile: Et tñ cõsequentia est bona. Sed hæc limitatio uidet' superflua; quia illa nõ est cõsequentia/nec discursus/sed destructio cõsequẽtiæ/& discursus/Similiter nec illa ꝓprie est cõsequẽtia/Nisi tu es aĩal/Tu nõ es hõ. Iccirco nõ mirũ si ꝓcedens sit uera/Et subsequens falsa/Alia limitatio est talis Significantis ex cõpositione suaꝝ partiũ primarie significantium. Hæc limitatio ponit' ꝑp subordinationẽ & uariationẽ significationis antecedentis/& cõsequentis. Põt.n. ex compositione partiũ/cõsequẽtia nil ualere/Vt hic/Nõ est animal. Ergo homo est irrationalis. Si tñ subordinet' uni bonæ i mẽte/erit bona Põt ẽt ex significato primario eẽ bona/Vt hõ est aĩal. Ergo hõ est corpus. Et ex secundario esse falsa/Vt si in consequente nomine corporis/acciperes lapidem/uel arborẽ. Sed iam dictũ est qualiter enunciationes debẽt dici uere/aut false ratione significationis primarie/& adæquate. Ridiculosa uero/& oĩo Sophistica est illa subordinatio/& utilis illis qui aliud gerunt pectore/aliud ore Videat & iudicet magnus/ac eruditus ille Stapulensis. Ponitur & alia limitatio/cuius nec antecedens principale/& explicitũ/nec consequens tale est/enunciatio pluris. Vt Tu amit

tis operam. Igitur Littus aras. Consequens est enunciatio plures. Similiter Equus est hinnilis. Ergo non est risilis. Consequens in genitiuo est falsum. In nominatiuo uerũ. Dicit autem antecedens principale, quia huius. Si tu es homo. Tu es Papa. Ergo Si tu es homo, tu es Summus pontifex. Antecedens antecedentis est uerum. Et antecedẽs consequentis similiter. Sed antecedens principale est falsum, uidelicet. Si tu es homo tu es Papa: & sic & consequens. Dicit etiam explicitum, quia dicendo: Nisi Plato sit animal, Plato non est homo: Antecedens implicitum est falsum. Videlicet. Plato non est animal. Implicitum uerum. Si Plato nõ est animal. P. Hæc me tedio afficiunt. Nãq; hæc ultima non uidetur consequentia. Sed potius quædam oratio enunciatiua, seu narratiua. B. Hæc apposui ut uaria Sophistarum delibares tendicula. Næc profecto preceptis firmis debebant fluida immiscere.

Circa superius dicta duas declarationes ponit. P. Cap. VIII.



N hæc ualeat. Hæc consequentia est bona, & antecedens fuit uerum, ergo & consequens. Similiter, Hæc consequentia est bona. Et antecedens erit uerum. Ergo & consequens. B. Aio nõ eam de presenti esse ueram Sic. Hæc consequentia est bona, Et antecedens est uerum. Ergo & consequens. Non autem de preterito, aut futuro, quia potest antecedens fundamentaliter sumptum ad mille annos fuisse, & fore uerum sine illo consequente. Vt omnis homo est. Igitur hic homo est. Quæ consequentia est bona. Vt nunc, & non semper. Et uniuersalis fuit uera, & erit: Nec; illud erit consequens eius, sicut nec antea fuit: posito ut uniuersalis illa distribuat solum pro illis qui tunc reperiuntur. Ergo sit eadem uniuersalis nunc, & ad mille annos: Quod non esse uerum paulopost ostendemus. Iccirco dictum est superius illam consequentiam esse bonam, quando non potest ita esse, aut fuisse, aut fore, sicut significatur per antecedẽs, quin ita sit, uel fuerit, uel futurum sit, sicut significat᷑ p consequens. P. Si tñ consequentiæ bonæ antecedens formaliter sumptum ꝑ aliquo tempore fuerit uerũ, & consequẽs Nunq̃. n. antecedens cõsequentiæ bonæ formaliter. est fuit uel erit uerũ, quin & consequens. Licet forsan hoc quod nunc est cõsequens alias nõ fuerit. Vel quod nũc est antecedẽs alias nõ fuerit De quo infra limpidius. Antecedens tñ, ut sic, nũq̃ est sine consequente. Et econtra. B. Dicunt etiã q; sic arguere nõ licet. Hæc consequentia est bona. Ergo quandocũq; antecedẽs erit uerum, & cõsequens. Nã aliqua cõsequentia est bona, cuius tamen, nec antecedens, nec consequens umq̃ erit uerum. Vt istius, Homo est bos. Igitur homo est mugilis. Et probant sic. Numq̃ erit antecedens uerum. Ergo nõ quandocunq; antecedens erit uerum, cõsequens erit uerum. A superiori distributo negatiue ad ipsius inferius. Et quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedẽtis. Nam si q̃ñcũq; antecedens erit uerũ, Et cõsequens erit uerũ. Igit᷑ aliq̃ñ antecedẽs erit uerũ, & consequens similiter. Tenet cõsequentia a subalternãte, ad subalternatam. Tunc ultra. Igit᷑ aliq̃ñ antecedẽs erit uerum. Hoc aũt est oppositum antecedẽtis, quia

nunq̃ erit & aliquando erit uerum opponuntur. P. Illa consequentia non ualet Nunq̃ erit uerum antecedens. Igitur non quandocunq; erit uerum antecedens erit & consequens Neq; arguitur a superiori negatiue. Nunq̃ .n. non est superius ad quandocunq; Sed bene ad aliquando non. Similiter aliquando erit non sequitur ex quandocunq;. Neq; aliquando subalternatur ipsi quandocunq; . Sed ipsi semper: Ratio istorum quae dicimus est haec. Quia haec dictio quandocunq; apud Latinos est signum quasi partitiuũ seu particulare & affirmatiuum nunq̃ uero est signum uniuersale & negatiuum. Et illa dictio quandocũq; nil ponit inesse re ipsa. Sed re uel imaginatione Vt sit sensus. Si quã antecedens fuerit uerum & consequens. Et si nunq̃ nunq̃ Quandocunq; etenim poneretur antecedens uerum necesse esset & cõsequens ponere uerum quia cõsequentia est oratio in qua quibusdam tacite uel expresse positis necesse est per ea aliud uidelicet consequens euenire. B. Illa est diffinitio syllogismi non consequentiae. Philosophus tñ syllogismi nomine omnem argumentationem & consequentiam complectitur. Neq; nomine argumentationis utitur. De his autem melius: tu & accomodatius ad mentẽ philosophi. Ipsi tamen ob linguae latinae paruam peritiam tollerari & excusari poterũt.

Certant de quadam consequentia. P. Cap. IX.

Certant pro hac consequentia. Deus est. Ergo haec est uera Deus est. Huius quippe antecedens est necessarium & consequens cõtingens. Et consequentia uidetur bona quia oppositũ consequentis repugnat antecedenti. Ergo poterit consequentia esse bona cuius antecedẽs est necessarium & consequẽs cõtingens contra primã regulã. Quod autem oppositum consequentis repugnet antecedenti probatur Sic. Haec non est uera Deus est. Quae tamen designat adequate Deũ esse. Igitur Deũ esse non est uerum. Et ita haec erit uera Deus nõ est. Quae repugnat illi Deus est. Dicunt negando illam consequentiam esse bonam. Et q̃ oppositum consequentis nõ repugnat immo stat cum antecedente. Et qum dicis significat adaequate Deum esse negant id. Praesupponunt .n. simul stare nullam enunciationem esse & Deum esse. Si ergo nulla enunciatio sit nulla significabit Deum esse. Et addunt multas enunciationes esse cõpossibiles quae tamẽ nequeũt esse simul uerae. Veluti sunt hae Nulla oratio est. Aliqua oratio est: Nulla negatiua ẽ ergo aliqua est. Similiter Omnis oratio ẽ affirmatiua: Et nulla negatiua. Põt ergo copulatiua ẽẽ possibilis. Quae tñ nõ põt ẽẽ uera: Haec illi. Quid tu. B. Concedamus nos significatum huius Deus est fundamentaliter sumptũ esse rẽ necessariam. Ipsum uero signum seu orationem id exprimẽtem esse rem contingentẽ quod existere non sit necesse. Sed addimus hoc: non posse fieri ullam consequentiam absq; antecedente: & cõsequente. Omne autem antecedens esse enunciationem. Similiter & consequens. Quando ergo dicunt hanc non esse bonam cõsequentiam Deus est. Ergo haec est uera Deus est. Quaero an illa sit ulla consequẽtia uel nulla. Si nulla Ergo nec bona nec mala. Si autem sit consequentia aliqua Ergo ibi est antecedẽs. Et

illud nil aliud est q̃ haec Deus est. Si ergo haec enũciatio detur Deus est. Igit haec Deus est, ex quo significat sicuti est in re erit uera. Aliquo ergo modo recte dixerũt, quia adesse Deum in re non sequitur ullam orationem esse id exprimentem. Aliquo modo non recte, quia consequentia fieri nequit absq; enunciatione & absq; antecedente. Quod quidem si ita significat primarie & adaequate sicuti est in re necesse est ipsum uerũ esse. Haec itaq; Deus est necessaria est: quia designat primarie & adaequate unionem necessariam Ergo consequentia bona, & consequens eodem modo necessarium, Si tamen quis acciperet istam enunciationem esse in seens necessarium, aut necessario uerum, male acciperet. P. Non accipio illud dictum, ut aliquae enũciationes sint compossibiles, quae tñ non possint esse simul uerae, nec simul falsae. Quae.n. compossibilitas erit ista. B. Nulla propositio est & aliqua est stant simul, quia posita priore ponit posterior. nec tamen umq̃ possunt esse simul uerae, quia prior nunq̃ potest esse uera, Neq; simul falsae, quia posterior nunq̃ potest esse falsa. De quibus alias. Pe. Videtur quoq; haec consequentia esse bona. Omne currens est Bos. Ergo Omne currens potest esse bos. Et tamẽ huius consequentiae antecedens est possibile, ut patet. Quia possibile est, ut Bos currat, & nihil aliud pro tunc currat Et consequens impossibile. Probatur sic Omne currens potest esse bos: Et omnis ceruus potest esse currens. Igitur omnis Ceruus potest esse bos. Conclusio falsa. Igitur aliqua premissarum Non minor. Igitur maior: & illa fuit consequens prioris consequentiae: B. Sic procedunt comuniter huius artis scriptores. P. Ergo semp accepi, ut ab eẽ ad posse sit bona cõsequẽtia, Si ergo oẽ currẽs sit bos, cur nõ ptẽt ut oẽ currẽs sit bos, nõ deb eẽ, sine posse eẽ. B. Sẽsus illius cõsequẽtis p maiori assũmpti bifariã põt accipi, Videlicet, ampliatiue, ut nõ solũ oẽ currẽs sit bos, sed qcqd potest currere, possit esse bos. Et ita quia homo potest currere, homo posset esse bos. Potest etiam illud cõsequens accipi sine ulla ampliatione, Videlicet, ut omne currẽs solum, & non omne quod potest currere, possit esse bos. Et illud sic accipiendo, est bona consequentia ab esse ad posse esse. Et maior erit uera: Sed assumptum non erit ad rem, ut omnis homo possit esse currens. Quia proponebatur in maiori de omni currente solum, ut uidelicet. omne currens possit esse bos. Non autem omne quod potest currere. Est ergo in uno sensu bona consequentia illa. In alio mala. P. Vter illorum sensuũ tenet de ui sermonis. Be. Quemadmodum alias diximus, modales de sensu composito & diuiso nõ differre situ modorum quo ad uim sermonis, sed semper importare duplicem sensum, Nisi aliud fieret ex pacto. Ita & hic uidetur dicẽdũ. Vt utrumq; sensum ex talibus capere possimus ampliatiuum, & nõ Ampliatiuum, Nisi forsan pactum interueniret, Vt dicendo Omne currens bos esse põt, nõ ampliet. Dicendo autẽ Omne currens, potest esse bos, ampliaret uel aliquo alio modo. De his in tractatu proprio.

Quo pacto ex hac Non possibile non esse, quae uidetur pure negatiua, sequitur Necesse esse, quae est pure affirmatiua, Et q̃ omnis negatiua, includit aliquam affirmatiuam. P. Cap. X.

do: Si tu curris, Moueris: Vel ad te currere: Sequitur te moueri, Vel quãdo aliquis cur reret, Ille tunc moueretur, enunciatio est hyppotetica. Si autem illud actione animi in feram. Tu curris: Ergo tu moueris: discursus est. Actio igitur animi talis, & illatio, requiritur ad tertiam operationem: Quae actio in ipsa prolatione bene percipitur. Inscribẽdo tamen non sic facile potest deprehẽdi an quis componat, uel discurrat: Poterit tamẽ discerni ex sensu litterae, & ui sententiae, & ex his quae circumstant. Secus ambiguum erit si sit secunda, uel tertia operatio. Conditionalis etiam potius enunciat q̃ discurrat: Rationalis econtra, potius discurrit q̃ enunciet. Illa. n. nota Igitur Seu ergo, actionẽ animi denotare uidetur. Quando igitur dixit ut consequentia sit oratio hyppotetica rationalis, repugnantia posuit. Nam si sit oratio hyppotetica: Igitur erit enunciatio, & non discursus. Addendo ut sit rationalis, eam non enunciantem, sed discurrentem asserit.
P. Ad rationes eius est respondẽdum: B. Ad priorem rationem dici potest: Maiorem esse falsam, quia etiam consequentia cõceditur, & negatur: Vel eam distinguemus. Aliquid. n. cõceditur tamq̃ uerum: Vt enunciatio: Aliquid tãq̃ bonum, uel rectum, ut cõsequentia: Et aliquid negatur tamq̃ falsum, ut enunciatio: Et aliquid tamq̃ malum, & prauum, ut consequentia: Illa namq; cum conceditur, quo ad bonitatem conceditur, Et si fuerit mala negatur. Ad alteram rationem cõformiter dicere possumus: ibi esse negationem rectitudinis, seu bonitatis discursus, non autem ueritatis: Aut ei assignatur contradictorium non ea ratione qua consequẽtia, sed qua enunciatio est, Sicut. n. idem est materialiter oratio & terminus, ita & quaedam oratio atq; discursus. P. Nouus quidam ita eam diffinit, Consequẽtia est ueritas rei necessaria, significabilis per propositionem illatiuam: B. Quia illi nomen a sermone fuerat, suo certo nomini derogauit, Logicã non sermocinalem, aut rationalem (ut alii) Sed quasi realem faciens. Dicit. n. q consequentia est ueritas rei necessaria. Certum est autem cõsequentiam esse tertiam operationem animi, Nõ ergo est aliqua ueritas, quae sit passio enunciationis: quia consequentia nõ est enunciatio formaliter, & passio propriam umq̃ suum subiectum relinquit, Neq; potest recte intelligi, ut sit ueritas in re existens, quia uerum & falsum, non sunt in rebus sed in mente: Et licet uerum alio modo sumptum sit passio rei: illud tamen non significatur per orationem illatiuam: Illo quoq; modo non esset consequẽtia in uoce, quia ueritas rei necessaria, significatur a propositione uocali, & non est in ea, ut ipse innuit confuse & inepte omnia, Sed iam consequentia est diuidenda.

P. De duplici consequentiae diuisione. Cap. III.

Onsequentiarum — Quaedam bona. / Quaedam mala.

Consequentia bona, est quum oppositum consequentis repugnat antecedenti, Vel ut aiunt, non stat cum eo. Item bona consequentia, est quum ex opposito consequentis infertur oppositũ antecedentis. Tertio, bona cõsequentia est quum impossibile est ponere

antecedens, quin ponat consequens. Quarto aiunt pœnæ idem quia est quasi quædã illius declaratio. Bona consequentia est quando non potest ita esse sicut adæquate significatur per antecedens, quin ita sit sicut adæquate significatur per consequens: Sic facito de preterito & futuro; E contrario agnoscito cõsequentiam malam: Malum. n. cognoscitur ex comparatione ad bonum: P. Est necne idem repugnare antecedenti, & non stare simul cum eo. B. Addidi id pp̃ter Sophistarum importunitates. P. Nemo ambigit quin non stare cum aliquo in plus se habet q̃ ei repugnare, sed quando ita nõ stat q̃ impossibile sit stare, uidetur ei repugnare. Nos. n. non cognoscimus aliquas formas repugnare nisi quia uidemus se mutuo circa idem expellere, neq; posse circa idem simul persistere. Quæ igitur impossibile est simul stare, illa dicimus mutuo sibi repugnare. B. Recte arguis: P. Da & aliam diuisionem.

B. Consequentiarum bonarum  Quædam formalis; Quædam materialis;

Formalis est quando intelligendo ita esse sicut significatur per antecedens, oportet intelligere ita esse sicut significatur per consequens. Materialis est quando non opus est ita intelligere sicut significatur per consequens, intellecto etiam sicut significatur per antecedens. P. Noto hic q̃ si capiamus antecedens & consequens formaliter, impossibile est altera illorũ intelligi unã sine altero. Si uero fundamẽtaliter. Tũc si intelligimus antecedens, Vt hominem currere qui est essentialiter animal, etiam animal currere saltem uirtualiter intelligimus. Licet nõ oporteat, ut animal currere sub propria ratione intelligamus: B. Vere, ne inuoluamus consequentiam formalem & de forma, latius has consequentias desiniamus. Formalis est, cuius consequentis contradictorium formaliter, & essentialiter repugnat antecedenti, ut oppositum non possit intelligi sine repugnantia intellectuum, & manifesta implicatione contradictionis. Vt tu curris: Igitur tu moueris. Materialis est. Quãdo licet ex parte rei seu materiæ de qua tractamus sit repugnãtia inter oppositum consequẽtis & antecedens: Tamen non est intellectuum repugnãtia. Vt prima causa nõ est: Igitur nullus homo est: Possumus. n. concipere aliquem hominem esse, & primam causam non esse, prout concepit Prothagoras, & Leucippus cum Democrito. Et qui dixit in corde suo non est Deus. P. Da regulas circa consequẽtiam materialem.

Improbantur quedã regulæ consequẽtiæ bonæ materialiter. B. Cap. IIII.



Consequentiæ bonæ materialiter ponũt duas regulas. Prima est. Ex impossibili sequitur quodlibet. Secunda. Necessarium sequitur ad quodlibet: P. Impossibile uel propositio impossibilis est. Ergo Callias currit. Nõ sequitur. Similiter. Callias currit: Ergo necessarium uel propositio necessaria est. Nõ sequitur. B. Impossibile & necessarium interdum accipiuntur per reflexionẽ pro ipsis modis intentionalibus

Interdum ꝓ eo ꝙ est necessarium ex sui natura. Vt hominem esse animal. Et similiter impossibile, interdum accipitur pro eo quod ex natura rei implicat, uel repugnat. Vt hominem esse bouem: Interdum pro eo quod ut nunc est necessarium. Sicut me fuisse Florētiæ. Quia fui. Et quod ut nunc est impossibile, Sicut me nunq̄ scripsisse quia scripsi. Ex impossibili primo modo, uidelicet per reflexionem, non sequitur quodlibet, Nec necessarium tale sequitur ad quodlibet. Sed reliquis duobus modis, ex impossibili dicunt sequi quodlibet Et necessarium ad quodlibet. P. Nō capio hanc consequentiā Homo est bos, Ergo baculus stat in angulo. Nec hanc Baculus stat in angulo. Ergo Homo est animal. B. Probatur prior cōsequentia ratione Sic. Illa cōsequentia est bona, quādo oppositum consequentis repugnat antecedēti. Sed ibi est ita, eo quia impossibile repugnat cuilibet, etiam sibi ipsi: P. Si cuilibet repugnat: ergo nil ex eo sequitur. Nam si omnia sibi repugnant. Igitur & consequens positum. Igitur non est consequēs Nam repugnans, non stat cum repugnanti. Antecedens autem stat cum consequenti. B. Sic etiam obiicimus. Nam tunc ex minus inconueniēti, siue impossibili inferre maius possemus. Et tamen acutissimi dicunt ex minus impossibili nō sequi maius. Quo pacto etiam duo cōtradictoria eidem simul repugnare poterunt. Nam huic. Homo est bos, repugnabit hæc. Aliq̄s homo est lapis, similiter sua contradictoria. Nullus homo est lapis. Ex alia parte utraq; illarum sequitur ad illud. Si ergo duo cōtradictoria repugnent alicui: Igitur neutrum dicetur de illo, & utrumq; remouebitur ab illo: Et si utrūq; sequitur, utrumq; affirmabitur de eodem. Quod est contra naturam contradictionis. Preterea arguo sic: Si ad impossibile omnia sequuntur, ergo impossibili nihil repugnat. Et si impossibili omnia repugnant: Igitur ad impossibile nihil sequitur. Sed secūdum ipsos omnia sequuntur ad illud: & omnia repugnant eidem. Ergo dicunt nihil sequitur ex illo; Et aliquid sequitur, Nihil repugnat: Et aliquid repugnat. Quod uix Heraclytus, qui primum principium negauit, dixisset. Pe. Mihi uidetur uerum esse, ut omnia impossibili repugnent: uel potius nō stent secū: Quia cum nihilo, nulla res stare potest: Et ꝙ hec regula, ex impossibili nihil sequitur, sit uerior q̄ illa, sequit̄ quodlibet: Quia ex nihilo nihil sequitur: Sicut neq; ex negatiua pura, sequitur ulla affirmatio. B. Si cōsequentia illa sit bona dubitari adhuc potest, Quamuis ratio ab illis inducta illud minime probauerit; P. Alius eam ita probat: Quia inquit, non potest ita esse sicut significatur per antecedens impossibile, quin ita sit sicut significatur per consequens Ergo consequentia bona: Si cōcedis regulam, habetur ꝓpositum: Si negas. Da oppositum: Potest ita esse sicut significatur per antecedens: Ergo antecedens est possibile. B. Sermonem quem audiui nō est tuus: Immo est Sophysticus, Nā cum dicimus, pōt ita esse sicut significatur per antecedens & tamen non ita esse sicut significatur per consequens, non intelligimus ut antecedens sit possibile: Sed si poneretur per impossibile, & sōlū imaginarie sicut dicimus: Si homo esset bos: Homo esset rugibilis: Quia nō posset ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita esset sicut significatur p consequens. Sed si homo esset bos, Homo nō esset rudibilis: Quia ex esse bouem p possibile, uel impossibile non sequitur hominem esse rudibilem. Illa ergo regula sic est intelligēda: Quandocunq; posito

docũq; posito hoc ẽt imaginarie/& p ĩpossibile poneret̃ illud/tũc cõsequẽtia ẽ bona/Et qñ nõ poneret̃ ẽ mala. Et tñ nõ seq̃t. Ergo añs ẽ possibile. Cõsequẽtia.n. solet exponi nõ solũ p qa est/Sed ẽt p qñ/Et si sic eẽt/ẽt p ĩpossibile. Nõ igr̃ pp rões q̃sisti ponũt/necessariũ seq̃t̃ ad quodlibet/Neq; ex ĩpossibili seq̃t̃ quodlibet. P. Est necne ĩter talia ulla cõsequẽtia. B. Est q̃dẽ cõgruitatis/nõ necessitatis. Cõgruũ q̃ppe ẽ/ut q̃ cõcedit ĩpossibile/m̃lto magis cõcedat minus ĩpossibile/& oĩo possibile. Et q̃ cõcedit cõtingẽs/uł ĩpossibile. Potius cõcedat necessariũ. Dñr itaq; cõsequẽtiæ mãles:qa lʒ nõ necessario ĩferãt tñ cõgruæ cõcedunt̃. Nã q̃cq̃d dixeris/uel affirmaueris p̃us/S p deinde necessariũ affirmare poteris. Nõ q̃dẽ pp illud qđ p̃us affirmasti/Sed qa illud s̃p ẽ tale. Siłr si affirmes ĩpossibile aliqđ/poteris oẽ cõsimile:& repugnãs/& diuersum ab eo affirmare/Sed nõ propter illius affirmationẽ/Sed quia dato uno inconuenienti/poteris eadem facilitate/& alia dare:Et sic alia inconuenientia/multo magis conuenientia/& necessaria. P. Solet consequentia bona subdiuidi aliomodo.

Diuisio cõsequẽtiaꝶ bonaꝶ. Et ĩ ꝓbatio aliquaꝶ cõsequẽtiaꝶ bonaꝶ de mã. B.C.V.

BOnarumitem  Alia de forma. Alia de materia.

Bona de forma ẽ illa q̃ ĩ oĩbus terminis eo m̃õ dispositis tʒ/ Sic diximus supius de modis syllogisticis: Vtilibus & inutilibus. Bona de mã ẽ q̃ ĩ aliq̃bus termĩs gr̃a mãæ/uel potius nãæ reꝶ cui applicat̃ talis discursus tʒ/ Vt oĩs hõ est risilis. Igit̃ Oẽ risile ẽ hõ. Et hãc ñ magnifacit Logicus. Sicut nec syll̃os q̃ ĩ una mã cõcludũt/Et ĩ alia nõ cõcludũt P. Aliq̃ sermone suo nõ sepãt cõsequẽtiã mãlẽ a cõsequẽtia de mã. B. Varie utunt̃ uocabulis. Curandũ ẽ nobis potius q̃d exp̃mit̃ q̃ q̃busnoĩbus exp̃mat̃: Cõstat mãlẽ/ab illa de mã satis distare/si eaꝶ descriptiones considerent̃. P. Plurimi dicũt cõsequẽtias formales/nõ tñ de forma/sʒ de mã eẽ has/Vʒ Ab exclusiua affirmatiua/ad exclusiuã negatiuã/Vt tm̃ pr̃ est/Ergo nõ tm̃ pr̃ est. Tm̃ principiũ est/Ergo nõ tm̃ principium est. Sed quo pacto illas cõsequentias ꝓbant ignoro. B. Sic/tm̃ pr̃ est:Ergo pr̃ est. Ab exclusiua ad suã præiacẽtẽ. Deinde/Pr̃ est:Ergo filius ẽ. A positione correlatiui. Vlterius/ Filius ẽ:Ergo nõ tm̃ pr̃ est. P. Cõtra eos ita inuehor. Cõtradictoria nequeũt simul eẽ: Antecedẽs aũt/& cõseq̃uẽs oportet simul eẽ. Sed tm̃ pr̃ est. Ergo nõ tm̃ pr̃ ẽ/sunt contradictoria:Ergo nõ sunt simul/Et p cõsequens nõ se hñt/ut antecedẽs/& cõsequens. Quia ẽt oppositũ antecedẽtis/nõ põt simul stare cum antecedente/illa consequẽtia nõ est censenda esse bona: Nihil quoq; ex antecedente sequitur/quod ipsum antecedens perimit. Aristoteles etiam primo Phisicorum/illam eorum consequentiam expresse negat ponens cõsequentiã oppositam Sic arguẽs. Si tm̃ principiũ est/ergo principiatum nõ est:Preterea Cõsequentia bona de materia/est bona in illa materia. Ergo obseruare debet rõnem bonæ cõsequentiæ in illa materia:Sed hæc nõ obseruat. Quia oppositũ cõsequẽtis/nõ repugnat antecedẽti:sed est ipsum antecedẽs. Neq; infert oppositũ antecedentis. Quo dicemus bonũ: ubi nulla ratio bonitatis. Et eo magis quia dicunt illã consequentirum esse formalem/& ita consequens esse de intellectu antecedentis. Et sic unum contradictorium esse de intellectu alterius. Be. Recte improbas. Illæ tamen

cōsequentiæ possunt bifariā considerari. Vnomodo presupponēdo antecedētia/uel absolute/ut ita sit/sicut significāt: uel cōditionaliter/Vt si ita se hēret ꝙ Tm̄ pr̄ eēt/Et tm̄ principiū esset/& nihil aliud. Et tūc sequeret filiū nō esse/& principiatū nō esse. Et sic ꝓcedit philosophus cōtra antiquos primo phi. Aliomodo/Nō ꝑsupponendo antecedētia/sed in ꝓbādo/& redarguēdo/ac ꝓpio dissuadēdo tāꝗ implicātia cōtradictionē. Qui n. dicit Tm̄ patrē esse. dicit implicite/Nō tm̄ patrē esse/Quia pr̄ sine filio eē nō pōt. Et ita ibi erit cōsequentia implicationis ꝓp inclusionē duoꝝ cōtradictorioꝝ. Qui ēt dicit Tm̄ patrē esse/dicit īplicite Patrē nō esse/Quia sine filio nequit eē. Et q̄a impossibile ē ip̄m solū sine filio esse/necesse est ip̄m nō eē/Si tm̄ ip̄m dixerimus esse. Sic distinguēda est & illa/Scio me eē lapidē. Et aliæ oēs/quæ implicādo se ipsas destruūt/Vt nulla enūciatio est: Nulla negatiua est. Si n. admiserimus antecedētia/& cōcesserimus illa. Oīa illis repugnātia sunt nobis cōsequēter negāda. Et licet nō debeamus īpossibilia admittere/Admissa tm̄ tueri oportet. Et ostēsa antecedētis īplicatione/antecedēs negabimus q̄a īcludit cōtradictoria. Nō sunt ergo bonæ de mā/ꝑut sunt iste/Numerus nō est. Igr̄ binarius n̄ ē. Et nl̄ls binarius ē Igr̄ nl̄ls numerus. Nō ergo recte ponūtr̄ sub mēbris cōsequētiā formalē/& bonā diuidētibus. Tenēt solū in mā insolubiliū. Quā antecedētia ponēdo se destruūt/& destruēdo ponūt. P. Nōnulli excluso uno correlatiuoꝝ/Alteꝝ n̄ excludi autumāt. Et uidentr̄ se extricasse. B. Neqꝫ ex pte rei/neqꝫ poni/neqꝫ perimi/alteꝝ sine altero. Sed mēs cōiunctissima dissoluit/Et ecōtra. Verissima falsificat/Et ecōtra. Vt primū principiū/& oppositū eius: Secus Phi. nō recte intulisset. Igr̄ principiatū nō est. Neqꝫ id ꝓ his/scio me eē lapidē. Et nulla negatiua ē/q̄cꝗ iuuat. P. Quo definiūt color hāc. Scio me eē lapidē. Igr̄ nescio me eē lapidē. B. Hoc mō illā deducūt. Scio me eē lapidē. Igr̄ Ego sum lapis: Quia nō p̄t sciri nisi ueꝝ/Vlterius/Sū lapis. Igr̄ nō sum hō/ab affirmatiua/unius disperati/ad negatiuā alterius. Igr̄ ego nō sum ego/meipsum oñdēdo. Tenet a sup̄iori ad suū inferius negatiōe utriqꝫ ꝑposita: Nō sum hō. Igr̄ nō sū ego/Hoc ē nō sum hic hō. Ex quo seqr̄ ꝙ ego nō sum: Quia nō ē imaginabile/ut sim/& nō sim ego. Tūc ultra. Nō sum. Igr̄ nescio me eē lapidē. A sup̄iori distributo negatiue/ad suū inferius: Oē q̄ppe sciēs/est/Et nō ecōtra. Igr̄ qd̄ nō ē/nō ē q̄cꝗ sciēs: Tādē a primo/ad ultimū: Ego scio me eē lapidē: Igr̄ nescio me eē lapidē: P. Si talis sit cōsequētia a primo ad ultimum/quales fuerint intermediæ: Illæ uero hac in re fuerunt bone de forma. Igr̄ & illa/Qd̄ neqꝫ ipsi dicūt: neqꝫ ueꝝ est. Quia/ut dictū ē/nullā rōnem bonæ cōsequētiæ hēt/ēt de mā. Nisi accipiēdo māꝫ equoce/Vt puta/ꝑ enūciationibus implicantibus/& se ipsas destruentibus/seu insolubilibus. Et tenet non illatiue/Quia nō recte infertr̄ contradictoriū/ex cōtradictorio: sed redargutiue. Nā illud antecedēs p̄t bifariā cōsiderari/ꝑsupponēdo ita esse. Vt/uidelicet. Ego qui sum hō/Vel ut aliquis hō sciat se esse lapidem/& tunc non sequitur ꝙ nesciat se lapidem eē/Sed bene sequitr̄. Ergo aliquis hō est lapis. Sed nō sequitr̄. Igr̄ nō est hō: Quia dato illo/hō & lapis nō sunt disperata/& cōcedantr̄ oīa quæ necessario sequuntr̄ ad esse hoiem/& lapidē. Quæ posito casu/negabuntr̄ eē incōpossibilia: Sicut posita duaꝝ naturaꝝ unione hyppostatica. quæ in eodē erāt incōpossibilia/fiūt cōpossibilia: licet unio illa sit possibilis/& in aliquo reperiatr̄. Hæc aūt cōnexio sit īpossibilis/neqꝫ cōcedi debeat. Si tm̄ cōcederetr̄/Sic ꝓgrediēdū

est. Redargutiue tñ seqt ex cõtradictorio cõtradictoriũ Sic. Tu dicis Aliqs hõ scit se eẽ lapidẽ Et nõ aduertis implicationẽ Quia dicis ipm id scire & nescire. Si n. aliquis hõ scit se eẽ lapidẽ ergo erit lapis. Et qa lapis nihil scit ipse nihil sciet: & ita nesciet se eẽ lapidẽ. Et Quo poterit aliqs scire se eẽ lapidẽ & hoiem simul. Et multa alia ad redarguendũ cõcedentẽ tale antecedẽs pñt induci. Recte igit diximus illã cõsequentiã nõ eẽ illatiuã ut ex illo antecedẽte sequat illud cõsequẽs sed solũ eẽ redargutiuã & dissuasiuã ne fiat tã horribilis iplicatio cõtra primũ principiũ. P. Ponũt hic ẽt istã Tu credis precise aliqs hõ decipit Igit aliqs hõ decipit. Eaq; sic declarãt. Aut pcise credis uer Aut pcise falsum. Si pcise uer credis. Ergo aliqs hõ decipit. Si falsum: Ergo tu deciperis: & tu es homo. Igit aliqs homo decipit. B. Ista facilior est: Sed de his in tractatu de insolubilibus. Multifariam Iuniores hac in re aberrant. Tu hæc precæpta prosequere.

P. Apponendæ sunt generales consequentiarum regulæ. B.
Ponuntur regulæ generales consequentiarum cũ suis corrolariis. Cap. VI.

PRima regula. Quotiẽs cõsequẽtiæ bonæ añcedẽs ẽ uerum Possibile Vel necessariũ totiẽs & cõsequẽs Quia ex falsis uerum ex ueris nil nisi uerum. Sic ex possibilibus & necessariis nil impossibile & necessariũ. P. Da corrolaria. B. Corrolariũ. Qñ cõsequẽtiæ bonæ cõsequẽs est falsum aut ipossibile uel cõtingẽs Et antecedẽs. Alterum corrolariũ. Qñ alicuius cõsequẽtiæ antecedẽs ẽ uerum Possibile aut necessariũ & cõsequẽs nõ talis cõsequẽtia nõ ualet. B. Secũda regula. Quicqd seqt ad cõsequẽs cõsequẽtiæ bonæ Seqt ẽt ad ipsius antecedẽs. Ideo dictũ est supra ex eisdem pmissis posse iferri plura. P. Da corrolaria. B. Corrolariũ. Quicquid añcedit ad añcedẽs añcedit ad cõsequẽs Sicut qcqd ẽ inferius inferiore Aut posterius posteriore est inferius supiore Et posterius piore. Vt Hõ Aial Viuẽs. Alterum Corrolariũ. A pmo ad ultimũ qñ consequentiæ inter mediæ sunt bonæ necessario & nõ uariate est bona cõsequẽtia: Vt si Cato ẽ hõ Cato ẽ aial. Et si Cato est aial Cato ẽ substãtia. Ergo a pmo ad ultimũ. Si Cato est hõ Cato ẽ substãtia. P. Dixisti cõsequentias inter medias non uariari. Quod sic accipio quia oportet idem omnino esse antecedẽs consequentiæ posterioris quod fuit cõsequens cõsequentiæ prioris. Et qđ illud qđ sequit ex consequẽte possit sequi etiam ex ipso antecedente solo. Iccirco illa consequentia non est bona Tantum pater est Ergo filius est. Quia & si ex hac Pater est Sequatur ista Filius est: Nõ tamen filium esse sequitur ex hac Tantum pater est & ita neq; ex eius consequente ut consequens est. Similiter hæc non ualet. Nullum tempus est Ergo nulla dies est. Nulla dies est & aliqua hora est. Ergo nox est. Et si nox: igitur aliquod tps. Nõ tñ seqt Nullũ tps ẽ. Igit aliqd tps est Ex eo qa cõsequẽs pmæ cõsequẽtiæ fuit una cathegorica Et illud put ẽ antecedens est una copulatiua Et si antecedẽs precise put erat cõsequẽs adsumpseris cõsequentia nõ ualet. Quia & si presupposito tẽpore hæc ualeat Nõ est dies. Igit est nox Nõ tñ sequit stante illa Nullũ tps est: Sed Da & aliam regulã cũ suo corrolario. B. Tertia regula. Quicqd stat cũ antecedente cõsequentiæ bonæ illud idẽ

stabit cũ cõsequente. Quod.n.stet cũ hac. Homo currit, stabit & cũ hac. Animal currit. Corrolarium. Quicqd repugnat cõsequenti, repugnat & antecedenti. Vt qđ repugnat huic Animal currit, repugnabit & illi, Homo currit: P. Da & quartã regulã, cum suis corrolariis. B. Quarta regula. Quicũq; nouit cõsequentiam esse bonã, & antecedens sit sibi cõcedendum, Et cõsequens silr. Corrolariũ. Si cõsequentiæ bonæ consequẽs sit negandũ, Et antecedẽs. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens sit cõcedendũ, & cõsequens negandũ, cõsequentia illa nõ ualet. P. Da & quintã cũ suis corrolariis: B. Quinta regula consimilis. Quicũq; consequentiæ, quã nouit esse bonã, nouit antecedens, oportet ut noscat ẽt suũ cõsequens. Corrolariũ. Si cõsequentiæ quã noueris esse bonã ignores cõsequens, ignorabis & antecedens. Nosti.n. hãc esse bonã Animal currit, igit̃ animal mouet̃. Si ergo nescias aĩal moueri, ẽt nescies ipsum currere. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens noueris, & cõsequens ignoraueris, illa cõsequentia nõ est bona, Vel certo est tibi ignota. Nã si tibi cõstaret eã eẽ bonã, nequires scire ipsius antecedens, & ignorare cõsequens: P. Da & sextã cũ corrolariis. B. Sexta regula. Quandocũq; cõsequentiæ bonæ antecedẽs est pure negatiuũ, Et cõsequẽs similiter, Quia ex negatiua nõ sequit̃ affirmatiua. Corrolariũ. Si talis cõsequentiæ, cõsequẽs sit affirmatiuũ Et antecedens. Corrolariũ. Si alicuius cõsequentiæ antecedens sit negatiuum, & consequens affirmatiuum, illa consequentia non ualet. P. Da limitationes harum regularum.

Ponuntur limitationes regularum. B. Cap. VII.

DAnt Limitationes illaꝝ regulaꝝ Sic. Cõsequentiæ bonæ inquiunt, non malæ, quia hæ regule non dant̃ de malis, & illæ regulæ, sunt intelligendæ extra mateтiã insolubiliũ, De qbus postmodũ. Et intellige bonæ affirmatiuæ, nõ negatiuæ. Quia huius Nõ Si tu es hõ, Tu es bos. Añcedens est ueꝝ & possibile. Cõsequens est falsum & impossibile: Et tñ cõsequentia est bona. Sed hæc limitatio uidet̃ superflua; quia illa nõ est cõsequentia, nec discursus, sed destructio cõsequẽtiæ, & discursus. Similiter nec illa ꝓprie est cõsequẽtia, Nisi tu es aĩal, Tu nõ es hõ. Iccirco nõ mirũ si ꝓcedens sit uera, Et subsequens falsa. Alia limitatio est talis Significantis ex cõpositiõe suaꝝ partiũ primarie significantium. Hæc limitatio ponit̃ ꝓp subordinationẽ & uariationẽ significationis antecedentis, & cõsequentis. Põt.n. ex compositione partiũ cõsequẽtia nil ualere, Vt hic, Nõ est animal. Ergo homo est irrationalis. Si tñ subordinet̃ uni bonæ i mẽte, erit bona Põt ẽt ex significato primario eẽ bona, Vt hõ est aĩal. Ergo hõ est corpus. Et ex secundario esse falsa, Vt si in consequente nomine corporis, acciperes lapidem, uel arborẽ. Sed iam dictũ est qualiter enunciationes debeat dici uere, aut false ratione significationis primarie, & adæquate. Ridiculosa uero, & oĩo Sophistica est illa subordinatio, & utilis illis qui aliud gerunt pectore, aliud ore Videat & iudicet magnus, ac eruditus ille Stapulensis. Ponitur & alia limitatio, cuius nec antecedens principale, & explicitũ, nec consequens tale est, enunciatio pluris. Vt Tu amit

tis operam. Igitur Littus aras. Consequens est enunciatio plures. Similiter Equus est hinnilis, Ergo non est risilis. Consequens in genitiuo est falsum. In nominatiuo uerū. Dicit autem antecedens principale, quia huius. Si tu es homo, Tu es Papa. Ergo Si tu es homo, tu es Summus pontifex. Antecedens antecedentis est uerum, Et antecedēs consequentis similiter. Sed antecedens principale est falsum, uidelicet, Si tu es homo, tu es Papa: & sic & consequens. Dicit etiam explicitum, quia dicendo: Nisi Plato sit animal, Plato non est homo: Antecedens implicitum est falsum. Videlicet, Plato non est animal. Implicitum uerum. Si Plato nō est animal. P. Hæc me tedio afficiunt. Nāq̄ hæc ultima non uidetur consequentia. Sed potius quædam oratio enunciatiua, seu narratiua: B. Hæc apposui, ut uaria Sophistarum delibares tendicula. Næc profecto preceptis firmis debebant fluida immiscere.

Circa superius dicta duas declarationes ponit. P. Cap. VIII.



N hæc ualeat. Hæc consequentia est bona, & antecedens fuit uerum, ergo & consequens. Similiter, Hæc consequentia est bona, Et antecedens erit uerum. Ergo & consequens. B. Aiunt eam de presenti esse ueram Sic. Hæc consequentia est bona, Et antecedens est uerum. Ergo & consequens, Non autem de preterito, aut futuro, quia potest antecedens fundamentaliter sumptum ad mille annos fuisse, & fore uerum sine illo consequente, Vt omnis homo est. Igitur hic homo est. Quæ consequentia est bona, Vt nunc, & non semper, Et uniuersalis fuit uera, & erit: Neq̄ illud erit consequens eius, sicut nec antea fuit: posito ut uniuersalis illa distribuat solum pro illis qui tunc reperiuntur. Et q̄ sit eadem uniuersalis, nunc, & ad mille annos: Quod non esse uerum paulo post ostendemus. Iccirco dictum est superius illam consequentiam esse bonam, quando non potest ita esse, aut fuisse, aut fore, sicut significatur per antecedēs, quin ita sit, uel fuerit, uel futurum sit, sicut significat᷑ p consequens. P. Si tñ consequentiæ bonæ antecedens formaliter sumptum ꝑ aliquo tempore fuerit ue℞, & consequēs Nunq̄. n. antecedens cōsequentiæ bonæ formaliter, est fuit uel erit ue℞, quin & consequens. Licet forsan, hoc quod nunc est cōsequens alias nō fuerit, Vel quod nūc est antecedēs alias nō fuerit De quo infra limpidius. Antecedens tñ ut sic, nūq̄ est sine consequente. Et econtra. B. Dicunt etiā sic arguere nō licet, Hæc consequentia est bona. Ergo quandocūq̄ antecedēs erit uerum, & cōsequens. Nā aliqua cōsequentia est bona, cuius tamen, nec antecedens, nec consequens umq̄ erit uerum, Vt istius, Homo est bos. Igitur homo est mugilis. Et probant sic. Numq̄ erit antecedens uerum. Ergo nō quandocunq̄ antecedens erit uerum, cōsequens erit uerum, A superiori distributo negatiue ad ipsius inferius. Et quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedētis. Nam si qn̄cūq̄ antecedens erit uerū, Et cōsequens erit ue℞. Igi᷑ aliqn̄ antecedēs erit ue℞, & consequens similiter. Tenet cōsequentia a subalternāte, ad subalternatam, Tunc ultra. Igi᷑ aliqn̄ antecedēs erit uerum, Hoc aūt est oppositum antecedētis, quia

nunq̃ erit & aliquando erit uerum opponuntur. P. Illa consequentia non ualet Nũq̃ erit uerum antecedens. Igitur non quandocunq; erit uerũ antecedens erit & consequẽs Neq; arguitur a superiori negatiue. Nũq̃ .n. non est superius ad quandocunq;. Sed be ne ad aliquando non. Similiter aliquando erit non sequitur ex quandocunq;. Neq; ali quando subalternatur ipsi quandocũq;. Sed ipsi semper: Ratio istorum quae dicimus est haec. Quia haec dictio quandocunq; apud Latinos est signum quasi partitiuũ seu particulare & affirmatiuum numq̃ uero est signum uniuersale & negatiuum. Et illa dictio quandocũq; nil ponit inesse: reipsa. Sed re uel imaginatione. Ut sit sensus. Si quã antecedens fuerit uerũ & consequens. Et si nunq̃ nunq̃. Quandocunq; etenim poni retur antecedens uerum necesse esset & cõsequens ponere uerum quia cõsequentia est oratio in qua quibusdam tacite uel expresse positis necesse est per ea aliud uidelicet con sequens euenire. B. Illa est diffinitio syllogismi non consequentiae. Philosophus tñ syl logismi nomine omnem argumentationem & consequentiam complectitur. Neq; nomine argumentationis utitur. De his autem melius: tu & accomodatius ad mentẽ philosophi. Ipsi tamen ob linguae latinae paruam peritiam tollerari & excusari poterũt.

Certant de quadam consequentia. P. Cap. IX.



Certant pro hac consequentia Deus est. Ergo haec est uera Deus est. Huius quippe antecedens est necessarium & consequens cõtingens. Et consequentia uidetur bona quia oppositũ consequentis repugnat antecedenti. Ergo poterit consequentia esse bona cuius antecedẽs est necessarium: & consequens cõtingens contra primã regulã. Quod autem oppositum consequentis repugnet antecedenti probatur. Si haec non est uera Deus est. Quae tamen designat adequate Deũ esse. Igitur Deũ esse non est uerũ. Et ita haec erit uera Deus nõ est. Quae repugnat illi Deus est. Dicunt ne gando illam consequentiam esse bonam. Et q̃ oppositum consequentis nõ repugnat imo stat cum antecedente. Et quum dicis significat adaequate Deum esse negant ida Praesupponunt .n. simul stare nullam enunciationem esse & Deum esse. Si ergo nullã enunciatio sit nulla significabit Deum esse. Et addunt multas enunciationes esse cõpos sibiles: quae tamẽ nequeũt esse simul uerae. Veluti sunt hae Nulla oratio est. Aliqua ora tio est: Nulla negatiua ẽ ergo aliqua est. Similiter Omnis oratio ẽ affirmatiua: Et nul la negatiua. Põt ergo copulatiua ẽẽ possibilis. Quae tñ nõ põt eẽ uera: Haec illi. Quid tu. B. Concedamus nos significatum huius Deus est fundamentaliter sumptũ esse rẽ necessariam. Ipsum uero signum seu orationem id exprimẽtem esse rem contingentẽ quod existere non sit necesse. Sed addimus hoc: non posse fieri ullam consequentiam absq; antecedente: & cõsequente. Omne autem antecedens esse enunciationem. Simi liter & consequens. Quando ergo dicunt hanc non esse bonam cõsequentiam Deus est. Ergo haec est uera Deus est. Quaero an illa sit ulla consequẽtia uel nulla. Si nulla Ergo nec bona nec mala. Si autem sit consequentia aliqua. Ergo ibi est antecedẽs. Et

illud nil aliud est q̃ hæc Deus est. Si ergo hæc enũciatio detur Deus est. Igit͛ hæc Deus est, ex quo significat sicuti est in re erit uera. Aliquo ergo modo recte dixerũt, quia adesse Deum in re, non sequitur ullam orationem esse id exprimentem. Aliquo modo non recte, quia consequentia fieri nequit absq; enunciatione, & absq; antecedente. Quod quidem si ita significat primarie, & adæquate sicuti est in re necesse est ipsum uerũ esse. Hæc itaq; Deus est, necessaria est: quia designat primarie & adæquate unionem necessariam Ergo consequentia bona, & consequens eodem modo necessarium, Si tamen quis acciperet istam enunciationem esse in se ens necessarium, aut necessario uerum, male acciperet. P. Non accipio illud dictum, ut aliquæ enũciationes sint compossibiles, quæ tñ non possint esse simul ueræ, nec simul falsæ. Quæ. n. compossibilitas erit ista. B. Nulla propositio est, & aliqua est, stant simul, quia posita priore ponit͛ posterior. nec tamen unq̃ possunt esse simul ueræ, quia prior nunq̃ potest esse uera, Neq; simul falsæ, quia posterior nunq̃ potest esse falsa. De quibus alias. Pe. Videtur quoq; hæc consequentia esse bona. Omne currens est Bos. Ergo Omne currens potest esse bos. Et tamẽ huius consequentiæ antecedens est possibile, ut patet. Quia possibile est, ut Bos currat, & nihil aliud pro tunc currat Et consequens impossibile. Probatur sic Omne currens potest esse bos: Et omnis ceruus potest esse currens. Igitur omnis Ceruus potest esse bos. Conclusio falsa. Igitur aliqua premissarum Non minor. Igitur maior: & illa fuit consequens prioris consequentiæ: B. Sic procedunt comuniter huius artis scriptores. P. Ego semp accepi, ut ab oẽ ad posse sit bona cõsequẽtia, Si ergo oẽ currẽs sit bos, cur nõ p̃tẽ ut oẽ currẽs sit bos, ne de eẽ sine posse eẽ. B. Sẽsus illius cõsequẽtis p̃ maiori assumpti bifariã põt accipi Videlicet, ampliatiue, ut nõ solũ oẽ currẽs sit bos, sed qcq̃d potest currere, possit esse bos. Et ita quia homo potest currere, homo posset esse bos. Potest etiam illud cõsequens accipi sine ulla ampliatione Videlicet, ut omne currẽs solum, & non omne quod potest currere, possit esse bos. Et illud sic accipiendo, est bona consequentia ab esse ad posse esse. Et maior erit uera: Sed assumptum non erit ad rem, ut omnis homo possit esse currens. Quia proponebatur in maiori de omni currente solum, ut uidelicet, omne currens possit esse bos. Non autem omne quod potest currere. Est ergo in uno sensu bona consequentia illa. In alio mala. P. Vter illorum sensuũ tenet de ui sermonis. Be. Quemadmodum alias diximus, modales de sensu composito & diuiso nõ differre situ modorum quo ad uim sermonis, sed semper importare duplicem sensum, Nisi aliud fieret ex pacto. Ita & hic uidetur dicẽdũ. Vt utrumq; sensum ex talibus capere possimus ampliatiuum, & nõ Ampliatiuum, Nisi forsan pactum interuenirer. Vt dicendo Omne currens bos esse põt, nõ ampliet. Dicendo autẽ Omne currens, potest esse bos, ampliaret uel aliquo alio modo. De his in tractatu proprio.

Quo pacto ex hac Non possibile non esse, quæ uidetur pure negatiua, sequitur Necesse esse, quæ est pure affirmatiua, Et q̃ omnis negatiua, includit aliquam affirmatiuam. P. Cap. X.

Contra ultimam regulam obiicitur sic. Haec cõsequentia est bona/ Nõ possibile non esse/ Igitur necesse esse. Cuius tamẽ antecedens pure negatiuum uidetur/ quia modus negatur & dictum/ Et consequens contraria ratione/ est pure affirmatiuum. B. Grandis propter id perplexitas inuasit primum Brittanum illum consequentiarum scriptorem/ Deinde & Pergulensem meum/ quia aliquo modo de Suburbio Vrbini mei est/ & alios pene omnes qui de hoc ante nos scripserunt. Nesciebant. n. ex illo antecedente (Quod uidebatur pure negatiuum) inferre illud consequens pure affirmatiuum. Non. n. nostras nouas annotationes uiderant. P. Ad rem accederet illas replicare. B. Memorare quae superius de negatione contra eos diximus/ Nequit. n. esse ut negatio faciens terminum infinitum & aequipollentem non sit aduerbium/ Neq; ut non innitatur alicui uerbo: Omnis igitur negatio/ etiam centies repetita/ habet uerbum suum: Nam dicendo/ Omnis homo est iustus. Et addẽdo negationem sic: Nõ omnis homo est iustus/ negamus illam uniuersalem/ hoc est dicimus esse falsam/ & per consequens ponimus eius contradictoriam particularem/ Et si apponeremus aliam negationem supra illam/ negaremus negationem priorem/ & restitueremus uniuersalem affirmatiuam/ Et sic in infinitum/ ut ibi declarauimus. Ibi quoq; posuimus aequipollentias orationum non ita esse intelligendas/ ac si idem esset dictu/ Nõ omnis homo currit/ Et aliquis homo non currit. Sed quia negando illam uniuersalem affirmatiuam/ necessario particularem negatiuam ipsius contradictoriam ponimus/ Similiter negando particularem negatiuam sic. Non aliquis homo non est iustus/ Ponimus uniuersalem affirmatiuam/ Videlicet/ Omnis homo est iustus: Quia uero unaquaeq; modalium alteri quatuor modis aequipollere potest/ Et inter alios/ iste ẽ unus modus/ Si huic/ Possibile non esse/ preposuerimus/ negationem/ dicendo/ Nõ possibile non esse. Illico. n. aequiualebit huic/ Necesse est eẽ. P. Accepi ista. Sed quo pacto ex illa negatiua sequitur illa affirmatiua/ nondum accepi. B. Sensus illius est talis/ Non possibile est non esse/ hoc est/ non est uera illa. Immo est falsa/ Possibile est nõ esse. Quandocũq; autem illa est falsa/ erit uera altera/ Videlicet/ Necesse est esse. Nõ sequitur ergo affirmatiua ex negatiua/ Sed ex negatione illius/ Possibile est nõ esse/ sequitur illa affirmatiua/ Necesse est eẽ. Si. n. haec fuerit falsa/ Possibile est hominem nõ esse. Illa erit uera/ Necesse est ipsum eẽ. Aliud igitur est ex negatiua pura inferre affirmatiuam. Aliud ex negatione uel peremptione alicuius/ puta illius/ Possibile est non esse/ inferre affirmatiuam Necesse est esse.

Recitantur quasi per digressionem/ & reprehenduntur aliorum in hac materia opiniones. P. Cap. XI.

Si Strodus ista ruminasset/ nõ dixisset/ ad hoc ut cõsequẽtia illa ualeret/ opus esse aliquo supplemento: Sic/ Non possibile est non esse/ & hae sunt subalternae/ Vel & hae sunt aequipollentes/ Igitur necesse est esse/ Vel sic. Non possibile est te non esse/ Et haec Tu non es/ Habet pro contradictorio. Tu es. Igitur necesse est

cesse. Quia sine ullo supplemento illa consequentia tenet. Non. n. potest ita esse, ut significatur per antecedens, quin ita sit ut significatur per consequens. Neq; aliam responsionem dedisset, dicendo illam negationem ibi stare infinite, & sic nō pure negatiue. Nā negatio infinitans, perimit illud cui additur, & mutat terminum. Alius enim terminus est. Possibile. Alius nō possibile. Sicut homo, & nō homo. Neq; alii dixissent illam eē affirmatiuam propter duas negationes super eodem uerbo cadētes, eo quia negatio in numero pari affirmat: Ibi namq; utraq; negatio, habet proprium uerbum. De posteriori patet. De priori autem declarasti. Neq; propter id opportuisset affirmationem, & negationem in uoce, & scripto negasse, prout negauerunt. Neq; opus habuissent asserere fugiendo fuga turpis nominis, in mente non esse duas negationes, sed unum actum affirmatiuum, Immo Quia mens est illa quæ dicit Ista non est uera, sed falsa, Possibile est non esse. Igitur necesse est esse. Iccirco in mēte sunt duæ negationes duo uerba respicientes. Dixit tamen recte Pergulen. illam responsionem primo aspectu esse risu dignā: Sed si primo, & ultimo aspectu eam talem asseruisset, rectius fecisset. Si quoq; responsio tua eis nota extitisset, non opus fuisset illum sermocinari. Vt diceret, philosophum non posuisse istas contradictorias, Videlicet. Necesse est te esse Et possibile est te nō eē, nisi materialiter. Et negatione, preposita uoluit eas æquipollere solū materialiter. Quia uidelicet habent proprietatem contradictoriarum. Nequeunt. n. esse simul uere, neq; simul falsæ: Sed non aduertunt ꝙ proprium alicuius, nūq̄ deserit ipsum. Neq; uerum est, ut ista sit pure affirmatiua. Possibile est te nō esse. Quia & si modus sit affirmatus, non tamen dictum. Non incōuenit igitur modales cōtradicere, Licet utraq; sit affirmatiua de modo. Satis. n: erit si altera fuerit negatiua de dicto. Et quia altera illarum necessitat alicuius esse. Altera (si dicere licet) possibilitat eiusdem nō esse: Iccirco sibi mutuo contradicunt. Neq; recte astruit hanc. Non tantum homo currit, esse pure negatiuam Illa. n. ponit hominem currere, & ēt aliquid aliud ab homine currere. Sermones utiq; eius, presertim hic, contra Strodum, Pergulen̄. atq; Gaietanum, sunt Iacula: Recte improbat: sed dum propria recitat, mollitisunt super oleum. Verum relictis tot eorum opinionibus etiam uideretur non posse dari puram negatiuam, ex eo quia omnis negatio includit affirmationem, Nam teste philosopho, etiam in non facere, intelligitur facere. Quare negatio necessario includit affirmationem. B. Impossibile est negationem eē priorem omni affirmatione, sicut & nolle esse primum actum uolūtatis. Negat. n. qui non affirmet nemo: & talis affirmatio solet dici inclusa, & necessario presupposita a negatione. Si nāq; opinor uel dico hominem non esse bouem, hoc opinor & dico quia preintelligo hominem esse hominem, & animal rationale, Bouem autem esse bouem, & animal irrationale. Et eiusmodi affirmationibus, non aduersatur negatio, sed presupponit & includit eas. Est & alia affirmatio quæ opponit negationi. Quam etiam negatio excludit. Hæc. n. Homo non est lapis. Excludit illam Homo est lapis. Et si excludit solum nihil addendo. Vt homo non uidet Dicitur pure negatiua. Si autem cum aliqua limitatione. Vt dicendo Homo est cæcus. Dicit ꝙ homo non uidet quidem Tamen aptus est uidere. Similiter Non homo uidet. Excludit uidere ab homine, non ab

solute, sed cum hac additione. Aliquid aliud, sed non homo uidet. Sic dicito de exceptiuis, Nullum animal preter hominem est rationale: Igitur homo est rationalis, Et de exclusiuis, Non tantum homo intelligit: Igitur homo intelligit. Sed orationes quæ æquipollent gratia negationis prepositæ, non fiunt negatiuæ, sed ipsæ negantur esse ueræ. Dicendo. n. Non possibile est te non esse, Nō facio illam orationem negatiuam, Sed nego illam quæ dicit Possibile est te non esse. Illa uero negata sequit͛, Vt necesse sit te esse. Sicut. n. corruptio unius rei, est generatio alterius, Ita negatio unius contradictorii uel contrarii īmediati est affirmatio alterius: Sed iam satis de his diximus. P. Cōterunt multum temporis etiam in hac consequentia: Non est ita ꝙ nihil est. Igitur aliquid est, Sed mihi uidetur ex his quæ attulisti ibi quoq; ex negatione illius Nihil est, eē progressum ad affirmationem alterius, Negando. n. illā, Nihil est, Ponimus hanc, Aliquid est. B. Ea quæ alicuius momenti sunt perstringere curauimus, Vilissima quædā Sophismata & insolubilia pretereuntes, Vt illud. Ista consequentia est bona, Ergo tu es asinus, ipsamet consequētia ostensa: Vere asininum Sophisma, Pulcherrimum profecto de consequentiis tractatum asininis sordibus deturpant: Agemus de orationibus insolubilibus. Similibus, & cōuertibilibus, loco suo, Nō sunt omnia hic effundenda. P. Regule iam peculiares per quas consequentiæ Hoc est omnes Syllogistici ꝓcessus fiunt, essent ponendæ.

Quid locus, Quid maxima, Quid differentia maximæ. Differt argumentum a loco: Diuiditur locum in maximam, & differentiam maximæ: Et locum a substantia declarat. B. Cap. XII.

LOcos eiusmodi Regulas uetustiores appellauerunt. Eā obrē ea dexteritate hāc artē tradere cōtendemus, ut & illis, & iunioribus morē pariter gessisse uideamur. P. Quid ē locus. B. Locus est sedes argumēti. In eo. n. tota uis argumenti, seu discursus cōsistit, & quasi residet siue insidet: Et medium accipit uirtutem a tali loco, taliq; sede, qum rei dubiæ facit fidem. Et locus potest esse quid complexum. Mediū semper est terminus incomplexus complexione uerbali. P. Expone. B. Locus quidā dicitur maxima, quidam differentia maximæ. Locus autem maxima, est ꝓpositio per se nota. Vt dignitas, uel comunis animi conceptio. Vel ab omnibus aut pluribus, presertim, sapiētioribus cōcessa propositio. Vt de unoquoq; dicitur esse, uel nō esse, Et de nullo simul dicitur esse, & non esse: Omne totum est maius sua parte. De quocunq; predicatur diffinitio, seu species, de illo, & diffinitum, seu genus. Dicitur maxima ob maximam uirtutem probandi alia. Virtus autem maxima est quæ ab alterius uirtute, uel absolute, uel in tali genere non pendet. Dicitur propositio per se nota, quia ex suis terminis, prout sui sunt est nota. Dicitur dignitas, quia omnibus scientiis preest. Et omnis docendus eam presupponit. Dicitur comunis conceptio, quia quisq; eam probat. Locus differētia maxime, sunt ipsa extrema, ex quibus maxima conficitur. & quibus una maxima differt

ab alia: Veluti hæc maxima, De quo predicatur inferius, de illo, & superius. Differt ab hac, De quo predicatur diffinitio, & diffinitum per terminos suos, Vnde illa maxima dicitur ab inferiori ad superius. Altera a diffinitiõe ad diffinitũ. Differt ergo una ab alia per terminos fundamentaliter. Et per habitudines terminorum formaliter. P. Quo pacto differt argumentum a loco. B. Argumentum est terminus medius, cuius uirtute coniunguntur, aut se iunguntur extrema, Locus est, aut maxima, aut differentia maxime. Nõ ergo sunt idem nec formaliter, nec materialiter. Nam dicendo, Homo currit: Igitur animal currit. Maxima est quod predicatur de inferiori, & de superiori. Differentia maximæ est ab inferiori ad superius, uel a specie ad genus. Medium autẽ est homo nisi argumentum esset non solum medium, sed etiam una propositio, Quod dicere non solemus. Aduerte etiam ꝙ in descriptione loci, argumentum potest sumi, & ꝓ medio, & pro argumentatione. Est.n. locus sedes & argumenti, & totius argumẽtationis P. Progredere: B. Locus differẽtia maximæ, Quidã intrarius, Quidã extrarius, quidam medius. Locus intrarius est, quando mediũ est de substantia siue essentia alicuius extremorum, Et hic subdiuidit. Quia quidam est a substantia, Quidã a concomitãtibus substãtiam. Et locus a substãtia, solet subdiuidi in locum a diffinitione, descriptione, & nominis interpretatione. Circa hæc omnia formo tibi duas maximas. Vna est, Quicquid predicat de diffinitione, aut descriptione, aut nõis interpretatione, ꝑdicat ẽt de diffinito, descripto, & interpretato, Et quicquid remouet ab illis, Et ab his. Altera maxima, De quocunq; predicatur diffinitio, descriptio, & nominis interpretatio, de illo & diffinitum, descriptum, atq; interpretatum predicabitur. Et a quocunq; remouetur illa, Et hæc remouebitur. Est etiam locus a substãtia, qui dicitur a diffinito, a descripto ab interpretato. Cuius sint totidem maximæ. Quicquid.n. predicatur de diffinito, descripto, & interpretato, predicatur de diffinitione, descriptione, & interpretatione. Et quicquid remouetur ab illis, Et ab his. Similiter de quocunq; predicãtur illa, Et hæc predicantur. Et de quocunq; remouentur illa, Et hæc remouentur. P. Quid accipitur nomine interpretationis. B. Non quæuis nominis Ethymologia, Sicut lapidem interpretamur Lædentem pedem, quæ quidem non conuertitur cum ipso, Sed accipitur ꝓ declaratione nominis conuertibili, qualis est Philosophi, & sapientiæ amici. Quare uidetur esse hic, Locus a Synonimis, seu potius a multiuocis. Et ille namq; reducitur ad locum a substantia rei. Similiter locum a differẽtia ultima, ad speciem. Et a specie ad illã dicemus locum a substantia rei. Immo & a subiecto ad propriam passionem: Et econuerso, Sed aduerte locos omnes esse denominandos ab inferente non ab illato: Vt si a diffinitione inferamus diffinitum, locus dicitur a diffinitione, Si econtra a diffinito. P. Omnes hi loci uidentur posse unico nomine dici locus a conuertibilibus secũdum substantiam. Cuius maximæ hæ, Vna. Quicquid affirmatur, aut negatur de uno sic conuertibilium, Et de altero. Altera: De quocunq; affirmatur, aut negatur unum sic cõuertibilium, Et alterum.

Ad locum intrarium reducit locos infrascriptos. B. Cap. XII.



Ddo huic loco hos locos. Ab æquipollenti ad æquipollens est bona consequentia. Vt non. Omnis homo currit. Igitur aliquis non currit. Ab omnibus exponentibus simul sumptis ad ipsam quæ exponit est bona argumẽtatio. Quæ aũt sint exponibiles quæue ipsarũ exponẽtes posterius patebit. P. Corrolarium. Ab exponente negatiua ipsius uniuersalis affirmatiuæ quæ sola ad exponẽdũ sufficeret ad ipsam uniuersalẽ est bona cõsequentia. Vt nihil est homo quin illud currat. Vel nullus est homo quin ipse currat. Igitur oĩs homo currit. B. Nec illa erit pure negatiua. Vt aliqui nõ te ẽte dicunt. Si masculi tibi impedimento iunge fœminas. Ab exponibili quoq; ad quãlibet suarum exponentium seorsum arguere licet. Vt tota domus est constructa: Ergo aliqua pars domus est constructa. Similiter Ergo nulla pars domus est quin sit cõstructa. Et ab exponente negatiua ad exponibilem tenet contra. Non. n. est pure negatiua cum æquiualeat uniuersali affirmatiuæ. P. Corrolariũ. B. A contradictorio exponentis ad contradictorium exponibilis est consequẽtia bona: Vt nulla pars domus est cõstructa. Igitur non tota domus est constructa. Et non econuerso. Quia nõ sequitur. Nõ tota domus est constructa. Igitur nulla pars: Sed arguendo a contradictorio alterius exponentis fit: Et econuerso: Vt aliqua pars domus non est constructa. Igitur nõ tota domus constructa: Et econtra. Non tota domus est constructa. Igitur aliqua pars domus non est constructa: Neq; (ut ipsi opinantur) antecedens est negatiuum: sed est negatum. Vt alias diximus cuius sensus est talis. Negamus istam tamq̃ falsam. Tota domus est constructa. Igitur affirmamus tamq̃ ueram ipsius contradictoriam. Sicut etiam sequitur. Aliquid non homo currit. Igitur non tantum homo currit. Ita econtra. Nego hanc. Tantum homo currit. Igitur affirmo eius oppositam. Vt aliquid non homo currat. Ab exclusiua affirmatiua quæ proprie dicitur talis ad uniuersalem affirmatiuam terminis transpositis est bona consequentia: Et econuerso: Vt tantum homo est risilis. Igitur omne risile est homo. Et econtra. Ab exceptiua negatiua ad exclusiuam affirmatiuam si pars excepta fiat subiectum exclusiue, & subiectum ac predicatũ exceptiue conficiant predicatum eiusdem exclusiue est bona consequentia. Vt nullum animal preter hominem est rationale. Igiť tantum homo est animal rationale: Et ecõuerso Non ab re dicitur ꝙ subiectum & predicatum exceptiue debent conficere predicatum exclusiue, quia secus non recte argueretur: Vt dicendo. Nullum animal preter hominem intelligit. Igitur tantum homo intelligit: Sed opus est addere. Tantũ homo est animal intelligens. Dicunt quoq; etiam hanc non ualere. Nullus homo preter Catonem sapit. Igitur tantum Cato est homo sapiens. Posito ut multæ fœminæ sapiant, & ex uiris solus Cato. Quia per casum antecedens esset uerum, & consequẽs falsum. Quia in consequẽte homo est comunis generis. Sic accipiendo recte dicunt. Sed illa oratio. Nullus homo preter Catonẽ. Potest sic accipi Nec mas nec fœmina. Et esset sermo grauior, & locutio latinior: Nam masculinum (ut aiunt grãmatici) cõcipit fœmininum. A resoluentibus ad resolutam est bona illatio. Et econuerso. Vt Callias disputat. Igitur hic disputat ipso ostenso. Et hic est Callias. Et econuerso. Neq; est nobis

sermo de

sermo de resolutione uerbali/ut si resoluamus uerbum i participium/ Vt homo currit: Igit̃ est currens/ Et econtra. P. Contra Si resolutio fiat in terminis comunibus/ nõ po terimus arguere/ E conuerso. Nam Hæc: Homo est aĩal/ Est necessaria/ Hæ uero/ Hoc est homo/ Et hoc est animal/ Sunt cõtingentes/ Ex necessario aũt nõ seq̃t cõtingẽs: B. Q uamuis etiam hic homo/ sit necessario homo & animal/ tamen ibi adhuc euidẽtior est necessitas. Demonstrat̃. n. ipsa natura: Hoc. i. homo/ est homo. Et hoc. i. homo/ est animal: Idem namq; demonstrat resoluens/ quod subiectum resolubilis significabat. Ab officiantibus/ ad ipsam officiabilem/ est bona consequentia: Vt hæc oratio/ Deus ẽ/ necessaria est. Q uæ adæquate significat Deum esse. Igitur necessario Deus est: Et non econuerso. Q uia tunc ex necessario/ sequeretur contingens. P. De hoc iam dictum est Q uia uidelicet Cõsequẽtia/ nequit esse absq; enũciationibus/ Sicut ergo illa necessario Deus est quũ infertur est necessario uera Sic/ & qñ ponitur pro antecedente: B. A descri bentibus/ ad ipsam descriptam/ tenet discursus: Et econuerso/ Vt cognosco Deum/ Igi tur congnosco aliquid ea ratione qua Deus est/ Et econtra. A b una probantium/ ad sic probatam/ est bona consequentia: Et non econuerso. Vt si Sol oritur/ fit dies. Igit̃ Sole oriente/ est dies/ Et Callias nunc est albus/ Et parumper ante hoc nõ erat albus: Igitur incipit esse albus. Et non econtra. Q uia a propositione importante plures sensus/ non ualet arguere ad unum illorũ. Nam hæc/ Te existente ego existo/ Vera est nunc/ Q uia simul existimus. Sed si argueres ab illa/ ad conditionalem/ uel causalem/ consequentia non ualeret/ Q uia non sequit̃. Te existente/ ego existo: Igitur si Tu existis/ Ego existo. Q uia consequens est falsum & impossibile Oĩs. n. cõditionalis falsa/ est impossibilis/ Denotat quippe tuam existentiam necessario inferre meam/ Neq; sequitur. Te existẽte/ ego existo: Igit̃ qa Tu existis/ ego existo/ Significat. n. q̃ tua existẽtia/ sit cã meæ/ Sz solũ seq̃t̃. Igit̃ qñ tu existis/ Ego existo. P. De loco a cõcomitãtibus substãtiã aliqd dicẽdũ.

Q uo pacto differt locus a concomitantibus substantiam/ a loco a substantia. Et de multifaria acceptione totius. B. Cap. XIII.

LOcus a cõcomitãtibus substãtiã ẽ ille q̃ sumit̃ ab his q̃ cõsequunt̃ terminos/ in q̃one positos: P. Locus a substãtia ur̃ ille cẽ quũ terminus inferẽs cõuertit̃ cũ termino illato/ uel ẽ idẽ cũ eo/ aut ẽ de substãtia eius adæquate. Locus uero a cõcomitãtibus substãtiã quũ terminus inferẽs dicit substãtiã termini illati/ Sz nõ adæ quate. Et sunt hi. A toto: A parte: A cã: A b effectu: A generatiõe: A corruptione: A b usi bus: A cõiter accidẽtibus. B. Sic aiũt/ Sz aduerte/ totũ ac ptẽ multifariã accipi. Est. n. totũ uĩe/ cui opponit̃ ps subiectiua. Est totũ itegrale/ Vt domus/ cui ps integralis oppo nit̃/ Vt paries. Est totũ eẽntiale phisicũ/ cui ps corrñdet eẽntialis phisica/ Vt mã/ & for ma. Est totũ eẽntiale metaphisicũ/ cui ps corrñdet eẽntial̃ metaphisica/ Vt gẽus/ & drĩa. Est totũ in q̃titate/ quũ vz accipit̃ uniuersaliter: Vt oĩs hõ. Pars eius/ oẽ illud ad qđ licet descẽdere/ Vt hic hõ/ & ille. Est totũ i mõ/ sicut terminus cõis ñ determinatus Puta hõ. Pars cuius ipẽ terminus/ determinatus/ determinatiõe ñ diminuẽte/ Vt hõ albus, Est q; totũ i loco/ Vt/ V biq;/ & nusq̃. Et totũ i tpe Vt sp/ & nũq̃. Pars poris/ Hic/ Istic/ Illic

Posterioris autem/Nunc/Heri/Nuper/Olim: P. Accepi: Da regulas.

A superiori negatiue/ad inferius: Et ab inferiori affirmatiue/ad superius/est bona consequentia. B. Cap. XIIII.



Toto uniuersali/ad suã partẽ subiectiuã/ Siue a superiori/ad suũ inferius/est bona consequentia destructiue/nõ constructiue/ Vt aĩal non ambulat. Igitur/neq; homo. Maxima/ Quicquid remouetur a superiori/ Et ab inferiori. Si ẽt dixetis/ Lapis nõ ẽ aĩal/ Ergo lapis nõ ẽ hõ. Recte infers. Maxima/ A quocũq; remouet superius/ Et illius inferius remouebit. Nõ seq̃t aũt affirmatiue/ Quia non ualet. Aĩal currit/ Igit bos currit/ Nisi aĩal stet distributiue/ut ĩ sequẽti capite statim diceẽ: Quia seq̃t: Oẽ aĩal currit/ Igit oĩs hõ currit. Neq; oportet addere illã particulã (cũ debito medio) quia illa particula necessario est intelligẽda. Nã ex uno termino/& ex una ꝑpositione/nihil oĩo sequit. Valet quoq; affirmatiue/sine distributiõe/grã materiæ/ Vt numerus est: Igit binarius ẽ/ Hæc ẽt ẽ absolute uera. Callias differt a boue. Igit differt ab hoc boue. Et illo. Et sic de reliquis Presupponendo ut ille ablatiuus a boue/stet distributiue de ui sermonis/uel ex pacto/ Quia nõ est intelligibile ut ab oĩ boue quis differat. & tñ nõ ab hoc/& illo; Quia impossibile est hunc bouẽ/& illũ nõ eẽ bouẽ/ Licet possibile sit nõ existẽ rei; Si ergo differat a boue existente/tunc opus est forsan medio: Sed sensus est ut differat a quocũq; tã existente q̃ nõ existẽte. Est. n. nullus bos: Neq; dr̃ia semper est illatio inter duo existentia: Quia Cato senex/differt a seipso puero. P. Callias non incipit esse coloratus. Igit nõ incipit eẽ albus. Nõ sequit: Igit ab aliquo remouet superius/a quo nõ remouet inferius: B. Hæ regulæ & cõsimiles/nõ tenent cũ incipit/& desinit. Sed ꝓgrediamur. Alia regula/ A parte subiectiua/seu ab inferiori ꝑ se/ad suũ superius/tenet consequẽtia cõstructiue/ Vt hõ loquit: Igit & aĩal. Maxima/ Quicqd affirmat de inferiori/ Et de superiori. Altera/ De quocũq; affirmat inferius/ Et supius affirmari op;. Quæ regulæ sunt intelligẽde deducto ĩpedimẽto/ Vt uidelicet nõ ꝓcedamus cũ incipit/& desinit/atq; nota cõditionis/& reliquis hmõi. Nã quoad priorẽ/nõ sequit Hõ incipit eẽ rubeus. Ergo & aĩal incipit eẽ rubeũ. Quo uero ad posteriorẽ regulã/ẽt nõ sequit: Si hõ est/Risibile est: Igit si aĩal ẽ/Risibile est: Neq; sic: Si hõ est Leo/Hõ ẽ rugilis. Igit si hõ ẽ aĩal Hõ est rugilis/ Vbi ponunt hæ regulæ notatu dignæ. Prima/ Si aliqd determinet sibi superius: ut aĩal coloratũ/uariet aũt penes inferiora illius/ Vt nunc sit albũ/nunc nigrũ/nũc uiride/nõ incipiendo/neq; desinẽdo eẽ superius/põt incipere/& desinere eẽ inferius. Secunda/ Si ad positionem inferioris aliquid sequatur/ Vt ẽt ad positionem superioris idem fiat/non est necesse. Tertia/ Si inferius fuerit causa inherentiæ alicuius alicui: Vt homo Platoni est causa risilem essendi: non est opus ut animal sit causa eiusdem: Et hac de causa conditionales pauloante memoratæ/non sunt bonæ consequentiæ. Non aũt quia ab inferiori stante confuse tantum immobiliter arguatur. P. Locus a genere/ad speciem/ Et locus a specie/ad genus/continetur in his locis. Sed da sequentia.

A superiori distributiue sumpto, ad inferius: Et ab omnibus inferioribus sufficienter enumeratis, ad ipsum uniuersale uniuersaliter sumptum est bona consequentia. B. Cap. XV.



Toto in quantitate, seu a superiori distributiue, ad aliquod illorum quæ sibi subsunt, consequentia tenet, & constructiue, & destructiue. Vt omne animal currit: Igitur homo currit. Nullum currit: Igitur neque homo. Tenet etiam, & affirmatiue, & negatiue: ad ipsum inferius distributum: Si superius fuerit tale. Si enim omne animal: Igitur omnis homo. Et si nullum, Nullus. Sed si superius sit per accidens, non tenet affirmatiue: sine additione debiti medii. Nam non sequitur Necessario omne album uidetur, Igitur hic homo uidetur, uel hoc album, ostenso Callia albo, uidetur, Quia hæc posset esse falsa, Callias est albus: Eodem modo si omnem hominem currere, stet solum pro presentibus, Et Callias non sit presens, non sequitur, Igitur Callias currit. Etiam dicendo Callias est homo, quia est homo etiam si non existat, Sicut necessario, hic homo est homo: Includitur enim predicatum in subiecto. Sed adde Callias est homo presens. Si autem stet pro omnibus hominibus absolute, consequentia est bona, & falsum ex falso infert. Maxima. Quicquid predicatur de toto uniuersali uniuersaliter, Et de quolibet suo inferiori predicabitur. Maxima, Quicquid remouetur ab uniuersali uniuersaliter, Et a quolibet suo inferiori remouebitur. Ab inferiori autem ad superius distributiue, non tenet cõsequentia: Non. n. sequitur Omnis homo loquitur, Igitur omne aïal: Nec destructiue, Vt nullus homo rugit: Igitur nullum aïal. Maxima, Quod predicatur de omni inferiori, non est opus predicari de quolibet illius superiori. Maxima, Quod remouetur a quolibet inferiori, Nõ oportet remoueri a quolibet eius superiori: Nisi interdũ gratia materiæ, Vt nullus binarius est. Igitur nullus numerus est. Nulla oratio uera scitur. Igitur nulla oratio scitur. Quandocunque de inferiori et distributo predicatur superius, Et superius superioris, usque ad supremum predicabitur de eodem. Non quidem ex eo, ut aliqui opinantur, quia huius Omnis homo est animal Predicatum stat cõfuse tñ mobiliter: Sed quia quicquid cõtinetur sub minus superiori, continetur et sub magis, Et maxime tali Quod patet in hac alia: Hõ est aïal. Igitur est uiuens, & substantia, Et tamen aïal ibi sm eos non stat confuse tm̃ mobiliter. Similiter hæc est bona cõsequentia: Tm̃ hõ loquitur Igitur tm̃ aïal loquitur. Nõ quia subiectũ stet cõfuse tm̃ mobiliter: Sed quia q excludit inferius, uel minus superius, excludit oẽ essentialiter in excluso inclusum. P. Quid de hac Cõtingẽter hic hõ est aïal. Igitur cõtingenter hõ est aïal. B. Si utrũque capiatur sm existentiam utrũque erit uerum, & consequentia bona, Nã neque hic hõ, neque hõ est necessario existens. Si utrũque capiatur sm essentiã, utrũque est falsum. Quia neque hic hõ est cõtingẽter homo & animal, Neque homo: Admisso tñ antecedente falso, admittitur & consequens. Si autem antecedens capiatur sm existentiã, Et consequẽs sm essentiã, cõsequentia nõ ualet. Quia & si hic hõ existat hõ & aïal cõtingenter, non tñ hõ est aïal cõtingenter. P. Quid de hac, Cato nõ loquitur. Igitur hõ

non loquitur. Be. Dicunt ꝙ non tenet consequentia sine medio, Videlicet. Et Cato est homo, unde hæc non ualet: Cato non est animal: Igitur Homo non est animal: Quia antecedens est possibile, Consequens impossibile: Sed tu distingue, ut paulo ante. Nam Cato inesse quiditatiuo, & predicamentali, necessario est homo, & animal, & prima substantia, radixqꝫ omnium substantiarum. Inesse autem existentiæ omnia preter ens, non ab alio, cõtingens est esse. Et secundum illud esse nulla est de ipsis scientia, aut demonstratio, Licet ipsi necessario & semper illam uniuersalem imaginentur ueram inesse existentiæ: Quia de esse essentiæ non cogitant, Nõ obstante ꝙ unaquæquæ singularium sit contingens: Nam & si uniuersalis illa non sit uera gratia horum singularium. Est tamen necessario. uera gratia horum, uel aliorum, & aliorum. Et non aduertunt ꝙ non est eadem uniuersalis, cuius non sunt eadem singularia: Sicut igitur omnia singularia transeunt, sic & uniuersalis: Et sicut remanet eadem uniuersalis æquiualenter: Ita & eadem singularia: Et tandem sicut possibile est omnes primas substantias destrui, & omnia singularia interire Sic & nullum aliorum remanere & omnem uniuersalem desinere esse. Ab omnibus partibus subiectiuis, seu inferioribus sufficienter enumeratis, tam affirmatiue q̃ negatiue ad totum in quantitate, seu uniuersale uniuersaliter sumptũ cum debito medio, est bona consequentia: Vt hic homo loquit̃, & ille, & sic de singulis: Et hi sunt omnes homines masculi. Igitur quilibet homo loquitur: Similiter Nec iste, nec ille loquitur: Et hi sunt omnes masculi: Igitur nullus loquitur: Sed sine medio, consequentia non ualeret. Quia non sequitur, Neqꝫ hic loquitur, neqꝫ ille: Igitur nullus, Quia hinc ad mille annos antecedens erit uerum: Quia nullus illorum tunc erit, Et consequens falsum. Quia semper aliquis homo loquetur P. Illa additio de masculis, superflua uidetur: Quia presupponitur, ut singularia utriusqꝫ sexus sint sufficienter enumerata: Sed quæro an uniuersalis illata ex omnibus singularibus possit esse sine ulla illarum singularium. B. Aiunt ꝙ sic. P. Contra Vniuersalis nihil aliud uidetur esse q̃ omnium singularum sub aliquo predicato copulatiua acceptio: Et si predicatum fuerit per se, illa copulatio est sempiterna: Quia non interrumpitur per non existere, uel existere: Talia quippe predicata conueniunt inesse essentiæ, & obiectiuo: Si uero predicatum fuerit accidentale, tunc erit coniunctio transitoria: & competet naturæ gratia singularium existentium, & non possibilium: Iccirco nunq̃ erit uniuersalis absolute, & simpliciter: Sed solum secundum partem, & secundum quid: Neqꝫ unq̃ erit sine illis singularibus, aut fuit: Quia ipsa nihil aliud est q̃ illorum singulariũ collectio: Hæc igitur, Omnis homo est, Quæ copulat omnia singularia presentia, non fuit unq̃, neqꝫ erit: Fluẽtibus enim singularibus, fluit, Et persistentibus, persistit. Alia igitur, & alia: ex aliis, & aliis singularibus inducta, erit uniuersalis. B. Dicent ut sit eadem æquiualẽter, Sed nos dicemus etiam singularia esse eadem æquiualẽter: Nunq̃ igit̃ hæc, Oĩs hõ est, Fuit, aut erit uera sine his singularibus, Si alias fuit, uel erit, uera, nõ erit hæc, sed ei æquiualẽs: Varia singularia, uarias cõficiunt uniuersales: Licet æquiualẽter uideat̃ eadẽ, Sicut & uariũ urbis regimẽ, uariat ciuitatẽ, Licet eadẽ cẽseat̃, ut i politicis scribit̃. Et eadẽ am nis aqua, putat̃, neqꝫ tñ sit. P. Si idẽ sit, oĩa singularia

copulatiue accipere, & uniuersalem facere: cur opus est medio ascendendo, uel descendendo. Be. Non quidem est opus medio, ac si illa singularia possent non esse uera illa eorum uniuersali existente uera. Aut arguendo negatiue, quia illa singularia possent esse uera, uniuersali negatiua existente falsa. Sed medio opus est propter duo: Quia ex uno nihil sequitur: Et ut sciamus haec nunc esse singularia hanc uniuersalem conficientia. Alias enim alia, uel facerent, uel fecerunt aliam uniuersalem. Pe. Si uniuersalis sit collectio omnium singularium, quo pacto possumus scire uniuersalem. Ignota singulari, Nam prius nosce possumus uniuersalem, & postea addiscere singularem, ut dicitur in principio posteriorum: Et ut dicitur primo priorum, possumus scire in uniuersali, & ignorare in particulari. Be. Sciendo uniuersalem, scio singulares confuse non distincte Nam aut predicatum est per se, & tunc statim concluditur illud inesse cuicumque illa natura inest: Et ita confuse illud predicari de hoc, uel de illo noui. Aut predicatum e accidentale, & inest naturae gratia singulariũ, Infertur ex omnibus singularibus confuse notis: Non enim scio hanc, & illam mulam, Vt pro exemplo ponamus, esse sterilem, Et sic de singulis, unamquamque distincte cognoscendo, Sed ex multis notis cum haec in animo quiescente. Natura semper in omnibus operatur, & agit eodem modo, si non fuerit impedita. Formo uniuersalem cuius omnia singularia non noui: Cognoscendo deinde distincte hanc mulam. quae est in uentre suae matris quam nesciebam esse, Et hunc Triangulum qui est in semicirculo quem nunquam uideram inducendo ipsum sub illa uniuersali, statim sub tali predicato concepi. Potest enim intellectus ferri in multitudinem aliquam cõfuse licet non feratur in unumquodque illius multitudinis distincte, Semper tamen sicut exercitum, populum, ciuitatem, ecclesiam non esse aliud quam talem coadunationem concipimus sic & uniuersalem non esse aliud quam copulationem omnium singularium simul fatemur. Licet ut plurimum ipsa singularia confuse concipiantur. Pe. Illa regula quod ab omnibus singularibus etiam sufficienter enumeratis sit bona consequentia ad ipsam uniuersalem non uidetur uera. Nam possibile est huic superficiei inesse hũc colorem, & illum, & illũ, Et sic de aliis. Igitur possibile est huic superficiei omnem colorem inesse, Vniuersalis falsa: Et omnes singulares uerae: Et ex ueris non sequitur falsum, Similiter hic homo potest esse in hac domo, & ille, & ille. Igitur omnis Similiter hic locus potest esse sine hoc corpore, & sine hoc & illo, & illo. Igitur hic locus potest esse omni corpore priuatus, uel sine ullo corpore. Be. Si illa: Omnem colorem huic superficiei inesse, est possibile, probetur officialiter falsa est. Quia accipitur in sensu composito, Et illae singulares quae diuisim inferunt sunt uerae: Quot si singulares caperentur in sensu composito consequentia esset bona, Tamẽ sequeretur falsum ex falso, Vel si uniuersalis staret in sensu diuiso, uerum ex uero illatum esset: Opus nãque est ut uniuersalis sit conformis singularibus: Et econuerso. P. Progredere.

Quo pacto a toto in modo ad partem: Et econtra a parte ad totum in modo licet arguere. B. Cap. XVI.



Toto in modo ad suam partem predicando non subiciēdo negatiue non affirmatiue tenet consequentia. Vt Callias non est bos. Igit non est bos albus. Maxima De quocunq̧ remouetur totum in modo de illo & pars illius remouebitur predicando non subiciendo. Sed non sequitur subiciendo Homo non est disgregatiuus uisus: Igitur homo albus nō est disgregatiuus. Neq̧ sequit. Homo currit. Igitur homo albus currit. A parte in modo ad suum totum & subiciēdo & predicando affirmatiue solum est bona cōsequentia. Vt homo albus est formosus: Ergo homo est formosus Et Callias est homo albus: Ergo est homo. Maxima Quicquid affirmat de parte in modo & de toto ipsius: Et de quocunq̧ affirmatur pars in modo & totum illius affirmabitur. Quas quidem regulæ tenent his obseruatis. Primo ut non sit determinatio distrahens. Quare non sequit Est homo pictus: Ergo homo. Similiter Chimera nō est ens. Igitur non est ens imaginarium: Sic etiam non ualet. Aethyops est albus dentes: Ergo est albus. Secundo ut non sit amplians. Ideo nō sequitur: Herba est lignum futurum: Ergo est lignū. Vel domus est possibilis: Ergo domus est. Tertio ut dictio addita uniuoce accipiatur. Cuius gratia nō sequitur: Hic homo est bonus pictor: Ergo est bonus. Quarto nō ualet cū additione conditionali: Vt uellem indigere pro maximo bono obtinendo: Igitur uellem indigere. Sed hæc est consimilis primæ. Arguit. n. a secundum quid ad simpliciter. Quinto non tenet cum termino facit & incipit. Vt Ignis facit hominem calidum: Igitur facit hominem. Callias incipit aut desinit esse homo albus: Igitur incipit uel desinit esse homo. Sexto non sequitur a parte distributa ad totum distributū Sic. Omnis homo doctus disputat: Igit omnis homo disputat. P. Ex his conicio talem regulam. Nihil est dicendum pars in modo de quo suum totū nequit uniuersaliter affirmari. Iccirco homo pictus nō est pars respectu hominis: Hæc n. est falsa Omnis homo pictus est homo. Est tamē pars respectu picti. Nam hæc est uera, Omnis homo pictus est pictus. Hæc autem Monachus albus Est pars respectu anterioris dictionis nō posterioris. Quia sequit. Est Monachus albus: Igitur est Monachus. Non autem igitur est albus. Sed perge ulterius.

Quomodo a toto in loco & a toto in tempore ad eorum partes & a partibus ad ipsa tota liceat arguere ostendit. B. Cap. XVII.



Toto in loco ad suam partem & subiciendo & predicando tam affirmatiue q̄ negatiue ē bona cōsequētia: Vt ubiq̧ est Deus. Ergo & hic. Arguitur subiciendo affirmatiue. Et Deus est ubiq̧. Ergo & hic. Arguitur predicando affirmatiue. Similiter tenet negatiue utroq̧ mō. Vt Nusq̄ē Chimera Ergo neq̧ hic: Et ēt Chimera nusq̄ ē: Igit neq̧ hic. A toto in tpe ad partē. Et ecōtra eisdē modis arguere q̄s poterit. P. Maximæ huius & conditiones sunt similes maximis & conditionibus Totius in quantitate. Nisi quia hæ fiūt aduerbialiter. Idem ergo est ubiq̧ quod in omni loco. Et semper

quod in omni sit tempore. Contra tamē regulam arguitur. Deus est ubiq; Ergo hic. Nō sequitur necessario: Igitur non est bona consequentia: quia possibile est hunc locū non esse. Et tamen Deum ubiq; esse. Similiter non sequitur. Callias non est ubiq; Igit̃ non est hic. Et tamen arguitur a toto in loco, ad partem destructiue. B. Si locus quem ostē dis non sit. Igitur nullum locum uere ostendis: Et ita nō arguis a toto ad partem. Sed si medium debitum mente retinueris. Videlicet q̄ hic sit pars illius quod dicitur ubiq; Vel q̄ hic sit quidam locus, tunc sequitur necessario. In posteriori obiectione nō arguit̃ a toto in loco. Nam dicendo, non est ubiq; intelligitur alicubi non est. Non ubiq;.n. infert: Alicubi non. Sicut non omnis homo, infert hanc Aliquis homo nō. P. Vbiq; nō est. Aequiualet uniuersali negatiuæ, quia negatio postponitur: B. Si ubiq; non esse, designet nusquam esse, bene arguisti. Vbiq; non est. Igitur neq; hic. P. Arguam sic. Corpus est hic. Et corpus est ibi: Et sic de reliquis. Igitur corpus est ubiq;. Consequens est falsum, quia nullum corpus, est ubiq;. Antecedēs autem est uerum. B. Si corpus stet pro natura, concedo argumentationem, & consequens est uerum. Et hæc stant simul. Corpus est ubiq;. Et tamē nullum corpus est ubiq;. Si uero corpus stet determinate, tunc arguitur a pluribus determinatis, ad unam. Et consequentia non ualet. Sed si uis, ut ualeat. Adde corpori in antecedente relatiuum. Sic. Corpus est hic: Et illud idem est ibi: Et sic de reliquis. Sed antecedens erit falsum: P. De toto integrali nil attulisti.

Qualiter sit arguendum a toto integrali ad partes. Et econtra, reducendo aliquos locos ad hunc locum. B. Cap. XVIII.

Toto integrali, ad partem principalem, tenet consequentia affirmatiue de secundo adiacente, & subiciendo. Vt Domus est. Igitur paries est. Homo est. a Igitur cor, & caput est. Maxima, Posito toto integrali, ponit̃ quælibet pars illius. A parte integrali principali ad ipsum totum, tenet consequentia negatiue subiciendo. Vt paries non est: Igitur neq; domus. Cor aut caput non est. Igitur neq; homo. Maxima, Perempta parte principali, perimit̃ totum. P. Ostendens domū dicā Hoc est domus. Igit̃ hoc non est paries. Similiter, Hoc est paries: Igitur nō est domus Sed tunc domus & paries, considerant̃ ut duo diuersa. Seu (ut aiunt) disperata. Tenēt ergo hæ consequentiæ quas nunc attulisti per illos locos. B. Animaduerte etiam q̄ dicendo, Pars aquæ est: Igitur aqua est. Cōsequentia ualet. Quia Aqua in consequente denotat totum uniuersale: Videlicet naturam aquæ. Quæ quidem natura, saluatur in hac tota aqua, & in qualibet sui parte: Sed si per aquam intelligatur hæc tota aqua, quæ est in amphora. Tunc posita parte huius aquæ, non ponitur hæc tota aqua P. Duplex esse totum comperio. Etherogeneum, seu dissimilarum partium. Et homogeneum, seu similarium. Numq̄ tamen a positione partis integralis ad totum integrale siue fuerit ætherogeneum, siue homogeneum, consequentiam ualere. B. A nomine collectiuo ad partem, est bona consequentia, & potest ad hunc locum reduci: Vt populus est: Igitur homo est. Exercitus est: Igit̃ miles est. Similiter a toto numerali, Vt

tria sunt: Igitur duo sunt. Et a parte ad totum negatiue: Vt miles non est: Igitur neq; exercitus. Duo non sunt: Igitur nec tria. Ad locum a parte potest reduci locus a singulari ad plurale. Cuius hæc maxima: Si singulare de singulari & plurale de plurali: Vt homo est animal: Igitur homines sunt animalia. Et intellige si eiusmodi terminus possit plurificari. Ideo non ualet. Deus est bonus. Igitur Dii sunt boni: Nisi nomine Deorum intelligas personas Deitatem habentes. Et q predicatum non dicatur de singulari per accidens. Idcirco non tenet. Homo est coecus: Igitur homines sunt coeci. Quia posset esse unus coecus. Valeret tamē uniuersaliter: Vt omnis homo est coecus uel uidens: Igitur omnes homines sunt coeci uel uidentes. Et q non arguatur in obliquo: Idcirco non sequitur: hominis est æquus. Igitur Hominum sunt æqui. Posito ut sit unus æquus tantum. Vel si sint plures: tamen essent eiusdem hominis uel nullius. P. Sunt quidam loci a toto ad partē & a parte ad totum p reductionē.

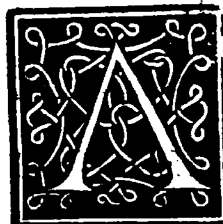
Qualiter a copulatiua & disiunctiua ad earum partes. Et econtra. Similiter a copulatiua ad disiunctiuam. Et econtra sit arguendū docet. B. Cap. XIX.



Copulatiua ad suam partem affirmatiue est bona consequentia: Et a parte ad ipsam nō tenet. Nisi ex illa necessario altera sequeret. Vt Callias currit. Et Callias loquitur: Igitur Callias currit. Et non ecōuerso; Callias currit. Igitur Callias currit & Callias loquitur. Hic tamen ualet a parte Callias currit: Igitur currit & mouetur. A copulato diuisim capto ad partem consequentia ualet: Et non econtra. Vt Callias & Plato sunt albi: uel currunt: Igitur Plato est albus: uel currit. Tale. n. copulatum æquiualet copulatiue. A copulato coniunctim uel copulatim accepto ad partem non tenet consequentia. Vt nō sequitur Callias & Plato sunt duo: Igitur Plato est duo. P. Scio huius regulæ rationem. Nam quando predicatum non potest competere alteri seorsum copulatum stat copulatim. Vt Plato & Callias sunt duo uel trahunt nauē. Qn uero potest alteri seorsum competere stat diuisim. Vt Plato & Callias currunt. B. Ad hunc locum potest reduci consequentia a coniunctis ad diuisa. Quando. n. in coniunctis non est oppositio in adiecto neq; distractio aut diminutio tunc a coniunctis ad diuisa est bona consequentia. Vt est homo albus: Igitur est homo: Et igit est albus. Sed non sequitur Est homo irrationalis aut in memoria aut pictus: Igitur est homo. Adiuisis quoq; ad coniuncta est bona consequentia: Si coniunctorum unum non sit alteri extraneum neq; sit nugatio in tali coniunctione. Vt Cato est homo & est albus. Igit est homo albus. Sed non sequitur. Est bonus & est cytharædus. Igit est bonus cytharædus: Neq; sequit Est hō & aīal. Igit ē hō aīal. A disiunctiua affirmatiua duarū partiū cum destructione unius ad alteram: Et similiter a disiunctiua trium uel quatuor uel plurium partium cum destructione cæterarum ad unam quæ remanet non destructa est bona consequentia. Vt Plato loquit uel Plato ambulat uel sedet: Sed nō ambulat: nec sedet. Igitur loquitur. A parte principali alicuius disiunctiuæ ad totam disiunctiuam:

est bona cōsequentia. Vt Plato legit: Ergo Plato legit, uel ambulat. Tenēdo opinionē Iuniorum, ut superius disseruimus. Sed quando illas partes cōtingeret esse ueras, presertim quando ex una sequitur altera necessario, non licet (ut nobis uisum est) eas disiungere. Vtputa. Dicendo, Callias currit. Igitur currit, uel mouetur. Ex possibili.n. inferimus impossibile. Nam licet hæc possit eē uera: Tu curris, uel tu moueris. Dato ut mouearis, & non curras. Sed dato ut curras, non potest negari quin mouearis. Quē admodum.n. a parte copulatiuæ ex qua necessario altera pars sequitur: licet arguere ad totam copulatiuam. Vt Callias currit. Igit' Callias currit, & mouetur: Ita a parte disiūctiuæ ex qua altera pars necessario sequitur, ad totam disiunctiuam procedere non licet Vt Cato currit: Igitur Cato currit, uel mouetur. Maxima. Quæ necessario copulant' impossibiliter disiunguntur: Et econtra: Sed non ualet consequentia a tota disiunctiua ad partem, nisi destructa altera parte, uel destructis aliis, ad illam quæ remanet. Aut etiā sine destructione, ad partem sequentem. Vt Plato currit, uel mouetur: Igitur Plato mouetur. P. Eodemmodo licet arguere a parte disiuncti, disiunctim tenta, ad totum disiunctum. Et nō econtra: Vt Plato legit. Ergo Plato legit, uel ambulat. Aut sic: Ergo Plato, uel Callias legit: B. Sed nō tenet ad disiunctum, copulatim tentum. Vt nō sequit' Bos, est bos. Igit' hic homo, uel bos, est bos. Consequēs est falsum, quia denotat hūc, ostenso Callia, qui est homo, uel bos, esse bouem. A disiunctiua negatiua, ad copulatiuam affirmatiuam ex partibus contradicentibus, tenet consequentia: Vt nonnullus homo est irrationalis. Vel nullus homo ē mugilis: Igit' aliquis homo est irrationalis. Et aliquis homo est mugilis: Et econtra. A copulatiua negatiua, ad disiunctiuam affirmatiuam. Et hoc ratione æquipollētiæ. Nam copulatiua, & disiunctiua compositæ ex partibus contradictoriis, cōtradicunt. Preposita uero negatione alteri parti, fit æquipollentia: Enimuero qualis sit ista contradictio, alias declarauimus. P. Afferto, & alias.

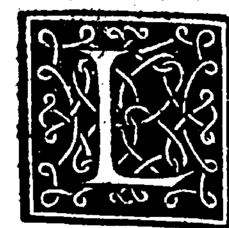
Qualiter a conditionali, & exclusiua, & superiori confuse tantum stante, Et a parte metaphisica, & phisica, & ab inferiore negatione postposita, sit procedendum instruit. B. Cap. XX.



A Conditionali affirmatiua, cum positione antecedentis, ad positionem consequentis, est bona consequentia: Vt si tu curris, Tu moueris: Sed tu curris. Igitur tu moueris. A cōditionali affirmatiua cum destructione consequentis, ad destructionem antecedentis, licet discurrere: Vt si tu curris, tu moueris: Sed non moueris, ergo non curris. A cōditionali negatiua, ad aduersatiuam ex eodem antecedente factam, & contradictorio consequentis, addita nota possibilitatis, est bona consequentia. Et econuerso: Vt non si tu es animal, Tu es Auis. Ergo q̄uis tu sis animal, potest tamen esse q̄ tu non sis Auis. A conditionali affirmatiua, ad disiunctiuam affirmatiuam quæ sit facta ex consequente eodem, & contradictorio antecedentis, est (aiunt) bona consequentia. Saltē de materia. Quia talis disiūctiua est necessaria. Et necessarium sequitur ad quodlibet.

Vt si tu es albus/Tu es coloratus. Igitur tu nõ es albus/uel tu es coloratus: Sed an illa disiunctiua sit uera/& necessaria/Alias: P. Aliquæ harum regularum/potius spectaret ad locum de conuertibilibus. B. Superius quoq; ipsi loco a conuertibilibus/quasdam regulas adiecimus/quæ potius pertinent ad locum qui est a toto ad partem/uel a parte ad totum. Sicut quando arguitur ab una causa ueritatis/ad enunciationem habentem illam. Vt si Sol est super terram/Dies est. Igitur Sole existente super terram/Dies est. Talis argumentatio est quasi a parte/ad totum. A superiori/siue a toto uniuersali cum nota exclusionis/ad partem eius arguere/non licet. Vt tantum Homo legit: Ergo tantum Callias legit. Quod.n. soli superiori competit/non est necesse soli inferiori competere. Similiter ab eodem toto uniuersali confuse tantum stante/ad idem uniuersale determinate stans/non tenet consequentia. Vt Omnis homo habet caput: Ergo caput/uel aliquod caput habet omnis homo. Similiter a minus amplo/puta a termino stante determinate. uel cõfuse tantum/ad magis amplum/hoc est ad eundem terminum distributum/non licet arguere: Vt Callias ab aliquo homine differt/uel differt ab omni homine: Ergo Callias differt ab homine. Similiter non ualet dicere/Tãtum homo loquitur Ergo omnis homo loquitur. Tenet tamen consequentia/econtra a termino distributo ad ipsum stantem determinate: Vt Omnis homo est coloratus: Ergo aliquis homo. Ab exclusiua de subiecto minus amplo/ad eãdem de subiecto magis amplo/consequẽtia tenet: Vt tantum homo legit/Ergo tantum animal legit. Ab exclusiua de predicato minus amplo/ad predicatum magis amplum/non tenet consequentia. Vt tantum homo est rationalis/Ergo tantum homo est sensilis. Pe. De parte essentiali metaphisica/& de toto sibi correspondente nihil attulisti: Similiter/nec de toto phisico/& partibus eius. Be. Quando pars metaphisica est genus/tunc ipsa capitur ut totum uniuersale/& non ut pars: Et ab illa licet arguere sicut a toto uniuersali. Et ipsum totum metaphisicum/erit tamq̃ pars subiectiua. Similiter si pars metaphisica sit differentia comunis/per eũdem locũ arguemus. Pars.n. metaphisica/est totum uniuersale/Et totum metaphisicum/est pars subiectiua. Quando uero pars metaphisica est differentia ultima/& cũ specie conuertibilis/tunc arguemus per locum a substantia/seu a conuertibilibus. Quã deniq; sumitur totum phisice/tũc licebit arguere sicut a toto integrali/& a partibus phisicis. P. Sunt necne alii loci a concomitantibus substantiam nuncupati.

Quomodo a quacũq; causa ad effectum liceat arguere declarat. B. Cap. XXI.



Ocus a causa efficiente/ea ratione qua efficere dicitur/ad suum effectũ tenet respectu horum: Est/Fit/Erit. Potest esse: Ac bonum/& malũ/ Seu non bonum: secũdum exigentiam causæ ad effectum/Et ecõtra. Constructiue quidem Sic Domificator est. Igit' Domus potest esse: Et econtra. Item Domificans est. Igitur Domus fit/Et econtra. Deinde Domificator est bonus/hoc est in tali arte peritus/sciens/& uolens omnia remouere impedimenta: Igitur Domus potest esse bona/uel si fuerit constructa

est bona/hoc est secundum artem illam bene confecta. Et econtra/ Si ipsa bona/domificator fuit bonus: Destructiue/sic/Domificator non est/neq; fuit: Igitur neq; domus: Domus non fit: Igitur domificans non est: Reliqua his delibatis/ex te ipso percipies. Maxima/Si causa est bona/Et effectus eius est bonus. Destructiue similiter. Si causa efficiens est mala/uel non bona/Et effectus eius est malus/uel non bonus: Similiter/ & econuerso licet arguere ab effectu ea ratione qua effectus est/ ad causam efficientem prout efficiens est. Ad hunc locum posset reduci consequentia/ab actiua/ad passiuam: Cuius regula est talis. Ab actiua ad passiuam suam/terminis uniformiter supponentibus/est bona consequentia: Et econuerso. Vt Magister docet discipulum: Igitur Discipulus docet a magistro. Sed non ualet hæc/Promitto tibi bouem: Igitur aliquis bos tibi promittitur a me: Nam aliquis bos in consequente stat determinate: Et bos in antecedente stat confuse tantum/ut uidebitur in suppositionibus: Et hoc uel de ui sermonis/uel ex pacto. Obseruet suppositio: Et erit bona consequentia. Sic dicito/& de sequẽtibus. Similiter Deus trinus fuit cognitus a philosophis: Igit philosophi cognouerunt Deum trinum: Et omnis homo uidet aliquem hominem. Igitur aliquis homo uidet ab omni homine. A causa materiali permanente/ad effectum/Et etiam a causa materiali transeunte ad effectum/licet arguere ab esse materiæ/ad posse esse effectus. Vt ferrum est: Ergo gladius potest esse. Menstrua sunt: Ergo homo potest esse. Maxima/Posita causa materiali/potest poni eius effectus. A causa materiali permanẽte/ad effectum/est bona consequentia destructiue. Vt ferrum non est: Ergo gladius non est: Et intelligẽ de materia propria & idonea: Quia si gladius posset esse de alia materia/consequentia non teneret. A causa materiali transeunte/ad effectum destructiue/est bona consequentia/Sic arguẽdo. Menstrua nõ sunt/nec unq̃ fuerunt: Ergo homo non est naturaliter loquendo/Nã sicut prior est absolute actus q̃ potentia/sic & homo menstruis/Et gallina ouo. Maxima/Remota causa materiali/remouetur & effectus talis. Eodemmodo licet arguere ab esse effectus materialis/ad causam materialem/manẽtem per hanc maximam. Posito effectu tali/ponit & materia. Sed si est materia trãsiens/tunc ab effectũ ad materiã/tenet cõsequentia/Hoc modo. Panis est: Ergo farina fuit: Homo est: Ergo menstrua fuerunt. Maxima/Posito effectu causæ materialis trãseuntis/opus est ipsam materiam præfuisse. P. De causa formali/& finali/iam dicendum: B. A causa formali ad effectum formalem/consequentia tenet/arguẽdo de secundo adiacente/tam affirmatiue q̃ negatiue. Vt albedo est: Igitur album est. Nequit. n. naturaliter albedo esse/quin insit: Similiter nec ulla forma accidentalis. Anima est: Igitur & animatum/Dubium est an etiam naturaliter sequatur. Eius hæc maxima/Posita causa formali/& informãte/ponitur naturaliter/& eius effectus. Silr negatiue/Vt non est albedo/aut anima/ Igitur nec album/aut animatum. Maxima/Remota causa formali/remouetur/& effectus. Ab effectu simili modo/ad eiusmodi causam/etiam ualet consequentia. Vt album est: Ergo & albedo/Animatum: Ergo anima. Et negatiue/Album nõ est: Igitur neq; albedo naturaliter/Animatum nõ est: Igitur neq; anima: De quo dubium naturale est. Maxima/Posito effectu formali/ponitur & forma/Et remoto/remouet & illa. A cã

finali/ad effectum talem/tenet consequentia quoad bonitatem/aut malitiam/tam affir matiue q̃ negatiue: Vt Sanitas est bona: Igitur & potio/seu inedia est bona: Et infirmitas est mala/aut auaritia. Igitur & crapula/aut rapina est mala. Maxima/Cuius finis est bonus: Et ipsum si in finem illum per se ordinetur erit bonum. Et cuius malus/Erit malum: Accipitur autem hic bonitas pro bonitate naturali/ac honesta: quæ non est sine utili/& iocũdo. Ab effectu tali/seu a medio p se infinem ordinato ad ipm/est bona cõsequentia eodemmodo. Quãdo.n. Media per se sunt bona/Et finis bonus: Et quando mala/Et finis est malus. P. Ebrietate quæ mala est acquiritur sanitas quæ bona. B. Est medium per accidens: Et bona est bonitate naturali/qua etiam Sanitas est bona Licet mala sit moraliter. P. Da & alios locos.

De Locis a generatione/& corruptione/ac ab usibus/& communiter accidentibus. B. Cap. XXII.

LOcus a generatione/ad rem genitã/Et econuerso/a re genita ad ipsam generationem/tenet & constructiue: & destructiue quo ad esse bonũ/uel malum. Vt ædificatio/aut sanatio/est bona/utilis inq̃/& iocunda: Igitur ædificium/aut sanitas est bona: Et ecõuerso. Et generatio uitii/uel infirmitatis est mala. Igitur & illa est mala/Et econtra. Maxima/Cuius generatio bona/aut mala: Et ipsum ẽ tale/Si per se sit tali generatione. Et si genitum/ut genitum bonum/aut malũ. Igitur & generatio. Locus a corruptione. Maxima/Cuius corruptio bona in se est: Hoc est utilis/& iocũda/ipsum corruptum malum/in se erit. Et cuius corruptio in se mala: Ipsum in se bonum. Simili modo/a corrupto/tenet consequentia. Si.n. corruptum in se malum/corruptio erit bona. Et si corruptum fuerit bonum/corruptio ipsius mala: P. Contra Si corruptum bonũ formaliter/hoc est ea ratione qua corruptum fuerit/Et corruptio bona/Si corruptum formaliter malum/Et corruptio mala: Nam corruptum formaliter idem significat qđ corruptio: Sed hoc egomet solutam/Nam Regula accipit ipsum corruptum pro denominato: Vt pro latrone/uel scelesti homine/ac malo/Cuius mors est Ciuitati utilis & iocunda/Perge nũc ut coepisti: B. Locus ab usibus/seu ab opatione/aut exercitio/quo quis utitur consimiliter/tam affirmatiue q̃ negatiue tenet. Cuius.n. usus est bonus/aut malus/Et ipsum: Vt si Secare sit bonum/& utile: Et occidere malũ: Et Serra/ut sic/est bona/Gladius autem malus/prout in talem usum ordinatur. Eodemmodo arguatur a re usitata/put usitata/est ad ipsum usum/Vt Equus inquantum est equitabilis/est bonus: Igitur equitatio est bona. P. Panis alienus est bonus: Igitur comestio panis alieni est bona/Non seq̃t: B. Nego antecedens/Quia panis alienus/non est bonus mihi: Sicut hec aliena uxor gratia prohibitionis. Idcirco est per accidens malus. Et si ex sui natura sit bonus/uel put respicit usum/seu comestionem: Vsus eius/seu comestio/est bona. Et inquantum est alienus forsan saltem p accidẽs/est ad usum melior: Quia panis absconditus est suauior/Et aquæ furtiuæ dulciores: P. Hic locus dicitur ab usibus/& non ab usu

non ab usu / Non quia semper arguatur a pluribus usibus sed quia nunc ab uno usu / nunc ab alio procedimus ad rem / Nūc hanc / nunc illam qua utimur. B. Quandoq̧ pōt procedi a pluribus usibus bonis ad eandē re qua utimur: Vt si diceremus / Equitare & merces uehere / & arare / est bonum. Ergo equus quo hæc omnia ut instrumento fiunt / est bonus: P. Accepi modum arguendi construcṫiue. Da illum quo arguitur destructiue. B. Si occidere hominem est malum / Et gladius quo id fit est malus. Et si detrahere proximo est malum / Lingua qua detrahit proximo est mala: P. Vtraq̧ enunciātio est affirmatiua / Quo pacto arguit destructiue. B. Quia malum idem est / ac si diceres non est bonum. Malum.n. est negatio boni. An autem malum aliquid quandoq̧ ponat Alias. Locus a comuniter accidentibus / dicit quando ex uno accidente posito in eodem subiecto / necesse est aliud inesse / uel infuisse concedere / Et non econuerso: Vt si hunc pœnitet: Igitur errauit / & deliquit / Et non sequitur econuerso. Nam multi errant / quos non pœnitet. Maxima / Posito posteriore comuniter accidentium / ponitur prius: P. Aliqui sic per hunc locum arguunt / Est comptus: ergo adulter. Errat de nocte: ergo est fur. Est magnus / ergo fortis: Be. Non semper ad illa antecedentia / inferuntur consequentia. Iccirco solum apparenter / & Sophistice inferuntur: P. Aliqui sic arguunt per hunc locum: Est risilis: ergo fletiuus / seu aptus ad flendum: B. Quia omne risile est aptum ad flendum: & econuerso. non tenet per hunc locum proprie. sed potius per locum a conuertibilibus. Similiter arguatur: Habet cornua / ergo non habet dentes in superiori mandibula. Vel sic Ruminat. Ergo habet duos uentres. Nō arguitur per istum locum: Quia sequitur. Et econuerso. Et quasi conuertibiliter: Tenet autem construcṫiue sicut diximus. Destructiue econtrario / Non errauit. Igitur non pœnitet / neq̧ pœnituit. Maxima / Destructo priore comuniter accidentium / destruitur & posterius: Pe. Deum pœnituit / qui tamen non errauit / Et multos pœnitet non deliquisse ut illum qui pondo auri furari impune potuit / neq̧ tamen furatus est. Be. Deum nunquam pœnituit. Quando tamen ea quæ plantauerat / euellere uoluit per modum hominis quem factorum pœnitet se habuit. Illum uero qui potuit alienum auferre / neq̧ uoluit / non pœnitet non abstulisse. sed potius displicet. Nam nullum proprie pœnitet nisi de illo quod perperam comisit / uel perperam obmisit. Pe. An locus iste teneat in illis comuniter accidentibus / quorum utrumq̧ ponitur simul: Be. Interdum tenet / Vt dicendo / Eclypsis lunæ est: Igit interpositio diametralis terræ est. Et econuerso. Sed illa duo non sunt in eodē subiecto / Quia interpositio terræ non est in eo in quo est Eclypsis. Et ideo hæc consequentia uidetur per alium locum procedere: q̄ istum. Vis itaq̧ huius loci est / ut duo accidentia dicantur de eodem subiecto. Et ex uno illorum tanq̄ posteriori / inferatur alterum / tanq̄ prius. Et destructo illo priori / destruatur & posterius: Satis ergo est / ut ex uno inferatur aliud. Et q̧ utrumq̧ insit eidem subiecto. Et q̧ ex uno inferatur alterum: Et non econuerso. Et q̧ illa duo accidentia sint communia: & comuniter non proprie accidentia. Iccirco dicitur locus a comuniter accidentibus. Interdum tamen sunt duo accidentia comunia / in eodem subiecto. Vt dulcedo & albedo. Sed quia ad neutrum sequitur alterum. Iccirco a talibus

nō sumit̃ hic locus. Oportet igit̃ ut sint plura accidentia comunia, non propria, & in eo dē subiecto. Et ꝗ unū inferat̃ ex altero. Et ꝗ destructo eo qd̃ infert̃ destruat̃ & illud ex quo infert̃. P. Credebā locū hūc: ita nuncupatū. quia ex uno accidente cōiter infert̃ aliud, Et p dictionē cōiter intelligebā hāc dictionē, ut plurimū, Eo ꝗ ut plurimū seqt̃. Errat nocturno tp̄e. Ergo fur ē, Vel, Est cōptus: Ergo adulter: B. Satis acute. Sȝ nos ad rem diximus. Qui tñ uellet persuadere aliquem esse furem, opus est, ut plura cōia accidētia īducat. Vt quia errat ī nocte, Quia multos sumptus, Carēs patrimonio, Et iners, Fecit. Et adulterum, quia cōptus, & ad fenestras prospiciens, & cantans, & huiusmodi: P. Iam de locis extrariis est dicendum.

De loco a relatiuis, & a relatiue oppositis. B. Cap. XXIII.

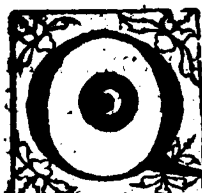
LOcus extrarius qd sit, cur ue ita sit dictus, declarauimus: Hoꝶ aūt. Alius ab oppositis dr̃. Alius a maiori. Alius a minori. Alius a simili. Alius a proportione. Alius a trāsumptione. Alius ab auctoritate: P. Veluti quatuor sunt oppositiones, Ita quatuor sunt in genere loci ab oppositis: Videlicet Relatiuæ, Cōtrariæ, Priuatiuæ, Et cōtradictoriæ: B. Recte, Veꝶ quia relatiua pn̄t bifariam cōsiderari: Videlicet inquantū se mutuo inferunt. Et ita ab eis sumit̃ locus a relatiuis, Vel inquātum repugnant in eodē cōparata ad idē. P. Dicito primū de loco a relatiuis, Deinde a relatiue oppositis. B. Locus a relatiuis, tenet cōstructiue. Nam a esse unius, Sequit̃ esse alterius. Quia si pater est, Filius est: Et econuerso. Et a nō eē unius, infert̃ nō esse alterius. Vt pater nō est: Igit̃ filius nō est. Quia posito uno, ponit̃ alterū. Et remoto uno, remouet̃ alteꝶ. Et arguit̃ de secūdo adiacēte: & nō de tertio. Quia nō sequit̃, Pater est barbatus: Igit̃ & filius. Et oportet arguere in relatiuis p se, & non denominatiue. Quia nō sequit̃, Hic hō q est, Pater est: Igit̃ ille hō q est, filius est: P. Nūc de relatiue oppositis. B. Locus a relatiue oppositis dr̃ qñ arguimus ab affirmatione unius relatiui de aliquo, ad negationē sui correlatiui de eodē. Vt Cato est filius Lælii: Igit̃ non est pater ipsius. Sed arguendo negatiue nō ualet. Vt Cato nō est pr̃ Lælii: Igit̃ nō est filius eius: P. Hæc regula nō tenet in relatiuis æquiperātiæ, Vt hic est similis illi: Igit̃ nō ē similis eidē. Sȝ bn̄, Igit̃ nō est dissimilis. Nec tȝ si arguat̃ respectu termini uniuersalis, Vt hic est pater hominis: Igitur non est filius hominis. Nec tenet si arguatur diuersis respectibus. Vt hic est filius huius carnalis: Igitur non est pater eius legalis, uel spiritualis Sed dicito de oppositis contrarie.

De loco a contrariis. B. Cap. XXIIII.

LOcus a cōtrariis, tenet affirmatiue, & negatiue. Nam si affirmemus de aliquo singulari unum contrarioꝶ, ab illo remouebimus alteꝶ. Vt Cato est albus: Igitur Cato non est niger. Est sanus: Igitur non est æger. Maxima, Posito uno contrariorum quorumcunqȝ in subiecto singulari, ab illo remouetur alterum. Et

dicitur locus a contrariis/ & non a contrario. Quia a quibuscunq; contrariis in antecedente positis arguitur consimiliter. P. Quo pacto per hunc locum arguemus negatiue. B. Si cõtraria fuerint immediata/ quorum alterum subiecto existat inesse oporteat a negatione unius in tali subiecto ad affirmationem alterius tenet consequentia. Vt Cato non est sanus. Igitur est æger. Sed si fuerint contraria mediata/ non tenet. Vt nõ est albus: Igitur est niger. Si quoq; arguatur a negatione unius contrarii immediati/ ad affirmationem alterius/ quorum alterum semper subiecto etiam existenti inesse nõ oporteat/ consequentia ualet. Dũmodo subiectum esse constet/ & pro tempore quo est susceptiuum talium contrariorum. Vt si Cato sit habens usum rationis/ & nõ sit studiosus/ erit uitiosus. Et hoc uel per habitum/ uel per dispositionem: P. Tria requiri ad bonitatem consequentiæ per hunc locum a cõtrariis negatiuum innuisti: Videlicet. Vt subiectum constet esse. Ideo non sequitur/ Cæsar nõ est sanus. Igitur est æger. Deinde ut ponatur subiectum aptum suscipere talia. Iccirco non sequitur/ Lapis non est sanus: Igitur est æger. Tertio q ponatur tempus in quo subiectũ sit susceptiuum. Iccirco non sequit. Infantulus nõ est uitiosus: Ergo est studiosus. B. Collegisti recte: P. Si dixero/ Cato fuit/ uel erit albus: Igitur Cato non fuit/ uel non erit niger: Non sequitur. Similiter/ Cato potest esse albus/ uel sanus: Igitur non potest esse niger/ aut infirmus: B. Locus a cõtrariis/ non ualet/ nisi in enunciationibus de inesse/ & presentis temporis non in ampliatiuis/ aut modalibus: P. Contraria sunt relatiua: Igitur locus a contrariis/ est locus a relatiuis: B. Locus a cõtrariis fundamẽtaliter seu denominatiue sumitur A relatiuis uero formaliter: P. Aliquid est albũ/ & nigrũ simul. Vt scutũ cuius dimidia pars sit affecta albedine & dimidia nigredine. Silr aliqd est calidũ/ & frigidũ sil. Vt lignũ in principio calefactionis. Et in his nõ licet arguere ab affirmatione unius/ ad negationem alterius B. Si scutum concedatur album negandum est esse nigrum: Et econtra. Quia albũ dum est album/ nõ est dicendum esse nigrum. Et si scutum neq; sit album/ neq; nigrũ tunc negandum est antecedens: & consequentia erit bona. Si concedatur esse album/ secundum partem/ negabitur esse nigrum secundum illam partem: Et econtra. Similiter/ Si lignum concedatur esse calidum/ negandum est esse frigidum/ Vel erit frigidum in gradu intenso/ Et calidum in gradu remisso/ Et tunc nõ erit calidum simpliciter. Satis est dialectico ut si alterum cõtrariorum absolute insit/ reliquum absolute non inerit. P. De priuatiue/ & contradictorie oppositis restat dicendum.

De loco a priuatiue oppositis. B. Cap. XXV.



Quia priuatiue opponi dicuntur illa quorum unũ includit negationẽ alterius & presupponit aptitudinẽ ad illud. Vt cecus q significat nõ uidentẽ aptũ natũ uidere: ubi ponimus eiusmodi documẽta/ Si extremũ unius priuatiue oppositorum dicatur de extremo alterius: & alterum dicetur de altero: Vt si uidens dicetur sensilis uel sentiens/ cecus dicetur non quidẽ insensilis uel sensu absolute priuatus/ sed insensilis secundum uisum/ uel sensu orbatus uisus/ ui

notatur secundo Topi. Secundum documẽtum / Ab affirmatione unius priuatiue oppositorum / ad negationem alterius uniuersaliter circa idem subiectum / licet ꝓgredi / Vt Apius est coecus. Igitᷣ non est uidens. Cato est uidens: Igitur non est coecus. Maxima / Posito uno priuatiue oppositoꝝ / circa aliquod subiectũ / remouetᷣ ab eodem alterũ. Tertium documentum / A negatione unius priuatiue oppositorum / ad affirmationem alterius / est progressus optimus His obseruatis / Vt constet subiectum / quod sit ad talẽ formam aptum natum / Et sit in tempore a natura prefixo. Nam Catulus non statim ut est procreatus / dicitur coecus / licet nil uideat / nec pro illo tempore possit uidere. Non tamen est coecus nisi preterierit tẽpus a natura statutum Vt pote / dies nouem uel circiter. Infantulus similiter licet careat dentibus sic ꝙ eos habere pro tunc non possit / non dicitur tamen edentulus / seu orbatus dentibus / eo quia tempus statutum nõ preteriit. Maxima / Negato altero priuatiue oppositorum a subiecto existente / & apto nato / & in tẽpore a natura statuto / alterum de eodem affirmabitur. P. Addenda uidentur istis documentis haec / Primo ut obseruetur illud idem tempus precise / in antecedente / & consequente / Vt uidelicet quanto tempore Apius est coecus / tanto non sit uidens. Et quanto tempore Cato est uidens / tanto precise non sit coecus. Secundo ꝙ ab affirmatione / ad negationem procedatur in numero singulari / Nam in plurali oriri posset ambiguitas / Vt positis duobus quorum unus uideat / & alter sit coecus / & uterqꝫ sit / & aptus natus sit / & in tempore a natura statuto sit / & arguatur / Hi non sunt uidentes. Igitur sunt coeci / Nõ seqᷣ. Nã neqꝫ sunt uidentes / neqꝫ coeci / Tertio qñ arguimus ex modalibus / cauẽdum est ne modus neget: Vt hic / Catonem possibile est esse uidentem / Noli sic inferre. Igitur Catonem non possibile est esse coecum: Sed sic. Igitur Catonem possibile est non esse coecum. Sed iam de illis quae contradictorie opponuntur est dicendum.

De loco a contradictoriis. B. Cap. XXVI.

Comparatum / est illa dici contradictoria inter quae fundamentaliter sumpta / ut inter esse / & nõ esse / secundum se nullum est medium / neqꝫ per participationem / neqꝫ per abnegationem. Inter illa tamen formaliter sumpta / est ipsa contradictionis relatio media. Dicimus autem secundum se / hoc est / non addẽdo aliquid propter quod possent habere medium per abnegationem / Nam aliquid est / quod nec est risile per se primo modo / nec nõ risile. Vt lapis: Nam risile de illo non predicatur / per se primo modo nec nõ risile. Quia nulli positiuo / competit negatio per se primo modo: seu essentialiter. Est autem duplex contradictio terminorum de qua in post predicamentis / Et enunciationum / de qua superius. P. Quo pacto sumitur locus a contradictoriis terminorum. B. Sũmitur affirmatiue / & negatiue / ponendo contradictorium a parte predicati / & nõ subiecti: Et proceditur sic: Ab affirmatione unius contradictoriorum de aliquo / ad negationem alterius de eodem / est bona consequentia. Vt Cato est legens. Igitᷣ Cato non est nõ legẽs. Maxĩa / Si unũ cõtradictorioꝝ affirmetᷣ de aliquo / alteꝝ negabitᷣ de eodẽ.

P. Contra Illa regula non tenet quando alterum extremorum ponitur in obliquo: Et arguo sic. Catonis est liber. Igitur Catonis non est nō liber Nō sequitur, Posito ꝙ Cato habeat alia bona a libro. B. Illa uidetur æquiualere huic, Cato habet librum, Igiť Cato nōn est non habens librum. Et hæc est bona consequentia: Igitur & illa: P. Arguo contra regulam alio modo, Cato fuit calidus: Igitur non fuit non calidus. B. Nō eo tempore fuit calidus, quo fuit non calidus, sed alio, & alio. P. An a negatione unius contradictoriorum, liceat arguere ad affirmationem alterius, dicito. B. Licet, Ecce Maximam, De quocunqꝫ negatur unum contradictoriorum, de illo affirmatur alterum: Et econtra. Vt si Cato non est albus: Cato est non albus: Et si non est non albus, est albus: P. Cato non est leo albus: Ergo Cato est leo non albus, Non sequiť. B. Oportet ut negatio perimat totum predicatum dicendo: Igitur Cato non est leo albus. P. Si dixero, Chimera non est homo: Igiť Chimera est non homo. Consequentia non tenet: Quia consequens est falsum. Et tñ arguiť p regulam. B. Da consequenti talē sensum: Chimera est aliquid nō quidem reale, sed imaginarium. Nam terminus infinitus relinquit indifferenter ētimaginaria. Et erit consequens ueꝝ. P. Formeť locus a cōtradictoriis enunciationū: B. A ueritate unius contradictoriarum, ad falsitatē alterius, est bona consequentia: Et econtra. Vt si Catonem legere est uerum, ipsum non legere est falsum. Et si omnem hominem currere est falsum, aliquem non currere est uerum: Et econtra. Similiter a necessitate unius contradictoriarum, ad impossibilitatem alterius: Et econtra licet argueré. Maximæ patent quando una condictoriarum est uera, altera est falsa: Et econtra. Et quando una est necessaria, Altera est impossibilis: Et econtra. P. Solent iuxta hos locos ab oppositis sumptos, poni duæ consequentiæ, Videlicet consequentia econtrario, Et cōsequentia in ipso. Et utraqꝫ potest formari, tam in terminis, q̄ enunciationibus: Et quia difficile mihi est intelligere quo pacto formentur, & an in omnibus oppositis teneant enucleas cupio.

De duobus locis admodū utilibus: Videlicet, Ecōtrario, & in ipso. B. C.XXVII.

PRimo uidendum est, quid sit cōsequentia econtrario terminoꝝ, Et qđ consequētia ecōtrario enunciationū. Siľr de cōsequentia in ipso: P. Procede ordine dato: B. Cōsequentia econtrario terminoꝝ, est qñ in cōsequente oppositū subiecti antecedētis dř de opposito predicati eiusdē. Vt hō est aīal. Igiť nō aīal est nō hō. Vel sic. Oīs hō est aīal: Igiť oē ñ aīal est nō hō. Regula seu Maxima, Ex opposito p̄dicati recte inferť oppositū subiecti. P. Quæ est cōsequētia ecōtrario enunciationū. B. Quando posita aliqua consequentia, ex opposito consequentis inferimus oppositū antecedentis. Vt si hō est, Aīal est. Igiť si nullū aīal est, Nullus hō est. Maxima, Ex cōtradictorio consequentis, infertur contradictorium antecedentis. P. In quibus oppositis cōsequētia ecōtrario recte formať. B. i cōtradictorie oppositis ualet, tā affirmatiue, q̄ negatiue, tā i terminis, q̄ i enūciatiōibus: S; i terminis, negatio teneť īfinite. In enūciationibus teneť negatiue. In terminis, & enūciatiōibus affirmatiue. Iā exēpla īduximus.

Ecce exempla negatiue. In terminis. Aliquod Bonum non est suaue. Igitur aliquod non suaue non est non bonum. Ecce negatiue in enunciationibus. Si animal non est. Homo non est. Igitur si non homo non est. Non animal non est. Et licet sic negatiue arguere, solum particulariter non uniuersaliter. Quia uniuersalis negatiua nõ conuertitur per contrapositionem. In contrariis consequentia econtraro non tenet uniuersaliter. Sed interdum gratia materiæ: Vt si mala complexio sit mala dispositio. Igitur bona complexio est bona dispositio. Et si falsum est difforme rebus. Verum est cõforme rebus. Sed hic non ualet. Prodigalitas est uitium uel mala. Igitur auaritia est uirtus uel bona. Quia tam prodigalitas q̃ auaritia continentur sub uitio. Similiter nõ tenet in priuatiue & relatiue oppositis. P. Dicito de consequentia in ipso. Be. Consequentia in ipso terminorum tunc fit quando in consequente oppositum predicati dicitur de opposito subiecti seruato eodem ordine: Vt uisus est sensus. Igitur cæcitas est insensibilitas secundum uisum uel priuatio uisus. Consequentia in ipso enunciatiuum tunc fit quando antecedens infert consequens: Et oppositum antecedentis infert oppositũ consequentis. Vt triplum est multiplex. Igitur subtriplum est submultiplex. Antecedens dicitur triplum. Et consequens multiplex. P. Cõsequentia in ipso cui maxime innitit. B. Huic. Si propositũ in ꝓposito: Et oppositum in opposito: Et econtra. Si oppositũ in opposito: Et propositum in proposito. P. In quibus oppositis ista regula tenet. B. In contrariis quidem tenet his tribus obseruatis. Primo. Vt sit predicatio p se. Iccirco non sequitur. Album est dulce. Ergo nigrum est amarum. Secundo. Vt non mutetur genus oppositionis. Quia nõ seqt̃ Album est coloratum. Ergo nigrum est non coloratum. Tertio. Vt utrunq; contrariorum non contineatur sub eodem extremo alterius contrarietatis. Nam nõ sequitur: Prodigalitas est uitium: Ergo Auaritia est uirtus. P. Tenet necne in aliis oppositis: B. In priuatiue oppositis ualet consequentia in ipso terminorum. Dũmodo constet subiectum esse. Et sit predicatio per se. Et ꝙ priuatio habitus superioris restringatur: ut non inferatur. Igitur cœcus est nõ sentiens absolute. sed non sentiens secundum uisum. Et hac conditione seruata est bona cõsequentia in ipso. Etiam in enunciationibus arguat̃. Sic. Si aliquid est tangibile. Illud est sensibile. Ergo si aliquid est intangibile. Illud erit insensibile sensu tactus. Tenet etiam in oppositis relatiue. Si constet subiectum consequentis esse. Si fuerit predicatio per se. Si utrumq; extremum unius contrarietatis non contineatur sub eodem extremo alterius contrarietatis. Et si arguatur in relatiuis secundum esse non secundum dici siue formaliter & non fundamentaliter. Et hæc quatuor sunt obseruanda. siue fuerit oppositio terminorum. siue enunciationum. In contradictoriis non ualet consequentia in ipso nisi gratia materiæ. Nam non sequitur Rosa est flos: Ergo non rosa est non flos. Quia antecedens est uerum necessario. Et cõsequens potest esse falsum. Neq; negatiue ut quidam arguebat caute. Non ens non est genus: Ergo ens est genus. Inducens regulam. Sicut oppositum in opposito. Ita propositum in proposito. Tamen gratia materiæ ualet in conuertibilibus: Vt homo est risilis. Ergo non homo est non risilis. Pe. Suntne ne ulla alia opposita.

Declarat q ex affirmatione unius disperatorum de aliquo, sequitur negatio alterius de eodem. B. Cap. XXVIII.



Mnia diuersa, seu differentia, seu quae se mutuo nō includunt, sed sunt separata, ita q unum non est aliud, possunt dici aliquomodo opposita Vt quae sunt in diuersis predicamentis, uel in eodem collateraliter, nō secūdum sub, & supra. Vt homo & albedo. Similiter Homo, & ceruus. Nam quaedā sunt substantialia, Quaedā accidentalia: Et ab his sumitur locus arguendi talis: Hoc est lignū: Ergo non est lapis. Maxima, Si unum disperatorum (ut aiunt) de aliquo affirmetur, de illo aliud remouebit, Et non econtra. P. Contra, Lac est dulce: Igitur non est album. Tu es Pater. Ergo nō es Filius: B. In concreto non sunt omnino diuersa: Nam eadem res, est dulcis, & alba. Sed in abstracto. P. Arguam in abstracto, Albedo est qualitas: Igitur dulcedo nō est qualitas. Sed consequentia nō procedit secundum uigorem illius. Maximae, Nā disperata debēt poni a parte predicati. Nisi predicatum utriusq disperatorum esset singulare Verum contra illam regulam arguo iterum. Tu contingenter es homo: Igitur tu cōtingenter non es ceruus: Non sequitur: Quia cōsequens est falsum. Nam designat te posse esse ceruum, Et tamen arguitur secūdum illam regulam: B. Non ualet cum specificatione illius modi. Accipiendo contingens prout opponitur necessario. P. Sunt ne ne ulli loci ad hos locos oppositorum reducendi.

Qualiter ab affirmatiua, de predicato prouatiuo, aut positiuo infinitato, ad negatiuā de pdicato positiuo finito: Et ecōtra, Cōsequētia ualeat. B. Cap. XXIX.



Vnt hi. Primo, A termino priuatiuo, ad terminum positiuum infinitatum, affirmatiue, est bona consequentia. Vt Cato est coecus: Ergo est non uidens. Est surdus: Igitur est non audiens: Et non econtra. Quia & si Lapis non sit uidens, neq audiens: non est tamen coecus, aut surdus. Est. n. coecus, quasi inferius ad nō uidens actu, Et surdus ad non audiens actu: Sed si accipiantur secundum habitum, & potentiam, tunc non uidens & coecus, non audiens & surdus, sunt diuersa, & non subalternata: Nam quicunq eo modo non uidet, coecus est. Et quicunq est coecus eo modo, non uidet. Maxima, Positio termino priuatiuo, ponitur & positiuus infinitatus: Et non ecōtra. Secūdo, A termino priuatiuo, ac etiam positiuo infinitato, ad terminum positiuum negatum, est bona consequentia. Vt Cato est coecus, uel non uidens. Igitur non est uidēs. P. Haec regula posset sic poni. Ab affirmatiua de predicato priuatiuo, aut positiuo infinitato, ad negatiuam de predicato positiuo finito, est bona cōsequentia. Enimuero si dixero Bos non est Catonis (posito q sit Catonis simul & Ciceronis) Igitur Bos nō est Catonis: Non sequitur. Quia consequens per casum est falsum, Et antecedēs uerū. Similiter non sequitur, Catonis est non bos (posito ut sit ei etiam asinus) Igit Catonis

non est bos: B. Regula intelligitur arguendo in recto non in obliquo. Similiter de presenti non de preterito aut futuro: Non. n. sequitur Cato fuit aut erit non albus. Igitur Cato non fuit uel nō erit albus: Nisi restringatur ad idem tempus. Tertio. A negatiua de predicato finito ad affirmatiuam de predicato infinito cōsequentia tenet. Si subiectū constet esse. Vt lapis non est uidens: Igitur lapis si sit est non uidens. Quamuis etiam si non esset esset non uidens: Nisi esse nō uidens inferat esse. Et Clarinus nō est homo: Igitur Clarinus est nō homo: P. Si ista cōsequentia sit bona: Igitur ex negatiua sequetur affirmatiua. Quod saepe fuit negatum: B. Sicut ex negatiua non pura quandoq; infertur affirmatiua ut dictum est: Ita ex negatiua pura quandoq; infertur affirmatiua non pura. Enimuero a negatiua de predicato finito ad affirmatiuam de predicato priuatiuo consequentia non ualet. Vt Lapis non est uidens: Igitur Lapis est coecus: Sed ratio quam aliqui afferunt non est bona: Quia uidelicet consequens est negatiuum: Sed quia consequens est falsum. Denotat. n. lapidem esse aptum ad uidendum. Vnde consequentia esset bona cum hoc medio: Et lapis est aptus ad uidendum: Igitur est coecus: P. Etiā cū medio non ualet: Vt hic. Cato non est iustus. Et est aptus esse iustus: Igitur est iniustus: B. Si in Iusticia dicat priuationem iustitiae solum. Sequitur. Si habitum iusticiae contrarium non sequitur: Sed tunc non proceditur ad terminum priuatiuum: sed positiuum contrarium: Pe. De locis a maiori & minori ut aliquid aegregium afferas cupio.

De consequentiis quae procedunt a maiori uel minori. B. Cap. XXX.

Maius interdum secundum quantitatem continuam uel discretam accipitur: Vt Cētum minae est quid maius q̄ decem. Et Mons maior est colle. Interdum maius idem est quod difficilius. Interdum id quod potentius & maioris uirtutis. Interdum maius dicitur id quod alicui potius inesse deberet. Et hoc modo quod facilius inest dicitur maius. Quod difficilius minus. Vt si Rex non potest expugnare oppidū cui facilius id uidetur competere: neq; miles expugnabit cui difficilius est. P. Minus totidem modis accipitur. B. Haec distinctio est memoriae mandanda. Deinde animaduertendum est q; secundum philosophum secundo topi. Interdum unum predicatum confertur ad duo subiecta. Vt expugnare Vrbem ad Regem & Militem. Interdū duo predicata comparantur ad duo subiecta. Vt expugnare Ciuitatem ad Regem. Et expugnare Vicum ad Militem. Interdum duo predicata ad unum subiectum. Vt expugnare Vrbē & uicum ad Regem. P. Haec memoriae cōmisi: Sed quo pacto sit arguendū his aliis modis declara: B. Argue primo sic. Accipiendo maius primo modo & formando maximam hoc modo. Si cui inest maius primo modo illi poterit inesse & minus. Et cui non potest inesse minus tale illi neq; maius inesse poterit. Vt si quis potest ferre decem poterit et ferre illorum quinq;. Et qui nequit ferre quinq; neq; decem poterit. Et si qs montem includere uel per trāsire potest poterit & collem. Et si non collē neq; montē

Argue item sic formando maximam iuxta secundum modum quo maius accipit. Cuicunq; inest maius secūdo modo illi & minus inesse poterit. Et cui minus inesse nō pōt neq; maius poterit. Vt si quis potest superare Regem aut Aprum quæ sunt difficiliora poterit superare militem seu hædum quæ sunt faciliora. Et qui nequit militem aut hædum superare. Neq; Regem aut aprum poterit. P. Facilius interdum esset Regem superare q̄ militē. Vt in duello: Quia Rex milite debilior esse posset. B. Regis nomine exercitum ualidum quē Rex facere pōt intelligimus Per militem aciem paruam illius met exercitus. Argue tertio sic. Quicqd maiori (prout maius) inest tertio modo quia potentius & maioris uirtutis repugnat & minori repugnabit. Et quicquid talium minori & impotentiori competere potest & maiori siue potentiori competere poterit. Vt si Rex non potest superare seu expugnare neq; miles eius poterit: Et si miles eius poterit & ipse longe melius. Argue tandem sic quarto modo formando maximam. Si qd potius deberet uel uideretur inesse uel posse inesse: quia facilius uerificari posset non insit uel inesse non possit. Et quod difficilius uel minus inesse uideretur non inerit uel inesse non poterit. Vt si quis domum uel uicum expugnare non possit Neq; Ciuitatem poterit. Et si quis Ciuitatem expugnare poterit (quod difficilius & minus uerum uidetur) & domum seu uicum expugnare poterit. Poterimus etiam sic arguere. Si cui qd magis uideretur uel deberet inesse non insit uel inesse non possit: Neq; alteri quod sibi minus uideretur uel deberet inesse uel posse inesse inerit uel inesse poterit. Vt si magis Regi uideretur competere expugnare urbem q̄ militi uicum uel domum. Et Rex nequeat expugnare urbem: Nec miles poterit uicum uel domum. Et si miles poterit domum uel uicum expugnare: & Rex poterit urbem: P. In duobus primis modis comparātur duo predicata ad unum subiectum. Et ea dere uidētur coincidere in unum modū: Licet maius in uno aliter capiatur q̄ in altero. In tertio comparatur unum predicatum ad duo subiecta. In quarto iterum comparantur duo predicata ad unum subiectū Et sic cum secundo modo & primo coincidit Licet in secundo modo difficilius est maius. In quarto uero difficilius est minus. In ultimo modo secundum hunc locum arguendo comparantur duo predicata ad duo subiecta. B. Recte notasti. P. Considero quoq; q̄ arguendo a maiori primo modo proceditur affirmatiue. Et a minori negatiue. Similiter arguendo a maiori & minori secundo modo. Idcirco illi duo modi p uno computantur. Procedendo autem tertio & quarto & alio superaddito arguimus a maiori negatiue Et a minori affirmatiue. B. Illum tamen modum quem dicis superadditum philosophus pro tertio principali ponit. P. Non ergo recte dicitur ut locus a maiori semper teneat destructiue Et a minori constructiue. B. Illi aliter modos enumerabant: Nos ex uaria maioris acceptione uarie processimus. P. Progrediamur.

De consequentia a similiter se habentibus. B. Cap. XXXI.



Ocia similiter se habentibus hæc maxima poni potest. De similibus similę est ferendū iudicium. Et tenet constructiue & destructiue. Vt si unum similiß

est tale, & reliquum. Et philosophus secundo topi. tribus modis per hunc locũ arguere docet. Primo, Si unum predicatum similiter inesse duobus uideretur, Ut animal homini, & boui: si uni nõ insit, nec alteri, Vel si non sit genus unius, nec alterius. Et si sit genus unius illorum, erit & alterius, Vel si habere duos uentres similiter insit omni ruminanti, Ut pecudi, & boui. Si uni insit, & alteri. Et si uni non inest: neq; alteri inerit. Secundo, Si duo predicata similiter inesse eidem uiderentur: Ut homini admiratiuum, & disciplinæ susceptiuum. Si unum inest, & reliquum. Et si unum non inest, nec reliquũ. Vel si Boui habere cornua, & duos uentres, similiter inesse uiderent. Si habet cornua, habet & duos uentres: Et si alterum non habet, neq; alterum. Tertio, Si duo predicata duobus similiter inesse uiderentur. Ut risile homini, & hynnile æquo. Si alterum insit alteri, uel sit proprium eius, & conuertibile cum illo, Et reliquum, cum reliquo. Et si alterum non sit proprium, neq; conuertibile cum altero: Nec reliquum, cum reliquo. Et diligẽter aduerte ut arguas a similibus, ea ex parte qua similia sunt. Nam omnia similia sunt, etiã necessario dissimilia: P. De loco a proportione iam differendum.

Locus a proportionum similitudine. B. Cap. XXXII.

LOcus a proportione, Quo precipue utuntur Mathematici tenet, & affirmatiue, & negatiue: fitq; adminus inter quatuor terminos. Et ostẽditur proportio inter duo posteriora esse similis illi, quæ erat inter duo priora. Et hanc Euclydes uocat proportionalitatem, hoc est similitudinem proportionum. Ut sicut se habent duodecim ad sex. Sic octo, ad quatuor. Sed duodecim excedunt sex in duplo. Igitur & octo, quatuor, & sex, tria (con similiter excedunt. Similiter sicut se habet substantia ad contenta sub ea. Ita se habet qualitas ad contenta sub se. Sed substantia respectu contentorũ sub ea, est continens primum, & continens non contentum. Igitur & qualitas. Et sicut se habet homo, ad non hominem. Ita bos, ad non bouem. Sed homo contradicit non homini. Igitur & bos, non boui. Eodẽ modo sicut se habet Pater ad filios: Ita Rex ad subditos. Sed Pater procurat bona filiis, Igitur & Rex subditis. Negatiue uero arguit Sic, Sicut se habet risile ad hominem: Ita hynnile ad æquum. Sed risile nõ est de essentia hominis, Igitur neq; hynnile est de essentia æqui. Maxima, De proportionalibus idẽ est censendum. P. Videtur hic idem esse cum loco a simili. B. Quidam ait in loco a simili comparationem esse secundum inhærentiam, In loco uero hoc secundum habitudinem. Sed melius est dicere, ut hic locus sit, quidam peculiaris modus arguendi a simili. Quia neq; Philosophus eum distinxit in Topicis. Et Euclyde teste nil aliud est proportionalitas q̃ proportionum quædam similitudo: P. Proportio potest esse inter dissimilia in esse, & summe distantia: Ut inter primum mouens, securagens, & primum passum. Sed proportionalitas formatur in proportionibus conformibus. Et docet ibi Euclydes arguere a permutata proportione, Sic. Sicut se habent duodecim, ad sex. Ita octo, ad quatuor. Igitur sicut se habet primum ad tertium, Sic secundum ad quartũ. Quia

pacto arguendi utitur etiam Philosophus in libro priorum: B. Sex ibi species talis modi arguendi ponit Euclydes. Primã uocat conuersam, Quotiẽs uidelicet ex cõsequentibus, facimus antecedentia, Et ex antecedentibus consequentia: Veluti dicendo. Sicut duodecim, ad sex: Ita octo, ad quatuor. Igit sicut sex, ad duodecim: Ita quatuor ad octo. Secundam uocat permutatam, qua ut plurimum utimur: Vtputa. Sicut octo, ad quatuor. Ita sex ad tria. Tertiã appellat coniunctam, Et est talis Sicut duodecim, ad sex: Ita octo, ad q̃tuor. Igit sicut duodecim, & sex, ad sex: Ita & octo, & q̃tuor ad q̃tuor. Quartã appellat disiunctã, Sic. Veluti duodecim, & sex, ad sex: Ita octo, & quatuor, ad quatuor Igitur sicut duodecim, ad sex: Ita quatuor, ad quatuor: P. Quia coniuncta in antecedẽte, disiungit in consequente: Iccirco disiuncta nuncupata est, Et superior illa coniuncta ratione opposita: B. Quintam nuncupauit euersam. Puta ueluti duodecim, & sex, ad sex: ita octo, & quatuor, ad quatuor: Igitur ueluti duodecim, & sex, ad duodecim: Ita octo, & quatuor, ad octo. Sextã tãdẽ uocauit Aequã, & est talis. Veluti se habẽt uiginti, ad decem, & decem ad quinq;: Ita duodecim, ad sex, & sex ad tria. Igitur ueluti uiginti, ad quinq;: Ita duodecim, ad tria: P. An in omni materia his modis arguendi uti possimus: B. Hi modi arguendi tenent euidenter, atq; uniuersaliter in quantitatibus, & cõtinuis, & discretis. In terminis autem & orationibus quandoq;. Secundo modo arguẽdi usus est Philosophus quoad contradicere, & conuerti. Qui tamen non dicuntur ualere, ad antecedere, & consequi. Et neq; quoad multa eiuscemodi: P. Si debito modo enunciationes ordinentur, uidentur etiam in aliis ualere. Nam posito ut sicut primum, se habet ad secundum: ita tertium ad quartum in excessu tali uel non excessu tali. Similiter in contradicere, uel non contradicere: Conuerti, uel non conuerti: Antecedere, uel non antecedere: Sonsequi, uel non consequi: Ita se habebit, & primum, ad tertium, & secundum, ad quartum. Quemadmodum. n. se habet homo ad animal, quoad antecedere, uel nõ antecedere: Consequi, uel non consequi. Ita se habet, & Rosa ad florẽ: Igitur sicut se habet primum, ad tertium: Videlicet homo, ad rosam: Sic se habet secundum, ad quartum: Hoc est animal ad florem. Quia neutrum antecedit, aut consequit alterũ, sed sunt disperata, Duo inq̃ cõtẽta, Et duo cõtinẽtia. Sed nõ ualet dicẽdo, Sicut se hẽt hõ, ad non hoiem: Ita aial, ad nõ aial. Igit sicut se hẽt hõ ad aial: Ita nõ hõ, ad nõ aial. Oportet ergo arguere in diuersis, seu disperatis terminis, non in cõtradictoriis. B. Regulæ illæ ꝓpriæ, & uslr tenent in quãtitatibus. P. Ad reliquos locos procedamus.

De loco a trãsumptiõe & loco ab auctẽte cũ nõnullis locis ãnexis. B. C. XXXIII



Locus a transumptione, quum uidelicet ponitur nomen magis notum pro nomine minus noto tenet affirmatiue, & negatiue, tam subiiciendo, q̃ predicãdo: Pro quo ponunt quatuor regule. Prima est: Quicqd inest alicui, sub nomine magis noto, inerit sibi sub nomine minus noto. Vt si sapiens, sit studiosus: Et sophos erit studiosus. Secunda regula. Cuicunq; nõ inest aliquid sub nomine magis noto, Neq; sub

nomine minus noto. Nam si sapiens non inuideat, Nec sophos inuidebit. Tertia regula. Quotiens aliquid nomine notiori dicitur de aliquo, totiens, & notatum nomine ignotiori dicetur de illo. Vt si Plato sit sapiens, Plato erit etiam sophos. Et Bucefalus sit Caballus, Erit etiam Equus. Et si aliquis erit luxuriosus, Erit etiã nepos. Quarta regula Si aliquid designatum nomine notiori, nõ inest Nec designatũ nomine ignotiori inerit Vt si bonus non inuidet, Nec æmulabitur, Et si bos non sit homo, ẽt non erit Antrhopos: P. Hic locus est a Synonimis, uel a multiuocis, & ab eodem ad idem: Ergo est locus intrarius pertinens ad substantiam: B. Si habitudo, seu compositio sumeretur ẽt a re signata, esset locus a conuertibilibus, & a substantia rei: Sed quia sumitur a nomine notiori, & procedit ad nomen ignotius, quorum unum est alteri extrarium. Iccirco & locus extrarius: P. Transumptio est species æquiuocationis, Vt pratum trãsumptiue ridet: B. Alia est transumptio illa, Hæc te ducit per nomẽ notius in nomen ignotius: P. Forsan etiam sic arguendo esset locus dialecticus, dictus a transumptione, Hic est rapax: Igitur est Lupus: Illæ gulæ uitio notatus: Igitur canis. Ille autem est fortis robore: Igitur est leo. Alius est mansuetus: Igitur colũba, uel agnus. Vt intelligamus transumptiue eos tales dici, & rebus eiusmodi assimilari: B. Placet nobis quod affers, & hoc pacto erit aperte locus extrarius Poetis, & oratoribus qui Dialecticam imitãtur accomodatissimus: sicuti & sequens. Locus ab auctoritate, seu iudicio sapientis, & uiri in aliqua facultate experti, tenet hac maxima, Vnicuiq; in arte sua experto credendũ est. Vt Ptholomeus dicit coelum sic uolui: Igitur sic & uoluitur. Oportet igitur cuius iudicio inniti innar, illa in scientia expertum fuisse, & propria opinione, ac ea examinata locutum psupponere. P. Ad hunc locum reducunt & hi. Locus a cõi fama, Et locus a iuramẽto, Nequit. n. oĩo falsum esse quod multi populi decantant. Vt si quid ex se ineuidens oĩbus, uel pluribus uideret uerum, illud non esset spernendum. Vt animæ nostræ ĩmortalitas est quid ineuidens. Quod tñ oĩbus, uel pluribus uerum uidetur. Si quoq; uir probus iuerat aliquid esse, credendum est sibi, Sed nõ homini Vafro: B. Locus etiam a testibus & torturis, ad hunc reducuntur. Si. n. fidedigni testes aliquid deponunt, credendũ est. Et si quis tortura modeste illata confessus aliquid fuerit. Et locus a lege. Si. n. lex dicat prosequẽdum, aut fugiendum, Cõsentiendum est. Et diuina quidem auctoritas, oĩ rationi præferenda est. Humana cum formidine excipienda, Et hic locus est penitus dialecticus: P. Loci medii iam afferendi.

De locis mediis, Et primo de loco a coniugatis. B. Cap. XXXIIII.



Vidam dicitur a cõiugatis, Quidam a diuisione, Quidam a casibus. P. Medium est propius principio: Ergo & hi loci priores sunt locis extrariis: B. Medium non poterat cognosci nisi cognitis extremis. Nec tñ dicunt loci medii: ac si inter intrarios & extrarios ponerentur. Neq; ex eo, quia aliqd inter inferentem, & illatum terminum interponit. In omn inamq; illatione, est media habitudo inter inferens, & illatum: quem locum

[illegible] quantum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] collocatur [illegible] [illegible] infra [illegible] [illegible] conceptus [illegible] Q uia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cst [illegible] [illegible] Q uia & si natura [illegible] [illegible] Tamen habens unam formam, uel [illegible] [illegible] concretum notat habentem. Re. Ea propter [illegible] Q uamuis impossibile sit unam rem esse aliam [illegible] [illegible] & aliam. P. Si esset una res [illegible] [illegible] uere posset dici [illegible] Deitas Bonitas. Et [illegible] [illegible] sunt una res & non plures, nisi [illegible]. Non igitur una res est alia. Sed [illegible] [illegible] est bonum. Sic. Albedo non est dulcedo. Igitur album [illegible] [illegible] Igitur [illegible] non est [illegible]. Valet tamen sic. Albedo non est dulcedo. Et neu [illegible] abstractum, uel [illegible] abstrahit a supposito [illegible] subiecto. Igitur album non includit essentialiter ipsum dulce. [illegible] humanitas non est [illegible] concedunt omnes. Dein [illegible] additione, fit bona [illegible] simpliciter & absolute [illegible] regulam. P. De loco a [illegible] iam dictum.

[illegible]

erit maiori laude dignus: uel erit laudabilior. A comparatiuo [illegible] ab uno ad unum affirmatiue est bona consequentia. Vt Cato est sapientior Lælio. Igitur est sapiens: Pe. Posito ut omnes homines sint æque prudentes: non ualet conse

quentia dicendo. Prudens est laudabilis. Igitur magis prudens est magis laudabilis. Q uum nullus sit magis prudens: B. Doctus ille hic non docte dixit. Et si enim nullus sit prudentior actu, est tamen aptitudine. Et ratio non ponit ut sit prudentior: sed si esset. Pe. Contra. Album est dulce ut lac. Igitur magis album est magis dulce ut nix. Non sequitur. Similiter album est extensum ut papyrus. Igitur magis album ut Margarita siue unio est quid magis extensum: Non sequitur. Item non sequitur. Album est coloratum: Igitur magis album magis coloratum. Q uia gradus generis remanet idem in specierum indiuiduis, & in diuersis speciebus, quamuis gradus speciei multiplicentur & minuantur: B. Natura etiam speciei gradus suos fert secum omnes. P. Cur igitur albius hoc illo: B. Q uia intensiori albedine affectum: Pe. Ista intensio unde puenit: B. A rõnibus indiuiduorum: Pe. Igit sicut aliquid dicit magis albũ ita põt dici magis coloratũ: B. Alias ista disputabunt. Cõcedi tñ hic põt ut sicut aliqd ẽ albius ita sit & coloratius. Ad illa uero q̃ prius obiecisti dicimus illas cõsequẽtias nõ ualere in pdicationibus extraneis. Accidit aũt albo eẽ dulce, qa reperit cũ illo in lacte, & accidit albo extẽdi quia ẽ in quãto cui cõpetit extẽdi: P. Huic regulæ inseruiũt hæ maximæ. Ad positionẽ positiui nõ sequit positio cõparatiui: Sed bñ econtra. Itẽ sicut Hoc ad hoc. i. Positiuum ad positiuũ: Ita Magis ad magis. Et Maxime ad maxime. i. Superlatiuus ad superlatiuum: P. Dicendum iam de loco ab Appositione.

De loco ab Appositione Et ablatione. B. Cap. XXXVII.

Locus ab Appositione Fit qñ aliquo alicui apposito illud fit tale. Puta bonũ uel amatum: Et tenet affirmatiue his cõditionibus obseruatis. Prima est. Ut qd apponit nõ sit forma illius cui apponit. Q uia & si tu sis aĩatus aĩa: Et Calidus calore nõ tñ aĩa ẽ aĩata. Aut Calore calidus. Secũda ẽ q illud additũ. Seu appositũ sit ca ipm, & nil aliud talis pdicati. Et q sit eã uniuoca. Secus. n. non sequit. Calx appositione aquæ calet. Igit aqua magis calet. Calet. n. potius rõne mutuæ ipsorũ decertationis. Silr nõ sequit Hic est calidus sole uel motu. Igit sol uel motus est calidus. Tertia ẽ ut ipm appositũ nõ causet aliqd tale p accidẽs. Ut. Si honor aut diuitiæ faciant aliquẽ malũ & improbũ. Igit honor ẽ malus & diuitiæ malæ. Q uarta ẽ q ipm appositũ sit susceptiuũ magis & minus. Icirco nõ sequit. Tu es hõ pre tuo. Igit Pr tuus ẽ magis hõ. Tenet aũt cõsequentia hac maxima: Propter qd aliqd ẽ tale. Ut si amo pedagogũ solũ ob amorẽ pueri magis amo puerũ: Vel sic. Q d appositũ alteri facit tale ipm ẽ magis tale. Apponi aũt põt i oĩ genere causæ: P. De loco ab ablatione: B. Locus ab ablatione eẽ cõsimili modo. Q uod. s. ablatione alicuius non remanet tale ipso erat tale. Et ipsum erat potius tale: Ut si ablato filio cessat pedagogi dilectio gratia filii diligebatur Et magis filius q̃ ille: P. Si apposito aliquo fiat res talis: Si quoq ablato desinat esse talis. Ipso absq dubio: est uel erat talis. Sed an illud sit magis tale inspectandæ sunt cõditiones superius dictæ: B. Optime accepisti. De his itaq hactenus.

TRACTATVS DE FALLACIIS.

P. Quid est disputatio. B. De quatuor generibus disputationum. Cap. I



Isputatio est decertatio/seu actus decertatiuus īter duos/uerbis/ non pugnis/medio syllogismo uero/uel apparenti/gratia alicuius ueritatis ostendendæ/uel discutiendæ/uel gratia experiēdi/uel gratia uincendi/aut gloriam consequendi: P: Cur dicis medio syllogismo: B. Quia instrumentum quo utitur opponēs est syllogismus/Siue comunius loquēdò (si tamen comunius aliquid sit) argumentatio/Quæ fieri potest uere/aut apparenter: P. Quo instrumento fit disputatio/Et cur fit/accepi. Sed ubi posuisti substantiam eius: B. Ibi quando dixi/est actus quidam decertatiuus/non quidem pugnis/nisi per accidens: sed uerbis: P. Quot sunt genera syllogismorum. B. Syllogismorum quidam est demonstratiuus: qui uidelicet procedit ex primis/atq; medio carentibus/& facit rem per causam (quæ se aliter habere nequeat) cognoscere. Alius syllogismus est dialecticus/q ex probabilibus ꝓcedit/Hoc est ex his q̄ omnibus talia uidentur/aut pluribus/aut sapientibus. Omnibus quidem/Vt omnem matrem unicum diligere filium. Pluribus autem/Vt omnem hominem uelle charius uendere/& uilius emere. Sapientioribus autem/Vt uiuendum esse temperate: & uoluptatem/tamq̄ pestem quādam esse fugiendam. Tertius syllogismus est temptatiuus/Qui ex illis q̄ rn̄dens facile cōcedit ꝓcedere uı̄/ut experiat̄ rn̄dētis peritiā/uel inscitiā. Quartus syllogismus ē sophisticus/seu litigiosus/q ostētationē quēdā syllogismi hꝫ/rē nō hēt. Nā sicut q̄dam apparēt argētea/aut aurea/aut pulchra/aut bona/nec tn̄ sunt. sic sophistæ sibi fastu quodā ꝓbitatē & pulchritudinē q̄ nō hn̄t/attribuūt: P. Quo pacto litigiosus differt a sophistico: B. Quia prior peccat in forma/Posterior in mā: Nā & si uerꝫ inferat/illud tn̄ nō ꝓbat. Prior quoq; disputat/ut uincat solū. Alter ut glīam reportet. Siue ergo peccet in forma/dr̄ litigiosus/Siue ī mā/& disputet grā uincēdi/dr̄ litigiosus: De qbus dr̄/Cū uerbosis noli cōtēdere uerbis/Silr̄ si peccet ī forma/& disputet grā glīæ cōsequēdæ dr̄/sophisticus. Differt q̄q; falsigraphus ab utroq;/Quia uterq; hoꝝ ꝓcedit ex cōibus/& ꝓbabilibus apparēter: Falsigraphus uero ex ꝓpriis sciæ apparēter. P. Ex his conitio quatuor esse genera disputationū. Prima ē doctrinalis/Cuius instrm̄ est syllogismus demonstratiuus/Et finis/ē generare sciam. Vn̄ illa fit inter docētē & ad discētē/quē suo doctori credere opꝫ. Proterui. n. sunt/qui principiis non assentiūnt/nec syllogismo ꝑfecto. Secūda disputatio est dialectica. Cuius instrm̄ est syllogismus ꝓbabilis. Finis uero/gignere opinionē/Et est collectiua cōtradictionis. Quia opponens tenet unam partem cōtradictionis/Et respondēs aliā: Et discutiūt rōnes utriusq; & solutiones/Et tādē potiores eligunt/Et hoc est ꝓprie disputatio. Nā disputatio doctrinalis nō colligit contradictoria/sed tꝫ firmiter unā partē/& eam euidenter ostēdit: P. Dicito Magister reliqua: B. Disputationes rhetoricæ/Et poeticæ/reducuntur ad dialecticam/tamq̄ partes eius. Rhetorica quippe procedit ex probabilibus/Similiter & Poetica/ut

inquit Philosophus in Rhetorica. Tertia est temptatiua. Cui instrumentum est syllogismus temptatiuus & finis experiri ingenium respondentis. Quarta est sophistica quæ ex his quæ uidentur probabilia, nec tamen sunt, procedit. Et ita utitur Syllogismo apparenti, non autem existenti, pro gloria consequenda. Proceditur autem ex falsis quãdoq;. Aut uirtute falsarum propositionum non peccãdo in forma, & falsitatem inuoluendo, ac ueritatem palliando. Quandoq; autem ex ueris: In forma arguẽdi peccando latẽter. Quomodo autem differt syllogismus litigiosus, a falsigrapho & sophistico, dictum est. Quæ tamen uocabula quandoq; confunduntur: Et omnes dicunt sophistici comuni nomine.

Ars Sophistica prout docet est scientia: Et de Elencho uero ac apparenti. P. Cap. II



Rs Sophistica uidetur scientia. Igitur procedit ex ueris, ac necessariis: Be. Prout docet apparenter opponentem insistere, & respondentem uiriliter resistere, & fallacias uelatas discoperire, scientia est. Potest. n. argumentatio sophistica diffiniri, possuntq; de illa proprietates, & conditiones demonstrari. Prout autem utimur tali argumẽtatione, uel decipimus alios, uel cõsentiendo decipimur ipsi, non est scientia, Sed modus apparenter sciendi, & uere decipiendi, seu fallendi. Pe. Quid elenchus, quidue sophisticus elenchus. B. Elenchus alias denotat quendam lapidem preciosum; Hac uero in arte, syllogismum redargutiuum, uel etiam omnem argumẽtationem, quã redarguimus recte aliquam positionem, aut opinionem. Sed elenchum sophisticũ dicimus syllogismum redargutiuum non uere, sed apparẽter. Et est Elenchus nomine, & ostẽtatione, nõ re. P. Elencho itaq; uere improbamus aliquid: quia ex ueris, & notioribus certa regula determinatis. Elencho sophistico apparenter, nunc ex falsis, nũc ex minus, uel æque notis, nunc forma regulæ arguendi palliata, concludimus. B. Bonum ergo sophistam apparere sapiẽtem, nec tamen esse oportet. Et ueluti conditio sapientis est nõ mentiri, sed mendacia, seu falsa detegere, malleq; esse q̃ uideri: sic sophistæ est mentiri, & mendacia uelare, seu falsa proponere, & apparenter defendere, ut ostendat se uera dicere & malle apparere q̃ esse.

Declarat unum sophisma. P. Cap. III.



Ormo circa hoc tale sophisma. Quidã ex nr̃is, quẽ taceo, fingit se sophistã eẽ. Conuersat. n. cũ sophistis, ut credat sophista, qũ tñ non sit. Quæro igit an sit sophista. B. Quidã aiũt illud sophisma implicare contradictionẽ, & ita esse falsum. Quia oĩs fingẽs, est sophista. Et qa si fingit se eẽ sophistã, apparebit sophista, & nõ ẽ sophista. Quæ sibi repugnãt. Sed uĩr errare. Credit. n. ut oĩs fingẽs, seu simulãs sit sophista: quom tñ oĩs sophista sit potius, simulator, Et non ecõuerso. Solus. n. sapiæ simulator ẽ sophista. Nã sophista, nõ est oĩs q apparet sapiẽs & nõ ẽ. Sz q apparet sapiẽs suis

deceptionibus aut tendiculis: seu captionibus nec tamen sit. Non ergo includit sophisma contradictionem: P. Fiat sophisma sic: Hic simulat se simulatorem esse. Et sophisticatur se sophistam esse. Seu cavillatur se cavillatorem esse. Et tamen nō est: B. Eo pacto posset sophisma esse falsum tamq̄ includens repugnantiam. Si.n. simulare est preseferre & ostendere illud quod non sit tunc simulans se simulare aperte se esse simulatorem & non esse dicit. Nisi quis diceret: sicut illi qui conueniunt in differentia & concordant in discordia secundum quid conueniunt. Ita & qui simulat se simulare aut fingit se fingere est simulator & fictor secundū quid. Sed transeant hæ nugæ. P. Quot sunt metæ edisseræ.

De metis ad quas respondentem opponens trahere conat̄. B. Cap. IIII.

Quinq; sunt metæ ad quas sophista respondentem ducere satagit. Redargutio est prima & potissima omnium. Et est preconcessi negatio aut prius in eadem disputatione negati concessio. Secūda est falsi manifeste vi argumentationis concessio. Vt hominem non esse coloratū. Vel cōpositum ex pluribus. Vel nihil moueri. Et huiusmodi. Tertia est inopinum quid vel inopinabile quod videlicet sit contra opinionem communem. Vt diuitē aut Principem esse infelicem. Aut cōtra extimationem multorum presertim eorum qui adsint aut quorum ipse respondens sententiam tenet. Vt ens nō esse uniuocum aut æquiuocum. Vel etiam potētias animæ esse alias res ab anima aut non esse. Similiter si sit contra decreta sapientum. Vt parentes non esse obseruandos. Aut predicamēta nō ēē decē. Aut nō esse tres scientias reales speculatiuas. Potest ergo etiam uerū esse inopinum seu inopinabile. Quarta meta est Soloecismus. Hoc est imparilitas. Siue ut uetustiores Latini dicebāt: Stribiligo. Quod nil aliud est q̄ uitiosa uerborum compositio. Vt inter nobis. Et date ueniam sceleratorum. Et sponsus pulchra. Quinta est Nugatio. Hoc est eiusdē ex eadē orationis parte inutilis repetitio. Vt homo animal loquit̄. Aut expressius: Homo homo loquitur. Dixi inutilis repetitio quia si repetatur causa rationabili. Vt causa declarandi uel uehemētius exprimēdi non est nugatio. Vt o homines homines sit uobis cura uirtutis. Aliqui addunt sextam metā. Videlicet nil respondere. Et septimam quæ est meta clamoris uel iniuriaꝝ. Sed hic loquimur de metis malarum & uitiosarum responsionum. Non de taciturnitate aut clamore.

De cautelis quibus in disputationibus uti iuuat. B. Cap. V.

Vperē aliquas cautelas nosse quibus possem respondentem ad metam aliquā deducere: B. Prima est. Si respondens uidēs se redargui distingueret orationem. Tu enitere ostendere illam non posse distingui uel ipsum eam accepisse in eo sensu in quo redarguitur. Secunda cautela. Si uideris eū da

turum responsionem talem quæ posset esse bona, preueni eum, & argue contra illam, ad hoc ut det forsan aliam non ita bonam. Vel etiam si responsio esset mala, prepone eã sibi quasi arguendo contra eam ad hoc ut eam det. Tertia est, Si te uideris nõ esse promptum ad arguendum contra illud, transfer te caute ad aliquid aliud, Dicendo melius eẽ & utilius de illo disputare. Quarta Cautela, Si respondens cõcesserit aliquod inopinabile, aliquando bonũ est illud laudare, deinde afferre aliquod probabile, ex quo sequatur oppositum illius concessi falsi uel inopinabilis. Quod quidem si concesserit, redarguetur, Si negauerit, ducetur ad inopinabile. Quinta cautela, Interdum iuuat ponere premissas sine ordine, ut respondens credat nil sequi ex eis, & ostendatur ipsius inscitia. Sexta est, Propone & interroga multa, quia multa simul conspicere est difficile. Septima, Iuuat quandoque festinare arguendo, & replicando, & ipsum ut cito respondeat sollicitando. Octaua, Prouocandus est ad irã, Quia uel tarde, uel proterue, uel ignorãter respondeat. Nona, Occulta quantum potes propositum, ut lateat ipsum intentio tua & fallatur. Decima cautela, Si respondens uoluerit tenere alicuius orationis partem affirmatiuam, tu interroga de illius negatiua. Vndecima, Si respondens concesserit plures singulares alicuius uniuersalis. Tu caute inferas illam uniuersalem quæ non erit uera, uidebitur tamen concessa. Duodecima cautela est, Lauda dicta respondentis, ut ipsũ allicias ad concedendum ea quæ dicis. Tertiadecima cautela est, Non statim ostendas te sibi contrariari uelle, sed potius ab ipso uelle addiscere. Item ducito eum ad illã, ubi te sentis copiosiorem, & resolutiorem, cum bona cautela, ne perpendat te fugere. Quartadecima cautela est, Si respondens sit contrarius sibiipsi doctrina, & moribus, puta quia unum docet (ut uoluptatem esse fugiendã Aliud uult & facit, tunc arguendo esto cautus. Quia si concedit quod placet, reprehende eum ex dictis. Si consentit dictis, argue ex uoluntate, & moribus, Quia lex interdum & natura, sunt repugnantia, Si ille alterum concedat, argue contra ipsum ex altero. Similiter quando est contrarietas inter opinionem sapientum, & uulgi, si respondens tenet opinionem sapientum, puta quia magis sunt sequenda precepta sapientum q̃ parentum, Vel q̄d melius est iniuriam pati q̃ inferre. Vel q̄ diues non est beatus. Argue contra ipsum ex opinione uulgi contraria tenentis: Et econuerso. Si ille opinionem uulgi teneret. P. Suntne & aliæ cautelæ? B. Cautelas quibus potest duci respondens ad metã Nugationis, uel Soloecismi pretermitto: quia hodie sunt parui momẽti. Nota q̄ una generalis cautela datur respondenti, ut dicat se in metã esse ductũ uoluntarie, uel casu, & nõ ui rationũ opponentis. Quia ad hoc ut opponens uincat necesse est q̄ ui rationum suarum ille sit deductus ad metam quæcunque sit illa. P. Quid est fallacia.

De Fallaciæ uaria diffinitione & diuisione. B. Cap. VI.

Allacia multifariã describitur. Vno modo Sic. Fallacia est argumentatio cõgrua ad decipiendum. Vel est modus congruus decipiendi. Quod fit ex eo quia argumentatio apparet uera & recta, nec tamen est. Vel formaliter, Fal

lacia est modus intelligendi talem argumentationem uel modum decipiendi translatus a deceptionibus & falsitatibus uendentium & ementium & laqueos proximo tendentium in quibus est manifestum peccatum. In his autem est potius quoddam mentis exercitium quod fieri potest sine culpa: P. Igitur decipere nil aliud est q̃ ratiocinatione apparenti & non existenti ad credendum inducere: B. Recte: P. Quot modis id fit: B. Quatuor modis. Primo Inducendo ut ueritati dissentiat ipsius contradictoriũ putando uerum. Secundo Inducendo ut ueritati assentiat ob causam quae nõ est Sed apparet solũ. Tertio Ut falso seu orationi falsae assentiat. Quarto Ut falso seu orationi falsae dissentiat propter rationem quae non est ratio dissentiendi nisi apparenter. Iccirco etiam alio modo describi posset. Fallacia est instrumentum idoneũ quo possumus & decipi & decipere: Iccirco aliqui eam sic diffiniunt. Fallacia est idoneitas decipiendi faciens credere de ente q̃ sit non ens. Et de non ente q̃ sit ens mediante phantastica uisione. Idoneitas ibi accipienda est pro instrumento congruo decipiendi. Vel Idoneitas uidetur accipi pro ipsa promptitudine uel habitu scientiae sophisticae inquantum illa docet formare syllogismos sophisticos: non autem inquantum docet soluere. Duo. n. docet haec scientia Formare rationes apparẽtes. Et eas soluere. Sed scire formare fallacias non est proprie fallacia: Sed uti eis ad decipiendum. Nam fallacia est ratiocinatio qua recte quis inferre uidetur ut decipiat Nec tamen recte infert nisi apparenter: P. Post diffinitionem solet poni diuisio: B. Omnis fallacia aut est in dictione aut est extra dictionem Nomine uero dictionis accipimus omnem terminum ad placitum Siue sit cõplexus siue incomplexus. Et q̃uis interdum in eodem paralogismo plures fallaciae concurrant propter id tamen non est una fallacia ratione sed solo subiecto: P. Quot fallaciae in dictione: B. Fallaciae in dictione reperiuntur sex: P. Cur tot: B. Quia tales fallaciae cõsequuntur multiplicitatem Vel proueniunt ex ipsa multiplicitate: P. Quotuplex est multiplicitas: B. Triplex Actualis Potentialis Phantastica seu secundum considerationem. Multiplex autem actuale aut ẽ in una dictione plura actu significante Ut aequiuocatio. Aut in una oratione Ut Amphibologia: Hoc est ambiguitas uel oratio ambigua: Multiplex quoq; potentiale aut est in unica dictione Ut fallacia accẽtus Aut erit in oratione Et id bifariam Aut componẽdo Et est fallacia cõpositionis Aut diuidẽdo Et erit fallacia diuisionis. Multiplex autem secundum considerationem non subdiuiditur Sed fit uno modo Et uocatur fallacia figurae dictionis: P. Cur sic dicta: B. Videbis & assiues: P. Tres igitur fallaciae in dictione non subdiuidendo: B. Recte. Nam aut est fallacia multiplicitatis actualis Aut potentialis Aut secundũ considerationem. Et possunt dici tantum duae primae. Quaedam. n. erit fallacia in dictione prouenicns ratione dictionis. Quaedam ratione cõsiderationis. Prior subdiuiditur Quia uel erit ratione multiplicitatis actualis Aut potentialis: Pe. Sic etiam posset dici hoc. Nam certum est omne multiplex esse uocem unam Aut igitur illa uox designat plura re Aut consideratione. Si re Aut actu Aut potentiã. Sed deueniendũ est iã ad primã fallaciã.

De fallacia aequiuocationis: Et de ipsius primo modo. B. Cap. VII.


Ribus modis decipimus æquiuocando. Primus est quando æquiuocum est casu: Vt omnis æquus est animal hinnile. Sed princeps est æquus. Igitur Princeps est animal hinnile. Vel sic. Omnis liber est Codex. Sed omnis dominus est liber. Igitur omnis dominus est codex. Similiter Omne expediens est bonū: Sed malum est expediens: Igitur malum est bonum: Hic fit deceptio. Quia illa dictio quā dicimus expediēs in græco tria designat Honestum. Vtile. Et necessarium Expediens igitur in maiori significat idem quod honestum. & utile. In minori uero significat necessariū Est.n. aliquod malum (ut mori. & interiræ quæcūq; orta sunt) necessarium: Eodem modo quicunq; discunt. Sunt sapientes. Sed ignorantes discunt. Igitur Ignorantes sunt sapientes. seu sciētes: In maiori ipsa dictio. discere. accipitur pro docere. Signum.n. scientis est posse docere. In secūda pro addiscere. Cui uulgare Romanum modernum alludit. Nam eodem uocabulo utitur pro docere. & addiscere: Pe. Hic primus modus fit uno. uel pluribus modis: Be. Primus modus in tria diuiditur membra. Nam uno modo decipimus. quando unum nomen significat plura casu. Vt in exemplis superius positis patuit. Secundo. Quando una dictio unū significat: Sed plura cōsignificat. Et hoc duobus modis. Quia uel cōsignificat diuersa tēpora. Vel consignificat diuersas circunstantias: P. Da exempla primi membri secundi modi. B. Quicumq; sanabatur. sanus est. Sed laborans febre. aut alia ægritudine. sanabatur. Igitur laborans. sanus est Si in minori illa dictio. laborans. consignificet tempus presens. minor erit falsa. Quia sensus est. Laborans nunc sanatur. & conclusio similiter erit falsa. Si autem. laborans. cōsignificet tempus preteritum imperfectum. minor erit uera. Quia significat q laborans tunc sanabatur. Igitur laborans. uel ægrotans non nunc. sed prius. est sanus. Similiter & quicunq; surgebat. stat Sed sedēs surgebat. Igitur sedens stat. P. Da Exemplum secundi membri secundi modi. B. Analogum interdum idem significat. sed plura consignificat. Et erit ea ratione æquiuocū. Vt omne sanum est animal. Medicina est sana. Igitur Medicina est animal. Nam omne sanum tamq̄ subiectum. est animal. Aliqua tamen sanitatem efficiunt. aliqua conseruant. aliqua significant. Et illa non oportet asse animalia. Licet dicantur sana. uel salubria. Inopia.n. uocabulorum. non solum dicimus sana quæ habent proportionem humorum. sed etiam ea quæ causant. uel conseruant. uel significant huiusmodi proportionem humorum. Multa. & alia reducuntur ad hūc modū æquiuocationis Veluti ē illud Philosophi in fine predicamēti de qualitate sic dicentis Proprium est qualitati. ut secundum eam dicatur aliquid simile. & dissimile. Sed similitudine est quis similis. Igitur similitudo est qualitas. Fallacia consistit in hoc. Quia alr sumus similes q̄litate. Aliter similitudine. Qualitate uidelicet tāq̄ fundamento. & causa. Similitudine tamq̄ forma. Hanc autem differentiam importat illa dictio Secūdum (ut aiunt) Sine tamen illa dictione poterit fieri Sic. Quo quis est similis. illud est qualitas. Sed similitudine hic est similis. Igitur similitudo est qualitas. Si ēt dixeris: Oīs pannus est de aliqua patria. Omnis patria est terra. Igit Omnis pannus. uel aliquis pannus. est de terra. uel de aliqua terra. Illa dictio. de. potest denotare lo

cū originis & causam materialem : P. De secundo modo principali per hanc fallaciam decipiendi iam est aliquid dicendum.

De secundo & tertio decipiendi per hanc fallaciam modo. B. Cap. VIII.

SEcundo modo decipimus quando æquiuocū est consilio & per transumptionem. Vt omne ridens habet os. Sed pratum ridet. Igitur pratum habet os. Similiter quicquid currit habet pedes: Sed Arnus currit: Igitur habet pedes : Pe. Solutio fieri debet distinguendo illam premissam in qua terminus stat per metaphoram. Quandocūq; n. ponitur metaphorice potest etiam accipi principaliter & ꝓprie: Non aūt econuerso : B. Tertio modo fallimus quando dictio cōposita significat plura, Simplex autem unū. Vt immortale, Et incorruptibile. Accipitur. n. īmortale bifariam, Pro eo uidelicet quod impossibile est mori, Et pro illo quod & si possibile sit mori, tamen possibile est nō mori, Vel q̄ uix & tardissime moritur. Mortale autem unico modo accipitur, Pro eo uidelicet qđ potest mori. Sic dicito de incorruptibili Facito paralogismū. Omne immortale est perpetuum, seu sempiternum. Sed omne potens non mori, uel diu uiuens est immortale. Ergo omne potens non mori, uel diu uiuens est perpetuū uel sempiternum. Cōclusio falsa, Ergo aliqua premissarum, Nō minor. Ergo maior. Vel si non maior: Igit̄ minor, propter duplex significare ipsius immortalis. Et si utraq; sit uera in uario sensu, argumentatio non ualet propter multiplicitatem terminorum. Sic dicito, Omne incorruptibile est æternum, & necesse esse. Sed omne potens nō corrumpi, uel quod uix, aut difficile corrumpitur, est in corruptibile. Igitur omne potens nō corrumpi, uel qđ uix, aut dificile corrumpit̄ est æternum: & necesse esse. P. Quidā omnes terminos ampliantes hoc modo decipere posse credunt, Vt omnis uirgo fuit uiolata. Sed hæc est uirgo. Igitur fuit uiolata. Similiter: Omnis meretrix erit uirgo. Et oīs puer fuit senex, Omnisq; senex erit puer : Be. Ibi potius est fallacia figuræ dictionis, aut accidentis. P. Alii etiam illum paralogismum, Quicunq; sanabatur sanus est. Sed languēs sanabatur, Remouent ab hac fallacia, & dicunt ibi esse fallaciam accidentis. B. Inquantum decipit dictio ex uaria consignificatione, æquiuocatio est: Et philosophus illud Exemplum in hac fallacia inducit. P. Dicunt hunc esse tertium modum fallaciæ: Omnes Episcopi sunt homines. Sed hi boues sunt Episcopi. Ergo hi boues sunt homines. B. Prout fit deceptio ratione uarii significati, aut consignificati alicuius dictionis ad placitum, ad hanc fallaciam attinet: Prout uero ratione uariæ cōsiderationis eiusdem rei, ad alias fallacias spectat. Possunt quippe eadem in oratione plures fallaciæ simul esse : P. Alii addunt quartum modum huic fallaciæ: Quādo dictio in una supponit personaliter. In alterā materialiter: Sic arguēdo. Omne risile est homo, Sed risile est proprium hominis. Igitur proprium hominis est homo. Be. Ista fallacia nōn est in dictione, Sed in consideratione. Quare nil addiderūt. Neq; in minori risile stat mãliter, hoc est pro significato materiali: sed formali supponēte simpliciter, ut habetur in suppo

sitionibus nostris. Tres igitur unius fallaciæ modi. Erit ergo æquiuocatio una fallacia; Solum. n. decipit multiplicitate actuali eiusdem dictionis. Sed interdum uox ipsa secundum se est multiplex. Interdum solum quando est composita. Et priori modo subdiuidit. Quia aut erit plurium rerum æquæ & (ut aiunt) casu significatiua aut consignificatiua Aut unius proprie & alterius transumptiue est significatiua. Et hoc modo fiet diuisio bimembris. P. De secunda fallacia quid.

De fallacia amphibologica. B. Cap. IX.

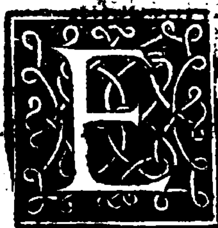


Mphibologia quoque utimur tribus modis poene consimilibus his quæ iam dicti sunt. Nam si oratio una designet plura actu æque primo erit primus modus. Hoc autem uenari poterimus quatuor uiis. Nā si plura nomina eiusdem casus regantur ex utraque parte ab aliquo uerbo infinitiuo iuncto utrique erit primus modus. Ut Aio te Aeacida Romanos uincere posse. Secundo si ponatur hoc uerbum Contingit aut consimile cum infinitiuo alterius uerbi regente accusatiuum post se fiet ambiguitas eiusdem modi. Ut contingit tacentem seu silentem uel mutum dicere. Et cecum contingit uidere utriusque est duplex sensus. Alter falsus. Alter uerus. Falsus. Cōtingit ut tacēs seu silens & mutus aliquid dicat: Et cecus uideat. Verus. Contingit dicere aliquem esse tacentem seu silentem aut mutum. Et contingit aliquem hominem uidere coecum. Ubi fit paralogismus hoc modo. Quemcunque contingit uidere habet uisum. Sed cecum contingit uidere. Igitur cecus habet uisum. Similiter quemcunque contingit dicere ille loquitur. Sed tacentem seu silentem & mutum cōtingit dicere. Igitur tacens seu silēs & mutus loquitur. Tertio. Si in tali oratione ponatur ablatiuus absolute. Ut nullo homine currente tu es bos. Id est Si nullus. Vel quādo aut quia nullus. Sic dicito de Gerundio: Quandoque. n. ambiguum est an stet actiue an passiue. Ut legēdo libros multum consumo temporis. Hoc est dum lego libros uel dum libri leguntur. Similiter Foemina uidendo urit. Et cantando rumpitur anguis. Memoria excolendo augetur. Hæc tamē posteriora accipiunt (ut aiunt) passiue. Ambiguum saltem est gerundiū. Quia sicut & ablatiuus trifariā accipi pōt. Videlicet. Si. Quādo. Vel quia. Unde fit sophysma iam in alia parte expositum. Neutrum oculum habendo tu potes uidere. Similiter. Si genitiuus ex uaria ui cōstruatur cum Nominato. Ut liber Aristotelis. Potest intelligi quia possessus ab eo uel scriptus. Sic dicito de quibusdam aliis. Quarto modo. Si oratio sit cum signo exclusionis. Ut tantum homo est animal. Ambigimus enim an nota cadat super tota orationem. An super subiectum solum. De quibus in alia parte huius libri. Hæc de primo modo Amphybologiæ. P. Posset forsan addi ut quotiens oratio distinguitur. Puta quia aut est hyppotetica aut de predicato uel subiecto conditionato copulato uel disiuncto. Similiter quādo copulatum tenetur copulatum. Aut disiunctim. B. Hæc etiam est ambigua. Quicunque dicit te esse animal dicit uerum. Est. n. eius duplex sensus. Ut qui dicit hac. Tu es animal dicit uerum: Et hic est uerus

sensus. Aut qui dicit antecedentem ad illam. Tu es animal dicit uerũ. Ut qui dicit te esse asinum aut bouem. Et fit paralogismus. Quicunq; dicit te esse animal dicit uerum. Sed quicunq; dicit te bouem dicit te esse animal. Ergo dicit uerum. P. Affer secũdum modum: B. Secundus autem modus est quando oratio aliqua unum significat pprie Alterum per metaphoram. Ut lupus est in fabula. Et litus aratur. Haurio aquam cribro. Et multi putant omnem orationem quæ ui sermonis unum denotat. Et usu doctorum aliud esse reducendam ad hunc modum amphiboliæ: Ut Sol est in Aquario. Et genus in specie. Et species in genere: P. Da & tertium: B. Tertius deniq; modus est quum oratio aliqua per se sumpta unum denotat. Alteri autem adiuncta aliud. Ut seculum scit hoc. Dubium est an seculum habeat scientiam de hoc. An hoc de seculo. Similiter Animal pascit hoc. P. Quo pacto hæ orationes sumptæ per se habent unum sensum: B. Sic dicendo Hoc scit Hoc pascit. Silr si dixero Hoc uidet. Unus sensus ẽ. Si autem sic: Quicquid aliquis uidet hoc uidet. Ambigam an pronomen sit ibi casus nominatiui an accusatiui. Unde fit paralogismus addẽdo illi. Sed Cato uidet lapidem seu columnam. Igitur lapis seu columna uidet. Sic etiam dicendo Cato cognoscit Sẽsus unus monstratur. Dicẽdo uero Cato cognoscit Et falsum scit. Dubitabo cuius sẽsus ipsum falsum sit. Hãc philosophus amphiboliæ adscribit Licet nõ huic modo sed potius primo. Vellem me capere pugnantem seu inimicum. Cuius bifariam accipitur sensus. Nam si ille accusatiuus pugnãtem seu inimicũ fuerit personæ agentis designat ꝙ uellem ut pugnans seu inimicus me caperet. Si uero personæ pacientis significat ꝙ uellem ut ego caperem pugnantem seu inimicum. Ubi potest fieri talis captio seu paralogismus tenendo accusatiuum illum personæ agentis. Quoscunq; uellem me capere. uellem ꝙ me caperent. Sed certantes mecum uellem me capere. Igitur certãtes mecum uellem ut me caperent. Tenendo autem illum accusatiuum p persona patienti pgredi debemus sic Quoscũq; uellẽ me capere. Vellẽ ego eos capere sed certãtes mecũ uellem me capere. Igitur certantes mecum uellem ego capere. Arguendo uniuoce non fit fallacia. Sed quando una premissarum sit in sensu uno Altera in altero tunc fallacia perpetratur: Pe: Aliqui putant etiam hanc ad presentem fallaciam pertinere. Quicunq; sunt Episcopi sunt uiri perfecti. Sed boues sunt Episcopi. Igit boues sunt uiri perfecti. Be. Videtur illis ut quando dictio decipit ob uarietatem casus sit hæc deceptio: Videlicet Amphiboliæ & nõ æquiuocationis Quia casus & quædam alia accidentia dictionum ut Numerus & persona dantur dictioni ob id ut cum alia dictione congrue ordinetur. Iccirco putant illam esse amphiboliam. Sed ego amphiboliam dico quando ex se oratio est dubia & non ratione dictionis plura significantis. Potius ergo ibi est fallacia æquiuocationis. Immo ibi uidetur fallacia figuræ dictionis uel accidentis propter uarium modum supponendi. Non inconuenit tamen plures fallacias diuersa ratione esse in eadem oratione.

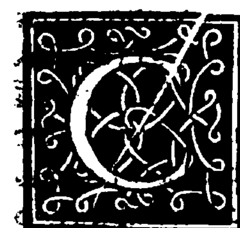
Declarat multa ad hanc fallaciam pertinentia. Et ab his duabus fallaciis abstrahit unam eis comunem. B. Cap. X.

Ex his accipio



Ex his accipio. Oem orationē ambiguā nō ptinere ad amphibologiā. Quia possum ābigere istā. Astra sunt paria. Quae tn̄ i sen̄ significat ambigue. Multaeq; orōnes designāt ambigue. Vt illae in qbus ē fallacia cōpositionis aut accētus: quae tn̄ nō sunt amphibologicae: quia tīs est multiplicitas potētialis: Aliquae ēt actu plura importāt gr̄a dictiōis aequocae, & reddūt ambiguum sensum: nec tn̄ spectāt ad hanc, sed ad aequiuocationis fallaciā. Amphibologia ergo est orō ambiguū sensum ex pluralitate actuali suoꝝ significatoꝝ adaequatoꝝ reddēs. B. Causa deceptionis puenit ex hac maxima falsa. Oīs orō actu una, uno significato gaudet. Causa defectus est multiplex orōnis eiusdem sensus. P. Videntᷣ mihi orōnes allegoricae, seu tropologicae, atq; hiperbolicae, ac p antiphrasim dictae, & aliae plures ad hāc fallaciā pertinere. B. Si plura eis significata adaequata actu sint, recte uides. Si potentia, uel ꝯm considerationem, nō recte. P. Nōne ostēsum est amphibologiā eē orōnem plures. Quod si est orō plures, uera erit maxima illa. Oīs orō actu una, uno significato gaudet. B. Si terminus aequiuocus est terminus plures. Et orō talis est orō plures. P. Augere dubia nō est ea soluere. Dubito n̄. nō minus an terminus aequocus sit plures, uel unus. B. Concretū (ut puta signū) nō multiplicatᷣ rōne formae solius, puta rōne significationis in pposito: nisi & id puta illud nomē Canis, uel Aquila. Nā est Aquila Auis quā fugiūt pēnae trepidāte colūbae. Et ē Aquila sidus. Vel aliud tale in quo forma est multiplicet. Est igitᷣ illa plures orōnes aequiualēter, nō formaliter. Nā rōne multitudinis significatoꝝ & significationum sunt orōnes plures. Signū ēnim ūnū quis multa significet. Idcirco una orō formalr plures aequiualēter. P. Si forma termini sit significare, orō multiplex nō erit eadē ꝯm formā. B. Erit una orō formalr, quāuis in ea plures formae. Sicut unus pr̄ est formalr in quo tn̄ sunt plures pr̄nitates. Et unū simile. In quo tn̄ plures similitudines. P. Accidentia eiusdē speciei plura nequeūt eē in eodē subiecto. B. Respectiua & praesertim rōnis pnt. P. Prosequere. B. Ab his duabus fallaciis pōt abstrahi una fallacia cōis q̄ dicatᷣ multiplicitas actualis. Et diuidatᷣ in tres modos cōes. Sic. Multiplicitas actualis. Quaedā casu. Quaedā cōsilio. Quaedā ex cōpositiōe. Deinde subdiuidatᷣ in has duas. Sic. Alia in dictione una. Et dr̄ aequiuocatio. Alia in orōne. Et dr̄ amphibologia. Forsan ēt melius eēt multiplicitatē actualē prius diuidere in aequiuocationē & amphibologiā. Hoc ē in eā multiplicitatē actualē quae ē in dictione una. Et quae in orōne. Deinde utrāq; subdiuidere p illos mōs. Casu. Consilio. Et cōpositiōe. P. Si orō & terminus sit multiplex. Igitᷣ ponet oīa sua significata copulatiue. Et p cōsequēs erit orō una cōiunctione, & nō orō plures. B. Terminus & orō multiplex oīa sua significata denotat actu signato, tā copulatiue q̄ disiunctiue. Actu uero exercito ponit ea separatim. Canis. n. & Aquila significat hoc & illud. Immo ēt hoc uel illud. Siīr & haec orō. Littus arat & liber Aristotelis. Quom tn̄ dico Canis est, uel Aquila est, ponuntᷣ oīa significata absq; copulatione & disiunctione. Sic Aīal latrabile est. Sydus est. Belua marina est, uel Auis est Sydusq; coeleste est. Sic dicito de oratione amphibologica. P. De fallacia multiplex potentialē cōtinēte, praesertim illa quae in compositione & diuisione consistit. Vt me doceas Auto

De fallacia compositionis & diuisionis. Et declarat primum modum huius fallaciae. B. Cap. XI.



Compositio est co[rum] quae diuidēda erāt cōiunctio. Diuisio uero est co[rum] quae cōiungenda erant separatio : P. Quid est fallacia talis : B. Fallacia cōpositionis est instrūm aptū ad decipiendū. Quia oratio si accipiat in sensu cōposito erit falsa. Si in diuiso uera. Fallacia diuisionis e contrario : P. Quae cā huius : B. Causa apparentiae est quia oratio est eadē. Defectus ē drīa sensus diuisi & cōpositi faciētis orationē aliā & aliā potētialiter. Pōt. n. bifariā accipi. Vel in sensu cōposito. Vel in sensu diuiso : P. Quom oratio est uera in sensu diuiso, falsa uero in sensu composito fallacia erit compositionis. Qum falsa i sensu diuiso erit diuisionis. Qum in utroq[ue] uera aut falsa neutra fallacia erit. Potest igitur esse compositio absq[ue] fallacia cōpositionis. Similiter & diuisio sine fallacia diuisionis : B. Pōt utiq[ue] : P. Quot modis fit sensus cōpositus & diuisus : B. Plurimis quidē. Primus est. Quotiens enunciatio est modalis & quo pacto exponantur Modales alibi pōnit. Secūdus modus fit medio relatiuo[rum] gramaticalium. De quo ē dictū est alibi. Tertius modus fit p terminos cōcernentes actū mentis & appellantes formā. De quibus quoq[ue] alibi. Quartus modus est qum idē terminus nūc stet confuse tantū nunc determinate. Et sic cōfuse. Sensus cōpositus est. Si determinate diuisus. Ut semper fuit aliqua dies. Igit aliqua dies fuit semp. Sub cōsequēte licet disiūctiue descēdere. Sub añcedēte nō licet. Quintus modus ē. Nā qum hae dictiones totus & infinitus accipiunt sicathegorematice. Sēsus cōpositus ē. Qū syncathegorematice diuisus. Sextus ē sic aliquos : Quia si dixero Ita fuit aliqn q Adā ē ois hō. Erit sensus cōpositus. Si aūt dicā absolute Adā ē ois hō. Fiet sensus diuisus. Silr & hic. Aliqn erit ita. Tu es ois hō disputans. Igit tu es ois hō disputās. E odē modo. Ita pōt esse q tu es pditor. Igitur tu es pditor. Sed manifeste cōsequentias tales nō ualere notū est. Ideirco nō pertinent oīmode ad hāc fallaciā. P. Alii nō nō enumerant tot modos : B. Breuibus expedierūt duos modos huius fallaciae ponētes. Prior est qū eadem determinatione uarie aliquid determinatur. Ut album esse nigrum est possibile. Et sedentem ambulare. Et non scribentē scribere. Et quinq[ue] ē duo & tria. Posterior est. Qūn eadē determinatio pōt diuersa determinare. Ut omne quod uiuit semper est. Et quicunq[ue] litteras scit nunc didicit eas : P. Enuclea ulterius : B. Prior ille modus posset diuidi in duos alios modos speciaIiores. Quando. n. dictio determinans determinat dictum pro se toto erit sensus compositus. Quando uero pro sui parte diuisus. Qum namq[ue] dico album posse esse nigrū. Aut album cōponit simul rem cum albedine ut sit sensus. Res habēs albedinem & illa sibi inherente pōt fieri nigra. Et exponit sic. Haec oratio est possibilis. Albū est nigrū. Et erit falsa. Aut album solum stat pro re illa seorsum ab albedine accepta. Et erit oratio in sensu diuiso & uera. Resoluit. n. sic. Hoc. ostēso aequo albo pōt esse nigrū. Et hoc est albū. Igit albū pōt eē nigrū : P. Sic intelligo q qn albū stat p supposito aut p albo formalr oro sit falsa. Qñ p subiecto aut p albo fundamētalr sit uera. Interdū tñ

utroque modo est falsa. Ut hoc album quod est Cygnus potest esse nigrum. Et hoc nigrum quod est coruus aut Aethyops potest esse album. B. Alter modus specialis est quando coniunctio uarie coniungit. Nam aut cõiungit inter enunciationes. Et fit enunciatio hyppotetica in sensu diuiso. Aut inter terminos & fit cathegorica & in sensu composito. Ut quinque sunt duo & tria. Quae in sensu composito seu coniuncto significat quinque constare ex duobus & tribus. In sensu autẽ diuiso seu disiuncto designat quinque esse duo. Et quinque eẽ tria. Et hc est falsa. Similiter haec. Nullus homo dum dormit uigilat. Nullus .n. homo uigilat dum uel quando ipsemet homo dormit. Sed bene aliquis homo uigilat dum uel quando alius homo dormit. Omne animal est sanum uel aegrum. Omne animal. Si est mugile est bos. Omnis enunciatio uel eius contradictoria est uera. P. Si et in una oratione ponamus duas cõiunctiones. Siue consimiles. Siue dissimiles poterit accipi hyppotetice in sensu diuiso aut cathegorice i sensu coniuncto. Ut haec. Duo & tria sunt paria & imparia. Cuius ẽ triplex sensus. Si .n. prior cõiunctio coniungat orationes erit sensus primus. Et talis. Duo sunt paria & imparia. & tria similiter. Si aũt posterior coniunctio cõiungat orationes erit sensus. Duo & tria sunt paria. Et duo & tria sunt imparia. Tertius sensus est talis. Duo sunt paria & tria sunt imparia. Et hic sensus est uerus. Qñ aũt cõiungerent terminos cathegorice tunc eẽt sensus. Aliqua quae sunt duo & tria ut puta quinque sunt paria & imparia. Et est sensus falsus. Nisi pdicatum sit copulatum. Et quinque accipiat materialiter p duobus & tribus. Et fiat paralogismus. Sic. Duo & tria sunt paria & imparia. Sȝ quinque sunt duo & tria. Igitur quinque sunt paria & imparia. B. Hae quoque consimiliter sunt distinguendae. Oẽs homines sunt Leones. Vel homines & leones sunt Leones. Põt .n. esse is sensus illius. Omnes homines sunt Leones. Vel homines & leones sunt leones. Ut sit de predicato disiuncto prior pars copulatiuae. Ac etiam talis. Oẽs homines sunt Leones. Vel homines & leones sunt leones. Ut sit de subiecto disiuncto posterior pars disiunctiuae. P. Multe haec uidetur ad amphibologiam pertinere. B. Quando sensuum uarietas ex uaria permutatione atque pnunciatione prouenit presens fallacia est. P. De altero principali modo est necne aliquid ulterius dicendum.

Declarat secundum modum eiusdem fallaciae. B. Cap. XII.

Ille etiam subdiuidi potest. Aut enim dictio determinans intelligitur posse diuersa determinare. Aut intelligitur unum determinabile pluribus dictionibus determinantibus determinari posse. Exemplum primi. Quicquid uiuit semper est. Sed Cato uiuit. Igitur Cato semper est. In maiori illa dictio semper potest determinare uerbum precedẽs Et est uera. Minor autem imperfecta. Aut uerbum sequẽs. Et est falsa. Minor autem perfecta. Similiter. Quod potest ferre solum unum potest & plura ferre. Si illa dictio solum sit nota exclusionis & determinet illud uerbum potest posse tũ añ se facit sensum cõpositum. Et est oratio falsa. Si uero ipsa dictio solum sit nomẽ

& construatur cum relatiuo quod aut cum illa dictione unum facit sensum diuisu mi.
Et potest esse uera: Cuius sensus erit talis. Quod solum hoc est sine ullo alio ferente
unum potest ferre ipsum etiam plura potest ferre: Vel sic Quod unum solu sine aliis
potest ferre plura etiam uel cum illo uel sine illo potest ferre. Concludi etiam solet teste
philosopho. maius esse aequale. Sic: Quod est tantumdem & adhuc amplius est tan
tundem hoc est aequale. Sed maius ut bipedale est pedali tantundem & adhuc ampli
us. Igitur Maius ut bipedale erit tantundem pedali. Et ita aequale pedali. Decipit. Quia
palliat Maius esse tantundem minori. Et tamen secuta maius non est diuisim tantun
dem sed copulatim: Tantundem & aliquid amplius. Illa etiam est distinguenda. Ego
posui te seruum existentem liberum. Sic est de hac. Quo uidisti Petrum percussum
hoc percussus est. Adde. Sed oculo uidisti eu percussum. Igitur ipse oculu percussus est. Ipm
per hoc determinare potest oculum quo uidisti & instrumentum quo percussus est. Si
militer ipsum quo potest construi cum instrumento percutiendi uel cum organo uidē
di. Sic de hac: Omnis operans aliquid inordinate & male agit. Exemplum secundi.
Quinquaginta uirorum centum heros liquit Achilles. Et est carmen Homeri. Si namq;
genitiuus ille determinetur a nomine numerali strictiori & pauciori cōpetente erit falsa
& in sensu composito. Nequit n. e numero minori excerpi maior. Si uero idē genitiuus
determinetur per nomē numerale Latius erit uera: & in sensu diuiso: Sic Virū hoc est
uirorum seu militum centū quos duxerat heros Achilles ad expugnandum Illium: quin
quaginta liquit hoc est amisit. P. Quo pacto agnoscā ibi sensum cōpositū & diuisum
B. Quum determinat id quod aptius & cōuenientius est determinari & dictiones sic con
struuntur ut est decentius: erit sensus cōpositus. Quum aliter erit diuisus: P. Vā scis
cōstructionem decentiorē & determinationem cōgruentiorem. B. Cōgruentius est
uerbū principale determinari q̄ minus tale. In aliis uero dictio propinquior deter mina
tioni ut determinetur cōuenientius est. Et si utraq; fuerit aeque ppinqua & precedēs q̄ se
quens determinetur aptius uidetur: P. Progrediendum est ad ea quae sequuntur.

De Fallacia Accentus. B. Cap. XIII.



Ccētus quid sit quaeue species eius puta grauis acutus & circūflexus
ex Gramatica notū ē: P. De fallacia tali qūo fit quaero: B. Fallacia ac
centus quattuor modis comittit. Primo qum uox aliqua capit ut una
dictio uel ut plures Sicut hic. Deus nil facit I uite: Et tn̄ plurima facit
in uite. Tu es q es. Nec tn̄ tu es q es. Et pōt sic decipere. Tu es q es. Sz
q es ē requies uel nomē. Igit tu es requies uel nomē. Et quaecūq; facit
q sin uite facit coacte. Sz Deus uinū facit in uite. Igit uin ū facit coacte. Philosophus di
cit hāc fallacia fieri i scripturis & poematibus potius hoc ē in psa & carmine: Et ponit
quoddā carmē Homeri: Et de in somnio Agamēnonis: Sed illa nō pōt linguae latinae
accomodari. Iccirco q traduxerūt accepūt Ex nris testimonia: Primū i psa: Deīde i car
mine. In psa sic. Metuo longas pereūte noctes Lydia dormis. In prima trisyllaba pār

nē tres dictiones. V₃ me tu & o: Et sit sensus: O Lydia tu dormis me percutiente longas noctes. Possunt etiam esse duae dictiones. Sic. Me tuo lidia pereunte dormis longas noctes: Potest etiam esse una dictio. Metuo hoc est timeo q tu lidia dormis longas noctes me pereunte. Carmen autem ex Virgilio inducit quidus ille Faber in Bucolicis. Nec gemere aeria cessabit turtur ab ulmo. Nam illud epitetum aeria potest cōstrui cū dictione Turtur: Et ita Turtur erit foeminini generis. Ut putauit Seruius. Cuius oppositum dicit Ouidius: Et niger a uiridi turtur amatur aue. Similiter & Plautus dixit: Tibi obustos turtures. Potest etiam illa dictio aeria construi cum ulmo. Q d' potius est credendū Q d' uidelicet ab ulmo aeria nō cessabit turtur gemere. Ipsius. n. canere ē gemere. Fit deceptio gratia uariae prolationis illius dictionis metuo: Seu cōstructionis illius aeria. Secundo quum ratione syllabae breuis & longae dictio plura importat. Ut pendere media longa & media breui. Nam iustum est bonos uiros pendere media breui: Sz nō ē iustū media lōga. Malū sibi ē dulce & bonū. Nec tñ malū ē dulce aut bonum. Populus ē arbor Immo & collectio hoiu. Volo iacere nec tñ uolo iacere. Tertio quum rōne aspirationis Sicut est hara porcorum. Venerabilis ara Deorum. Hamātur pisces Amant quādoq; quae hamo non capiuntur. Hamo uero tēdi pisces quos non amo. Fiat paralogismus. Omnis ara est in templo. Sed stabulum porcorum est hara. Igitur Similiter. Q uecunq; hamant hamo capiunt. Sed Sancti amantur Igitur. Q uarto quum utimur Ironia. Ut optat ephippia bos piger. Optat arare caballus. Pe. In omnibus his causa decipiendi prouenit ab unitate materiali dictionis. Causa defectus est uaria significatio. Et fit quandoq; proferendo. Et quandoq; scribendo praesens deceptio. Maxima eius haec. Q uotiens dictio eadem una unum est & significatum eius unusq; ipsius accentus. Sed non uideo quo pacto gratia accentus deceptio fiat. Nam accentu posito remouetur multiplicitas. Licet enim scribendo sane sit quaedam multiplicitas. Proferendo tamen fit simplicitas. Be. Dicimus q licet per accentum remoueatur multiplicitas, si accentus recte fiat, tamen posset accentus non recte fieri & sic deciperet. Dicimus insuper accentum bifariam accipi. Uno modo pro uocis depressione ut in accentu graui. Aut eleuatione. Ut in accentu acuto; Aut eleuatione & depressione simul. Ut in circumflexo. Et de his Grammatici. Altero modo accentus capitur communius pro quocunq; modo proferendi aut scribendi distinctionem aliquam. Nam ara differt ab Ara per aspirationem quae communiter apud nos non profertur. Et si proferatur non alio accentu profertur. Ut uidelicet unus sit acutus alter grauis. Similiter populus pro arbore & pro collectione hominum non differt: Neq; in scribendo neq; in proferendo. Sed solum in uersu. Q uia ibi cognoscitur breuis & longa syllaba. Accentus igitur hic nil aliud est q̄ multiplicitas dictionis. Eiusdem quidē materialiter nō autem eiusdem secundum proferendi aut scribēdi aut in metro ponendi modum. Unitas itaq; est causa apparentiae. Diuersitas illa causa non existentiae. Pe. Iam de multiplici phantastico seu secundum considerationem.

De fallacia figurae dictionis. B. Cap. XIIII.

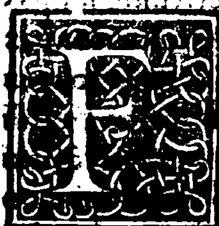


Figura haec in re non est uitium cum ratione factum: de quo Grammatici. Nec est superficies termino seu linea clausa Ut circulus Aut terminis uel lineis. Ut triangulus. Neq; ipsa clausio. Sed figura in re nostra est similitudo & quaedam quasi configuratio dictionum. Fallacia uero figurae dictionis est instrumentum congruum decipiendi. Et causa apparentiae est configuratio dictionum. Cuius maxima est haec. Credendum est dictiones similes habere modos significandi & consignificandi seu significata uel consignificata consimilia. Causa non existentiae & defectus est ipsarum dictionum diuersitas in consignificando uel in modo significandi. P. Tria competunt omni dictioni. Terminatio ut uidelicet desinat & terminetur eodem modo. Significatio. Et modus significandi. Be. Primus icirco modus huius fallaciae ponitur quando ex eo quia dictiones conueniunt in una trium conditionum inferimus eas & in alia uel in aliis conuenire. Quando ergo inferimus consimilem modum significandi eo quia dictiones consimiliter terminantur decipimus. Ut opinando Musa & Templa esse eiusdem numeri. Et has dictiones Poeta ac Musa eiusdem generis. Arguendo sic. Omne nomen desinens in A est feminei generis iuxta antiquam regulam. Sit tibi nomen in A muliebre. Ut musa. Sed Poeta desinit in A. Igitur est fe. ge. Similiter si unum desinentium in A est numeri singularis Ut Musa. Et Alterum ut Templa. Sic dicendo de uerbis consimiliter desinentibus. Ut amo & aro. Uel sicut uerbero & uapulo ac exulo. Interdum igitur masculinum interpretamur foemininum. Ut omnis substantia est bona. Equus est substantia. Igitur Equus est bona. Interdum econtra. Ut omnis homo est natus ad uirtutem. Mulier est homo. Igitur mulier est natus ad uirtutem. Interdum neutrum interpretatur alterum illorum. Omnis substantia bona. Omne animal substantia. Igitur omne animal bona. Uel sic. Omnis homo est bonus. Aliquod animal est homo. Igitur aliquod animal est bonus. Quando etiam ex simili modo significandi inferimus similitudinem significatorum eo pacto decipimus. Ut si inferamus audire aut uidere aut urgere seu ualere denotare actionem quia calefacere & secare eam denotat. Aut quod languere passionem denotet ut Theologis passionem. Quia amaritudinem denotat. Quando praeterea ex similitudine significati aut identitate concludimus eundem modum significandi ipsarum dictionum haec fallaciam committimus: Ut quia lapis & petra idem significat. Ergo si lapis est generis masculini Et petra. Quandoque propter similitudinem cathegoriarum in uoce uel in scripto credimus easdem aut eodem modo significare. Ut semper fuit aliqua dies. Et aliqua dies fuit semper. Omnis contradictionis altera pars est uera. Et altera pars contradictionis est uera. Similiter quia orationes conueniunt in una proprietate puta quantitate ideo credimus eas conuenire & in alia ut qualitate. Sic arguendo. Sicut se habent hae duae. Omnis homo est animal. Nullus homo est animal. Sic & hae duae. Omnis homo est iustus. Nullus homo est iustus. Sed illarum una est uera. Altera falsa. Ergo & istarum. Quando denique ob similitudinem unius totalis argumentationis cum alia credit ualere haec sicut illa fit consimilis deceptio. Ut si credatur haec argumentatio esse bona. Quandocunque Petrus fuit epidaurius fuit homo. Sed quater Petrus fuit Epidaurius. Ergo quater fuit

homo. Propterea quia haec est bona [illegible] totiens mouetur. Sed Petrus bis cucurrit: Ergo bis fuit motus: P. Prolixior fuisti te modus. Et soluuntur [illegible] paralogismi per negationem consequentiae: B. Secundus modus principalis ex commutatione unius predicamenti uel generis in aliud, peruenit. Vt quicquid heri emisti hodie comedisti. Sed carnes crudas uel pisces crudos emisti. Vel sic. Sed crudum heri emisti. Igitur carnes crudas uel pisces crudos aut crudum hodie comedisti. Commutatur quid substantiae in quale accidentale: P. Si subiectum cõclusionis amplietur, conclusio eet uera & argumentatio esset bona. Non tamen probat quod intendit. [illegible] dicere ut rem existentem tunc crudam quis comederit. Haec tamē nō [illegible] fuisti heri es hodie. Sed heri fuisti nudus aut ebrius & malus: ergo & hodie. [illegible] ri. in minori accidens. & in maiori subiicitur substantia. Similiter [illegible] [illegible] uel qualescunque arbores heri in orto habuisti. Tantas uel eas hodie habes. Sed [illegible] heri habuisti. Igitur & hodie. Posito unam defecisse. commutat [illegible] tum aut substantiam in quantitatem: B. Bene addidisti: P. Hic secundus modus uidetur conuenire cum ultima parte primi modi: B. Differt hic modus ab ultima parte primi modi. Nam primus est quem solum decipimus gratia [illegible] argumentationis non commutando genus. Secundus uero transit de genere in genus. P. [illegible] dum: B. Tertius modus huius fallaciae ex uariatione suppositionis [illegible] hoc bifariam. Aut arguendo a suppositione personali ad simplicem: Et econtra. Aut arguendo a pluribus determinatis ad unam determinatam. Exemplum primi. Aliquis homo non est species. Igitur homo non est species. Vel sic. Homo est species. Igitur aliquis homo est species: Vel sic argumentur. Plato est homo: Et homo est species. Igitur Plato est species. [illegible] Quicquid predicatur de predicato predicatur de subiecto. Quae hic falsa est. Vel non est ad rem. Exemplum secundi. Caput habet Cato. Caput habet Plato. Et Laelius atque Scipio. Et sic de aliis. Igitur caput habet omnis homo. Et omnes paralogismi inueniuntur per negationem illationis: P. Ex tua doctrina habetur [illegible] dicimus Caput aut animal [illegible] non stare determinate sed potius confuse & indefinite pro natura. [illegible] dicere. Aliquod caput habet Cato. Et aliquod caput habet Plato. Et sic de aliis. Igitur aliquod caput habet omnis homo. Similiter. Aliquod animal est Cato. & sic de ceteris. Igitur aliquod animal est omnis homo: B. Bene meministi. [illegible] caput habet omnis homo. Sicut haec. Animal est omnis homo [illegible] animal pro [illegible] Sed alii accipiunt animal pro aliquo animali determinato & nō faciunt differentiam inter particularem & indefinitam [illegible] Et quando nos non [illegible] opinionem propriam [illegible] considerationem & consuetudinem [illegible] predicatum non [illegible] eiusdē generis: P. Non omnis mutatio suppositionis causat hanc fallaciam. Quia licet [illegible] [illegible] ad determinatam aut confusam [illegible] procedere. Vt patet in omnibus modis particularibus [illegible]

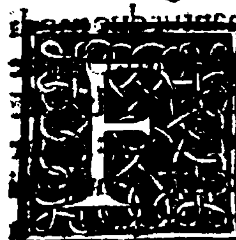
Suppositionis. Siue ratione significati deceptio proueniat rōne similitudinis dictionum, aut orationum, uel argumentationum. Etiam cōmutando unum genus in aliud. Dicta est.n. fallacia figuræ dictionis, quia decipit ratione dictionum configurationis: Sed iam de fallaciis extra dictionem.

De fallaciis extra dictionem: Et de fallacia accidentis peculiariter. B. Cap. XV.

FAllaciæ seu captiones extra dictionem sunt septem. Prima est fallacia accidentis. Secunda secundum quid ad simpliciter. Tertia ignorantiæ Elenchi. Quarta petitionis pncipii: Seu petitionis illius qđ ē in principio. Quinta consequentis. Sexta non causæ ut causæ. Septima secundum plures interrogationes ut unam. Differunt autem hæ fallaciæ a precedentibus triphariam. Illæ namq; sumunt apparentiam ex parte uocis. Et potius decipiunt alium cui proponuntur, q̄ seipsum. Atq; tertio illarum paralogismi soluuntur per distinctionem, Excepta fallacia figuræ dictionis, cuius paralogismi soluuntur per negationem consequentiæ. Hæ uero fallaciæ accipiunt apparentiam ex parte rei. Et potius decipiunt secum cogitantem, soluunturq; omnes earum paralogismi per negationem consequentiæ, Excepta fallacia petitionis principii, quæ solutur per negationem antecedentis: P. Fallacia figuræ dictionis ex quo est secundum considerationem, uidetur esse extra dictionem: Be. Sapit aliquid earum ob uicinitatē. Finis.n. unius cōuenit cum principio alterius. Decipit tamen eo quia dictio uariæ consideranda fuisset: quæ tamen uno modo consideratur. P. Quia accidens multa denotat (nam est omne quod substantiæ inhæret) Et omne quod non est de essentia alicuius. Et quintum uniuersale. Immo & commune quarto, & quinto uniuersali accidens dicitur. Accipitur etiam pro euentu casuali uel fortuito, ac pro omni enunciatione contingenti. Quo pacto hic accipitur scire uellem: B. Pro medio extraneo inepto ad coniungendum necessario extrema. Est.n. partim idem, & partim diuersum. Causa igitur apparantiæ est illa conuenientia, Videlicet sequi regula megarensi. Quæcunq; uni & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem. Causa defectus est ipsa diuersitas. Vt dicendo Homo est species. Cato est homo. Igitur Cato est species. Illa quippe res, homo, prout subiicitur speciei & extranea est Catoni. Iccirco extranea est Platoni ratio speciei. Vnde hæc putatur falsa: Cato est homo, prout homo est species. Et ecōtra. Prout homo predicatur de Catone, nō est species. Est autē fallacia accidentis instrumentum aptissimū decipiendi etiam sapientes. P. Quot eius modi: B. Tres modi eius dicuntur esse. Primus est, Quum medio in priori premissa terminus secundæ intentionis. In altera uero intentionis primæ iungitur. Vt animal est genus: Homo est animal. Igitur homo est genus. Et animal non est species ultima. Homo est animal. Igitur homo non est species ultima, ubi nota medium terminum hic uocari accidens. Maiorem extremitatem attributum, Minorem uero rem subiectam: Animal namq; sub tali attributo quod est genus accidit, hoc ē sit alienum uel extraneum rei subiectæ, uidelicet homi

[illegible] P. Da secundum modum. B. Secundus modus: Quando extrema uniuntur medio illimitato ad illa. Ut omnis homo est animal. Et omnis Leo est animal. Igitur omnis aut aliquis Leo est homo. Talis combinatio est inutilis. Omnis igitur inutilis combinatio potest ad hunc modum reduci. Et ita secundus modus est quasi combinatio inutilis. Cuius una species est medio existente illimitato respectu utriusque extremitatis. P. Da & tertium. B. Tertius modus fit arguendo ab aliquibus diuisis ad coniuncta. Ut Cato est bonus & cytharedus. Igitur bonus cytharedus. Et ille est monachus & albus. Igitur Monachus albus. Et Canis ille est pater & tuus. Igitur pater tuus uel talis pater. P. Si inferrem Igitur tuus est pater. Aut Igitur albus est Monachus. Aut Bonus est cytharedus. Non esset ibi fallacia. B. Non utique. A quibus autem diuisis ad coniuncta licet arguere dictum est. P. Adde [illegible] quartum modum. Quando fit discursus sub terminis actum mentis continentibus. Ut Philosophus cognouit Deum. Sed Deus est trinus. Igitur cognouit Deum trinum. Et quintum contingentibus [illegible] uidelicet ens artificiale [illegible]. Omnis [illegible] est ens naturale. Statua [illegible]. Ergo statua est ens naturale. Quorum minor illa posset negari. B. Istos modos nonnulli reducunt ad primum modum. P. Ostende quae sequuntur.

De fallacia a secundum quid & simpliciter. Et de modis quibus fiunt. B. Cap. XVI.



Fallacia secundum quid ad simpliciter est [illegible] idoneum decipiendi [illegible] ex conuenientia inter orationem secundum quid talem & simpliciter talem. P. Quid est secundum quid. B. Quando apponitur determinatio [illegible] diminuens aut distrahens. Ut homo pictus & Homerus [illegible] in memoria quia in poemate suo. Quando uero [illegible] determinabile ponitur absque determinatione tali dicitur simpliciter siue absolute. Causa apparentiae (ut iam patet) est conuenientia. Videtur enim homo eodem modo [illegible] appositio solum maneat. Maxima falsa. Nil [illegible] aliquius exterioris appositi. Alia maxima. De quo dicitur aliquid sine appositione [illegible] de illo & cum tali appositione dicetur. Causa defectus est dictio secundum quid & simpliciter magna diuersitas. P. Videtur haec deceptio prouenire ex similitudine dictionum aut [illegible] in uoce. B. Quando ex eo prouenit est fallacia figurae dictionis. Quando autem a rebus sic aut sic conceptis est presens fallacia. P. Quot eius modi. B. Duo precipui. Unus a secundum quid ad simpliciter. Alter A simpliciter ad secundum quid. Et utrique solent assignari sex modi specialiores. Primus est arguendo a distracto ad absolutum. Ut uiuit in memoria. Igitur uiuit. Est homo pictus. Igitur homo. Similiter Est homo mortuus. Igitur homo: Videlicet existens. Non sequitur. Sequitur tamen ad alteram partem. Videlicet est mortuus & pictus. P. Videtur non procedere a toto in modo ad partem & propter similitudinem. Nam quia hic est bona consequentia. Homo albus. Igitur homo. Ergo & ille homo pictus. Ergo homo. B. Si fiat ratione similitudinis dictionum erit fallacia figurae dictionis. Si uero a rebus pluribus

sic conceptis erit haec fallacia. Secundus. Si arguatur a dictione restringente negatiue. Vt hic non est homo albus, Igitur nõ est homo. Vel Huic uenenum non est bonum Igitur non est bonum. Diuitiae huic malae aut non utiles. Igitur malae aut non utiles. Tertio arguendo a parte tali ad totum tale: Vt est albus dentes. Igitur est albus. P. Arguam sic. Est crispus capillos aut caecus oculis. Igitur crispus & caecus. B. Quum accidens nequit inesse toti nisi per determinatam partem. Tunc si parti inest. Et toti: & in huiusmodi non fit haec fallacia. P. Da quartum. B. Quartus Quum determinatio competit alicui ratione alicuius sibi attributi. Vt arguendo. Lapis est homo pictus aut sculptus: Igitur lapis est homo. Sed hic modus uidetur idem cum primo. Q. Quartus igitur modus. Fit arguẽdo a coniunctis ad diuisa. Vt. Est bonus miles. Igitur bonus. Quia esse bonum militem, est esse bonum quadam bonitate, non autem bonum absolute. Prout uirum studiosum dicimus bonum. Quintus est arguendo a determinatione secundum locum. Vt bonum est patrem mactare in triuallis. Igitur bonum est patrem mactare. Sextus est arguendo a determinatione secundum tempus aut personam aut dispositionem talem uel causam. Vt bonum est tristari pro cõmissis criminibus. Aut Petro neganti & in hac uita atque carnem ut spiritui seruiat mactare. Et mori ut immortalis euadat. Igitur bonum est tristari: & carnem affligere & mori. Pe. Secundus igitur modus principalis erit arguendo a simpliciter ad secundum quid. Habuit quasi sibi totidem modi speciaIiores: B. Addunt aliqui duos alios modos. Arguendo uidelicet ad simpliciter negatiue ad secundum quid eodem modo. Vel ponantur duo modi principales: & uterque subdiuidetur: in affirmatiuum uidelicet & negatiuum. Deinde uterque in modos iam enumeratos. Exemplum prioris patet dicendo. Non est albus dentes: Igitur nõ est albus. Et sic de aliis. Exempla posterioris. Lapis nõ est homo: Igitur non est homo sculptus. Non est albus: Igitur nõ est albus dentes. Non est bonus: Igitur non est bonus miles aut faber. Non est bonum mactare innocentem: Igitur non est bonum mactare innocentem Deo iubente. Non est bonum tristari: Igitur non est bonum tristari ob facinora perpetrata: Pe. Quocunque modo arguatur a secundum quid ad simpliciter: Et econtra. Siue affirmatiue siue negatiue consequentia non tenet. Vt patet discurrendo per singulos modos: Be. Si determinatio illam partem determinaret quae sit apta denominare suum totũ ualeret omnibus modis. Vt. Est crispus capillos. Igitur est crispus: Et econuerso. Est crispus. Igitur crispus capillos. Et negatiue. Non est crispus capillos. Igitur non est crispus: Et econuerso. Similiter si arguatur a coniunctis accidentaliter. Et si determinata nõ competat alicui ratione illius determinationis solum. Vt lapidi esse hominem sculptum sed absolute. Vt cani esse hominem iustum. Et ita dicito de reliquis modis: P. De ignorantia Elenchi.

De fallacia ignorantiae Elenchi seu redargutionis. B. Cap. XVII.



Lenchus seu redargutiuus est syllogismus contradictionis, hoc est concludens contradictoriam enunciationis positae a respondente. Quem oportet

necessario esse illatiuum. Est enim syllogismus. Et probatiuum quia est dialecticus. Et contradictorium eo quod propositioni respondentis cōtradicit. Est igitur Elenchus Argumētatio Illatiua Probatiua Et contradictoria. Non. n. semper opponens utitur syllogismo nisi capiendo syllogismum pro omni argumentatione uel tenendo omnem argumentationem esse syllogismum. Quotiens itaque non uere concludit. Sed solum apparenter peccat contra bonum elenchum. Quotiens similiter non uere probat aut non uere: sed apparenter contradictorium positionis concludit contra bonum elenchum peccat. Et sic omnis fallacia est ignorantia Elenchi. Sed presens fallacia comittitur solum dum contra aliquam particularum ad uerum elenchū requisitarum peccat: P. Quot sunt ueri Elenchi particulæ. Be. Quatuor sunt particulæ in omni contradictione obseruādæ. Vt affirmatio & negatio referatur ad idem uel dicatur respectu eiusdem. Vt dicatur & negetur secundum idem. Vt affirmetur & negetur similiter. Vtque eodem tempore uel instanti. Pe. Fallacia ergo ignorantiæ Elenchi erit instrumentum decipiendi idoneum proueniens ex apparēti talium particularum obseruatione. Et sic habeo causam apparentiæ & causam defectus atque non existentiæ: B. Iuxta ergo illas quatuor particulas quatuor ponūtur modi huius fallaciæ. Primus quum arguitur sic. Est filius Catonis: Et non est filius Ciceronis. Igitur est filius & non filius. Et ē contra particulam primam. Secundus fit ita quidem arguendo: Hic uidet oculis Vel intelligit intellectu Et nō uidet auribus Nec intelligit uisu. Igitur Videt & non uidet. Intelligit & non intelligit. Similiter. Est huius filius spiritu & non est carne. Igitur est sibi filius & non filius. Tertius sic dicendo Plato legit contingenter: & non legit necessario. Igitur legit Et nō legit. Et sic homo est species & nullus homo est species. Igitur idem est species & non species. Quartus fit modus ita procedendo: Hic ante prandium non est lætus: Post prandium est lætus. Igitur lætus & non lætus: P. Omnes hi soluuntur negando consequentiam. Sed mirror cur hæc non contradicant (ut ait quidam) Marcus currit Et Tullius non currit: B. Quia Philosophus dixit Elenchum esse syllogismum contradictionis unius & eiusdem non nominis tantum nec rei tantum: Sed nominis & rei simul non quidem nominis synonimi: Sed eiusdem. Ideo sic dicunt ut euitetur latens deceptio. Si tamen illis nominibus idem prorsus denotetur erunt conceptus repugnātes. Addit idem quod in hac fallacia proceditur a duobus secundum quid ad duo simpliciter. In fallacia superiori ab uno ad unum. Et in hoc ait Differt hæc fallacia ab illa. Nec uidet quod dicendo Cato est pater huius & filius illius neutrum est secūdum quid. Nam sequitur. Est pater huius: Ergo pater. Et filius: Ergo filius. A secundum quid autem ad simpliciter consequentia non ualet: Pe. Valde oblectat id. Sed iam aliquid de petitione principii.

De Fallacia petitionis principii uel petitionis eius quod est in principio. B. Cap. XVIII.



Liud est petere principium, aliud uero petere in principio. Tunc .n. ut Philosophus in elenchis dicere uidetur petimus principium, si statim hoc est sub eisdem nominibus idem repetamus. Vt homo legit: Igitur homo legit. Et hoc pacto nulla fit fallacia. Quia nulla probationis apparentia. Tunc autem petimus id quod est in principio, quom idem non statim, sed sub aliis uocabulis, uel per aliquod minus notum, aut aeque notum: tamen idem & non omnino diuersum, apparens tamē diuersum probamus. Et eam ob rem in. Synonymis, seu multiuocis non proprie fit haec fallacia, quia nec apparentia magis & minus noti. Vt si dicerem: Caballus trepidat: Igit Equus metuit. Animal hinnile trepidat: Igitur Equus metuit. Ebur hoc nitet: Igitur dens elephātis nitet. Aliquid tamen captionis uidetur eē in his, q̄ si omnino idem eisdem uocabulis replicaremus. Petere autem hic (arbitratu meo) nō est quippiam ab aduersario postulare. Quia dementiae argueretur si contra se petitionem exaudiret. Neq; petere est interrogare. Sed est transire ad idem. Vt peto urbem. Petere igitur est idem mihi negatum, per ipsummet, apparens tamen diuersum probare. Et sic transimus, redimus, & regredimur in idem quod a principio nos probare oportebat. P. Interdum per quod probamus ex sui natura nō est notius illo quod probamus, Notius tamē erit illi contra quē probamus. Vt notius est alicui uēto agitari mare, q̄ exhalatione calida & sicca lateraliter mota circa terrā. Et interdum alterum aeque notorum poterit probari ratione authoritate, cui respondens dissentire non potest. Num ergo per huiusmodi aeque nota probare poterimus? B. Immo equidem. Rationis .n. Dialecticae antecedens oportet, uel ex sui natura uel respondenti notius esse consequente. Fallacia igitur petitionis illius, quod in principio uel principii (ut solet communiter dici) non faciendo differentiam inter petere principium. Et petere quod est in principio est instrumentum aptum decipiendi. Ex eo quia putabitur antecedens distinctum a consequente & notius illo, quum tamen non sit. P. Quot huius fallaciae modi. B. Quinq; modos Philosophus octauo Topi. uidetur ponere Quāuis secundus & tertius possint accipi pro eodem. Nam petere particularia in uniuersali: Et econtra. Vniuersale in particularibus uidetur esse idem modus. Sicut petere diffinitum in diffinitione: Et econtra. Et sicut petere coniunctum in diuisis: Et ecōtra. Et relatiuum in relatiuo. Primus est quum diffinitio petitur in diffinito, aut diffinitum in diffinitione. Vt animal rationale disputat. Igit homo disputat. Aut econtra. Et in priori petit diffinitum in diffinitione. In posteriori diffinitio in diffinito. Secūdus est, qum particularia petuntur in uniuersali. Vt hunc ignem calefacere, & illum, & sic de reliquis, quia omnis ignis calefacit. In illa uniuersali repeto particulares enumeratas. Silr contradictorioꝝ, cōtrarioꝝ, priuatiue, & relatiue oppositoꝝ, est eadem disciplina: quia omnium oppositorum est eadem. Tertius modus est qum uniuersale petitur in particularibus: Vt si uniuersalem probarem inducendo & enumerando ipsius singulares. Quae non sunt nisi illa uniuersalis. Quartus est, cum coniunctum petitur in diuisis, Aut econtra. Exemplum prioris, Si probare uellem medicinam tractare de sano & aegro. Eo q̄ tractat de sano alicubi & alicubi de aegro, Et sic repetit cōiunctū in diuisis

Exemplum

Exēplū po[illegible] Si p[illegible] Q[illegible] petatur alio. Vt quia filius [illegible] Pater [illegible] Et D[illegible] constat. Et quia & co[illegible] Et econtra. Et Laelius est filius Scipionis co[illegible] Scipio est prius. Oēs est discursus [illegible] Q[illegible] decipiūt. B. [illegible] quidem rectꝫ [illegible] pbāt. Et quia [illegible] pbare, [illegible] P. Ois demonstrās & ois inducēs [illegible] comnē petere principiū. B. Bifariā petit principiū. Vel simpl[illegible] Vel [illegible] qd & ad hoīem. Q[illegible]dā n. sunt notiora simplr. Q[illegible]dā quo ad nos. Q[illegible] ergo natura essentia & diffinitio est [illegible] pprietas inest subiecto. Idcirco ex natura rei notior est predica[illegible] pprietatis de essentia & diffinitione subiecti q̄ de subiecto. [illegible] simplr notiora. P. Colligo logi a diffinitione cō petere [illegible] quū per ea nobis [illegible] conclud[illegible]mus pprietatē de subiecto. Q[illegible] aliquid aliud concludimus [illegible] Locus erit sophisticus. B. [illegible] colligis. [illegible] ad [illegible] de ipsa demōstratione [illegible] Q[illegible] opponere nō [illegible] petere principiū vel id qd in principio. Q[illegible] Et sic [illegible] apparenter [illegible] argumentis donec [illegible] Vt [illegible] demonstrabilē [illegible] vocabulū petere principiū. [illegible] demonstrare p posterio[illegible] Q[illegible] Q[illegible] Omne habens materiā est corruptibile [illegible] quidam tenent in celo esse materiā: nec tamen celum esse corruptibile. [illegible] Fallaciam consequentis [illegible]

De fallacia consequentis: Et de tribus modis quibus fieri solet. B. Cap. XIX.

Consequētia qd sit, atqꝫ antecedēs, & cōsequēs iam diximus. Fallacia consequētis est [illegible] ex eo, [illegible] Ca ergo apparētie est apparēs [illegible] Causa defectus est ipsorū [illegible] P. Q[illegible] modi [illegible] dicunt eē tres modi. Primus est [illegible] a destructione antecedētis ad [illegible] cōsequētis. Vel a positione cōsequētis ad positionē antecedētis. Exēplum prioris. Si homo currit animal currit. Sed nullus homo currit. Igitur nullum animal currit. [illegible] plum posterioris. Si Cignus est albū est. Igitur si album est Cignus est. Similiter Si mel est dulce est. Igitur si dulce est mel. Et si pluit terra est madida. Igitur si terra madida pluit. Et si febricitat calore afficitur. Igitur si calore afficitur febricitat. Et si aliquid est generatum habet principium. Igitur si non est generatum caret principio. Falsum est. Nam anima nō est generata [illegible] est principium. P. Antecedens hic dicitur inferius [illegible] Consequens superius [illegible] Omnis ergo [illegible]

[illegible] Et a speciei [illegible] ad hunc modum pertinens dictum. Vnde si arguatur sic. Omnis homo currit, Igitur omne animal. Aut sic. Cato differt a Platone, Igitur differt ab homine. Aut Cato incipit esse albus. Ergo incipit esse coloratus. Et quando arguitur a propositione habente plures causas [illegible] ad unam illarum. Vt Caesar non est iustus. Igitur [illegible] :B. In omnibus his neganda est consequentia. P. Da secundum modum. B. Secundus modus est. Si arguatur ab insufficienti enumeratione singularium. Vt aliquis bos fuit in Archa Noe. Et aliquis ursus. Et aliquis leo. Et sic de singulis speciebus [illegible] uidetur. Igitur omne animal fuit in Archa [illegible]. Vel sic Cato est animal. Et econuerso. [illegible] hic est animal. Et econuerso. Et sic de reliquis. Igitur omnis homo est animal. Et econuerso. Et quia omnia hominis singularia [illegible] & non animalis. Iccirco falsa est posterior particula conclusionis [illegible] animal esse hominem. [illegible] Similiter si hanc. Omnis homo uidet omnem bouem [illegible]. Iste uidet illum bouem. Et ille illum. Et sic de reliquis. Igitur omnis homo uidet omnem bouem. [illegible] haec fallacia. Nam aut sub illius subiecto fiet defectus solummodo. Aut sub praedicato tantum. Aut sub utroque. [illegible] orationis [illegible] P. Da tertium modum. B. Tertius modus est. Si arguatur [illegible] accidentibus. Quae uidelicet non se necessario consequuntur. Vt ille est comptus. Igitur adulter. Similiter Poeta, & Musa consimiliter desinunt. Igitur [illegible] est foeminini generis. & reliqua. P. Simillima haec fallacia figurae dictionis. B. Illa est in uoce. haec in mente. P. [illegible] igitur fallaciis accidentis similis. B. [illegible] in [illegible] catheg[illegible] hic uero in hypotheticis. P. Forsan fallaciarum [illegible] plus numerus non est necessarius sicut nec praedicamentorum numerus denarius. Sat sit nobis agnoscere omnes deceptiones cuicunque fallaciae ille [illegible]. Sicut ibi satis nobis est nosse oia entia cuicunque praedicamento attribuant. Sed iam de sequenti fallacia.

De Fallacia q̄ sibi nomē nō ſm cām ut cām peculiariter uendicauit .B. Cap. XX.

FAllacia nō ſm cām ut cām ē in [illegible] decipiēdi [illegible] apparētia [illegible] causae, q̄ tñ nō sit cā hāc (ut plerique [illegible]) philosophus i li. [illegible] nominauit. Nō p[illegible] id falsum accidere. Cā igit apparēs [illegible] defectus [illegible] hāc. Fit itaque solū in syllogismo ducēte ad impossibile [illegible] ille solū necesse ē interimere unā praemissarum. In syllogismo ostēsiuo [illegible] poni praemissa nō cā [illegible]. Sed [illegible] nō decipit. [illegible] fallacia haec nō fieri in syllogismo ostensiuo. Nā si arguas sic. Oīs [illegible] legit. Cato est hō. & Luna est in Cancro. Ergo Cato legit. Nō [illegible] ut illa praemissa Luna ē in Cancro sit cā cōclusiōis. Philosophus tñ in [illegible] hāc fallaciā posse fieri in syllogismo ostēsiuo [illegible] talē exēplū. Id post [illegible] male ē cā malorū. Sed post [illegible] Ciuitatis fuit mala. Igr [illegible] cā malorū. Cōuenientius tñ fit haec fallacia in syllo. [illegible] ad īpossibile. P. Vt q̄ ēt illata illa conclusione [illegible] progressu. Videlicet conclusio

est falsa quod ciuitas sit causa malorum. Igitur Aliqua premissarum. Et non minor. Igitur Maior. Et tamen neque maior est causa. Causa enim est peruersa hominum uoluntas. Sic possemus etiam hanc probare quod Deus est causa peccati: eo quod sine nutu eius nihil potest fieri. Ille cuius nutu nihil potest fieri: est causa peccati. Sed sine nutu Dei nihil potest fieri. Igitur Deus est causa peccati. Conclusio falsa. Igitur aliqua premissarum. Non minor. Igitur Maior. Et tamen nec illa est causa peccati. Vel quod Deus sit causa peccati. Et sic ponitur non causa ut causa. Est autem causa uoluntas obliqua & rationi dissona. Dicito tamen quot modi huic fallaciae attribuuntur. B. Duo modi assignantur huic fallaciae. Primus est. Quando premissa non causa conuenit in predicato cum premissa causa. Vt, omne animal est bos. Omnis equus est animal. Omnis homo est animal. Igitur omnis homo est bos. Conclusio falsa. Et prosequere. Secundus modus est. Quando premissa non causa conuenit in subiecto cum premissa causa. Vt omnis bos est mugilis: Omnis bos est homo: Et omnis homo est animal. Igitur omnis homo est bos. Conclusio falsa: Igitur aliqua premissarum. Et non nisi illa. Omnis bos est mugilis: P. Admodum grossus. Immo bos esset qui his deciperetur argumentationibus. Meliora inducta fuere. Be. Philosophus tale hic ponit exemplum. Concedat quis animam & uitam esse idem. Contra. Mors & uita sunt contraria. Corruptio quoque est contraria generationi. Et mors est corruptio. Igitur uita est generatio. Et per consequens uiuere est generari. Hoc autem falsum & impossibile. Quae enim uiuunt non generantur. Sed iam genita sunt. Et generari non est uiuere: sed est uia ad uiuere. Ergo falsum est illud propter quod illatum est hoc impossibile. Vt uidelicet anima & uita sint idem. Ecce assignatur causa falsitatis, id quo etiam remoto adhuc illud esset falsum. Pe. Quae igitur premissarum est causa falsitatis conclusionis: B. Aiunt ut illa. Mors & uita sunt contraria. Nam sunt priuatiue opposita. P. Contra: Si mors est priuatio. Igitur non est corruptio. Quia corruptio est terminus positiuus & non priuatiuus. Et significat aliquid de genere actionis aut passionis. Confirmatur. Ideo namque generatio infertur esse uita quia mors dicitur esse corruptio: & non quia mors & uita sunt contraria. Praeterea Concedatur mortem esse priuatiue oppositam. Et addatur mortem esse corruptionem. Cui opponitur generatio. Igitur uita est generatio sequetur. Et possem sic formare rationem. Quandocunque unum contrariorum predicatur per se de aliquo priuatiuo aut contrario. Et contrarium illius predicabitur de positiuo seu de contrario. Sed mors quae est priuatio uitae uel contrarium uitae est per se corruptio. Aut sic. Sed corruptio per se predicatur de morte quae est uitae priuatio aut est eius contrarium. Igitur & generatio erit uita. Tunc ulterius: Si abstractum predicatur per se de abstracto. Et concretum de concreto: Sed uita per se predicatur de generatione. Igitur & uiuere per se predicabitur de generari. Conclusio est falsa. Et sequitur ex illo quia mors per se dicitur esse corruptio: Igitur illa premissa fuit falsa. Et causa falsitatis est. Quia si alia assigneretur erit non causa. B. Acutus es. Sat est ut delibemus quae fallacia sit haec. Neque tamen ex philosopho hic accipias animam & uitam esse idem aut non esse idem. Sed solum hoc illam. Anima & uita sunt idem non esse causam illius illati impossibilis. Aduerte denique omnem argumentationem in qua ex

premissis possibilibus sibi tamen incompossibilibus, infertur cõclusio impossibilis pos
se reduci ad hanc fallaciam. Vt arguẽdo Cato est albus, Et Cato est niger. Igitur est al
bus & niger. Vel, Si hoc est album, & hoc est nigrum. Igit est album, Et nigrum. Cõ
clusio est impossibilis. Igitur aliqua premissarum. Ecce comittis istam fallaciã. Vtraq;
enim premissarum est possibilis. Possibile autem non est causa impossibilis. Causa igi
tur conclusionis incompossibilitas premissarum, non autem impossibilitas. P. Admodum id
obiectum. Si ergo cõclusio falsa, Et aliqua premissarum semper. Sed si conclusio impos
sibilis, non oportet ullam premissarum esse impossibilem, sed uel impossibilem, uel
unam alteri incompossibilem. Si tamen consequens acciperetur pro diuersis tempori
bus sicut & antecedens accipiebat, tunc cõsequens esset possibile Quod Cato est albus
Et niger possibiliter. Et q album fundamentaliter, esset nigrum possibiliter. Eo pacto
concedimus nunq̃ ex possibilibus posse inferri impossibile. Sicut nec ex ueris falsum.
B. Quamuis in omni syllogismo sophistico sit apparentia causae, & ita non causa po
natur pro causa, tamen haec fallacia peculiarius ita nominata est, quia fit in syllogismo
ducente ad impossibile. Eo modo quo diximus. Et prior progressus potest esse bonus.
Alter peccat in materia dum premissam non causam, asserit esse causam. P. De ultima
fallacia dicendum.

De fallacia secundum plures interrogationes ut unam. Et de reductione omnium fallaciarum ad duas & ad unam. B. Cap. XXI.

Fallacia secundum plures interrogationes ut unam, fit quando ad in
terrogationes plures una responsio datur. Causa apparentiae princi
pium q; motiuum est unitas apparens non dictionis, Vt in aequiuoca
tione. Neq; orationis, Vt in Amphibolia. Neq; propter modum q; inter
rogandi, sicut teneatur ex parte uocis, & haec fallacia sit extra dictionẽ.
Sed si modus interrogandi non determinet dictionem, sed actum mẽ
tis, sic res componentis. & exprimi iubentis, erit unitas apparens ipsius interrogationis.
Causa defectus est pluralitas in ipsa interrogatione, latenter existens. Quando enim
a parte uidetur interrogationũ pluralitas: Vt an terra, sit mare, uel coelum. Quod ual
de diuersum est ab his inferioribus facile est percipere ibi esse plures interrogationes.
P. Quid ẽ interrogatio plures. B. Enunciatio, Propositio, Cõclusioq;, Ac interroga
tio, possunt esse una eadẽq; oratio, sola rõne differens. Si ergo quid sit enũciatio plures
nosti, qd & iterrogatio plures sit, agnosces. Enimuero quinq; modis (aiũt) põt dici in
terrogatio plures. Primo, quum latenter, uel ĩplicite, interrogant unũ, uel plura, de pluri
bus, uel plura de uno. Et p̃mi mẽbri sunt duo mẽbra. Exẽplũ p̃mi, An liber sit codex,
uel an Canis sit latrabilis, & Aquila uolatilis. Exẽplũ secũdi: An Canis sit risilis. Canis
n. plura denotat, & risilis bifariã accipit: Vl sic. An Canis sit nepos, hoc ẽ natus nati, uľ lu
xuriosus. Exẽplũ secũdi mẽbri: An hõ sit liber. Vľ an Cato sit nepos. P. Ad hũc modũ
p̃tinẽt amphibologicae interrogationes, Vt An Cato sit lupus in fabula, Vel An Cal

dias littus aret. B. Secundo (prout nonnulli ponunt) qum expresse plura, uel unum de pluribus, uel de uno plura, interrogantur cathegorematice. Vt an homo leo sit fortis, sapiens. Aut an homo leo sit fortis. Aut an homo sit fortis sapiens: Sed eiusmodi interrogationes uidentur ineptæ. Tertio qum interrogatio fit per singulare geminatum uel in plurali numero: Vt ostenso Codro & Crœso, an hic, & ille sit diues. Et ostenso cœco, & uidente: an hi sint uidentes. Quarto, qum interrogamus plura, uel de pluribus coniunctis nota hyppotetica. Vt an Cato bucefalus sit homo: Vel an bos sit risilis & mugilis. Quinto, qum ponuntur plures termini ex una parte extremi, uel ex utraq; quorum alter determinet alterum. Vt an Cato sit homo sapiens: Vel an homo sapiens sit honore dignus: Vel an homo sapiens sit res ueneranda: P. Duo posteriores nō sunt oratio plures: & ita nec interrogatio: B. Recte. Nisi fieret interrogatio de homine, & de sapiēte tamq̄ de pluribus. Ponimus itaq; duos huius fallaciæ modos. Primus sit qum uidelicet interrogatio fit primo modo, & secundo. Posterior aūt quum fit tertio, & quarto modo. Nos tamen uidemur in tertio posuisse etiam quartum. Nam interrogatio per singulare geminatum, eadem est cum ea quæ fit p coniunctionem. Aliqui sic procedūt, & quasi in idem redeunt. Dicunt. n. Si modi huius captionis sumantur ex modo interrogandi erunt duo modi. Aut. n. interrogatio plures fit in numero singulari dicendo. An hic, & hic ostenso Lelio & Catone sit homo. Si responderit Sic. Contra: Igitur si quis hunc, & hunc percusserit, percutit hominem, & non homines. Hoc autem est falsum. Et hoc modo Philosophus inducit captionem. Aliqui non capientes forsan mentem eius sic eam inducunt. An hic, & hic (ostenso Catone & uno boue) sit homo. Si affirmauerit: Igitur ille bos erit homo. Si negauerit: Igitur Cato nō est homo: Sed iste est alius modus ab illo Philosophi. Si autem interrogatio plures formetur in numero plurali. An hæc sint bona, ostenso aliquo bono & aliquo malo. Et qualitercunq; responderit, sequetur q̄ uel malum erit bonum, uel bonum malum. Similiter, ostenso cœco & uidente, si queratur. An illa sint cœca uel uidentia. Non potest dici q̄ sint uidentia. Quia tunc cœcus uideret: Neq; potest dici ut sint cœca: quia tunc uidens esset cœcus. Sed potest dici negatiue. Illa uidelicet non esse uidentia: quia cœcus, & uidens non uident. Ratio huius est. Quia quando aliquid affirmat de pluribus simul, potest inferri de quolibet seorsum. Si non teneatur copulatim. Sed quando negatur de pluribus simul, non est opus ut neget de quolibet seorsum: Quia illa negatiua æquiualet huic. Ille non est uidens, uel ille. Et satis est si pro altero uerificetur. Sequitur enim q̄ non sint uidentes, etiam q̄ nō sunt cœci: si et unus tantum est cœcus & alter solum est uidens. Pe. Quo pacto fit deceptio hæc. Be. Si mihi interroganti, Putas ne homo & bos sit animal rationale: Si respondebis esse. Ego subinferam. Ergo bos est animal rationale. Si dixeris non, Subnectam. Igitur homo, non est animal rationale. Similiter si interroganti, Putas ne mel & fel sit dulce. Si respondebis esse dulce. Subiungam, Ergo fel est dulce. Si non esse dulce, Addam. Igitur mel non est dulce: Pe. Quid ergo faciam. Be. Distingue, pluresq; responsiones affer. Mel quidem esse dulce, Fel, minime. Hominem esse animal rationale. Bouem minime, &

P. Interrogatio plures quo pacto se habet ad unam. B. Eo modo quo enunciatio plures ad unam. Et sicut si formentur plures enunciationes explicite sunt enũciationes plures: & non proprie enunciatio plures. Sic & de interrogatione plures est dicendum. Nam formaliter loquendo interrogatio plures: est intentio secunda: & modus intelligendi eiusmodi orationes. P. De reductione fallaciarum est aliquid dicendum.

Reducuntur omnes fallaciæ ad unam. B. Cap. XXII.

DEclaratis uniuscuiusq; fallaciæ proprietatibus: tandem philosophus reducit omnes fallacias et illam quam uocauerat Elenchi ignorantiam in speciali ad ignorantiam Elenchi in comuni. Ita ut dicere ualeamus: Omnis fallacia est Elenchi ignorantia: Hoc est nõ solum illa fallacia quam specialiter Elenchi ignorantiam uocauimus peccat contra uerum Elenchum. Sed omnis fallacia est ignorantia elẽchi: quia unaquæq; peccat contra uerum elenchum: & deuiat ab aliqua particula ueri elenchi. Reducere g. eas ad elenchi ignorantiam: nil aliud est q̃ unamquãq; earum contra aliquam ueri elenchi particulam errare ostendere. Bonum quippe uno modo fit: malum autem multifariam. Bonum elenchum: opus est syllogismum esse: & per consequens unius cõclusionis necessario illatiuum: & esse syllogismum Dialecticum: & per cõsequens probatiuum: & esse syllogismum contradictionis non solum quia infert contradictorium conclusionis datæ a respondente: sed etiam quia obseruat quatuor particulas ad contradictionem requisitas. Est quippe syllogismus cõtradictionis unius: & eiusdem non nominis tantum nec rei tm̃: nec sed nõis & rei simul. Idem n. & respectu eiusdem: & eadem rõne non põt esse pater: & non pater. Quod autem contra illum peccant omnes fallaciæ probat philosophus inductiue. Nã in fallacia æquiuocationis: & amphiboliæ: & figuræ dictionis: licet sit unitas dictionis: non tamen est unitas rei hoc est significati. In fallacia quoq; Accentus: Compositionis Et diuisionis: nec est rei unitas (diuersos n. sensus habẽt) nec nominis. Nã in accentu uox est diuersimode prolata: & sic nõ habet proprio unitatẽ. In compositione & diuisione similiter uariantur signa: & non sunt omnino eadem: Hoc etiam inducit in fallaciis contradictionem: Fallacia n. accidentis: peccat contra elenchũ ea ratione: qua syllogismus est. Similiter & fallacia consequentis. Quia nõ cõcludunt de necessitate. Vnde & earum paralogismi soluuntur per interemptionem consequentiæ. Fallaciæ uero secundum quid: & simpliciter: & ignorantiæ elenchi peccant contra elenchum uerum: ea ratione: qua est syllogismus contradictionis. Non. n. affirmant idem de eodem. Neq; dictum simpliciter: & dictum secundum quid: est idem dictu. Fallacia deinde petitionis illius quod in principio: & non causæ: ut causæ: peccant contra illationem necessariã. Sicut & fallacia accidentis: & consequentis: Ac etiam contra illam particulam: qua elenchus dicitur syllogismus probatiuus. Fallacia secundum plures interrogationes ut unam peccat contra unitatem enuntiationis illatæ. Nam in quolibet syllogismo infertur una conclusio. Quare hæc fallacia contra syllogismi diffinitionem

peccare uidetur: P. Possent ne cũ aliter reduci omnes ad elenchi ignorantiam: B. Possent inq̃. Nam omnes fallaciæ in dictione & illa quæ est secundum quid ad simpliciter peccant contra cõtradictionem. Omnes aliæ quæ sunt extra dictionem peccant contra diffinitionẽ syllogismi. Quia uel non inferunt necessario. Vel non probant. Vel unitatem non obseruant. Admodum conducit omnes perpendere captiones, & deceptiones: non quidem ut decipiamus, sed ne decipi ualeamus. Tot sunt aũt fallaciæ a totius philosophiæ parente Aristotele stragirita meo nobis acutissime traditæ. Et quia nihil necessarium: aut egregium pretermisit (licet nullum ante se qui hanc artem artificiose cõtexisset habuerit) uenia sibi nulla opus. Et quia omnia preclare: omnia exacte tradidit multa psequendus est gratia. Innumeras eidem profecto persoluere debemus gratias.

TRACTATVS DE SVPPOSITIONIBVS TERMINORVM

P. Non paruo cum labore suppositionis naturam dialectici inquirunt. Quid sit ut enucleares operam.

Diffinit suppositionem. Et tres modos significatum termini comunis considerandi ponit. B. Cap. I.

SVppositio accipitur interdum pro relatione suppositioni opposita. Interdum pro antecedente demonstrabili siue concessa propositione. Interdum pro abstracto a supposito: P. Quo pacto in proposito sumitur: B. Suppositio est termini aut significati eiusdẽ uel uarii sub uario modo cõsiderandi positio: P. Quo pacto suppositio est termini sub uario modo positio. B. Istud postmodum tibi cognitum habeo: P. Qui sunt hii uarii modi idem significatum considerandi. B. Significatum termini comunis potest trifariam considerari. Primo quidem prout est in suis suppositis seu singularibus. Quod uocat suum esse materiale: hoc est indiuiduale suppositale seu personale & phisicum. Et in tali esse primo insunt ei accidentia comunia. Vt homini eẽ Album. Aut nigrum. Et sic dicitur homo supponere personaliter. Hoc est prout est in persona, siue in singulari, sub eo contento. Secundo illud significatum potest considerari se prout abstrahit a suis inferioribus. Quod uocatur suum esse naturale & metaphisicum. Et in tali esse insunt ei predicata naturalia: hoc est essentialia & per se primo & secundo modo. Vt homini esse animal & rationale & risibile. Et dicit supponere naturaliter, quia talia insunt ei ex sui natura. Tertio illud idem significatum potest considerari prout est ab intellectu cognitum & comparatum, seu aliis assimilatum. Quod quidem esse tenue simplex, secundum quid & logicum appellatur. Et in tali esse insunt ei Intentiones secundæ. Vt dicendo, Homo est species, Homo est diffinitum, Homo est inferius. Et dicit supponere simpliciter, hoc est pro esse suo tenui & simplici, quod habet non in re, sed prout est in ipso intellectu: P. Supponere igitur aliquando est sub aliquo illorum trium modorum idem significatum ponere,

B. Recte tu quidem. Quidam tamen dicunt ipsū sub denotati pro. Iuxta illud Terentianum in Eunucho puerum supponi. Quod nec nobis displicet, modo intelligat pro aliquo significato, seu pro aliquo modo considerandi poni.

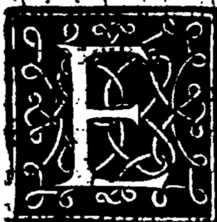
Declarat uaria termini significata. P. Cap. II.



Vt dixisti, Suppositio ē interdum uarii significati alicuius termini positio: B. Quia nōnulli suppositionem solūmodo termini pro uario significato positionem putauerunt. Nos illud addēdo correximus. Nō enim solum suppositio est pro uario termini significato positio; sed quādoq; est eiusdem significati sub uario modo considerandi positio. Et quādoq; est ipsiusmet termini respectu uarii significati positio, ut patebit. P. Quotuplex est termini significatum: B. Formale & materiale. P. Declara utrūq; B. Formale est quod terminus extra se ipsum significat. Materiale est quādo terminus seipsum, & non aliquid extra se significat. P. Aliqui sic diuidunt significatum. Aliud personale, Aliud materiale: B. Rectius nos. Nā sicut materiæ non correspondet persona, sed forma, ita materiali non correspondet personale sed formale. Quando ergo dicimus homo disputat subiectum stat pro significato formali. Quando uero dicimus hoc non est bissyllabum. Subiectum stat pro significato materiali. Et quia multi errant credētes suppositionem termini nil aliud esse q̄ acceptionem pro alterutro significato. Idcirco ut illum errorem corrigeremus diximus suppositionem non esse solū positionem p altero significatorum. Sed quandoq; eiusdē significati. Siue formalis, Siue materialis sub uario modo cōsiderandi esse positionem. Nam si dixero Homo est literis aureis exaratū. stat personaliter. Si uero dixero Est exarabile. Vel ē uox: Naturaliter. Si tertio sic dixero. Ly homo est species supple uocis uel soni. stabit simpliciter.

P. Estne ne alia diuisio termini in significata:

Diuidit alio modo termini significata. Et ponit diffinitionem formalitatis suppositionis. B. Cap. III.



Sed utiq;. Nam aliquod significatum est ꝓprium: Aliquod improprium. Nam si concreta stent pro illo quod denominant stant pro significato improprio. Vt album calcaribus prurio. Si aūt pro illo qđ significant stant p significato ꝓprio. Vt album est coloratum. Et pro utroq; potest supponere tripliciter. Sanum autem potest poni. Pro conseruante sanitatem. Vt est dieta. Et pro efficiente: Vt est medicina. Et pro significante: Vt est lotium, seu urina. Et pro habente: Vt est animal. Est etiam aliquod significatum ex primeua, & propria institutione: Aliquod ex quodam usu loquendi, & per translationem: Vt in Metaphora, Antonomasia, Metonimia. Et cetera id genus. Et omnia significata possunt uariis modis considerari & uario modo supponere. Nam

ergo benè dicitur ut sola substantiua uel sola supposita, seu subiecta, & non apposita, seu predicata supponant: Licet euidentius subiecta supponere uideantur: P. Nonnulli aiunt suppositionem eē acceptionem. Aliqui uero eam esse stationem, Et tu dixisti suppositionem esse positionem: B. Horum trium est talis ordo Positio, Statio, Acceptio. Primo.n.ponitur. Secundo stat. Tertio accipitur. Et hæc tria primo intelligi possunt aptitudine q̄ actu: Vt ponibile, aptum stare, & aptū accipi. Nam accipitur sic, quia stat sic. Et stat sic quia ponitur sic. Qualis autem est ordo actuum, talis & aptitudinum, arguendo ab effectu: Et econtra. Arguendo a causa seu priori. Nullum tamē illorum triū est genus suppositionis, quæ formaliter sic diffinitur. Suppositio est modus intelligendi terminos sic positos, sic stantes, sic acceptos. Et sicut poni, stare, & accipi, sunt metaphorica, sic & suppositio hic accipitur metaphorice: pro modo intelligendi. Nam terminorum positio est uocabulum trāslatum a positione rei in loco uel dignitate. Et statio, a statu tali alicuius rei. Et acceptio similiter. Ecce pontifex. Primo ponitur in esse tali. Secundo stat. Tertio accipitur siue suscipitur, & adoratur tanq̄ iam positus, & stans in tali dignitate. P: Quis sensus qum dicimus terminus supponit: B. Hic sensus. Sub tali, uel pro tali significato, aut modo considerandi ponit: Pe. Quomodo ponit: B. Sicut predicat & diffinit, ut quo, non ut quod, sic & ponit, ac supponit. Intellectus quippe mediis terminis illa omnia facit: P. Cur non dicimus, terminus subicit, sicut dicimus predicat. B. Forsan quia non sumus consueti, loquendum autem est ut plures.

Soluuntur tres satis utiles questiones. B. Cap. IIII.

INsurgunt nōnulla dubia. Primum est, An subiectum particularis & uniuersalis respectu predicatorum per se supponat personaliter, uel naturaliter. Secūdum, An subiectum indefinitæ respectu perdicatorum per accidens supponat personaliter, uel naturaliter. Tertium, An subiectum indefinitæ respectu predicatorum intentionalium supponat naturaliter, uel alio modo: Causa primi dubii ē. Quia aliquis homo, Et omnis homo, supponunt pro persona, uel personis. Igitur personaliter. Et ex alia parte illa predicata insunt gratia naturæ, non personæ. Igitur naturaliter. Causa secūdi dubii. Quia subiectum indefinitæ stat ꝓ natura. Igitur naturaliter supponit, Et ex alia parte illa perdicata accidentalia insunt gratia personæ. Igitur personaliter. Causa tertii dubii. Quia subiectum stat pro natura. Igitur supponit naturaliter, Et ex alia parte, illa predicata non sunt per se: neq̧ sunt naturalia. Igitur nō naturaliter stat subiectum, Neq̧ personaliter: quia non gratia personæ insunt. Igitur supponit alio modo: Be. Quando sic enunciamus Homo est animal, tunc homo supponit oīno naturaliter: Quia & stat pro natura, & perdicatum inest gratia naturæ. Quando uero dicimus. Aliquis homo Vel omnis homo est animal, si subiectum stet pro homine, tamen non absolute. Sed prout est in aliquo inferiori, uel inferioribus, uidetur habere esse personale, & per consequens supponit personaliter: Tamen quia predicatum illud non inest gratia personæ,

ſꝫ gr̃a nãæ:ut̃ ſupponere naturalr̃:P. Eſt itaqꝫ aliqua ſuppoſitio mere nãlis. Aliqua mere perſonalis, aliqua mixta. Nã ſi dixero, Homo eſt animal, ſeu riſilis, Eſt mere naturalis, Quia ſubiectum ſtat pro natura: Et predicatum ineſt gratia naturæ. Si aũt dixero Petrus ambulat, Eſt mere perſonalis, Quia ſubiectum ſtat pro perſona: & predicatũ ineſt gratia perſonæ. Aliæ omnes poſſunt dici mixtæ. Nam etiam hæc, Petrus eſt animal, Eſt mixta, Quia predicatum non ineſt ratione perſonæ, ſed naturæ: B. Poſſet tñ fieri ex pacto, ut quotiens ſubiectum ſtat pro perſona, dicatur ſuppoſitio perſonalis. Et ſic, Hic homo, Et aliquis homo Et oĩs homo eſt aĩal, Supponeret perſonaliter. Quotiens autem ſubiectum ſtat pro natura, ſupponeret naturaliter. Et ita omnis ſuppoſitio ſimplex in qua natura ſubicitur, eſſet naturalis. Vnde pleriqꝫ illam ſuppoſitionem quã nos uocamus naturalem, uocant ſimplicem. Poſſet etiam fieri pactum, ut quandocũqꝫ aliquid predicatur de natura quod ſibi non ineſt, ut eſt natura, ſed uel gratia ſuppoſiti & indiuidui (hic. n. non diſtinguimus inter perſonam & ſuppoſitum & indiuiduũ) diceretur ſupponere perſonaliter, Vel gratia comparationis ad alia, diceretur ſupponere ſimpliciter. Et ita hic, Homo currit, Homo ſupponeret perſonaliter. Et hic, Homo eſt ſpecies, Homo ſtaret ſimpliciter, & non naturaliter. Poſſet etiam fieri pactum aliomodo, Vt quandocũqꝫ ineſſet ſingulari ſignato, uel uago, uel diſtributo aliquod predicatum gratia naturæ, ſtaret naturaliter. Quandocunqꝫ uero ineſſet gratia perſonæ, ſupponeret perſonaliter. Et ita in hac, Homo ambulat, ſubiectum ſtaret perſonaliter. Quãcũqꝫ uero predicatũ, neqꝫ gr̃a naturæ, neqꝫ gr̃a ꝑſonæ ineſſet, ſed ſolũ gr̃a cõparationis, ſupponeret ſimpliciter, Vt homo eſt ſpecies. Et hic homo eſt indiuiduum. Aut ergo facienda ſunt pacta, uno modo, uel alio. Aut utere illa diſtinctione de ſuppoſitione mere, & non mere: naturali, & perſonali. Semper addendo ſimplicem. Ex hiis autem ad omnia a te poſita dubia reſponſionem, & pro atqꝫ contra rationum ſolutionem accepiſti.

Pro quo ſtet ſubiectum indefinitæ. Et qualiter ſpecies fundamentaliter ſunt ueræ res nouo modo declarat. P. Cap. V.



Vperem noſſe, An ſubiectum indefinitæ preſertim reſpectu predicati accidentalis, ſiue dicat̃ ſupponere perſonaliter, ſiue naturaliter, ſiue mixtim, ſtet pro natura, uel æquipolleat ſubiecto particularis: B. Quicquid dicant alii, nos ita ſentimus, Indefinitam eſſe nuncupatam ex eo quia ſubiectum eius eſt natura, ſiue eẽntia, aut quiditas quæ ex ſe eſt indeterminata, & ſequitur ad omnia ſingularia, & ad unum ſignatum, uel uagum. Nam ſi omnis homo loquitur, Homo loquitur. Si ille loquitur, uel ſi aliquis homo loquitur, Homo loquitur. Non itaqꝫ ꝑ eodem ſtat, Homo loquitur, & aliquis homo loquitur. Si. n. pro eodem omnino ſtaret, non eſſet conſequentia ab inferiori ad ſuperius, dicendo, Hic loquit̃. Igitur homo loquitur, ſed ab eodem, ad idem, uel a ſingulari determinato, ad ſingulare uagum. Quæ dicere non licet. P. Hii dicunt loqui non competit niſi huic uel illi homini: Per conſequens dicendo Homo loquit̃, ſubiectũ ſtat

pro hoc uel illo: B. Licet huiusmodi prędicata non competant communibus nisi ratione
singularium competunt tamen communibus. Sicuti & prędicata per se non competunt
singularibus nisi ratione communium ipsis tamen competunt. Hoc manifeste ostenditur
a philosopho in primo diuinorum quia actiones & passiones per se seu immediate tribuit
singularibus. Per accidens tamen & ratione singularium eas astruit competere uniuer
salibus. Ait namque hominem non curat Medicus nisi per accidens. Igitur Medicus ho
minem curat: Sed mediante hoc homine uel illo. Igitur pro alio stat subiectum cum di
co homo curatur. Pro alio cum dico aliquis aut hic uel ille curatur. Nam si cum homo cu
ratur. Homo staret pro aliquo homine. Hominem Medicus per se curaret non per ac
cidens. Quia hunc hominem per se curat & illum. Quae contradicunt sententiae phi
losophi: Accedit ad haec. Nam si subiectum indefinitae non stat pro communi & uniuer
sali nulla esset enunciatio in qua poneretur uniuersale siue natura in se. Et ita ars haec
esset insufficienter tradita. Antecedens patet. Nam uniuersalis distribuit pro singularibus.
Singularis stat pro indiuiduo certo. Particularis pro indiuiduo determinato in determi
nate. Et non restat alia nisi indefinita. Quare in illa stabit subiectum pro natura: P. No
minales rident quando ponimus uniuersalia seu naturas quasdam distinctas a singula
ribus: B. Non curamus hic determinare hanc difficultatem. Satis est nobis quod homo
& Plato non significant idem siue significatum termini communis sit in intellectu & nudo intel
lectu: siue ex parte rei. Forsan domino concedente nos ponemus tertiam opinionem me
diam quae conciliabit illas extremas. Ponemus enim naturas puta naturam humanam
esse sicuti unam massam unum mare uel unum lacum. Et ex illius diuisione fieri multi
tudinem singularium. Ita quod sicut quaelibet pars aquae est aqua. Ita quaelibet pars illius
massae quae uocatur humanitas est homo. Et sic natura humana est una res quae non
ipsa in se existit. Sed producitur sic diuisim & per frusta. Veluti si lacum aliquem natura
ea non produxisset sed produceret frustatim eius portiones. Et ueluti si numquam massa la
teris aut pasta ex qua panes fiunt fuisset producta. Lateres tamen & panes hoc est ipsius
pastae portiones producerent. Massa quidem esset & pasta sed non nisi in singularibus.
Hoc modo naturae sunt res quaedam. Et habent propriam unitatem aliam ab ipsa uni
tate numerali. Sicut alia est unitas totius massae. Alia laterum uel panum. Quae unitas
est maior. Uno modo. Quia complectitur omnia in quae diuidit. Et minor alio modo.
Quia diuisibilior. Et ita dicendo Hic homo est homo. Dicimus Hic homo est portio hu
manitatis: Sicut per hunc hominem portionem humanitatis intelligamus. Et per homi
nem ipsam totam humanitatem. Ex hoc patet cur uniuersalia [illegible] dicuntur diuisibi
lia & lacerabilia non sicut natura diuina: quae tota est in qualibet persona. Ex his etiam con
stat singularia inter se non differre per aliquam entitatem super additam. Sunt enim quaedam
frusta sectionesque ac portiones eiusdem massae seu naturae. Naturae igitur non sunt solum
in conceptu sed in re. Sed alio modo quam aliqui imaginantur. Contra quorum imagina
tionem forsan bene procedunt nominales. Licet & ipsi deficiant non ponentes naturam
realem. Patet igitur quemodo species rerum sunt reales. Et quomodo indiuidua in specie
& a specie distinguantur utraque accipiendo fundamentaliter. Qui ergo ponunt uniuer

salia esse ex parte rei intelligant eo modo quo nos declarauimus. Qui uero negát ea esse in re intelligantur id negare eo modo quo aliqui imaginantur. Nam hunc modum quem ponimus ut utriq; concedant opus est. Hoc tamē solum proponimus nō determinamus. P. Accepi quomodo significatum termini comunis potest supponere tripliciter. Et ex illo infero significatum termini discreti non posse supponere nisi personaliter Vt Petrus deambulat. Aut simpliciter. Vt Petrus est singulare seu indiuiduum. Et forsan materialiter non pure sed mixtim. Vel ex pacto. Vt Petrus est animal. Nunc inquiro quomodo suppositio est termini uel signi positio statio & acceptio.

Quo pacto terminus supponit pro se ut signum est & non ut significatum ostendit. Et est contemplatio pulchra & noua. B. Cap. VI.



Iximus terminum hrē significatum formale quod non est ipse. Et materiale quod est ipse. Omnis quippe terminus sicut & omnis res pōt seipsum intellectui repraesentare. Et sic ab eo intelligi & significari. Et potest utrumq; significatum sub uariis modis ponere ut intellexisti. Nunc singulare documentum accipito. Nam terminus est aliquid in se ut signum est & non solum ut significatum. Et potest considerari uariemodo. Et uno modo considerandi sibi aliqua insunt (quae alio modo non insunt) Et econtra. Ne a longe petantur exempla. Confligunt pleriq; an Petrus sit nomen proprium uel comune. Et An Tu sit nomen uel pronomen. Nam si dixeris. Petrus est nomen proprium. Et tu est pronomen: Arguunt contra per consuetam regulam. Omnis terminus stans materialiter & pro seipso est nomen & comune non proprium. Si dixeris Petrus est nomen appellatiuum: Aut Tu est nomē est contra rudimenta Gramatices. Ac etiam quia uel illa dicūt de eis prout stant pro significato personali ut ipsi dicunt: Vel formali ut nos. Et hoc non quia res significate per uocabula Petrus & Tu nō sunt nomina neq; pronomina. Aut pro significato materiali. Et hoc neq; quia (ut ipsi aiunt) Omnis dictio materialiter sumpta est nomen neutrigeneris & indeclinabile. Et ob hanc difficultatem Alter dixit cum dico Petrus est nomen proprium supponit materialiter. Alter q; personaliter: P. Quid tu praeceptor sentis: B. Hoc inter multa alia (reor) primum a nobis esse inuentum. Et si alias fuerit dictum. Ego numq; me legisse memini. Aduerte itaq; ad noua dogmata. Homo interdum stat pro significato personali seu formali. Vt hac oratione Homo ē animal. Et homo ambulat. Interdum stat pro significato materiali. Vt in hac. Homo est bissyllabum uel tribus litteris exaratum aut exarabile. Vbi in ora q; etiam si illa dictio nil significaret esset tamē bissyllaba & sic exarabilis. Interdum illa dictio homo neq; stat pro significato formali neq; pro significato materiali. Sed stat pro se ipsa inquantum signum est non inquantum significatum. Tamen uaria dicuntur de illa inquātum est signum significati formalis. Et inquantum est signum significati materialis. Et inquantum est signum formalis significati dicitur nomen comune tertiae declinationis. Inquantum uero est signum materialis significati

[illegible] significati hoc est [illegible], est nomen indeclinabile. Sic Petrus respectu significati formalis est nomen proprium & declinabile. Respectu autem significati materialis est nomen comune & indeclinabile. Similiter Tu respectu significati formalis est pronomen. Respectu materialis est nomen. P. Admirandum ingenium & subtilem distinctionem [illegible] uideo. Et perfecto rationi consentaneum est ut aliquid competat signo ut signum est & non solum ut significatum est. Unde illa dictio Petrus est bissyllaba ut significatum est non ut signum est. Et ut signum est nomen est: non autem ut significatum. Tamen respectu significati formalis est nomen proprium masculini generis. Respectu materialis est nomen comune neutri generis. Sed pro clariori intelligentia. Adde regulas notatu dignas.

Circa suppositionem terminorum ponit quinque regulas. B. Cap. VII.



PRima regula. Omnis intentio in Gramatica pure considerata inest signis ut signa sunt non autem significatis. Ut Species Genus Numerus Figura Casus & cetera id genus. Secunda regula. Aliquae intentiones dicuntur de signis in quantum signa sunt orationis constituta [illegible]. Hoc est [illegible] significet formale siue materiale significatum. Ut nomen & dictio. Aliquae [illegible] gratia formalis significati dumtaxat ut Petrus est masculini generis & secundae declinationis. Aliquae gratia materialis significati solum. Ut Petrus est nomen neutri generis. Tertia regula. Omnis dictio respectu significati materialis est nomen. Nec eo pacto sunt plures orationis partes. Quarta regula. Signa ratione formalium significatorum accipiunt uarios modos significandi. Et in plures diuiduntur orationis partes. Quinta regula. Petrus pro nullo significato est nomen proprium aut comune. Tamen respectu formalis est proprium. Respectu materialis est comune. Idcirco ille dixit dictionem Petrus supponere personaliter quando dico Petrus est nomen proprium. Nō quia stet pro tali significato. Sed quia stat pro seipso signo respectu talis significati. Alter dixit supponit materialiter Non quia stet pro seipso ut significatum est. Sed pro seipso ut signum est. Pe. Nunc plane intelligo quid dictum sit. Suppositio est non solum significati alicuius termini. Sed ipsius etiam termini & signi [illegible] sub aliquo modo uel sub aliquo respectu rationis positio.

Aliqui termini habent unum aliqui duo significata. Et circa id ponit duas regulas. B. Cap. VIII.



QVamuis terminum habere significatum & formale & materiale dixerimus: tamen solet dici terminorum aliquem habere duo significata aliquem unum. P. Quilibet ex sui natura nō ex impositione significat seipsum. Et si est p se s[illegible]

falia esse ex parte rei intelligantur eo modo quo nos declarauimus. Qui uero negāt ea esse in re intelligantur id negare eo modo quo aliqui imaginātur. Nam hunc modum quem ponimus ut utrique concedant opus est. Hoc tamē solum proponimus nō determinamus: P. Accepi quomodo significatum termini comunis potest supponere tripliciter. Et ex illo infero significatum termini discreti non posse supponere nisi personaliter Vt Petrus deambulat. Aut simpliciter. Vt Petrus est singulare seu indiuiduum. Et forsan materialiter non pure sed mixtim. Vel ex pacto. Vt Petrus est animal. Nunc inquiro quomodo suppositio est termini uel signi positio statio & acceptio.

Quo pacto terminus supponit pro se ut signum est & non ut significatum ostendit. Et est contemplatio pulchra & noua. B. Cap. VI.

Diximus terminum hēre significatum formale quod non est ipse. Et materiale quod est ipse. Omnis quippe terminus sicut & omnis res pōt seipsum intellectui representare. Et sic ab eo intelligi & significari. Et potest utrunque significatum sub uariis modis ponere ut intellexisti. Nunc singulare documentum accipito. Nam terminus est aliquid in se ut signum est & non solum ut significatum. Et potest considerari uario modo. Et uno modo considerandi sibi aliqua insunt (quæ alio modo non insunt) Et econtra. Ne longe petantur exempla. Confligunt plerique an Petrus sit nomen proprium uel comune. Et An Tu sit nomen uel pronomen. Nam si dixeris Petrus est nomen proprium. Et tu est pronomen: Arguunt contra per consuetam regulam. Omnis terminus stans materialiter & pro seipso est nomen & comune non proprium. Si dixeris Petrus est nomen appellatiuum: Aut Tu est nomē: est contra rudimenta Gramatices. Ac etiam quia uel illa dicūt de eis prout stant pro significato personali ut ipsi dicunt: Vel formali ut nos. Et hoc non quia res significate per uocabula Petrus & Tu nō sunt nomina neque pronomina. Aut pro significato materiali. Et hoc nē quia (ut ipsi aiunt) Omnis dictio materialiter sumpta est nomen neutrigeneris & indeclinabile. Et ob hanc difficultatem Alter dicit cum dico Petrus est nomen proprium supponit materialiter. Alter personaliter: P. Quid tu preceptor sentis: B. Hoc inter multa alia (reor) primum a nobis esse inuentum. Et si alias fuerit dictum. Ego nunquam me legisse memini. Aduerte itaque ad noua dogmata. Homo interdum stat pro significato personali seu formali. Vt hac oratione. Homo ē animal. Et homo ambulat. Interdum stat pro significato materiali. Vt in hac. Homo est bissyllabum uel tribus litteris exaratum aut exarabile. Vbi in ota quæ etiam si illa dictio nil significaret esset tamē bissyllaba & sic exarabilis. Interdum illa dictio Homo neque stat pro significato formali neque pro significato materiali. Sed stat pro se ipsa inquantum signum est non inquantum significatum. Tamen uaria dicuntur de illa inquantum est signum significati formalis. Et inquantum est signum significati materialis. Et inquantum est signum formalis significati dicitur nomen comune tertiæ declinationis. Inquantum uero est signum materialis significati

ti significati hoc est sui ipsius, est nomen indeclinabile. Sic Petrus respectu significati formalis est nomen proprium & declinabile. Respectu autem significati materialis est nomen comune & indeclinabile. Similiter Tu respectu significati formalis est pronomen: Respectu materialis, est nomen. P. Admirandum ingenium & subtilem distinctionem uideo. Et perfecto rationi consentaneum est, ut aliquid competat signo ut signum est & non solum ut significatum est. Vnde illa dictio Petrus est bissyllaba ut significatum est, non ut signum est. Et ut signum est, nomen est: non autem ut significatum. Tamen respectu significati formalis est nomen proprium masculini generis. Respectu materialis est nomen comune neutri generis. Sed pro clariori intelligentia Addo regulas notatu dignas.

Circa suppositionem terminorum ponit quinque regulas. B. Cap. VII.

PRima regula. Omnis intentio in Gramatica pure considerata inest signis, ut signa sunt, non autem significatis. Vt Species, Genus, Numerus, Figura, Casus: & caetera id genus. Secunda regula. Aliquae intentiones dicuntur de signis in quantum signa sunt orationis constitutiua siue de eo sunt. Hoc est siue significent formale, siue materiale significatum. Vt terminus & dictio. Aliquae uero dicuntur gratia formalis significati dumtaxat, ut Petrus est masculini generis & secundae declinationis. Aliquae gratia materialis significati solum. Vt Petrus est nomen neutri generis. Tertia regula. Omnis dictio respectu significati materialis est nomen. Nec eo pacto sunt plures orationis partes. Quarta regula. Signa ratione formalium significatorum accipiunt uarios modos significandi. Et in plures diuiduntur orationis partes. Quinta regula. Petrus pro nullo significato est nomen proprium aut comune. Tamen respectu formalis est proprium: Respectu materialis est comune. Icirco ille dixit dictionem Petrus supponere personaliter, quando dico Petrus est nomen proprium. Nõ quia stet pro tali significato: Sed quia stat pro seipso signo respectu talis significati. Alter dixit supponit materialiter Non quia stet pro seipso ut significatum est. Sed pro seipso ut signum est. Pe. Nunc plane intelligo cur dictum sit. Suppositio est non solum significati alicuius termini. Sed ipsius ut terminus & signum est sub aliquo modo uel sub aliquo respectu rationis positio.

Aliqui termini habent unum, aliqui duo significata. Et circa id ponit duas regulas. B. Cap. VIII.

QVamuis terminum habere significatum & formale & materiale dixerimus: tamen solet dici terminorum aliquem habere duo significata, aliquem unum. P. Quilibet ex sui natura nõ ex impositione significat seipsum. Et si est p se

gnificatiuus & aliquid extra se denotat. Q uilibet ergo habet significatum formale & materiale. Be. Illos dicimus unum habere significatum quorum materiale continetur sub formali, uel de quorum materiali significato formale uerificatur. V t sunt omnia transcendentia absolute & apud omnes sic nuncupata. Vt ens. Vnum. Verum. Bonum. Et quaedam limitata. Vt qualitas & accidens & uox. Q uaedam etiam secundae intentionis dicuntur habere unu significatu. Vt terminus dictio nome. Nam haec dictio Ens est ens. Et haec dictio Vnum est unum. Et ly uerũ est uerum. Et ly bonum bonum. Et ly qualitas in uoce est qualitas. Et ly accidens in uoce est accidens. Et ly uox in positione est uox. Et ly terminus est terminus. Et ly dictio est dictio. Et ly nomen est nomen: Pe. Significata formalia primae intentionis predicantur per se & essentialiter de materialibus. Significata uero formalia secundae intentionis predicantur de materialibus denominatiue. Nam ly nome denominatur a significato suo. Similiter Et ly terminus. Et ly dictio. Et ly casus Nominatiuus est casus nosatiuus. Vbi uide illud mirabile. significatum esse in suo signo, ut accidens in subiecto: Nam significatum huius uocis nomen quod est modus significandi suo tempore fundatur in hac uoce homo. B. Bene aduertisti: P. Q ui sunt habentes duo significata: Be. Illi quorum materiale non continetur sub formali. Vel de quorum materiali non uerificatur formale. Vt homo animal lapis & cetera id genus. Nam ly homo non est homo. Neq ly animal animal. Neq ly lapis est lapis. Pe. Illi dicuntur habere unum significatum & illud unitatur formale. Non quia non habeant materiale, sed quia materiale continetur sub formali, uel quia formale uerificatur de materiali. Et sic non faciunt numerum. Et quando formale predicatur per se de materiali, sunt magis unum, quam quando denominatiue & per accidens. Sed iam dato regulas si quae sint: Be. Prima regula. Q uando terminus habet unum significatum illud erit formale & nunq materiale. Et pro illo formali solum pot supponere. Tamen suscipiet tam predicata solita dici de formali quam de materiali. Vt ens est unum, mouetur & est transcendens. Est bicaratum, cantabile. Estq nomen. Secunda regula. Si termino habenti duo significata addatur signum personale seu formale stabit pro significato formali. Si materiale pro materiali: P. Q uae sunt signa personalia, quaeue materialia: Be. Personalia seu formalia sunt Aliquis. Aliqua. Omnis. Nullus. Nulla. Et huiusmodi. Materialia sunt. Haec dictio: Haec uox: Hic terminus: Hoc nomen: Hoc uocabulum: Et ipsum ly. Q uod adeo inoleuit ut extirpari uix possit. Non inutile signum, licet barbarum uideatur: Pe. Aliquod & nullum, ac etiam omne, possunt esse signa materialia. Vt dicendo, Nullum homo est trisyllabum. Aliquod homo, uel omne homo est bissyllabum: Be. Q uando terminus simpliciter loquendo non est neutri generis, tunc apponendo illa in neutro genere specificant ipsummet terminum. Q uando uero simpliciter est neutri, tunc apponendo illa, non ducunt in ipsum terminum. Ideireo hae sunt falsae. Omne animal, uel aliquod animal est trisyllabum. Et haec Nullum animal est sensile. P. Da & alias regulas.

Circa suppositiones terminorum ponit tertiam & quartã regulam. B. Cap. IX.



Ertia regula. Si alicuius enunciationis utrumq; extremum fuerit primæ intentionis, neutrũ poterit supponere simpliciter. Sed solum personaliter, uel naturaliter, & pro significato formali, non aũt materiali, nisi adderetur signum materiale. Vt homo est animal. Et si diceres, ly homo est animal, subiectum staret materialiter, sed oratio esset falsa. Quarta regula. Si alicuius enunciationis subiectum fuerit primæ, & predicatum secundæ intentionis, subiectum stabit simpliciter, & pro esse tenui, sed non pro significato materiali. Licet interdum pro ipso termino, seu signo respectu significati materialis. Exemplum prioris: Animal est genus. Subiectum stat simpliciter, & pro significato formali. Nam ly animal non est genus. Exemplum posterioris: Ly animal est nomen indeclinabile. Et si diceres ulterius, Ly animal est nomen declinabile, & tertiæ declinationis, tunc stabit pro se ipso ut signum est: tamen respectu significati formalis. Hæc quia & noua & subtilia sunt sæpius replicare oportet. Puta q̃ datur suppositio termini, ut signum est, ita q̃ predicatum de illo dicitur, & non de significato eius. Et q̃ aliqua dicuntur de termino, ut signum est: Non curãdo an sit signum significati formalis, uel materialis: Vt nomẽ de hac uoce homo. Aliqua p ut signum est formalis significati. Vt homo est nomen comunis generis. Aliqua prout est signum materialis significati. Vt homo est nomẽ neutri generis. Et q̃ terminus potest intelligi supponere materialiter duobus modis. Vel q̃ stet pro seipso termino non curando de ullo significato. Et sic quandocumq; aliquid competit signo ut signum est. Ipsum signum stat materialiter. Quia pro seipso signo. Vel q̃ stet pro seipso solum ut significatum est, uel ut quædã res est, non ut signum est. Vt dicendo, Animal est trisyllabum, & sex litteris scriptile. Hoc. n. illi competeret etiam si nil significaret. Quãdo ergo dicimus, Animal est nomẽ, Et animal est trisyllabum, Semper animal stat pro seipso. Sed in priori pro seipso ut signum. In posteriori pro seipso ut significatum est, uel ut quædam res est. P. Qui ergo dicunt subiectum primæ intentionis in oratione stare materialiter respectu predicati secundæ intentionis, ualde errauerunt. Nam dicendo Animal est genus, Animal non stat pro seipso. Neq; ut signum est, neq; ut res quædam est. Nam res illa per ly animal significata, est genus. Hii non discernebant inter modos significandi qui competunt dictionibus, & signis ut signa sunt, & modos intelligendi qui competunt rebus ut res sunt. Dicendo. n. Animal est nomen, Animal stat materialiter. Sed dicendo Animal est genus subalternum, stat p re significata. Et terminus stans pro seipso interdum supponit simpliciter. Vt animal est nomẽ. Interdum personaliter, uel naturaliter. Vt animal est bissyllabum, uel exaratum aut exarabile: Sed pseque͂re. B. Credũt isti ut qñ terminus secundæ intentionis predicat̃ de termino primæ, non possit fieri conuersio. Vt dicẽdo Animal est genus, Non possum dicere, genus est animal. Quia cũ dico Animal est genus, Predicatũ tale trahit animal ad standum materialiter Iuxta regulã. Talia sunt subiecta, qualia permittunt eorum predicata. Quando aũt dicimus genus

est animal nil contrahit animal ad standum pro seipso. Stabit ergo pro significato formali. Et sic subiectum cõuersæ non erit predicatum conuertentis. Et sic non erit bona conuersio. Sed nos diximus ibi. Animal est genus animal non stare pro seipso sed pro formali significato, Et ita conuersio erit bona. Enimuero de ista. Animal est nomen Forsan bene dicunt q non possit conuerti nisi addendo predicato signum materiale ut Animal est nomen. Nomen est ly animal. P. Procede.

Hic ponitur circa predicta Regula quinta & sexta. B. Cap. X.

QVinta regula. Si subiectum fuerit secundæ Et predicatum primæ: erit predicatio impropria & indirecta. Et interdum oratio erit uera absolute. Vt genus ẽ animal. Interdum oportebit addere predicato signum materiale. Vt nomen est ly animal. Nam si animali seu ly animali coniungitur nomen. Et nomini coniungitur ly animal. Omne enim coniunctum est sibi coniuncto coniunctum. P. Si utercp fuerit secundæ quid. B. Sexta regula. Si tam subiectum q predicatum fuerit secundæ intentionis dicunt q interdum utrumcp extremum stat personaliter. Hoc est pro significato personali seu formali. Vt syllogismus est oratio seu terminus complexus. Interdum subiectum stabit materialiter. Vt syllogismus est nomen. Et sic hanc regulam dicunt esse quo adhoc sine regula. Sed tu repete altius. Nam si predicatum talis dicatur de subiecto ut quid ita q per se ei competat utrumcp extremum stabit pro significato formali & naturaliter. Quia et intentiones secundæ possunt concipi prout abstrahunt a suis singularibus. Si autem predicatum diceret de subiecto ut modus quia etiam intentiones concipiuntur per modum generis speciei proprii & huiusmodi: tunc subiectum stabit simpliciter. Ita.n. stat subiectum huius. Syllogismus est genus. Sicut & huius. Animal ẽ genus. Nam syllogismus ita respectu syllogismi demonstratiui & dialectici concipitur: ut genus. Sicut & animal respectu hominis ac bruti. P. Rideo inepciam illorum qui putant terminum stantem pro significato materiali uel pro se ut signum est esse secundæ intentionis. Nam illa uox homo & conceptus hominis in mente & scriptura illius uocis: sunt entia realia non fabricata per actum collatiuum intellectus. Immo nec ipse terminus ut signum est terminus secundæ intentionis Licet sit ens rationis. In plus.n. se habet ens rationis q secunda intentio. B. Recte rides. Illa: nã uox syllogismus est qualitas realis. Miror q non perpenderint tam grossum errorem. P. Diuidunt & considerant multipharium suppositionem.

Diuisiones suppositionum pluribus modis fiunt. B. Cap. XI.

SVppositio Alia — Comunis.
— Discreta.

Comunis est quando significatum termini communis sub aliquo modo cōsideratur. Discreta quando termini discreti seu proprii nominis significatum sub aliquo considerandi modo ponitur. Et semper supponit personaliter, quia p persona. Licet quandoq; ratione predicati supponat naturaliter aut simpliciter: P. Subdiuide.

B. Comunium Alia → Determinata. / Confusa.

Determinata est quando subiectum termini comunis stat pro supposito determinato, licet indeterminate. Ut aliquis homo disputat. Et potest sub subiecto descendi disiunctiue. Sic. Et hi sunt omnes homines. Igit̄ ille homo disputat, uel ille homo disputat. Et sic ulterius. Distributiua est, cuius subiectum distribuitur in omnia inferiora. Ut omnis homo disputat. Et licet sub eo descendere copulatiue Sic. Et hii sunt omnes homines. Igitur ille homo disputat, & ille, & ille, & sic de singulis. Hanc autem aliqui subdiuidūt dicentes Aliquam esse essentialem, seu naturalem. Quādo uidelicet distribuitur subiectum pro omnibus inferioribus presentibus, preteritis, futuris ac possibilibus. Quae distributio uerius fit respectu predicati essentialis, seu per se. Ut omnis homo est animal seu risilis. Et descenditur Sic. Et hii (ostensis in mente omnibus indiuiduis etiam possibilibus) sunt uel concipiuntur esse homines. Igitur ille est risilis & ille. Et sic de aliis. Aliquam, quando fit distributio respectu predicati accidentalis, accidētalem. Ut omnis homo est coloratus, seu omnis homo est. Subiectum distribuitur pro presentibus, nō preteritis aut futuris. Et minus pro possibilibus tantum. Et descenditur ad omnes existentes. P. Sic etiam possemus descendere disiunctiue, sub subiecto particularis ad omnia inferiora, etiam possibilia, uel solum ad existentia: B. Pretereamus ista: P. Quae est confusa tantum: B. Confusa tantum est cuius subiectum stat pro natura in se.

Distributiuam item dicunt Aliquam → Mobilem. / Immobilem.

Mobilis est sub cuius subiecto licet descendere, uel ad omnia presentia, uel etiam quaecunq; alia. Ut omnis homo disputat. Et omnis homo est animal. Immobilis est sub cuius subiecto non possumus descendere. Ut necessario omnis homo est animal. Pe. Non capio ut subiectum stet distributiue, & tamen immobiliter: Be. De hoc postmodum disceptabitur.

Confusarum tamen ponunt Aliam → Immobilem / Mobilem

Immobilis ē cuius subiectū stat p naā dūtaxat, Ut hō ē species. Mobilis ē qn̄ subiectū stat p naā, put ē in hoc, uel i illo indiuiduo. Et pt̄ descēdi disiūctim. Ut uolo cibū Cupio panē: Promitto aureū. Ita q̄ descēdēdo fiat cathegorica de pdicato disiūcto. Sic. Ergo cupio hūc, uel hūc, uel hūc panē. Ac si diceret, Habeā hunc, uel illum, nō curo Caeteris paribus. Similiter semper fuit aliqua dies naturalis. Supple haec, uel illa, uel illa. Quia

aliquando hæc aliquando illa. Semper igitur fuit dies indeterminata, ac indeterminate. Semper ergo fuit aliqua dies. Nulla tamē dies fuit semper: P. Nōnulli diuidunt suppositionem in materialem personalem & simplicem. Et simplicem uocant quando terminus supponit p natura, Siue predicatum fuerit reale siue intentionale. Personalem uocant eam quam & tu. Materialem autem multis modis accipiunt: B. Hæc quia parui sunt momenti preterimus. Illi uocant simplicem unomodo quando uidelicet terminus stat pro natura respectu cuiuscunq; predicati. Nos uocamus suppositionem simplicem quando subiectum stat incomunicabiliter pro se duntaxat, ita ut predicatum tale nō possit ea ratione qua sibi inest neq; de superiori neq; de inferiori neq; de sibi æquali uel eodem dici. Vt homo est species. Subiectum stat pro homine solum & nō pro animali neq; pro Catone neq; pro rationali neq; p admiratiuo. Ipsi uocant suppositionē naturalem quando terminus comunis stat pro quibuscunq; suppositis. Nos naturalē dicimus quando terminus comunis stat pro natura & non respectu predicati intentionalis siue modi intelligendi: P. Videris omnia enucleasse.

Circa eandem pro rudioribus ponit tria documenta. B. Cap. XII.



Cutioribus quidem illa suffecerant satis. Pro illis tamen qui pinguioris ingenii sunt, ponimus hæc documenta. Primum est. Signa uniuersalia affirmatiua terminum comunem immediate sequentem (Nam singularis neq; distributionis neq; cuiusuis confusionis est capax) distributiue confundunt mobiliter, ut ipsi superflue addunt. In alio uero extremo & affirmatiue sequentem confundunt confuse tantum. Stat. n. pro natura. Sed an mobiliter uel immobiliter uidebitur. Vt omnis homo est substantia. P. Sciendū quo pacto extrema uniuersalis affirmatiuæ supponant, licet de predicato dubitetur: B. Si pridicatum fuerit uniuersale absolute sumptum confuse naturaliter hoc est pro natura sine descensu. Nam ibi de multis unum comune, non singulare affirmamus, dicendo. Omnis homo est animal. Sed si diceremus. Omnis homo est aliquod animal (quæ tamen sit uera uidebitur) predicatum staret confuse tantum immobiliter. Nam sub predicato possemus descendere disiunctim: P. Pulchrum documentum. Secunda & alia: B. Secundum documentum est eiuscemodi. Dictio exclusiua primi ordinis se tenet e contrario uniuersali affirmatiuæ. Sic. n. supponit subiectum illius exclusiuæ sicut predicatum uniuersalis affirmatiuæ. Et predicatum exclusiuæ sicut subiectum uniuersalis affirmatiuæ. Nam si dixerimus. Tantū animal est homo: Dicimus. Omnis homo est animal. Nullus. n. non animal. P. Dic & tertium si lubet documentum: B. Signa uniuersalia negatiua talem facientia enunciationem, tam subiectum quam predicatum confuse distributiue confundunt: Nam dicendo. Nullus homo est Ceruus. Dico naturā Ceruinam ab humana remoueri: P. Si dixero. Nullus homo est aliq; Ceruus. Quid negatio ex parte predicati distribuit. B. Remouendo quodlibet singulare determinatum indeterminate sumptum naturæ Ceruinæ ab omni homine distribuit ipsa natura Ceruina predicati

in quo uis ceruo. Nihil. n. quod est aliquis Ceruus dicitur de quocunque homine. Et etiam uides quo pacto illud predicatum distribuitur. P. Video q dicendo. Aliquis Ceruus est animal. Ceruus tantum est subiectum. Et signum aliquis facit illud stare pro individuo uago sine ulla distributione. Dicendo uero. Nullus homo est aliquis Ceruus ipsum signum aliquis est pars predicati & distribuitur, ut diximus. Nihil namque quod est aliquis Ceruus dicitur de ullo homine. Nullus igitur homo est ullus ceruus. Si di xero. Nullus homo Ceruus ē. Vel nullus homo aliquis ceruus est qualiter predicata supponunt. B. Sunt uniuersales negatiuæ de inconsueto modo loquēdi. Ponatur igitur uerbum ante predicatum. Et eo modo ut plurimum Philosophus suas orationes proponit. Sed si essent de secūdo adiacente possent habere alium sensum. Et tunc Ceruus seu aliquis Ceruus non esset predicatum. P. Dicito si aliud occurrat.

Circa eandem rem ponit etiam reliqua documenta. B. Cap. XIII.



QVartum documentum. Gradus comparatiuus. Et superlatiuus & hæ dictiones ita sicut differt aliud, nō idem, egeo, careo sine terminum sequentem & a parte post rectum cōfundunt (ut aiunt) distributiue uirtute negationis in ipsis inclusæ. Sed de hiis suis in locis. P. Ablatiuum tamen quia comparatiuo ex natura eius regitur dicunt stare cōfuse disiunctim. Vt sum maior te tribus digitis siue palmo. Sed da & alia documenta. B. Quintum documentum. Dictio exceptiua suum casuale siue id quod excipit confundit confuse disiunctim secundum aliquos si capax sit confusionis. Secūdum alios distributiue. Vt omne animal preter hominem est irrationale. De quo [illegible] in suo loco. Eodēmodo de terminis cōnotantibus actum mentis. De incipit & desinit. De semper & ab æterno. Suo in loco patet. P. Quid de copulato diuisim te[illegible] Vt Romæ & Florentiæ uenditur Lana uel Piper. B. Aiunt ly piper stare confuse disiunctim [illegible] ē (quis etiam [illegible] possit) [illegible] stet pro natura quæ una [illegible] Romæ & Florentiæ. Eadem tamē ipsa uenditur, & est [illegible] mille locis simul. Si tamen diceres Romæ & Florentiæ uenditur aliquod piper, sta bit confuse disiunctim. P. Quid de [illegible] Copulatim. B. Talia sunt (aiunt) subiecta qualia [illegible] predicata. Et tu [illegible] aliter accipiēdi sunt termini in oratione [illegible] Cum ergo aliquod signatum siue de terminatum piper pluribus in locis simul esse & uendi [illegible] in hac Romæ & Florentiæ uenditur aliquod piper. Oportet ut predicatum stet confuse uel determinate. Si debeat esse uera [illegible] falsa. Aliquod piper uenditur Romæ & Florentia. Quia [illegible] pars subiecti sicut erat predicati. Et hanc uide [illegible] huius differe[illegible] [illegible] posterior falsa. Nam predicatum signo particulari in[illegible] [illegible] confundi. Et [illegible] ab illo copulato quod locatā distantia in [illegible] esse [illegible] copulat confundi uidetur. Tamē [illegible] determinate possit [illegible] Nam si fiat una cathegorica de subiecto

[illegible] determinate posset

copulato sic Romae & Florentiae simul uidelicet copulatim uẽditur aliquod piper. Capitur in sensu composito & est impossibilis. Si uero fiat una copulatiua Sic Romae uẽditur aliquod piper Et Florentiae uenditur aliquod piper Capit' in sensu diuiso Et est uera. Quia certum est Romae uendi aliquod piper. Et Florẽtiae similiter. P. Quaero An uera sit illa Regula ut particularis enunciationis tam subiectum q̃ predicatũ stet determinate si sint termini comunes: B. Si dixero Aliquis homo est animal aut albus. Predicata stant pro significato primario. Si autem dixero Aliquis homo est aliquod animal predicatum non stat pro natura propter notam illam Nec tamẽ uidetur stare pro determinato singulari licet indeterminate. Sed pro indeterminato sic ut si descenditur descendatur disiunctim non disiunctiue. Si. n. staret pro determinato singulari licet indeterminate tunc ly aliquod non eẽt pars predicati Quod etiam ipsi negant. Dicũt n. q̃ aliquis & omnis posita ex parte predicati sunt pars p̃dicati Posita uero ex parte subiecti non sunt pars subiecti. Sensus est igitur Aliquis homo est ens Aliquod animal uel est res quae est aliquod animal. Puta homo. Similiter Plato est aliquis homo. Sensus est: Plato est res quae sit aliquis homo. Et si forsan possit uerificari pro determinato indeterminate. Tamen ex sui natura uidetur stare & poni confuse Si signum sit pars predicati & non signum solum: P. Prosequenda sunt iam incepta.

Prosequitur residuum: Et inquirit. Qualiter terminus possit stare distributiue & immobiliter. B. Cap. XV.



Duerbia numeralia ut bis & ter: & alia eiusdem generis confundunt confuse tantum mobiliter seu disiunctim. Ut ille bis bibit uinum Alius ter comedit panem Vinum namq; & panis stant pro natura de qua illud uerificatur ratione plurium suppositorum. Quamuis. n. aliquod uinum determinatum & aliquis panis determinatus non possit bis aut ter bibi seu comedi uinum tamen & panis etiam centies ab omnibus & ab eodem bibi & edi potest. P. Verum est id. Sed ut illa aduerbia confundant nõ uidetur uerum. Nam si dixero Bis uidi hominem. Ter percussi equum Nõ cõfundunt. Igit' nec alias. B. Nõ displicet obiectio Potius itaq; illa uerba eiusmodi actiones denotantia confundunt. Non potest. n. bis aut ter idem panis comedi aut uinum bibi. Potest tamen idem numero centies percuti & uideri & amplecti. Similiter si dixero presupponendo aeternitatem mundi uel intelligendo post creationem. Semper absolute uel a principio creationis fuit dies. Aut homo. Stat pro natura ratione innumerabilium suppositorũ. Si dixero Semper fuit aliqua dies uel aliquis homo. Sẽsus est q̃ semper fuerit res quae dies uel homo dicebatur. Nec determinat ad ullum indiuiduum Sed ponit disiunctim hãc uel illam diem hũc uel illum uel illum hominem. Similiter si promisero aequum aut pecuniam promitto naturam illam de qua tamen illud uerificari nequit nisi ratione alicuius singularis tamen indeterminate sumpti. Sic & reliqua inspicias acutius & agnosces si descendere liceat & quo pacto: P. Aiunt si modus faciẽ

sensum compositum/cadat super terminum distributum/faciet eum stare distributiue immobiliter. Vt si dixero: Necessario Omnis homo est animal/ non licet (aiunt) descendere sub subiecto. Sed ego non capio ut distribuat uere pro omnibus/ & pro illis nõ uerificetur. Distribuere.n.ẽ predicatum omnibus tribuere/ Et si de nullo eorum dicatur/ nulli tribuitur. Et superius diximus uniuersale nihil aliud esse q̃ coadunationẽ sufficientem omnium singularium: P. Quidam rationem eiusmodi affert. Intellectus dicens potest ferri super aliquam multitudinem/ nullum indiuiduum illius multitudinis concernendo. Et sic fertur in illa uniuersali. Necessario/ omnis homo est animal: B. Non incongruit quidem/ ut sic feratur intellectus. Veluti quãdo hoc nomen militia siue exercitus imponit. Sed cum distribuit/ non sic fertur. Dicẽdo.n. Omnis homo fertur super unum quemq; hominem & unumquemq; talem dicit: P. Si descendemus dicũt particulares falsæ erunt/ Non.n.uerum est ut hic homo sit animal necessario/ & ille similiter: B. Illæ particulares uidentur ueræ/ abstrahendo ab existẽtia. Quod si sint falsæ ex eo quia concernunt existentiam Neq; uniuersalis illa eo modo erit uera. Quæ sicut aliquando fuit falsa. Ita põt iterum esse falsa. Ille tamen modus non cadit super subiectum distributum/ sed super propositionem totam. Est.n.sensus: Hæc propositio est necessaria: Omnis homo est animal. Postq̃.n. intellectus formauit illam propositionem. Oĩs homo est animal: Postea considerat an sit uera & necessaria. Et dicit q̃ sic. Non itaq; ille modus cadit super terminum distributum/ hoc est super subiectum illius uniuersalis: Sed super totam propositionem. Quæ tamen ibi non est propositio/ aut oratio/ sed terminus complexus. Et subiectũ huius enũciationis/ Hæc omnis homo est animal: est necessaria/ Et supponit pro seipsa respectu significati formalis. Aduerte ad ea quæ paulo superius diximus: & confer cum illo quod in principio secundæ partis Dialecticæ de oratione attulimus: Et ex hoc illud clarius pcipies: P. Nota cõditionis & rõnis (aiũt) immobilitant etiam terminos distributos & precedẽtes: B. Dicendo/ Si omnis homo est albus: Omne risile est album/ possumus descendere sub subiecto copulatim. Et hi sunt omnes homines. Ergo si hic & hic & sic de aliis/ est albus. Omne risile est album/ Et sub predicato. Et hæc sunt omnia risilia/ Ergo si omnis homo ẽ albus. Hoc & hoc risile: & sic de aliis/ est album. Si uis etiam sub utroq; simul descendere copulatiue poteris/ Sat est/ ut pro illis fiat distributio/ & per consequens/ ut non stet imobiliter: P. Hi ignorabant quartam scalam. Placent ad modum ea quæ addis; Sic.n. Cessabit admiratio/ cur negatio quæ malignissimæ naturæ super precedentia nullã uim habeat/ & hæc alia habeant. Nil.n. super precedentem terminum uires exercebit: B. Illo modo contra eos dicere possumus. Tamen nota conditionis/ & rationis/ non cadit super terminos distributos/ sed super totam hypoteticam/ uel totam consequentiã. Est.n.sensus. Si hæc Omnis homo est albus/ sit uera/ Et illa. Omne risile est albũ/ erit uera. Et ille supponũt pro se ipsis/ ut signa sunt Respectu tamẽ significati formalis. Similiter/ Omnis homo ẽ albus. Igitur Omne risile est album/ Hoc ẽ dato/ ut hæc Omnis homo est albus/ sit uera Et illa Omne risile est album erit uera. Notæ igit̃ illæ non immobilitant terminos distributos/ & precedentes ut ipsi autumant/ sed faciunt ut orationes supponant pro se

ipsis signis respectu significati formalis. Vnde loco illarum uniuersalium possunt poni oēs singulares, hoc modo. Si hæc Hic homo, & ille homo, & sic de singulis est albus, est uera. Et illa, Hoc risile est album, & illud, & sic de aliis, erit uera. Nō ergo immobiliter stabant, ex quo pro ipsis singularibus supponebant. P. Subiectum exceptiuæ quo pacto tenebit quom sit terminus comunis distributus. B. Aiunt q stat distributiue immobiliter. Nos uero dicimus q stat distributiue mobiliter, hoc modo. Omne animal preter hominem est irrationale. Et hæc sunt omnia animalia preter hominem: Ergo hoc animal, non homo, est irrationale, & hoc animal non homo, est irrationale. Et psequere: P. Pars extra capta si fuerit terminus comunis, qualiter: B. Quidam aiunt confuse disiūctim. Alii distributiue mobiliter, Sed tu dicito cōfuse naturaliter. Stat. n. pro natura, Sed ex ui predicati uidetur sequi ut nullus homo sit talis. Et tunc copulatim descēdes; Omne animal preter hominē, est irrationale. Et hii sunt omnes homines. Ergo omne animal preter hunc, & hunc hominem (& sic de reliquis) est irrationale. Verum si predicatū non negaretur uniuersaliter de parte extra capta, tunc non posset accipi distributiue. Vt si presupponēdo diceremus, Omnis foemella preter mulam est foecūda. Et aliqua mula peperisset, ut nuper in stabulo Cancellariæ, Neq; possemus descendere copulatim, aut copulatiue, sed solum disiunctim, uel disiunctiue. Vel diceremus sic. Omnis foemella preter mulam ut plurimum sterilem, est foecunda. Si quoq; pars extra capta fuerit terminus discretus descende sic. Omnis homo preter caliam disputat. Et hi sunt omnes homines. Igitur hic homo non calias, uel alius a calia disputat. Et ille non calias Et sic de aliis: P. Dicendo, si Sol est super terram, dies est, q̄ūo. B. Dies pro natura stat, sed rōne diei indeterminate. Hic quoq; Si homo currit, Animal currit. Subiecta stant pro natura. Ratione tamē singularium. He tamen uidentur pro seipsis supponere pu signa sunt. Et omnes eiusmodi uidentur supponere discrete. Quia subiecta sunt singularia, Si hæc est uera, Et illa: Aduerte bene, & p his, & pro superius positis, & consimilibus. P. Si dixero Homo nō est omne animal, quid de predicato. B. Stat determinate (aiunt) non distributiue. Quicquid. n. mobilitat immobilitatum, immobilitat mobilitatum. Et quicquid distribuit non distributum, indistribuit, siue determinat distributum. Sed melius est ut totum predicatum, uidelicet ens, Omne animal, uel res quæ sit omne animal, stet confuse non distributiue, saltem pro sui principaliori parte, hoc est pro animali, quia altera pars nō per se significat: P. Ex hiis omnibus id colligo. Terminum stare omnino immobiliter, Et pro primario significato, accipi solum, quando supponit simpliciter: B. Recte, Tunc. n. stat incomunicabiliter omnino: P. Siquis dicat. Vidēs omnem hominē est animal. Et æquus cuiuslibet hominis est albus, quo pacto, stant predicata: B. Non determinate (ut aiunt ipsi) sed confuse naturaliter, Quamuis, possit id sibi cōpetere rōne alicuius determinati singularis. Neq; subiectū stat distributiue, q̄uis pars subiecti uideat distributa: B. Non omnis homo est albus, duo distributiua faciunt stare determinate subiectum: B. Non est ea ratio ibi. Sed quia negans illam uniuersalem, concedit contradictoriam particularem. Quare non omnis homo, non, significat primarie, idem quod aliquis homo non, Sed hæc sequitur ex illa. Similiter di

[illegible] homo non est iustus. Infero hanc Omnis homo est iustus: Vt patet in aequipollentiis. P. Scio omnem enunciationem [illegible] distribuit. B. Signum [illegible] partem predicati distribuere uidetur. Subiectum illius ego. Predicatum. Sciēs omnem [illegible] [illegible] substantiuum res sciēs. Quod quidem stat confuse. Et [illegible] sciens quia omnem enunciationem. Sed quid [illegible] [illegible]. De hoc in loco [illegible]. P. Dicere cuperem de relatiuorum suppositione.

Cap. XVI. B.

Relatiuum grammaticum (de quo nobis est sermo in presenti) est rei cuiuspiā [illegible] [illegible] sermonis ambigui [illegible] est in qua Grammaticus [illegible] Ajax [illegible] Et Ajax pugnauit. Dubitabis an idem homo [illegible] Homo disputat. Homo [illegible] Sed si addideris Et ille idem pugnauit uel et ille idem [illegible] clare perspicies. [illegible] et alius [illegible] aperte intelliges & sic ipso relatiuo [illegible] P. Grammaticus de his tractat. B. Ea ratione qua locutionis congruitatem [illegible] Sed ea ratione qua supponunt a dialecticis considerantur. Ac etiā quia [illegible] quandoque ueritas aut falsitas orationis. Vt hic Cato uidet hominem qui est rationalis opus est dialecticum illud cognoscere ibi [illegible] fallacia [illegible] compositionis & diuisionis. P. Diuide.

B. Relatiuorum [illegible] quoddā.
- p modū substantiui seu substātiui ut q & alius.
- p modū accñtis seu adiectiui ut tal' & tā.

Relatiuū quod refert p modū substātie quoddā
- Idēptitatis ut qui quae quod quis.
- Diuersitatis ut alius alter reliquus.

Relatiuorum Idēptitatis quoddā
- Reciprocū ut meus tuus suus & sui se.
- Non reciprocum ut ille iste.

Reciprocorum quoddā
- Possessiuum ut meus tuus.
- Non possessiuum ut sui sibi se a se.

Relatiuorum eodē modo accñtis quoddā
- Idēptitatis i accñte n̄ i sba ut talis & tātus & alterius modi.
- Diuersitatis i accñte n̄ i sba ut aliuscemodi.

Relatiuorum Idēptitatis accñtal' quoddā
- Qualitatis seu potius p modū q̄litatis & trāscēdētis ut talis.
- quātitatis et trāscēdētis ut tāt9 & tot.

Et eorum q̄ sunt q̄titatis quoddā
- Cōtinue uel p modū cōtinui ut tātus.
- Discrete uel per modum eius ut tot.

Solet etiam sic subdiuidi.

Relatiuorum s[illegible] idemptitatis. Alia — Nomina ut [illegible] quidam [illegible] — Pronomina ut ille idem

Relatiuorum idemptitatis [illegible] plurium. Alia — Reciproca ut sui sibi se. Et [illegible] — Non reciproca ut ille idem

Reciprocorum. Alia — Possessiua ut supra. — Non possessiua ut supra.

P. Cur dicuntur illa reciproca. B. Reciprocum ab eo quia reciprocatur [illegible] Nam unde profectum est illuc redit. Unde dicendo Plato amat se. Amor a Platone prodit & in Platonem redit: & hoc est proprie reciprocum. [illegible] Plato amat Catonem & Cato ipsum redamet est potius amor mutuus quam reciprocus. Etsi [illegible] quia porrectum illi reporrigitur ab illo dici potest amor reciprocus. Proprie tamen est quando ab ipsomet ad ipsummet redit. Vel eundem omnino [illegible] in natura singulari ut in diuinis ubi est solum distinctio personarum [illegible] naturae singularis. Quam ob rem ubi non fit talis reciprocatio non est [illegible] Non igitur docte dicitur. Non est sibi cura diuinorum. Aut ego sibi dixi. Similiter [illegible] dicere Ego uidi te secum in horto. Ego uidi Platonem & Discipulum suum. [illegible] reciproci dicendum est. Non est ei cura. Ego dixi ei. Vidi Platonem cum discipulo eius. Vidi te cum illo in horto. B. Bene percepisti. Sed non nulli in doctrina [illegible] interdum non reciprocis pro reciprocis utuntur. Ut dicendo. Perierunt propter iniquitatem ipsorum. Melius erat dicere Propter iniquitatem suam. Quandoque etiam ista confunduntur. Ut dicedo. Omnes optant quod sibi [illegible] est. A [illegible] Sed in primo dicto est reciprocatio. In secudo minime. Melius est etiam dicere: Laudate eum omnes Angeli sui quam eius. Ubi uidetur Sui esse uocatiui casus. Similiter Si alicui patrocinium acclamarem dicerem. O amici sui. O socii sui. P. [illegible] meus tuus & suus. B. Tria posteriora uidelicet meus tuus suus possessionem actiue designant. Nam dicedo. Utilitas mea copia mea memoria mea dolor meus fastidium meum reddit talē sensum Utilitas quam Ego habeo copia memoria dolor fastidium quod habeo & quasi possideo. Tria uero priora quasi possessionem passiue denotant. Nam dicēdo Utilitas mei. Significat utilitas non quam habeo sed quae ab aliis de me habetur. Copia mei similiter & memoria mei & dolor mei & fastidium mei: hoc est quod de me habetur ab aliis. Dicendo etiam Haec est pars mea Ut hereditas talis seu fundus. Et haec est pars mei Ut manus. Diuersitas nō parua est. Sed haec missa faciamus: P. Aliqui sic diffiniunt Reciprocum est quod significat substantiam agentem sub modo patiētis. Vel quod est sui ipsius passiuum. Sed iam intellexi icirco dici reciprocum quia actum agentis in ipsum retorquet. Ita ut ille qui agit suam in se terminet actionē. B. Numquam ergo de ui sermonis utendum est illis casibus sui sibi se a se. nisi ubi opera [illegible] alicuius in ipsummet regrediatur. Quod si aliter loquimur illo pronomine abutimur.

Et si per

Et si per alia pronomina ita loqui uelimus, officium illorum usurpamus: Pe. Alii qui quaerunt Cur sui non habeat nominatiuum, Et reddunt rationem. Quia agens non potest significare patiens, siue sub modo patientis, nisi in obliquis. Sed nominatiuus, dicit modum agentis. Et ideo natura Nominatiui, repugnat naturae huius pronominis, sui, & ideo non potest habere nominatiuum: Beni. Responsio in hoc consistit. Nil potest poni in casu nominatiuo quod significat per modum passiui (eo quia nominatiuus significat actiue, siue per modum actiui) Sed sui, sibi, significat passiue, seu per modum passiui. Igitur sui, sibi, non potest habere nominatiuum. Cui maior constat, rationem negare non potest. Sed dicito melius & clarius. Sicut si actus agentis in alium transiret, ille terminus non posset poni in casu nominatiuo. Sed in obliquo. Vt dicendo, Petrus amat Deum, Vel Petrus meminit Dei, Vel tribuit pauperi, Vel recipit ab aliquo. Sic si transit in eundem, opus est ut ponatur in obliquo. Vt sit regula talis, Nihil in quod actus transit potest poni, seu significare per modum nominatiui: sed solum in obliquo. Sed illa reciproca retorquent actum in agentem. Igitur non possunt retorquere nisi solum in obliquo: Pe, Nunc te accepi. Sed da regulas si quae sint: Beni. Relatiua identitatis substantiae, non possessiua, Vt qui, quae, quod, referunt idem secundum substantiam, siue essentiam. Vt Plato legit qui dormit, Vel aliquis homo legit qui dormit. Pe. An idem homo numero dormiat, & legat. Beni. Controuersia est, Videtur tamen idem omnino ex ui sermonis denotari. Enimuero interdum non potest intelligi pro eodem omnino, Vt si dixero, Callias aedificat, Et id facit etiam Plato: Callias est albus Et eodem colore, est coloratus Plato. Similiter, Mulier sanauit, quae percussit: Pe. Forsan haec sunt potius usu autorum, quam ui sermonis uerae. Accipiunt quippe idem pro simili: Vt ibi Amicorum est idem uelle & idem nolle. Alii qui etiam dicunt, ut quando refert idem numero, supponit personaliter. Quando uero idem specie, supponit simpliciter, Vel, ut, nos dicimus naturaliter: Beni. Referunt interdum cathegorice, Interdum hyppotetice, Cathegorice, cum in eadem cathegorica utrumque ponitur & antecedens absolute refert hyppotetice, quom in altera cathegorica ponit relatiuum & refert antecedēs non absolute: Sed determinatū ab altero extremo. Exemplum primi, Homo qui legit ambulat. Exemplum secundi. Aliquis homo est fur, Et tu es ille: uidelicet homo fur. & non solum homo: Quia tunc illa copulatiua esset uera: Pe. Furem me noui non esse, Aliquem tamen hominem constat esse. Quare falsum est. Vt sim ille homo fur: Et tamen uerba cum sonum reddunt, Haec ioco. Sed quo pacto refert haec. Omnis homo est iustus, Et ille est prudens: Be. Aiunt sic referre. Et ille. Videlicet, Omnis homo, Non replicando totum. Sed hoc uidetur sine ratione dictum. Dicerem Igitur posse utroque modo referre. Et quom refert replicando totum, esse sensum compositum, Quom absolute uel solum subiectum, Diuisum. Sic & de superioribus posset dici. Sic & de illis. Mulier percussit, quae sanauit, Et Callias scribit, Et idem facit Plato:

ut sint in sensu composito falsae: diuiso autem uerae. Sic & illa: Aliquis homo est: Et tu es ille. In sensu diuiso utramque habet ueram. In sensu composito. Altera ut presupponitur est falsa.

Cap. XVII. B.



Dmodum acute. Sed quid de eiusmodi: Homo disputat qui ambulat. Vel homo disputat, & ille ambulat &c. Referunt naturam, cui illa predicata competunt, gratia suppositi. Et siquidem eiusdem, sensus compositus est. Si alterius, diuisus. Tamē uerba potius compositum pretendunt: Pe. Da secundam regulam: Be. Relatiua identitatis reciproca non possessiua, referunt antecedens distributum distributiue. Vt Omnis homo est amator sui, uel amat se: Sed distribuuntur singula singulis. Quia non omnis omnem amat. Sed hic se: & ille se: & sic de aliis. Similiter Omnis homo (aiunt) habens patrem colit illum. Stat distributiue Referendo singula singulis. Sed differt Quia hic antecedens est pater Et stat pro natura quae etiā refert. Quamuis ergo id patri competat ratione multorum, actuariorum suppositorum, & sic distributiue. tamen Oratio denotat naturam coli: Pe. Dic tertiam regulam: Be. Relatiua substantiae possessiua stant pro alio q̄ eorum antecedentia. Vt aliquis homo ambulat Et suus Equus dormit. Nam ly suus non stat pro homine, sed pro equo hominis. Quarta regula, Relatiua diuersitatis substantiae, semper stant pro alio. Vnde eorum contradictoriorum, unum est uerum semper, alterum falsum. Quinta regula. Relatiua identitatis accidentis stant pro simili uel aequali Vt Calias est rubeus Et talis est Cato. Vel Calias est magnus uel bicubitus, & tantus est Cato. Similiter Quanquam sunt aequi Platoni. Et tot boues Caliae. Sexta regula. Relatiua diuersitatis accidentis stant pro dissimili uel inaequali. Vt Callias est probus. Et alterius modi est Cato. Sic bicubitus, & alterius quantitatis est ipse: Pe. Cuperem nosse an relatiua seruent eandem suppositionem, quam antecedentia. Hoc est. Si antecedentia stat determinate uel confuse utrum sic & relatiua.

Cap. XVIII. B.



Ccipe haec documenta. Primum est. Relatiua identitatis substantiae si referant cathegorice, supponunt sicut & antecedentia. Vt Omnis homo qui ambulat mouetur. Relatiuum stat distributiue. Et dicendo. Omnis homo est animal quod est rationale. Stat confuse naturaliter: Pe. Quo pacto distribui uel confundi possint relatiuum, cum nil ex se significet. Relatiua enim eiusmodi sunt termini sincathegorici. Neque igitur supponunt pro significato formali. Neque respectu illius

[illegible] non habeant. Et [illegible] significato materiali [illegible] [illegible] terminis per se significatiuis. R. Hic [illegible] moderni [illegible] dicentes ut supponere possint. Alii ut non possint [illegible] quo sunt termini [illegible] per se significatiui. Sed suppositio non solum [illegible] est significati [illegible] termini [illegible] significati positio: sed est etiam uarii modi consignificandi: uel uarii modi significationem prebentis positio. Et hoc modo et sincathegoremata supponere possunt [illegible] modo consignificant: uel uarium prebent modum significandi. Vt Omnis [illegible] quando ponuntur ex parte subiecti & ex parte predicati. Et [illegible] quando est prepositio & quando est aduerbium. Et aduerbium consignificat du pliciter. Et nos priorem consignificationem sic (quum) Posteriorem uero (quem) ex [illegible] Prepositionem autem [illegible] Relatiua tamen ad terminos per se signi [illegible] R. Referendo enim ea que per se significant: significare uidentur. [illegible] hic [illegible] pro antecedente uel pro alio ponere & discrete determinate aut confuse stare. & cathegorice uel hypotetice referre. Dilatanda est igitur diffinitio suppositionis. Sic igitur dicendo. Aliquis homo legit qui disputat. Stat determinate. Et dicendo. Homo legit qui disputat. Stat confuse naturaliter. Et dicendo. Calias legit qui disputat. Discrete. P. In ista Omnis homo est animal quod est rationale [illegible] stat determinate ut aliqui dicunt. Et ita illam asserunt esse falsam. Alii uero [illegible] stet confuse sicut antecedens: & propositio est uera. R. Vterque sensus ex illa colligi posset. Sed posterior est rationabilior. Sic. Omnis homo est animal. Animalque rationale. Quasi specificando quale animal sit. Sicut enim uniuersale possumus demonstrare [illegible] Vnde hic possent esse sensus compositus. Qui uerus si rationale ponatur specifice [illegible] diuisus qui falsus ut sic sensus animal dictum de omni homine esse aliquod animal [illegible] quod rationale. Secundum documentum. R. elatiua reciproca tam possessiua quam non possessiua: supponunt eodem modo quo & eorum antecedentia. Vt Omnis homo amat se. Ly se distribuit. P. Ponatur antecedens loco [illegible] uidelicet [illegible] hominem [illegible] manifeste falsa. R. Non distribuit absolute sed cum respectu [illegible] ad singulos. Vt sit sensus. Plato amat se. Platonem [illegible] Et Calias se Caliam. Et ita [illegible] uniuersalia affirmatiua: cuius predicatum stat distributiue. Contra regulam superius datam. [illegible] enim in hac materia exceptionem. Similiter Omnis homo colit [illegible] suum. Ly suum distribuit singulis. Ly [illegible] stat confuse naturaliter. Et [illegible] parte predicati uniuersalis affirmatiue potest stare distributiue non totum predicatum. P. Dicendo. Plato diligit filium suum. Stat discrete. Et aliquis [illegible] se Determinate. Et homo [illegible] se Confuse naturaliter. R. [illegible] P. [illegible] documentum.

Cap. XIX. P.

Tertium [illegible] documentum. Relatiua [illegible] substantie si referant hypo

potetice supponūt sicut & con[illegible]. Vt Calias currit. Et ille mouetur. Aliquis homo disputat. Et tu es ille. Per singularitas & determinationis uidetur stare relatiuum in utroque exemplo: Be. Determinatius. Quia experimit hominem disputantem esse to quasi demonstratiue. Et in alia [illegible] per ly ille Calias demonstratur. Et si dicam. Aliquod animal currit. Et homo est illud: Dico non solum aliquod animal currere [illegible]. sed etiam ostendo illud esse hominem. Illa enim pronomina referunt & aliquo modo demonstrant. Similiter si dicatur Aliquod animal currit. Et homo non est illud. refero animal currens. & ostendo illud non esse hominem. sed [illegible] aliud ab homine. Vt sit sensus. Hoc animal (nō homo) est currens. Vel hoc animal (non homo) est currens: P. Dicendo animal currit. Et tu es illud. Vel & homo est illud. quomodo refert: Be. Animal stat confuse naturaliter. ut sæpius declarauimus. Relatiuum uero denotat animal currēs esse te uel hominem indirecte. Vel te aut hominem esse animal currens predicatione directa. Cum enim dico Animal currit. Et illud est homo. Est predicatio indirecta. Cum uero. Et homo ē illud. Directa. Quare relatiuum illud refert naturam de qua cursus dicitur & demonstrat eam. Non enim solum indiuidua demonstrantur. ut plerique [illegible]: Pe. An hæc sit uera Aliquis homo est. Et omnis homo est ille: Be. Minime: Sicuti neque hæc. Aliquis homo est Rex. Et omnis homo est ille: Denotat [illegible] omnis homo sit aliquis homo qui sit uel qui sit Rex. Ac si diceremus. Omnis homo est unus homo signatus & determinatus quamuis indeterminate: P. Si diceremus Aliquis homo est. Et quilibet homo est ille. i. aliquis homo existens. Ponendo antecedens loco relatiui. Vera esset. Saltem distribuendo pro presentibus: B. Ponendo antecedens loco relatiui [illegible] sensus. Et ipsum relatiuum determinate stat antecedente suo. Quia pro singulis [illegible] Et ipsum positum ibi confunderetur. Quare ubi eo modo supposito uariatur sensus [illegible], non est ponendum antecedens loco relatiui. Falsa est igitur illa oratio: Sed in exemplo altero id magis constat dicendo. Aliquis homo est Rex. Et quilibet homo est ille. Nam siue referat in ordine ad totam compositionem. siue ad solum subiectum semper est falsa: P. Puto neque hanc esse ueram. Aliquis homo est. Et nullus homo est ille. Sed non [illegible]: Quia duæ contrariæ possunt esse simul falsæ: B. Accepisti ut oportet: P. Accipio & id predicatum uniuersalis negatiuæ hic stare determinate: Be. Dicendo. Nullus lapis est Plato. Stabit [illegible] confuse distributiue: P. Si dicatur. Omnis homo est animal. Et ille idem est risibilis. Refert ne distributiue: Be. Videtur distribuere expressius unumquemque hominem commemorando & quasi singulos demonstrando. Sed si staret determinate falsa esset: Pe. Si dixero Omnis homo est animal. Et illud est rationale. Est [illegible]: Be. Si referat determinate. hoc est pro aliquo animali quod sit omnis homo falsa est. Si stet pro aliquo animali. non referendo totam compositionem. Vt sit sensus. Omnis homo est animal. Et aliquod animal est rationale. Vera est. Si autem referat ipsum animal cum compositione. sic & illud uidelicet animal quod de omni homine dicitur esse rationale

adhuc erit uera. Animal.n. dicitur de omni homine, Et animal est rationale. Si etiam referat solum animal, manifeste uera erit. Et hii duo modi posteriores magis placent: P. Hiis duobus modis nō uidetur referre limitatiue. B. Immo refert: P. Limitatius cōfuso est determinatum, Ergo refert determinate, Et ita oratio falsa: B. Sicut terminus immediatus limitatius exprimit q̄ mediatus (ut hic ambulat) notius ē q̄ Plato. Vel homo ambulat. Ita hic Omnis homo est hoc animalis natura demonstrata, Vel Omnis homo est illud eadem demonstrata, est dicere limitatius, q̄ dicere est animal. P. Dicendo est hoc, uel illud, singulariter stat: Be. Falsum id, Stat enim pro quo demonstrat, hoc.i. animal. Vnde etiam natura hominis demonstrata, Vt hoc.i. homo, est animal facit propositionem indefinitam, non singularem: Pe. Non sunt uulgaria haec. Sed progredere.

Cap. XX. B.

Restat quartum documentum. Relatiua diuersitatis substantiae supponunt prout exigit situs uel signum, Et interdum supponunt eodem modo quo antecedens. Vt unus homo ambulat, Et alius disputat. Similiter, Omne animal sanum currit, Et omne aliud iacet. Omnis homo Christianus saluatur, Et omnis alius damnatur. Interdum supponunt aliter. Vt aliquis homo est risibilis, Et nullus alius est irrationalis, relatiuum supponit distributiue. Hic autem Omnis Christianus saluabitur, Et alius damnabitur, Relatiuum stat determinate, Nisi suppleatur, & alius, omnis uel & omnis alius. Quintum documentum, Relatiua quaecumque accidentis supponunt eodem modo secundum exigentiam sui signi uel situs. Vt aliquis homo ē rubeus Et talis est fidelis. Stant eodē modo. Similiter & hic, Omnis rubeus est coloratus, Et nullus talis est niger. Hic uero, Aliquis Cignus est albus: Et nullus aethyops est talis. Relatiuum stat distributiue. In hac autem Coruus ē niger, Et omnis aetyops est talis, Relatiuum stat confuse naturaliter. In ista tamen, Omnis Cignus est albus, Et talis est uxor, uel & talis non est Coruus uidetur relatiuum stare determinate. In hac item Aliquis Coruus est niger, Et alterius huiusmodi est Cignus, stat cōsimiliter, Quia denotatur alterius tantum his colore, siue alio colore sit coloratus Cignus. Dicendo autem, Et non huiusmodi est Cignus: Relatiuū stat confuse: Quia sonat ut nullo tali colore sit coloratus Cignus. Sic dicito de tantus sicut de talis suo modo. Vt Aliqua linea est bicubita, Et tanta est superficies. Omnis linea est tricubita, Et nullum corpus est tantū. Cetera proprio ingenio perspicies: P. Aiunt relatiua pro eodem significato semper stare pro quo & antecedentia, siue illud sit materiale siue personale aut nostro uocabulo formale: B. Sextum documentum eam ob rem accipito. Relatiua semper referunt & rememorant significata suorum antecedentium, siue illa sint formalia, siue materialia, siue per figuram, aut sine figura. Non tamen relatiua ipsa umquam stant materialiter. Vt si dicero, Animal est trissyllabū, Et illud ex litteris constat. Refert ly animal, Sed ipsum relatiuum non stat pro seipso. Sic.n. esset nomen absolutum, & nihil referret. Vnde ly,

illud non est relatiuum: P. Ait quidam: Homo est species. Et illud est nomen. Verum quia stat materialiter tam relatiuum q̃ antecens: Be. Cum hominem dico speciem aut animal genus. Predicata unio significatis formalibus. Non uocibus. Nã & in mẽte illa ita concipiuntur & in omni lingua. Ly quoq; animal nõ est genus. Neq; ly homo est nomẽ. Quãuis hæc dictio hõ sit nomen. Sic intelligẽdo ut superius declarauimus, quia tales intentiones competunt uocibus ut signa sunt non ut significata. Vnde uidetur differre ly homo. Et hæc dictio homo. Ly. n. demõstrat eam uocem ut significatũ quoddam siue ut rem quampiam. Hæc dictio denotat eandem ut signum. Vnde Ly homo est bissyllabum. Et hæc dictio homo est nomen. Similiter hoc homo uel illud aut illud rem demonstrat. Hoc uocabulum homo signum ipsum. Errat igitur qui in illa oratione hominem stare materialiter putat. Nam quem dicimus Homo ẽ species aut animal genus neq; pro significato materiali neq; pro signo illud dici intelligimus. Falsum quoq; est (ut diximus) relatiuum supponere materialiter. Et est expressa cõtradictio. Quia si refert non stat pro se uoce uel scripto. Et si stat materialiter stat pro se & non refert: P. Quot modis hiis relatiuis fit sensus compositus & diuisus.

Cap. XXI. B.

PRimo quotiens relatiuum potest referre solum antecedens absolute & ipsum in ordine ad predicatũ fit sensus uarius. Et primo modo est diuisus. Posteriori cõpositus. Vt omnis Equus currit. Et ille mouetur. Si referat & omnis æquus mouet diuisus est. Si & omnis homo currens mouetur. Cõpositus. Secundo. Quotiens relatiuum identitatis substantiæ stat pro eodem numero. Compositus est. Quotiens pro eodem specie uel genere. Diuisus. Vt lignum mortem intulit quod salutem attulit. Si stet pro eodem numero Falsa. Si pro eodem specie uel genere. Vera. Tertio modo. Quotiens relatiuum qui quæ quod refert prædicatum uniuersalis affirmatiuæ. Vt omnis homo est animal quod est rationale. Si namq; relatiuũ specificet ipsum animal quale sit facit sensum compositum. Si uero determinate stet sensum diuisum. P. Mihi uidetur q ex ui uerborum potius stet specificatiue. Sed procede: B. Quarto. Quotiens relatiuum ille illa illud refert prædicatum uniuersalis affirmatiuæ. Vt Omnis homo est animal: & illud est rationale. Si. n. stet determinate erit sensus diuisus & oratio falsa. Si referat naturam erit compositus: & oratio uera: P. Mihi uidetur ut hoc secũdo modo referat: Sed illi decipiuntur Quia sola singularia posse demonstrari crediderunt. Cuius oppositum iam declarasti: B. Quinto. Quotiens relatiuum qui quæ quod restringit antecedens & ampliat: Quando. n. ponitur iuxta ipsum restringit & sensum facit compositum. Quando post uerbum ampliat & facit diuisum. Vt Omnis homo qui est iustus est prudẽs. Facit sensum compositum: Non. n. dicit omnem hominem prudentem: sed omnem hominem iustum esse talem. Dicendo autem Omnis homo est iustus qui est prudens denotat omnem hominem esse iustum & omnem esse pruden

tem: P. Si ergo [illegible] differunt hii sensus: B. Sẽsus uarius est, quicquid sit de situ. Cõgruũ
est comodo situm obseruare. Fiatq; id etiam si ratio euidens non cogeret studii nostri
edicto: P. Est ne alius modus: B. Sexto, Q uotiens relatiuum qui, quæ, quod, resolui
tur in relatiuum ille, illa illud. Vt Aliquis homo currit qui mouetur. Aliquis homo
currit, & ille mouetur. Omnis homo est animal quod est rationale. Omnis homo est
animal & illud est rationale: Pe. Q uando est diuisus: Be. Q uando resoluitur in ille,
illa, illud, dicitur sensus diuisus: Alter autem compositus. Sed hæc de relatiuis: P. Dici
to aliquid de ampliationibus.

Cap. XXII. B.



Mpliatio est termini supponentis respectu sub eo contentorum, aut
respectu diuersorum temporum dilatatio. Exemplum primi, Homo
potest currere. Exemplum secundi, Aliquis homo erit, Et aliquis fuit.
Duæ sunt ergo species ampliationis, Vna quãdo terminus dilatatur
pro pluribus, sub se contentis. Vt dicendo, Aliquis homo currit, Su
biectum extenditur ad plura q̃ quando dico, Aliquis homo albus cur
rit: Altera quando extenditur ad plures differentias temporis: P. Videtur q; Amplia
tio & restrictio competat terminis quando solum supponunt personaliter, non autem
simpliciter, aut naturaliter: Be. Q uando predicatur intentio secunda sumpta ut mo
[illegible] de prima uel de secunda suppta, ut quid non potest fieri ampliatio aut restrictio,
quia predicatur incomunicabiliter. Q uando autem predicatur naturaliter, sic ut stet
pro natura. Et predicatum in sui ratione naturæ, tunc stat amplissime. Ex ui significatio
nis suæ. Vt dicendo, Homo est animal, ac etiam, omnis homo est animal: stat subiectũ
pro omnibus inferioribus etiam possibilibus. Q uando ergo terminus supponit natu
raliter, tunc ex sui natura stat ampliatiue. R estringitur autem per additionem alterius
termini: Vt si dicerem Omnis homo albus, uel homo albus ẽ animal: Et talis amplia
tio dicitur ex se. Aliæ quæ fiunt gratia alicuius adiũcti, dicuntur ampliationes p aliud,
ut diximus in regulis. Potest etiam terminus supponere pro natura respectu predicati
quod sibi competit ratione suppositi. Et potest stare ampliatiue & restrictiue. Vt homo
currit, & homo albus currit. Et tñ utraq; istarum est uera. Terminus supponens natu
raliter potest ampliari & restringi, ut iam diximus. Sed hoc fit ratione suppositorum, &
non naturæ. Idcirco dicitur q; ampliatio & restrictio sunt passiones seu proprietates ter
mini personaliter supponentis. Et aduerte ad uocabula nostra: Nõ. n. apud nos est idẽ
supponere naturaliter, & supponere simpliciter: Vt iam declarauimus: P. Ista uocabu
la ampliatio, extensio, dilatatio, restrictio & coarctatio, uidentur primæ intentionis: B.
Nonne alias diximus: Omne nomen secundæ intentionis, esse antea primæ intentio
nis & impositionis. R es. n. propriæ ampliantur, dilatantur, extenduntur, restringun
tur & coarctantur. Termini per similitudinem quandam. Est igitur ampliatio modus
intelligendi talem extensionem seu termini dilatationem. Pro pluribus suppositis, aut

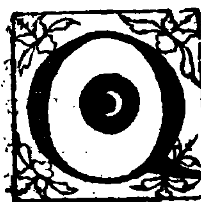
temporum differētiis: P. Accepi. Sed da regulas: B. Quotiēs termino comuni aliqd additur quo stet pro pluribus suppositis q̄ hiis quae sunt, totiens ampliari dicitur. Vt dicēdo, Sedens pōt currere. Et loquentem contingit tacere. P. Sensus est ut ille q sedeat nunc uel possit sedere, siue sit, siue non sit, possit currere. Similiter, ut illum quem contingit loqui, uel qui loquatur, illum contingat tacere. Et dicēdo Omnis homo potest esse albus, Subiectum stat, non solum pro omnibus qui nunc sunt, sed etiam pro suppositis possibilibus.

Cap. XXIII. B.



Accipe documenta primae regulae. Primum sit hoc. Respectu talium modorum s. pōt & cōtingit, Siue illi modi sumant nominalr, Siue pticipialr, Siue uerbaliter, Siue aduerbialiter. Vt Oīs hō possibiliter, uel cōtingenter mouetur. Aliquem hominē est possibile esse album. Aliquem hominem contingens est esse album. Aliquis homo potest eē albus. Semper subiecta stant ampliatiue. i. non solum pro suppositis quae sint, sed quae contingat esse, uel quae possint esse, & non sint. Secundum documentum. Respectu terminorum significantium aptitudinem, siue actiue, siue passiue, termini ampliantur pro eo supposito quod est, uel aptum est esse. Vt omnis res est amabilis: Omnis ignis est calefactiuus. Omnis studiosus laudandus, uel laudabilis. Tertium documentum. Respectu uerborum, uel participiorum quae possunt uerificari tam de illis quae sunt, tam de illis quae fieri, uel cognosci possunt, aut imaginatione apprehendi. Termini ampliantur ad supposita quae sunt, uel quae esse, aut cognosci, aut percipi possunt. Vt aliquam rosam cognosco, omnem florem amo. Quartum documētū. Respectu horum, uidelicet incipit, & desinit, termini ampliantur pro suppositis quae sunt, uel incipient, aut desinant. Vt Sacerdos desinit esse Laycus: Et Cardinalis incipit esse Papa. Quintum documentum. Respectu harum dictionum prius, & posterius, dilatantur supposita, ut aliquis actus uoluntatis est posterior aliquo actu intellectus. Et omnis homo est prior, & nobilior quouis boue. Tam homo q̄ bos ampliantur pro suppositis etiam possibilibus. Sextum documentum. Quotiens predicatum est de essentia subiecti, totiens ampliatur subiectum, etiam pro illis quae fuerunt, & erunt, & possunt esse: quamuis non sint. Vt Rosa est flos, lilium est substantia. Sed haec ampliatio non est per aliud, sed ex se ut iam diximus. Caetera innato iudicio perspicies: P. Da alteram regulam.

Cap. XXIIII. B.



Quotiens terminus extenditur ad omnes, uel plures temporis differētias totiēs respectu temporis dilatari dicitur. Exemplum primi. Omnis homo est aīal necessario, Vel aliquis bos est semper mugilis. Si. n. necessario uel semper, ergo p quolibet tempore. Exemplum secundi: Aliqs

homo erit. P. Illa exempla priora propter utramq; ampliationem & respectu suppositorum & differentiarum temporis. Igitur illa duo incomba coincidunt. B. Coincidunt inquam materialiter, sed non formaliter. Cadunt .n. duae ampliationes super eundem terminu͂. Sed alia, & alia ratione. Sicut idem est pater & filius. P. Da & huius secundae regulae documenta. B. Omnis terminus respectu participii & uerbi preteriti temporis quodcumq; preteriti sit illud stat pro illo quod est uel fuit. Vt aliquis homo fuit albus. Ampliatur ibi subiectum non pro alio homine, sed pro duplici tempore absq; delectu presenti uel preterito. P. Aliquis homo fuit albus, potest stare pro illo qui nu͂c est albus & fuit heri. Vel pro eodem qui nunc non sit amplius albus fuit tamen heri albus. B. Non mutato supposito dilatatur tempus. Et qui tamen nunc est, necesse non ita fuerit ut iam non sit uel etiam est & fuit. Quare si ita dixeris. Aliquis homo qui est fuit. Stabit pro illo qui est & fuit. Si uero sic Aliquis homo qui non est fuit, uel Caesar ille fuit. Stat pro illo qui solum fuit. P. Quom participium presentis & preteriti imperfecti sit idem nobis apud latinos, quid dicemus. B. Ratione eius non fit ampliatio nunc. Si .n. dixero est legens presentis temporis est. Sic erat legens preteriti imperfecti. Sed scito q dicendo Aliquis homo fuit albus. Potest ampliari suppositum respectu eiusdem temporis. Nam erit sensus. Homo qui nunc est, uel qui iam fuit fuit albus. Sed talis ampliatio pertinet potius ad priorem modum. Si etiam dixeris. Aliquis homo legens currit. Pot ampliari uel pro homine qui nunc legit. Vel pro homine qui legebat & non legit. Et dilatatur suppositum. Potest etiam stare pro eodem homine respectu diuersorum temporum. Qui uidelicet uel legat nunc uel legebat iam. Vel homo erat legens. Potest stare pro illo qui est uel erat solum. Vt patet. Secundum documentum. Omnis terminus supponens respectu uerbi futuri temporis, aut participii talis amplia͂ pro illo quod est uel erit. Vt aliquis homo curret. Pot stare p illo q est & curret. Vel pro illo qui non est sed erit & curret. Vel potest stare pro illo eodem qui nunc quidem currit & curret. Vel solum quia curret & non currit. Omnis ampliatur aut iam currit aut nondum currit. Sed quandoq; curret. Et hoc secundo modo propria ampliatio fit respectu temporis. In priori modo est ampliatio suppositorum. Nam dicendo Petrus amabit. Et sensus. Is qui amat in amore perseuerabit. Vel qui nunc non amat amabit. P. Aliquis homo nascetur, nequit accipi p illo qui est. Nisi quis denuo nasci possit. B. Et tamen supposito, ut nullus natus nasci ultra possit, no͂ ampliatur ibi sed restringitur suppositum. Documenta dantur pro rudioribus. Te eius tui docebit ingenii. Sic etiam aliquis homo iam obiit uel mortuus est, nequit accipi pro illo qui est. Omnis p[...] regula patitur (ut aiunt) exceptionem. P. Diceret quispiam illam semper stare ampliatiue, & diffusiue, quis ueritas orationis solum dependeat ab altera parte. B. Sicut tunc solum ampliatur quando pot uerificari pro illo qui est uel erit uel pro illo qui est uel fuit, ita tunc non dilatatur quando non potest stare pro futuro aut preterito solum. Et ita illae non dicentur ampliatiuae. Videlicet. Aliquis homo nascetur. Et aliquis homo obiit, seu mortuus est. Quia quod no͂ potest competere unq͂ Presenti frustra pro illo dilatatur. Si tame͂ distinguas. Oratio ne est falsa. Sed nunq͂ uerificari poterit de homine qui est. Nisi dum

nascetur quis diceremus hic nascetur. Et tunc aliquis homo nascetur, pot amplius uel pro illo qui nascitur uel precise pro illo qui nascetur aliquando. Similiter Aliquis homo est mortuus. Ampliatur pro illo qui nunc moritur uel qui diu iam obiit. Vel ampliatur pro eodem respectu diuersorum temporum. Sic Iste nascetur. Vel quia nascitur & nascetur. Vel quia non nascit sed solum nascet. Similiter Ille mortuus est. Vel quia nunc moritur: Vel quia diu iam mortuus est. Dici etiam posset q dicendo Aliquis est mortuus Nõ est sensus: Vt aliquis qui sit uel fuit solum sit mortuus. Sed aliquis qui fuit & non est, est mortuus. Similiter Aliquis homo qui erit & non est nascetur: Pe. Ad quid haec: B. Vt intelligamus quid quot ue nobis oratio repraesentare potest. Tertium documẽtum. Quotiens terminus supponit respectu cuiuslibet temporis dicitur ampliari. Vt Ois homo semper est animal. Vel necessario est substantia. Aut pse est corpus: Pe. Posset ne ne tertia regula tradi in qua terminus utroq modo amplietur. Be. Posset utiq. Sed si primo amplietur supposita deinde tempora est primi modi. Si primo tempora est secundi modi. Vel dicito ut iam diximus q coincidunt materialiter nõ formaliter. Pe. Hoc modo etiam termini singulares ampliari possent: Be. Dicendo Plato fuit in Vrbe. Põt importare Platone qui fuit iam in urbe neq est in urbe neq omnino est tamen in urbe fuisse. Vel qui sit in urbe nihilominus in urbe fuisse. Pe. Nonne Plato diu desiit esse: B. Verum id sed oratio id non designat. Non. n. sequitur Fuit in urbe, Ergo nõ est in urbe. Aut Ergo nõ est. Neq sequitur Fuit in urbe: Ergo ẽ in urbe. Aut Ergo est absolute. Sed sequitur sic. Plato fuit in urbe. Ergo adhuc est in urbe uel fuit in urbe solum & non est amplius. Necesse est. n. Vt qui fuit in urbe q uel adhuc sit in ea uel precise fuit & non est in ea.

Cap. XXV. B.

Perplexa sophismata haec in materia fieri solẽt: B. Ex primae regulae documento primo talia formantur. Omne album Similiter & album absolute potest esse nigrum. Intelligendo pro eo quod potest esse album. Omne. n. quod potest esse album. Potest esse & nigrum: Nigrum inq quod est uel quod esse potest. Similiter Sacerdos põt esse uere Laycus. Vt Canonistis uictoria haec tribuatur. Vtrumq extremorum Et Sacerdos & Laycus hoc documento ampliatur. Sed & hae quoq uerae. Ridens potest esse homo. Etiam si nullus homo sit. Calidissimum potest esse calidius Et uilissimum uilius. Eodem modo Sedentem possibile est ambulare. Et tacentem loqui. Haec uero falsa. Omne currens potest esse homo etiam stante ueritate huius. Ois homo currit. Et omne currẽs est homo. Si illa omne currens potest esse homo accipiatur ampliatiue falsa est ut alias diximus. Si uero non amplietur pro eo quod est uel potest esse currens sed stet solum pro omni nunc currente potest esse uera. Non. n. ampliant ex natura sui sed habent duplicem sensum. Qui non cognoscitur ex ui prolationis nisi fiat pactum. Sic est & de his Album uel omne album potest ẽe nigrũ. Homo

fuit homo erit. Loquimur igitur de ampliatiuis hoc est de illis quae possunt ita terminum ampliare. Haec tamen Omnis homo est animal uidetur ex sui natura ampliare etiam pro possibilibus. Et haec Omnis homo mouetur restringere pro praesentibus. Similiter Homo mouetur. Et homo albus mouetur haec restringit istam pro albo tantum. Sed iste de possibile & apto esse possunt tunc accipi. B. Si quid quod non est impossibile fieri possit tale. Et si quid non sit necessarium ea cadere possit. Sicut Te non fuisse Romae. Verum est immo sunt quod fiet impossibile mihi ut Romam accesseris. Et tamen fiet necessarium quod nunc est falsum. Et sic ambae illae sunt uerae. Quia illud impossibile quod non est sed erit impossibile potest esse & est uerum. Et aliquid necessarium quod fieri potest necessarium nunc est falsum. P. Quidam arguunt. Quicquid potest esse uerum est possibile. Sed impossibile potest esse uerum. Ergo impossibile est possibile. Conclusio falsa. Ergo altera praemissarum. Nō prima, ergo secunda. B. Ex praemissis ampliatiue sumptis non sequitur conclusio restrictiue sumpta, sicut neque ex minus amplo, minus amplum, cōclusio debet poni sic. Ergo impossibile potest esse possibile. Sophisma igitur est uerū. Quia si aliquid nunc uerum & possibile possit fieri falsum & impossibile, certum est quod pro nunc est uerum & possibile. Ut te non fuisse Romae pro eo quod est uerum. Te accedente Romam fit falsum et impossibile. Eo modo quo dicimus. Hoc solo priuatur Deus non posse infecta facere quaecumque sunt facta. Verum si accidat impossibile potest esse uerum Subiectum non acciperetur ampliatiue pro eo quod est impossibile uel potest esse sed solum pro eo quod nunc est impossibile. Oratio falsa esset. Et impossibile esset possibile. Haec quoque ampliando concedenda: Senex potest esse puer. Et meretrix potest esse uirgo. Et peccatum potest esse meritum. Et damnatus potest esse electus & beatus. Et genitum potest generari. Sine ampliatione sunt negandae. Pe. Miror quod tam leuissimum sophisma ille non intellexerit. Sed affer et alia.

Cap. XXVI. B.

Ex secundo documento sequuntur haec. Res laudabilis est digna uituperio. Genitum est generabile quia aptum generari est generabile. Et factum factibile. Et corruptum corruptibile. Et optatum ac desideratum optabile ac desiderabile. Et habitum est acquisibile. Ampliando pro eo quod est uel natum est esse uerae sunt. Ex tertio documento sequuntur haec: Intelligo montem aureum. Imaginor tragelaphum. Cognosco non ens. Intelligo non intelligibile. Et pariter sic. Vt non ens sit uel tractum a me intelligi sicut erit a me cognitum. Et hoc intellectione priuatiua uel negatiua non autem positiua siue affirmatiua. Cognitione namque positiua sola entia intelligimus. Ex quarto documento sequuntur haec. Existens incipit esse. Deus incipit esse. Homo inquit qui erat tunc homo sed incipit esse antea non erat. Vel qui tunc non erat sed tamen futurus erat. Fit ampliando praedicatum. Tunc incipit esse non quod praedicat. Non ens uel non existens desinit esse. Quia res non existens uel existere desinens desinit esse. Ex primo documento secundae

regulæ hæc sequuntur Virgo fuit grauida. Et meretrix meretrix Quia hæc mulier & hæc grauida: nūc, q est uel fuit olim uirgo fuit heri meretrix & grauida. Puer fuit senex. Demonstrato. n. homine sexagenario uerum ē dicere, hic qui est uel fuit olim puer fuit senex heri. Album fuit sine albedine, & fuit nigrum ostēso aliquo nigro quod alias fuit album. Pater fuit sine liberis. Viuum est mortuum. Virgo ē corrupta. Aliquis hō fuit eternaliter, quia hic Deo ostenso qui ē uel fuit hō fuit semper. Ex secundo documento Secūdæ regulæ inferuntur hæc. Senex erit puer ostenso puero trium annorum Qui est uel erit senex erit cras puer. Meretrix erit uirgo. Decollatus diu uiuet, comedet, & cātabit. Genitum generabitur, Et natum nascetur. Et genitum est generandum eodem modo. Quæcunq; tamen non possunt uerificari nisi pro una differentia temporis nō uidentur posse proprie ampliari nisi eo modo quo iam declarauimus: P. Quo pacto hic fit sensus compositus, & diuisus.

Cap. XXVII. B.

Quū illi modi pōt & contingit ampliant dici sensus diuisus, Qui nō ampliant sensus compositus. Vnde hæc, Possibile est hominem esse album nō ampliat. Est. n. sensus Hæc propositio ē possibilis. Homo est albus. Secundo modo fit sensus compositus & diuisus cū modo necessitatis. Vt creās est necessario Deus. Si. n. sit sensus ut illa propositio sit necessaria. Creans est Deus. Falsa est. Et facit sensum cōpositū. Si uero ut de creante dicatur Deus necessario Vera. Et facit sensum diuisum. Oē creans est Deus; & nil aliud ab illo potest esse creans. Sic dicatur de hac. Ridens necesse est eē hominem, Et mugiēs bouem. Tertio uidetur cōpositum sensum in illis esse. Puer fuit senex. Et senex erit Puer, Si stent in eo sensu quē uocabula pretendunt. Vt uidelicet ille qui est puer fuerit senex. Diuisus, Si subiecta stent pro disiuncto. Vt puer (hoc est ille qui olim fuit puer) fuit senex. Et senex hoc est ille qui olim erit senex erit puer. Si enim amplient Veræ sunt; Et faciunt sensum cōpositum. Si stent in alio sensu Falsæ: P. In illis quoq; & plerisq; eiusmodi posset esse deceptio & uarietas ex comutatione extremorum. Quando uidelicet subiectum intelligeret predicari, Et predicatum subiici Vt est apud Oratores Senex erit puer hoc est Puer erit senex. Sicut & ibi Et Deus erat uerbū Hoc est uerbū erat Deus. Dialectici tamen nō sic accipiunt Sed sic Senex futurus erit Puer uel iuuenis. Et puer preteritus nō presens fuit senex: Vt sic dicat. Puer fuit senex Hoc est ille qui fuit olim puer fuit uel nuper senex: B. Possemus hūc locum nouo modo declarare. Omne. n. concretum potest sumi bifariam, Videlicet pro fundamēto formæ, Vel pro ipsa forma. Puer autem est nomē concretum. Designat. n. ætatem talem, Et hominē concernit Aut ecōtra: De quo dum de terminis ageretur aliquid diximus. Capiendo itaq; Puerum pro fundamento. i. pro ipso homine. Puer fuit senex. Hoc est Hic homo ostēso aliquo sene fuit senex plures anni sunt. Qui tamen etiam fuit Puer. Et licet nunc non sit actu puer. Apprehendit tamen mēte & cogitatione ut talis. Sicut

Socrates

[illegible] senex differentia [illegible] Puer fuit senex. P. Quid [illegible] ampliari dicitur quia uerbum preteritum includit presens. Omne enim quod fuit. Verum erat dicere quod est. Et omne quod erit. Aliquando dicere est. Et ita etiam futurum includit presens. B. Ratio illa nil prorsus in proposito iuuat. Ampliatio enim non fit pro isto presenti quod fuit aut erit. Quia tunc non esset ampliatio pro pluribus differentiis temporis. Sed pro eodem. Illud namque quod erat uel fuit presens est uere preteritum. Et quod erit presens est uere futurum. Sed ampliat pro nunc & Preterito. Pro nunc & Futuro. Ratio ergo uidetur esse haec (si ulla sit) Quia potest ille qui dicitur fuisse & esse simpliciter & actu & etiam non esse actu: sed solum fuisse. Sic & ille qui dicitur fore intelligitur. Aut simpliciter fore (quia non est) Vel intelligitur esse & fore. Aut ergo ita dicendum est. Aut [illegible] secundum ultimam uiam. Quod senex in apprehensione mentali presens. Et re ipsa futurus senex. & nondum senex existens est puer. Similiter & puer nunc secundum considerationem. Secundum rem autem [illegible] fuit senex. P. Qualiter conuertuntur. Id enim [illegible].

Cap. XXVIII. B.

Quum utraque ex parte ampliantur non uidetur conuersionis difficultas. Sic [illegible] Album potest esse nigrum. Sic conuertam. Nigrum potest esse album. Conuersio bona. P. Vinum potest esse acetum. Vera. Acetum potest esse uinum. Falsa. B. Immo uera. Quia aqua quae potest esse acetum potest esse uinum. Nam & si ex aceto immediate non possit fieri uinum. Potest [illegible] ipsum resoluendo in materiam communem in utrumque Fieri. P. Illas [illegible] difficile quae ampliant respectu temporis. B. Sic tamen eas conuertere poteris. Puer fuit senex. Qui fuit senex est uel fuit Puer. P. Senex in predicato stabat pro illo solum qui fuit senex. Puer in subiecto pro illo qui est uel fuit puer. In futuro uero dicendo. Senex erit puer. Predicatum stat pro illo solum qui fuit puer. Senex seu subiectum stabit pro illo qui est uel erit senex. B. Recte cogitas. P. Quom subiectum [illegible] pro eo quod est uel fuit. B. Si [illegible]. Quom dicimus. Homo fuit albus. Vel album fuit nigrum. In prima [illegible] non ampliatur [illegible]. Quom natura semper sit eadem. Ampliatur tamen in eo quod est causa fuisse talem. Si enim homo fuit albus. Et non nisi gratia [illegible] hominum. Ergo aliquis homo est uel fuit albus. Si enim aliquis homo fuit albus. & non est. Homo fuit albus. Et si quis homo est albus. Et etiam [illegible] Homo fuit albus. Ampliatio igitur manifestius fit in aliis quam in oratione indefinita. In altera uero. Videlicet. Album fuit nigrum. [illegible] album. Vel illa dictio album potest accipi pro denominato uel pro significato. Priori modo potest uerificari gratia diuersorum denominatorum. Vel gratia eiusdem successiue. Posteriori modo est falsa. Pro nullo enim albo sumpto formali [illegible] potest uerificari. Si ergo conuertatur. Quod fuit nigrum pro denominato. Est uel fuit album. Supple pro denominato. P. Ita ego conuertam has. Senex erit puer.

Decollatus nascetur. Quod erit puer. Est uel erit senex. Quod nascetur uel quod est oriundum. Est uel erit decollatum. B. Haec aūt. Creans necessario est Deus. Et illa. Ridens oportet sit homo. Non conuertantur sic (ut quidam facit) Illud quod necessario est Deus. Est uel potest esse creans. Sic de altera secundum ipsum esset dicendum. Sed sic tu cōuerte. Deus est necessario id quod est creans. Vel omne creās. Vel sic. Deus est necessario id quod creat. creauit aut creabit: P. Conuertens illius non exprimebat conceptum prioris. Recte igitur ipsum reprehendisti. Sed uideo cōsequentiam illam. Adā est mortuus. Ergo Adam est. Quis. n. ignorat illā non ualere. Quom Adam importet illum hominem notum. qui iam non sit. Et mortuum nō ampliat pro presenti. Presertim terminum singularem. De hoc tamen alias pleraq; disseruisti: Be. Neq; illa consequentia ualet de tertio adiacente. Neq; de secundo. Neq; cum predicato participio ampliatiuo. Neq; cū alio. Ideo nō sequitur. Adam fuit. Igitur est. Neq;. Adam fuit albus. Ergo Adam est. Immo a termino stante disiūctiue. ad alteram partem nunq̄ tenet cōsequentia. Sed bene ecōtra. Vnde si hic subiectum stet ampliatiue. Adam est mortuus. Non sequitur. Igitur. Adam non est. Et hoc est maioris admirationis: Pe. Adquid ergo hoc p notabili corrolario ille amicus attulit. B. Viderit ipse. Sic & de futuro. Quom dicit. Antichristus est futurus. Ergo est. Non sequit. Nam etiam dicendo Erit. Ergo &. Non sequit. Neq; credo illam esse ueram de ui sermonis. Quod futurum est. Quāuis. n. teneatur nominaliter. i. quamuis substantiuetur non tamē potest abstrahi. Nisi mutet significatum a tempore. Si autem mutet uel significatum uel etiam modum significandi non est idem uocabulum. Quare si Mātuanus ille aliquas harum negasset ampliari nō uniuersaliter omnes nil incōgrui fecisset. Dicere. n. Plato erit albus. Vel homo curret. Aut ambitur. Pōt accipi ampliatiue. Similiter. Est futurus bonus. Sed dicere absolute. Est futurus. Vel nascetur. Non uidetur ampliari. Nisi acciperemus prout diximus. P. Sed iam de Restrictionibus disserendum.

Cap. XXXIX. B.



Icut Ampliatio est dilatatio respectu contentorum uel diuersorum temporum: Ita restrictio est coartatio & limitatio. Vel quo ad contenta. Vel quo ad tempora termini supponentis: P. Quidam dicit. quam ampliationi correspondet distractio. Et termino ampliatiuo terminus distractiuus: B. Sicut augmentationi non correspondet corruptio. sed diminutio. Sic Ampliationi non correspondet distractio. sed restrictio. Sint tibi hae regulae. Prima. Quotiens termino communiori additur minus communis totiens communior limitatur ad standum pro minus communi ad supposita eius. Vt Animal homo est risibile. Homo Plato est Atheniensis. Omne animal homo est rationale. Secunda regula. Quotiens differētia aduenit generi limitat illud ad speciem uel eius supposita. Vt animal rationale est disciplinabile. Omne aial rōnale est risile. Tertia regula. Quotiens Accidēs p accidēs separabile a subiecto additur subiecto coartat eū uel

ad naturã ut talis/ Vel ad supposita/ut talia sunt. Vt homo pater/ Vel homo Sacerdos/ Aut homo albus currit. Et aliquis/uel omnis homo albus placet. Risilcant nõ restrin git hominem/ neq; nigrum/ Coruum/nisi reperiretur coruus albus prout olim in ædi bus magni Laurentii Medices uidimus. Hæ omnes regulæ continentur in una regula comuni. Omne nomen additum nomini immediate/non diminuens/aut distrahens/ neq; nugationem faciens/ limitat ad se/uel supposita suo: Pe. Homo mortuus/uel ho mo irrationalis/non limitat/sed destruit homo aĩal repetitũ inutiliter/ Et ita nugationẽ causat/ Q uare non coartat. Q uom tamen dico Homo albus disputat/ Videtur alter ulterum coartare? Nam non quoduis album indifferenter. Sed homo albus disputat. Be. Q uamuis ita sit/proprie tamen substantiuum coartatur/ quia ipsum specificatur P. Ad reliqua.

Cap. XXX. B.

QVarta regula/ Q uotiẽs relatiuum qui/quæ/quod additum termino comuni facit sensum compositum/ totiens ille terminus artatur pro na tura termini sequentis tale relatiuum/uel pro suppositis/aut supposito talis termini sequẽtis. Vt animal quod ẽ rationale/ Vel animal quod est homo/ridet. Omnis homo qui est iustus/est prudens. Vel omnis homo qui est albus/currit. Et aliquis bos qui est rubeus/cornupetit. P. De tali relatiuo implicante superius habui. Neq; differentia est/ex ui sermonis/ Si an te aut post uerbum ponatur. Sed sensus eius semper est ex se duplex. Be. Recte meml nisti. Sed accipe quæ sequuntur. Q uinta regula/ Q uotiens terminus antecedit/uel se quitur uerbum presentis temporis/ totiens uidetur limitari ad tempus presens/ uel ad supposita presentis temporis. Vt homo est albus. Et oĩs/aut aliquis hõ ambulat. P. Si dixero/ Aliquis homo ẽ amaturus/ Et aliquis est honoratus/ in his subiecta ampliat. B. Adde ea de re illi regulæ hanc particulam/ Nisi sit terminus ampliatiuus ex parte pre dicati/ Vel etiam uerbum ampliatiuũ. Vt aliquis homo potest currere/ Et opinor mon tem aureum/seu imaginor. Q uom etiam est predicatio per se. Vt homo est per se ani mal/& risilis. Sexta regula/ Q uotiens terminus sequitur uerbum preteriti temporis: totiens limitatur ad preteritum. Q uotiens uero sequitur uerbum futuri temporis/ad futurum. Vt aliquod album fuit nigrum. Aliquis homo erit albus. Septima regula: Q uotiens subiectum est comunis/uel omnis generis: totiens/uel signũ/uel relatiuũ/ uel adiectiuum/additũ/uel predicatum/põt ipsum restringere/ad mares/uel/fœmellas uel aliquid tale. Vt quilibet/seu unusquisq; homo. Aduena qui respicit placet. Fœlix/ ille/illa/illud/cuius uota complentur. Aduena pulcha te saluere iubet. Virgo est electus P. Gramatici in aliquibus horum aliter sentiunt. Vt superius ostendisti/ Sed iam noui B. Octaua regula/ Dictio ex parte predicati posita nequit terminũ ex parte subiecti posi tũ coartare: Nisi id fiat rne generis masculini/uel fœminini. Vnde dicendo/ Omnis ho mo est albus/non accipitur hõ pro albis hominibus/ Vt sit sensus/ Oĩs hõ albus/est al

bus. Sed absolute Omnis hō est albus. Tamen anser est foeta Coarcat ad foeminas
P. An album terminus pōt dici ampliatus & restrictus. Be. Potest quidem Vt hic Ali
quod album fuit nigrum. Ly album stat pro illo quod est uel fuit. Et sic ampliatur. Et
uero q non stat pro futuro restringitur. Non igitur bene dixit ille qui terminum stan
tem sic disiunctiue pro duabus differētiis temporis restringi opinatur. Stantem autem
pro omnibus temporibus ampliari. Vt hic Album est necessario coloratum. Nā utro
biq ampliatur. Tamen ampliatio minor potest dici restrictio respectu maioris. Sed
nō si sit restrictio simpliciter P. Si dixero Rex uel Dux. aut Comes adest pro foribus
uel ante domum. Similiter Magister legit. Aut nihil est in Arca Restringantur. Capi
tur enim Rex ibi pro Rege patriae. Et Magister pro eo qui nobis notior Vel proprie
est Magister. Et in Arca nihil est nō absolute (quom uacuum esse sit impossibile) sed
nihil comestibilium uel utilium. uel rerum solidarum. Sed per quam regulam ea re
strictio fiat ignoro: B. Vsu quodam hominum ita restringuntur non ui uocabulorū.
Sic enim solemus loqui. Et uidetur restrictio illa fieri per anthonomasiam Sicut dici
mus Philosophus docet: Apostolus predicat. Propheta dicit: P. Quando dico Beni
gnus largitur munera hominibus. Siue pius Pontifex pascit homines. Videtur su
catura humana pro aliis ab illo qui largitur & qui pascit. Transire namq uidetur ta
ctus in alios ab illo Et ita erit aliqualis restrictio: B. Nemo sibi munera largiri intel
ligitur Seipsum tamen ut pasceatur intelligi posset. Sed usitatius pro alio accipitur. Et
sic restringitur ille terminus homines: P. Quidam hanc consequentiam negant. Pl
ato se ipsum pascit Et Plato est homo. Igitur hominem pascit. Be. Sed certe si Plato se
ipsum pascit Siue percutiat Siue defendat Et ipse sit homo Sequitur ipsum pascere &
percutere & defendere hominem. Immo & aliquem hominē. Neq ibi est fallacia ulla
prout ipsi opinantur. Sed non sequitur econtra. Non itaq recte consequentiam negāt.
P. Altercatio fit non parua. An eodem modo termini restringantur in enunciatione ne
gatiua quo & affirmatiua.

Cap. XXXI. B.



Difficultas est in hiis quae de secūdo adiacente Veluti dicēdo Aliqua ro
sa est Nulla rosa est Vel aliqua rosa non est. An illa negatiua Rosa
restringatur ad rosam quae non existat Et in affirmatiua ad rosam
quae existat. Sed tu sic dicito. Sicut dicendo Aliquis homo currit. Su
biectum non restringitur ad hominem currentem Vt sit sensus. Ali
quis homo currens currit. Tunc enim haec negatiua Aliquis homo
non currit Esset impossibilis. Esset enim sensus Aliquis homo nō currens currit. Sed
sensus est. Aliquis homo in presenti currit Vel cursus ei in tempore presenti unitur.
Et sicut haec Aliquis homo non currit Dicit ab aliquo homine in tempore presenti
cursum remoueri. Sic & in hac: Nulla rosa est Vel aliqua non est denotatur exi
stentiam remoueri in tempore presenti ab omni Vel ab aliqua rosa. Vtraq ergo

tam affirmatiua, q̃ negatiua, limitat ad tempus praesens. Sed diuersimode: Quia prior coniungit nũc extrema, Posterior uero se iungit: P. Percipio. Verbum n. & significat, Et copulat, Et significatum eius res uerbi appellat. Sed an haec, Omne animal fuit in Arca Noe, restringat pro generibus singulorum, non pro singulis generum. Hoc est An illud subiectum: Omne animal, distribuat̃ p generibus, Hoc est, speciebus singularium sub animali contentorum dumtaxat, & non pro singulis generum. Hoc est, & non pro omnibus singularibus ipsarum specierum: Be. Quidam dicit, Quia species animalis non fuerunt per se in Arca (nam species secundum se nullibi sunt) iccirco nõ potest illa distributio fieri pro omnibus speciebus, Fit igitur pro omnibus indiuiduis animalis. Quo dato sequeret̃ etiam Caesarem & Bucephalum in Arca illa fuisse. Iccirco falsa est illa oratio, siue fiat distributio uno modo, siue alio: P. Illã regulã, Distribuit pro generibus singulorum, uel pro singulis generum, non uidetur formasse dialecticus qui per genera non intelligit species. B. Quãdoq̃ & ipse confundit uocabula. Et sub aĩali esse genera, Vt bipes & quadrupes, Seu uolatile, aquatile, & terrestre, reales multi opinantur: P. Distribuit pro omnibus indiuiduis quae tunc erant, Et sic est uera: B. Neq̃ tunc fuit uera pro oĩbus indiuiduis existentibus, Immo neq̃ pro speciebus. Non n. ibi fuerũt pisces, Aut animalia aequiuoce generabilia. Vt uermes, & reptilia: P. Praesupponendo Omne animal quod tunc existebat fuisse in Arca, Quia omnes homines q̃ tunc erant. Omnes equi, Et omnes boues, & sic de aliis, in Arca erant, Et nullum animal per casum, uel secundum ueritatem nullum animal terrestre & aereum perfectum erat extra, Mortua n. erat omnis caro quae extra erat, Tũc quaero, an uera fuerit illa oratio: B. Vera fuit hoc modo: Omne animal perfectum terrestre, & aereum, est ac erat in Arca pro singulis generum tunc existentibus: Pe. Si dicatur absolute, Omne animal fuit in Arca. B. Poterit uerificari faciendo distributionẽ accomodam, Quia maior uel potior pars animalium tunc existentium: Pe. Illi qui illam orationem proponunt, praesupponunt quod aliquod indiuiduum, uel aliqua indiuidua cuiuslibet speciei animalis fuerint in Arca. Et hoc praesupposito, quaeritur an illa oratio sit uera. Et opinio allata dixit q̃ nullo modo est uera, Non pro singulis generum secundum omnes. Neq̃ pro generibus singulorũ Quia genera, seu species nullibi sunt: B. Valde ieiuna fuit ratio illa. Nam species prout sunt in indiuiduis aliquubi sunt. Et si cuiuslibet speciei aliquod indiuiduum ibi fuerit, Omnes species ibi fuerunt. Non in se, quia neq̃ sunt in se, sed in suis indiuiduis. Est igitur uerissima pro generibus singulorũ posito casu, Non pro singulis generum, Nam species (quorum sola indiuidua continent) in illa soluta distribuuntur. Genus autem immediatius in species distribuit̃ q̃ in diuidua, Sicut & de speciebus primo praedicatur, Quare sub subiecto illius uniuersalis potest descendi ad omnes species animalis, Sed nõ ad omnia specierum singularia: P. Contra. Illa fuit uera tunc pro omnibus indiuiduis animalis saltem existentibus, ut praesupponitur. Omnis autem oratio quae aliquando fuit uera pro praesenti postmodum est uera de praeterito, Igit̃ illa est uera nũc. Oẽ aĩal fuit in Arca Noe: Igitur Caesar & Bucephalus: B. Alia indiuidua tũc erãt praesentia, Alia tempore Alexandri, Et Caesaris, Et alia nunc. Si ergo p illis intelligatur

preterito que tunc erant verba est. Sic. Omne animal singulare quod tunc erat fuit in Archa Noe. Nunc igitur est vera preterita pro illis pro quibus tunc erat vera presens. P. Accepi materiam satis utiliter. Sed de appellationibus quid sint numquam valui percipere.

Cap. XXXII. B.



Appellatio (ait quidam) est acceptio termini pro re existente. Et subdit: Dico autem pro re existente, quia terminus significans non ens non appellat. Ut Caesar. Vel Antichristus. Vel Chimera. Dicit quoque quod terminus significat etiam res non existentes, et pro illis supponit. Non tamen dicit appellare nisi id quod significat et pro quo supponit existat. Dicit preterea omnem terminum appellantem supponere et significare. Sed non econtra. Siue sit terminus comunis, Siue discretus. Dicit insuper quod dicendo Homo est species, Et animal est genus, Subiecta idem significant, pro eodem supponunt et idem appellant. Et haec de appellationibus sibi sufficiunt. P. Haec dicta mihi non sufficerent nisi tu preceptor declaraueris. B. Moderniores sic diffiniunt. Appellatio est acceptio termini in propositione habentis respectum ad naturam uerbi uel participii eiusdem. Ut aliquis homo est. Subiectum stat pro homine qui est. Et pro clariori diffinitionis intelligentia diuidunt appellationem in tria membra. Quia quaedam appellatio est temporis. Quaedam ampliationis. Et quaedam formae. Dicuntque quod appellatio temporis est acceptio termini in propositione pro aliquo, uel pro aliquibus secundum solam consignificationem uerbi uel participii eiusdem. Ut album fuit nigrum. Ly nigrum appellat tempus preteritum. Et Plato disputat. Appellat tempus presens. Et Cato erit sapiens, uel albus. Illa predicata sapiens uel albus, Appellat tempus futurum. P. Ista posterior diffinitio repugnat diuisioni. Et diuisio diffinitioni. Diffinitio enim comprehendit solum primum membrum diuisionis. Hoc est comprehendit solam appellationem respectu uerbi uel eius participii. Et non respectu ampliationis et multo minus respectu formae. Prior autem illa diffinitio longe strictior est quam oportet. Nam solam acceptionem termini pro re existente appellationem uocat. Et tamen multis aliis modis fit terminorum appellatio. Illud quoque falsum est. Ut quando dicimus Homo est species. Et animal est genus. Subiecta illa appellent. Si appellatio non fit nisi rei existentis. Nam dicendo Homo est species. Subiectum abstrahit ab existentia. Nam intentiones non dicuntur de rebus existentibus ea ratione qua existunt. Unde dicendo. Animal est genus. Animal non appellat existentiam. Sed potius excludit. Immo potius appellat esse cognitum in quo esse sibi conuenit genus. Vellem ex te aliquid audire. Et primum quero a quo uerbo dicta sit appellatio. Nam reperitur appello. as. Primae coniugationis. Et appello. is. appuli. Tertiae. Et quando est primae tunc significat idem quod nomino aut uoco. Et interdum idem quod aduoco: Ut quando appellamus ad superiorem causam aduocandos: Quando uero est tertiae idem denotat quod applico: Ut dicimus Appuli animum. A quo illorum uerborum appello descendit.

Cap. XXXIIII. B.



Vemadmodum nomen commune, uocat Gramaticus appellatiuum. Quia uel significat primo unũ & uocat deinde multa sub eo cõtenta Et uocatur nomen uniuocum. Vel uocat multa statim. Et dicitur nomen æquiuocũ. Quasi æque uocans seu nominans & appellãs multa. Ita dialecticus terminum qui pluribus modis uel gratia temporis uel formæ accipi potest, quando stat pro una differentia temporis quom tamen alias posset stare pro pluribus uel omnibus: & in illa oratione determinatur ad standum pro tali differentia, solum dicitur appellare. Hoc est uocare & notare talem differentiam. Exẽpli gratia. Quando dicimus Homo est animal. Quia illa est necessaria ampliatur ad omnem differẽtiam temporis. Et non appellat tẽpus presens ut aliqui putãt. Est .n. eius sensus. Homo secũdum naturam suam est animal Siue existat, Siue non existat. Sed dicendo Homo est uel hõ currit. Appellat tempus presens. Similiter dicendo Homo fuit albus uel erit. Subiectum ampliatur ad duas differẽtias tẽporis. Predicatum uero appellat unam Vel preteritam solum Vel futuram. Est quippe sensus. Homo qui est nunc & fuit. Vel qui fuit & non est. Fuit albus. Vel sic. Homo qui nunc est albus & fuit albus. Vel iam fuit albus & nõ est albus. Fuit albus. Similiter de futuro. Aliquis homo curret. Hoc est. Homo qui nũc est uel qui erit uel qui iam currit curret uel ẽt qui nundum currit, curret, seu erit currens. Oĩs .n. qui currit curret. Sed non omnis qui curret currit. Vnde idẽ homo numero ut diximus potest ampliari ad duas differẽtias tẽporis. Vt Plato disputabit. Quia uel iam disputat. Vel quia nõdum disputat. Et Plato disputauit. Quia uel disputat. Vel iãdiu disputauit. Sicut .n. oẽ quod mouetur motum est & mouebitur, Sic Omnis disputans disputauit & disputabit. Et sic q̃nq; appellat tempus presens. Quandoq; preteritum. Quandoq; futurũ. Eodem modo. Haec oratio. Vidi Regẽ. Habet duplicem sensum. Videlicet q uel uiderim illum hominem qui est rex, nesciens ipsum esse regem. Et tunc non appellat formã. Vel q uiderim sub ratione qua rex est sciens esse regem & tunc nõ appellat formam Hoc est rationem q uidi eum ut Regem & nõ solum ut hunc hominẽ. Ex his liquet q appellatio descendit a uerbo primæ coniugationis. Pe. Quæro an dicta sit hæc appellatio ab appello quod est nomino & uoco. Vel appello quod est aduoco. B. Licet ab utroq; deriuari posset tamen melius ab aduoco deriuatur. Quia sicut aduocamus causam nostram ad determinatum Iudicem, ita & terminus ad tale significatum uel ad talem significationem. Aut modum significandi appellat. Hoc est aduocat. Hæc autem omnia sunt per metaphoram dicta. P. Posset etiam dici appellatio ista ab appello. Tertiæ coniugationis quod est applico. Nam sicut animus aliis pro tunc pretermissis appellit hoc ẽ applicat se uni rei. Sic & terminus p̃termissis aliis uel significationibus uel cõsignificationibus applicat se uni illarũ. Ac si appellatio diceret ampliationi. Tu sub disiunctione uel copulatione ampliando plura uel omnia tempora, aut omnia uel plura supposita procedis. Ego me applico etiam ad unam differentiam temporis: uel ad de

determinatum suppositum. Tu procedis indifferenter ad quemcumque sensum. Dicendo, Philosophus Deum trinum agnouit. Ego cognoscens duplicem sensum illius orationis, applico mentem nunc ad illum sensum qui specificat rationem propriam cognitionis, nunc ad alium: B. Siue ipsum appellare accipiatur uno modo, Siue alio non est curãdum, Modo intelligas quid sit in hac arte appellatio: Quod clarius ex dicendis patebit. P. Gustaui aliquantulum. Diffinito & diuidito eam.

Cap. XXXIIII. B.



Appellatio est termini plura importantis unius illorum specialis aduocatio siue connotatio: P. Ergo omne concretum potest appellare. Vt homo humanitatem. Bonum bonitatẽ. Magnum magnitudinem. Be. Omne inq̃ concretum, siue sit concretum ad suppositum. Vt homo. Et animal. Siue ad subiectum. Vt cuncta quae denotãt accidens in subiecto. Vt Album. Rubeum. Magnum. Et bonum. Sed nomina abstracta ultima abstractione. Vt humanitas. Et animalitas nil appellãt. Quãuis significent & supponant. P. Appellare idem sonare uidetur quod restringere & coartare: B. Plerique nil de restrictione terminorum tractantes post ampliationem de appellatione tanq̃ sibi contraria tractant. Sed procedamus & uidebimus an illa opinio sit uera. Quando dico, Homo est animal. Appello nõ tempus, sed naturã. Quia uoco hominem ad rationem propriam. Et aduoco hãc ueritatem ad ipsum hominem. Siue, ut ita uis, applico mẽtem ad rationem hominis. Nam ꝑpter illam, inest sibi tale predicatum. Quando autem dico, Homo disputat. Applico mentem ad aliquem hominem cuius causa, Homo disputare dicitur. Vel appello ad illum. Vel uoco illum. Et ita in omni termino concreto fit appellatio. Nam aut stat ꝑ significato primo. Et sic ad illud appellat. Vel ad illud mentem applicat. Aut fit pro significato fundamentali siue secundario. Et tunc applicat se ad illud. Et aduocat sibi uel pro se illud: P. Concreta ad suppositum similiter appellant uel naturã. Vt dicendo, Aliquis homo uel homo est animal. Vel suppositum. Vt dicendo, Aliquis homo disputat: B. Sic dici potest. Sed quando aduocat naturam potius appellare dicitur: P. Sunt concreta substãtiua. Vt pater, filius, & Magister ac Discipulus. Dominus & seruus: Be. Illa etiam uel appellant significatum principale. Vt pater generat. Magister docet. Dominus iubet. Vel significatũ secũdarium. Vt Magister & discipulus sunt correlatiua. Concreta. n. substãtiua (ut alias diximus) significant fundamentum. Et consignificant accidentia. Concreta uero adiectiua econtra. Significant formã. Et concernunt subiectum. Et quandoque uerificantur pro primo significato: Et sic illud appellant. Aliquando pro secundario. Et illud appellant, prout predicata permittunt. Et hic est unus modus appellationis: P. Da & alium si sit.

Cap. XXXV. B.


Liqui dicunt, Terminum appellare quotiens eius significatum per adiacentiam alterius termini restringitur, Vt homo albus disputat. Illa adiectio, albus, facit ut significatum termini qui determinatur, Puta hic homo, appellet, seu aduocet homies albos, Et alios repellat. Et si haec determinatio fiat per terminum positiuum, Vt dicedo, Homo albus, Rubeus, Et huiusmodi, dr̃ fieri proprie appellatio ꝑ terminum adiacētem. Si uero fiat per terminum priuatiuum, dicitur fieri per non adiacētem terminum. Vt dicendo, Homo caecus, Homo surdus, Homo mutus sedet. Dicunt autem termini priuatiui non adiacentes, quia nihil ponunt quod adiaceat. sed priuant dumtaxat P. Si dixero, Homo diues ambulat, Aut homo pauper loquit. An illa addita adiaceat B. Quia talia adiuncta nil ponunt absolutum in eo cui adduntur, dici potest ut fiat appellatio per terminum non adiacentem. Eodē modo, Si dixero, Opus humanum magnifico, Aut actionem animalem extollo. Illa dictio, humanum, & illa, animalem, non sic addunt ut uideantur inhaerere illis quibus addūtur: Veluti albedo, uel rubedo inest Sed dicitur opus humanum, quia ab homine factum, uel homini cōueniens. Et actio animalis, quia ab animali producta, uel naturae animalis consentanea. Illa tamen subiecta, opus & actio appellant humanitatem, & animalitatem. Vt sit sensus Nō cuiuscunq; aut qualecunq; opus, sed humanum, Similiter, Nō quaecunq;, aut qualiscūq; actio sed animalis dumtaxat. P. Si & alius sit modus dicito. B. Sunt quaedam quae absolute sumpta appellant unum Cōiunctim uero accepta, aduocant aliud. Vt si dixero, Cato est bonus, Appellat bonitatē simpliciter, Seu moralem. Si uero dixero, Cato ē bonus musicus appellat bonitatem secundum quid, hoc est peritiam illius artis. Similiter si dixero, Hoc est tuum, Vel hic liber, Hic homo, Hic aequus ē tuus, Appellat seu aduocat possessum a te. Dicendo uero, Hic liber, Vel hic homo est preceptor tuus, Vel pater tuus, appellat aliud q possessum. P. Prosequere.

Cap. XXXVI. B.


Vandocunq; etiam termini denotant rationem propriam, dicunt appellare formam Hoc est rationem propriam, Siue illa sit ratio uera, Siue ficta, & imaginaria, Vt quando intelligo hirco ceruū, seu Chimerā Hoc autem fit quando ponuntur in oratione termini concernentes actum mētis. Vt uideo, cognosco, intelligo, uolo, nolo, Sicut, & alias declarauimus. Nam dicēdo, Deū trinum cognouit Auerrois, Quia cognouit Deum q̄ est trinus. Non tamen cognouit Deum trinum, Hoc est sub ea ratione qua trinus est. Pe. Est etiam appellatio existentiae, Vt quando aliquid dici de alio nequit, nisi ipsum existat, Vt currere, ambulare, & disputare de homine. Est etiam appellatio quando ad unum tempus, uel unam differentiam temporis restringitur. Est que q; appellatio ampliationis, Vt quādo pro omnibus, uel pluribus temporibus aut suppositis terminus accipitur. Vnde Philosophus in predicamentis secundas substātias, dicio

appellare primas: Et Gramatici nomina comunia uocant appellatiua. Quia ut plurimum sub se contenta appellant: Be. Hinc iam perspicere potes non esse idem terminũ restringi, & appellare. Quia & ampliationẽ, & restrictionẽ appellat. Quoties.n. pluribus modis accipi potest quocũq; illorum modorum accipiatur illum modum appellat. Vnde si non appellat formam, appellat nõ formam: Seu accipitur & declaratur stare pro comuni, & non propria ratione. Abstracta tamen iccirco diximus non appellare quia non possunt accipi nisi unomodo: Quia equinitas est equinitas tãtum. Nec una, nec plures. Et si illa posset pluribus modis accipi: posset nunc unum illorum appellare. Alias alium: Pe. Videre mihi uideor quid dialecticus appellationis nomine intelligat. Quotiens.n. terminus qui pluribus modis accipi posset applicatur ad unum illorũ dr̃ applicari ad illud. Vel aduocare sibi illud: Si.n. applicat ad restrictionẽ appellat restrictionẽ. Si aduocat dilatationẽ appellat ampliationẽ: Si aduocat rõnẽ formalẽ appellat eã. Si rõnem generalem & nõ formalem illam & appellat. Licet tres illius species precipue ponantur: Iccirco uidetur dicta appellatio, quia & de suppositione, & ampliatione, & restrictione, & de omni uaria termini acceptione iudicat tãq̃ quidam iudex appellationum. Vnde etiã abstracta iudicat etiam si non sint pluribus modis accipienda. Vt putã q̃ illa uno modo sunt accipienda: Be. Inter omnes alias duæ sunt quæ difficultatem afferunt: Illa uidelicet temporis, & rõnis formalis. Ex illis.n. oriuntur quædam perplexa sophismata: P. Quæ sint illa, si lubet, dicito.

Cap. XXXVII. B.

PRimum Sophisma. Album est nigrum. Et sanũ infirmum. Probat. Quia si hæ sint ueræ. Albũ fuit. Vel erit nigrũ. Et sanũ fuit, Vel erit infirmũ ut concessum est. Igit. Album est nigrũ. Et sanum infirmũ. Consequentia patet per regulam satis tritam. Omnis enunciatio uera de preterito, aliquando fuit uera de presenti. Et omnis uera de futuro, aliquando erit uera de presenti. P. Cogit me ratio uel omnia illa negare, uel omnia concedere ita q̃ si est uerum q̃ fuerit, uel erit, etiam aliquando poterat, uel poterit dici quod ita nunc est, uel si hoc presens falsum sit, & illæ aliæ similiter sint fallaces. Aut certo regula illa in istis materiebus neganda est. Nam de preterito ueræ sunt, & nũq̃ de presenti. Sed nequeo percipere ut sit uera de preterito, aut futuro, & nũq̃ de presenti. Quid ergo dicendum: B. Quando dicimus. Album fuit, uel erit nigrũ. Subiectũ non appellat formam. Sed materiam, uel fundamentum. Nam album nunq̃ pro forma sumptum fuit nigrum. Nũq̃q; erit, sed res quæ nũc est alba, uel etiam heri fuit alba, aliquando fuit nigra, aliquando fuit nigra. Ita ut etiam aliquando de presenti fuerat uera. Hæc res est nigra. Similiter in futurũ. Calidum erit frigidum. Hoc est. Res quæ nũc est calida, uel etiam cras erit calida, quandoq; erit frigida. Sic q̃ aliquando, uerum erit, dicere. Hæc res nũc est frigida: P. Accipio sic. Album prout album est, nunq̃ fuit, aut erit nigrum. Quia unũ contrarium sicut nunq̃ uere dicitur de altero, sic nunq̃ fuit uere

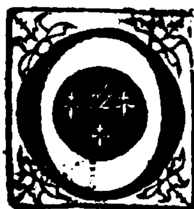
dictum aut dicetur. Sed illa res quae nunc est alba Vel alias fuit alba aliquando ut fuerit nigra nō inconuenit. Sic de futuro. Accipio iste Quod licet hae sint uerae Albū fuit uel erit nigrum. Haec tamen nunq̄ est uera Album est nigrum. Etiam accipiendo album p̄ re alba. Et de hoc miror :B. Non mireris Nā illa Album est nigrum Facit sensum cōpositum Videlicet q̄ res nunc alba nunc est nigra Quod est impossibile. Illa uero Album fuit uel erit nigrum Facit sensum diuisum Videlicet q̄ res illa quae nunc uel etiam nudius tertius fuit alba illa quondam non existens alba fuit nigra.

Cap. XXXVIII. P.



EX his sic enucleatis percipio illius de preterito & illius de futuro nō̄ranc hanc de presenti Album est nigrum Sed hanc Haec res est nigra :B. Ita est ut dicis. Nam si album fuit nigrum Aliquando fuit uerum dicere Haec res quae fuit alba est nigra. Nō poterat n. fuisse nigra Si nunq̄ dici potuisset est nigra. Sic de futuro dicendū. Vera itaq̄ est haec enunciatio. Calidū erit sine calore. Et Calidum erit quando non erit calidū. Sic de preterito. Calidum fuit sine calore & quando non erat calidum :P. Concedunt utramq̄ harum. Carnes crudas comedes Nec tamen comedes carnes crudas. Similiter Pisces coctos emisti Nec tamen emisti coctos :B. Vtriusq̄ utraq̄ pars uerificabilis est. Nam carnes quae nunc sunt crudae uel etiam hinc ad horam crudae erunt, postea erunt coctae. Et tu eas comedes coctas non crudas. Et ideo non comedes carnes quae sunt tunc crudae. Similiter Pisces qui nunc uel paulo ante erant cocti emisti iam antea Nec tamen quando eos emisti erant cocti :P. Dicunt preterea ponendo casum Vt Plato nunc sit albus Et nunq̄ prius fuerit albus. Hāc esse ueram. Aliquod album fuit Plato. Nec tamen Plato fuit aliquod album aut albus :B. Prior sic cōstruitur. Aliqua res quae est nunc alba uel fuit alba Fuit Plato. Posterior uero sic Plato non fuit aliquod albū Vel non fuit albus. Posito casu ut nunc sit talis Et nunq̄ antea fuerit :P. Per assistentiam agnosco ueritatem negatiuae. Dicatur ergo Posito casu Plato qui est uel fuit Plato Fuit albus, Falsa est per casum. Igitur negatiua uera. Ponūt & aliū casum. Esto ut die crastina uideas unum qui erit hinc ad mensem Episcopus Haec erit uera Episcopum uidebis. Quia illum qui est uel erit hinc ad mensem Episcopus crastina die uidebis. Nec tamen uidebis Episcopum Quia non q̄b subtractione tali: Quo non adhuc non sit Episcopus. Sed si & aliae sint difficultates ualeant.

Cap. XXXIX. B.



OMnes termini concernentes actum mentis Vt cognosco significo intelligo scio opinor cupio appeto credo ambigo uolo promitto obligo. Et multa alia possunt casum post se rectum bifariam determinare Appellando rationem p̄priam & formalem aut comunem. Et hoc sup

[illegible] concedunt [illegible] parte. Deum trinum cognoscit Auerroys. Nec tamen cognouit Deum trinum. Aut [illegible]. Quia nō ea ratione qua est trinus Sed qua est unus. Similiter Patrem suum odiuit Iulianus. Et extinguere matrem uoluit. Nec tamē odiuit patrem. Aut extinguere uoluit matrem. Sic etiam aliqui uenenū & mortem cupiunt. Nam aliquem cibum uel aliquam rem eis mortem inferentem desiderant nescientes quid petant. Nec tamen cupiunt uenenum aut mortem sub tali ratione. P. Adducunt ab aliquibus etiam tales. Sanctum peccare uideo (Quia septies in die cadit iustus) Sed non uideo Sanctū peccare. Quia nō peccat ea rōne qua sanctus. Sꝫ ea qua hō. Similr. Prophetā Dei mētiri scio. Seu cognosco. Nec tñ scio aut cognosco ꝓphetā Dei mentiri. Quia ut ꝓpheta Dei est nō mentit. Sed ut hō. Quia oīs hō [illegible] & mentitur ut homo est peccat & est mēdax. Aliqui etiam [illegible] has concedunt. Sanctus peccat. Sicut diximus iustus cadit. Propheta Dei mētitur. Iustus damnabit. Nec tamen peccat Sanctus. Aut mentitur Dei propheta. Aut damnabitur Iustus: In quantum iustus sed in quantum homo peccator. Sic non peccat Sanctus. Nec mentit Dei propheta: Vt talis. B. Ille prior modus loquendi cum terminis concernentibus actum mētis est usitatior. Quia dicere absolute. Sanctus peccat. Et Dei propheta mentitur. Nō ita bene in auribus nostris sonat. Et specificat casus a parte ante rectus. Illa tamen. Iustus damnabitur. Potest alio modo accipi. Vt uidelicet ille qui est iustus uel erit iustus [illegible] deserta iustitia damnabitur. Iccirco congruentius diceretur. Sanctus peccabit uel peccauit. Dei propheta mentietur uel est mentitus. Fiet n. ampliatio. Tamen [illegible] terminus potest accipi sub ratione ꝓpria & communi potest fieri fallacia [illegible] modum. P. Nonnulli hanc appellationem formæ seu proprie rationis non connumerant modis seu speciebus appellationis. Et dicunt philosophum eiusmodi distinctionem seu appellationem improbasse. B. R[illegible] Quos homines [illegible] Nobis n. uidetur hæc præcipua appellatio. Et supra omnes utilis & necessaria. [illegible] posse accipi terminos in oratione. Videlicet sub ratione propria & communi. negare potest recte nemo. Id forsan solum est ad libitum. Vt proponendo terminum concernentem actum mentis casui post se recto. Sit sensus proprius. Postponendo uero. Sensus comunis. Neq; hunc sensum duplicem ullibi philosophus (si recte inspiciatur) improbauit.) Immo multotiens approbauit. Videlicet primo post. Cognoscentem omnem speciem trianguli. & ignorantem triangulum dicit nescire omnem speciem trianguli. Videlicet sub ratione propria inquantum sunt species trianguli. Et tamen omnes species trianguli cognoscit sub ratione communi inquantum sunt quædam figuræ. In li. quoq; Elen. & alibi similia dicit. Immo aliæ species appellationum possunt cognosci per ampliationes & restrictiones. Hæc nobis uidetur species potissima appellationum. Et ob cognitionem eius. potissimum de appellationibus tractamus.

Cap. XL. P.

Dixit

D ixisti [illegible] Pr[illegible] Vt talis est, non mentiri. Cuius oppositum habemus de Iona propheta qui ex parte Dei dixit, Hinc [illegible] Niniue subuertetur, Nec fuit subuersum: Be. [illegible] Q[illegible] dixit contra mentem [illegible] credebat. Sed [illegible] dixit falsum. Pe. Si dixit falsum [illegible] igitur Deus [illegible] Falsum. Et contra [illegible] [illegible] enim non putabat illud fore quod fore asserebat [illegible] quid credebat fore quod non [illegible] Prout dicerent illi qui eum futura [illegible] ne scire [illegible] uidelicet uoluntatis & ipsius uelle sui terminationem [illegible] Posset [illegible] Et ita quod futurum sciebat, illud credebat nesci[illegible] & non [illegible] quia cum conditione credebat. Neque [illegible] quia nil [illegible] aut [illegible] Sed hanc opinionem non habent omnes, de [illegible] Deus non dixit falsum neque contra mentem, Sed est locutus cum conditione. Nisi [illegible] egissent. [illegible] Niniuitae non crediderunt absolute, nam penitentiam egerunt dicentes: Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus. Et est sensus. Quis scit hoc non esse uerum, uel quis scit contrarium huius. Si quis conuertatur ignoscat Deus. Quod [illegible] contrarium nemo scit id non esse uerum. Sed quisque scit, qui [illegible] ignoscet Deus. [illegible] de Niniuitis ut sententiam diuinam cum conditione intellexerint. Ionas [illegible] absolute accepisse uidetur. Be. Ionas [illegible] credidit illud [illegible] conditione. [illegible] fugit, ne predicaret illi populo exterminium [illegible] uolebat. Sciebat (ut [illegible]) [illegible] esse clementem & misericordem & ignoscentem super malitiam [illegible] absolute Niniue subuertetur [illegible] Pe. Q[illegible] de Iona [illegible] Niniuitis [illegible] inquiro An possit Deus aliquid dicere [illegible] & ita aliquos quasi decipere & errare facere. Be. Ad Theologum ista [illegible] P. [illegible] in Dialectica haec tangunt ut omnium oratio[illegible] ueritatem [illegible] Be. Maxima Theologorum est. Quae cumque contradictionem non includunt Deus facere posse. Sed Deum formare orationem falsam in uoce aliqua, aut scripto non contradicit. Immo etiam eam formare in mente [illegible] possibile. Nam [illegible] dixit coniunctim potest dicere separatim, Sed coniunctim dixit. Si dixero quia nescio eum, ero similis uobis mendax. Posset utique & potuisset dicere separatim Nescio eum & illud dictum esset [illegible] & menti [illegible] ut audientes illud crederent fecisset eos credere id quod non est. Hoc tamen concesso non esset dicendum. Deus falsum dicit, uel [illegible] Aut est [illegible] mendax, seductor. Quia illa turpitudinem iniquitatem, & peccatum sonant. Haec autem sunt relegata a Deo. Sed eximus limites huius artis. P. Moui istud Quia nonnullos Dialecticos similia mouisse, ac in scriptis reliquisse uidi. Sed ut compleatur hic tractatulus dicito aliquid de conuersione harum orationum.

Si uis recte conuertere opus est ut seruetur eadem appellatio extremorum conuertentis quae erat in conuersa. Exempli gratia. Apostolus cognoscit Deum trinum. Ex pacto accusatiuus ille appellat formam, seu rationem propriam. Quod si ponatur pro subiecto non appellabit rationem propriam. Ad hoc ergo ut appellet est sic dicere. Cognoscens Deum trinum, In quantum trinus est Apostolus: Sic aut haec deberet conuerti. Deum trinum cognoscit Philosophus. Quia subiectum non appellat rationem propriam, ex pacto. Sic fiat eius conuersio. Philosophus est cognoscens rem illam quae est Deus trinus. Sed [illegible] ratione Trini. Sic ut predicatum non appellet rationem propriam. Illa uero. Album fuit nigrum. Sic conuertatur. Res quae fuit nigra. Videlicet in preterito. Est alba nunc. Vel fuit alba Heri. Album erit nigrum. Conuertatur sic. Res quae erit nigra. Est nunc uel erit [illegible] alba. Quando autem appellat existentiam. Vt Aliquis homo est. Vel Aliquis homo ambulat. Conuertatur Sic. Res existens est homo. Res ambulans est homo. Illa item. Cato est bonus Musicus. Sic conuertitur. Res existens bonus Musicus est Cato. Hoc est tuum. Potest accipi duobus modis. Videlicet ut sit possessum a te. Vel ut sit tibi coniunctum amicitia. Vel sanguine. Vel aliquo alio modo tibi attineat. Sit possessum [illegible] conuertit. Res tua est hoc. Vel res possessa a te est hoc. Vel haec res. Si alio modo. Conuertatur sic. Tibi amicitia. Vel sanguine. Vel alio modo. Coniunctum est hoc. Vel coniuncta est haec res. Ecce habes & quidem acute & [illegible]. De Suppositionibus [illegible] etiam Relatiuorum Grammaticalium. De Ampliationibus. Restrictionibus. Et tandem de Appellationibus. Appellemus & nos [illegible] nostram scientiam in iudicium & examen Maximi sapientissimi Dei. Et omnia subiiciamus sedis Apostolicae determinationi. Appellamus (utendo tertia coniugatione) & applicemus omne nostrum: tam scire quam uelle illi ultimo Fini. Et primo [illegible] principio. Vt nos de hac nebulosa & caliginosa scientia ad illam claram & [illegible] tandem deducat.

De Probationibus terminorum in enunciatione positorum. Et primum de illis qui resoluuntur.

P. Quot modis termini declarari possunt: B. Cap. I.

Termini in enunciatione declarari & quasi interpretari quinque modis possunt. Videlicet. Resoluendo. Exponendo. Officiando. Describendo. Per causas ueritatis probando: P. An omnis enunciatio sit declarabilis & probabilis aliquo illorum modorum: Be. Enunciatio sicut & terminus quaedam immediata. Videlicet in qua ponitur terminus immediatus. Quaedam mediata. Vt illa in qua ponitur terminus mediatus. Et omnis mediata aliquo illorum quinque modorum probari ua

let:Pe. Quæ resoluuntur:B. Indefinita/Particularis/Et singularis/Non demonstratiua/Et signata:P. Memini terminum demonstratiuum esse immediatum/Et ita in notiorē resolui nō posse/Vt si dixero (demonstrato aliquo) Hic disputat. Sed quo modis fit resolutio:B. Tribus. Primū/Verbo fundamētali. Quod propriæ fit in tempore presenti/Vt Plato legit.i.est legens. Secūdo/Aduerbio temporis/Vel loci. Exemplum prioris/Vt Aliquando legit.i.nunc legit/Vel tunc legit. Exemplum posterioris. In loco legit/Vel in Ciuitate. Hic/Vel istic/Aut illic legit. Tertio fit resolutio p pnomina/demonstratiua maxime singularis numeri. Nam posita primum indefinita. Videlicet Homo dormit/Resolue/Hoc dormit/Et hoc est homo. Igit homo dormit. Neq demonstratur ibi singulare/sed natura/Demonstramus enim significatum primarium Termini resolubilis. Eodem modo facta singulari resolues:Pe. Quomodo possumus in Enunciatione particulari demonstrare illam rem inexploratam & ambiguam Be. Licet nesciamus illam rem determinate/unam tamen esse constat. Et illam indeterminate demonstramus. Vt aliquis homo dormit/Hoc dormit/Vel illud dormit. Et hoc est homo. Demonstramus disiunctiue/& indeterminate illam rem unam. In plurali autem numero sic demonstrā. Homines currunt/Hi currunt/Et hi sunt homines. Ergo homines currunt. Et licet aliquibus hæc resolutio Hic & ille/currit/Et hic/& ille sunt homines. uideatur notior. tamen pronomen illud in plurali resoluit prius plurale:Quod deinde resoluitur/in hunc & illū. Si sint ampliatiuæ/Resolue sic. Aliquis homo disputabit:Hoc disputabit/Et hoc ē/uel erit homo/Ergo homo disputabit. Senex erit puer/Hoc erit puer (demonstrato puero) Et hoc ē/uel erit senex. Ergo. In obliquis/sic/Domini ē terra:Huius ē terra. Et hic est Dominus/Deo placeo/Huic placeo/Et hic est Deus. Deum ueneror/Hunc ueneror/Et hic est Deus. A domino factum est istud Ab hoc factum est istud/Et hic est Dominus:Pe. Hoc disiunctum/Homo uel lapis/est lapis. Quomodo resoluitur:Be. Duobus modis. Vno modo sic:Hoc est lapis/(demonstrando totū disiūctum) Et hoc est homo uel lapis. Prima demonstrans est falsa Coniungēdo utrumq simul. Altero modo sic/Hoc uel lapis/est lapis/Et hoc est homo. Igitur/Homo uel lapis/est lapis. Vtraq demonstrantium uera. Quia disiunctum fuit diuisum. Sic dicito de aliis cathegoricis habentibus subiecta copulata/uel conditionata. Ceruus si est homo/est risilis. Dupliciter resoluitur. Vno modo/Hoc est risile/Et hoc est ceruus. Si est Homo. Igitur Ceruus. Si est homo/est risilis. Prior est falsa/Quia affirmat de Ceruo risile:Altera quoq est falsa/Quia dicit Ceruū esse Ceruum/si sit Homo. Nam sequitur oppositum:Vt si sit homo/non sit Ceruus. Altero modo Sic. Ceruus si est Homo/est risilis. Hoc si est homo/est risile. Et hoc est Ceruus. Igitur/Ceruus si est homo/est risilis. Vtraq resoluentium uera. Callias Et Plato trahunt nauē (Hoc ostenso) Callias. Et Plato trahunt nauem. Et hoc est Calias/Et Plato. Igit/Vel sic/Hoc (ōnso toto copulato) trahit nauē/Quia neutrū seorsum pōt trahere. Et hoc est Calias Et Plato. Igitur/Melius patebit in hoc Exemplo. Calias Et Plato/sunt duo. Hoc (ostēso toto copulato) est duo/Et hoc est Calias/& Plato. Igit. Pe. Si fuerint negatiuæ an resoluuntur:Be. Resolui etiam illæ possunt:Pe. Si dixero

Chimera nõ currit. Hæc resolui non põt. Quia secunda resoluens est falsa. Videlicet. Et hoc est Chimera: B. Si prima est uera. Videlicet. Hoc nõ currit. Cur non secunda. Nam ibi. Hoc non currit. Demonstrat Chimeram. quæ est Chimera. Si.n.non. Igit non negatur de Chimera. Hoc namq; modo in negatiua intelligitur affirmatiua. Et hoc modo, negatio includit affirmationem. Sed an hæc sit uera. Chimera est Chimera: Et hircoceruus, hircoceruus. Alias acutius: Pe: Ex his inferri consueuerunt multa corrolaria.

Quædam sophismata hic ponuntur. B. Cap. II.

HEc inq̃. quæ subscribi uides: Et similia. Primũ est. Doctiori te. Et quouis i doctiori te. Tu es indoctior. Simil̃r. Maiori te. Et quolibet minori te. Tu es minor. Eodem mõ. Meliori te. Et quolibet peiori. uel deteriori te. Tu es peior: siue deterior. Sic resoluantur: Et hoc modo erunt ueræ resoluẽtes. & Resoluta. Meliori te. Et quolibet deteriori te. Tu es deterior. Hoc (demonstrato meliore tu es deterior. Et hoc est melius te. Et melius quolibet deteriori te. Si resoluant̃ sic erũt falsæ. Meliori te. Et quolibet deteriori te. Tu es deterior. Hoc. & quolibet deteriori te. simul. tu es deterior. Et hoc est melius te. Prior illa resoluens est falsa. Idcirco Et conclusio. Secundum corrolarium. Album potest eẽ nigrum: Et malum bonum. Tertium. Senex erit puer. Demonstrato puero: Et puer fuit senex. Demonstrando senem. Quartum. Album fuit. quando non fuit album. Vel sic. Album fuit sine albedine. Et pater. sine paternitate. Et etiam quando non fuit pater. Sic etiam. Pater erit sine ullis liberis. Et hoc demonstrando aliquem qui non fuit semper albus. Et nunc est. Similiter ostenso homine qui non fuit semper pater. Et in ultima. ostenso patre liberis priuãdo. Quintum. Verum est quod mundus non fuit. nec erit. nec potest esse. aut potuit. aut poterit. ostensa formica. Si loquamur de uero. in complexo. ut est passio entis. Vel ostensa hac oratione. Hõ ẽ risi lis. Si loquamur de uero cõplexo. quod est in enũciatione. Similiter. Necessarium est. quod Deus nunq̃ fuit. nec potuit. aut poterit esse. Ostensa hac oratione. Homo est animal. Eodem modo. Possibile est quod nihil fuit. Et nihil erit. Ostenso aliquo cõtingenti. quod & ortum sit. Et occidere opporteat. Vt hac rosa. Sed hic ambiguitas multis uidetur. Quia credunt ly. quod. esse coniunctionẽ. Sed non est. Immo est relatiuũ nomen. Quo uiso nihil poene ambiguitatis remanebit. Sextum. Viuum est mortuum. Ostenso Cæsare sicœis interfecto: Qui est uiuens. Si sit homo. & animal. & corpus. & substantia. Cur enim illud genus solũ ab eo remouebitur. Vel (ut aliis placet) nec mihi displicet ampliãdo Viuum pro eo quod est uel fuit. Et sic coincidet cum tertio corrolario. Sic ampliando. etiam hæc est uera. Lucẽs est extinctum. Septimum Possibile est iustum iuste damnari. Nec tamen possibile est iustum iuste damnari. Pe: Quæ dicuntur exponibiles.



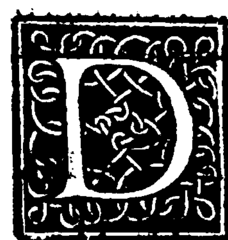
T si omnis probatio siue declaratio possit dici expositio, multi tamen ponunt uarias species probationum. Inter quas secundo loco a non nullis solet poni expositio. Verum quia illa diffusior e͂, postremo diffiniendam censuimus. Et in presenti de officialibus, tractare decreuimus. Pe. Quae dicuntur officiabiles: Be. Officiabilis est illa enunciacia, cuius dictum est modificatum aliquomodo in sensu composito. Siue ille modus sit ex parte rei. Siue ex parte intellectus. Exemplum primi, Possibile Necessarium. Exemplum secundi. Scitum Volitum: P. Quod officium est istud B. Non parum officii est latens & obscurum patefacere: Pe. Quo pacto: B. Pone officiabilem, hoc est modalem de sensu composito. Sic. Possibile est album esse nigrum. Deinde appone officiãtes siue officiosæ ipsius sensum exprimentes. Ita: Hæc enũciatio est possibilis. Albũ est nigrũ. Quæ adæquate, & primarie, significat album eē nigrũ Cuius talis sensus, siue constructio. Hæc enunciatio quæ primariæ & adæquate significat album eē nigrum, est possibilis: P. Exprimens uidetur in substantia una: B. Quãuis duæ fiant, possunt tamen resolui in unam. Et quando ipsa est falsa. Vt hæc (quam paulo ante attulimus) Vel quando illæ duæ sint falsæ. Et illa quæ exprimit siue declaratur erit falsa. Necesse est Deum esse optimum: Hæc est necessaria. Deus est optimus. Quæ primariæ & adæquate significat Deum esse optimum. Pe. Quo pacto agnoscemus q͂ sit de sensu composito: B. Decreto publico nostri Gymnasii. Quando uidelicet modus oĩno preponit Vel postponitur: P. Cur addis primariæ significando, & adæquate: B. Quia penes significata secundaria et impossibilia sunt necessaria. Sed non sunt illa significata respicienda. Sic dicito de aliis modis ex parte rei: Pe. Ponamus modos ex parte intellectus. Sic. Dubiũ est mihi Regem uenatum iuisse. Hæc propositio. Rex iuit uenatũ. Est mihi dubia. Quæ significat adæquate Regem uenatũ iuisse. Ambiguum est Astra esse paria. Certum est Deum esse colendum. Et Parẽtes ac Preceptores obseruandos. Et certum est niuem esse Albam. Si fierent in sensu diuiso, quo pacto declarandæ essent: B. Secundũ aliosmodos probationis. Vel resoluendo. Vel exponendo. Prout exigunt signa. Vel Termini: P. Da correlaria.

Correlaria quibus mentis acuitur. Et uarii sensus orationum aperiunt: B. Cap. IIII.

Cce primum correlarium. Calidum possibile e͂ esse frigidum. Nec tamen est possibile calidum esse frigidum. Prior est resoluẽda. Et est uera demonstrando subiectum. Posterior est officianda. Et falsa. Similiter sedentem posse ambulare. Et tacentem loqui. Et predestinatum dãnari. Nec tamẽ possibile in alio sensu. Sic etiam. Hominem contingẽs est eē. Et aliquem eē. Resoluẽdo inuenientur ueræ. Et hæc. Oẽm hominem est contingens esse. Exponẽdo erit uera. Sic. Aliquem hominẽ cõtingens e͂,

esse. Et non est homo, uel quẽ contingat esse hominẽ, quin sit contingenter. Et tamen necesse est hominem esse. Et necesse est. Et nõ contingens aliquem hominem esse. Et sunt uerae officiando: P. Q uo hæc ẽ uera. Necesse est hoĩem eẽ, uel aliquẽ hoĩem. Præsertim quum aliquã hæc fuit uera. Nullus homo est: B. Vera secundũ mundum æternũ constituentes. Ac etiam quia ut nõnulli aiunt, appellat subiectum existentiam. Hominem.n. existentem esse oportet. Sic & illam. Necesse est omnem hominem esse. Verã dicemus. Q uia hæc est necessaria. Omnis homo existens est: P. Si distribuit, poterit descendi. Q uia & hic existẽs est necessario. Et ille: Nam quia existentẽ dum existit necesse est existere: B. Aduerte tamen q omnis officiabilis, uidetur æquiualere uni singulari. Nam hæc est singularis. Hæc enunciatio. Omnis homo est: est necessaria. Iccirco dicitur non distribui. Tamen quia ueritas hæc dependet a distributione. Si primum, ut pro omnibus distributa est, non esset uera & necessaria. Neq ipsa esset talis in se. Q uia ueritas orationis a rebus pendet. Nos tamen pluries diximus illam uniuersalẽ. Omnis homo est. Non esse necessariam. Si quælibet singularis sit contingens. Ois quoq officiabilis, quia stat pro se ipsa oratione, ut signum est, supponit discrete. Secundum correlarium: Scio alterum contradictoriorum esse uerum. Puta. Aliquod nauale bellũ erit. Vel nullum erit. Et tamen neutrũ scio esse uerum. Prior officiat. Et est uera. Posterior inducitur. Et etiam est uera. Scio.n. alterutrum esse uerum. Videlicet hoc uel illud. Et tamen neutrum determinate. Tertium corrolarium. Verum est q mundus non fuit. Et tamen nõ est uerum q mundus nõ fuerit. Necessarium est quod Deus nunq fuerit aut erit. Et tamen necessarium est q Deus fuerit, atq erit. Illæ priores resoluuntur ut supra. Et sunt ueræ. Q uia ly qd' stat relatiue. Et modi stant nominaliter. Posteriores uero distant aduerbialiter. Et orationes sunt ueræ officiãdo. Et ly q est coniunctio. Arrige itaq aures, ne decipiaris sophistarũ ipoꝛtunitatibus: P. Q uid descriptibilẽ nũcupatis.

De enunciatione descriptibili. B. Cap. V.



Escriptibilis enunciatio est in qua fit appellatio rationis, uel formæ. Et si appellatio sit in cõplexi, tamen describitur uno modo. Si incomplexi quoad signum. Et complexi quoad significatum. Alio modo parũ a priori distanti. Exemplum primi. Cognosco hominem. Cognosco aliquid ea ratione qua homo est. Recordor dulcissimæ genitricis meæ. Recordor alicuius ea ratione qua mater mea est. Exemplum secundi. Scio: A: propositionem. Scio significatum adæquatũ A. ꝓpositionis. Q uod scio adequate significari p A. ꝓpositionẽ. Similiter dubito A: & B: enunciationes.i. dubito significata adæquata A: & B: enunciationum, quæ scio adæquate significari per A: & B. enũciationes. Sic de aliis terminis concernentibus actum mentis: P. Q uo pacto se habẽt describentes ad descriptam: B. Conuertitur descriptibilis cum suis describentibus, uel suã describente. Q uia uidetur esse potius una q duæ: P. Affer mira dialectica: B. Accipe corrolaria admiratione, sicut & superiora, homines afficientia. Primum est. Iudeis

Christum amavit. Et tamen Iudei summe odio habent ipsum. Prior pars patet resolvendo & demonstrando Deum. Altera describatur. Iudei n. summe habent odio ipsum ea ratione qua Christus est. Similiter. Venientem cognosco. Et inimicum amo. Et tamen nō cognosco venientem. Nec amo inimicum. Priores patent resolvēdo. Platonem n. cognosco & amo. Et Plato est veniens & inimicus. Sed nō percipio ipsum venire aut inimicari mihi. Et resolvitur sic. Hūc cognosco (ostenso Platone) Et hic est veniens. Igitur. Similiter Hunc cognosco (eodem ostēso) Et hic est inimicus. Igitur. Posteriores describuntur Sic. Non cognosco venientem ea ratione qua veniens. Neq; amo inimicū ea ratione qua inimicus est. Simili modo. Deum trinum persona, cognovit & credidit Averroys & amavit & confessus est. Neq; tamen cognovit aut credidit aut amavit aut confessus est Deum persona trinum. Secundum corrolarium. Regem loqui percipis. Nec tñ percipis Regem loqui. Quia vel illum loquentem, non percipis esse Regem. Vel nullum Regem ibi esse putas. Vel de ipso cogitas. Tertium corrolarium. A. Enunciationem scis. Et tamen nescio A. enunciationem. Esto n. A. haec enūciatio. [illegible] prout significat idem quod [illegible]. Et ego eam sciam ut propositionem quandam [illegible] non sub tali ratione. [illegible] est vera [illegible]. Posterior describendo. Multa consimiliter fieri possent. Sed [illegible] sufficiant. P. Diffinitio sequentis.

De [illegible] probabili. B. Cap. VI.

Probabilis [illegible] est illa enunciatio, cui plures [illegible] Veluti sunt illae in quibus ponuntur incipit & desinit [illegible] in consequentia. P. Appone exempla de [illegible] enunciatio probabilis [illegible] diffinitionis. Incipit duobus modis probatur. Uno modo per affirmationem presentis & negationem preteriti. Altero modo per negationem presentis & affirmationem futuri. Sic Karolus incipit esse Philosophus. Karolus est Philosophus. Et paulo per ante vel immediate ante non erat. Igitur incipit esse. Vel sic. Karolus incipit esse Logicus. Karolus non est Logicus. Et protinus vel immediate post hoc erit. Igitur incipit esse. Si tamen [illegible] hoc modo. Homo incipit esse. Homo nunc est. Et idem homo paulo ante non erat. Sic [illegible] de hac. Aliquis homo incipit esse. Enunciatio quoq; in qua [illegible] desinit [illegible] probatur. Quia [illegible] complectitur duas copulativas. Videlicet per [illegible] presentis & positionem praeteriti. Vel per positionem presentis & negationem futuri Sic. Damianus desinit esse sophysta. Damianus nunc non est sophista. Et paulo ante hoc. Vel & immediate ante hoc erat. Ergo desinit. Vel sic. Damianus desinit esse sophysta. Damianus nunc est sophista. Et protinus post hoc. Vel & immediate post hoc non erit. Ergo desinit. P. Q [illegible]

Cur Incipit probetur illis duobus modis. Similiter & desinit [illegible]. B. Cap. VII.

Rerum quaedam sunt permanentes. Quae uidelicet dum sunt non sunt. Quaedam successiuae. Quae dum sunt sunt. Rerum item. Quaedam dicunt habere primum instans fuisse. Vt res permanentes. Et illae probantur per positionem presentis. Et remotionem preteriti. Quaedam nõ habent primum sui esse. Veluti successiuae. Et illae probantur per negationem presentis. Et positionem futuri. Et hoc quoad uocabulum incipit. Eodemmodo quoad illam dictionem desinit. Quae nanque non habent ultimum sui esse, probantur per negationem presentis. Et affirmationem preteriti. Nunc nõ est. Et paulo ante uel immediate ante erat. Quae uero habent ultimũ sui esse, pbant positionẽ p presentis. Et negationẽ futuri. Nunc est. Et protinus uel immediate post hoc non erit. Et aduerte quod illa quae habent primum sui esse post non esse non habent ultimum sui non esse ante esse. Quia instans non est connexum aut contiguum instanti. Quae uero non habent primum sui esse post non esse. Habent ultimũ sui nõ eẽ añ eẽ. Simili mõ quae hñt ultimũ sui esse nõ hñt primũ sui nõ eẽ post eẽ. Ne instãs ponat cõtiguũ instanti. Quae aũt ñ hñt ultimũ sui eẽ illa hñt pmũ sui nõ eẽ post eẽ. Ecce tibi norma. Si A incipiat eẽ. Et hẽat pmũ sui eẽ. Probat sic. A nũc ẽ. Et parũper añ hoc uel imediate añ hoc ñ erat. Si A incipiat eẽ. Et nõ hẽat primũ sui eẽ. Probat sic. A nũc nõ est. Et protinus seu imediate post hoc erit. Et ibi demonstrat ultimũ sui non esse ante esse. Si A desinat eẽ. Et habeat ultimum sui esse probatur sic. A nunc est. Et protinus uel immediate post hoc non erit. Si A desinat esse. Et non habeat ultimum sui eẽ probatur sic. A nunc nõ est. Et parumper seu imediate ante erat. Demonstratur autem primum sui nõ esse post esse. R. Da corrolaria: B. Corrolarium. Quicunque incipit esse. Desinit non esse. Corrolarium. Quicunque desinit esse incipit nõ esse. Corrolarium. Negatiuae aequiualentes affirmatiuis sunt exponẽdae ueluti illae affirmatiuae. Corrolarium. Omne quod incipit & desinit esse. Habet esse clausum inter duo non esse. B. Frustra uidetur poni prima expositio ipsius desinit. Nihil n. habet ultimũ sui esse. De successiuis certum est. De permanentibus probatur. Quia quando unum permanens desinit. Alterum incipit. Corruptio namque unius est generatio alterius. Si ergo quod corrumpitur, putatur habere ultimum sui eẽ. Et quod generatur primum. Puta aqua. Igitur in eodem instanti erit generatio & corruptio. Vel instans erit immediatum instanti. B. Forsan non esset absurdum id concedere: Vt corruptio & generatio sint in eodem instanti. Ponẽdo quod in uno instanti temporis sint duo instantia naturae. In quorum uno aer corrumpitur: In altero aqua generatur. Sed de his alias. Sufficit defendere regulã illam nõ fuisse frustra positam. Quia instans presens desinit esse. Et tñ non habet ultimum sui esse. Sic & mutatum esse in motu.

De Ablatiuis absolutis cum uno sophismate. R. Cap. VIII.

De Ablatiuo absoluto (uel ut aiunt) in consequentia posito, nil attulisti B. Ille probatur per disiunctiuam factam ex conditionali, causali uel effectiua & temporali.

Veluti est hic. Sole oriēte fit dies. Et — Si Sol oritur. / Quia Sol oritur. / Quādo Sol orit. — Fit Dies.

Pe. Da si sint ulla corrolaria: Be. Pro corrolariis accipe hoc sophysma. Nullo homine currente. Tu es bos. Hæc est uera. Probatur primo. Quia eius contradictoriū falsum. Videlicet Aliquo homine currente. Tu es bos. Probat secundo. Per omnes singulares. Quia neq; hoc. Neq; illo currēte es bos. Ex alia parte uidet esse falsa. Quia æquiualet huic. Si nullus: Vel quia nullus: Vel quando nullus homo currit. Tu es bos. Nec illa. Aliquo homine currente. Tu es bos. Est sua contradictoria. Sed & ipsa est falsa. patet probādo. Vnde hæc. Nullo homine currēte. Tu es bos: Est affirmatiua. Nam sensus est. Si nullus. Vel quia. Vel quando nullus homo currit. Tu es bos. Et nosti hyppoteticam non esse negatiuam. nisi nota ipsa negetur: Et sunt nullius quantitatis. & non sicut uniuersalis. & particularis negatiua. Igitur contradictoria fiet sicut. & aliarum hyppoteticarum negatione preposita. Fiat ergo contradictoria sic. Non aliquo homine currente. Similiter nō nullo hoie currente. Tu es bos. Vt sit sensus illius prioris. Nō sequit. Si aliquis homo. Vel quia. Vel quando aliquis homo currit. Tu es bos. Similiter etiā alterius: Non sequitur. Si nullus. Vel quia. Vel quādo nullus homo currit. Tu es bos. Nā Nō aliqs. Et oīs Equiualēt. Simili. Nō nullus. Et aliqs. Vt patuit i æquipollētiis. P. Cur hæc. Nullo hoīe currēte. Tu es bos. nō possit hīre hūc sensum. Neq; Platone. Neq; Callia nec quouis alio hoīe currēte. Tu es bos. Sicut & hæc. Nō aliquo currēte. Tu es bos: B. Aliūt q̄dā: Quia regula ē antiqua. Q̄ n̄ negatio & distributio icludunt in eodem. ad nihil referetur unum. quin & alterum. Sed distributio illa non fertur nisi super illum Ablatiuum. Igitur & negatio non fertur ultra super nota coniunctionis. Sicut nec distributio. Posset tamen concessa regula. Et eo quod assumitur dici. In illo Ablatiuo esse inclusam cōiunctionem. Sicut. n. sub uniuersali affirmatiua descendimus copulatiue. Sic & sub negatiua suo modo. Sic uidelicet. Neq; hic. Neq; ille. Et in proposito. Nec hoc currēte. Nec illo. Et ita. Hæc Nullo homine currēte. Tu es bos. Vno modo potest esse uera. Alio modo falsa: Pe. Constat ex his cōditionalem negatiuam habere proprium uerbum: B. Recte notasti: P. Afferto corrolaria de incipit. & desinit.

Pro ampliori dilucidatione ipsius dictionis. incipit. tria corrolaria. B. Cap. IX.

Corrolarium primum sit hoc. Iacobus incipit esse Dialecticus. Nec tn̄ incipit esse sciens. Vtraq; est uera. Posito casu. ut nunc sit. Dialecticus. Et paulo ante fuerit Grāmaticus. & sciēs. Et si post hoc erit dialecticus Et nunc sit Gramaticus: P. Ab inferiori ad superius cum incipit. & desinit. consequentia non tenet: B. Non utiq; si ascendatur ex parte predicati. Non. n. sequitur Callias Incipit esse albus. Ergo incipit eē coloratus. Potest tamen dici. ut incipiat tali colore esse coloratus. Sed non colore absolute: P. Callias incipit esse homo. Ergo incipit esse animal. tenet: Be. Quotiens nequit aliqd

esse nisi sub una specie alicuius generis/totiens si incipiat esse sub specie/& sub genere. Po-
tius tamen incipit existere homo/q̄ esse homo :Pe. Dicendo Callias incipit esse albus.
Ergo homo incipit esse albus. Valet :Be. A parte subiecti/Licet ascendere :Pe. Homo
etiam pauloante erat albus. Non ergo incipiente Callia esse albo/homo incipit esse
albus. Be. Vtraq; est uera. Quia homo in uno supposito erat albus/ In alio non
erat. Et in illo incipit esse albus. Corrolarium secundum. Iacobus incipit scire om-
nem enunciationem/Et tamen non incipit scire aliquam/ Immo nullam incipit scire
Immo nec plures nouit/q̄ prius nouerit. Quæ oĩa uerificãtur posito ut Iacobus noue-
rit mille enũciationes. Et tamẽ nõ sint in uniuerso/nisi mille quingentæ. Et ꝙ illæ quin-
gentæ desinant/ita ut nunc nõ sint/ Tunc clarum est ꝙ Iacobus scit omnem enũciatio-
nem/quom non sint plures q̄ mille: sibi notæ. Et non incipit aliquam nosse. Immo nul-
lã/nec plura q̄ prius nouit. Similiter Quis põt incipere uidere omnia/ Vel audire/ Vel
amare/absq; ulla sui mutatione: in acquirendo/aut amittendo. Hoc pacto. Codrũs põt
incipere esse ditissimus. nil acquirendo. Et Catilina/cui parum (ut scribit hystoricus)
sapientiæ/sapientissimus. Et febre quartana affectus/sanissimus. Et quem dolet quan-
tum uis parum/unus digitus/summe ægrotus. Corrolarium tertium. Incipit eẽ omne
quod est/Et tamen non incipit esse aliquid quod est. Prior probatur. Nunc est oẽ quod
est/Et nõ pauloante erat. Omne quod est. Quia nõ instans presens/ Vel si quid aliud
nunc sit. quod ante hoc instans non erat. Vniuersum. n. uel omne/una parte dempta/
uel apposita/uidetur uariari. Posterior particula ẽt est uera. Nam nunc est aliquid quod
est/& parumper ante hoc ẽt erat. Et post erit/ Nõ ergo incipit. Eodem modo Coelum
incipit esse in hoc instanti/Et tamen non incipit esse in aliquo instanti. Prior uerificatur
sic. Est in hoc instanti/Et nõ immediate ante hoc erat/ Quia neq; hoc instãs erat. Alte-
ra uero sic. Nunc est Et paulo ante erat in aliquo instanti/Et protinus post hoc erit :P.
Quom dico Incipit eẽ omne quod est/ Ac etiam Ille incipit uidere omnem hominem
Aiunt distributiue stare illa. Nec tamẽ mobiliter. Dabitur igit̃ distributiua immobilis:
B. Si starẽt distributiue/falsæ essent/ Quia oporteret ad singula copulatiue descẽdere:
Ly ergo/omne/est quædam specificatio incœptionis illoꝝ/ Quo. n. pacto incipiunt de-
clarat: Nõ. n. omnia incipiunt esse/ Sed incipiunt entia esse omnia. Sicut & pars incipit
esse totum/qum seorsum ponitur. Et nos incipimus esse omnes homines/ uel Docto-
res/ Qum tamen nullus nostrum incipiat esse homo/Aut Doctor. Non itaq; ly/oĩa/
semper signum distributiuum/ Nisi distributionẽ æquiuoces :P. Sicut posuisti corro-
laria respectu/incipit/Sic possent poni respectu desinit.

Cap. X. B.

Ccipe etiam illa. Primum quidem est/Georgius desinit uidere omnem ami-
cum/Et tamen non desinit uidere aliquem. Immo nullum desinit uidere.
a Esto. n. ꝙ habuisset solum decem amicos hactenus quos uidisst assidue/ &
nunc sibi quispiam noua amicitia copuletur quem nõ uideat. Similiter de-

[illegible] omni [illegible] Et tamen nullus desinit scire. [illegible] E [illegible] sit [illegible] quam ignoret. Similiter illis. Et hoc sophisma: Callias desinit scire omne quod ipse scivit. Et tamen nihil desinit scire [illegible] eodem casu. Et ly omne specificat non distribuit. [illegible] plerique [illegible] Et eo pacto sciens [illegible] nil [illegible] potest [illegible] Et optimus [illegible] potest non esse optimus. [illegible] eodem modo [illegible] Georgius desinit esse [illegible] vel albus [illegible] Et tamen non desinit esse habituatus vel coloratus aut [illegible] aliquid desinere esse [illegible] non desinendo esse superius. [illegible] Secundum diversa. Tertium: Desinit esse omne quod est. Et tamen neque desinit esse aliquid quod est. Quia nunc est omne quod est. Et [illegible] post hoc [illegible] Quia instans presens non erit. Vel [illegible] per acceptionem [illegible]. Ex quo [illegible] Aliquid simul incipere & desinere. Ut instans presens. Probando illis modis. Et hoc modo potest [illegible] Callias incipit esse omnis homo. Et tamen non incipit esse homo. Et similiter Desinit esse omnis homo. [illegible] Deus & omnia desinunt esse nunc. Sive in hoc instanti. Et tamen Deus non desinit esse in aliquo instanti. Illud namque ad verbium nunc potest construi cum desinit. Et potest construi cum esse: Priori modo est [illegible] non erit. Similiter [illegible] post hoc non [illegible] Quia [illegible] non desinendo esse. Si desinen[illegible] Callias desini[illegible] quod non [illegible] desinere [illegible] Aliqui aliter exponunt. Ut Callias desinat esse [illegible] non desinendo esse absolute. Vel desinit esse. Non tamen desinendo [illegible] incipit [illegible] incipiendo incipere esse. Quia [illegible] non est [illegible] non est motus. Neque [illegible] Sed [illegible] probando uno modo desinere. Et probando alio modo non desinere. Vide probationes.

De [illegible] Cap. XI.

Quo pacto [illegible] Marinus incipit esse albus. Album incipit esse Marinus [illegible] Non aequidem. [illegible] Et [illegible] falsa. De prima patet. Si Marinus nunc sit albus. Et paulo ante non fuisset. Sed album incipit esse Marinus. Est falsa. Quia [illegible] dicendo. Album est Marinus. Et paulo ante. Album non erat Marinus [illegible] Est falsa. [illegible] album Marinum esse nunc. Et paulo ante non fuisse. Si tamen [illegible] in [illegible] Marino. Sive esse album incipit dici de Marino. Non esset falsa. Tamen expeditius sic potest [illegible]

Tamen expeditius sic potest conuerti: Aliquid incipiens esse album est Marinus. Haec autem Marinus incipit non esse indoctus conuertitur sic. Nihil incipiens esse indoctum est Marinus. P. Siccine conuerti debent illae in quibus ponitur desinit: B. Non illo modo. Sed sic Marinus desinit esse prauus. Aliquid quod desinit esse prauum fuit Marinus. P. Cur dicit fuit Marinus. Be. Quia possibile est ut desinens esse prauus desinat etiam esse omnino. Sicut & incipiens esse bonus potest incipere esse simpliciter. Idcirco aliquid desinens esse prauum non est necesse sit Marinus. Sed necesse est q fuerit Marinus. P. An ita conuertuntur illae quae formantur in successiuis. Be. Si successiua dicantur incipere puta motus uel dies incipit esse. Aliquid quod incipit esse erit motus uel dies. Haec autem Motus uel dies desinit esse. Sic Aliquid quod desinit esse fuit motus uel dies. In prima dicitur erit. Quia probatur per negationem praesentis & positionem futuri. In altera uero fuit. Quia probatur per negationem praesentis & positionem praeteriti. P. Sed describe iam mihi exponibilem enunciationem.

De exponibili enunciatione. Et de quadruplici uniuersalis affirmatiuae probatione. B. Cap. XII.



Xpositio est latentis sensus expressio quaedam & manifestatio. Enunciatio exprimens talem sensum dicitur exponens: Quae uero exprimitur. Exposita uel exponibilis. Estque exponibilium non parua multitudo. Sed incipiamus a quantis: P. Vniuersalis est prima quae nonnullo aliorum modorum fuit declarata: B. Vniuersalis affirmatiua exponitur per suam praeiacentem & uniuersalem negatiuam. Sic: Omnis homo est rationalis. Homo est rationalis: Et nihil est homo quin id sit rationale. Igitur: Omnis homo est rationalis. In obliquis fiet sic. Cuiuslibet hominis uinea floret. Hominis uinea floret: Et nihil est. Vel nulla res est homo quin illius uinea floreat. Igitur: Omnium contradictoriorum Altera pars est uera. Contradictoriorum Altera pars est uera: Et nulla sunt contradictoria quin illorum Altera pars sit uera. Igitur: P. Quomodo exponuntur habentes subiecta disiunctiua: B. Dupliciter. Primo sic: Omnis homo uel aequus est aequus. Homo uel aequus est aequus: Et nihil est homo quin illud uel aequus sit aequus. Vera. Altero modo sic: Homo uel aequus est aequus: Et nihil est homo uel aequus quin illud sit aequus: Falsa. Aduerte q exposita includit suo in sensu exponentes: P. Sed si fieret uniuersalis ex terminis ampliatiuis: Quid addendum: Be. Exponitur ampliatiue. Omnis Comes potest esse Rex: Comes potest esse Rex: Et nihil est uel potest esse Comes quin possit esse Rex. Igitur: Omnis aequus est hinnilis: Equus est hinnilis: Et nihil est aut est aptum esse aequus quin id sit hinnile. Igitur Omnis Philosophus disputabit. Philosophus disputabit. Et nihil est uel erit Philosophus quin illud disputabit. Igitur. Et omnis homo risit. Homo risit: Et nihil est uel fuit homo quin illud riserit. Igitur: Omnis Canis incipit latrare: Canis incipit latrare. Et nihil est uel incipit esse Canis quin illud incipit latrare. Igitur: Omnis Rosa desinit esse flos. Rosa est flos. Et nihil est uel desinit esse rosa.

esse rosa, quin illud sit Flos. Igitur. P. Aiunt uniuersalem affirmatiuam, posse probari quatuor uiis. Primo, a priori. Siue p causam, Vt hanc. Omnis homo est risilis, Per has. Omne animal rationale est risile. Et omnis homo est animal rationale. Igitur: Secundo a posteriori, Vt eandem per omnes suas singulares, Sic. Hic homo est risilis: Et ille, & ille: Et ita de singulis. Igitur omnis. Tertio, per contradictorium, Siue ex opposito, Sic. Contradictoria illius est falsa. Ergo ipsa uera. Quarto Ex aequo. i. per exponentes, quae idem denotant primariae, ut in proposito: Be. Verum id. Nequit tn̄ ois uniuersalis probari primo modo. Quia nec illa quae caret medio: & causa, Vt principia, Veluti. Omne totum est maius sua parte: De quolibet cuiuslibet contradictionis, altera pars est uera, Altera falsa. Omnis homo est animal rationale. De secundo modo probandi uidelicet per inductionem: Alias. Tertius modus, etiam aliis est communis. Quartus huic proprius: Pe. Exponens negatiua: sufficere uidetur. Be. Totus sensus in ea est. Tamen Latentior: Vt igitur Luculentius inspiciatur, preiacens seorsum ponit. P. Dempto signo, reliquum dicitur preiacens: B. Sic utiq;: P. Ex illa negatiua, Sequitur uniuersalis affirmatiua: B. Quia aequiualet sibi, Nec e pure negatiua: P. Vetustiores de his diffusius tractarunt.

De Termino uniuersali distributiuo, B. Cap. XIII.



Bi prolixiores alii. Iuniores q breuissimi. Euitando igitur extrema, medium his documentis concise teneto. Primum est: Quando intellectus distribuit uniuersalem terminum (quia alii nequeunt distribui) p suis inferioribus, utitur signo distributiuo, ut quodam instrumento. Quando uero terminum talem pro indiuiduo uago accipit, utitur termino particulari. Quando autem pro ipsa natura in se, neutro utitur signo. Secundum: Signa uniuersalia, Quaedam distribuunt totum uniuersale in partes subiectiuas, Vt Omnis, & nullus. Quaedam in partes integrales. Vt totus, tota, totum. Quaedam item per modum substantiae: Vt omnis, & nullus. Quaedam per modum accidentis. Vt Qualis, quantus. Quaedam sunt distributiua plurium. Quaedam duorum tantum. Et utrumq; horum nunc est affirmatiuum. Vt omnis, & uterq;, Nunc negatiuum, Vt nullus, & neuter. Tertium documentum. Signa uniuersalia affirmatiua pro tribus, & deinceps iuxta proprietatem Linguae Latinae, sunt haec. Quisq;, unusquisq;, singulusquisq;, cunctus, uniuersus, omnis: quantuscunq;, qualiscunq;, semper Vbiq;, undiq;. Pro duobus autem, uterq;, ambo, utrobiq;, utrinq;, utraq;, utroq;. Quae suscipiunt uirtutem distribuendi, ex eo quia stant pro duobus, Et ita pro pluribus. Negatiua pro tribus, & ultra. Nihilum quasi nec hylum. Nihil per

apocopen. Nil per Syncopen. Nullus ex non & ullus. Nemo. Latenter compositum idest non aliqua. Vel non aliquis comunis generis. Numquam. nusq̃. nuspiam. Pro duobus uero. neuter. Particularia affirmatiua haec. Aliquis. quis. Pro eodem. quidam. quisq̃. quispiam. quilibet. quiuis. ullus. nõ ullus. Pro duobus. Alter. alteruter. uterius. uterlibet. aliquando. nonnunq̃. umq̃ usq̃. uspiam. ubicunq;. alicubi. ubiuis. sicubi. necubi. undecunq;. quandocunq;. Negatiua uero habentur per destructionem uniuersalium. Vt non omnis. P. Quilibet & pleraq; alia. dicuntur signa uniuersalia. B. Dicuntur ita hodie. Et hic usus uincit artem. P. Quidam differt ab aliquis. Nam importat indiuiduum. Certum non uagum. Be. Ex modo pronunciandi fit illud. Vt quidam amicus dixit. Denotando aliquem tibi mihiq; notum absolute. Si ponatur stat pro uago. Alteruter quoq; facit disiunctim stare nõ disiunctiue (ut plerisq; placet) Vnde alterutrum contradictoriorum semper uerum. Sed non semper alterum. Si in futuris contingentibus neutrum sit uerum. Nos quoq; alterutrum contradictoriorum scimus semper esse uerum. Alterũ determinate non semper nouimus. Quartum documẽtum. Hoc signum. Omnis. non semper distribuit. Etiam terminum comunem. Vt patuit superius. Et interdũ est pars extremi. Sẽper quidẽ qñ ponitur ex parte predicati. Et nõnũq̃ qñ ponitur ex parte subiecti. Et interdũ distribuit in numero singulari. Interdũ in plurali. Vt oĩs hõ appetit scire. Et oẽs homines appetunt scire. Interdũ stat collectiue. Vt omnia predicamenta sunt decem. Omnia uniuersalia sunt quinq;. Et ibi signum est pars subiecti. Et oratio est singularis: Sic intelligendo: Haec multitudo est denaria Vel est indefinita. Sic dicendo Numerus predicamentorũ est denarius. Vel est exclusiua. Sic accipiendo. Tantum sunt predicamenta decem. Neq; placet ut dicatur illa uniuersalis. Pe. Multa inducunt quidam. An omnis significet aliquid uel nihil omnino. Sed tu breuibus negocium expediisti. Consignificat. n. uel prebet modum significandi. Be. Signum uniuersale. Si ponatur ex parte predicati reddit inquit Philosophus orationem falsam. Et tamen aliquae sunt uerae. & ab illa regula excipiuntur. Vt haec Nullus homo. est omnis homo. Et haec etiam potest esse uera. Plato uidet omnem Graecum album. Similiter & haec. Hic sol. est omnis sol existens. Atq; illa. Terminus. Enunciatio. Et syllogismus. Est omnis pars Logicae. Philosophus tamen non intellexit de quocunq; predicato. sed de illo quod se habet per modum alicuius uniuersalis respectu subiecti. Cui si addatur signum uniuersale. reddit orationem iam uerissimam. Falsam. Vt Plato est omnis homo. Et homo est omne animal. Et sic de ceteris. Quintum documentum. Omnis. nequit dici. nisi de natura pluribus diuisibiliter comunicabili: Vnde Omnis Deus. non licet dicere. Nisi sane intelligendo. Ois persona diuina. Neq; est opus ut uniuersale actu existentiae sit in pluribus. Sed solum actu rationis concipientis. Et tale comunicabile semper transcendit numerum ternarium. Immo (aiunt) potest concipi in infinitis. Exigit igitur tria. pro quibus fit distributio. uel actu existentiae. uel considerationis. Nequit enim distribui. nisi diuisibile in plura inferiora. Quae licet non sint actu existentiae. Sunt tamen aptitudine.

uel (ut communiter dicitur) infinita: Vel saltem plurima. Ita quod nequiuerit esse tribus pau ciora: Opus est ergo, ut omnis non possit dici, nisi habeat ad minus tria appellata Et in plurali numero illud oportere cōcedunt omnes. Quia cōcedit & Philosophus Primo de coelo: De duobus inquiens nō dicimus omnes, De tribus autem dicimus. In singulari quidā negant. Vt Author sui nominis. Tamen & in singulari ita esse oportet ꝯcedo quod diximus. Omnis .n. non recte praeponitur singulari. Vt dicamus Omnis Cato. Sed uniuersali recte. Sub illo .n. concipiunt singularia infinita uel plurima. Dicē do hāc. Omnis sol. Nō stat subiectum pro isto sole quem uidemus, sed sole in comu ni prout in pluribus consideratur. Vnde haec. Omnis sol est. Vel. Omnis Phoenix est. Falsa esset. Nisi restringeretur ad presens. Immo & haec. Omnis homo. Sed intelligen do ut Omnis sol existens. Et omnis Phoenix, atque sol existens sit. Vera est. Sed in tali sensu non potest accipi haec negatiua. Aliquis sol existens. Vel Phoenix. Vel homo non est. Vnde illae non contradicunt, nisi sumantur uniformiter. Et si fiat restrictio nō ad existentiā, sed ad tempus praesens (sicut potius dicendum uidetur) uniuersales illae falsae. Particulares erunt uerae. Sextum documentum: Distributio. Quaedam generum. Quaedam pro generibus singulorum dicta. Quaedam [illegible] aptitudinem. Vt omnis homo timet mortem. Vel in mari. Quaedam accommoda. Vt omnis populus. Quando uel maior pars uel potior. Et coelum Empyreum [illegible] Non tamen [illegible] Deus [illegible] omnia uel produxit. Supple praeter se.

De Sophismatibus quibusdam. B. Cap. XIIII.

Ponuntur a [illegible] Sophismata quaedam, quae absque examinatione [illegible] Primum est: Omne quod fuit. Est (aiunt) [illegible] Quia ali quid quod fuit ē. Et nihil ē quod fuit quin illud sit. Exponentium prior manifeste uera. Posterior per suam contradictoriam probatur. Aliquid est quod fuit, quod non est. Haec implicat falsum. Quare illa uera. Sic [illegible] exponendo [illegible] Omne quod erit est. Et omne quod potest esse est. B. Non uidentur illius uniuersalis exponentes esse quas ponunt. Sed praeiacens est haec. Quod fuit est. Altera. Et nihil fuit quin illud sit. Quarum al tera euidenter falsa est. Sic [illegible] Omne quod erit est. Exponam. Quod erit est. Et nihil erit quin illud sit. Exponentes ostendunt quo pacto exposita uera. Quo [illegible] sa sit. Et hoc modo exponendo ē haec est falsa. Oē qd' pōt esse est. Possent tñ ōis sic ue rificari. Si ad existentiam restringantur. Vt sit sensus: Omne existēs qd' fuit ē. Ōis existens quod erit est. Omne existens quod potest esse est. Sic exponendo. Existens quod pōt esse est. Et nihil est existens quod potest esse quin illud sit. Pe. Concedunt etiam nega tiuas. Omne quod non fuit est: Omne quod non potuit esse, nec poterit, est. Supplen do sic Omne existens quod non fuit est. Similiter Omne existens quod aliquā non po tuit ē uel nō poterit ē est. Aut sic. Nihil est qd' nō fuit uel nō erit uel qd' nō potuit esse aut nō poterit esse quin illud sit. Sed nō ponēdo nec supplēdo exñs erūt potius falsae.

Sic exponēdo. Nihil non fuit, quin illud sit. Nihil nō erit quin illud sit. Nihil nō potuit esse, Aut nō poterit, quin illud sit. Ipsi autem eas ueras faciāt, sic exponūt. Nihil est quod nō fuit, Vel nō erit, Vel nō poterit esse, quin illud sit. Et sic sunt uerae. Sed de uirtute sermonis dicēdo absolute. Oē qd' nō fuit est. Nō addendo existēs, potius sunt falsae. Et priori modo exponuntur. Idcirco ille qui multa dubitauit, sic eas ponit: Omne ens qd fuit, & est, est. Sic & quod nō fuit & est, est. Et sic ut iam diximus ipsas ueritati restituere conati. Et certum est eas in eo sensu ueras esse. Licet nō uideantur eum sensum reddere. Potius.n. relatiuū illud limitat ad preteritū. Sicut hic ad praesens. Homo, q est, fuit. Vnde et facit sensum cōpositum. Data regula iam et ipsis nobiscum commune. Haec absolute pōt cōcedi. Quolibet maiori te. Et quolibet minori te. Tu es minor. Et sic exponit. Nihil e maius te: Et quolibet minor te. Quin illo tu sis minor. Similiter & haec. Quolibet minori te: Et quolibet maiori te. Tu es maior. Pe. Quid de hac. Omne quod fecit Deus est in hoc instanti. Be. Vis consistit in exponente negatiua. Nihil fecit Deus quin illud sit in hoc instanti. Falsa. Nihil est quod fecit Deus quin illud sit in hoc instanti. Vera. Sed priorem sensum potius redolet. Pe. Quid de hoc Sophismate. Omnis homo est. Et quodlibet differens ab illo est non homo. Be. Si sensus sit, Et quodlibet ab omni homine differēs est non homo. Vera est. Differre namque ab homine, ē ab omni homine differre. Nam illa dictio differt, distribuit illum ablatiuum. Si autem differēs ab illo referat hominem determinate. Et non omnem hominem, falsa est. Ab aliquo.n. homine differens, non est non homo. Vis consistit in illo relatiuo. Si n. stat distributiue. Vera. Si determinate. Falsa. Quare haec absolute uera. Differens ab homine, est non homo. Nisi intelligeretur de differētia accidētali. Potest enim aliqs homo, ab omni homine. Etiam se ipso differre accidētaliter. Sed de differt postmodū. Aduerte tamen ad haec quae affero. Nō homo est terminus minus amplus & inferior ad hunc, non Cato. Prout in prima parte diximus. Quia Nō Cato pauciora perimit, & plura relinquit: Differre igitur ab homine, est esse aliqd nō hō. Differre a Catone, est ē aliquid, Sed nō Cato. Non Cato aūt pōt esse homo. Quia Lelius est nō Cato. Et tā hō. Arguere igitur sic. Differt ab homine. Igitur differt ab oī hoīe, Est processus rectus Quia ab inferiori ad superius. Est non homo. Ergo non Cato. Sed contra fit fallacia a positione consequentis. Est non Cato. Igitur est non homo. Ad rē itaque. Dicere Differt ab hoīe, Est dicere, Differt ab oī hoīe, Puta Catone. Igitur differt ab hoīe. Aliquis.n. pōt differre ab omni homine: hoc est ab aliquo. Qui tamen non differt ab homine. Immo est homo: P. Haec uidetur esse uera: Omnis homo & alius homo fuit, Seu currunt. Aut saltāt: Et ueritas eius probatur sic. Hic homo & alius homo saltant, Et ille, ac alius homo saltāt: Et sic de singulis. Igitur omnis homo & alius homo saltant: B. Dicimus q uniuersalis illa non potest inferri, ex illis singularibus, Eo quia cum illa copulatione, non possunt omnes singulares enumerari. Ratio est. Nam qn inducimus singulares unamquamque semel dumtaxat inducimus, Secus esset nugatio, & quaedam inutilis retrogradatio. Dicendo itaque. Hic homo & alius homo saltant, Et ille homo, ac alius homo saltant. Iam quatuor homines induximus. Neque poterimus dicere, Et sic de singu

lit. Quia cum peruenerimus ad ultimum ostensum, nõ poterimus dicere, & alius. Quia omnes iam sunt enumerati: Vna autem singulari deficiente, uniuersalis formari non poterit. Dicatur igitur ad pbationem, Hic homo & alius, Et ille, ac alius saltant, Cõcedo Et sic de singulis. Nego. Quia saltem una singularis deficiet: Et ita uniuersalis non poterit inferre. Necq ex tali inductione probari.

Sophismata non mediocriter dificilia absoluuntur: P. Cap. XVI.



Mnis homo est omnis homo. Cum sit predicatio eiusdem de seipso Vera uidetur eẽ. Nulla.n. (teste Boetio) uerior affirmatio ea q̃ de seipso quippiã predicatur: B. Sit illa uera, Hæc esset falsa. Aliquis homo nõ est omnis homo. Sed hæc est manifeste uera. Ergo illa falsa. Regula contradictoriarum: Si quocq esset uera, tunc omnis homo predicaretur de Lælio & Scipione & unoquocq aliorum: Et quia signum uniuersale est ibi pars predicati & non est pars subiecti. Iccirco non predicatur precise idẽ de eodẽ. Vnde si omnis utrobiq fiat pars, hoc est tam subiecti q̃ predicati, Vera erit Vt ens: Omnis homo est omnis homo: Vel quod ẽ omnis homo, est omnis homo. Sed propter implicationem subiecti & illa erit falsa. Quia nihil reperitur quod sit oĩs homo. De ratione autem in se falsa, nil uere dicitur: Nec illa de ullo. Aliqui tamẽ dicunt Si subiectum haberet unum suppositum dumtaxat, Vt omnis sol est omnis sol. Vera esset. Sed nos dicimus nõ posse dici: Omnis sol; Nisi possent concipi eius plura supposita. Illis autem conceptis, falsa erit. Nam tunc unumquodq suppositorum esset omnis sol. Aut igitur impossibile est concipere plura eius supposita, Et tunc non poterimus dicere Omnis sol. Et passio solis, erit passio huius solis adæquate, Contra ea quæ philosophus in Analyticis posterioribus determinauit. Aut possumus plura concipere. Et ita Oĩs sol ẽ oĩs sol, Falsa erit: P. Oĩs, & nullus sunt signa opposita, Et ita nõ p̃dicant̃ de se mutuo. Nec aliq̃d sub rõe illorũ. Igit̃ hæc erit falsa. Nullus hõ ẽ oĩs hõ, Quę ẽ cõtraria illi Oĩs hõ est oĩs hõ. Et quom hæc materia non sit contingens, utraq non poterit esse falsa. Quid ergo: B. Quia utraq in tali materia nequit esse falsa. Ideo hæc uera, Nullus hõ ẽ oĩs hõ. Nã sua ɔtradictoria falsa. Aliq̃s hõ ẽ oĩs hõ. Neq ibi, Nullus hõ ẽ oĩs hõ Predicat̃ oppositũ de opposito. Sʒ illud p̃dicatũ, Oĩs hõ Remouet̃ a Platone, Et Callia, Et aliis cõtẽtis sub hoĩe: P. Quo pacto differũt nihil & nullus. B. Nullus solũ signũ ẽ: Nihil, iportat rẽ, siue ens ultra signũ. Distribuit: Igit̃ negat: Et extremũ põnit ɔronis. Quare põt ẽt eẽ nomẽ infinitũ. Sicut i p̃uerbio Anglico, seu Sophistarũ, dr̃: Nihil & Chimera sunt fratres. P. Trãscẽdẽs ĩfinitari neq̃t: B. Si relinq̃t res opinabiles ut figmẽta: Põt. Nã si cõceptus entis solũ cõpetat rebus ratis & methaphisicis Cõceptus aũt rei. Cõpetat ẽt opinabilibus, tũc ens poterit infinitari, Res aũt ñ poterit. Nõ ens.n. relinquit opinabilia. Res uero prout uenit a reor reris, nihil relinquit. Quã ergo dr̃. Nihil & Chimera sunt fratres, Accipit̃ nihil p̃ nõ ens, Nõ autem pro nõ res, Nam non ens & Chimera sunt idem. Et ita aliquid, siue aliqua res non ens, est Chimera

P. Nonnulli hanc. Nihil uidens est aliquid uidens. Verã putant. Eamque probant inducendo. Non hoc uidens est aliquid uidens. Et non hoc uidens est aliquid uidens. Et sic de singulis: Igitur: B. Circa hoc sunt nunnulla cõsideranda. Si namque illa dictio nihil fuerit casus nominatiui. Vt sic sensus. Nulla res uidens est aliquid uidens. Falsum erit. Quia includit opposita. Si uero fuerit casus accusatiui. Vt sit sensus. Nullam rem uidens est aliquid uidens. Erit etiam falsum. Quia implicat contradictionem. Si queque sensus eius esset. Quamlibet rem uidens non sit aliquid uidens. Quem sensum uidentur aliqui dant ponentes negationem ipsius dictionis nihil ad uerbum. Et distributionem ad participium uidens. Licet id sit contra quandam antiquam regulam: Quotiens negatio & distributio includuntur in eodem ad quodcumque referetur illorum unum ad illud & aliud [illegible] sic erit falsum. Si deinde sensus eius esset. Vt nullã rem uidens est aliquid uidens. Quem sensum aliqui tribuunt distributionem & negationem ponentes ad illud participium uidens. Tamen non euadit ob id falsitatem. Et sic omnibus modis falsum uides. Iccirco declaranda est inductio per quam uera esse probari uidebatur. Nam illæ singulares. Non hoc uidens est aliquid uidens possunt stare infinitæ. Vt sic sensus. Videns non tamen hanc rẽ est aliquid uidens. Et sic de aliis. Si etiam non hanc rẽ supponeret discrete & pro eadem re semper staret. Ita q hoc uidens nõ hanc rem. Et illud uidens non hanc rem eandem & sic de aliis. Quia singulares sunt affirmatiuæ sequitur uniuersalis affirmatiua. Igitur omne uidens non hanc rem est aliquid uidens. Ex illis itaque singularibus sic ordinatis non sequitur illud sophisma. Sed ordinemus singulares alio modo. Vt uidelicet dictio infinitata stet pro alia & alia re in qualibet singulari sic. Videns non hanc rẽ est aliquid uidens. Et uidens nõ illam rem. Et uidens non illã aliam est aliquid uidens. Et sic de singulis. Ita q uidens stat pro eodẽ. Et inductio fiat pro rebus non uisis tunc uideretur inferri hæc uniuersalis. Igitur nullam rem uidens est aliquid uidẽs. Et hoc equiualet sophismati. Igitur sophisma uerum. Quia conclusum ex ueris. Ex alia parte implicat cõtradictionem. Vt patet. Ea propter dicendum illud sophisma non inferri ex illis singularibus. Quia illæ non sunt sufficienter enumeratæ. Nam ostensa ultima re non uisa uidens non illam rem est aliquid uidens. Falsa erit. Quia non uidens illam nihil uidet. Non sunt. n. aliæ res ab illa. Omnes. n. sunt iam enumeratæ. Et nõ licet repetere iterum & circulo inductionem facere. Periret. n. finis inducendi. Quando igitur procedit. Non hoc uidens est aliquid uidens. Et non illud. Similiter cõcedimus. Sed cum addit. Et sic de singulis. Negamus. Quia dat instãtiam de ultimo ostenso. Quo non uiso nõ uidetur aliquid aliud. Nisi uelimus circulo repetere ea quæ iam enumerata erant. Verum si illas singulares negatiuas faceremus prout oporteret si uelimus inferre uniuersalem negatiuam. oporteret eas sic formare. Hac re uidens non est aliquid uidẽs: Et illam. Atque aliam. Et sic de singulis. Igit nullam rem uidens est aliquid uidẽs. Consequentia bona. Sequitur. n. Falsum ex falsis. Aut igitur sophisma infertur tanq̃ falsum ex falsis. Aut nõ potest inferri. Aut alia uniuersalis infertur. Constat ex his quid sit ad illud sophisma dicendum. Ponitur & aliud sophisma simile illi. Nullum caput habens est aliquod caput habens. Et infertur ac probatur quasi eo

similibus premissis. Nam procedit sic. Non hoc caput habens (puta Caliae) est aliquod caput habens. Quia suum. Et alias similiter non hoc idem caput habens est aliquod caput habens est aliquod caput habens. Et sic de singulis. Igitur: Omnis non hoc caput habens est aliquod caput habēs. Videte quod ex illis singularibus affirmatiuis de subiecto infinito nequit sequi illa negatiua. Sed uidetur sequi illa affirmatiua quam inducimus. Licet nec ila sequatur. Quia quum inducendo singulares peruenerimus ad Caliam dicendo. Et Callias non hoc caput habens est aliquod caput habēs illa singularis erit falsa. Quia Calias si careat illo capite aliud habere non potest. Negatiua de esse igitur illa. Et sic de singulis. Quia falli in Calia. Si autem illae singulares inducantur non infirmando idem caput sed semper aliud & aliud adhuc nō poterit inferri illud sophisma. Nam opus est deuenire ad ultimam singularem. Puta ad Caliam. Et non hoc caput non habens est aliquod caput habens. Falsa erit. Quia si illud ipse nō habet nullum habet. Et post fiet inductio ex parte diuersificatis capitum. Tenendo illud idem habens. Vt Lelius nō habens caput Catonis & Scipionis. Et sic de aliis est habens aliquod caput. Quia suum. Sed si opus est omnia capita enumerare ut inductio sortiatur effectum deueniendum est ad caput suum sic. Et non habens hoc caput. Videlicet suum. est habens aliquod caput. Quae falsa. Vel si inducatur diuersi habentes & diuersa capita aut nihil inferri aut hoc. Igitur omnis homo non habens caput alterius est habens aliquod. Et illud illatum non est sophisma propositum. Si autem uelimus inferre illam negatiuam oportet facere singulares negatiuas sic. Hoc caput habens nō est aliquod caput habens. Et hoc caput habēs non est aliquod caput habens. Et sic de singulis. Igitur nullum caput habens est aliquod caput habens. Inductio in sucessiuis falsae. Ex singularibus falsis. Sophisma ergo uel nō inducitur. Vel ex falsis tanq falsum inducitur. Idem iudicium est de hoc sophismate. A nullo homine diferens est ab aliquo homine diferens. Quia non ab hoc homine difere. est ab aliquo homine diferens. Et non ab hoc eodem diferens est ab aliquo diferens. Itaque non ab hoc stet infinite. Et supponat discrete Diferentes uero alii. & alii inducantur. Et concludetur affirmatiue. Igitur: Omnis non ab hoc homine diferēs est ab aliquo homine diferens. Vel potius ut superius diximus nihil cōcludetur. Ordina singulares quocumque modo uolueris sophisma illud uel non sequetur ex illis. Vel falsum ex falsis sequitur.

De Sophismatibus quae fiunt cum signis pro duobus distributiuis. P. Cap. XVI.



Vm signis distributiuis pro duobus tantum fiunt deceptiones. Dicat Plato solum hanc. Prima causa est. Et Callias solum istam. Vacuum non datur. Et uterque simul dicat solū illam. Lapis est animal. Quaeritur tunc an haec sit uera. Ab utroque hoīe dictum uel enunciatum est uerum. B. Vera uidetur. Nam a Platone dicitur. Prima causa est. Et est uerum. A Calia dicit. Vacuum non datur. Quod etiam uerum est. Igitur ab utroque dictum uerum. Vel enunciatum est uerum. P. Contra. Ab utroque dictum

enunciatum est hoc: Lapis est animal: Ergo uerum est lapidem esse animal: B. Quia uis illud Sophisma, Alii uerum, Alii falsum existiment. Tu distingue. Si. n. ab utroq; hoc est hoc & illo, sit diuisim. Et uerũ supponat naturaliter, Vt sit sensus Ab hoc enũciatum e uerum, Et ab illo enunciatum est uerum, Sophisma erit uerum. Si autẽ stet coniunctim. Vt sit sensus Ab hoc & illo simul enunciatum est uerum, Sophisma erit falsum. Adducit praeterea hanc eẽ falsam: Vterq; horum est, uterq; horum Nõ magis sed perinde ac illam. Omnis homo est omnis homo: Et nullus homo est nullus homo. Hanc autem esse ueram; Vterq; horum est homo uel aequus. Ostenso aliquo homine & aliquo aequo. Est. n. una cathegorica de predicato disiuncto. Et probatur inductiue. Hic ostenso homine est homo uel aequus. Et hic ostenso aequo est homo uel aequus. Si autem esset hyppotetica disiunctiua Falsa esset. Nam redderet talem sensum; Vterq; horum est homo, Vel uterq; horum est aequus. P. Neutrũ se habet ad uterq; sicut nullus ad omnis. Idcirco ille cui nominis scriptor, nõ recte dixit. Vt neuter idem significet quod uterq; negatione preposita: Si. n. e duobus alter altero non saltante saltet. Haec erit uera Non uterq; saltat, Illa uero falsa Neuter saltat. Circa hoc tamen tale sophisma solet proponi. Neutrum oculum habendo tu potes uidere. Probatur. Nam dextrum non habendo tu potes uidere, Et sinistrum similiter. Be. Improbatur gerundium illud sicut Ablatiuus in cõsequentia Persii: Quia, Et quando exponitur. Ergo si neutrum, Vel quando Vel quia neutrũ habes, poteris uidere: Quod est falsum. Et ad probationem dicimus: Vt quamuis dextrum non habendo, modo habeam sinistrũ Et sinistrum nõ habendo modo habeam dextrum, possim uidere. Ex hoc tamen non sequitur q neutrum habendo possim uidere. Sed fit deceptio per sensum diuisum & cõpositum: Premisse. n. sunt uere diuisim & cum conditione habendo alterũ. Hoc e si habeã alterum. Conclusio Autem coniunctim & absolute infertur; P. Quae sunt signa quae quae partes integrales rerum distribuunt.

De distributione totius. B. Cap. XVII.

TOtus e̅ eiusmodi signum, Videlicet distributiuũ in partes integrales; Si tñ teneatur cathegorematice nõ distribuit. Sed ens perfectum cui nil desit sibi cõpetentiũ denotat, Syncathegorematice est terminus secũdus siue (ut aiunt) pregnãs. Equiualet. n. huic. qlibet pars: P. Si totus id sonet quod quaelibet pars. Igitur distribuit hoc comune quod e pars in sua inferiora. Cur ergo dicitur distribuere partes integrales nõ subiectiuas: B. Quia illa quae illi communi hoc est parti subiiciunt sunt partes integrales alicuius Puta Calliae uel Platonis: P. Quando totus accipit cathegorematice: B. Illud non uidetur cognoscendum ex ui uerborum. Si tamen preponatur in oratione stat edicto Scholae nostrae. Vt sincathegorematice sumat; P. Si dixero Totus Callias albus est. In quo casu distribuat: B. Certat nimium quidam, ut in obliquo. Sic Callias secũdum quamlibet sui partem est albus. Alii in recto. Quaelibet pars Calliae est alba.

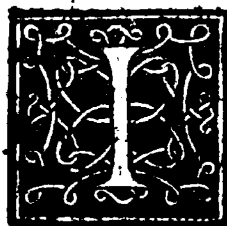
Quare secundum illum singularis est. Secundum hos. Vniuersalis. Et utroque modo potest ea uti: licet forsan prius sit intelligenda ista singularis. Deinde uniuersalis: P. Est ne haec uera. Totus Callias est minor Callia: B. Quaelibet pars illius est minor illo: Vera. Et ipse secundum quamlibet sui partem seorsum est minor seipso: P. Anima est pars eius. igitur minor illo: B. Anima non est pars integralis ipsius: Addendum itaque Quaelibet pars integralis est minor eo: P. Si totus Callias est minor Callia: Ergo Callias est minor seipso Callia. Quemadmodum. Si totus Callias est albus. Callias est albus: B. Negat consequentia. Haec n. uera est. Quaelibet pars integralis Calliae est minor ipso. Patet inducendo. Illa uero est falsa. Callias est minor Callia. Quare consequentia non tenet: P. Cur altera sequitur. Quaelibet pars est alba: Ergo & ipse: B. Quia singulares huius & diuisim & coniunctim sunt uerae. Illius duntaxat diuisim. Quaelibet. n. seorsum est minor: non omnes simul: P. Quid de hac. Totus Callias est Callias: B. Si uera esset. nasus uel caput Calliae posset dici Callias. Si tamen stet cathegorematice. Vera erit: P. Haec etiam uera. Totus Callias est pars sui. uidelicet Calliae. Nec tamen totus homo est pars ipsius Calliae. Quaelibet n. pars hominis non est pars Calliae. Nisi homo staret ibi determinate. Ponunt & haec. In oculo tuo est totum quod est in mundo. Et in anima tua tota scientia mundi. Et in Loculis [illegible] tota pecunia. Nec tamen totum quod est in mundo est in oculo tuo. Neque tota scientia mundi. Neque tota pecunia: B. Cathegorematice. Verae. Syncathegorematice. Falsae. Sed temere quidam improbant illam. Anima est tota in toto & tota in qualibet parte corporis. Dicit namque. Si tota est in toto: Ergo est ens habens partes. Sed negamus illam consequentiam. Quia dum totum stat cathegorematice: ut ibi non oportet ut habeat partes. Sed sufficit ut sit ens perfectum. cui de requisitis nil desit. Si etiam uolueris tenere. ut totum semper intelligatur habere partes. Anima quoque habebit partes. Vt patet per illud philosophi De parte autem animae qua sapit. Et quamuis sentire & sapere sint partes subiectiuae animae in communi sunt tamen partes quasi integrales huius animae: Et licet non sint quantae mole sunt tamen quantae uirtute: P. Quo pacto exponuntur.

B. Totus Callias est minor seipso. — Aliqua pars Calliae est minor ipso. / Et nulla est pars Calliae quae non sit minor ipso.

Vel sic. Totus Callias minor seipso — Callias secundum aliquam partem est minor seipso. / Et nulla est pars eius secundum quam non sit minor seipso.

Multa & alia signa distributiua qualitatis. Vt qualislibet. Et qualelibet. Et quantitatis. Vt quantuslibet. quotiens. quotquot. quotcunque. quotlibet. Solent induci. & sophismata nonnulla super illis formari. Ea tamen. quia non multum [illegible] sunt. & ex fallaciarum tractatu prospici poterunt. hic pretermittenda censui.

De infinito & ipsius expositionibus. P. Cap. XVIII.



Nfinitum solet tribuere molestiam disputantibus: B. Infinitum Phi
losophi multipharium capiunt. Negatiue quidem: pro eo quod nequit
ullo pacto finiri aut pertransiri. Caret. n. quantitate. Vt punctũ: Sicut
uox dicitur inuisibilis: quia uideri nequit. Et interdum quod nondum
est finitum: licet sit aptum finiri. Quasi nõ finitum: tñ finibile. Vt do
mus Mediolanensis. Et Templa Sanctae Reparatae. Et Sancti Pe
tronii. Positiue autem nil est infinitum actu in rebus creatis. Interdum autem dicitur in
finitum: quod pertransiri est difficile: quod posset facile pertransiri: nisi aliquid obstaret.
Vt Aqua uel fouea. Infinitũ item. Aliquod est tale in potentia. Et hoc uel per appositio
nem. Vt numerus. Vel diuisionẽ. Vt cõtinuum. Quod dicunt diuisibile in infinitum.
Aliquod utroq; modo. Vt tẽpus. Sed apud Logicos bifariam accipit. Cathegorema ti
ce. Pro ente sine fine. Quocũq; modo sit sine fine. Et sincathegorematice. Et est signũ
inter scalariter distributiuum. Infinitum namq; denotat quocunq; uel quantocunq;
dato est plus uel maius accipere. Vel potest plus uel maius dari. Infinitum uero in plu
rali designat: quotcunq; datis plura possunt dari. Et non tot quin plura: P. Sic ergo
exponam. Infinitum corpus potest Deus producere. Aliquantum corpus põt Deus p
ducere: Et duplum ad illud: Et triplum: Et sic in infinitum. Vel sic. Aliquãtum corpus
potest Deus producere. Et non sunt tot corpora producta quin plura illis possit Deus
producere: B. Aliqui etiam sic exponunt. Duobus plura corpora potest Deus produce
re: Et tribus. Et sic in infinitũ. Sed & alii aliter. Redeunt tamẽ in eundem sensum. Illæ
quae de preterito & futuro sunt: similiter exponuntur. Addita tamen copulatione causa
ampliationis. Et nõ sunt uel fuerunt corpora finita producta: Quin plura illis fuerint
producta. Eodem modo. Et nõ sunt uel erunt corpora finita quin plura illis erunt pro
ducta: P. Possent plura accipi quã remanere procedendo ad principium: & finem seculi.
Ergo falsum est. Et non tot quin plura: B. Non poterunt tot finita sumi: si mundus sit
aeternus: quin plura illis remaneant. Vel non tenendo (ut oportet) mundi aeternita
tem non poterunt tot finita sumi: quin sint possibilia plura. Sed non disputamus de ue
ritate. Sat est nosse quem sensum denotet uel quem denotare posset oratio: P. Conce
dunt hanc tamq̃ ueram. Infinitum corpus potest Deus producere. Neq; tamẽ corpus
infinitum potest producere. Priorem exponunt: & ueram esse dicunt: B. Vera certo est.
Si haec propositio sit uera. Quocunq; corpore dato: potest dari maius. Quam pleriq;
non concedunt: ut nos: nisi imaginarie: Neq; aliter eam Philosophus concessisset: qui
corpus maius caelo posse dari ipsa negauit. Neq; Theologo necesse est illud concede
re: Qui Deũ aliquid creasse fatet: quo maius creare nõ potest. Vt charitatem in anima
Christi Saluatoris. Alteram esse falsam aiunt. Quia infinitum capitur cathegorema
tice. Et significat Deum posse corpus producere carens terminis. Quod communiter &
rectius falsum putatur. Quamuis nonnulli & id contra iusq; fasq; concedant: P. Qñ
sumitur cathegorematice: B. Cum aliquo determinatur signo. Vt aliquod infinitum
Et si sumatur substantiue. Et ex pacto quo sine ponitur a parte predicati: P. An hae. In
finitum tempus est elapsum. Et tamen nullum tempus elapsum fuit infinitum. Sint

cōcedenda ostende. B. Prior uera esse uidetur. Quia aliquantū tempus est elapsum. Et duplū ad illud & triplum: Et sic in infinitum imaginarie. Posterior probetur inductiue. Et uidebitur nullum tempus elapsum caruisse fine. Hoc pacto conceduntur infiniti anni & dies preteriti & futuri imaginarie: Pe. Non itaq; plures dies q̄ anni si utriq; infiniti. Infinitum nāq; nō excedit infinitum. B. Forsan id uerum est solum de infinitis eiusdem rationis. Nam linea infinita sibi consimilem non excedit. Sed non de infinitis alterius rationis. Nam infinita superficies Lineam infinitam. Et corpus infinitum Superficiem infinitam excedit. Sic forsan multitudo annorum infinita non excedit aliam annorum multitudinem talem. Immo etiam si possent poni seorsum dies & seorsum anni infiniti non sese excederent. Sed quia annorum multitudo infinita presupponit dierum multitudinem infinitam. Imaginando. n. infinitatem annorum. Imaginamur trecentas sexaginta quinq; infinitates dierum. Plures igitur dierum infinitates. Et plures horarum q̄ dierum. Quare una infinitas dierum Puta si uni anno corresponderet una dies non faceret plures dies q̄ annos. Sed qa dies sunt pluries infiniti & anni semel maior erit infinitas dierum q̄ annorum. Et horarum q̄ dierum. Pluries. n. infinitū plura complectitur q̄ semel tale. Et infinitum replicatum excedit non replicatum. Pe. Sic accipio q; esse cōmodo excessum non arguit esse finitum absolute sed paucioribus modis infinitum. Et ita secundum quid finitum. Et sicut finitum secundum quid. Quia paucioribus modis infinitum potest cē infinitum. Et est sic infinitum uere potest esse secundum quid finitum. Sed in uerbis iam dictis implicari uidentur opposita. Nam superficiem magis infinitam. Et corpus magis q̄ superficiem (ex eo quia posterius continet prius) dictum fuit. Deinde Dies infinitiores quam annos. Quc tn tamē annus dies cōtineat conclusum est: B. Superficies quoad quantitatem cōtinuam infinitior est linea. Quia duobus modis Et latitudine & longitudine infinita: Linea sola longitudine. Quo uero ad quātitatem discretam linea est infinitior. Quia pluries infinita. Primū in se secundum considerationem Deinde in superficie. Et tertio in corpore. Sed annus non est infinitus nisi secundū numerum. Et dies eodem modo: Et quia pluries replicantur dies infiniti q̄ anni amplior est infinitudo dierum q̄ annorum. Et horarum q̄ dierum. Sed si consideremus annum prout includit omnes tres infinitates infinitior est Quia & rōne reuolutionis propriae solis. Et ratione reuolutionis diurnæ. Sed hæc sunt alterius speculationis.

Ponit circa hoc quadam sophismata: Et contradictoria exponenti acute & acutius assignat. P. Cap. XVIIII.



Quid de hoc quod et concedunt. Infinitus numerus est numerus finitus. Et tamen nullus numerus finitus est infinitus. Aut econtra: Be. Posteriorem constat esse ueram. Et priorem si ponatur cum imaginatione. Immo etiam finita sunt infinita. Duo enim sunt finita & tria. Et ita in infinitum. Vel quotcūq; datis finitis ē dare adhuc plura illis.

Si non re, saltem imaginatione, Vel quo ad nos? Vel quo ad possibilitatem, Si process sus talis sit possibilis. Est & aliud sophisma. Infinitis plura sunt finita. Et numerum infi nitũ aliquis potest numerare, Quom tamen nullus numerus sit infinitus. Hæc tamẽ est falsa, Infinitum pondus potest Calias portare, Sic enim exponitur, Aliquantum pondus, & duplum, ac triplum ad illud, & sic in infinitum potest Calias portare: Quæ exponens falsa est. Et sic est falsa illa, ꝙ infinitum pondus possit Calias portare. Si autem illa exponens est falsa, sua contradictoria erit uera. P. Videtur illa probatio procedere a secundum quid ad simpliciter Quia infinitum appositione. Est infinitum secundum quid. Igitur non sequitur Absolute infinita sunt finita: B. Si nomen infini ti importet distributionem interscalarem, sicut Dialectici presupponunt, Et illa sit quæ posita est, sua expositio. tunc non arguitur a secundum quid ad simpliciter. Quia infi nitum synchategorematicum, nil aliud importat q̃ talem distributionem. Hoc tamen infinitum comparatum infinito cathegorematice sumpto, est secũdum quid infinitum P. An aliquod infinitum sit finitum. Et econtra: B. Infinitum secundum diuisionem est finitum secundum magnitudinem. Et infinitum potentia, est finitũ actu: P. Quo pacto assignabuntur contradictoria illarum exponẽtium: Be. Hoc modo. Aliquo cor pore dato, non potest Deus maius producere. Aliquo tempore elapso, non est dare ma ius. Aliquo numero dato finito, nõ erit dare alium maiorem. Aliquibus finitis datis, nõ est dare finitum maius, uel finita plura. Aliquo numero finito dato, non posset quis nu merare maiorem. Hæc omnia falsa. Si priora illa uera. Quia contradictoria nequeunt esse simul uera: Videlicet, Infinitum pondus Calias non potest portare: P. Quo pacto sunt conuertendæ illæ priores ueræ. B. Sic inq̃. Res quam potest Deus producere ma iorem, est quodcunq; corpus finitum datum. Res elapsa, est quodcunq; tẽpus assigna tum. Res finita est, dato quouis numero, uel assignato quouis numero. Finita sunt, uel res finitæ sunt quibuscunq; finitis assignatis. Res finitæ sunt plures quibuscunq; finitis datis. Potest quis numerare quocunq; numero dato maiorem. Callias nõ potest por tare quouis pondere maius: P. Signum distributiuum ex parte subiecti, non debet po ni in conuertente ex parte predicati: B. Quicquid dicant alii, nobis uidetur infinitũ syn cathegorematice sic distribuere, ut distributio sit pars subiecti. Si. n. illã Aliquãtum cor pus põt Deus producere, Et duplum, & triplum ad illud, Et sic in infinitum, conuertã, sic. Deus potest producere aliquantum corpus Nõ posui totum subiectum conuersæ ꝑ predicato conuertentis. Nã subiectum non erat hoc solum, Aliquantũ corpus, Sed & duplum, & triplum. Et sic in infinitum. Totum hoc erat subiectum conuersæ, Totũ etiam debet esse predicatum conuertentis, Sic dicito de aliis exponentibus: Non itaq; si gnum istud interscalare, est sola dispositio subiecti, Vt quidam putat. Quamobrem etiam contradictoriæ illæ superius fuerunt male assignatæ. Sed debẽt fieri per negatio nis appositionem, Sic. Non quocunq; corpore dato finito, potest Deus producere ma ius. Non quocunq; numero assignato, erit dare maiorem. Non quocũq; tẽpore elapso est dare maius. Nõ quocũq; pondere dato, Callias põt portare maius. Hæc de infinito.

De expositione.

De expositione gradus comparatiui .P. Cap. XX.



Radus comparatiuus & superlatiuus solent peculiaribus regulis exponi. B. Comparatiuus gradus proprie & non abusiue sumptus tribus enunciationibus exponitur: Sicut in illo sunt tria, Res excedens, Res excessa. Et forma in qua fit excessus. Prima exponens affirmat gradum positiuum formae de ipso excedente. Secunda idem affirmat de re excessa. Tertia affirmat excessum formae de excedente respectu excessi. Hoc modo, Plato est sapientior Callia. Plato est sapiēs. Callias est sapiens. Et Plato est magis sapiens q̄ Callias. Potest etiam illa tertia negare aequalitatem formae sic. Et Callias non est aeque sapiens. Aut sic. Callias non est ita sapiens sicut Plato. P. Tertia illa sufficere uidetur. Exprimit.n. totum sensum. B. Tamen & reliquae duae ex illa exposita sequuntur. P. Da modum exponendi in aliis terminis q̄ singularibus. B. Exponitur affirmatiue sic. Rosa est pulchrior uaccinio. Rosa est pulchra. Omne uaccinium est pulchrum. Et Rosa est magis pulchra uaccinio. Vel sic negatiue. Et nullum uaccinium est ita pulchrum sicut quaeuis rosa. Vel iterum sic: Et nullum uaccinium est ita pulchrum ut rosa. Omnis Rosa est pulchrior ligustro. Exponitur affirmatiue Sic. Omnis Rosa est pulchra. Omne ligustrum est pulchrum. Et omnis rosa est magis pulchra q̄ quoduis ligustrum. Et nullum ligustrum est ita pulchrum. Sicut quaeuis rosa. Vel exponitur negatiue sic. Addendo ad duas priores hanc tertiam. Et nullum ligustrum est ita pulchrum sic qualibet rosa. P. Cur dixisti Omne ligustrum & omne uaccinium: B. Gradus nempe comparatiuus: Ablatiuum suum confundit distributiue. Alterum autem quod regitur ex natura excessus confuse disiunctim. Vt Rosa est suauior illo tribus gradibus. P. Possemus tamen dicere. Vt quādo ponitur comune sine signo illud stare pro natura. Ablatiuus ergo ille prior stat p natura. Et si talis excessus sibi ex se competat tunc ex consequenti talem naturam esse intelligendam prout est in omnibus suis inferioribus. Et sic distributiue. Si uero talis excessus sibi competat ratione alicuius indiuidui solū, tunc minime. Hoc est non stat distributiue. Vt si hic homo sit fortior hoc leone. Igitur homo est fortior leone. Ab inferiori ad suum superius. Et ablatiuus stabit pro natura sine distributione. Et poterit utraq istarum esse uera. Homo est fortior leone. Et homo est debilior leone. Dato ut hic homo sit fortior hoc leone. & alius sit debilior alio leone. B. Si exponatur affirmatiue. Ex priori modo forsan q̄d dicis uerum potest esse. Tunc.n. Ablatiuus non distribuetur. Si autem negatiue negādo uniuersaliter aequalitatē formae tunc stabit distributiue. Neq ita cōsequentia ualebit ab inferiori ad superius. P. Forma nonne q̄ negatur uniuersaliter nisi quando ablatiuus stat pro natura, cui talis excessus ex se ipsa competit. Quando competit ratione indiuidui solum, non potest forma uniuersaliter negari. Vt si dicerem. Rosa est propior mihi hic. Dato q una rosa sit propinquior aliquo Lilio. Tertia exponens erit, Et rosa est magis propinqua aliquo Lilio. Vel Et Rosa Lilio est propinquior. Vel Et Lilium non est ita prope ut Rosa. Sed iam quaero quot modis comparatio sit abusiua. Beni. Tribus. Quum pro ipso positiuo ponitur. Vt senior pro sene. Et Iu

nior pro iuuene, uel pro parum tali. Vt tristior, id est parum tristis. Quia forma alterutra solum participat. Vt Cignus est candidior Coruo. Quia nonneutrum participat forma illa, sed solum opposita: Tamen unum plus altero. Sed si utrumque forma opposita aeque participaret, non fieret comparatio. Ideirco Mare Adriaticum non est dulcius Occeano, nisi sit minus amarum. Vt Cicorea dulcior est Absinthio. Et melius est furari quam occidere. Et secunda comparatio abusiua etiam abusiue sic exponi consueuit ponendo pro tertia exponente. Cignus est magis albus quam coruus. Vel sic. Et coruus non est ita albus sicut Cignus. Tertia comparatio abusiua exponitur sic. Furari malum est. Et occidere malum est. Et furari non est ita malum sicut occidere, uel est minus malum quam occidere: Vel occidere est maius malum. Comparatio igitur abusiua primo modo non est comparatio, sed absoluta comparatiui pro positiuo positio. Et non exponitur. Secundo modo etiam exponi recte non potest. Tertio modo sub forma opposita (si unum sit peius altero, uel amarius) exponi potest. Sed si utrumque esset aeque malum, uel aeque amarum, & caetera id genus, tunc nulla comparatio omnino est. Pe. Da Corrolaria.

Sophismata quae ex gradu comparatiuo oriri solent, ponuntur. Cap. XXVI

Ex his sequuntur haec corrolaria. Primum est, Albior omni homine non est albior Petro. Similiter Albior omni homine non est albior homine. Prior pars patet. Quia aliquo homine albior non est necessario Petro albior. Neque omni homine albior. Et probetur sic. Esto ille homo albior. Plato est albus: Et aliquis homo est albus. Et aliquis homo non est ita albus sicut Plato. Vel sic si exponatur affirmatiue. Et Plato est aliquo homine magis albus. Stat enim ille Ablatiuus omni homine determinate, propter duo signa distributiua: haec tamen est per casum albior Petro: Neque omni homine est albior: Sed solum aliquo homine est albior. Sic enim stat ille Ablatiuus. Immo neque albior est aliquo homine. Quia falso. Igitur haec esset uera. Et non aliquis homo est ita albus sicut ipse. Quia aequipollet huic. Et nullus homo est ita albus sicut ipse. Et ita neque ipse erit ita albus sicut est. Secundum corrolarium. Musca est nobilior omni animali. Et Formica perfectior omni ente. Nec tamen illa nobilior aliquo, aut haec perfectior aliquo ente. Immo neque aliquo ente est formica perfectior. Quia non homine. Sic Amyclas est ditior omni homine. Et Catelina, sed hic aut ille Iuuenis prudentior omni sene. Et debilior musca est fortior omni ente. Pe. Ablatiuus comparatiui (dicunt) non distribuitur, nisi ipsum insequatur: Be. Sic aiunt. Sed si Ablatiuus ille a comparatiuo regatur, cum illeque distribuatur, semper eodem modo ad ipsum se habere uidetur. Quare pacto id factum puto. Vt quando sequitur, distribuatur. Paciscamur illud & nos in nostro Gymnasio. Tertium corrolarium. Canis est fortior formica, & leone. Et tamen Canis non est fortior leone. Similiter Angelus est sapientior homine, & Deo. Nec tamen est sapientior Deo. Prior pars probatur. Angelus est sapiens

Omnis homo & Deus sunt sapientes: Et nullus homo, & Deus sunt ita sapientes, sicut Angelus. Igitur: Vis consistit in tertia exponente. Si illa uera, & exposita erit uera. Illa quidem uera uidetur. Nam si non: Igitur hæc erit uera. Aliquis homo & Deus sunt ita sapientes sicut Angelus. Igitur aliquis homo est ita sapiens sicut Angelus. Quod est falsum: Pe. Mihi illæ falsæ uidentur. Nam si canis est fortior formica, & Leone, Aut igitur diuisim, aut coniunctim. Et quocunque modo dixeris, falsa est. Nam diuisim æquiualet his duabus. Canis est fortior formica. Et Canis est fortior Leone: Presupposito, Ut Canis nō possit esse fortior Leone. Coniūctim uero æquiualet huic. Canis est fortior formica & Leone simul iunctis. Quod falsum ē. Quia quod non est fortius Leone, non est fortius Leone, & alio superaddito sibi. Quod enim seorsum precellit & coniunctim sine distractione, aut diminutione precellit. Et quod solum, seu seorsum prestantius, Etiam alteri iunctum non diminuenti prestantius: Ac etiam totum præstat parte prestante. Tertia itaque exponens falsa. Et nulla formica nullusque Leo simul iuncti sunt ita fortes. Vel & omnis formica, Omnisque Leo sunt ita fortes. Vel sic. Et non omnis formica Omnisque Leo sunt ita fortes. Quando dicis: Igitur contradictoria est uera. Concedo omnem formicam ac omnem Leonem simul fortiores esse cane. Neque sequitur. Igitur, Omnis formica est fortior. Quia ex toto copulato coniunctim accepto non sequitur alterum seorsum: B e. Si illa exponibilis diuisim accipiatur, æquiualet copulatiue: Et manifeste falsa est: Neque tunc exponi debet. Si coniunctim uideris recte sentire. Ponitur tamen pro sophysmate tamquam oratione apparenter uera, ut simpliciores admirentur: P. Tertia exponens indiget & ipsa expositione.

Expositio positiui comparabiliter sumpti cum suis sophismatibus. B. Cap. XXII.



Ositiuus ille, Videlicet ita fortis sicut, comparabiliter sumptus appellatur. Et sic exponitur, Hercules est ita fortis sicut Leo. Hercules est fortis: Omnis Leo est fortis: Et nullus Leo est Hercule fortior. Tu es ita doctus sicut omnis homo. Tu es doctus: Aliquis homo est doctus: Aliquis homo non est doctior te. Igitur: Pe. Dicunt enim quod homo stet ibi determinate propter duo signa distributiua. Nam hoc signum ita sicut distribuit, Ut dicendo. Tu es ita fortis sicut Leo. Distribuitur Leo addito alterō distributiuo stabit determinate. Ut dicēdo, Tu es ita fortis sicut omnis Leo. Quae sunt toleranda in proposito: P. Toleranda inquam quamuis illa dictio Leo. Et illa dictio homo primarie pro natura ipsa stare uideat. Nisi forsan quis diceret, Ut quando dicimus, Tu es ita doctus, sicut omnis homo, Ly omnis homo ibi staret collectiue. Et tunc secunda exponens sic fieri deberet. Id quod est omnis homo uel ens, Omnis homo est doctus. Tertia sic. Et ens omnis homo non est doctior te. Sed non est ad rem. Quia nemo est ens omnis homo. Et quamuis hæc dictio (ita sicut) uideat significare duarum rerum æqualitatem, Tamen si portatur inter duo quorum alterum superet: Ilo modo exponi potest, si deficiat, nequit eo modo exponi. Sed hoc pacto.

Christianus est perfectus
Christianus est ita perfectus sicut Deus. Deus est perfectus. Igitur
Xpianus imitatur Deum pro uiribus
Et aduerte quod positiuus comparabiliter sumptus quando ponitur pro tertia exponente gradus comparatiui accipitur prout superat & non prout sonat aequalitatem. Hic uero prout ipse exponitur capitur & prout superat. Et prout aequalitatem importat. Et interdum imitationem. Sed accipe corrolaria. Primum est. Codrus est ita diues sicut omnis homo. Et tamen non est ita diues sicut aliquis homo. Similiter Formica est ita fortis sicut omne animal. Nec tamen ita fortis sicut Leo. Secundum corrolarium. Quamuis Deus sit optimus non tamen est ita malus sicut Lucifer. Et quamuis Lucifer sit pessimus non tamen est ita malus sicut Deus. P. Non capio ista. R. Haec Deus non est ita malus sicut Lucifer Probatur. Quia si non est uera. Igitur affirmatiua erit uera. Videlicet Deus est ita malus sicut Lucifer. Sed illa est manifeste falsa. Similiter Si haec non sit uera. Lucifer non est ita malus sicut Deus. Ergo illa erit uera. Lucifer est ita malus sicut Deus. Quod nos per absurdum. P. Negatiuae illae uidentur affirmationem includere. Si enim non sit ita malus tamen malus uidetur esse. R. Negant solum non affirmando Sicut hic. Ethyops non est albior Cigno: Immo neque Coruo. Et nix non est calidior igne Neque ignis calidior niue proprie. Sed bene abusiue. Quando ergo abusiue affirmatio uera. Fuit negatio ut sibi opponitur est falsa: P. Exempla inducta non sunt ad rem. Nam dicendo Non est ita malus sicut talis. Videtur illum etiam esse malum presupponere. R. Si ita sicut ex uisceribus importaret aliquam affirmationem ut uidetur tunc essent falsae. & ipsae negatiuae & affirmatiuae earum. Vnde utraque istarum est falsa. Deus est ita malus sicut Lucifer. Et Deus non est ita malus sicut Lucifer. Sed negatiuae non sunt falsae ratione qua negant: sed qua affirmant Neque est contra primum principium. De quolibet cuiuslibet contradictionis altera pars dicitur Altera negatur. Quia hae falsae sunt prout utraque est affirmatiua [illegible] affirmatiua altera negatiua. De quolibet enim dictum affirmatio uel negatio il[illegible] [illegible]. Non autem affirmatio: Et affirmatio inclusa in negatione. Nam i[illegible] Deus est ita malus sicut Lucifer Non est haec negatiua. Deus non est ita malus sicut Lucifer. Sed haec. Non Deus est ita malus sicut Lucifer. Cuius contradictoria est Non est ut [illegible] Vt Deus sit ita malus sicut Lucifer. Similis illa est proprie falsa. Cignus est calidior Coruo Et ista similiter Cignus non est calidior coruo. Quia utraque supponit coruum esse candidum. Neque illae sunt contradictoriae. Sed haec. Cignus est candidior Coruo: Non Cignus est candidior Coruo Et negatiua est uera proprie loquendo. Abusiue uero affirmatiua est uera. Et utraque negatiua falsa. Sed abusiue uera est proprie falsa. Et abusiue falsa est proprie uera. Quartum corrolarium. Mons Sinai est ita magnus sicut tu. Neque tamen tu es ita magnus sicut Mons Sinai. Prior est uera sine precessione. Siue aequalitate: Est enim ibi tanta magnitudo & longe amplior. Vtraque autem harum est uera. Deus est ita perfectus sicut aliquis homo. Et aliquis homo est ita perfectus sicut Deus. Prior patet. Quia est ita perfectus & longe amplius. Posterior est uera. Quia aliquis imitatur Deum pro uiribus.

P. Exponatur superlatiuus.

De Gradu superlatiuo. Et suis Sophismatibus. B. Cap. XXIII.



Vperlatiuus improprie & abusiue sumptus relinquatur: Vt quando Nominatiuus, Genitiui non predicatur de subiecto ipsius exponibilis. Vt si diceremus. Leo est fortissimus Ceruorum. Tūc superlatiuus stat abusiue. Quia Leo non est Ceruus.

Suplatiuus pprie pōt bifariā accipi → Absolute. / Respectiue.

Superlatiuus absolute ponitur quando Genitiuus non subsequitur: Vt Deus est optimus. Et sic exponitur.

Deus est optimus maximus → Deus est bonus & magnus. / Et nihil bonitatis & magnitudinis sibi deest

Et noli dicere. Deo nil est melius aut maius. Quia fieret comparatio & non staret absolute: P. Quando superlatiuus accipitur respectiue: Be. Tunc quando exponitur copulatiue per tres exponentes. In quarum prima positiuus gradus affirmatur de re excedente. In secunda de re excessa. In tertia negatur uniuersaliter excessus de re excessa. Per respectum ad excedens. Vt in hoc exemplo. Rosa est pulcherrima florum. Rosa est pulchra. Omnis flos est pulcher. Et Nullus flos est pulchrior Rosa: Pe. Ita expositio uidetur procedere negatiue. Et hoc modo dicimus decem esse generalissima. Sic. n. plures possunt esse superlatiua in eodem comparata: B. Dicimus superlatiuum teneri negatiue. Non quia negatio cadat super eum. Vt si diceremus Rosa non est pulcherrima. Sed quia tertia exponens est illo modo negatiua: P. Qualiter exponitur superlatiuus affirmatiue: B. Hoc pacto. Rosa est pulcherrima florum. Rosa est pulchra. Omnis flos est pulcher. Et Rosa est omni flore pulchrior. Pe. Posset tertia exponens sic formari. Et nullus Flos est æque pulcher. Vel & omnis flos est minus pulcher rosa. Be. Modo non insinuetur paritas in pulchritudine satis est. Iccirco dicitur. Quod per superabundantiam. uel potius quod superlatiue dicitur uni dumtaxat conuenit: Pe. Si diceremus. Lilium est albissimum omnium florum Quo pacto exponemus: B. Secunda exponens sit particularis affirmatiua. Et in tertia exponente. Lilium comparetur in excessu pulchritudinis. Flori. Particulariter sic. Lilium est albissimum omnium florum. Lilium est album. Aliquis flos est albus. Et Lilium est albius omni alio flore. Vel lilium est aliquo flore albius. Si uero fuerit negatiua. Tertia exponens fiat particularis negatiua. Vt. Vaccinium non est nigerrimum omnium florum. Vaccinium est nigrum. Aliquis flos est niger. Vaccinium non est nigrius omni alio flore: P. Aiunt si Genitiuus sic distributus precederet superlatiuum. tunc staret uniuersaliter. Vt dicendo. Lilium est omnium florum albissimum: Be. Sepius dixi q̄ siue precedat,

In uoce uel in scripto. Siue sequatur dummodo ab ipso superlatiuo regatur semper est capit a parte post. Et construendo est ponendus ex ea parte Nisi fieret ex pacto: P. Da si qua sunt sophismata. B. Sunt haec & similia. Decem sunt generalissima. Quorum nullum est generalissimum ipsorum. Prior patet ponendo absolute ac etiam exponendo negatiue. Quia nihil est generalius ipsis. Licet sint aeque generalissima. Altera pars patet. Quia si contradictoria illius exponatur affirmatiue uel quod idem est. Si superlatiuus stet positiue. Erit falsa. Igitur haec negatiua erit uera: Xenocrates est sapientissimus hominum ostenso Zenone. Et Heraclyto. Et tamen non est sapientissimus. Vidiss et absolute Immo parum sibi sapientiae. Nec etiam est sapientissimus Hominum. Heraclytus est sapientissimus. Et calidissimus omnium hominum: quia aliquorum: Et tamen est stultissimus omnium hominum: Et frigidissimus omnium rerum: P. Opus est in his (ut uideo) haec omnia inspicere. An primo superlatiuus stet absolute. Secundo. An proprie. Vel improprie. Et abusiue. Tertio. An absolute. Vel respectiue. Et quarto si respectiue. An positiue. Vel negatiue. Et tandem quinto. An genitiuus accipiatur uniuersaliter uel particulariter. Presertim quia Genitiuus ille sine signo distributiuo dicitur stare distributiue si ponatur post superlatiuum. Et sexto. An stet determinate. Si non sequatur superlatiuum. Semper autem in constructione sequitur. Sed haec de his & alia.

Earum orationum in quibus differt. & aliud ponuntur est uaria & multiplex expositio. B. Cap. XXIIII.



Differt. Aliud. Et non idem. Enunciationes in quibus ponuntur faciunt exponibiles. Vbi accipe has regulas. Prima est. Si fiat enunciatio affirmatiua cum Verbo. Differt. presentis temporis. Siue alio aequiualenti. exponitur copulatiue per tres cathegoricas. Sic. Cato differt a Boue. Cato est. Bos est. Et Cato non est Bos. Igitur. P. Cato est qui differt. Bos a quo differt. Verbum ipsum notat differentiam. Et quia dicendo. Cato differt a Boue. Intelligitur. Vt non sit ullus bos. Posset secunda exponens poni uniuersaliter. Omnis bos est. Et sic Cato concludetur nullus bos esse. Icirco haec est falsa. Cato differt ab homine. Haec autem uera. Cato differt ab omni homine. Sic enim exponitur. Cato est. Aliquis homo est. Et Cato non est omnis homo. Vel potius non est ille aut iste homo. Stat enim pro singulari uago: Be. Rectius tu. Aliqui enim sic exponunt. Cato differt ab omni homine. Cato est. Omnis homo est. Et Cato non est omnis homo. Nam quando dico Differt ab omni homine. Ablatiuus ille stat determinate. Catonem Videlicet differre ab aliquo determinato homine. Puta Laelio. Vel scipione Non autem quod Cato non sit omnis homo: P. Placet. Video enim quod bene dixerimus. Aliud quippe sonat. Cato ab aliquo homine differt. Et Cato non est omnis homo. Licet se sequantur ad inuicem. Sed si dixero. Cato differt a Laelio Non dico Catonem esse. aut Laelium cum neuter existat: Be. Si non sunt proprie non differunt prout differentia est relatio realis. Differunt tamen prout habent esse in memoria & in esse obiectiuo. Cato etiam

senex differt a seipso puero. Et quāuis Neq; ens non enti Neq; non ens enti sit proprie idē aut diuersum ut inquit Philosophus. Tñ aliquō differt. Et existens a nō existēti. Et nō existēs a ñ existēti. Et genus differt a specie quæ sunt intētiones secūdæ. Et uacuū a plæno. Et mons aureus a tragelapho: Pe. Possent illa quæ non existunt (Et tñ sunt entia) exponi sic. Rosa differt a Lilio neutro existente. Rosa est ens. Lilium est ens. Et rosa nō ē idē ens qđ ē Liliū. Igit rosa differt a Lilio sicut ñ exñs ab nō exñti. Vel si alterū solū existeret adhuc ab alio ñ exñti differret. Quæ uero sunt ñ entia sicut mōs aureus est ens sm quid uel fictū. Simili & tragelaphus. Et hoc figmētum nō est illud. Ergo. Eodemmodo plænum est uel potest esse. Et uacuum imaginamur esse cum sit impossibile. Ergo unum illorum concipiendo non concipimus idem sed alterum. Quare differunt. Hæc uero. Cato senex differt a seipso puero Sic exponitur. Cato Senex est. Et Cato puer est in conceptu: Et non concipimus idem omnino per Catonem senem & puerum. Ergo ipse ut sic a se sic sumpto differt. P. Differens & diuersum idem nec ne significant: B: Philosophi ea differre aiunt quæ partim conueniūt & partim disconueniunt. Vt hominem & bouem quorum uterq; est animal. Sed ille rationale alter irrationale. Ea uero quæ in nullo conueniūt diuersa dicunt. Et interdū diuersum ponit tāq superius ad differētia. Et se totis distincta. Ita ut quæ se totis essent distincta in nullo cōuenirēt & drñ sil ac se totis distincta ēent diuersa: P. Si dixero Cato ab hoīe differt (ante) hoiem stare determinate. Sed ñ itellexi illū ablatiuū regi a pre post sicut & cōstruit. Et sic ex uisermonis. Siue pponat i dicēdo Siue postponat i mē se ip postponit. Sz si dicerē Plato & Callias drñt uel hō & leo drñt Vbi Ablatiuus: B. Vterq; ipsorum fundat relationē differētiæ. Et uterq; determinat Et uterq; ea rōne q terminat habet rationem Ablatiui. Et uterq; ea ratione qua fundat differētiam: habet rationem Nominatiui. Similiter si dixeris. Callias Et Plato differunt mutuo seu adinuicem. Quamobrem ut melius intelligatur: sic sensus earum est exprimendus. Callias differt a Platone. Et Plato differt a Callia. Igitur differunt & mutuo differunt: P. Homo est aliud animal q̄ Leo. An uterq; Nominatiuus sequēs dictionem aliud distribuit B. Prior minime. Alter ita. Quia æquiualet Ablatiuo: Pe. Quomodo exponit hæc Cignus differt albedine a Coruo: B. Sic Cignus est albus. Coruus non est albus. Et non est idem eē album & non album. Igitur differt albedine: Pe. An ille ablatiuus albedine stet distributiue: B. Cignus differt albedine sua non aliena. Ergo non albedine niuis uel unionis. Sed quam ipse habet: differt a Coruo qui nullam albedinem habet Omni ergo albedine non differt: Sed bene differt albedine sua ab illo qui nullā habet. Nam si omni albedine differret etiam adamantis albedine differret. Et sic differret illo quod in ipso Nō est nisi diceretur q differre ab illo qui nullam albedinem habet sit differre omni albedine. Non quia Cignus habeat omnem albedinem: Sed quia Coruus nullam habet: Vel quia Cignus habeat tam excellentem ut omnibus æquiualeat. Cōsidera omnia diligēter: P. Si dixero Hoc differt in albedine ab illo quis sensus. B. Aliqui eumdem sensum tribuunt huic quem & superiori. Idem putantes esse differre albedine & in albedine. Sed uidetur huius & alter sensus. Nam etiam duo alba possint dif

erre in albedine sed non albedine: Si unum sit album intensius: Alterum remissius. Vnde Margarita Orientalis differt ab occidentali in albedine. Non proprie albedine. Quia licet utraq; sit alba tamen illa intensius. Hæc remissius. Si tamen differre albedine: intelligeretur differre in gradibus albedinis tunc idem esset differre in albedine. In plus tamen se haberet differre albedine: q̃ differre in albedine. Nam qui differt in albedine: Differt in gradibus albedinis. Et qui differt albedine pōt intelligi differre uel in tali colore. Vel in gradibus eiusdē coloris: P. Sūt nec nec hic (ut in aliis) ulla sophismata.

De Sophismatibus quæ fiunt cum his dictionibus differt & non idem ac aliud. B. Cap. XXV.



X his inferuntur hæc sophismata. Primum est. Plato differt ab homine & æquo. Et tamen non differt ab homine. Prior particula constat per suas exponentes. Nam Plato est. Et homo & æquus sunt. Et Plato non est homo & æquus. Copulatim intellige. Nā diuisim falsa est. Vt Plato non sit homo neq; sit æquus. Similiter. Ego differo a te & me. Tamen non differo a me. Si intelligatur differentia in suo esse proprio & rōne indiuiduali. Sequēs uera est. Quia non differo a me eō modo. Et sic prior erit uera copulatim non diuisim. Sed si accipiatur differentia accidentalis. Differo a te & differo a me etiam diuisim: Secundum est: Callias differt a Leone. Neq; tamē differt ab homine uel Leone. Prior patet. Altera consimiliter. Nam Callias est & homo uel leo sunt. Et Callias nō est homo uel leo. Hæc tertia est falsa diuisim. Quia sua contradictoria uera. Videlicet. Calias est homo uel est Leo. Copulatim illa negatiua est uera: Nam Calias non est hoc disiunctim & quasi indiferenter homo uel leo. Tertium est. Calias differt ab omni ente presenti preterito & futuro. Et tamen non differt ab aliquo ente presenti preterito & futuro. Vtraq; pars est uera. In priori.n. ille Ablactiuus stat determinate. In posteriori similiter. Nam ab aliquo ente differt. Et ab aliquo nō differt. Eodemmodo. Tu differs ab ōmni homine. Nec tamen differs ab aliquo homine. Quartum est. Quamuis Calias sit aliud a bucefalo. Non tamen est aliud ab aliquo ente. Quintum est. Tu non es idem Chimeræ. Et tamen tu non es non idem Chimeræ. Prior particula patet. Quia eius cōtradictoria est falsa. Si nāq; exponatur comuni expositione secunda exponens erit falsa. Eodēmodo & altera pars uera est. Quia illius affirmatiua falsa. Videlicet. Tu es non idem Chimeræ. Si exponatur comuni expositione: Sed considerato an ipsi bene exponant. Si.n. illius affirmatiuæ secunda exponēs poneretur. Sic. Chimera est imaginatione. Et Tu non es Chimera: Neq; ens imaginarium Igitur Tu non es idem Chimeræ. Et ita illa. Tu nō es non idem Chimere Erit falsa: Ipsi maluerunt concedere falsa q̃ adaptare exponentes ad sensum exponibilis. Nos ecōtra maluimus nō concedere falsa & augere exponentes. Sextum est. Quamuis Deus pater sit alius a Deo filio. Non tamen est aliud ab eo. Prior pars est uera comuni expositione. Altera uero sensum talem reddit. Pater non est eadem res quæ est filius. Quæ

falsa est: P. Immo uera uidetur. Non est. n. eadem res personalis & hypostatica: B. De his alias. Aliud apud eos dicit diuersitaté essentiæ, seu substantiæ. Pe. Quidam concedunt hoc sophisma. Pater Deus est idē filio, Et non est idem filio, Tenendo in priori illud relatiuum in neutro genere, Et in posteriori in masculino. Be. Non bene considerauit. Nam quando illud relatiuum est masculini generis non construitur illo modo. Vnde hæc est incongrua loquutio. Pater non est idem filio, Si idem accipiatur in masculino genere. Sed sic est loquēdum. Pater est Deus, Et idem generat: seu Et idem nō est aliud a filio suo. Et pater non est idem seu isdem qui filius.

De exclusiuis. P. Cap. XXVI.



Vo pacto exponuntur exclusiuæ: Be. Tres dicuntur exclusiuarum ordines seu modi aut species. Primus ordo est quando nota seu signum precedit. Et cadit super totam enunciationē. Secundus, Quando inter subiectum & predicatum ponitur, Seu ante uerbū, Seu post illud ponat. Tertius est, Quando inter partes predicati aut subiecti collocatur. Signa autem exclusiuarum sunt hæc. Tantum, solum, solūmodo, dumtaxat & huiusmodi quæ sunt synchategoremata. Et exercent id quod hoc nomen exclusio, aut hoc uerbum excludo designant. Sicut Non exercet id quod negatio significat. Et ly est exercet id quod predicari denotat. Et preter exercet id quod excipio importat. Et primi ordinis exclusiua exponitur per unam copulatiuam, cuius prior pars est affirmans predicatum de subiecto. Altera negans illud predicatum a quocumq; nō subiecto sic. Tantum homo disputat: Homo disputat: Et nihil non homo, Vel & nihil aliud ab hoīe disputat. Ergo tantum homo disputat. Prior exponentium uocatur preiacens. Altera negatiua: Nō quidem (ut quidam ait) de subiecto facto infinito. Sed negatiua, cuius negatiuæ pars subiecti est subiectū exponibilis infinitum factum. Quū n. dicimus Nihil non homo, Intelligimus nulla res alia ab homine. Et aduerte q; hæc exclusiua uocatur primi ordinis: Quia etiam cum uniuersali affirmatiua in terminis transpositis conuertitur. Hæc. n. sunt paria. Tātum homo est animal. Et omne animal est homo. Infertur quippe alterum ex altero ut in conuersionibus diximus. Et quando illa uniuersalis est falsa. Et exclusiua est falsa: Et econtra. Consimilis expositio fit in aliis temporibus. Pe. Quomodo exponuntur exclusiuæ aliorum ordinum: Be. Secundi ordinis exclusiua ita exponitur: Non tantum est animal, Vel homo est tantum animal, Homo est animal. Et homo non est nō animal. Ergo Homo tīm est animal. In posteriori exponente una negatio ponitur ad uerbum principale, Altera ad predicatum: Sic facito in aliis temporibus: P. Procede, Accipio. Be. Tertii ordinis exclusiua exponitur hoc modo. Calias solum disputans clamat. Calias disputans. Et nō alias seu & nō nō disputās clamat. Ergo solum disputans clamat. Calias est animal solum rationale. Calias est animal, Et non aliud q̄ rationale. Ergo.



On igitur recte auxit ille pergulen. numerum exclusiuarum. Siue ni cadat exclusionis nota inter partes predicati / Siue inter partes subiecti / Vt ipse addidit / Siue super subiectũ solum / Vt etiam ipse addidit sensus exponentium eiusdem rationis erit . B. Nobis potius uideretur modos exclusiuarum diminuendos q̃ augendos esse: Nam primus solum orõnẽ ꝓprie exclusiuã reddit . Ille nãq; solus excludit predicatũ a quocunq; / cui non competit subiectum / & æquiualet uniuersali negatiuæ . Dicendo namq; / Tantum homo est risilis / dicit nil aliud ab homine esse risile / Et per cõsequẽs / Omne risile esse hominem . Secundus autem ordo / & tertius / quartusq; ac quintus uidentur in exponentibus conuenire / Nam in secundo nota cadit super predicatum / si recte inspiciatur. In tertio autem super partem predicati / In alio super partem subiecti. Et tandẽ super ipsum subiectũ solum. Dicamus ergo in sensu communi exponentium. Hos duos / seu quatuor modos non differre. Idem nempe sensus est omnium illorũ. Q uid n. est dictu / Est tantũ animal / Nisi non est non animal . Et quid est animal tantum bipes. Nisi non est non bipes. Et quid tantum disputans clamat. Nisi q; non disputãs nõ clamet. Q uid tandem est / Tãtum Calias disputat: Nisi Calias qui non est nõ Calias aut aliud q̃ Calias disputat. Cõcludamus igitur / Tum solum esse orationem exclusiuã qum exclusio cadit super totam propositionem. Aliæ autem appellent de subiecto / uel predicato excluso / Aut parte subiecti / uel predicati exclusa / Q uattuor itaq; in exclusiua sunt. Nota ipsa exclusionem instrumẽtaliter exercens: Nam intellectus id principaliter agit. Deinde res aliæ a subiecto / quæ excedũtur . Tertio ipsum subiectum / a quo res illæ in tali predicato separantur. Et quarto / ipsum predicatum. P. Cur dixisti exclusiuarum affirmatiuarum : B. Q uia quando uerbum principale exclusiue negatur fit alio modo expositio puta. Tantum Deus non est ens ab alio. Deus non est ens ab alio: Et Omne aliud ab eo est ens ab alio. Ergo: Tantum Accidens non est substantia. Accidens non est substantia: Et omne aliud ab accidente est substantia. Sic poteris adaptare eas quæ sunt de subiecto / aut predicato excluso / uel de parte subiecti / uel predicati exclusa. Dicuntur autem exclusiuæ de uerbo negato / & non proprie negatiuæ: Et quando sunt secũdi ordinis / nil refert si negatio precedat notam. Vt dicendo / Homo nõ est tantum animal Vel sequatur / Vt homo tantum non est animal. Sed nobis placeret / ut non ponerent plures ordines. exclusiuarum: uno quippe modo fit orãtio exclusiua : Pe. Q uomodo exponuntur qum negatio precedit . B. Sic aiunt. Non tantum homo est animal. Nullus homo est animal / Vel aliquid aliud ab homine est animal. Ergo: Exponitur n. secundum eos per disiunctiuam cõpositam ex partibus contradicentibus exponentibus suæ contradictoriæ. Vel secundum nos sic. Q uamuis homo sit animal: Omne tamẽ animal non est homo. Igitur / Non tantum homo est animal. Cognoscitur quoq; per suam contradictoriẽ : P. Illa Non tantum homo est animal Hunc sensum habet: Nõ est uera illa: Tantum homo est animal. Iccirco posterior expositio uerior est. Neq; hæ

duæ propriè contradicunt. Homo est animal. Et nullus homo est animal. Si homo in illa indefinita stet pro natura: Sicut et hæc. Homo est species. Et nullus homo é species: Gratia tamen materiæ ille aliquo modo contradicunt. De quo in suppositionibus. Declaratū etiam fuit quo pacto copulatiua & disiunctiua de partibus contradicentibus contradicant. Huic igitur. Tantū accidens non est substantia. Contradicit hæc. Nō tantum accidens non est substantia. Quæ sic exponatur. Accidens quidem nō est substantia. Sed & aliquid aliud ab accidente non est substantia. Quæ falsa est: Be. Optime iudex orationis negatiuæ, semper est sua contradictoria affirmatiua: Pe. Expositiones huiusmodi quales induxisti dicuntur fieri gratia (ut aiunt) alietatis, quia exponuntur per aliud, Dicendo, Et nihil aliud est tale. Quo pacto (iocis uclim) fit expositio gratia pluralitatis.

De quibusdam aliis modis quibus exponi possunt exclusiuæ. Et de illarum conuersionibus. B. Cap. XXVII.

Exclusiuā quando gratia alietatis exponitur iam diximus. Sed quando gratia pluralitatis nunc docemus. Hoc. n. modo fit talis expositio. Tantum decem sunt predicamenta. Decem sunt predicamēta. Et non sunt plura q̄ decem. Ergo. Tantum Quinq; uel septem sunt uniuersalia. Quinq; uel septem sunt uniuersalia. Et Non sunt plura q̄ tot. Ergo. Tantum unus Deus est. Vnus Deus est. Et Nō est plusq̄ unus. Ergo. Eo mō fit expositio, quotiēs nota exclusionis cadit sup nomē numerale. Si tñ sic exponeremus. Tm̄ Quinq; sunt uniuersalia: Quinq; sunt uniuersalia: Et nihil aliud ab illis quinq; é pdicabile seu uniuersale. Igit. P. Ex hoc sequeret q̄ uniuersaliter, Omnis exclusiua posset eodem modo exponi. Hoc est gratia alietatis: B. Posset id concedi. Deinde erit propria expositio nominum numeralium, quā iam posuimus. Et propria aliorum (hoc est non numeralium) hæc quam dicemus. Tantum homo est risibilis. Homo est risibilis. Et nihil non homo est risibile. Hæc. n. nequit componi nominibus numeralibus. Vt dicamus. Tantum quinq; sunt uniuersalia. Quinq; sunt uniuersalia. Et nulla nō quinq; sunt uniuersalia. Hæc falsa est. Triplex ergo expositio exclusiuæ. Per aliud: Per plura: Per infinitatum termini. Prima communis omnibus. Aliæ duæ speciales. P. Hæc Tantum omnis homo currit, nullo illorum modorum exponi uidetur: B. Sensus eius non excludit alia ab homine currere. Sed solum q; nullius alterius speciei omnia indiuidua currant. Et potest sic exponi. Omnis homo currit. Et aliquis bos nō currit. Similiter Et aliquis æquus. Sic & de aliis uel ne multiplicemus exponentes. Secunda exponens pōt fieri talis. Et nihil aliud omne currit: Vt sit sensus: Et nullius alterius speciei omnia indiuidua currunt: Pe. Quo pacto conuertuntur. B. Sicut diximus exclusiua conuertitur per uniuersalem affirmatiuam transpositis extremis: Pe. Illa conuersio in obliquis nō tenet, Non. n. sequitur. Tantum æquus est hominis. Igit cuiuslibet hominis est æquus: B. Plerique dicunt eam non tenere in obliquis casibus. Poterit tamen illam regulam etiam in obliquis saluare sic. Tantū æquus est hominis: Omnis

tas hominis est aequus. Non sic solus, o aliquis erit conuersio praedicatorum. Similiter. Tantum. Ego Deo Placeo. Omnis res placita Deo est quae placet Deo: sum ego. Ita. Tantum Petrum amo. Omnis res quae a me amatur est Petrus. Tantum a uino abstineo. Omnis res a qua abstineo est uinum: P. Quo pacto conuertuntur cum negatione sequente. B. Sic. Tantum accidens non est substantia. Omnis non substantia est accidens. Vel sic. Nulla substantia est accidens. Aliqui etiam tales conuertunt praeter quantitatem simpliciter. Tantum accidens non est substantia. Tantum substantia non est accidens. Tantum Deus non est creatus. Tantum creatum non est Deus. Sed illa non est proprie conuersio. Nam quoniam exponibilis infert formaliter exponibilem. Nisi exponentes illius inferant formaliter exponentes alterius. Nunc autem haec. Accidens non est substantia. Et omne aliud ab eo est substantia: non inferunt formaliter has. Substantia non est accidens: Et omne aliud a substantia est accidens: P. Haec. Non tantum homo est animal. Quo pacto: B. Sic. Non omne animal est homo: P. Quum cadit supra praedicatum. Quomodo: B. Homo est tantum animal. Res quae non est aliud quam animal est homo. Et quando cadit supra subiectum. Vt haec. Tantum homo est animal. Sic conuertitur animal est homo: qui non est aliud quam homo. Quando inter partes subiecti sic. Calias tantum disputans clamat. Res clamans est Calias dum disputat. Similiter. Calias est Animal tantum risile. Animal quod non est aliud quam risile est Calias. Sed hae posteriores quia non sunt propria exclusiua possent conuerti simpliciter. Clamans est Calias tantum disputans. Et animal tantum risile est Calias. Et ita de reliquis: P. Inducantur sophismata si qua sint in hac materia.

De Sophismatibus circa orationes exclusiuas emergentibus. B. Cap. XXVIII.

SVnt plurima. Primum sit hoc. Tantum homo est animal. Nec tamen tantum homo est animal. Prior est uera prout determinat solum subiectum. Posterior prout totam orationem. Secundum. Solum Caliam uideo: Nec tamen solum Caliam uideo. Prior patet capiendo. Ly solum cathegorematice pro eo quod est solitarium. Posterior autem capiendo syncathegorematice pro solummodo. Et dato quod uideam Caliam & plura alia. Eodem modo. Solus Calias legit. Quia solitarius. Neque tamen solus legit. Quia etiam Plato legit. Tertium. Vnica mulier est in coelo: neque tamen sola. Vel Solum mulier est in coelo. Quia sola uirgo mater est assumpta cum corpore. Et quod ibi sit et Christus dominus. Non sola mulier erit in coelo: quia etiam Christus. Et tamen unica mulier erit ibi. Similiter. Vnicus filius alicuius disputat. Neque tamen solum filius alicuius disputat. Ex quo patet quod unicus excludit quodam speciali modo sicut secundum quosdam & haec dictio precise. Quum Vt plurimum doctum illud Parisiense Gymnasium utitur, excludit quodam speciali modo. Vtimur etenim ea cum his terminis: Significat precise uerum: Aut falsum. Aut sic. Vnde dicunt quod haec oratio homo est lapis. Significat precise falsum: & impossibile ac etiam necessarium. Et uerum penes diuersa significata. Similiter

utimur ea

cedimur ea cum terminis concernentibus actibus animi. Vt. Cōsidero precise hoc ex solo. Nec dicimus proprie precise Calias currit. Vnde ab exclusione speciali ad exclusionem generalem non licet arguere. Quartum. Tantum lignum uideo uel porto. Nec tñ Tm̄ lignum uideo uel porto. Accipiendo in priori tm̄ nominaliter. Puta bipedale. In posteriori exclusiue. Est sophisma de Grossceto. Quintum. Tm̄ Domus est. Nec tñ tm̄ Domus est. Prior. n. Sic exponendo. Domus est: Et nihil nō domus est seu nihil aliud q̄ domus est. Falsa ē. Quia si domus est: ligna & lapides sunt. Et sic posterior est uera. Eodē modo psset dici de hīs. Tm̄ pater est. Et tñ nō tantū. Sic de albo: De populo: Exercitu: Et similibus. Nec tñ est tm̄ gramaticus. Sextū. Tm̄ unū est. Nec tñ tm̄ unū est: quoniā sunt multa. Prior tñ sic pbat. Vnum est & nihil aliud ab uno est: quia ens & unum. Et sic tm̄ ens est. Sic & tm̄ unū. Et tm̄ uerū. Et tm̄ bonum est. Haec. n. utimur a quibusdā dr̄ exemplis. quia idē ens. Illa uero quae opponit multitudini dr̄ unitas accidētalis. Quia est principiū numeri ē accidēs: sicut & numerus est accidens. Multa igit & tm̄ unum opponunt nō aūt multa & unū absolute. Quia ubi multa ibi & unū. Et multa sunt ens & unū: uerū: ac bonū. Silr. Tm̄ unū ē ens. Et tñ sunt plurima entia. Prior patet. Quia unū est ens. Et nihil aliud ab uno est ens. Septimū. Tm̄ uerū & falsum opponunt. Nec tñ tm̄ illa opponunt. Quum et bonū & malum sint opposita. Prior pars uera est aliquō. Supple in hoc sensu. Tm̄ uerū est qd opponit falso. Et tm̄ falsum qd opponit uero: P. Contra. Falsum & falsum opponunt. Igit nō tm̄ uerū falso opponit. Et econtra. B. Nullū falsum opponit falso cōtradictorie. Sz solum uerū falso. Octauū. Sola necessaria sunt necessario uera. Hoc sophysma si exponat ut exclusiua erit uerū. Nihil. n. aliud a necessariis est necessario uerū. Si ut modalis erit falsum. Na haec est falsa. Haec orō est necessaria. Sola necessaria sunt uera. Nā et cōtingētia quaedā sunt uera. Si et resoluat erit falsū: Haec sola sunt uera. demōstratis orationibus necessariis: Et haec sunt necessaria. Igit Prior ē falsa. Hoc aūt sophisma. Tm̄ Deū eē Deū ē necesse. Si exponat ut exclusiua falsum erit. ut nihil aliud q̄ Deū eē Deū sit necessarium. Si ut modalis erit uerū. Haec. n. est necessaria. Tm̄ Deus est Deus. Quia adaequate significat Deū esse Deū. Et qn̄ sunt exclusiuae: tūc dr̄ in eis esse exclusio necessitatis. Qn̄ uero modales. tunc ibi dr̄ esse necessitas exclusionis. Fiat quoq & tale sophisma. Ad solū Caliā loqui sequit hoiem loqui. Et si sit una exclusiua: falsum est sophisma. Falsum quippe est. ut ad nihil aliud consequatur hoiem loq. nisi ad Caliā. Si uero sit una cōditionalis erit sophisma uerū. Significat. n. q ad istā. Solus Calias currit seu loquit. Sequit hoiem incurrere seu loq. Et hic est cōditio exclusionis. In priori autem exclusio conditionis. Nonum. Solis tribus sola duo sunt pauciora. Nec tamen solis tribus. sola duo sunt pauciora. Prior pars patet sic. Tribus sola duo sunt pauciora. Et nullis aliis a tribus sola duo sunt pauciora. Ergo solis tribus sola duo sunt pauciora. Posterior patet. Nam si exponatur sic. Solis tribus duo sunt pauciora. haec affirmatiua erit falsa. Quod patet sic. Quia non solū duo sunt pauciora solis tribus. Sed etiam quatuor & quinq. Similiter. Solum genitiuum precedit: solus nominatiuus. Potest esse uera & falsa. Quia si sic exponatur. Genitiuum precedit solus

nominatiuus. Et nullum alium casum ab illo precedit solus nominatiuus. Igitur soli genitiuum precedit solus nominatiuus. Erit uera. Si autem exponendo erit falsa. Solum genitiuum precedit nominatiuus. Et nullum alium casum illum precedit. Prior exponens est falsa. Ubi ponitur talis regula. Quotiens in eadem oratione bis replicatur dictio exclusiua: toties oratio est multiplex. Eo quod potest exponi per unam illarum uel aliam. Decimum. A solo Calia differt quicquid non est Calias neque pars Caliae. Est tamen quicquid non est Calias uel pars eius ab aliquo alio differt quam a Calia. Prior patet per exponentem. Et secunda exponens probetur inductiue. Quia a Platone non differt quicquid non est Calias uel pars eius. Et sic de reliquis. Tunc enim Plato differret a seipso. Posterior etiam patet inductiue. Quia hoc (demonstrato Platone) ab aliquo alio differt quam a Calia quod nec est Calias nec pars eius. Similiter hoc (demonstrato alio) Et ita ulterius. Potest etiam absolute proponi sophisma sic. A solo Calia differt quicquid non est Calias. Nam a Calia differt quicquid non est Calias. Et a nullo alio quam a Calia differt quicquid non est ipse. Nam a Platone non differt quicquid non est Calias neque ab ullo alio. Quia tunc Plato differret a se ipso differentia reali. Et illud aliud similiter. Quod falsum est. Et haec de exclusiuis. Iam de exceptiuis tempus postulat ut aliquid dicatur.

De orationum exceptiuarum expositione contradictione & conuersione. Cap. XXIX.

Exceptiuae ut audio dici solent in quibus ponuntur notae exceptionis. Ut preter, preterquam & nisi. Sed quo pacto exponantur scire gliscor. B. Exceptiua affirmatiua exponitur per duas orationes. Sic. Omne animal preter hominem est irrationale. Homo non est irrationalis. Et omne animal non homo est tale. Ergo. In priori negatur predicatum de parte extra capta. In posteriori affirmatur ipsum predicatum uniuersaliter de subiecto, ipsa parte extra capta infinitata. Aliqui exponentes per tres exponentes posita eadem exponibili sic. Omne aliud ab homine est irrationale. Homo est animal. Homo non est irrationalis. Aptius per tres exponitur posita illa eadem exponibili. Sic. Omne animal preter hominem est irrationale. Omnis homo est animal. Et nullus homo est irrationalis. Omne autem aliud animal est irrationale. Uel sic. Cuncta reliqua animalia sunt irrationalia. Neque curandum si tertia exponens sit prima uel tertia. Nec etiam si priores duae fiant indefinitae uel uniuersales. Quod melius. Tria haec illa exceptiua notat esse in se. Melius ergo per tres exponitur. P. Negatiua qualiter exponitur. B. Sic per duas. Nullum animal preter hominem est risibile. Homo est animal risibile. Et nullum animal non homo est risibile. Ergo. Satius per tres. Sic. Omnis homo est animal. Omnis homo est risibilis. Nullum aliud animal ab homine est risibile. Tertia exponens posset esse talis. Et nullum caeterorum animalium est risibile. P. Si dixero: Viuo preter munera regia seu pontificia. Aut oportet urbem nostram reddere decem pondo auri preter impensas. Similiter. Undecim sunt Consultatores urbis Epidaurinae seu Siluanae, uel ut communi uerbo utar Ragusinae. Preter Rectorem quo pacto exponam. B. Illae non dicuntur exceptiuae. In prima namque preter denotat sine. In secunda designat ultra uel simul cum. In tertia preter idem significat ac si diceres, dempto uel non connumerato Rectore. Similiter. Haec dictio

[illegible] Interdum accipitur conditionaliter. Vt [illegible] non esset albus. Interdum exceptiue. Vt nullus lapis nisi [illegible] mollis. Quando ergo excipiunt tunc eo modo quo diximus exponuntur. Est potest [illegible] exceptio propria [illegible] abusiua. Et ad hoc, ut sit propria requiruntur duo. Alterum ut exceptio fiat toto in quantitate, seu ut id a quo fit exceptio stet confuse distributiue. Sicut fiat exceptio a termino uniuersali uniuersaliter sumpto. Alterum autem, ut illud quod excipitur sit inferius, & minus commune eo a quo fit exceptio. Vnde dicendo. Aliquod animal preter hominem. Aut ois homo preter animal, seu preter bouem. Aut preter [illegible] fit exceptio abusiua. P. Videtur mihi exceptiua negatiua [illegible] exclusiua affirmatiua. Cuius id quod excipitur sit subiectum. Vt. Nullus homo preter Caliam loquitur. Igitur solus uel tantum Calias loquitur. Et omnis loquens est Calias. B. Recte [illegible]. Pe. Contra. Nullum aial preter hominem intelligit. Ergo tm̄ hō intelligit. Non sequitur. B. Sic dicendo, sequitur. Ergo tm̄ hō inter aialia intelligit, uel est aial intelligens. Oportet ergo predicatum illius exclusiue esse compositum ex predicato & subiecto exceptiue. P. Contra. Adhuc. Nullus homo preter Caliam loquitur. Dato [illegible] aliqua mulier [illegible] loqueretur. Igitur. Tantum Calias est homo loquens. Consequens est falsum. B. Si nullus hō [illegible] nec mas nec femina. Antecedens est falsum. Et ut ita significet est co[illegible] fuctius. [illegible] addere in consequente aliquis. Vt [illegible] hō [illegible]. P. Quatuor requiri uideo ad exceptiuam. Id a quo fit exceptio. Et ipsam notā que exercet. Partem que excipitur. Predicatum cuius respectu excipitur. Sed contradictorie exceptiuarum quo pacto exponuntur. B. [illegible] (aiunt) factam ex partibus contra dicentibus illi copulatiue, sed melius iudicabitur per affirmatiuam absolute. [illegible] Non omne animal preter hominem est irrationale [illegible]. Aliquod animal aliud ab homine non est rationale. [illegible] Et quia prima est falsa, tota exceptiua est falsa. Vnde [illegible] copulatiuam falsa erit. [illegible] Non nullum aial preter hominem est [illegible]. Aliquod aial aliud ab homine est risibile. Homo [illegible]. Vbi [illegible] prima est falsa. P. [illegible] Omne animal preter hominem est irrationale [illegible] quidem hec. Aliquod aial preter hoiem [illegible] (quia est exceptio) abusiua. Sed hec. Aliquod aial aliud ab hoie est irrōnale. [illegible] contradictoria. B. Non equidem. Hec. Aliquod aial preter hoiem non est irrōnale [illegible] exceptio abusiua. Sed hec. Aliquod aial aliud ab hoie non est irrōnale. Pe. Contra. Illius contradictoria fuit superius assignata hec. Non oē aial preter hoiem [illegible]. Et aliquod non [illegible]. B. In presenti loco non equipollent, eo q non seruatur proprietas eadem loqutionis. P. Ergo nō exceptiua [illegible] contradictoria [illegible] pis additione ad signū uniuersale. Sicut. Nō oē aial preter hoiem est irrōnale. Nullum aial preter hominem [illegible] particularis. Non ergo fit exceptio a toto in quantitate. B. [illegible] propria uerba. Et ex consequenti inferre contradictoriam [illegible]. Omne animal preter hominem est irrationale [illegible] aliud ab homine est irrationale.

[illegible] q sit exceptiua toto in [illegible] exceptiuis: Quod quidem etiam [illegible] p nostra opinio [illegible] in aequipollentiis. Et contra illos qui putant talem esse in se particularem. Nam hanc: Non omnis homo currit. Nō dicit hanc: Aliquis homo currit. Sed istam. Non est uniuersalis. Omnis homo currit. Ad quam legi contradictoriam, sequitur q aliquis homo non currit. Eo q pacto superius fuit assignata contradictoria huius. Omne animal praeter hominem est irrationale. Illa. Non omne animal praeter hominem est irrationale. Ad quam sequitur contradictoria. Igitur aliquod animal aliud ab homine est irrationale. Quare contradictoria non potest esse propria exceptiua. Concedamus ergo propriam exceptiuae contradictoriam non esse exceptiuam unquam [illegible] loqui. P. Quo pacto conuertuntur. R. Sic. Aliquod irrationale est animal aliud ab homine. Ista est illius exceptiuae conuertens. Totum [illegible] praedicatum intelligo in exceptiua fuisse subiectum. Video etiam q exceptiua non conuertitur per exceptiuam. Similiter haec. Nullum animal praeter hominem est [illegible]. Ita conuertitur. Nullum [illegible] est animal aliud ab homine. Pe. Ex his sequuntur corolaria. Primum. Omnis [illegible] de omni aut de nullo uera seu falsa si fiat exceptiua erit falsa. Vt omnis homo praeter Caliam est rationalis. Et nullus homo praeter Caliam est lapis. Similiter. Omnis homo praeter Platonem est lapis. Et nullus homo praeter Platonem est risibilis. R. Priores factae sunt falsae dum fuissent uerae. Posteriores et prius et postea fuerunt falsae. Secundum corolarium sequens ex praedictis. Quoties [illegible] ratione ipsa falsa. Praeiacens autem est totum [illegible] exceptiuae et id quod excipitur sublatis: Aliquando autem utraque falsa. Tertium. Omnis exceptiua [illegible] praeiacentis [illegible] repugnat suae praeiacenti. Vt omne animal praeter hominem est irrationale. Igitur aliquod animal non est irrationale. Pe. Derogant isti regulae. Quia hic. Omne animal praeter [illegible] Antichristum est animal. Vbi praeiacentis [illegible] exceptiua. R. Q [illegible] Antichristus non est animal. [illegible] de illo quod excipitur: Si autem praedicatur [illegible] praeiacentis exceptiua. Praesertim quia [illegible] illam praeiacentem exceptiuam. Quartum [illegible] affirmatiuarum sequuntur [illegible] sub contrariis. Vt ad hanc. Omne animal praeter hominem est irrationale. Sequuntur hae. Igitur aliquod animal est rationale. Et aliquod [illegible] irrationale. P. Ad sophysmata [illegible]

De Sophismatibus quae ratione exceptiuarum [illegible] **Cap. XXXI**

Primum sophisma sit hoc. Calias non differt nisi a boue. Et tamen [illegible] a nullo nisi a boue differt. Prior tamen pars [illegible] exponendo. Calias differt a boue. Et non differt ab alio q boue. Haec posterior probatur quia [illegible] oppositum, ut differat ab alio q a boue. Sequitur Calias non est aliud q boue. Nam illa Differt ab alio q a boue. Sic exponitur [illegible] aliud q bos est. Et Calias non est aliud q bos.

Ab exposita.n.ad unã suarũ exponentiũ ualet consequentia. Posteriorem autem partẽ ita uerificant. Desinq̃ quilibet illius oppositum: Videlicet. Calias a nullo nisi a boue differt. Et si illud esse falsum constiterit: Prior oratio uera erit. Illud autem esse falsum constat: Ex illo.n.sequit hoc: A nullo non boue differt. Et posterior exponens falsa est. Quia sua contradictoria uera. Nam Calias ab aliquo non boue ut ab æquo differt: P. Contrarium mihi uidet. Prior.n.illa de mi sermonis falsa uidetur. Sẽsus.n.illius talis est. Calias a nulla re alia differt preterq̃ boue. Sic.n.fiet exceptio a toto in quantitate. Res.n. ibi uidetur distribui. Aliter non esset exceptiua propria. Et sic exponatur Calias differt a boue: Et a nullo alio q̃ boue differt. Quæ est falsa. Quia eius affirmatiua uera. Videlicet. Ab aliquo alio q̃ boue differt: Quia a leone. Non igit recte ponunt secundam exponentem. B. Varius modus exponendi qualitatem uariat orationis. Tua expositio solidior: P. Da & aliud: B. Secundum sophisma. Omnis homo uidet omnem hominem preter se. Posito casu ut sint octo homines: quorũ quilibet omnes alios a se uideat. Seipsum autem non uideat: P. Posito casu nulla est difficultas quin uera sit illa oratio B. Immo est difficultas. Nam relatiuũ illud se supponit distributiue: Pro tot uidelicet: pro quot & antecedens. Nunc autem est talis regula. Quotiens tot excipiuntur: quot & includuntur seu supponuntur: totiens exceptiua est falsa. Et ita illud sophisma apparet falsum: & tamen est uerum. Quia quamuis illud relatiuum stet distributiue non tamen eodem modo sicut antecedens. Sed stat distributiue sigillatim seu referendo singula singulis. Et prior quidem distributio est ueluti uniuersalis affirmatiue. Nam hic homo uidet omnem hominem alium a se: Et ille: Et sic de reliquis. Posterior uero est ueluti uniuersalis negatiua. Nam nec hic homo uidet se: nec ille: & sic de aliis: P. Falsa uidetur esse regula. Nam sint octo homines: quorum quattuor currant Et quattuor alii minime: fiatq; exceptiua. Vt omnis homo currat preter illos quattuor. Ipsa quidem erit uera. Et tamen tot excipiuntur: quot & supponuntur: Be. Si eadem singulariã supponerentur, & exciperentur falsa esset. Non licet igitur omnia ponere: & omnia aut eadem excipere: Pe. Contra. Nullus sol preter hunc quem uides: Lucet. Hic tot & eadem excipis: & ponis. Vnicus enim est Sol: Be. Si unicus cur: distribuis: cur excipis: Sed unicus est existens. Plurimi concipiuntur: quorum nullus nec est: nec lucet: preter hunc quem meum Astronomi planetam ferunt. Tertium sophismã. Omnis homo uidet omnem hominem preter Caliam. Posito ut omnis homo alius a Calia uideat omnem hominem alium ab eodem: Ita q; Calias nec uideat: nec uideatur tunc. Quia ibi est duplex distributio: Actiua & passiua. Nam omnis homo uidet: Et omnis homo uidetur. Et Calias excipitur, Aut igitur ab actiua solum, Aut a passiua solum: Aut ab utraq;. Si ab utraq;: tunc in casu sophisma erit uerum. Et non alias. Quartum sophisma. Omnis oratio preter unam est uera. Posito ut sint tres orationes dumtaxat. Puta. Deus est. Homo est substantia. Et tertia: Omnis oratio preter unam est uera. Videtur quidem sophisma uerum. Quia. Aut est uerum Aut falsum. Si uerum: habetur quod exquiritur. Si falsum: Sequitur ipsum esse uerum. Quia omnis alia oratio in casu est uera. Igitur eo excepto: Omnis alia

oratio est uera. Videtur autem falsum: Quia si uerum esset, Sequeretur omnem orationem esse ueram. Et ita exceptiua non repugnaret suae praeiacenti. P. Quid asserendum? B. Illud sophisma esse falsum. Quia regula ponit talis. Omnis oratio est concedenda falsa: Ad quam esse ueram, sequitur eam esse falsam, Et econtra. Sed si haec ponatur uera, sequitur quod sit falsa. Si falsa, iterum erit uera. Quintum sophisma. Omnis homo preter Caliam excipitur. Quod etiam habet aliquid latentioris sensus quam plerique putent. Implicat .n. & seipsum destruit. Nam si omnis homo preter Caliam excipitur. Igitur Calias non excipitur. Et tamen quia Calias est pars extra capta & solus ipse est pars extra capta: Igitur non solum excipitur, sed solus excipitur. Excipitur ergo & non excipitur. Similiter, & alii ab eo excipiuntur, & non excipiuntur. Est igitur repugnantia. Nisi posses euadere distinguendo de exceptione exercita & signata. Ita ut alii excipiantur actu signato. Ipse uero actu exercito. Potius tamen uidetur seipsum destruere sicut & hoc. Omnis oratio preter exceptiuam est uera. Et tantum oratio exclusiua est falsa. Sextum sophisma. Totus Calias preter caput, seu pedem (seu aliud quoduis membrum praeuelle libuerit) potest contineri ab ista arca, seu ab alio quouis loco ostenso. Dato aliquo in quo Calias totus possit intrare, una sui parte excepta. Verum esse sophisma apparet. Quia non est instantia, seu obiectio. Nisi de illa parte. Et ipsa pars excipitur. Falsum autem uidetur. Nam si totum sit maius parte, pars poterit utique ab illo contineri a quo & totum continetur. Variae sunt circa illud sophisma declarationes. Sed tu aduerte quod si totus ibi staret cathegorematice contra pacta inter nos statuta. Tunc esset sensus. Calias quidem compositus ex omnibus suis partibus, potest contineri a tali loco, dempta uel subtracta tali parte. Et sic est exceptiua impropria, tamen uera. Si autem totus accipiatur syncathegorematice, tunc est sensus: Quaelibet Caliae pars preter pedem, seu caput, potest in tali loco contineri. Et erit exceptiua propria. Et si sumatur coniunctim. Omnis pars Caliae simul possit contineri preter unam talem. Quae quis seorsum sumpta possit contineri, pro ut est toti iuncta, modo alia pars loco sui exciperetur. Non tamen pro ut est coniuncta toti & alia parte loco sui non excepta, tunc etiam sophisma uidetur uerum. Si uero sumatur diuisim, tunc aut pars quae excipitur est maxima omnium ita quod nulla sibi aequalis. Et locus possit capere omnem aliam partem seorsum & illam non. Aut illa pars quae excipitur erit minor uel aequalis alicui caeterarum partium. Priori modo erit exceptiua uera. Posteriori falsa. P. Omnem altercationem abscidisti. Ubi dubitaui hanc etiam esse ueram. Decem preter quinque esse quinque. Quia uidelicet subtractis quinque ab ipsis decem remanebunt quinque. Immo Quaelibet uiginti preter decem sunt decem. Quia subtractis decem a uiginti, remanent decem. B. Septimum sophisma. Calias ter uidit omnem hominem preter Platonem posito ut bis uiderit omnem hominem, & tertia uice uiderit omnem preter Platonem. Si ergo excipiatur Plato a uisione, Falsum est sophisma. Quia sensus eius est talis. Calias uidit omnem hominem preter Platonem. Et hoc ter. Si autem excipiatur Plato a trina uisione, tunc sophisma est uerum. Octauum sophisma. Omne coloratum preter unum uidetur. Posito ut sint tria alba, tria nigra, tria denique medio colore affecta. Et duo alba solum, Duoque nigra, & duo medio colore affecta uideantur. Quod

sophisma uerum uidetur? Quia omne album preter unum uidetur. Et omne nigrum preter unū. Et oē alio colore affectū preter unū. Et haec sunt omnia colore affecta. Igitur omne coloratum preter unum uidetur. Sed dubio procul illud sophisma falsum est. Quia plura colorata nō uidentur. Nam retento casu Vnum album. Vnum nigrum. Et unum medii coloris non uidetur. Plura igitur colorata non uidentur. Et sophisma dicit omnia colorata uideri preter unum. Neq; illa consequentia. Omne album preter unum; Et omne nigrum preter unum. Et sic de aliis. Igitur Oē coloratum preter unū uidetur, ualet. Arguitur. n. a pluribus exceptis in uariis speciebus ad unum exceptum in genere absolute. Pe. De reduplicatiuis nihil attulisti.

De expositione reduplicatiuarum orationum. B. Cap. XXXI.



Et notae inquantum secundum q; ea ratione qua prout ut sic & consimiles interdum specificant, interdum reduplicant. Semper tamen dicuntur notae reduplicatiuae. Et faciunt enunciationes reduplicatiuas. Et designant rationem secundum quam aliquid de aliquo dicitur. P. Quando specificant quo pacto exponuntur. B. Non describuntur, quemadmodum. Non exponuntur. Vt ens in quantum ens est subiectum metaphisicae: Ens secundum rationem qua ens. Sub ratione entis est subiectum metaphisicae. Ens nō potest considerari ut unum, ut uerum, ut bonum. Et sub nulla illarum rationum est subiectum methaphisicae. Sed solum sub ratione suae entitatis. Similiter, Calias exigit pecunias in quantum heres Platonis. Hoc est ea ratione qua est ille heres illius. Et Deus amat peccatorem in quantum creatura ipsius est. P. Quando reduplicant quo pacto exponuntur: B. Sic in quam. Homo in quantum rationalis est disciplinabilis. Homo est disciplinabilis. Et Homo est rationalis. Et Omne rationale est disciplinabile. Et sequitur rationale illud est disciplinabile. Vbi predicatum dicitur de subiecto. Sub ea dispositione qua ipsum stat. Ita ut si subiectum stet uniuersaliter aut particulariter in reduplicatiua. Ita etiam stet in prima exponente. In secunda etiam dicitur reduplicatum de eodē subiecto secundum eius dispositionem. In tertia dicitur uniuersaliter predicatum de reduplicato. In quarta uero denotatur conditionaliter. Vt si quid cōtineatur sub reduplicato contineatur etiam sub predicato. Et nunc uero tertia & quarta uidentur coincidere. Relinquatur igitur quarta, uel tertia, que in contineatur in quarta. Pe. Quot sunt in oratione reduplicatiua: Be. Quattuor. Subiectum. Nota reduplicationis. Terminus reduplicatus, qui quandoq; est ipsum subiectum. Et predicatum. Si tamē quarta exponens esset causalis & non conditionalis recte addi posset. Sic. Et quia aliquid ē rationale. Iccirco est disciplinabile. Sic. n. terminus reduplicatus est causa ꝓpter quam predicatum inhereat subiectū. Iccirco reduplicatio semper ponitur ex parte subiecti. Et quia subiectum reduplicatur respectu predicati dicitur oratio reduplicatiua. & non solū de subiecto reduplicato. Et sic soluitur illa obiectio. Nulla oratio est reduplicatiua, quia reduplicatio semper cadit super subiectum. Nam licet cadat super subiectū tamen cadit

super ipsum in comparatione ad predicatum. Q uidam tamen quando reduplicatum est ipsum subiectum dicunt notam illam accipi negatiue. Vt homo inquātum homo est rationalis. Et sic exponitur. Homo est rationalis. Et homo non est alia causa. Q uā do autem reduplicatum est aliud a subiecto, tunc dicunt notam illam teneri positiue. Alii non faciunt hanc distinctionem. Sed ita exponunt priorem. Sicut & posteriorem. Q uia quandocū per reduplicatur causa seu ratio inhaesionis predicati nota illa ponitur ex parte subiecti. Neq accipit ibi cā phisice sed potius metaphisice. Pro oī principio, & rōne. Natura. n. hoīs exigit ip̄z eē aīal. Et nō ecōtra. Icirco dicimus hō inqtū hō ē aīal. Rō ergo talis inhaesionis ex parte erit hominis. Et hec est cāa esse in ppoito. Sed si et causa phisica assignetur, tanto clarius patebit: P. Homo inquātum risilis est rationalis. Est reduplicatiua. Neq tamē ipsum reduplicatum est cāa inhaerendi predicatum subiecto. Sed potius econtra. B. Reduplicatio: Q uaedam sit gratia causae: Q uaedam concomitantiae seu cōsequentiae. Vt istic. Q uia n. homo est risilis sequitur ut sit rationalis. Q uaedam namq est causa in essendo. Et illa est causa simpliciter. Q uaedam uero solū in inferendo. Q uae dici potest causa secundum quid. Pe. Omne genus causae potest reduplicari. Efficientis quidem. Vt hi inquantum albi sunt similes. Materialis. Vt corpus inquantum ex contrariis constat est corruptibile. Formalis. Vt corpus inquantum preditum anima est animatum. Et inquantum affectum colore est coloratum. Finalis. Vt homo inquantum ad beatitudinem ordinatur est natus appetere caelestia. Et medicus prout sanitatem cupit parat medelas: Be. Recte dixisti. Exponatur ergo per quatuor exponentes. Sic. Omnis homo inquantum rationalis est disciplinabilis. Omnis homo est disciplinabilis. Et Omnis homo est rationalis. Et Omne rationale est disciplinabile. Et quia omnis homo est rationalis: Icirco est disciplinabilis. Cū negatione sequente exponatur. Sic: Homo inquantum animal nō est lapis. Homo nō est lapis. Homo est animal. Nullum animal est lapis. Vel. Et siquidem ē animal nō est lapis: Et quia homo est animal. Icirco non est lapis. Vel. Et quia homo est animal. Sequitur q non sit lapis. Omnis reduplicatiua causam uel in essendo uel solum in consequendo designat. Reduplicatiua de uerbo affirmato & negato non cōtradicunt. Vnde hae. Calias inqtū aīal ē hō. Et Calias inqtū aīal nō est hō. nō sunt cōtradictoriae. Q uia sunt simul falsae. Q uia utriusq tertia exponēs ē falsa: P. Placēt hae regulae. Sz expositio reduplicatiue de uerbo negato corrigenda uidet. Nam haec est uera. Homo prout est risilis non est albus. Et haec. Nullus homo prout est risilis, est albus. Et tamen prima exponens est falsa. Videlicet. Homo uel nullus homo est albus. Similiter & tertia. Vt nullum risile sit album: Be. Bene aduertisti. Errāt ergo illi suis exemplis decepti. Q ui n. dicit hominem inquantum animal non esse lapidem, non dicit hominem non esse lapidem. Neq dicit nullum animal esse lapidem. Sic ergo exponamus. Homo inquantum risilis nō est albus. Homo sub ratione risilitatis non est albus. Homo est risilis. Et siquid est risile illud sub tali ratione non est album. Vel sic exponatur, aut potius describatur. Homo inquantum risilis non est albus. Q uamuis homo sit risilis sub ea tamē ratione non est albus. In his ergo potius nota illa specificat q̄ reduplicet: Pe. Pulchra

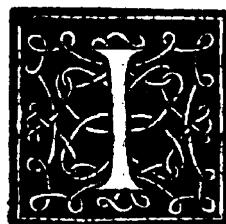
correctio. Non sequitur ergo. Nullus homo inquantum rationalis est albus. Igitur nullus homo est albus. Neque ibi est consequentia ab exposita ad exponentem. Hae itaque sunt uerae & non falsae. Nullus gramaticus inquantum gramaticus est logicus. Nullus pater inquantum pater est filius. Nullum agens inquantum agens est patiens: B. Si negationem toti orationi aut ipsi notae praeposueris erit reduplicatiua negatiua. & contradictoria affirmatiuae. Vt nō hō inquantum rationalis: Vel homo nō inquantum rationalis est albus. Quae potius probanda est per affirmatiuam quam per disiunctiuam factam ex partibus contradicentibus superiori copulatiuae: P. Quo pacto conuertuntur: B. Sic. Omnis homo inquātū rationalis est disciplinabilis. Aliquod disciplinabile inquantum rationale est homo. Nullus homo inquātum animal est lapis. Nihil quod inquātum animal est lapis est homo: Pe. Da sophismata.

Sophismata gratia reduplicationis difficultatem afferentia: B. Cap. XXXII.

Esto primum sophisma tale. Aliqua inquantum cōueniunt differunt. Probatur. Quia inquantum conueniunt sunt multa. Et inquantum sunt multa differunt: uel sunt diuersa. Sed quae sunt multa & conueniunt non dicuntur diuersa. Igitur dicentur differentia. Quia omnia multa aut sunt diuersa aut differentia. Igitur aliqua inquantum sunt multa & cōueniunt differunt. Pe. Contra. Conuenientia nequit esse ratio aut causa differentiae. B. Dico sophisma illud esse falsum si illa nota specificet. Nulla. n. in ea ratione differunt qua cōueniunt. Si etiam illa nota reduplicet causamque inhaerentiae assignet. falsum est sophisma. Non. n. potest conuenientia esse per se causa differentiae. Sed si reduplicet non assignando causam inhaerentiae in essendo. sed solum in inferendo & gratia concomitantiae erit sophisma uerum. Ad conuenire. n. sequit mul ta esse & non diuersa. Igitur multa differentia. Omnia. n. conuenientia sunt differētia. Et omnia differentia conuenientia. Aliqui tamen ibi per differentia accipiunt omnia distincta. Et tunc non omnia differētia essent conuenientia. Secundū sophisma. Equiuoca inquantum aequiuoca sunt uniuoca. Videt quidem falsum. Quia oppositum praedicatur de opposito. Verum autem. Quia aequiuoca ut aequiuoca sunt conueniūt in nomine & ratione nominis. Tunc sic. Cui competit diffinitio & diffinitum. Sed aequiuocis competit diffinitio uniuocorum. Igitur & ipsa uniuoca competent eisdem. Dicūt sophisma esse absolute falsum. Secundum quid uerum. Nam aequiuocari in aequiuoco est secundum quid aequiuocari. Sicut conuenire in differentia & assimilari in dissimilitudine. & cōcordari in discordia. Possumus & acutius dicere. Equiuoca aequiuocata posse capi fundamentaliter: Et prout denominat: Et posse accipi formaliter: Et prout significant. Et accipiendo priori modo responsio superior fuit bona. Nam animal latrabile & sydus coeleste & Piscis ille quae tria sunt aequiuocata ab hoc nomine Canis conueniunt in nomine illo aequiuocati & ipsius diffinitione. Et ita esse secundum quid uniuoca: Accipiendo autem aequiuocata formaliter. illa simpliciter uniuocantur. Equiuocatū

ta, est una intentio applicabilis pluribus uocibus. Et hoc aequiuocum formaliter est aequiuocatum p se & illud similiter. Et aequiuocatum in communi accipis per modum uniuocantis: Et illa aequiuocata per modum uniuocatorum. Sophisma igitur accipiendo notā specificatiue erit uerū. Quia aequiuocata formaliter ea ratione qua cōpetit eis nomē & diffinitio aequiuocati sunt uniuocata. Nec tamen ea ratione sunt uniuocātia. Accipiēdo autem notam reduplicatiue & assignādo causam p se Sophisma est falsum. Quia predicatum per accidens non habet causam per se in subiecto. Haec autem oratio, Equiuoca sunt uniuoca est per accidēs. Ergo non inquantum sunt aequiuoca uniuocantur. Concomitari tamen uidetur aequiuocationē uniuocatio. Iccirco si reduplicet gratia concomitantiae Sophisma erit uerum. Tertium sophisma. Quilibet homo inquantū homo est risilis. Nec tamen inquātum animal est talis. Posterior pars falsa uideretur. Nā si inquantum homo est aliquid tale: Igitur & inquantum animal erit tale Arguēdo ab inferiori ad superius cum reduplicatione. Neq; tamen cum tali nota licet arguere ab inferiori ad superius, Aut a superiori ad inferius. Iccirco utraq; pars sophismatis est uera. Quartum Corpus inquantum naturale est subiectum philicae. Et tamen corpus nō inquantum naturale est illius subiectum. Prior pars specificando est uera. Posterior ꝓbatur per affirmatiuā in qua nota reduplicet. Quae affirmatiua quia est falsa negatiua erit uera. Quintum Quamuis quidam homo creauerit stellas, non tamē inquantū homo eas creauit. Ille autem homo est filius Mariae illibatae uirginis. Quae etiam gēnuit Deum Non tamen inquātum Deus est, Sic ut diuinitas ipsa ex ea suum ꝓprium esse acceperit. Sextum Calias inquantum potest currit, nec tamen inquantum pōt currit: Prior particula est uera tenendo ipsam notam pro quantum potest. Posterior uero tenendo eam pro nota reduplicationis: Nā non currit ea ratione qua potest. Nec omne potens currere currit: P. Haec dictio immediate solet plurimas gignere difficultates.

Ostendit quo pacto exponuntur orationes in quibus ponitur hoc aduerbium immediate Et quae Sophismata ex illo oriuntur: B. Cap. XXXIII.



IMmediatas dicimus res inter quas nullum sit mediū. Ut duae domus dicuntur contiguae seu immediatae. Et de hoc non est apud Logicos difficultas sed de quodam ipsoq; aduerbio. Utuntur. n. tali locutione Immediate ueniet Aut fuit Hoc est continuo seu subito repēte illico & ex templo Ut ergo eis morem geramus etiam de illo ipsorum aduerbio aliquid afferemus. Aduerte primum ex eo illud aduerbium gignere difficultatem quia secundum Philosophum in quolibet tempore quantulocumq; sunt instantia infinita. Et inter quaecūq; duo instantia est concedere tempus medium, Ita ut nunq̄ instans sit imediatum instanti. Dicendo aūt Immediate ante hoc fuit uel imediate post hoc erit uidetur eum sensum reddere ut instans sit imediatum instanti. Iccirco ad remouendum id ita eiusmodi enunciationes exponunt. Immediate ante hoc instans uenit. Ante hoc instans uenit. Et Nullum fuit instans ante hoc quin inter hoc

& id uenerit. P. Non percipio sensum posterioris exponentis. B. Sensus est. Ita prope aduentus eius fuit huic instanti. Vt apud nos nullum medium possit assignari: Quia in tempore in infinitum propinquo huic instanti uenit. Vnde haec. Immediate ante hoc instans tu eras. Videtur aequiualere huic In infinitum propinq; huic instanti eras. Quia aliquantulum propinq; & in duplo magis & in triplo. Et sic in infinitum. Sic de facto dicito. Ac etiam quando uerbum negatur. Quando autem ipsa nota negatur tunc opposita probatur per suam contradictoriam. Pe. Sunt ne mihi hic ulla sophismata. B. Sunt. primum hoc. Immediate ante hoc duo contradictoria uel sibi repugnantia fuerunt falsa. Et tamen numquam fuerunt simul uera aut simul falsa. Posito quod in quolibet instanti impari haec fuerit uera: Calias calet: Et in quolibet impari illius negatiua fuerit uera. Vt Calias non calet. Quia in quocumque instanti ante hoc signato inter illud & hoc coniecimus sunt infinita instantia paria & infinita imparia. Et ita in infinitum propinq; huic instanti fuit instans par. Et in infinitum propinq; impar. Ex quo sequitur hanc esse possibilem. Immediate ante hoc tu fuisti calidus: Et immediate ante hoc tu fuisti frigidus & non calidus. Et tamen numquam fuisti calidus simul & non calidus. Quia non pro eodem instanti. Similiter. Immediate ante hoc tu fuisti albus. Et immediate ante hoc tu non fuisti albus. Prior patet. Posterior probatur. Quia quandocumque tu fuisti niger tunc tu non fuisti albus. Sed immediate ante hoc tu fuisti niger per casum positum. Igitur immediate ante hoc tu non fuisti albus. Secundum sophisma. Immediate post hoc erit instans. Quod tamen non immediate post hoc erit. Prior pars probatur per exponentes. Quia protinus post hoc erit instans. Posterior uero patet. Quia nullum instans est immediatum instanti. Quando igitur ipsa dictio (immediate) sumitur pro eo quod est illico aut protinus, tunc oratio potest uerificari. Quando autem pro eo quod sine medio, tunc nequit esse uera. Ex dictis sequitur quod immediate post hoc erit aliquid quod immediate post hoc non erit. Tertium sophisma. Immediate post hoc aliquam partem pontis pertransibis. Et tamen nullam partem immediate ipsius pontis transibis. Quod quidem patet ex superius declaratis. P. Hoc aduerbium (Semper) uarie sumi accepi.

Quo pacto exponuntur orationes in quibus ponitur haec dictio semper. Et de Sophismatibus quae inde oriuntur. B. Cap. XXXIIII.



Emper. Interdum sumitur absolute pro omni tempore. Vt semper Deus est. Hoc est in omni tempore uel potius in aeternitate omnia tempora complectente. Interdum accipitur secundum determinationem uerbi pro omni tempore tali. Vt praeterito seu futuro. P. Videtur numquam posse accipi absolute cum additione uerbi. Omne quippe uerbum alicuius temporis est. Et ita iunctum illi determinabit ipsum ad illud tempus. Omni tempore est. Omni tempore fuit. Omni tempore erit. Sicut duae posteriores determinant tempora sua. Ita illa prima tempus suum praesens appellat ac specificat. B. Vni Deo competit esse in omni tempore, quia sua aeternitate complectitur omnia tempora

P. Quia non sunt complectibi nemo. Sed preterita & futura non sunt. Igitur Eternitas illa non complectitur. Be. Complectitur quantum ex se est. Si illa existerent omnia: Et illa eis omnibus coexisteret. Equiualet certo ipsa aeternitas cunctis temporibus: Sicut infinitas omnibus locis et possibilibus. Sed de hoc alias. Pe. Exponatur. Be. Semper Deus est. Deus aliquod tempus complectitur. Et nullum tempus concipitur quin illud complectatur Deus. Item sic. Semper Deus est. Aliquo tempori coexistit Deus. Et nullum tempus est quin illi coexistat Deus: Semper fuit aliquid. Aliquando fuit aliquid. Vel aliquo tempore preterito fuit aliquid. Et nullum tempus preterit quin in illo fuerit aliquid. Semper erit aliquid. Aliquando erit aliquid. Vel aliquo tempore futuro erit aliquid. Et nullum tempus futurum adueniet quin in illo erit aliquid. Nunquam opponitur ei quod est semper. Et accipitur eodem modo bifariam. Nunquam Chimera est. Aliquando Chimera non est. Nullum tempus est in quo Chimera sit. Nunquam Antichristus fuit. Aliquando Antichristus non fuit. Et Nullum tempus preterit in quo ille fuerit. Nunquam Caesar erit. Aliquando Caesar non erit. Nullum tempus adueniet in quo Caesar erit. P. Non semper fuit. Non semper erit aliquid. quem sensum faciunt? B. Hunc in quam. Omni tempore non fuit. Omni tempore non erit. Quarum duplex sensus. Vnus est. Aliquando fuit: Aliquando non fuit. Aliquando erit: Aliquando non erit. Alter vero est. Nunquam fuit. Nunquam erit. Non ergo eodem modo exponitur cum negatione sequenti sicut sine negatione: ut quidam autumabant. P. Dic etiam sophismata. B. Primum sit tale. Semper fuit aliquid quod non semper fuit. Semper quippe fuit aliqua dies. Nulla tamen dies fuit semper. Prior probatur. Aliquando fuit aliquid quod non semper fuit. Et nullum tempus preterit quin in illo fuerit aliquid quod non semper fuit. Sic patet posterior. Nullum enim tempus preterit quin tunc fuerit aliqua dies: Accipiendo diem naturalem ab ortu solis usque ad ortum. Vel pro spacio uiginti quatuor horarum. Et tamen nulla dies fuit semper. Quia neque haec. Neque illa. Secundum sophisma. Semper fuit & semper erit aliquis homo. qui semper non erit: Immo nullus homo semper erit. Vel dicito Bos. Aut Equus. Tertium. Semper est hoc instans presens. Probatur. Aliquando est hoc instans presens. Et non est aliquando quin non sit hoc instans presens. Vera esset si instans quod hoc posuerimus in toto tempore. Sed si uis sophisma uerum esse ponendo infinita instantia. sic illud formato: Semper est aliquod instans presens. Nam hoc instans potest esse quando haec semper ipsum idem est presens. sed semper aliud & aliud. Quartum. Quicquid mouetur semper est. Et similiter. Omne quod mouetur semper se habet eodem modo. Quamuis non semper se habuerit aut habebit eodem modo. Si enim dictio semper determinet ipsum verbum quod est aut mouetur. Oratio est uera. Quod namque semper uiuit ipsum semper est. Et quod semper mouetur licet transmutetur continue eodem tamen modo se habet quia sub motu & non in quiete. Quintum. Quamuis semper Deus sit. Ipse tamen aliquando non fuit & aliquando non erit. Quia in tempore presenti & futuro non fuit. Et in tempore presenti & preterito non erit. Sic & aliquando Deus non est quia in tempore preterito & futuro non est. Haec ergo: Semper Deus fuit. Accipiendo pro omni tempore absolute est falsa. Quia designat Deum in tempore presenti & futuro fuisse. Similiter & haec. Semper Deus est. prout est: Denotat tempus presens distinctum a preterito & futuro. Deus enim non est in tempore preterito. Exponendo

tamen

tamen, ut supra, est uera. Omnis temporis complexitas: Et nullum tempus existit: quin illi coexistat Deus: Et preteritum, presens, ac futurum, sunt presentis accidentales temporis. Idem namque tempus numero, concipitur ut presens, ut futuram, & ut preteritum: Pe. Quis sensus huius. Tu semper mecum es: Be. Is in Aliquo tempore mecum es: Et nullum tempus fit mihi presens: quin in illo tu sis mecum. Verum sententia illa sub intelligebat stabilitatem beniuolentiae, & amicitiae diuturnitatem. Caetera ex te percipies.

Quomodo exponuntur orationes cum dictione ab aeterno: Et de Sophismatibus. P. Cap. XXXV.



Ab aeterno, accepi. Interdum sumi nominaliter, uel (ut alii aiunt) cathegorematice. Interdum (ut aiunt) aduerbialiter, seu syncathegorematice. Et priori modo resoluitur. Posteriori autem exponitur. Quid tu sentis? Be. Facile id, Sicque exponitur. Ab aeterno fuit Deus. Ante aliquod tempus finitum fuit Deus. Et Nullum est uel fuit tempus finitum, quin ante id fuerit Deus: Vel, Et non est accipere aliquam partem temporis preteriti quin ante illam fuerit Deus. Ab aeterno fuit Deus. Fuit aliquando, & sui fuisse non est initium. Ab aeterno, seu aeternaliter erit Deus. Post aliquod futurum finitum erit Deus. Et nullum futurum finitum erit quin ulterius erit. Ab aeterno Anima nostra non fuit. Ante aliquod tempus Anima nostra non fuit: Et Est uel fuit aliquod tempus finitum, Ante quod ipsa non fuit. Ab aeterno, seu aeternaliter aliqua rosa non erit. Post aliquod tempus aliqua rosa non erit. Et est uel erit tempus finitum, post quod illa non erit. Et altera sufficere uidetur. Non ergo exponitur consimiliter cum negatione sequente, Cum negatione praecedente. Verum non ab aeterno aliquid fuit. Probatur per contradictorium: P. Sophisma hinc tale colligo. Ab aeterno est omne creatum. Et tamen nullum creatum est ab aeterno. Q[illegible] Prior patet. Quia a Deo aeterno est omnis creatura. Similiter ab aeterno aliquid erit. Quod tamen non aeternaliter erit. Eodem modo tenendo mundi aeternitatem haec erit uera. Ab aeterno, seu aeternaliter fuit aliquid quod non ab aeterno, aut aeternaliter fuit: Patet exponendo. Similiter, Eternaliter erit aliquis equus: Qui tamen aeternaliter non erit. Immo nullus equus aeternaliter erit. Be. Multa essent his consimilia afferenda, quae breuibus pertransimus quia soluuntur ex grammatica (Velut) fulgebunt iusti in aeternum. Neque tamen in aeternum fulgebunt. Quia non [illegible]. Et cantabunt in aeternum, idest sine fine. Neque tamen in ipsam [illegible]. Similiter, Mali plorabunt perpetuo, quia nunquam desistent. Nec tamen perpetuo [illegible] plorabunt ad gloriam perpetuam Dei. Sed hae sunt captiones Mouentis Melonis. Eodem modo, Ab initio creata est sapientia seu Angelica natura: Neque tamen ab initio: Hoc est a Bipso principio temporis est creata. Et tamen,

tamen creatus est aliquis malus [illegible] ille qui est principium omnium creaturarum. Si similiter. Diabolus ab initio malus fuit. Neque tamen ab initio. Quia neque a principio temporis factus est malus: Neque a principio illo qui est Deus. B. Duo restant exponenda. Necessarium & contingens.

Expositiones orationum in quibus ponuntur Necessarium & contingens. Et de sophismatibus inde prouenientibus. B. Cap. XXXVI.

NEcessarium & contingens quandoque ponuntur nunc resolubiliter: Ut Deus est necessarium. Et Linum est contingens. Nunc inresolubiliter. Ut necessarium est Deum esse: Et contingens est hominem disputare. Necessario autem & contingenter sunt aduerbia. Et debent exponi. Necessario Deus est. Deus est. Et Nequit esse quin Deus sit. Necessario aliquid fuit. Aliquid fuit. Et Non potuit esse quin aliquid fuerit. Necessario aliquid erit. Aliquid erit. Et Non potest esse quin aliquid sit futurum. [illegible] Necessario uacuum non est. Vacuum non est. Et Nequit esse ut [illegible]. Esset enim trina demensio sine corpore uel duo corpora [illegible] esse [illegible]. Necessario Chimera non erit. Chimera non erit. Et Nequit esse ut Chimera sit futura. Vel & nequit Chimera fore. P. Contradictorium quomodo probas. B. Contradictorium. Ut non necessario aliquid est. Probatur per suum contradictorium. P. Est ne aliquod sophisma hic. B. Sophismata sunt haec. Necessario aliquid est quod contingenter existit. Probatur. Aliquid est quod contingenter existit ut [illegible] esse philosophum. Et nequit esse quin aliquid sit quod contingenter existat. [illegible] Necessario quis [illegible] contingenter agit. Quia tamen nemo necessario sed contingenter agit. Prior patet. Quia Deo (qui est ens necessarium) gratias agit. Item Necessario absoluimur a peccatis [illegible] a Deo qui est ens necessarium. Neque tamen necessario, sed contingenter. Deinde: Tu necessario loqueris aut non loqueris. Neque tamen necessario loqueris: Neque necessario non loqueris. [illegible] expositione [illegible] exponantur illa de contingenti. Contingenter Galenus disputat. Galenus disputat. Et potest esse quod non disputet [illegible]. Contingenter Antichristus non est. Antichristus non est. Et potest esse ut sit. Contingenter aliquis non saluabitur. Aliquis non saluabitur. Et potest esse ut saluetur. P. Contradictorium quomodo probas. B. Hoc. Non contingenter aliquid est uel fuit uel erit. Probatur per contradictorium. P. De sophismatibus. B. Accipe primum. Contingenter tu disputas. Quia tamen non necessario disputes uel non disputes. Item. Contingenter Deus fuit [illegible] Deus necessario fuit. Prior patet. Quia potuit esse quod non fuisset. Posterior etiam probatur resoluendo. Quia hoc [illegible] necessario fuit. [illegible] Omnis homo contingenter est. Quia tamen uterque necessario [illegible]. Prior patet exponendo [illegible] uniuersalem affirmatiuam. Nihil [illegible] est homo qui ille sit contingenter. Posterior autem probatur ut prius. Omnis homo est. Et nequit esse quin omnis homo sit. [illegible]

cessario aliquis homo semper sit, illi quot quot fuerint complent uniuersitatem sic nominetiam si duo solum, aut unus esset. Sicut igitur haec est uera Necessario. Aliquis homo est, qui contingenter est. Sic & haec. Necessario omnis homo est, quorum quilibet contingenter est. Et hoc presertim si fiat restrictio ad presentes. De quo alias. Item quamuis necesse sit te fuisse, qui tamen contingenter fuisti. Prior patet officiando. Posterior exponendo. Denique quamuis possit esse ut Antichristus sit homo, qui est, tamen Antichristus non potest esse homo qui est. Prior patet officiando. Haec. n. est possibilis Antichristus est homo, qui est. Quae adequate significat Antichristum esse hominem, qui sit. Posterior autem potest resolui Sic. Antichristus non potest esse hoc (ostenso Platone) Et hoc est homo qui est. Igitur nō potest esse homo qui est. Potest etiam sic probari. Nam detur illius negatiuae oppositum. ut Antichristus potest esse homo qui est. Igit Antichristus pōt esse homo, & ille est. Consequens est falsum, & consequētia. Quia relatiuum qui, quae, quod resoluit in ille, illa, illud. Vt patet alibi. Pe. Vnum sophisma sub Iudice est. Anima tua necessario est. Et tamen contingenter anima tua est. Prior pars secundum alios resoluitur. quia hoc necessario est. Et hoc est aīa tua. Prior resoluens exponit. Hoc est aīa tua: ipsa demonstrata. Et non potest esse, ut hoc non sit. Vel. Et hoc nō potest non esse. Igitur est necessario. Posterior autem exponit. Sic. Aīa tua est. Et potest esse, ut non anima tua sit. Vbi uides hanc posteriorem exponentem, Videlicet: Et potest esse, ut non anima tua sit: Repugnare posteriori exponenti prioris partis sophismatis: Videlicet. Et hoc non potest non esse. Et altercantur circa hoc plurimi: B. Parui momenti altercatio: Nec tamen Mingus uir alias prestantissimus tibi uidetur satisfecisse. Dicimus priorem sophismatis partem falsam eē, Nisi necessario ibi accipiatur nominaliter in casu Ablatiuo. Nulla enim creatura est necessario, Prout necessario est Aduerbium. Accipiendo igitur in casu illo, Oratio est uera: Nec prior resoluēs illo modo exponitur. Sed iterum resoluitur, Sic. Hoc idest Anima est ab hoc (ostenso Deo) Et hoc ē necessarium. Igitur hoc est necessario: idest a necessario. Posterior pars sophismatis exponendo est uera. Quia anima tua est. Et potest esse, ut Anima tua nō sit. Enimuero Autor sophismatis alio sensu uidetur sophisma accipere. Priorem quidē partem accipit ut prius dictum est. tenens animam esse incorruptibilem: & non posse non esse naturaliter. Posteriorem autem sophismatis partem: ita ueram facit. Quia & si Anima quae tua est non possit non esse. Ipsa tamen non tua potest esse. Quia tu potes non esse. Quo concesso: iam Anima non erit tua. Aliquando ergo Anima tua non erit Anima tua. Et semper Anima tua erit, Nec tamen semper Anima tua erit: P. Omnia preclare enucleas. B. Habes ecce omnes terminorum probationes: Dicimus profecto Logicam esse scientiam docentem secernere uerum a falso. Quod quidem his predictis modis fieri potest. Notando enunciationes, & eorum terminos. Et quando plures termini in eadem oratione occurrunt. incipiendum est a potioribus. Hoc est ab his a quibus oratio sumit denominationem, Vt a quibus dicit quanta, nō quanta, modalis, de inesse, pticularis, uniuersalis. Vñ haec. Aliqd, calidū incipit eē: Quia uocat pticularis, resoluēda primum est. Haec aūt. Incipit aliquid esse calidum, Probanda est per

[illegible] causas ueritatis. Quam probationem plurimi ponunt sub expositione. Probata tamen [illegible] enunciatione ratione primi termini poteris eam probare rone alterius si quis fuerit. Nec [illegible] per saltus licet ad ueritatis apicē & dignitatē pertingere. Vide igitur quae enunciatio proponitur. Si enim mediata, illa tunc aliquo supradictorum modorum [illegible] abitur. Si autem [illegible] Considera an sit cathegorica aut hypporetica. Si cathegorica prospice si resolubilis sit an exponibilis. Et ita deinceps. Si hypporetica. An cathegorice uel hypporetice probanda. Si cathegorice, tunc aliquo supradicto probabitur modo. Sicut haec Necessario Coralis currit, Vel Calias non currit. Exponetur ut paulo superius ostensum est. Haec autem Necesse est te mouere, si [illegible] officiabit. Si hypporetice [illegible] ex [illegible] de ipsis. Si n. habuerit ea quae requiruntur ad ipsius ueritatem [illegible] est. Si non erit falsa. Omnis quoque enunciatio potest probari per suam contradictoriam etiam [illegible] diata. Similiter & per significatum primarium & adequatum [illegible] probantur omnes cathegoricae. Quod autem illud ita sic probari potest per causam a priori. Vel per effectum a posteriori. Vel per aliquod signum. Vel si ipsa fuerit euidens. Vel sunt significata primo [illegible] principiorum. De quolibet ente [illegible] contradictionis est altera pars uera, & altera falsa. Et de nullo ente est simul utraque pars uera. Et significata communium animi conceptionum. Vt si ab aequalibus aequalia demas, remanentia sunt aequalia. Quia autem [illegible] manifesta negat is [illegible] ad omnes scientias ineptus omni e scola est [illegible]. His [illegible] speciebus omnem orationis ueritatem facillime iudicabis. Et sin primam [illegible] omnes [illegible] inuestigationes direxeris [illegible] laborem [illegible] suscipies. Quod [illegible] nobis [illegible] concedat Deus.

Incipit tractatus de obligationibus: Et primum de diffinitione & speciebus [illegible]

P. Multa de obligationibus & insolubilibus iuniores afferunt. B. Capi. I.

[illegible] Bligatio est alicuius enunciationis ab opponente positae aut depositae. Ab ipso uero respondente admissae firma defensio. Vel potius est modus intelligendi [illegible] illud. P. Quomodo ponitur. B. Pono tibi hanc Tu es [illegible] Hoc est. Obligo te ut eam pro uera habeas & nullatenus neges. Similiter Depono illam Tu es [illegible] Depono inquam. Hoc est eam pro uera non teneas. Vt [illegible] eam semper neges & oppositam eius latenter teneas. Et illico ut dixeris admitto eris obligatus ad sustinendum illam tanquam ueram aut falsam secundum quod ponitur uel deponitur toto tempore obligationis. P. Quantum id tempus durabit. B. Quoadusque opponens obligans dicit cedat tempus obligationis aut se ad aliam [illegible] transferat. Cessare igitur potest tempus obligationis expresse si dixerit. Cedat tempus obligationis & tacite si ad alia sermo eius transeat. P. Quidam contractus est [illegible] & in eo tria concurrere uidentur. Obligans. Qui obligat. Et id ad quod obligat, siue obligatum. B. Obligatum est ipsa enunciatio sustinenda.

Obligator q põit aut depõit. Obligatus q admittit. Obligatio aũt actiua actus ē obligãtis. Et passiua est actus ipsius obligati & admittẽtis. Actus preterea obligãtis hic his uerbis. Pono depono. Illius uero q obligat̃ hoc uerbo admitto & [illegible] dicti solẽt signa obligationis. i. utriusq tã actiue q̃ passiue. P. Quæ sunt [illegible] obligationis: Positio / depositio. R. Positio ẽ modus intelligẽdi enũciationẽ positã [illegible] sam. Depositio aũt depositã sic & admissam. P. Da regulas positionis: R. [illegible] Oẽ possibile sibi nõ notũ ẽ et tale si ponatur ẽ admittendũ. Admissum aũt quãdiu [illegible] infra tps obligationis ẽ cõcedendũ. Secũda. Oẽ sequẽs necessario ex admisso & cõcesso ẽ in eadẽ disputatiõe cõcedendũ. Ut cõcesso aliquẽ currere, opz cõcedere ipm moueri. Et concessis maiori & minori boni syllogismi concedenda est cõclusio. Tertia regula: Oẽ repugnãs posito & concesso et si uerũ fuerit ẽ negandũ, ne cõtradictoria simul concedantur. Quarta regula. Oẽ sequẽs nõ solũ ex posito, sꝫ et ex cõtradictorio illius qd recte negatũ est simul (et si falsum sit) concedendũ. Oẽ aũt repugnãs ẽ negandũ. Quinta regula: Ad impertinẽs ppositũ rñdeto put illud iudicaueris ẽe. Si uerũ cõcedẽdo. Si falsum negãdo. Si dubiũ dubitãdo. P. Quid impertinẽs appellas: R. Quod nec sequit̃ ex admisso & cõcesso nec illi repugnat. Pertinẽs aũt id qd sequit̃ aut repugnat. P. Amici & inimici attinẽt ad nos. Neutri uero impertinẽtes aut nõ attinẽtes. R. Sexta regula: [illegible] impossibile absolute sequit̃ impossibile. Nunq̃ aũt q necessariũ absolute repugnat [illegible] ob admissionẽ & cõcessionẽ possibilis. Nũq̃ impossibile ẽ tale cõcedẽdũ aut necessariũ negandũ. P. Cur dicis impossibile & necessariũ absolute: R. Quia [illegible] possibile sm qd est ut pter ita nõ fuisse. Et necessariũ sm qd est ita fuisse. Deũ aũt nõ [illegible] & hoĩem nõ ẽẽ [illegible] impossibile absolute. Deũ uero eẽ & hoĩem aĩal necessariũ absolute. Priora illa [illegible] possũt negari & cõcedi licite & seq. Posteriora minime. Septima regula. Qualibet pte copulatiue [illegible] una pte disiũctiue cõcessa tota [illegible] Quia ad ueritatẽ copulatiue opz [illegible] uerã. Disiũctiue uero unã ẽẽ uerã [illegible] nõ curãdo ad alterã ãt ẽ falsam [illegible] De quibus aliis di[illegible] P. Multa negare cõtingit nõ neganda [illegible] Et cõcedere nõ cõcedẽda, sed neganda. Et nõ dubitare dubitanda. R. Illa [illegible] negant̃ neganda sunt [illegible] cõcedenda [illegible] obligationis [illegible] Sunt ergo [illegible] cõcedẽda. Alia uero neganda & dubitanda. Cõcedũ [illegible] Et ita illud [illegible] negãdũ [illegible] falsum [illegible] nõ [illegible] Sp id cõcedã [illegible] disputatiõe [illegible] de illo ambigã: Et sic dubitãdũ ẽ [illegible] cõcedẽdũ ẽ. P. Quid aũt illa positio [illegible] & participialis. Et illa [illegible] cõcedẽda [illegible] participiali. R. Forsan [illegible] Sed [illegible] la accepisti. Sequitur ordinẽ [illegible] Admisso [illegible] ut oĩs hõ sit Romæ: Si ppõnat [illegible] postillud statim [illegible] Catonẽ ẽ R. omæ. Ad priorẽ [illegible] tãq ad impertinẽs uerã. Ad posteriorẽ aũt tãq ad impertinẽs falsum. Sed si posterior cõcessa [illegible] ppõnat̃ iã cõcedi debet tãq̃ sequẽs ex posito & cõcesso. Si uero prior ppõnat̃ post illã [illegible] negãda tãq̃ repugnãs bñ cõcesso. Vñ sequitur [illegible] Oĩs hõ ẽ Romæ. Cato est hõ. Igit̃ Cato ẽ Romæ. [illegible] hõ ẽ Romæ. [illegible] Cato nõ ẽ Romæ. Igit̃ Cato nõ ẽ hõ.

Ponuntur nonnulle obiectiones contra primam regulam & soluuntur P. Cap. II.



Quo exercitatione prolixiore acuatur & exerceamur. Arguo primo contra primam regulam. Sic. Pono aliquod positum mihi tu non esse abs te admittendum. Hoc certo admittendum est. Posset enim impossibile absolute alicui positum esse quod admittendum non est. B. Admittendum est ut inquis. P. Contra. Aliquod positum non est admittendum. Et nihil est positum nisi possibile. Igitur aliquod possibile non est admittendum. Maior est admissa. Minor autem est uera & non repugnans. B. Immo haec minor repugnat maiori. Haec enim repugnat. Aliquod positum non est admittendum. Et nihil est positum nisi possibile. P. Quae non differunt simul non repugnant. Sed illae duae non differunt simul quia maior intelligit aliquod positum. aliquo alicui non est admittendum. Minor uero quod nunc nihil est positum nisi possibile. B. Pono aliquid [illegible] ipsum positum non est a te admittendum. Hoc debes admittere tamquam falsum possibile. Adde nunc. Sed nihil tibi nunc est positum nisi possibile. Ecce repugnant. [illegible] uera repugnat tamen maiori admissae. Idcirco negas. Nec oportet quaerere quid sit tibi [illegible] positum quod abs te non sit admittendum. Quia nil tale ipsa est tibi positum. Sed possibile solum est ut esset positum. P. Si [illegible]. Pono tibi aliquod positum [illegible] a te admittendum & nihil est tibi positum nisi possibile. B. Quia illa copulatiua est [illegible] possibilis non admitto. P. Cur impossibile non sit admittendum [illegible] contingens. B. Forsan quia cessaret exercitatio cuius gratia sit haec [illegible]. Impossibili enim concesso illico omne aliud esset concedendum. [illegible] & quod impossibile [illegible] De quo alias diximus. P. Faciam sic. Pono tibi omne possibile. Si non admittis contra regulam agis. Si admittis. Propono. Tu es. Et propono. Tu non es. Deinde simul propono. Tu es. Et tu non es. Oportebit [illegible]. Quoniam copulatiuae [illegible] quaelibet pars est concedenda. Et ipsa est concedenda. Non ergo est omne possibile admittendum [illegible] ex aliquo admisso sequatur impossibile. B. [illegible] admittere nisi ponatur aliquid [illegible] a possibili. Puta [illegible] talis. Tu curris. Tu es. [illegible] admittent si diceremus. Pono tibi [illegible] Aut pono tibi possibile. P[illegible] omne possibile esse admittendum [illegible] Non enim admittendum esse omne possibile copulatiuum uel disiunctiuum. Sic ut supponam. Si enim concederemus & admitteremus omne possibile non deberemus propter id concedere illam copulatiuam quia illa est impossibilis. Nec sequitur ex concessione duorum possibilium [illegible] concessio [illegible] simul. Quia illa & si sint possibilia tamen sunt incompossibilia. Sed sic fallacia [illegible] dictum est. Et [illegible] ad talia [illegible] consequentia non tenet. Quamquam [illegible] ponitur [illegible] quid nisi possibile tamen interdum ad [illegible] aliquam ueritatem potest poni impossibile pro possibile: Sicut ut sciamus an uacuum [illegible] ponimus aliquando ex motu & ponimus corpus aere & igne [illegible] ab omni materia sensibili separatum ut uideamus utrum ipse [illegible] occupandi locum an materia sensibilis. Et ponimus [illegible] remouendo omnia alia ut ostenderemus ipsum proprium [illegible].

Obiectiones contra secundam particulam [illegible] Similiter & obiectiones co[n]tra tertiam regulam soluuntur P. Cap. III.

[illegible]

Diluuntur ea quae [illegible] Cap. III.

[illegible]

Contra quartam regulam. Pono. Tu es Romae. [illegible] Propono: Tu es Romae & tu non es Papa. B. Aiunt hoc tanquam impertinens falsum esse negandum. P. Contra hoc propono iterum: Tu es Papa. [illegible] ergo: P. Ergo contra regulam negas id quod sequitur ex posito cum opposito bene negato. B. Nego id cuius hoc sequitur. P. Nam ex partibus contradictoriis illius copulatiuae faciam [illegible] disiunctiuam. Sic. Tu non es Romae uel Tu es Papa. Sed [illegible] Tu es Romae. Igitur Tu es Papa. B. Sic possem inferre omne aliud falsum post positum [illegible] esse bouem & alia [illegible] Proponam n. statim post hanc copulatiuam: Tu es Romae. Et Tu non es bos. Postmodum proponam: Tu es bos. [illegible] potest. P. Concedimus omne falsum [illegible] post illam copulatiuam est pertinens sequens & ita concedendum [illegible] Vnde hanc copulatiuam statim propositam: Tu es Romae. Et Tu [illegible] es bos [illegible] pertinens sequens. Nam ex priori parte copulatiuae [illegible] Tu es Romae. Ergo Tu es ille [illegible] Et sic Tu. Igitur iste homo. Et homo. Ergo non bos. B. Sicut [illegible] & sequente. Ita illam: Tu es Romae. Et tu non es Papa [illegible] utraque parte. Priorem quidem per casum. Alteram uero re ipsa. [illegible] negata est copulatiua illa non sequitur ex illa. Ergo Tu es Papa. Et quod [illegible] disiunctiua. Concedatur prius. Quum infers illud sequi ex opposito [illegible] Nego illam disiunctiuam esse [illegible] contradictoria [illegible] Nam [illegible] possibile est esse falsam. Quod ostendimus [illegible] de Hypotheticis [illegible]. P. Contra [illegible] eiusdem regulae pono hanc disiunctiuam. Tu legis. Vel R. exsedet. Deinde propono. Nullus R. exsedet. Dubitabis de illa. Propono iterum. Tu legis. Negabis tanquam impertinens falsum. Propono post haec. R. exsedet. Concedes. Quia sequitur ex posito [illegible] bene negato. Nam tu legis. Vel R. exsedet. Sed tu non legis. Igitur R. exsedet. Propono postea. Nullus R. exsedet. Quid facies [illegible] Prius [illegible] dubitaui. An [illegible] Sed nequeo. Quia repugnat posito & opposito bene negati. B. Licet prius dubitare in progressu uel concedere uel negare. Impertinens [illegible] prius [illegible] postea. P. Si posito aliquo proponeret. Tu hes utranque manum clausam. Et tu [illegible] concedendum. Si eandem proponit apertis tuis manibus [illegible] B. Aiunt negandam esse. Quia facta est mutatio ex parte rei. Sed ea dictis repugnat. Quia nunquam [illegible] bene negari. Et est contra regulam quae dicit omes rationes [illegible] Simili [illegible] proponat. Hic nunquam uixit. Ostenso aliquo qui subito nasceret (Verum est) & concedendum. Et hoc nato [illegible] proponat. Item concedendum [illegible] falsum sit. Et aliquo modo impossibile. Pe. Placent ista. Sed si omes responsiones sunt retorquendae ad idem instans. Igitur prius dubitatum non est postea nec concedendum nec negandum. Quia in eodem instanti non est prius nec posterius. B. Dicamus [illegible] cauendum esse ab omni uariatione dum disputat. Sed potissimum ne contra positum & admissum & ex eo sequens aliquid respondeamus. Quare si oportet contra positum & ex eo sequens aut contra impertinens concessum respondere, praeferendum est illud

tāꝗ principale/ huic tāꝗ accessorio [illegible] nunc illud concedis/ poteris negare te illud prius dubitasse. Q ñ et ꝓponit aliquid tale posset dici [illegible] Et si dicat aliquid impertinens poteris [illegible] concedendo uel negando uel dubitando respondere. Sed si [illegible] dubitatum concesseris [illegible] & contingere [illegible] Aut [illegible] Et tunc poteris prius dubitata [illegible] negata postea concede[re] [illegible]

[illegible] Cap. V

Quinta regula [illegible] Tu es Romae. Et [illegible] impertinens [illegible] quia nō repugnat [illegible] Romae [illegible] Si ergo [illegible] Tu es Romae [illegible] Si [illegible] Ergo impertinēs falsum cōcedis. Si negaueris. Ergo sequēs ex posito negabis: B. Negabo illā seq ex posito. B. Ex copulatiua [illegible] pars copulatiue [illegible] Nego illā copulatiuā [illegible] mihi posita [illegible] Nā si utraq; sit mihi posita/ nō admitto/ Quia impossibile est hāc eē a me admissā/ & eā mi [illegible] impertinente [illegible] quia sequit̃) sed nō eē cōcedendū qđ sequat̃/ quia eēt cōtra alterā ptē/ & repugnaret: B. Ergo cōsequēs [illegible] Et pars [illegible] copulatiue possibilis [illegible] possibile [illegible] Romae [illegible] impertinēs [illegible] est possibile [illegible] impertinēs [illegible] Romae [illegible] nihil est tibi positū. Nā [illegible] repugnātiā. Romae [illegible] Tu es Romae [illegible] Tu es Romae [illegible] tāꝗ [illegible] Tu nō es obligatus. B. Si sola [illegible] Sed [illegible] implicationē cōtradictoriis. B. An posita ista: Tu es Romae [illegible] Romae in hoc presenti instanti. B. Dicūt ꝙ nō sequit̃. P. Nōne [illegible] appellatiū [illegible] B. Appellat. P. Sed nullū instās est presens nisi hoc. Igitur [illegible] Romae [illegible] hoc instanti. B. Negāt nō eē aliud instās presens ꝗ̃ hoc. P. Quod est illud instans. B. [illegible] P. An sit concedendū esse aliud instās ꝗ̃ hoc. B. Aiūnt ꝙ nō. Quia si aliud est ꝗ̃ hoc. Igitur est hoc. Quo cōcesso: Sequit̃ te esse Romae in hoc instanti. Nam sequit̃: Tu es Romae. Igit̃ tempore presenti. Et hoc instans presens est. Igitur es Romae in hoc instanti. P. Quid tu sentis. B. Si [illegible] ponās illa ponat solum [illegible] possibilis pro aliquo presenti ꝙ pro tunc erit presens. Tunc uidetur [illegible] processisse. Si aūt ponat [illegible] nunc & hoc tempore presenti in quo positū sit: dicendum est aliter. P. Tu es Romae in hoc instanti posset demonstrari aliud instans [illegible] preteritum. B. Tunc esset omnino impertinēs. Si tamen demonstraret illud instās pro quo positum est: Tu es Romae [illegible]

Contra sextā regulā: Pono tibi hāc. Impossibile simplr est tibi positum. Et abs te admissum. Haec certo admittēda: quia possibile est Te ut hoīem currere. Tūc ppono. Impossibile simplr est abs te concedendū. Negare nō poteris, quia sequit. Et si cōcedis, est cōtra regulā. Quia pp possibile positū cōcedis impossibile simplr: B. Quidā dicūt q est cōcedendū noialr nō participialr. Sed hoc nihil est. Nam in obligationibus pauca conceduntur tamq essent uera. Alii dicūt q si recte admittat. Nullomodo impossibile est concedendū. Secus si male admissum fuerit. Vel forsan (ut dicamus Lucidius) illa est dicēda impertinens. Nam non sequit. Impossibile est abs te admissum. Ergo impossibile est abs te concedendū. Quia nec est admittēdum, nec cōcedendū umq impossibile simplr. Quāuis ob ignorantiā interdum admittat & cōcedat. Et sic illa ē negāda tāq impertinēs falsa: P. Si ē admissum. Ergo concedendū: B. Non oē admissum est concedendū. Quia impossibile admissum nō est concedendum. Sicut nec quā admittebat erat admittendum. Sed si posuisset q impossibile absolute esset a te admissum & concessum. & posuisset impossibile esse abs te concessum, poteras concedere. Sed si pponeret esse abs te concedendum, debes negare. Ecce non solum admissum: sed etiam concessum, non est concedendum.

Ea quae contra septimam regulam solent induci refelluntur. P. Cap. VII.

Contra ultimā regulā. Pono Oē uigilans esse bouem. Deinde ppono hanc copulatiuam. Oē uigilans est bos: Et tu es uigilans: B. Vis inferre me eē bouem. Nego istam copulatiuam: P. Quaelibet pars eius uera: B. Nō illa posterior: P. Ergo tu non uigilas: B. Non inq. Si n. uigilarem, bouem me esse putares, Si uerum sit omne uigilans, ut sit bos: P. Parce preceptor humanissime. Be. Procede: Assueti sumus huiusmodi calūniis. P. Pono hanc, Omnis homo currit. Deinde ppono. Tu es homo. Et Tu curris. Prior pars est concedenda tāq uera: Posterior tamq sequens exposito. Et tn̄ tota copulatiua est neganda, tāq falsa & impertinens: B. Negāt eam & dicunt neutrā partē eē concedendā: Quia prior repugnat. Nā si oīs hō currit, Et tu non curris: quō tu eris homo: Et minus cōcedenda est pars posterior: Et sic tota negāda: P. Superius dixeras hanc eē necessariā, Tu es homo: quia tu es. Et tu es tu: & hic hō. Igit hō: B. Si illa sit necessaria tunc cōcedenda est, & ipsa, Et altera pars q sequit necessario ex admisso & concesso. Nā si oīs hō currit: Et tu sis hō: Tu certo curris. Immo uidet q subito, ut admissum est oēm hoīem currere, admissum ē te currere: Et hoc si terminus cōis distributus supponat p oībus suis iferioribus cuiuscūq tpis. Et sic et q nō sunt dicunt currere. Si aūt stet p presentibus solū & p existentibus, tunc nō sequit. Oīs hō currit: Ergo tu curris. nisi cū debito medio: Videlicet, Tu es hō. Et hoc mediū ibi positum uidet. Quia admisso: ut oīs hō currat, Propositum est statim te eē hoīem Et te currere. Ex priori q pte copulatiuae, posterior seqt. Quare uī syllogismus factus

De altera specie obligationis quae depositio nuncupatur :P. Cap. VIII.

Nihil de altera spe quae depositio dicitur adducturus est :Be. Facile illam accipies priori illa bene intellecta. Cuius regulae ponuntur modo contrario. Omne namque depositum & admissum tempore obligationis est negandum. Et omne antecedens ad illud (siue antecedat ipsum solum siue cum aliquo concesso uel aliquibus concessis) Ut si deposita fuerit haec. Tu moueris Nullatenus est concedenda haec. Tu curris. Quia ex illa sequitur depositum necessario. Similiter deposita ista: Aliquis homo non currit: Et proposita. Tu non curris. Atque tamque impertinente uera concessa concedendum est postea te non esse hominem. Quia sequitur Omnis homo currit. Tu non curris. Ergo non es homo. Maior fuit posita. Nam qui deponit unum contradictorium ponit reliquum. Omne autem illi repugnans & sequens ex repugnanti est concedendum. Siue sequatur ex illo solo. Siue ex illo & aliquo concesso uel aliquibus concessis. Et opposito bene negati uel sequens ex oppositis bene negatorum si plura eiusmodi fuerint. Omne quodque repugnans contradictorio depositi est negandum: quia ipsius contradictorium est admissum. Siue repugnet illi solum illud. Siue cum aliquo concesso uel opposito bene negati :P. Quid de illo quod sequitur ex deposito :Be. An ad illud sicut & ad impertinens respondendum est secundum sui qualitatem. Unde deposita ista Tu es albus. Et proposita hac. Tu es coloratus concedenda est. Quia & si admisit te non esse album non tamen admisit te non esse coloratum :P. Hic impertinens est omne quod non antecedit depositum nec ex illo (ut depositum est) sequitur. Nec eidem repugnat nec est sequitur oppositum depositae aut illi repugnat uel per se solum uel aliis iunctum :B. Recte :P. Dixisti ad omne sequens respondendum esse sicut ad impertinens. Et deinde concessisti nec antecedens nec consequens depositi esse impertinens. Quare tibi repugnare uidetur :B. Sequens ex ista enunciatione quae deponitur est impertinens. Ut sequens ex hac. Tu es albus Est impertinens. Sed quod sequitur ex deposito ut depositum est sequitur ex ipsius opposito. Quod certo non est impertinens. Si enim deponitur ista. Tu es albus Ponitur ista. Tu non es albus. Ergo quod ex eo sequitur concedendum est. Si autem aliquid sequatur necessario ex deposito: tamque sibi similiter uel conuertibile cum illo negandum est. Ut si deposita ista. Tu es albus Proponatur Tu es affectus colore disgregatiuo uisus Negandum est tamque conuertibile cum deposito.

De certis modis deponendi. B. Cap. IX.

Depono hanc. Tu es homo uel Tu curris. Deinde propono Tu es homo & concedis eam tamque ueram impertinentem. Iterum propono. Tu es homo uel Tu curris. Si negaueris: Ergo concesso antecedente non concedis consequens. Nam a parte disiunctiuae ad totam est bona consequentia. Si concesseris Ergo depositum concedis :B. Non concedendum illam. Tu es homo quia est antecedens ad depositum & non est impertinens: Ubi aduerte. Quandocunque tibi deponitur aliqua disiunctiua Et Deinde aliqua ipsius pars principalis proponitur nega eam. Quia est antecedens ad illam. Sed de hoc statim. Non est ita de copulatiua Nisi illius una pars esset necessaria altera contingens. Tunc enim si proponatur illa contingens negada est. Nam ea concessa tota copulatiua concedenda esset :P. Depono hanc Caesar non est albus. Vel Caesar est coloratus. Quia admissa quia utraque pars est contingens. Propono Caesar est co

loratus. Si concedis: Ergo antecedens ad depositum concedis. Si negas: Ergo negas consequens ex opposito depositi. Nam sequitur Cæsar est albus: Et Cæsar non est coloratus Ergo Cæsar est albus. Et per consequens coloratus. Quid ergo: B. Non admittitur depositum tanquam impossibile: P. Impossibile pōt aptissime deponi: B. Dicamus ergo depositum esse necessarium. Iccirco non admittendū. Quia copulatiua facta ex partibus cōtradictoriis est impossibilis. Videlicet Cæsar est albus: & non est coloratus: Pe. Tu declarasti illa nō esse proprie cōtradictoria: Et utraq; posse simul esse falsa. Nam hæc Cato est homo: Et Cato nō ē aīal. Falsa. Et ea Cato nō est hō. Vel Cato est aīal praesertim si (ut Boetius ait) hoc sapiat disiunctiua coniunctio, ut ea inter quæ disiungit simul eē (uera uidelicet) nō permittat. Qum ergo alteram solam dicat ueram & utraq; sit uera tota falsa est. Et qum una nequit sine altera eē uera, tota impossibilis est. Iccirco ista Cæsar nō est albus. Vel Cæsar est coloratus uidetur esse uera. Quia prior pars est uera, Posterior falsa. Huius aūt. Tu nō es albus: qum sis: Vel Tu es coloratus. Posterior ē uera. Vtraq; tamen possibilis. Si ergo deponatur illa pōt admitti: B. Admissa illa disiunctiua. Si proponatur pars falsa est negāda: Nam sequitur ex opposito depositi. Nam oppositum depositi est hoc. Non Cæsar non est albus: Vel Cæsar est coloratus. Hoc est. Nō altera illarum uera, altera falsa. Sed uel utraq; uera, uel utraq; falsa. Ex hoc autem nō sequitur partem falsam esse ueram. Si aūt proponatur pars uera, concedenda est. Nec illa erit antecedens ad depositum secundum hanc uiam: Non. n. sequitur Tu es homo: Ergo tu es homo uel animal. Quia ex uero non sequitur falsum. Illa uero disiunctiua falsa est: Si etiam loquamur de disiunctiua more iuniorum, adhuc illa non sequitur ex opposito bene negati. Nam oppositum illius est hoc: Non altera illarum est uera. Ex quo nō sequitur ut illa quam proponis sit falsa: Quia ex confuso tantum, non sequitur determinatum. Neutrum autem debes concedere, quia a parte talis disiunctiuæ ad totam est bona consequentia: B. Depono hanc. Aliqua enunciatio non est uera. Qua admissa propono. Omnis enunciatio est uera, Cōcedenda certo. Quia latēter fuit admissa. Tunc sic. Oīs enunciatio est uera. Sed illa deposita est quaedam enunciatio. Igitur illa erit uera: B. De hoc in materia insolubilium dicemus: Pe. Aggrediamur eam rem: & finem imponamus huic operi.

De insolubilibus: Et primum quo pacto ueteres sophistæ insolubilia uocabant. Be. Cap. I.



Ntiquitus insolubilia dicebantur quaecūq; fuissent inextricabilia seu inexplicabilia Nō solum in orationibus: sed ēt in argumentationibus. Vt oīa argumenta Αντιστρέφοντα. Hoc ē reciproca. Qum uidelicet argumentum propositum referri, & coniici in illum potest a quo dictū est. Et utrūq; pariter ualet, cuius rei exemplum ponitur ab Aulo Gelio de quodam adolescente diuite Euathlo nomine, qui cupidus causarum perorandi, sese Protagoræ acerrimo Sophistæ in disciplinam dedit dimidium mercedis

pretii prius

pretii priusq̃ disceret, quantũ magister petitu erat psoluit. Reliquũ daturus, quum primo apud iudices orasset & uicisset. Edoctus tandẽ causas nõ suscipiebat. Ut forsan preceptoris sui inscitiã cõprobaret. Litẽ itaq; cũ eo cõtestatur an iudices. Qui tũ in corã cũ sic alloquit. Disce Stultissime adolescẽs, siue p te pnũciatũ fuerit, siue cõtra te, utrũq; mõ fore ut reddas. Nã si cõtra te, merces mihi ex sñia debit. Quia ego uicero. Si p te, ex pacto. Quia tu uiceris: Discipulus retorquet argumẽtũ in magistrũ: Disce inquiẽs & tu magister sapientissime utroq; mõ fieri ut nõ reddã. Nã si p me pnunciatũ fuerit nil tibi ex sñia debebit. Quia ego uicero. Si cõtra me, nil tibi ex pacto debebo: Quia nõ uicero: Hoc tãq̃ inexplicabile Iudices inindicatũ reliquerũt. Nã utrouis mõ sñia lata fuisset, ipsa seipsam rescindisset & destruxisset. Nã si p magistro: Discipulus eẽt obligatus ex sñia, & absolutus ex pacto. Et ita obligatus & nõ obligatus: Absolutus & nõ absolutus. Si uero p discipulo. Itẽ sequeret ipm eẽ absolutũ & nõ absolutũ. Nõ obligatũ & obligatũ. Et ita illa sñia rescindit seipsam & destruit. Si.n. absoluit, ligat. Si ligat, absoluit. Existimarũt qdã rõnẽ Biantis de nõ ducẽda uxore cõuerti & reciprocari posse. Quã sic rõcinabat. Si duxeris pulchrã, habebis cõem. Si turpẽ hẽbis pœnã. Quorũ utrũq; fugiendũ. Nõ igit ducẽda uxor. Cõuertunt sic. Si formosam duxero, nõ hẽbo pœnã. Si deformẽ nõ habebo cõem. Et sic euadere uidebant utrũq; incõmodũ. Ducẽda ẽ ergo uxor. Enimuero nec rõ Biantis necessario cõcludebat. Posset.n. qs hr̃e pulchrã nec tñ cõem. Ac ẽt inter eminenter pulchras aut deformes dat tertiũ. Nã inter pulcherrimã & deformissimã hẽre dat quãdã formosã. Quæ cõitatis periculo & deformitatis odio uacat. Neq; ille recte cõuertebat. Nã si formosam duxerit, licet rõne formositatis nõ sit habiturus pœnã, habebit tñ rõne periculi cõitatis. Silr si turpẽ duxerit nõ hẽbit pœnã ex eo q sit cõis. Sz ex eo qa ẽ turpis. Neq; igit ille nõ ducendã uxorẽ, Neq; iste ducẽdã recte cõcludit. Non igit hæc sunt insolubilia aut inextricabilia seu inexplicabilia, ueluti erãt illa prothagore & Euathli. Hæc de illis delibasse sufficiat. P. Procedamus more [illegible] [illegible] de insolubilibus [illegible].

Quid sit insolubile, & in [illegible] Et unde oriatur. B. Cap. II.

INsolubile ẽ oratio seipsam sine medio uel cũ medio [illegible] [illegible] sua assertione destruẽs, & falsam eẽ inferẽs. Exẽplũ prioris. Hoc ẽ falsũ demonstrãdo illãmet enunciationẽ. Exemplum posterioris: Oĩs enũciatio ẽ falsa. Et hæc ẽ enũciatio. Igit hæc ẽ falsa. Silr si dixeris: Hoc nõ ẽ uerũ. Et hoc ẽ cõtradictio. Igit hoc eẽ falsum & sine medio. siue sine appositione illius minoris, nõ sequit. Pe. Illa minor intelligit sub [illegible] [illegible]. B. Sub intelligẽdo sequat ñ exprimẽdo. Alias nõ. Quia ex uno [illegible] illud [illegible] terminus siue ppositio nil sequit. P. Cupio in hac materia fluibili solidus eẽ. B. Difficile est sup aquas siccis pedibus ambulare. Accipe tñ hanc diuisionem. Insolubiliũ quædã ex nostro actu. Quædã ex uocis pprietate oriri. Exẽpli prioris. Ego nõ dico uerũ. Cato dicit falsum. Ille intelligit falsum. Tu nõ intelligis uerũ. Exẽplũ posterioris. Oĩs

enunciatio est falsa. Nulla est uera. Hoc est falsum. Hoc nō est uerū. Item insolubilium
Q uoddā est insolubile simplr. Q uoddā in secundum quid. Exēplum prioris. P. na
hanc. Nulla oratio est uera. Et illa sit omnis oratio. Et significet precise ut pretendunt ter
mini. Tunc fit insolubilis absolute. Nam si dixeris illam eē ueram. Ergo significat sicut
est in re precise. Sed ipsa significat nullam enunciationē esse ueram. Ergo nulla. Et ita
nec ipsa erit uera. Si aūt dixeris illam falsam. Ergo significat aliter q̄ sit in re. Sed signifi
cat precise nullā enunciationem esse uerā. Ergo si aliter est [illegible] ipsa significet aliqua enun
ciatio erit uera. Et non est alia q̄ illa. Igit̄ illa erit uera. Ecce insolubile absolute. Insolubi
le aūt sm̄ qd̄ [illegible] fit qum hæc particula precise pretermittitur. Ponatur [illegible] hāc. Nul
la enunciatio est uera. esse omnem enunciationem: & significare prout pretēdunt termi
ni. Sed non precise. Tunc est dicendū illam esse falsam. Q uia se ipsam aperte destruit
in quantū significat prout pretendunt termini. Sed non in quantū habet significata secū
daria & assertoria: P. Argua sic. Illa est falsa. Ergo significat. Sed significat nullam esse
ueram. Ergo nō est ita q̄ nulla sit uera. Ergo aliqua est uera. Et qum non sit alia ab illa.
illa est uera: P. Nega illa consequentia. Ergo non est ita q̄ nulla est uera. Nam in ante
[illegible] debuisset addi quod significat precise nullam esse ueram. Si ne significet illud pre
[illegible] precise sequit̄ semper quod significat aliter q̄ est. Ergo significat. Sed nō pre
[illegible] esse ita q̄ nulla sit uera. Igit̄ aliqua erit uera. Et qum alia non sit ipsa erit uera.
[illegible] Q [illegible] illa significet aliter q̄ est. Et cū significet nullam esse ueram quia tamen [illegible]
precise [illegible] significat sed potest accipi pro aliis significatis secundariis & [illegible]
[illegible] igitur non est ita q̄ nulla sit uera. P. Accepi.

Variorum insolubilium [illegible] Regulae ponuntur. B. Cap. III.

Insolubile. Q uoddā est singulare. Et quoddā uniuersale. Prima regula. Oē
insolubile singulare in quo non ponit̄ terminus īmediatus [illegible]
stro ad hoc ut sit insolubile absolute opus est illud ponat̄ unicum. & q̄ actus
noster [illegible] illud tm̄ [illegible] ut ita precise significet. Ut dicēdo. Calias dicit falsū.
Calias p̄supponit̄ unus. qum nomē illud sit p̄priū. Et ponimus q̄ nil aliud dicat q̄ illud
Calias dicit falsum. Si [illegible] p̄cise significās. Tunc sit insolubile absolute. Et nō ē admittēdū
p̄p̄ cōtradictionē. quia seq̄t̄ siue admiseris illud ēē uerū siue falsum. Secūda regula. Si illud
uolueris ut fiat insolubile sm̄ qd̄ [illegible] illā p̄ticulā p̄cise. Tertia regula. Insolubile
singulare in quo ponit̄ pro subiecto. [illegible] īmediatus oīes ex actu n̄ro [illegible] facit inso
lubile tale. Nā [illegible] singulare ad hoc ut fiat tale absolute. op3 & sufficit. ut dicens
illā solū dicat sic significans p̄cise. Ut ego dico falsum [illegible] hic dico falsum. Ut aūt illud
idem fiat insolubile sm̄ qd̄ oportet [illegible] illam particulam p̄cise. Sed hæc [illegible]
nil differt a prima & secunda. Q uarta regula. Insolubiliū q̄ oriunt̄ ex p̄prietate uocis.
Aliqd̄ eget duabus limitationibus ad hoc ut fiat insolubile absolute. Aliqd̄ unica tm̄.
Exēplum prioris. Aliqua enunciatio est falsa: Fiet insolubile simplr̄: si ea sola ponat̄ in
orbe. Et ita p̄cise significet. Exēplū posterioris. Hoc ē falsum. ipso [illegible] demōstrato. Au

hoc non est uerum. Si solum ponatur ut precise significet: erit insolubile absolute. Utrum autem hoc fiet insolubile secundum quid remota illa particula ut prius. Quinta regula. Omne insolubile quod absque limitationibus & casu non est insolubile dummodo aliqua limitatione requisita sit dubitabile. Ut Calias dicit falsum. Si nõ ponatur ut Calias nil aliud dicat. Vel si nõ ponatur ut unus Calias tantum sit: Sed plures uel si nõ ponatur q sic precise significet & eo magis si de significatione nulla fuerit mentio semper illud erit dubitabile. Sic de illa dicito: Tu itelligis falsum. Et de reliquis: P. Ex hoc accipio aliquid insolubile esse cum casu & limitatione. Aliquid absolute absque ulla limitatione. Sed quod est illud: B. Sic eiusmodi. Ois enunciatio est falsa. Nulla est uera. Nec tamen illae erunt absolute insolubiles nisi ponantur sic precise significare. P. Infero duo corrolaria. Unum est. Quecunque ponitur insolubile absolute nunquam est admittendum casus. Quia tale si conceditur esse uerum erit etiam falsum. Et si conceditur falsum erit eo ipso uerum. Sicut superius fuit deductum. Alterum corrolarium. Insolubile secundum quid est admittendum. Nam si illud dixeris esse falsum non sequitur eo ipso esse uerum. Ut patuit.

Variae insolubilis divisiones ostenduntur. B. Cap. IIII.

Insolubilia quaedam sunt particularia quaedam indefinita. Exemplum prioris. Aliqua enunciatio particularis est falsa. Exemplum posterioris. Enunciatio indefinita est falsa. Enunciatio indefinita nõ est uera. Postea est & utrumque potest fieri insolubile absolute & insolubile secundum quid. P. Pone & alias differentias insolubilium si quae sunt: B. Insolubile quoddam quantum. Ut iam dicta. Quoddam nõ quantum. Ut exclusiuum atque exceptiuum. Velut. Tantum exclusiua est falsa. Tantum Calias dicit falsum. Nulla enunciatio preter exceptiuam est falsa. Nullus preter Caliam dicit falsum. P. Da & aliam diuisionem si quae sit: B. Insolubile item quoddam cathegoricum. Ut ea quae attulimus: Quoddam hyppoteticum. Ut copulatiuum & disiunctiuum. Veluti dicendo. Homo est animal & nulla copulatiua est uera. Quae & haec sunt insolubilia. Nam admissa illa copulatiua tanquam uera. Inferam statim. Ergo posterior pars est uera. Videlicet. Nulla copulatiua est uera. Ergo nec ista. Si autem dixeris illam esse falsam. Ergo altera pars eius erit falsa. Sed non prior quia illa est necessaria. Ergo posterior. Et per consequens illa designat secus q sit. Nunc autem illa precise designat q nulla copulatiua est uera. Igitur non est ita q nulla copulatiua est uera. Igitur aliqua est uera. P. Si prior pars esset contingenter uera aut forsan falsa & impossibilis tunc erit insolubile secundum quid. Et si ponatur etiam sic precise significando erit admittendum: B. Sed dicendum est illud esse falsum. Et priorem partem esse falsam. Posteriorem autem ueram. Sit illa pars Tu es probus. Neganda est. Et si illa significat precise te esse probum. Concedendum est q tu non es probus. Enimuero si fuerit copulatiua habens priorem partem necessariam. Sed nõ ponatur ita precise significare. Casus est admittendus. Quia non est insolubile absolute. Et dicendum est ipsum esse falsum. Sed nõ pro prima parte: Nec pro secunda. Sed pro tertia. P. Quae est tertia pars eius: B. Omne insolubile eiusmodi siue sit cathegoricum siue hyppoteticum

addit hanc particulam. Et ipsum est uerum: P. Ergo O est cathegoricu est hypoteticu: B. Est (ut aiunt) Sed quia tacite e hyppoteticu nõ solet uocari tale. Sz cathegoricu in pposito. Igitur erit tale insolubile. Hoc est animal. Et nulla copulatiua est uera. Et hoc est uerū. Ipsius solum tertia pars erit falsa: P. Afferto aliquid de insolubili disiunctiuo.

Discussio de insolubili disiunctiuo proprie & improprie sumpto. B. Cap. V.

PRopono hanc. Nullus hõ e asinus uel nulla disiunctiua e uera. Ergo ita e q nulla sit uera. Et pcõsequens nec ipsa e uera. Si aũt dixeris ipsam eẽ uerã. Ergo altera pars erit uera. Et nõ prior. quum illa sit impossibilis. Ergo posterior. Et illa psise significat q nulla disiunctiua e uera. Ergo ita e q nulla e uera. Et pcõsequens nec ipsa e uera. Si aũt dixeris ipsam esse falsam. Ergo & pars posterior erit falsa. Sed illa psise significat nullã disiunctiuam eẽ uerã. Ergo nõ est ita q nulla sit uera. Ergo aliqua erit uera. Et quum nõ sit alia ulla q̃ illa. hæc erit uera: P. Si prior pars fuerit cõtingens. Vt Tu es uel nulla disiũctiua est uera cũ oĩbus cõditionibus: An erit insolubile simplr: Be. Si loquamur de disiunctiua pprie. tũc oportet fateri alterã partẽ solũ eẽ uerã & nõ utrãq;. Oportebitq; hic priorẽ partẽ dicere uerã. De posteriori aũt silere. Nã si cõcedes eã falsam erit uera. Et ecõtra: P. Arguã sic. Disiũctiua est uera. & prior pars. Igit altera pars erit falsa. B. Potes eã dicere uerã. Nõ tñ specificare quæ pars determinate sit uera. Quod si specificaueris. fiet insolubile absolute. Sed si disiunctiua teneat more Iuniorum. cõcedã eã uerã. & priorẽ partẽ eẽ uerã. de altera nil asserẽdo qualis sit. Quia põt esse uera. & põt eẽ falsa. Sed nõ est dicendum, nec specificandum. Nam subito eris ligatus & nullo id absq; miraculo occurere poteris: P. Sunt ne & nulla insolubilia. alia a dictis.

De quibusdam insolubilibus quæ prima fronte nõ uident insolubilia: B. Cap. VI.

SVnt quædã insolubilia quæ prima fronte non uident talia: Vt Calias nõ habebit denariũ. Coriscus nõ pertrãsibit pontẽ. Pono nãq; ut Calias dicat hanc & nullã aliã. sic psise significantẽ. Ego nõ habebo denariũ & sit decretũ publicũ. ut oĩs dicens uerũ: & solũ ille talis sit habiturus denarium. Vtroq; cõposito quæro an Calias habebit denarium uel nõ. Si affirmaueris: Cõtra. Oĩs habiturus denariũ dicit uerũ. Sed Calias est habiturus denarium. Ergo Calias dicit uerũ. Et ipse nil aliud dicit q̃ id: Videlicet. Ego non habebo denariũ: Ergo ipsius dictum erit uerũ. Et pcõsequens ipse nõ habebit denarium. Cuius cõtradictoriũ affirmasti: P. Negabo illã. Calias est habiturus denarium: B. Ergo Calias nõ dicit uerũ. Et nõ dicit aliud q̃ illud: Ergo illud non est uerum. Et illud precise designat Caliam non habiturum denarium. Igitur non erit ita ut Calias non sit habiturus denarium. Immo habebit illum: P. Ego sic deducerem: Ergo Calias non dicit uerum. decretum aũt est. ut oĩs. & ille solus qui uerũ dicit sit habiturus denarium. Sed Calias si non sit habiturus denarium. dicit uerum. Igit ex decreto. hẽbis

denarium. Et sic sequit ex eo qd negasti oppositum : B. Si tn non ponat illa particula sic precise significando, casus est admittendus. Et qum proponit an sit habiturus denarium, dicat q minime. Et q illa oratio Calliae non sit uera. Qua dicit, Ego non habeo denarium : P. Cotra, Sit illa oratio A. Tunc sic. A non est uerum. Et significat precise, q ille non habebit denarium. Ergo non est ita q non habebit denarium. Immo habebit : B. Negat ut A : id precise significet, nam addit hoc. Et A, est uerum. Et huius gratia. A est falsum : P. Formabo illam sic. Et A : designat illum non habiturum denarium, sine nota exclusionis. Et tunc ego negabo consequentiam. Sit unicus Callias, Aut Coriscus Et dicat hanc solum precise significantē. Callias nō pertransibit pontem, Aut hāc, Nō ero absolutus a peccatis. Et sit decretum, ut oīs dicens uerum, & talis solus sit pertransiturus pontem. Quaero si ponat illa, an sit admittēda : B. Minime cum clausulis illis : Absq illis admitti poterit, Cuius ratio iam allata est : P. Cōtra, Nullus dicens falsum, est pertransiturus pontem. Sed Callias dicit falsum. Igitur non pertransibit : B. Si precise id non significabat, consequentia illa non fuit bona : P. Est in ferio : B. Illa cōclusio si est cathegorematica nō est ad rem. Si aūt hyppothetica, tūc nō est in quarto primae.

Quo pacto insolubile non debet dici significare copulatiue : Et quo pacto sic significare dici potest. P. Cap. VII.

SEpius dictum est, Insolubile sm quid significare copulatiue. Cōtra id arguo : Primo, Quia talis significationis nulla rō ponit. Irrōnabile aūt ē i sciētia rōnali aliqd sine rōne asserere. Secūdo, Quia ex eo sequit quodlibet insolubile eē impossibile simplr. Et p cōsequens nullū eē admittendū. Aut cōcedendū cōtra iam superius dicta. Ans pbat. Nā ponat illud insolubile, Hoc ē falsum, manifeste. Includit cōtradictionē addēdo, Et hoc est uerum : B. Ad primū Quidam dicit id eē rōnale, quia oīo significat qcqd sequit. Et inculcat rēsionē ob difficultatē : P. Ad oēm enunciationē sequit illud. Igit oīs enunciatio significat copulatiuae : B. Tu uis insolubilia soluere. Nobis tn ur q oīs enūcians, siue illud uerum siue falsum sit : uerum se enunciare putet : Et si qn nō putet. Ip tn ostēdit, n tn ppriē enūciat copulatiue, Quia dicēs, Rosa ē liliū, ostēdit se dicere huic aequalēter, haec ē uera : Rosa ē liliū : Nō ergo copulat duo, sed sensu tali loquit : P. Posset dicere Rosam eē liliū, nil cogitādo de ipsa enūciatione : P. Verum id : Sed nō pōt id sine enūciatione dicere, imo sic dicere nil aliud ē q enūciare. Esto tn ut illa sint duo significata. Veritas tn enūciationis, attendit poenes significatū primū & adaequatū nōsm aut assertoriū : P. Cur igit dicūt insolubile sm qd significare copulatiue : B. Qn insolubile ponit sic pcise significare ut termini ptendūt tūc oro accipit put significat adequate tm qn illa clausula nō apponit, tūc n coarctor ut admittā illd put significat adeqte. Sz possum recurrere ad alia significata sm q forsan n erit ipossibile. Et ita potero ipossibile admittere. Nullū. n. ipossibile ē, Qd sz aliqd significatū n sit possibile : & necessariū, Et ecōtra. P. Cur illi tm illud significatū accipiūt, & hoc ē uerum. Et ponūt rōe illius isolubile eē falsū. B. Credo Iuniores id fecisse, qa n acceperūt mētē ātiqrum. Nā oē isolubile

deceptum p suo adæquato significato est impossibile. Nullum ergo est falsum solum ratione significati assertorii. Insolubile igitur secundum quid admittitur quia pōt admitti pro alio significato q̃ adæquato. Insolubile simpliciter minime: P. Tu superius aliqua insolubilia posuisti ratione adæquati significati nō esse falsa. Sed rōne illius superadditi. B. Loquutus sum eorum opinione: P. Responde ad sm: B. Ad sm multa inculcant nescientes illud soluere. Quia dato uno incōueniēti plurima inde sequunt. Nos igit diti mus insolubile sm qd significare copulatiuæ. Quia pōt accipi pro significat primariæ. Et secundariæ. Adequate. Et partialiter. Nō tñ est accipiendū quum admittit̃ pōibus suis significatis copulatiue quia sic impossibile admitteret. Sed p aliquo suo significato possibili. Vnde potius significat disiunctiue quando admittit & conceditur esse falsum prout designat adæquate nec tamen dicitur impossibile gratia alicujus alterius significa ti ratione cuius interdum erit uerum & non solum possibile.

Inducit rōnes cōtra insolubile sm qd. & diluit. Enūciationē q̃ uerā nō posse hr̃e significatū assertoriū falsum. Et falsam posse hr̃e significatū assertoriū uerū. P. Cap. VIII.



Rguūt qdā pbantes insolubile sm qd eē uerū. Sic arguēdo. Sit hoc insolubile tale. Oīs enūciatio uniuersalis ē falsa. Tu dicis illam falsam. Cōtra. Vocet illa. C. Resoluā sic. Hoc ē falsum. Et hoc ē. C. Igit. C. ē falsum. Cōsequentia bona. Et añs est uerū. Igit & cōsequēs. Itē exponā sic. Aliqua enūciatio uniuersalis est falsa: Et nulla reperit quin sit fal sa. Igit Oīs talis est falsa. Item cōsequentia bona & añs uerū. Tertio cōuertā sic. Tñ falsum ē enūciatio uniuersalis. Igit oīs enūciatio uniuersalis est falsa. Antecedēs uerū: Igit & cōsequens: quod ponebat pro insolubili: B. Nō resoluit uniuersalis. P. Pōt resolui si subiectū supponat p uno: B. Dicūt illud insolubile nec eē resoluendū nec exponēdū nec illo mō trāsponendum. quum sit enūciatio hyppothetica. Hippothetice igit est pbandū. Nos aūt dicimus cōcedēdo. A. eē falsum. Et uerū eē q. A. est falsum. Nō ē igit uerū. A. Sed uerū ē. A. nō eē uerū. Silr quum pbat particularr aut indefinitum insolubile eē uerū: Sic. Oīs enūciatio particularis ē falsa: Ergo aliqua ē falsa. Silr de insolubili singulari. A catone dr̃ falsum. Igit Cato dicit falsum. A passiua ad actiuā. Ipsi oēs illas consequētias & regulas negāt. Nos cōcedimus uerū eē ut oīa illa antecedētia sint falsa. Silr & oīa illa cōsequentia. Sed negamus illa eē uera: P. Timeo alios et uera dicē tes. Iccirco quero an sit uera regula: Illa enunciatio uera caret significato assertorio falso. Falsa uero habet significata assertoria uera: Be. Si assertoriū significatū sit illud qd formalr ex aliqua enūciatione sequit & ex falso uerū ex uero nil nisi uerū sequit. Regula est uera. Qñ ergo dico Nullū Liliū eē rosam. Ibi dr̃ Liliū eē rosam. Sed illud nō ē significatū assertoriū. Sed solū representatiuū. Vnde nō sequit Nullū Lilium est rosa. Igit Liliū est rosa: P. Dicunt hanc cōsequentiam nō ualere: Hæc orō est falsa. Igit nō est ita sicut illa significat: B. Etiam bene dicunt. Nam oratio falsa habet aliqua significata uera. Dicendo aūt Nō est ita sicut significat. Perimit oīa significata. Inferat autem sic. Igit nō est ita sicut adæquate significat. Vel sic. Igitur aliter q̃ est significat.

De duobus modis arguẽdi quo pacto ualeãt. Et quo minime disceptat. P. Cap. IX



ASserunt ẽt hos duos modos arguẽdi nõ ualere hunc: Videlicet conse quẽtia hæc est cõcedenda. Et ãns est uerũ. Igit̃ & cõsequens. Nã si po neret̃ ꝙ hæc. Rosa est flos. Significet adæquate rosam eẽ Liliũ. Tũc cõsequentia hæc cõcedẽda. Rosa ẽ pulcherrima florũ. Igit̃ rosa ẽ flos. Et ãns ẽ uerũ: quia nõ mutat significatũ cõsuetũ. Et cõseques falsum: quũ significet adæquate rosam eẽ liliũ. Silr̃. Et hæc. Hæc ẽ bona cõse quẽtia: & ãns illius ẽ cõcedẽdũ. Igr̃ & cõsequẽs: Nã si hæ ponãt cõuerti. Deus ẽ bonus. Et rosa ẽ liliũ. Et arguat̃. Deus ẽ bonus: Ergo rosa ẽ liliũ. Cõsequentia bona: Et ãns cõ cedendũ: nõ aũt cõsequens: Addũt sic: q aliud ẽ cõcedere aliquã enunciationẽ: & aliud est cõcedere ipsam uerã. Vt si ponant̃ cõuerti illæ duæ paulo añ notatæ. Tunc si ponat̃ hec. Rosa ẽ liliũ. Est assidue negãda. Et si ponat̃. An sit uera. Cõcedat̃ eẽ. Quia id pos sibile ẽ. Sic aiũt. Aliud ẽ cõcedere cõsequẽtiã. Aliud eã eẽ bonã. Nã illa paulo supius posita: ẽ cõcedẽda et bona. Si quæ at̃. Nã arguit a cõuertibili ad cõuertibile. Et tñ ẽ ne gãda. Et ecõtra: aliqñ cõsequentia negãda eẽ bona: & tñ ipsa ẽ cõcedenda. Vt si hæc. Rosa ẽ flos. Significet hãc. Rosa ẽ liliũ. Et arguat̃. Rosa ẽ: Ergo rosa ẽ flos. Cõseque tia cõcedenda est. Et tñ ẽ mala: q ãns est uerũ: & cõsequẽs falsum. Quid de his sentis;

De Conuertibilibus. B. Cap. X.



DE cõuertibilibus atq; similibus: & dissimilibus enunciationibus: prius tra ctãdũ. Deinde ad id rñdendũ: P. Dato regulas: B. Sit hæc prima regula. Si ponant̃ duæ enũciationes cõuerti sic adæquate significãdo: quarũ una sit necessaria. Altera impossibilis. Aut una possibilis: Altera impossibilis. Aut una necessaria: Altera cõtingens: Aut ambæ cõtingẽtes: sed mutuo ipossibiles. Casus nõ est admittẽdus. Quia tũc ex necessario sequeret̃ impossibile: Et cõtingẽs. Et ex im possibili possibile. Et ex repugnãti cõtradictorio repugnãs. Tñ si ponant̃ cõuerti duæ cõtingentes: quæ repugnãt cõtrariæ: eo quia ambæ possent eẽ simul falsæ. Vt hæ. Tu curris: Et tu nõ moueris. Põt admitti. Secũda regula. Si ponant̃ nõ sibi repugnãtes cõ uerti sic adæquate significãdo: admittat̃ casus. Et ad eã quæ prius pponit̃ est respondẽ dũ sicut ad impertinẽs. Quia est impertinẽs. Ad alterã uero cõformiter: quia est perti nẽs sequẽs. Vt si ponat̃ has: Tu es hõ: Et tu es Romæ: cõuerti. Et postea pponat̃. Tu es Romæ. Posito ꝙ nõ sis ibi: Negãda ẽ quia falsa & ipertinẽs. Si deinde pponat̃. Tu es homo. Neget̃ quia est repugnans. Vt si ulterius dixerit: Ista est falsa. Tu es Romæ: Igit̃ & ista Tu es hõ. Cõcedo. Si aũt prius pponat̃ illa. Tu es hõ. Cõcedenda ẽ. Quia uera: nõ repugnãs. Si postea pponat̃ illa. Tu es Romæ: Cõcedenda est tãq̃ sequens. Tertia regula. Si ponant̃ duæ: Siue fuerint cõtingẽtes: siue nõ fuerint: nullã mentionẽ faciendo de ipsarũ significato adæquato: casus est admittendus. Et ad prius prepositum responde s̃m qualitatẽ suã: ac si non esses obligatus. Ad alterã uero tãq̃ ad impertinẽs:

Vt si ponerē istā.tu es hō:Et tu curris:cōceditur:nō Admitte.Et si ppono:Tu es hō.Cō cede.Si deinde ppono.Tu curris.Nega.Quia falsum.& ipertinēs.Si tñ priorē affir maueris uerā.aut necessariā.& posteriorē ut uerā.& necessariā affirmes opus est.Sic Si priorē dixeris falsam.aut impossibilē.Et posteriorē talē.Nā quoad ueritatē & falsi tatē.necessitatē & cōtingentiā.possibilitatē & impossibilitatē.conueniunt sic posituū & admissuꝫ.Qñ aūt absolute pponuntur:tūc sunt admittēti illū casum & cōpossibilita te impertinētes.Iccirco rñdendū est ad utrāqꝫ tāqꝫ impertinentē quoad cōcedere & ne gare:Pe.Ergo aliqd possum cōcedere esse uerū.& tñ illud si pponatur absolute debeo ne gare:B.Vtiqꝫ.Nā cōcedit cē uerū ex obligatione facta.quia illud cōuertit cū uero admisi. Quod tñ absolute ppositū nego.Quia illud nō sum obligatus sic ppositū affirmare:P. Si hæc est uera.tu curris.Ergo tu curris:B.Nego cōsequentiā.Quia illa nō dr uera ra tione significati adæquati:sed rōne positi & admissi.Obligamur aliqd cōcedere esse uerū pp casum positū & admissum.qd tñ nō obligamur seorsum uel absolute ppositū con cedere:P.Hoc ē qd aliqui dicunt eā eē cōcedendā notaliter nō participaliter.Quia pp ca sum positū est cōcedenda esse uera.nec tñ cōcedit qñ absolute pponitur:Be.Si primo p ponatur.An hæc.Tu curris.sit uera:Dicendū est qꝫ est falsa.Si deinde pponatur.An illa sit uera.Tu es hō.Dicēdum est qꝫ est falsa.Quia p casum conuertit cum illa.Tu curris. quæ est falsa.Et tamen si proponatur.Tu es homo.concedi debet tāqꝫ impertinens ue rum.Neganda est esse uera.Et tamen conceditur quando proponitur:Pe.De simili bus & dissimilibus sunt nec ne aliquæ regulæ.

De Similibus.B. Cap.XI

SVnt æquidē.Prima regula.Si ponantur duæ similes in ueritate.uel falsitate.ne cessitate.uel cōtingentia.possibilitate.uel impossibilitate.nullā faciēdo mētio nē de ipsarꝫ adæquata significatione.casus est admittendus.Et quoad cōcede re & negare.pcedendū est ac si nulla obligatio pcessisset.Quia sic positæ seorsum ha bentur p impertinētibus.Sed quoad ueritatē.uel falsitatē.& huiusmōi di aliter.Si primo p posita dicatur uera.& altera.Si prior falsa.& posterior.put dictū est in tertia regula cōuer tibiliū.Secūda regula.Si ponantur duæ similes:Sic adæquate significādo.quarꝫ una sit alteri impertinēs.Casus est admittēdus.Ad priorēqꝫ ppositā rñdendum est sicut ad im pertinēs.Ad alterā sicut ad pertinēs sequēs.Vt si hæ pponantur eo modo similes:Tu es Eps.Et Tu es coloratus.Si primo pponatur illa.Tu es Eps.Negetur.Et p consequens & illa.Tu es coloratus.tāqꝫ sequēs.E cōtra fiet si prius pponatur posterior.Tertia regula.Si Duæ quarꝫ una sic se habeat ad alterā.Sicut oppositū antecedētis ad cōsequens.ponā tur similes sic adæquate significando.Vt Tu nō curris:Et tu moueris.Vel.tu non es al bus:Et Tu es coloratus.Vel Tu nescis tibi cōcludi:Et Tibi cōcludere.Admittatur casus. & quacūqꝫ illarꝫ pposita.an sit uera.concedatur.Stat.n.Vt Tu nō curras.Et mouearis. Nō sis albus:Et sis coloratus.Nescias tibi cōcludi.quia uel nō intelligis.uel nō aduertis ad uim rationis.Et sit tibi conclusum.Caueto aūt ne ullā illarum asseras falsam.aut cas

in falsitate similes dicat. Si n. hanc Tu non curris falsam dixeris: Hāc Tu curris quae ē sua cōtradictoria ueram cōcedes. Et poteris formari talis cōsequentia. Tu curris. Ergo Tu moueris. Antecedens esse uerum cōcessisti. Ergo & cōsequens. Quia cōsequentia est bona. Et quia te nō currere & te mouere erāt similes in falsitate ut cōcessisti. Ergo ex uero sequitur falsum in cōsequentia bona. Quod est dictu absurdū. Sic erit si has. Tu non es albus. Et tu es coloratus. Posueris similes in falsitate. Nā si illa Tu es albus sit falsa. Inferā. Igitur tu es albus. Et ulterius. Ergo tu es coloratus. Quā falsam iā cōcessisti. Quarta regula. Si ponantur plures sic adaequate significādo quarum una se habet ad aliā sicut oppositū cōsequentis ad antecedēs. Admittatur casus: Et quaecunque ppositio est neganda. Et cōcedē [illegible] esse falsa. Ut tu moueris. Et tu nō moueris. Tu es albus. Et tu nō es coloratus. Tu [illegible] tibi [illegible]. Nā stat simul ut & antecedens sit falsum & oppositū consequentis [illegible]. Falsū ē illa Tu moueris. Et illa Tu nō moueris. Sic de reliquis. [illegible] in ueritate. Quia si te currere esset uerū: Etiā te moueri eēt uerū. Et tū cōcessisti [illegible] te currere. Et sic cōcedis te moueri: Et nō moueri simul. Quod est impossibile. Quinta regula. Si ponantur [illegible] significādo quarum una sit necessaria altera impossibilis. Vel una necessaria altera contingens. Vel una possibilis altera impossibilis. Vel una altera [illegible] casus [illegible]. Quia eo admisso multa sequerentur [illegible] possibilis uel impossibilis necessaria [illegible] possibilis [illegible] impossibilis. Et e cōuerso. Et cōtradictorio [illegible] Si uero cōtradictoria ponerentur similes in ueritate [illegible] possit ex uero sequi falsum in cōsequentia bona. Et ex necessario impossibile. Et [illegible] possibili impossibile. Et e cōuerso: Et ex cōtradictorio cōtradictorium [illegible] cōsequentia & regulis repugnātia. P. Iā de dissimilibus [illegible].

De dissimilibus. [illegible] Cap. XII.

Si ponantur duae aequaliter [illegible] esse dissimiles. Hoc ē una uera: Altera falsa. Una necessaria: Altera cōtingens. Una possibilis. Altera impossibilis nō faciēdo ullā mentione de significato adaequato. Admittatur casus. Et quo ad cōcedere & negare respondeat ad eas quae pponuntur ac si nullus casus fuisset positus. Quia sunt impertinentes casui. Quo aūt ad ueritatē & falsitatē ad prius ppositā respondeatur sicut ad impertinēs. Ad alterā dissimiliter. Quia eo casu admisso dissimiliter te oportet respondere. Si ad prius ppositā dixeris uerā: Alterā dicito falsam: Etiā si utraque eēt necessaria. Ut Deus est: Et hō est aīal. Et si diceret illā eē uerā. Hō est aīal. quia adaequate significat hoiem eē aīal. Negandū est quod adaequate significet illud. Si interrogauerit. Quid ergo significet adaequate. Rñde. Falsū quoddā. Quid est illud. A. uel B. Secunda regula. Si ponantur duae inuicē impertinētes dissimiles. et sic adaequate significādo. Admittatur. Et ad prius ppositā respondeatur sicut ad ipertinēs. Ad alterā dissimiliter. etiā si utraque esset extra casum falsa: Ut Tu es Rex. Et Tu es Papa. Prior

pposita negetur. Altera concedatur. Si utraque uera: Prior concedatur: Posterior negetur. Vt tu nō es Rex: Et tu nō es Papa. Tertia regula. Si ponantur ee dissimiles: sic adæquate significando: quarum una antecedit ad alterā in materia contingenti admittatur. Et illa quæ antecedit: negetur. Quæ sequitur concedatur. Vt si hæc Tu curris: Et tu moueris: Ponantur dissimiles. Prior semper est negāda: Nā in cōsequentia bona ex falso pōt inferri uerū. Sed si antecedēs cōcederes: ut et cōsequens cōcedas opus est. Et sic ex uero sequeretur falsum in cōsequētia bona: uel utraque eēt uera qd' est contra admissum. Quinta regula. Si sīt dissimiles sic adæquate significādo: una necessaria: Altera impossibilis: uel cōtingēs: Admisso casu cōcede semper necessariā: & nunq̄ impossibilē: aut contingentē quācunque ueram. Quia tūc oporteret negare necessariā. Sexta regula. Si ponantur dissimiles sic adæquate significādo duæ quæ cōuertuntur. Vt hō loqt: Et risibile loquitur: Nō admittatur. Quia tūc ab uno cōuertibili ad aliud non esset bona consequentia: & si essent dissimiles non conuerterentur: Sed hæc actenus. Scripsimus hæc omnia non ut decipiendi aut in errorem quempiam induceremus: sed ut ipsi decipi aut falli nequeamus.

Habes mi Petre nepos charissime ac studiosissime: Omnem ad hanc artē attinē tē crassam & pinguē (ut censeo) delibationem: Nā & Terminorū: & Enunciationum: Diuisionū atque Definitionū: Vniuersalium: & argumentis humanæ rationis progressuum seu Syllogismorū. Habes philosophema Ratiocinationē: uidelicet Philosophicā: Quæ demonstratiua dicitur. Habes & Epichirema: Dialecticam inquā ratiocinationē. Habes & Sophisma: captiunculam: uidelicet Sophisticam. Habes & Aporema: Elenchum inquā Dialecticū sub Epichiremate contentū. Nihil nō delibandū putauimus: Aristotelem neque in Syllogismorū figuris: neque in theoremate diminutū fuisse ostendimus. Nam & si in arte ueteri: Sic forsan dicta: quia a ueteribus ante ipsum tradita fuerit: uel quia partium cognitio: puta in re nostra: terminorū ac enunciationū de quibus ars uetus tractat ex eo quia prior: diceretur uetustior: aliquid obmisisset: non mirarentur. Ipse namque eam nobis potius recitauit q̄ tradidit. Eapropter neque inuentos errores: ut de loco & uacuo (alias eos emendaturus) emendare ibi curauit: Neque predicamentorū numerum augere aut diminuire (quorum utrūque facere potuisset) uoluit. Sed una cum aliis numero denario cōtentus fuit. Licet ipse de quatuor primis magisque realibus difusius loquutus fuerit. De sex respectiuis documēta quā breuissima reliquit. De entis rationis coordinationem fieri posse in eo quia illud ab ente reali distinxit innuit. Quam nos authoritate eius prosecuti sumus. Licet de minimis neque pretor: neque lex: neque ars curet. Noluimus spernere minima: ne paulatim decideremus.

HEc aũt tu alacriter suscipito/atq3 diuino illi uiro & pncipi optimo ĩ q̃ dolus nõ est. Leonardo. ti. S. Petri ad uincula Car. Agenen. maiori pniario/emẽdãda/castigãda/corrigẽda: & approbãda tradito/Neq3 absq3 ipsius nutu/ulli ea/uel ostẽdito. Disciplinã. n. rõis nemo melius q̃ q nil pter rõnẽ agit/diiudicare poterit. Accepisti noui q̃ magnis lateribus/& acerrimo ingenio/ĩtũ quẽ nõnulli Niceni cõcilii soliditate fulciri circa Neomeniã/seu lunæ ĩnouationes obseruãdũ putabãt/A plĩ cuius mens ĩ ipsius mẽte habitare uidet̃/tã aperte authoritate dissuasit & exclusit. Alias q̃q3 Theologis q ex mẽte Pauli/electoꝶ prædestinationẽ/a diuina solũ uolũtate pficisci censebant. Dixerat. n. scribẽs ad Ro. An nõ hẽt ptãtẽ figulus luti ut ex eadẽ massa fingat unũ uas in honorẽ/aliud uero ĩ ignominiã. Et ad Ti. In magna domo/nõ tm̃ sunt uasa aurea & argẽtea. ueꝶ ẽt lignea & testacea. Et alia qdẽ In honorẽ/alia uero in contumeliã. Et sic uidebat̃ Paulus & saluãdos/& dãnandos/soli uolũtati diuine cõmisisse. Cuius cõtrariũ ipse in subsequẽtibus Pauli sñiis declarauit. Nã postq̃ uasis figuli nos assimilauerat. Postea ostẽdit bonos sua sponte fieri malos. Et ecõtra. Quia inducit testimoniũ pphete. Vocabo nõ plebẽ meã/plebẽ meã/si resipiscere uoluerit. Icciꝛco adiũgit: Si cõfessus fueris in ore tuo dñm Iesum/Et Credideris In corde tuo q̃ Deus excitauit eũ a mortuis/saluus eris. Illi ãt sñie q̃ ad Ti. scripsit/ita subnectit. Si quis expurgauerit seipm ab his q̃ uidelicet salutẽ Impediũt/erit uas in honorẽ sanctificatũ/utile dño/ad oẽ opus bonũ preparatũ. Ipse insuper ex eiusdẽ apl̃i mẽte. Maximũ pontificẽ donare posse inquantum induit Christi psonã remissionẽ peccatoꝶ. & ita tribuere uenias/quas ĩdulgẽtias moderni uocãt/induxit. Superioribus q̃q3 diebus dũ rogaret̃ cur Interdũ dextra Paulo/Sinistra Petro tribueret̃/sapiẽtissime rñdit. Quãuis Petrus/ut totius ouilis pastor/cũctis sit preferẽdus. quia tm̃ fuit institutus potissimũ circũcisionis. & paulus gẽtium doctor. Iuxta illud. Qui opatus est/seu efficax fuit. Petro ad apl̃atũ circũcisionis. opatus ẽ & mihi/seu efficax fuit & in me ingẽtes. Icciꝛco ut ostenderet̃: ipm gentium q sumus nos doctorẽ eẽ: & Euangeliũ: a Christo nõ ab Apostolis accepisse/dant̃ sibi qñq3 a gẽtibus In illius ĩ depẽdẽtis ab hoĩe doctrine memoriã dextere honores: Tanti igit̃ uiri/ac principis indimouibili adherẽdum firmiter ẽ Iudicio. Si ipse approbauerit/approbatum puta: & eius authoritate ceteris tribue legendum.

Georgii Benigni/Argentinẽsis/Archepi Nazareni/Opus artis dialectices pclarissimũ Ad Re. in Xpo prẽ3: &. D. D. Leonardũ. S. R. Ecc. tt. Sci Petri ad uincula psb. Car. Agenẽsem: Maiorẽ penitentiariũ/fœlici auspicio finẽ sortitũ est. Excussum in Alma urbiũ principe Roma: Apud Iacobũ Mazochiũ Romanæ Academiæ bibliopolã. Anno Natalis dñici ex Virgine Vigesimo supra millesimum quinquiesq3 centesimum. xii. Kl̃as. Ianuarias. Pont. Sant. D. N. D. Leonis. X. Anno septimo.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z & ꝯ

Omnes sunt terni.